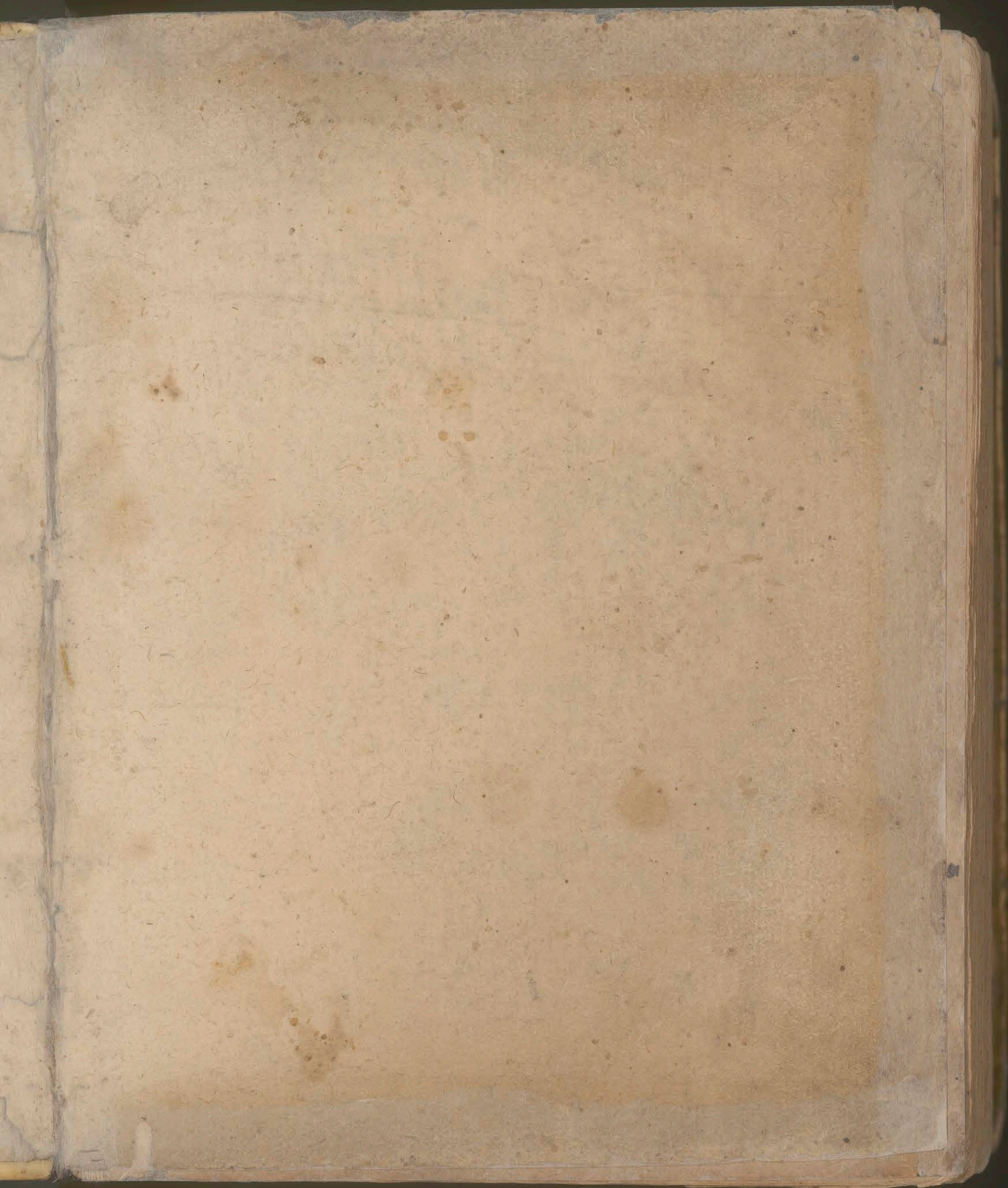

Indice

H. V. 7 (a-c)

Sacra Eremita Ritwianensis

Aurea Sylva

Camaldulensis Ordinis

Montis Coronae

Cassalogo Inscriptus

Anno Dni

1628.

Ex dono D. Caspari Jugowicz. Lectori, ora pro eo.

EXERCITIVM
PERFECTIONIS, ET
VIRTVTVM CHRI-
STIANARVM,

AUCTORE

R. P. ALPHONSO RODERICIO
VALLISOLETANO, SOCIETATIS IESV
Sacerdote.

PARS SECVNDA,

IN QVA DE EXERCITIO VIRTVTVM AD
OMNES PERTINENTIVM, QVI DEO SER-
uire intendunt, agitur.

Ex Hispanico Latine reddita ab A. M.

MOGVNTIAE,

Sumptibus Ioannis Kinckii & Ioan. Crichtii viduae.

ANNO M. DC. XXII.

SERIES TRACTATVVM, QVI
SECVNDA HAC PARTE
CONTINENTVR.

TRactatus primus de mortificatione.

Tractatus secundus de modestia & silentio.

Tractatus tertius de humilitate.

Tractatus quartus de tentationibus.

Tractatus quintus de nimio affectu in parentes.

Tractatus sextus de tristitia & lætitia.

Tractatus septimus de thesauro & magnis bonis, quæ possi-
demus in Christo, & modo obseruando in meditatione
eius passionis, & fructu inde percipiendo.

Tractatus octauus de Sacro-Sancta Communione & sancto
Missæ sacrificio.

H. V. 7. (b)

LECTORI S.

Quamuis in hoc opere precipue intenderam commodare Religiosis; tamen inueni opus ita dispositum, vt omni hominum generi qui se virtuti dant, prodesse posset, vt in prima parte diximus. Et presertim secunda hæc pars maxime accommoda est secularibus, qui sincere volunt Deo seruire. Omnibus enim bene examinatis inuenitur huiusmodi vt industrios agricolas initio debere proscindere & arare terram cordis mortificatione passionum & appetituum inordinatorum, compescentes presertim linguam & alios sensus, humiliâtes se coram Deo, ad consequendum desideratum fructum boni seminis, quod inde seminabunt. Hinc est quod in primis tribus tractatibus agimus de mortificatione, modestia, silentio & humilitate, in quibus virtutibus Christianus principio conuersionis sese exercere debet. Et quandoquidem monet Spiritus sanctus, quando nos damus ad seruiendum Deo, vt stemus cum timore, & præparemus nos ad resistendum tentationibus; agimus tractatu quarto de bonis & utilitatibus, quæ inde emanant, & damus media ad easdem superandas. In quinto & sexto tractatu traduntur quedam impedimenta, quæ famulis Dei accidere solent, & explicatur quanti momenti sit, esse vegetum, contentum & hilarem in via virtutum, effectus sane mirabiles, qui in animam redundant, unde animaduertitur thesaurus & magna diuitia, quas in Christo redemptore nostro & in eius passione possidemus. De quibus in septimo tra-

LECTORI,

*Etatu disputatur, & indicatur modus obseruandus in meditatione horum maximorum mysteriorum, & fructus inde percipiendi. Et pro cō-
clusionē secundae huius partis docetur, qua ratione nos preparare con-
ueniat ad sumendum sacro-sanctum Sacramentū Eucharistiae, & que
inde utilitas paranda. Quae omnia practice ibi demonstrantur, ut
quilibet se ibidem pro conditione sua exercitet, & opere compleat: quod
praecipue hoc libro proponimus. Boni ergo consulat Lector exiguum istud
opus, quo & bono desiderio à Deo aspirato potietur victoria de passio-
nibus, parabit prudentiam in verbis, modestiam in actionibus, solamē
& remedium in tentationibus, magnas diuitias in Iesu Christo,
deuotionem in solitudine, & magnum fructum
in anima.*

INDEX

INDEX CAPITVM EXERCITATIONVM RODRIQVEZII PARTIS SECVNDÆ.

TRACT. II.

Cap. I. Mortificationem orationi iungendam & duo hæc sibi mutuo auxilio esse debere. pag. 1	1
Cap. II. In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit. 5	5
Cap. III. Nullum maius poena genus apud Deum reperiri, quam aliquem appetitum & desiderio suo iradi vt illa sectetur. 8	8
Cap. IV. De sancto sui ipsius odio, & spiritu mortificationis & poenitentia, qua inde procedunt. 9	9
Cap. V. Vtilitatem & perfectionem nostram in mortificatione sitam esse. 10	10
Cap. VI. Religiosis & ijs precipue, qui cum proximo agunt, magis necessariam esse mortificationem. 12	12
Cap. VII. Duo modi mortificationis & poenitentia, & qua ratione vt erque a societate vsurpatus. 13	13
Cap. VIII. Mortificationem non esse odium, sed non solum anima, verum etiam corporis verum amorem. 19	19
Cap. IX. Qui se non mortificat, non solum non spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam viuit. 20	20
Cap. X. Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam eidem intendere. 21	21
Cap. XI. Incipit Tractatus de exercitio mortificationis. 24	24
Cap. XII. Qua ratione in praxin deducendum exercitium mortificationis. 25	25
Cap. XIII. Qua ratione nos mortificare debemus in licitis, atq; etiam in necessarijs. 27	27
Cap. XIV. Nobis id agendum, vt in eo vitio & passione qua magis in nobis regnat, & turpius nos labi facit, nos præsertim mortificemur. 30	30
Cap. XV. Non omittendas mortificationes in paruis, & quam vtilis & Deo grata sint huiusmodi mortificationes. 31	31
Cap. XVI. De malo & damno proueniente ex contemptu mortificationum in paruis. 32	32

Cap. XVII. In quo tria magni ponderis consilia huic materie seruiencia ponuntur. 34	34
Cap. XVIII. Quam bonus, & quantumcumq; in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri. 36	36
Cap. XIX. De duobus medijs, que facile & suauiter reddent mortificationis exercitium, quæ sunt vbi gratia & sanctus amor. 38	38
Cap. XX. De alio medio, quod facile & incundum reddet mortificationis exercitium, quod est remuneratio spes. 40	40
Cap. XXI. Varijs exemplis confirmantur dicta sapire præcedente. 42	42
Cap. XXII. De medio, quo iuuabimur, & quod reddet facile mortificationis exercitium videlicet Christi Seruatoris exemplo. 43	43
Cap. XXIII. De tribus mortificationis gradibus. 44	44

TRACT. II.

Cap. I. Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandum & ei commodandum. 47	47
Cap. II. Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui. 49	49
Cap. III. De aliquorum deceptione, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam. 50	50
Cap. IV. De silentio, deq; bono & vtilitate in eo sita. 52	52
Cap. V. Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare. 53	53
Cap. VI. Silentium singulare medium esse vt quis proficiat, & ad perfectionem perueniat. 55	55
Cap. VII. Non tristem & melancholicam, sed valde hilarem vitam ei esse, qui in modestia, silentio & solitudine agit. 56	56
Cap. VIII. De circumstantijs in loquendo obseruandis. 57	57
Cap. IX. De murmurationis & detractionis vitio. 60	60
Cap. X. Detractiones non audiendas esse. 62	62
Cap. XI. Omne mendacij genus nobis fugiendum esse. 63	63

INDEX CAPITVM.

esse.	64	perfectionē in eo consistere, si quis earū actus cū delectatione & hilaritate exequatur, & quā- tum id faciat vt quis in virtute perseueret. 102
Cap. XII. Nobis cauendum ne iocosa, ridicula & faceta loquamur.	66	Cap. XVII. Planius declaratur perfectio, nobis procuranda, vt secundum hunc humilitatis gradum ascendamus. 103
Cap. XIII. Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere. Et de aliquib. medijs ad hoc vtilibus.	68	Cap. XVIII. De quibusdam medijs ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & pra- cipue exemplo Christi. 105
Cap. XIV. De alia valde pregnante ratione ob quam colloquia & conuersationes nostras cum proximis de Deo esse conuenit.	70	Cap. XIX. De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad pro- mouendam humilitatem. 107
TRACT. III.		
Cap. I. De humilitatis excellentia & necessitate	72	Cap. XX. De alijs humanis rationibus vtilibus ad parandam humilitatem. 108
Cap. II. Humilitatem ceterarum virtutum esse fundamentum.	73	Cap. XXI. Vt quis ab hominibus existimetur, & magnificat, certissimam viam esse, se virtuti & humilitati dare. 110
Cap. III. In quo specialius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis.	75	Cap. XXII. Humilitatem medium esse ad interio- rem pacem parandam & sine illa eandem nunquam haberi 112
Cap. IV. De particulari necessitate huius virtu- tis, ijs qui profitentur se promouere & iuuare proximorum salutem.	77	Cap. XXIII. De alio efficaciorum mediolorum ge- nere, ad humilitatem parandam, quod est e- iusdem exercitio. 115
Cap. V. De primo humilitatis gradu, qui est parui facere & humiliter de se sentire.	82	Cap. XXIV. Dicta quibusdam exemplis cōfirman- tur 118
Cap. VI. De sui cognitione, radice & vnico medio necessario ad humilitatem parandam.	83	Cap. XXV. De humilitatis exercitio quod in Re- ligione habemus. 121
Cap. VII. De quodam magni ponderis medio, vt homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio.	84	Cap. XXVI. Cauendum ne verba proferamus, qua nostri laudi seruire possunt 123
Cap. VIII. Quomodo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne anisio cadamus & de- speremus.	86	Cap. XXVII. Quaratione nos exercere debeamus in hoc secundo humilitatis gradu 124
Cap. IX. De magno bono & vtilitate, qua in ex- ercitio cognitionis sui reperiuntur.	88	Cap. XXVIII. Qua ratione particulare examen sumendum ex virtute humilitatis. 126
Cap. X. Sui cognitione nō pusillanimitatis, sed po- tius fortitudinis & vigoris causam esse.		Cap. XXIX. Cum humilitate consistere posse, ab hominibus existimari & magni fieri 130
Cap. XI. De alijs bonis & commodis, ex sui cog- nitionis exercitio oriundis.	91	Cap. XXX. De tertio humilitatis gradu 134
Cap. XII. Quam expediat nos cognitione propria exerceri.	92	Cap. XXXI. Declaratur, in quo tertius humilita- tis gradus consistat. 137
Cap. XIII. De secundo humilitatis gradu: Decla- ratur in quo consistat iste gradus.	95	Cap. XXXII. Adem fusius exponitur 138
Cap. XIV. De quibusdam gradibus quibus ad per- fectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum.	97	Cap. XXXIII. Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri vt vere humilis se omnibus minore, existimet. 140
Cap. XV. De quarto gradu, qui est, velle contem- ni & vilipendi, ideoque gaudere.	99	Cap. XXXIV. Bonos & sanctos vere se posse habere omnibus viliores, & dicere se omnium mundi peccatorum esse maximos. 142
Cap. XVI. Humilitatis & reliquarum virtutum		Cap. XXXV.

INDEX CAPITVM.

- Cap. XXXV. Hunc tertium humilitatis gradum medium esse, ad omnes tentationes superandas, & omnium virtutum perfectionem parandam. 145
- Cap. XXXVI. Humilitatem magnanimitati non repugnare, sed potius eius esse causam & fundamentum. 147
- Cap. XXXVII. De alijs bonis & commodis, quae in hoc tertio humilitatis gradu reperiuntur. 150
- Cap. XXXVIII. De magnis beneficijs & gratijs, quae Deus humilibus praestat, & quid causa, quod tam eos extollat. 152
- Cap. XXXIX. Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus nos castiget & humiliet. 154

TRACT. IV.

- Cap. I. In hac vita non defecturas tentationes. 159
- Cap. II. Alios initio conuersionis tetari, alios post conuersionem. 161
- Cap. III. Quid causa sit, quod Deus velit nos tentationes habere, & de utilitatibus, & commodis inde emanantibus. 163
- Cap. IV. De alijs bonis & utilitatibus, quae ex tentationibus oriuntur. 164
- Cap. V. Multum tentationes prodesse, ut nos noscamus & humiliemus, & ad Deum recurramus. 166
- Cap. VI. Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtute altiores radices agere. 167
- Cap. VII. Tentationes hominem reddere diligentem & feruidum. 170
- Cap. VIII. Sanctos & Dei seruos non solum tentationibus tristabatur, sed potius ob commodum, quod inde sentiebant, gaudebant. 172
- Cap. IX. In tentationibus hominem erudiri, non solum sibi, sed & alijs. 173
- Cap. X. Agitur de remedijs contra tentationes, & primum de animi viribus & gaudio in illis concipiendo. 174
- Cap. XI. Quam parum in nos possit Diabolus. 175
- Cap. XII. Magnum nobis animum & robur accedere debere in tentationibus, eo quod nos Deus adspiciat. 177
- Cap. XIII. De duabus rationibus, ut magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus. 178

- Cap. XIV. Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione. ibid.
- Cap. XV. Sibi diffidere, omnemque in Deo spernere, magnum esse medium ad tentationes superandas, & quid causa sit, quod Deus tam succurrat, qui in illo confidunt. 180
- Cap. XVI. De orationis remedio, vbi & aliquot iaculatoriae orationes ponuntur temporariis tentationum accommodatae. 181
- Cap. XVII. De duobus alijs contra tentationes remedijs. 182
- Cap. XVIII. De duobus alijs remedijs magni momenti, quae sunt principijs obstare, & nunquam ortosum esse. 183
- Cap. XIX. De tentationibus quae boni speciei & pretextu oriuntur & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi. 184
- Cap. XX. Quid nobis faciendum in turpium, & malorum cogitationum tentationibus, & de remedio contra eandem. 186
- Cap. XXI. Differenti modo differentibus tentationibus resistendum. 190
- Cap. XXII. De aliquot magni momenti motibus tentationis tempore necessarijs. 191

TRACT. V.

- Cap. I. Quam Religioso conducatur visitationes parentum, & professiones in patria fugere. 194
- Cap. II. Religioso etiam cauendum, ne a consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per literas. 198
- Cap. III. Etiam praedicationis titulo Religioso fugiendum consanguineorum commercium, & professionem in patriam. 199
- Cap. IV. Nihil Religioso magis cauendum, quam ne se cognatorum negotijs implicet. 200
- Cap. V. Praedicta nonnullis exemplis roboratur. 202
- Cap. VI. De alijs malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est, & qua ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit. 204
- Cap. VII. Qua ratione tentatio hac titulo non solum pietatis, sed & obligationis velari solet & de remedio contra eandem. 205

TRACT. VI.

- Cap. I. De magnis danis quae existit, fluunt. 207
- Cap. II.

INDEX CAPITVM.

- Cap. II. Aliquot adferuntur rationes, ob quas nobis Deo cum letitia seruiendum. 209
- Cap. III. Culpas ordinarias quibus obnoxii sumus non sufficere, vt letitiam auferant. 211
- Cap. IV. De tristitie radicibus & causis, earumque remediis. 212
- Cap. V. Ad orationem recurrere, magnum & efficacius remedium esse ad tristitiam profligandam. 214
- Cap. VI. De consuetâ & ordinaria quadam tristitie radice, quæ est, quod Deo quis, vt debet non in seruiat, & de magna letitia, quam bona conscientia secum adducit. 215
- Cap. VII. Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam. 217
- TRACT. VII.
- Cap. I. De thesauro & magnis bonis, quæ in Christo habemus. 221
- Cap. II. Quam utilis & Deo grata sit Passionis Christi Seruatoris nostri meditatio. 227
- Cap. III. De modo in Christi Seruatoris nostri passionis meditatione obseruando & de compassionis affectu inde eruendo. 228
- Cap. IV. De doloris affectu, & peccatorum nostrorum contritione, quæ ex Domini nostri Iesu Christi passionis meditatione eruenda. 230
- Cap. V. De diuini amoris affectu. 232
- Cap. VI. De gratitudinis & gratiarum actionis affectu. 234
- Cap. VII. De admirationis & spei affectibus. 236
- Cap. VIII. De Christi imitatione, quæ nobis ex mysteriâ eius meditatione colligenda est. 238
- Cap. IX. In quo quibusdam exemplis confirmatur quam utile & Deo gratum sit se passionis Christi seruatoris nostri meditatione exercere. 240
- TRACT. VIII.
- Cap. I. De inestimabili beneficio & ingenti amore, quod Dominus noster nobis hoc Diuinum Sacramentum instituendo exhibuit. 242
- Cap. II. De excellentiis & miraculis, quæ fides dicit, nobis de hoc sanctissimo & diuino sacramento credenda esse. 245
- Cap. III. Incipit agere de preparatione, quam excellentia & huius sanctissimi sacramenti dignitas requirit. 229
- Cap. IV. De munditie & puritate non solum mortaliâ, sed & venialium criminum, quæ ad sacrosanctam Communionem nobis accedendum est. 250
- Cap. V. De alia magis particulari dispositione & preparatione, quæ ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum est. 252
- Cap. VI. In quo alia considerationes & modi se ad sacram communionem preparandi viles ponuntur. 253
- Cap. VII. Quid nobis post diuini huius sacramenti sumptionem seruiendum, & qualis esse gratiarum actio debeat. 255
- Cap. VIII. De alio modo gratiarum actionis. 256
- Cap. IX. De fructu ex sancta Communione colligendo. 257
- Cap. X. Sacre communionis frequentationem magnum esse contra omnes tentationes remedium, præsertim ad conseruandam castitatem. 259
- Cap. XI. De alio principali fructu, ex sancta communionem nobis colligendo, qui est nos Deo vnire, & in Christum transformare. 260
- Cap. XII. De alio principali fructu, ex sancta communionem colligendo, qui est nos integre Deo offerre, & in eius nos manus resignare. Et de preparatione & gratiarum actione, quæ hic nobis faciendâ est. 261
- Cap. XIII. Quid causæ sit, quod quamuis tam mirandus faciat effectus hoc diuinum sacramentum, aliqui tamen, qui hoc frequentant, non sentiant. 264
- Cap. XIV. De sancto Missæ sacrificio. 269
- Cap. XV. Quæ ratio Missæ audiendâ sit. 273
- Cap. XVI. De aliquibus exemplis ad Missæ deuotionem pertinentibus, quibus ad illam quotidie audiendam & dicendam excitemur, & de reuerentiâ in Missæ necessaria. 278

FINIS.

EXERCITII
PERFECTIONIS ET
VIRTUTVM RELI-
GIOSARVM

PARS SECVNDA.

TRACTATVS PRIMVS

De Mortificatione.

CAPVT I.

*Mortificationem orationi iungendam, & duo hæc sibi
mutuo auxilio esse debere.*

Tobia 12. 8.

ONA est oratio cum ieiunio, dicebat Angelus Raphael sese indicans Tobia. Per ieiunium Sancti plerumque intelligunt omnne penitentia genus & carnis mortificationem. Duo hæc mortificatio & oratio sunt præcipua media, quæ utilitati nostræ deseruiunt, quæ coniungenda sunt & connectenda. S. Bernardus agens de verbis his Canticoꝝ: *Qua est ista qua ascēdit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatis. myrrha & thus:* dicit duo hæc myrrham & thus, per quæ indicatur mortificatio & oratio, nobis semper adesse, & ad culmen perfectionis nos euehere debere, & de nobis reddere bonum odorem Deo, & vnum sine altero partem aut nihil prodesse, si enim quis nitatur mortificare carnem & non studeat o-

Rodriguez exercit. pars 2.

rationi, superbus habebitur. Et huic merito dicitur illud Prophetæ: *Numquid manducabo carnes rauorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Non placent Deo esse sacrificia & carniū & sanguinis, si non iungatur oratio. Et si quis omittat mortificationem, audiat necesse est illud Christi in Euangelio dicentis: *Quid autem vocatis me Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Item illud Sapientis: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

S. Augustinus dicit, *ut in templo Salomone exstructo, fuerunt posita duo altaria, vnum foris, in quo mactabantur animalia offerenda, alterum intus in Sancto Sanctorum, ubi incensum confertum ex variis aromatibus incendebatur, sic in nobis duo ponenda esse altaria, vnum intus in corde, in quo offeratur incensum orationis, &*

a secun-

Bernard. ser. 59. ex paruis. Cant. 3. 6.

Myrrha & thus mortificatio & oratio.

Psal. 49. 13.

Luc. 6. 46

Prou. 28. 9.

Auguſt. ser. 255. de tempore.

Duo altaria

Orationis in

cord. mortifi-

cationis in o-

peræ.

Matth. 6. secundum dictum S. Matthæi: *Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito:* Alterum foris in corpore, videlicet mortificatio, sic ut duo ista semper sint connexa & conglutinata, & se mutuo adiuent, mortificatio enim est dispositio necessaria ad orationem, & oratio est medium ad parandam mortificationem.

Simile.

Quod ad primum ardet, videlicet, mortificationem esse dispositionem & medium necessarium ad orationem: omnes Sancti & spiritualis vitæ Doctores sic docent, & dicunt, quod sicut in charta pergamena non potest scribi, nisi sit bene rasa & auulsa à carne; eodem modo nisi anima nostra sit separata, & distracta ab affectibus, qui in carne nascuntur, non est idonea, ut Deus in illa scribar & ei imprimat suam sapientiam & diuina dona. Quæ docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum: *Ablatus à lacte, auulso ab uberibus:* Dicebat Propheta Isaias. Indicans eos, qui eius amore sese abstrahunt à deliciis & voluptatibus mundanis & carnalibus appetitibus & desideriis, vult Deus quidem & solitudinem, ut intret in eorum nostrum, & in anima nostra sit multa

Isa. 21. 9.

quies & tranquillitas. *Et factus est in pace locus eius.*

Psal. 75. 3.

Hoc & Philosophi gentiles intellexerunt, omnes enim fatentur animam nostram fieri sapienterem, dum est quieta & tranquilla. Quod fit, quando passionnes & appetitus sensuales sunt mortificati & sopiti; tunc enim non sunt vehementiones passionnes, quæ inordinatis motibus pacem animæ interturbant, & offuscant oculos rationis, ut fit, cum passionnes dominantur. Proprium siquidem passionum est, rationem oculis priuare, & minuere libertatem arbitrii nostri: ut apparet in irato, ira enim videtur ei iudicium præripere, & similis est furioso & phrenetico: Si quæras, cur hoc vel illud dixerit aut fecerit; respondebit se apud se non fuisse. Sed passionibus sopitis & sedatis, intellectus est clarus & aptus ad noscendum bonum, & voluntas libera ad

Quies sapientiam promouet.

Passiones excacant & castruant.

idem amplectendum, & sic homo fit sapiens & virtute præditus. Et hæc est pax & quies illa, quam Deus & Dominus noster vult, ut quiescat in anima nostra, & in eam infundat sapientiam & diuina dona. Et medium ad acquirendum hanc pacem est mortificatio passionum & appetituum inordinatorum, & hinc Isaias eam nominat fructum & effectum iustitiæ: *Et erit opus iustitiæ pax.*

Idem bene exprimit S. Augustinus. super verbis his Prophetæ: *Iustitia & pax osculata sunt, dicens: fac iustitiam, & habebis pacem, ut osculetur se iustitia & pax.* Si non amaueris iustitiam, pacem non habebis, quia duæ amicæ sunt iustitia & pax, ipsæ se osculantur: si amicam iustitiam non amaueris, non te amabit ipsa pax, nec veniet ad te. Tu vis pacem, & ei imprimitam, fac iustitiam, & inuenies pacem. Hæc enim duæ ita sunt unitæ & connexæ, ut una sine altera esse nequeat, & propterea si non amas iustitiam, non te amabit pax, nec ad te veniet. Bello paratur pax, & nisi tecum bellum gesseris te mortificando, & tibi contradicendo, non acquies hanc pacem, tam necessariam orationi.

Quis (dicit Sanctus quidam) te magis impedit & molestat, quam tua immortificata affectio cordis? Iste affectio cordis, isti appetitus & prauæ inclinationes, quas habes, quiete te spoliant, & non permittunt te ire ad orationem: hoc est quod te in illa in quietem reddit, & quod tantum excitat strepitum & tumultum in anima tua, quod te ex dulci hoc somno excitat, aut, ut verius dicam, non finit te eo frui & quiescere.

Quando quis in cena nimio se cibo obruit, dormire non potest nec noctu quiescere, eo quod cruditas illa stomachi & crassi vapores, qui ascendunt, ita illum exagitant, ut tota nocte se in omnem partem versans, quietem non admittat. Idem in oratione accidit. Cor nobis nimis graue & onustum est, nimia enim philautia, desiderium obsequendi affectibus, cupiditas honoris & æstimationis, utque fiat

Pax opus iustitiæ.

Isa. 32. 17.

August. Ps. 34. 11. Iustitia & pax osculata sunt.

Bello paratur pax.

Thomas de Kempis lib. 1. de contemptu mundi, c. 3.

Simile.

Cura huius vite cor grauat.

fatis voluntati nostræ replent ita cor nostrū leuant tales vapores & generant tantas & tales idæas & imaginationes, vt nos apud nos esse non sinant, nec cor in Deo fixū tenere. Vnde declaratur, quod dicit Seruator noster in Euangelio: *Attendite autem vobis, ne forte grauentur corda vestra crapula & ebrietate & curis huius vitæ. Quod non tantum de ebrietate vini, sed etiam rebus mundanis intelligitur. Sicut consonat illud Isaiaæ Prophetæ: Audi hoc paupercula & ebria non à vino.*

Luc. 21. 34.

Ila. 1. 21.

Mortificatio pellit caliginem.

1. ad Corinth. 2. 14.

Oratio curiā nobis molestia.

Sap. 8. 16.

S. Bonavent. lib. 1. de profectu Religiosorum ca. 16.

Quia dispositione caremus qua est mortificatio.

Ex corde nō mortificato oritur obscura caligo, quæ impedit & auferit ex anima nostra præsentia Dei. Illudque est, quod dicit S. Apostolus Paulus: *Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Hæc enim sunt valde subtilia, ipse vero valde implicitus materiæ & crassus nimis, & ideo debet se expedire & subtiliorem reddere mortificatione.*

Hinc poterit solui certum debium, quid causa est, quamuis oratio sit partim tam suaui & sapida, orare enim est cum Deo communicare & tractare, cuius familiaritas & consuetudo nullam secum adfert amaritudinē aut tædium, sed summum gaudium & læticiam: *Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed læticiam & gaudium: partim etiam nobis tam vtilis & necessaria, cur ea nobis est tam grauis, & quid causæ est cur ad eam accedamus, cū tanta molestia, & tam pauci se dent orationi? S. Bonaventura ait: Quasi ligati caruli ad stipitem, renitent animo cogimur esse in diuinis.*

Causa huius talis est. Oratio ex se non est difficilis, dispositio necessaria ad illam, quæ est mortificatio, & quia hanc dispositionem non habemus, ideo tam grauis & difficilis nobis est oratio. Vt idem videre est in naturalibus, vbi difficultas nō est in inuendenda forma in materia, sed in disponenda materia ad eandem.

Ad veritatem plenius indagandā considera idē in viridi ligno, quid non operæ impendat ignis, vt ex ligno viriditate au-

ferat, quantus fumus exurgat, quanto tempore opus sit ad inducendam dispositionem, simulatque vero dispositum est, in instanti agnus, vt in domum suam ingreditur sine vlla difficultate. Idem accidit in re proposita; omnis difficultas est in auferenda viriditate passionum nostrarum, in mortificatione inordinatorū appetitū, & in diuisione rerum terrenarū: quo factō facile & sine vlla difficultate anima Deo se iungit, & delectatur eo familiariter vti & cum eo conferre.

Quemq; iuuat cum sui similibus rem habere & communicare: idem accidit homini mortificato, qui iam se spirituale & Deo similem mortificatione reddidit delectatur Deo familiariter vti & cum eo loqui similiter Deus nihil prius habet, quā cum eodem agere: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quando vero quis ster passionib. & appetitibus inordinatis, & vanis honorib. affectibus, malis propensionibus, deliciis & voluptatib. motus, difficultatem sentit te agendo & cōuersando cum Deo, id sane euenit, quod Deo multum dissimilis est, & iuuat eum agere cum sui similib. de rebus terrenis & caducis: *Facti sunt abominabiles sicut e a qua dilexerunt.*

Dicere solitus erat quidam sanctorum Patrum: vt fieri nequit, vt quis in aqua turbida videat faciem aut quid aliud; sic etiam nemo, nisi corde purgato & sopito à terrenis affectibus, qui illud turbant & commouent vanis & inutilib. curis, poterit in oratione faciem Dei videre, nec Deus se illi videndum exhibebit: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Oratio spiritualis est visio diuinorū mysteriorum & operum, & sicut ad bene videndū oculis corporeis, opus est eisdem limpidos & claros habere; ita ad bene aspicendum Dei opera, opus est cor esse purum. In hæc verba ita D. August. *Deum videre vis? prius ergo cogita de corde mundando, & quicquid ibi vides, quod Deo displicet, tolles.*

Abbas Isaac (vt refert Cassianus collat. 9. cap. 4.) idem comparatione exprimebat,

Mortificatio facilis est oratio.

Similitudo gignit amorem.

Prov. 8. 31.

Mortificatus Deo similis.

Osea 9. 10.

Simile.

Matth. 5. 8.

Aqua turbida & oculi obscuri visionem impediunt.

Aug. ser. 2. de ascensione Domini quæ est 175. de tempore.

Simile.

*Pluma ma-
defacta aut
viscosa deti-
netur in ter-
ra.*

*Nilus Abbas
& Martyr de
oratione c. 3.
in bibliotheca
sancti. Patr.
tom. 3.*

4. Reg. 3. 13.

mebat, & dicebat in eo animam leui plu-
mæ similem esse, quæ non madefacta
vel mista cum alia re, sed pura & munda
ab omni viscositate, omni aeris impul-
su & minimo vento & agitatione à terra
fursum tendit & volat & per aera fertur:
sed si madefiat & miscetur cum aliqua
viscositate, retinetur deorsum, nec per-
mittitur alta petere, immo onus illud
eamdem deprimit & lato coniungit: sic si
anima nostra munda & pura sit, statim in
Deum fertur & eise iungit vento leui &
suavi considerationis & meditationis:
sin vero terrenis cupiditatibus adstricta
& addicta, & passionibus & inordinatis
affectibus onusta sit, ita deprimitur &
aggrauatur, vt ad cœlestia se leuare non
permittatur, nec congrue orationi vaca-
re. Abbas Nilus dicebat, si Moysi veta-
batur ad rubum accedere, nisi calceos
exuisset; quomodo ad Deum videndum
accedere, & cum eo agere vis plenus af-
fectuum & affectionum rerum mortua-
rum.

Inuenitur quarto libro Regum exem-
plum hanc pacem & tranquillitatem de-
clarans, quæ in affectibus & passionibus
tenenda est, ad commodius orationi vac-
andum & agendum cum Deo. Narrat
sacra Scriptura, dum Rex Israel Ioram, &
Iosaphat Rex Iudæ, & Rex Idumæus ex-
peditionem pararet contra Regem Moa-
bitarum, & solitudinem peragrarent,
quod ceperint laborare aquæ penuria, &
totus exercitus siti cōstrauerit; & omnes
simul consuluerint Prophetam Elizeum,
& dixerit ei Rex Israel, qui erat impius &
idololatra: Quid hoc est? quare congre-
gauit nos tres Reges hic Deus, vt nos
traderet Moabitis? Cui respondit Elizeus:
Quid mihi & tibi est? vade ad Prophetas
patris tui & matris tuæ, viuit Dominus
exercituum, in cuius conspectu sto, quod
si non vultum Iosaphat Regis Iudæ eru-
bescerem, non attendissem quidem te,
nec respexissem, nunc autem adducite
mihi psalten. Arguebat illum quidem ze-
lo & magno animo, repetens coram eius
peccata & idololatrias, tamen causa Io-

saphat pij & sancti Regis fecit ipsis pro-
ponere gratias, quas Deus ipsis illa die
erat exhibiturus; dans statim aquarum
abundantiam, & post victoriam de ini-
micis.

Quia tamen se illo animo & zelo, quā-
uis sanctus, turbarat & inquietum reddi-
derat; vt se componeret & inquietudi-
nem tolleretur, & sic responsum à Deo im-
petraret; iussit psalten adduci. Quo ad-
ducto, & quiete cantu eius restituta, ce-
pit narrare mirabilia, quæ Deus ipsis erat
largiturus. Si necesse fuerit, vt ille, qui
sanctus erat, turbationem, quamuis bo-
nam & sanctam, auferret & tolleretur, vt
cum Deo ageret, & eius responsum ex-
pectaret; quid facto opus erit de turbatione
& inquietudine non sancta nec bona,
sed imperfecta & praua?

Quantum ad secundum: orationem
videlicet medium esse ad mortificationem
parandam; fufe satis de eo diximus tra-
ctatu de oratione, & hic fructus est, quem
in de percipere debemus. Oratio, quæ so-
rorem & comitem non habet mortifica-
tionem, habetur à Sanctis suspecta, & id
quidem merito: vt enim ad seipso formam
quam volumus, in inducendam, non suffi-
cit illud igne emolliri, si cæcus malleorū
non addantur, ad eam formam dandam,
quam intendimus: sic etiā non satis est
cor nostrum calore orationis & deuotio-
nis emolliri, nisi addatur malleus morti-
ficationis, exercendo animam & tollendo
prauas propensiones, & inducere for-
mas & figuras necessariorum virtutum.
Et ideo suauitas orationis, & dulcedo
amoris diuini necessaria est, ad rollendum
molestiam & difficultatem, quam morti-
ficatio secum fert, ad dandum nobis ani-
mum & vires suggerendas propriam vo-
luntatē abnegandi, & inclinationes per-
uersas superandas. Nec est in oratione
subsistendum, sed progrediendum, vt Dei
faure perfectam passionum mortifica-
tionem impetremus, quæ tam nobis ne-
cessaria est, & nobis à Sanctis & sacris vo-
luminibus tam commendatur.

S. Augustinus in locū illum Geneseos:

Crenis

*Eliseus non
prophetat, nisi
pacatus.*

P. 1. tract. 5.

*Quod ignis
malleus ferro
hoc anima o-
ratio & mor-
tificatio.*

*Oratio mor-
tificationis
asperitatem
lenit.*

*Aug. 1. 50.
sup. Genes.*

Genf. 21. 8. *Crenit igitur puer & ablatus est: fecitque Abraham grande conuiuium in die ablationis eius: quærit quid causæ sit, quod narret Scriptura natiuitatem Isaac filij tamdiu ante promissi, & expecti, in quomnes gentes terræ benedicerentur, & non fuit festus dies celebratus ipso natiuitatis tempore, & narret quod octauo die fuerit circumcisus, qui erat quasi dies baptismi solennis, & nec tunc quidem fuerit dies ipsi festus. Sed quando ablatatur & tollitur à matris uerberibus, & uadit infans, eo quod ablectetur, dicit patrem tunc diem festum egisse, & epulum magnum parasse. Quid hoc sibi uult dicit Sanctus Doctor, sensum aliquem spirituales pius eliciendum, ad tollendum dubium.*

Cur epulum in ablatione!

Quia uerum gaudium post mortificationem.

1. ad Cor. 3. 1.

Spiritus enim sanctus hic indicare uoluit, tunc denuo gaudium & festum spirituale agitantur, quando quis creseit in uirum perfectum, & non est amplius ex illis, de quibus dicit Apostolus: *Tanquam paruulis in Christo lac uobis potum dedi, non escam.* Idemque nobis melius applicantes, ibi indicatur, gaudium & lætitiã Religionis, nec superioribus esse qui sunt patres spirituales, quando quis nascitur religioni in illam intrando, nec quando absoluto nouitiatu recipitur, sed quando uident illum ablatari, & desinare infantem esse, & non amplius cibus & crepundijs puerorum oblectari, & panem una cum crusto edere, & se posse cum illo ut homine spirituali & mortificato agere.

Oratio est mortificatio.

Ecl. 31. 1.

Ecl. 12. 12.

Gen. 32. 24.

Aliam præterea habet oratio connexionem & consanguinitatem particularem cum mortificatione, non enim solummodo est medium ad eandem acquirendam, sed ea ipsa in se est magna carnis mortificatio. Id enim Spiritus sanctus per Sapientem testatur: *Vigilia honestas ab faciet carnes.* Et alibi: *frequens meditatio carnis afflictio est.* Et idem sacra indicat pigina in lucta illa, quam Patriarcha iacob habuit tota nocte cum Angelo, ex qua ut narratur mansit claudicans. Experientia etiam nos docet, eos, qui se

multum his mentalibus exercitijs dant, fieri debiles, pallidos & infirmos; hæc enim ut linia delinant & mortificant carnem, & consumunt vires & sanitatem. Inde apparet orationem multum conducere ad mortificationem.

CAPVT II.

In quo consistat mortificatio, & quam necessaria illa nobis sit.

VT ab ipsis fundamentis rem ordiamur, præsupponendum duas in anima esse partes principales, à Theologis dictas partem superiorem & partem inferiorem, & notioribus uerbis Rationem & Appetitum sensitiuum. Et ante peccatum infelici innocentia & iustitia originalis statu, in quo Deus hominem creauit pars hæc inferior perfecte superiori subiiciebatur, appetitus uidelicet rationi, ut pars ignobilior nobilitati & ut seruus naturalis Domino. *Fecit Deus hominem rectum.* *Ecl. 7. 30.* Non creauit Deus hominem inordinatum, ut nunc est, sed tunc absque ulla difficultate vel contradictione, magna que cum facilitate & suauitate appetitus rationi morem gerebat, homoque Creatorem diligebat, & totum se eius seruitio mancipabat sine ullo obstaculo aut impedimento. Tunc temporis appetitus tã erat subiectus rationi, ut nullus à carne motus nec tentatio oriri posset, nisi homo id libere expeteret. Non fuisset tunc tentati ab ira, inuidia, gula, luxuria, nec aliqua praua concupiscentia, nisi deliberata uoluntate id expetissemus. Sed post peccatum rebellis facta fuit Deo, etiam appetitus rationi se opposuit. *Non enim quod uolo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago,* dicit Apostolus Paulus. In appetitu sensitiuo, etiam te inuito, exurget in anima tua motus & affectus contrarij.

Appetitus in statu innocentia rationi obediebat.

Post peccatum appetitus rebellauit.

Ad Rom. 7. 19.

Præterea, si homo non peccasset, prout & paratũ fuisset corpus ad exercendũ quoduis opus, quod anima uoluisset, & non

Sap. 9. 15.

Anime inobediens carne negat obedientiam.

Aug. libr. I. contra aduersarium legis & Prophetarum. c. 14.

Beda.

Homo post peccatum spoliatus gratia & laesus in natura.

Miser status hominis lapsi.

& non sensisset vllum impedimentum, quod nunc fit. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.* Corpus multis in rebus ad quas anima se sentit habilem & cupidam, est ei magno impedimento: quemadmodum dum in sidem equo duri passus & qui multa agitatione nos quassat, & sepe cessipat & nos fatigat, & quem saepe regere non possumus, expauescit umbra, & in via humi procumbit; eiusmodi nunc est corpus nostrum: quod proculdubio diuinæ vindictæ & iudicio adscribendum, dicit enim S. Augustinus: *Hæc est enim pœna inobedienti homini reddita in semetipso, ut ei vicissim non obediatur neq; à semetipso.* Nam illa est punitio & iustitia, quam diuina Maiestas inobedientem hominem fieri iussit, vt sicut ipse Creatori & Domino suo obedire noluit; sic & ei non obediatur à carne & appetitu, sed in se sentiat continuum bellum & rebellionem.

Dicunt Theologi cum Beda, quod homo ob peccatum fuit spoliatus gratuitis & vulneratus in naturalibus. Non solum fuit spoliatus originali iustitia & gratia, & aliis donis supernaturalibus; quibus donatus erat, sed etiam læsus in naturalibus, intellectus enim obscuratus fuit ad diuinam intelligendum, liberum arbitrium infirmatum, voluntas debilis ad bonum, appetitus factus robustus ad malum, memoria vaga, imaginatio tam inquieta, vt vix vnicam orationem stabili cogitatione recitare queamus, quin statim & vix id animaduertentes corpus nos impellat, & domo euolet, & per omnem mundum continue vagetur, sensus curiosi, caro immunda & ad malum prona. Deniq; natura nostra tam per peccatum fuit læsa & corrupta, vt non amplius incedat, vt solet, nec possit, quod antea poterat, nisi quod ipsa, quæ ante peccatum Deum plus quàm se diligebat, post peccatum se plus quam Deum diligit, & semper philantia quadam sibi fit obnoxia & cupida satisfaciendi propriæ voluntati, prona ad obsequendum appetitui, & obediendum passionibus & desideriis, quamuis cum ratione & Deo pugnantibus,

Illud præterea notandum, quod quavis per Baptisum tollitur peccatum originale, causa huius vitii; non tamè tollitur hoc dissidium & rebellio appetitus contra rationem & Deum, quam Theologi & Sancti nominant *Fomitem peccati*. Voluit Deus iusto suo iudicio & dispositione, vt nobis hæc rebellis remaneret, ad superbiam nostram reprimendam, & vt esset eius vindicta, & vt semper nos humiliaremus, animaduertentes miseriam & vilitatem nostram. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Et similis factus est illis.* Deus creauit hominem in magno honore & dignitate, exornas eum multis donis & gratiis supernaturalibus. sed ipse nesciuit cognoscere nec gratus esse, & ideo meritis vt Deum cum iisdem omnibus exueret & redderetur similis bestiis, in se sentiens bestiale appetitus & concupiscentias, vt sic in se reuersus se noecat & humiliet, & superbiendi ansam non habeat. Quam nullam omnino habemus, si nos ipsos nosse possemus, sed bene multas ad nos humiliandum & erubescendum.

Secundo in hac materia presupponendum alterum fundamentum principale, quod ex dicto sequitur. Et est quod appetitus noster tam inordinatus & incôpositus, caro nostra & sensualitas & *fomes hic peccati*, de quibus dictum est, maximè est impedimentum ad progrediendum in via virtutis. Hoc est, quod vulgo dicimus, carnem esse maximum hostem, quæ habemus, hinc enim omnes tentationes & ruinæ nostræ nascuntur: vt in sua Canonica dicit Apostolus S. Iacobus: *Vnde bella & litres in vobis? nonne ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?* Hæc nostra sensualitas & concupiscentia, hic amor proprius & inordinatus, quem in nos ipsos habemus, causa est omnium bellorum, omnium peccatorum, defectuum, & imperfectionum, quibus exagimur. Et ideo hæc est omnium maxima difficultas, quæ in via virtutis reperitur. Id & Philosophi luce & ratione naturali nouerant: nam Aristoteles dicebat

Bonauent. li. 2. de profectu religionum cap. 33.

Fomes peccati per baptismum non tollitur.

Psal. 49. 21.

Fomes peccati est hominis ansa humilitati.

In q. mort. Hier. ad A. Mar. 2. 4. Luc. Per uisione aliam nam

Fomes peccati maximum est virtutis impedimentum.

Caro capituli est hostis hominis. Iacob. 4. 1.

Arist. lib. 7. Ethicor. 6. 7.

cebat omnem difficultatem, vt quis sit bonus & virtute præditus. in eo sitam esse, vt norit cogere & moderari voluptates & tristitias. Epictetus referebat totam Philosophiæ summam ad hæc duo breuia verba: *Susline, & abstinence.* Omnis siquidem virtutis difficultas è duobus pendet, videlicet, ex inuadendo & resistendo laboribus, & abstinendo voluptate & deliciis. Idque omnes re ipsa experimur, nemo enim peccat, nisi vt difficultatem aliquam fugiat, aut vt voluptate aliqua potiatur, aut quia illa non abstinere, vnus peccat amore & cupiditate bonorum temporalium: alter cupiditate & ambitione: alius vt fruatur carnali & sensuali voluptate: alius vero vt fugiat laborem & difficultatem satisfaciendi mandatis Dei & Ecclesiæ, quia sentit summam difficultatem in inimicos diligendo, & in ieiunando, vel in confitendo verecunda & occulta peccata.

Denique omnia peccata hinc nascuntur simul cum omnibus imperfectionibus & vitiis, quæ accurrunt in virtutum via, vt post dicitur.

Hinc facile intelligetur, in quo sita sit mortificatio, quæ versatur in ordinandis & moderandis passionibus, malis inclinationibus & amore proprio inordinato.

Sanctus Hieronymus in verba illa Redemptoris nostri: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me,* dicit, quod ille abneget semetipsum, & tollat crucem suam, qui antea non erat honestus, & sit castus & honestus: qui antea non erat temperans, & sit valde abstinens: qui antea erat timidus & debilis, & sit fortis & constans. Hoc est, seipsum abnegare, alium fieri, quam antea erat. Et hinc est quod tam necessaria nobis sit mortificatio.

Addit Diuus Basilius: Aduerte quod ante dixerit: *Abneget semetipsum, & statim addiderit, Et sequatur me.* Nisi enim facias prius te alium abnegando &

propriæ voluntati renūciando, & mortificando malas inclinationes & appetitus; inuenies plurimas causas & impedimenta, quæ te impedient **CHRISTVM** sequi. Ante complananda mortificatione via; & hinc ponit pro fundamento eam, non tantum perfectionis, sed etiam vitæ Christianæ. Hæc illa Crux est, quæ nobis semper humeris gestanda, si velimus **CHRISTVM** sequi. *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes.*

Id quoque est, quod dicebat Iob: *Militia est vita, hominis super terram.* Vt enim dicit Apostolus Paulus: *Caro concupiscit aduersus Spiritum, Spiritus autem aduersus carnem. Hac enim sibi inuicem aduersantur, vt non quacumq; vultis, illa faciaris.* Hi enim duo inimici sunt & hæc est continua pugna, quam in nobis habemus. Ille, quin vincet & promptius carnem & appetitus subigabit, erit optimus & fortissimus Christi miles.

Et ideo dicunt sancti Patres & Ecclesiæ Doctores Gregorius & Ambrosius, hanc esse veram fortitudinem seruorum Dei, quæ non in robore & brachiis corporis, sed in animi virtute sita est, & in superanda carne & resistendo appetitui & concupiscentiæ, in contemnendis vitæ huius voluptatibus & deliciis, & in tolerandis laboribus & aduersitatibus occurrentibus. Et subiungunt plus esse se regere, & dominium sui passionum & sensuum habere, quam subiugare & regere alios. Cui concordat illud Sapientis: *Melior est patiens viro forti. Et qui dominatur animo suo, pugnatior urbium.* Cuius rationem reddit Diuus Ambrosius, nam *grauiores inimici sunt prauis moribus, quam hostes infesti.* Et agens de magna dignitate, ad quam Ioseph eleuatus est, dicit maius fuisse, magisque fecisse se regendo & sui dominium habendo, in animo non consentiendo adulterio, quam regendo toto Aegypti regno. Similiter affirmat Sanctus Chrysostomus, plus fecisse Dauid se superando, & mortificando, & non vindicando iniuriam,

Mortificatio est militia hominis super terram. 2. Cor. 4. 10. Iob. 7. 1. Ad Gal. 5. 17. Hostes semper sibi infestis caro & spiritus.

Greg. lib. 7. mo. al. c. 1. Ambr. lib. 1. de offic. cap. 36. Vera fortitudo in mortificatione consistit.

Prou. 16. 32. Ambr. serm. 87. de Eliseo. Studiosi mortificationis sunt bellatores, & victores gloriosissimi. Ambros. lib. de Patriarch. Ioseph. c. 8. Gen. 30. 7.

Chryl. de Dauid & Saule tom. 1.

sibi

Epictetus.

Summa virtutis est susline, & abstinence.

Difficultas virtutis in suslineendo & abstinendo.

In quo sita sit mortificatio. Hieron. Epist. ad Algasian. Math. 16. 24. Luc. 9. 23.

Per abnegationem hominem aliam personam induit.

mauent. de profectu sig. fornum 33.

mes pecc. er bapti. non 16. ur.

et. 43. 21.

mes pecc. et homi. in humili.

mes pecc. aximum virtutis edimen.

o capit. 9. hosti. inis. b. 1. 1.

ff. 116. 7. et. 6. 7.

1. Reg. 24. 7. sibi à Saul illatam, quando illum poterat
 1. Reg. 18. 6. occidere in spelunca, quam superando
 Gigantem Goliath, & opima spolia ex
 hoste reportando, & dicit hæc spolia ab
 eo non fuisse deposita in terrena Hieru-
 salem, sed in superna illa & cœlesti. Et
 hic ei non occurrunt filix Israel eius en-
 comia canentes, vt fiebat quãdo superat
 rat Goliath, sed Angelorum exercitus illi
 applaudebat, & mirabatur eius fortitudi-
 nem & virtutem.

CAPVT III.

*Nullum maius pœnae genus, apud
 Deum reperiri, quam aliquem ap-
 petitui & desiderio suo tra-
 di, vt illa secte-
 tur.*

*Grauiſſima
 Dei punſtio
 eſt hominem
 tradi ſuiſmet
 deſideriis.*

Psal. 80. 12.

Ad Rom. 1.

13. & 24.

*Crudeles tor-
 tores & car-
 niſices ſunt
 praua deſide-
 ria.*

Ambroſ.

VT tanto planius intelligatur necessi-
 tas mortificationis carnis nostræ &
 appetitus, & vt tanto audentius in ho-
 stem illum feramur, expedit nosse, quan-
 tus hic sit inimicus & aduersarius. Tan-
 tus est, vt sancti dicant, nullum inueniri
 maius punitiois genus, quo Deus iram
 suam magis prodit, quam tradendo pec-
 catorem appetitui & desiderio suo, vt in
 manus fauorum carnificum. Ad quod
 probandum adferunt multa S. Scripturæ
 loca, vt illum Propheta: *Et non audiuir
 populus vocem meam, & Israel non intendit
 mihi, namſi eos secundum desideria cordis
 eorum, ibunt in aduentibus suis.* Et A-
 postolus Paulus ait, hanc esse punitio-
 nem, quam Deus immittebat superbis
 illis Philosophis propter arrogantiam
 eorum & factum: *Qui cum cognouissent
 Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut
 gratias egerunt, sed euauerunt in cogitatio-
 nibus suis. Propter quod tradidit illis Deus in
 desideria cordis eorum, in immunditiam, vt
 contumelias afficiat corpora sua in ſemetipſis.*
 Pœna, qua à Deo afficiebantur, fuit, quod
 traderentur appetitui & desiderio suo,
 vt in manus crudelium tortorum. Bene
 hic notat S. Ambrosius, quod propter

hanc traditionem, de qua hic & multis a-
 lijs Scripturæ locis legimus, non intelli-
 gendum est, Deum excitare ad malum,
 aut in peccatum trahere, sed solum per-
 mittere hos appetitus & praua desideria,
 quæ in corde conceperant, in lucem pro-
 dire, & Satanæ auxilio eadem opere
 complere. Clare videre est, quanta pœna
 hoc sit, ex eo, quod sequitur. Gloriosus
 Apostolus Paulus, superbos illos Phi-
 losophos dicit hæc pœna affectos fuisse,
 & quomodo à sæuo hoc inimico excepti
 fuerunt, cui eos Deus tradiderat. Dici
 nec verbis exprimi potest, quomodo miseria-
 rum deuenerint: præcipitati fuerunt in
 omne genus peccati, & non hic substitute-
 runt, donec in turpia, nefanda & abo-
 minanda scelerauerent. *Tradidit illis Deus
 in passiones ignominie* Hei vobis! quo tan-
 dem perducet vos inimicus vester, fera
 hæc & indomita bestia, si vos permittatis
 labi in manus eius.

S. Ambrosius ait: *Qui dominari nescit
 cupiditatibus, is quasi equus raptatur indo-
 mitus, voluitur, obseruetur, laniatur, affli-
 gitur.* Vultis dicam vobis, quomodo vo-
 bicum ager, & quo vos ducet? Vt equus
 furiosus, qui frenum non audit, & teslo-
 rem ex vna palude in aliam abripit, & ex
 vna salebrosa via in aliam, donec cum eo
 se præcipitem agat: eodem modo agit,
 tecum appetitus, nisi illū domes & mor-
 tifices, & ei imperes. Abripit te de pecca-
 to in peccatum, de vitio in vitium, & non
 subsistet, donec te præcipitet in grauiſ-
 sima peccata, & te secum deiciat in pro-
 fundum inferni. Ideo bene monet Ecce-
 siasticus: *Post concupiscentias tuas non eas
 & à voluntate tua auertere.* Cave ne te
 transferentem agant male inclinationes &
 appetitus, cave propriam voluntatem,
 quia *Si præses anima tua concupiscentias e-
 ius, faciet te in gaudium inimicis tuis; & e-
 ris ipsis in risum & improprium.* Num-
 quam maiori gaudio afficiuntur inimici
 nostri diaboli, nisi dum nos vident tra-
 ditos appetitui ac passioni nostræ, quia
 eo miseriarum hæc nos perducet, quo
 vel totus infernus non posset, etiamſi
 vires

*Ad Rom. 1.
 20.*

*Ambros. lib.
 3. de virgini-
 bus.*

*Concupiscentia
 eſt equus
 indomitus.*

Eccl. 18. 30.

*Concupiscentia
 trahit ho-
 minem, quo
 nec omnes in-
 ferni vires
 possunt.*

Eccles. 23. 4. & 6.

vires eius omnes coalescerent. Hinc est, quod tam instanter Sapiens à Deo petebat, ne tale supplicium aut pœnæ genus ei immitteret: *Domine Pater & Deus vita mea, aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentia ne apprehendant me, & anima irreuerenti & infrumta ne tradas me.* Iure dicunt Sancti nullum esse euidentius iræ diuinæ signum, quam peccatorem permitti ire post concupiscentias suas & saporem palati sui, sequentē appetitus & desideria sua. Dum medicus permittit, vt ægrotus comedat & bibat, quodcunque desiderat, signum est mortis, & desperat de eius salute. Idem Deus cum peccatore agit, quando eidem valde irascitur: permittit illum agere, quodcunque accidit illi. Et aliud ex petere aut agere, quam quod ipsi noxium & mortem adfert. Hinc facile erit intelligere infelicem & periculosam conditionem eorum, quibus nihil prius aut felicius est quam voluntati vbique obsequi.

Desperatus status hominum concupiscentiis seruientium.

Rom. 1.

brof. lib. e virgini.

episcopi. est equum mitium.

18. 30.

episcopi. abis hominum, quo accedunt vites.

penſi habet Deum offendere, & animam in infernum perpetuo deturbare. Si alicui diceretur. Esto certus vnū ex familia tua & qui tecum edit & bibit, prodicionem parare, vt te interficiat; quam timeret. Et si præterea eidem diceretur, esto certus adhæc, odium esse plus quam vatianum & inimicitias tantas, quod contra te habet, vt mortem nihili faciat, si possit te occidere: iam scit ille statim se captum & occisum iri, & tamen exponit periculum vitam suam, vt alterū vita spoliaret. Quantum homo hic ad cubitum se componens, edens, aut aliud faciens, omni hora timeret & salutem inuigilaret, ne sicarius ille veniret, & pugione illum perfoderet, & vita priuaret. Et si posset deprehendere quisnam ille esset, quanto illum odio persequeretur, & quam seuerè in illum animaduertet? Hostis hic corpus nostrum est, quod comedit, bibit & dormit nobiscum, & præclare nouit, si nocet animæ, sibi idem damno esse: & si animam in infernum detrudat, se etiam post sequi debere, & tamen, vt appetitui suo satisfaciat, omnia pessumdat & flocci pendit. Animaduertit te, an non æquum sit illud abhorrere. Quoties vos inferno addixit hic vester inimicus? Quoties vos fecit offendere infinitam illam bonitatem? Quanta bona spiritalia vobis eripuit? Quoties salutem vestram singulis horis periculo exponit? Quis ergo non indignabitur, & iram sanctam concipiet in eum, qui tantum mali ipsi intulit, tantis bonis eum exiit, & in singula momenta tantis periculis illum exponit? Si horremus diabolum, & ducimus capitalem hostem ob damnum & bellum, quod nobis infert; maior hostis est caro, quia infestius & magis continuum nobis bellum infert, & parum aut nihil possent dæmones, nisi cum ipsis starent caro & sensualitas, & iisdem nos impugnarent.

Corpus nostrum est anima hostis, proditor, & insidiator.

Strages anima per corpus non raro edita.

CAPVT IV.

De sancto sui ipsius odio, & spiritu mortificationis & pœnitentia, quæ inde procedunt.

Luc. 14. 26. Sanctum sui ipsius odium.

SI exacte examinentur, quæ ante à nobis dicta sunt, sufficient sane. ad gignendum in nobis Sanctum illud odium & horrorem, quæ Christus Redemptor tam in Euangelio commendat, quod sine eo, vt erit, non possumus esse discipuli.

Quid ergo aliud ad eo perueniendum nobis est necessarium, quam exploratum habere, corpus hoc nostrum infensissimum nobis esse hostem? Capitalis hostis est, maximus proditor, cui nihil tam est votis, quam ad mortem, imo mortem æternam compellere eum, à quo sustentatur, & prouidetur ei de necessariis. Qui ad fruendum minima voluptate, nihil

Rodriguez exercit. pars 2.

Hinc erat, quod Sancti seipſos tanto odio & horrore prosequerentur, & inde Spiritus ille magnus mortificationis & pœnitentiæ in iis oriebatur, vt hunc

SS. Patres sancto sui ipsius odio flagrant.

b inimici.

inimicum suum ulciscerentur, subiugarent & subiicerent: Hinc tanto timore aliquid corpori indulgebant, & laute habebant, sibi enim perluadebant id esse opem ferre & arma inimico suggerere, ut viribus partis ipsos postea male haberet:

August. lib. sen exhortationum de salutarib. moniti. c. 3.

Corpus subigendum, ne recalcitret. Prov. 29. 22.

SS. Vir laboribus corpus alterebant. Palladius.

Hist. Eccl. p. 2. lib. 6. c. 2. Corpus vexandum, vixit quod non vexat.

Bernardus.

Demon per corpus nos sentat.

S. Augustinus ait: *Ne praebeamus vires illicitas corpori nostro, ne committat bellum aduersus spiritum nostrum*: sed in hoc totum simus, ut hoc castigemus & mortificemus, ne magis contra nos exurgat. Vt enim dicit Sapiens: *Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet illum rebellè*: Erant sancti illi monachi in sancto hoc exercitio valde solliciti & attentissimi, nihil prius habentes, quam ut mortificarent & minuerent huius hostis vires: sic ut, quando alia media non sufficiebant, ad domandum & subiiciendum corpus, utebantur corporalibus & grauius laboribus. Vt narrat Palladius de quodam monacho, cui multum erant infestae, vanae & superbae cogitationes, quas à se repellere non poterat; sumpsit sportam, qua magnum lapidum aceruum ex vna parte in aliam transportauit. Quarebatur ab eo, quod ageret? Respondit: *vexo eum qui me vexat, & ulciscor inimicum meum.*

Idem, de sancto Macario in eius vita refertur: & de sancto Dorotheo legitur, quod multis & duris poenitentibus afflixerit corpus, & videns illum quidam laboribus, obrutum penebat, cur tam vexaret corpus, cui respondit, quia hic me occidit.

Sanctus Bernardus odio & sancto furore in corpus plenus, ut inimicum capitalem aiebat: *Exurgat Deus, cadat armatus isse, cadat & conteratur inimicus homino, contempitor Dei, amator sui, amicus mundi, seruus diaboli. Quid tibi videtur. Certe si recte sentis mecum, dices. Reus est mortis, crucifigatur, crucifigatur.*

Huiusmodi sane animo & generositate mortificanda nobis est caro, & subiuganda, ut se non plus leuet, & secum spiritum & rationem abiiciat, hoc enim hoste debellato, etiam de diabolo debellatum erit. Vt enim diaboli nos impugnant & mediante carne nos superare nituntur, sic & nobis cum diabolis dimicandum mortificatione, & contradictione carnis.

Id recte animaduertit S. Augustinus in verba illa gloriosi Apostoli Pauli: *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Non pugno cum diabolo, ut qui aerem verberat, & cum phantasmate pugnat, quod gladio aggreditur, hoc enim frustra laborare est: sed castigo & mortifico carnem meam, & laboro illam subiugere. Ibi Sanctus dicit: *Castiga corpus tuum, & diabolum vinces, hoc enim modo Paulus aduersus illum docuit nobis esse pugnandum.* Dum Tribunus militum limitaneus cum Mauris vadit ad pugnam, includit Maurum captum carceri, ut in illum non infurgat & inimicis opem non ferat. Idem & nobis vsui esse debet subiugantes & mortificantes carnem, ut ad inimicos non transfugiat.

Augustinus. 2. ad Cor. 9. 26.

Non verberat aerem, qui castigat corpus.

Non verberat aerem, qui castigat corpus.

CAPVT V.

Utilitatem & perfectionem nostram in mortificatione suam esse.

Hinc dicebant Sancti & Magistri vitae spiritualis omne commodum & perfectionem nostram sitam esse in mortificatione. S. Hieronymus inquit: *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris.* Et in illud Iob: *Nec inuenitur in terra suauiter viuentium, dicit verum timorem & perfectam sapientiam non reperiri in terra viuentium secundum voluntatem.* Vt de terra, quae colitur, dicitur, quae sunt cardui & spinae quod gaudet & quiescet, sed dum cogitur proferre triticum aut simile granum, dicitur laborare: sic est in terra cordis nostri, dum quis viuunt secundum desideria & appetitus,

Mensura perfectionis mortificationis.

Hieronymus. Iob. 28. 23.

In terra suauiter viuentium non germinat triticum nec sapientia.

tus, dicimus illum exultare & scilicet vivere.

In hac ergo terra, vt dicit sanctus Hieronymus, non inuenitur vera sapientia: est in terra eorum qui laborant & mortificant, & abnegant appetitus suos. Hac regula & mensura metiuntur sancti virtutem, & vnus cuiusque spirituales profectum.

Si videre velis, quantum in virtute profeceris, attende quantum te ipsum mortificaueris, quam superaris & domueris passiones & prauas inclinationes quid humilitatis & patientiæ acquiseris: si affectio ad res mundanas carnem & sanguinem tibi interierit, & hic videbis, an quid profeceris nec ne: non in eo, si magnum solamen est iustum habeas in oratione. Sic legimus de beato patre nostro, quod pluris faciebat mortificationem quam orationem, & illa profectum cuiusque metiebatur. Et dum Patri nostro Francisco de Borsâ, comendabatur aliquis vt sanctus & perfectus, dicebat: Talis est, si mortificatus sit.

Ludouicus Blossius dicit seruum Dei mortificatum similem esse racemo maturo, molli & suauis gustu: non mortificatum verosimilem racemo labruscæ duro, amaro & nullus gustus, vt dicit Propheta Isaias: *Exspectaui vt faceret vinas, & facit labruscas.* Hoc discrimen est inter filios Dei & filios huius mundi, quod hi regantur appetitu sensuali, nec curæ sit his mortificatio. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis.* CHRISTI autem filii nihil tam curæ, quam mortificare & crucifigere affectus, & appetitus, & eisdem non reguntur, sed spiritu & ratione.

Verum quidem est perfectionem nostram essentialiter in mortificatione, sed charitate & amore DEI consistere, & eo quis perfectior, quo magis Deo per charitatem viuatur: Sed vt Lapis detentus loco alto, sublati impedimentis, quæ illum detinent contra naturæ pro-

pensionem, statim deorsum ad centrum, locum naturalem fertur; sic anima nostra substantia spiritualis & à Deo creata inordinati appetitus & praua inclinationis sublati impedimentis, quæ eam rebus mundanis affixam tenent, statim Dei auxilio ad Deum centrum, & finem deferuntur, eique per charitatem coniunguntur.

Hinc recte D. Augustinus: *Ponderibus suis aguntur omnia, & loca sua petunt, leuia sursum & grauias deorsum.* Aer enim & ignis superiora, terra & aqua inferiora petunt. Et sicut naturalia ratione proprii ponderis mouentur; sic etiam creaturæ rationales secundum amorem in iis dominantem. Hic enim pondus earum est, hinc si in nobis dominatur amor rerum temporalium, ambitio, desiderium honoris, & voluntatem propriam perficendi, & commoditatibus nostris obsequendi, motus & desideria nostra erunt sensualia & terrena. Sed si mortificatione extinctus sit sensualem amor, dominabitur nobis Creatoris amor, & hic pondus nostrum erit, & cor nostrum maiore leuitate ad Deum quam lapis ad centrum ferretur. *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.*

Hinc est, quod Sancti perfectionem nostram, & perfectionem mensura mortificationis metiantur; quo enim quis magis est mortificatus, eo maiorem Dei amorem & perfectionem habet.

Super illud Psalmi 41. *Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus,* dicit sanctus Augustinus: *Ceruus Serpentes necat, & post serpentium interemptionem maiori siti inardescit, peremptis serpentibus ad fontes acrius currit.* Quod proposito recte conuenit. Scire vis, quid causæ sit, quod non multa siti & desiderio perfectionis, & amore Dei tenearis, causa est, quod, vt ceruus serpentes non interimas. *Serpentes vitia tua sunt, consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem veritatis.*

August. l. 18. Confess. c. 9.

Amor animæ nostræ pondus.

August. li. 7. Confess. c. 1.

August. 75. 4. 11.

Ceruus enclitici serpentibus fontem, & homo mortificatus enclitici vitis Deum sicut.

ustissimus
Cor. 9.
verberat
qui
at cor.

Mensura
perfectus spi-
rituali mor-
tificatio.

Lib. 4. cap. 5.
vita P. N.
Francisci de
Borsâ.

Pluris mor-
tificatio, quâ
oratio.

Blossius in In-
stit. Spir. c. 1.
Mortificatus
homo est in-
star botri ma-
lumi.
Isa. 5. 4.
Immortifica-
tus est botrus
erudus & im-
maturus.
Ad Gal. 5.
14.

Mortificata
anima remo-
ti quasi im-
pedimentu ad
Deum, vt ad
centrum suū
tendit.

ra per
is mor-
nis.
ymus.
23.

a sua
uen-
n ger-
ritus
entia.

Statim amabit anima vestra Deum, vt ceruus fontes aquarum. Sic vt quantum progredieris in mortificatione, tantum creseat perfectio & amor Dei. Alibi idem dicit: *Augmentum charitatis, diminutio cupiditatis: Perfectio nulla cupiditas.* Vt enim aurum purius & perfectius fit, quo magis consumuntur & destruuntur feces, quas habet; sic & amor Dei fit perfectior & auctior, quo amor inordinatus nostri ipsius & rerum temporalium magis minuitur, & amore hoc consumpto & extincto, amor Dei omnis perfectus & purus erit.

Cassian. lib. 5. de Renuntiati. c. 26.

Refert Cassianus de Abbate Iohanne, quem iam in extremo vitæ discipuli circumfeterunt, vt filij solent ea hora patrem, & instanter ab eo petierunt, vt aliquid in medium ad eorum consolationem & spirituale commodum adferret: vt *memoriale aliquod mandatum, velut hereditarium legatum relinqueret, per quod possent ad perfectionis culmen præcepti compendio facilius peruenire. Ingemiscens ille: Nunquam (ait) meam feci voluntatem, nec quemquam docui, quod prius ipse non feci.*

CAPVT VI.

Religiosis & iis præcipue, qui cum proximo agunt, magis necessariam esse mortificationem.

Mortificatio religiosi peccatoris est.

EXercitium hoc mortificationis seruus Dei omnibus proprium & necessarium est, vt quotidie magis magisque voluntati Dei sese accommodent: sed specialiter religiosi peculiare est. Ob hoc enim relinquimus mundum, & intramus religionem hocque est quod ait S. Benedictus. id demum religiosum esse, corrigere & mutare mores. Eiusque Religiosi in professione, quam edunt, sic dicunt: *Promitto conversionem morum meorum.* Hoc in Religione profitemur, idque mortificatione faciendum, exuentes veterem hominem,

S. Benedictus.

& induentes nouum, vt ait D. Paulus: *Ad Coloss. 3. Spoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum.* Sicque monēbat D. Bernardus intrantes Religionem: *Attendite, solus spiritus hic intrare debet, corpus vero foris manere: Indicans in religione non agendum de corpore delicate habendo, nec de appetui & inclinationi obsequendo, sed omnem curam animæ & spiritui impendendam, secundum Apostoli dictum: Spiritu ambulare, & desideria carnis non perficietis.* *Ad Galat. 5. 16.* Hoc est spiritu ambulare, tam a seruis Dei expeditum & commendatum, viuere secundum meliorem nostri partem, qui est spiritus & ratio, & non secundum inferiorem, quæ est caro & sensualitas. Dicit Cassianus fuisse commune decretum & traditionem veterum Patrum, multique experientis confirmatum, neminem multum posse proficere & durare in religione, nisi in hoc totus esset, vt propriam voluntatem & appetitum mortificaret, hæc enim religioni multum aduersantur. Multis enim experimētis edocū tradunt eum in cenobio diutius perdurare non posse, qui prius voluntates suas non didicerit superare.

Bernardus.

Ad Galat. 5. 16.

Cassianus.

Quamuis id omnibus religiosis conueniat, tamen maxime iis qui cum proximo agunt. S. Chrysostomus docet, mortificationem passionum maxime iis esse necessariam, qui ad adiuuandum proximos in media plebe versantur: hic enim fere istæ (sic enim passiones nominat) plus nutrimenti habent ob occasiones, quæ ibi se offerunt Miles non vadens in castra debilitatem suam occultat, sed dum ibi est, ostendit quis sit. Similiter dicit Chrysostomus, qui manet in angulo, dissimulat defectus, sed cui cum mundo dimicandum, & eius spectaculum esse debet, huic maxima virtus & mortificatio necessaria est.

Conuenit maxime tamen qui cum proximo agunt.

S. Chrysostomus.

Præterea, vt vincamus, quibuscumque agimus necesse est iis nos accommodare, & eorum conditioni seruire, quantum fieri potest, secundum illud Diui Pauli: *Omnes omnia factus sum, vt omnes facerem*

Vt vincamus necesse est nos accommodemus.

facerem saluos. Hincque videre est, quam necessaria sit mortificatio. Dicunt Philosophi illam partem oculi, in quam species colorum recipiuntur & visio formatur, nullum habere colorem, idque sic necessarium fuisse, vt omnes in se species colorum recipere possent, & omnes videre vt sunt: Si enim aliquis ibi color esset, non posse recipere aliam quam quem habebat, *inuis enim existens prohibet extraneum*. Si viridis esset, omnia visiva viridia forent, vt experientia docet, dum per viride vitrum videmus: & si colorata esset, omnia huiusmodi viderentur. Sic etiam necessarium est, vt propriam conditionem exuas, & passiones tuas mortifices, & tibi ipsi imperes, & capax sis conditionis alienæ, & sic omnibus te accommodare queas, vt omnes lucrifacias, vt faciebat S. Paulus. Non est spiritus religionis & perfectionis, velle omnes alligare conditioni & humori tuo, & vt tibi cholericus, solum conueniat cum cholericis, & tibi flegmatico resistat cholericus, & multo minus, si solum tibi cum conciuibus bene sit. Nunquid magni infortunii instat tibi, si solum vnicuique colorem posses videre? maior est infelicitas voluntatem tam breuem & tam male dispositam habere, vt solum propendeat ad homines suæ nationis & conditionis. Charitas omnia complectitur, amat enim proximum propter & per Deum, & sic nullum facit discrimen inter Barbarum, Scytham, aut quemuis alium. *Vbi non est Gentilis & Iudæus, circumcisio & præputium, Barbarus & Scytha, seruus & liber, sed omnia & in omnibus Christus*. Omnes in visceribus habere volebat, omnes siquidem considerat vt filios Dei & fratres Christi. Hinc videre est, quam necessaria sit mortificatio.

Ad conseruandam præterea vniõnem & charitatem fraternam, quam tam commendat Christus, vt per hanc cognoscantur esse eius discipuli, mortificatio quoque necessaria est. Nihil enim magis hanc vniõnem & charitatem fraternam & soluuit, quam sibi studere, & commodo, vt-

litati, honori & æstimationi suæ consultum velle. Quisque se consulat, & videbit, quotiescunque charitatis limites excedit, id fieri, quod aliquid sibi cupiat, vel vt non amittat, vel vt alteri non cedat. Mortificatio hæc omnia aufert, & viam charitati sternit, quæ non querit quæ sua sunt. Et idcirco dicit S. Ambrosius. *Si quis vult placere omnibus per omnia, querat non quod sibi utile est, sed quod multis, sicut quærebatur & Paulus, qui nos monet idem: Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum.*

Ambr. lib. 3.
officior. c. 5.
1. Ad Cor. 13.
5.
1. Ad Corins.
10. 34.
Ad Philip.
2. 4.

CAPVT VII.

Duo modi mortificationis & pœnitentiæ, & quæ ratione vterque à societate usurpatus.

Augustinus in illa verba San. Mathæi: *Ad diebus autem Ioannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: sic dicit: Duo sunt abstinentiæ & crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale. Nam duo sunt pœnitentiæ & mortificationis modi, vnum corporalis, quo castigatur & affligitur corpus, quem vocamus pœnitentiam exteriorem cuiusmodi sunt disciplina, ieiunia, cilicium, incommodi lecti, cibus frugalis, austerus vestitus & similia, quæ corpus domant & voluptates & delicias ei subtrahunt. Alter inuenitur modus mortificationis & pœnitentiæ spiritualis prior multo melior & excellentior. Alterum genus est pretiosius & sublimius scilicet regere motus animi, lingere quotidie cum vitiis suis, increpare se quadam censura austeritatis & virtutis, & rixam quodammodo cum homine interiore conferere: ait D. Augustin. Nam motus suos regere, dimicare quotidie cum vitiis & prauis inclinationibus, abnegare propriam voluntatem, proprio iudicio renunciare, vincere iram, opprimere impatientiam, refrænare gulam, oculos, lin-

August. ser.
20. de Sanctis & primo de S. Ioh. Baptistis.
Matth. 11.
12.

2. vt propria conditionem exuamus, &c.

Charitas omnia complectitur.

Ad Coloss. 3. 21. Ioan. 13. 35.

Necessaria est mortificatio ad conseruandam vniõnem & charitatem fraternam.

quam & omnes sensus, hoc tandem sublimius est mortificationis genus. *Hæc enim qui facit prærupto passionis muro violenter ad cælorum regna conscendit.* Et hi sunt strenui & fortes, qui regnum cælorum rapiunt. Ideoque interior hæc & spiritalis mortificatio priore excellentior est. Domare enim & calcare honores & æstimationem plus est quam affigere carnem, & vti disciplinis & cilicio. Sicutque pœnitentia hæc excellentior est & preciosior, sic etiam est difficilior & maioris laboris, & quod preciosius, maioris est precij. Hæc etiam docent S. Gregorius multis locis, & S. Dorotheus & alij sancti.

Gregor. li. 32. moral. ca. 17. & lib. 6. c. 15. & super li. 1. Reg. 1. c. 2. Dorothe. ser. 1. Cap. 1. exa. 5. 6. & 6. part. constit. c. 2. 5. 15. & 16.

Duobus his pœnitentiæ generibus vtitur Societas Iesu. Quod ad prius attinet, quamuis B. Pater noster regulis certas & fixas pœnitentias non statuerit, ad quas Socij obligarentur; sed voluerit viuendi modum exteriorum esse communem, ob iustas certas rationes, tamen bonam rationem reliquit, vt infra dicemus.

Multis & iustis de causis statuit & ordinavit Pater noster, vt viuendi modus exterior in Societate foret communis, media enim ad finem suum proportionata esse debent, & quia finis Societatis non tam est proprio profectui invigilare, quam salutem & profectum proximorum; valde necessarium nos habitu cum honestis Sacerdotibus communi vti, vt facilius ad omne genus hominum nobis aditus pateret, ideoque cum religiosissimis religiosi, cum sacerdotibus sacerdotibus, & cum laicis habitus non multum discrepat à clericis laicis. Præterea Societas instituta fuit tempore Lutheri, quando hæretici religiosos & eorum habitus abominabantur, & vt ad eos accessus esset, ad disputandum & eos conuincendum, (quod proprie institutum nostrum est) necessario habitus ab aliis sacerdotibus non differens nobis assumendus erat, alioqui horrorem de nobis habuissent, antequam cum illis agere ceptum fuisset, eamque ob causam v-

Societas Iesu tempore Lutheri instituta,

Qualis habitus assumendus sit.

num medium principale impeditum fuisset ad finem necessarium, ob quem societas instituta erat. Insuper si habitu asperius vti essemus, fortasse quis alius peccata nos accedere ausus non esset, cogitans nos etiam asperere & austere cum illo acturos. Sic ergo habitus communis ab omnibus receptus, vt sic facilius ad omne genus homines nobis accessus pareretur, & nullus horreat nobiscum agere.

Et ideo voluit Pater noster, vt etiam in habitu nos redderemus omnia omnibus, vt ea ratione omnes lucrifaceremus imitantes & hic exemplum Christi Redemptoris nostri, qui teste D. Augustino & S. Thoma, vt accommodaret se conforsio & conuersationi hominum, eorumque vilitati seruiret, exteriorum mediocritatem potius elegit, quam austeritatem & asperitatem Baptistæ.

Quantum ad alias exteriores pœnitentias; quamuis eas regula non determinauit, tamen regulam viuam statuit, qui est Superior, qui cuique decernit, quod conuenit. Pater noster dicit, quod hæc sumi possunt duobus modis vel eas quas quisque per se elegerit, ad plus in spiritu proficiendum, tamen Superioris approbatione, aut quando ad eundem finem ad eam obligat. Hoc magis iudicabat è Societatis re esse, quam id regula determinare: Partim quia regula mortua non poterat esse omnibus æqualis, & quia omnes non eadem vires ad has pœnitentias habent. Et si id omnibus fuisset commune, ille qui ferendo non fuisset solatii expertus vixisset, eo quod alios assequi non potuisset. Vt enim omnibus ægrotis non eadem medicina, nec idem regimen conueniens est; sic etiam non eadem omnibus conueniunt pœnitentia.

Aliter enim cum iuue ne, aliter cum senne, aliter cum morbofo, aliter cum sano agendum: aliter cum innoxio, aliter cum formato, vt de vulneribus dicitur.

Hinc est, quod Sanctus Augustinus & S. Augustin. S. Basi-

In habitu non reddemus omnia omnibus.

Aug. contra Faustum. S. Thom. 3. p. quaest. 40. art. 2.

Cap. 1. exa. 5. 6. & reg. 4. summar. constit.

Simile.

S. Basilii aiunt, non esse mirandũ, quod cũ omnib. non eodem modo in religione agatur, & quod vnus plus pœnitentiæ faciat quam alius, æqualitas enim hic maxima esset inæqualitas. Hæcque aduersitas & differentia non tantum accommoda est diuersis personis; sed & eidem diuerso tempore & oportunitate, aliqua enim pœnitentiæ conuenit tempore tentationis & ariditatis, alia tempore pacis & deuotionis, alia ad conseruandam, alia ad recuperandam eandem amissam. Ideo Pater noster noluit taxationem certam & determinatam pœnitentiæ exteriorum omnibus statuere, sed id totum Superiori statuendum reliquit, qui medicus est spiritualis, vt secundum vires & necessitatem cuiuslibet decerneret, & vni plus, alteri minus concederet. Quod cõuenit cum regula illa, quam Angelus Dei nomine declarauit S. Pachomio. In qua mandauit, vt Superior hoc modo pœnitentiæ daret, quas quisq; religiosus implere teneretur.

Quare Societas certas & statutas pœnitentiæ non habet.

Quia ergo Societas certas & statutas pœnitentiæ non habet, vt plerique alij ordines, non ideo fit, quod Societas has corporales pœnitentiæ non habeat, & quod ibi nõn magni fiant, nec in ueneratione sint illæ, quas alij Ordines secundum institutum suum sancte obseruant, quarum uarietate exornatur Ecclesia; sed quia iudicabat magis instituto nostro conuenire, & proposito finique magis quadrare, & antiquæ Patrum doctrinæ magis respondere, relinquere earundem dispositionem, & modum prudentiæ & caritati superioris. Quod non solum non est causa, vt minus fiat pœnitentiæ, sed potius vt plus, & vt illa maiore deuotione, & meliore uoluntate suscipiatur.

Psal. 44. 10.

Hincque videre est plus pœnitentiæ Dei bonitate & misericordia in Societate fieri & exerceri, quam regula statuere potuisset Faxit Deus, vt feruor iste procedat, & spiritus tam bonus & sanctus, & tam frequens in Ecclesia Dei, vt opus potius sit frenum contrahere quam

calcaribus vri, vt hastenus Deo auspice re ipsa repertum est.

Secundum pœnitentiæ genus est mortificatio passionum & proprii inordinati amoris, quod Societas præcipue amplectitur.

Secundum pœnitentiæ genus.

Et hæc altera iusta causa, ob quam Pater noster certas & statutas pœnitentiæ regula determinare noluit, volebat enim vt oculos in interiorem passionum & appetituum mortificationem dirigere-mus, & hæc præcipua nostra esset pœnitentiæ, eo quod hæc, vt ante dictum, præciosior & excellentior sit. Dom. Pater noster in statutis & regulis multa magnæ perfectionis, ad quæ necessaria magna mortificatio & abnegatio sui ipsius, & uult præcipuum studium nostrum poni in hac abnegatione & continua mortificatione, & incremento uerarum & solidarum uirtutum, & omni perfectione. Poterat quidem iure timere, si certas & determinatas statuisset pœnitentiæ, & apud se dicere: Si ipsis relinquo certas & ordinarias pœnitentiæ, non uellem ipsis occasionem dare ibi subsistendi, & iisdem contentus esse, dicentes: Iam ex regula obligor tot ieiuniis, tot ciliciis & disciplinis, hoc mihi sufficit: Et sic præcipuum omittant & quod magis ad rem facit, quæ est mortificatio passionum & exercitium uerarum & solidarum uirtutum.

Ideoque fundamenti loco noluit tradere nisi uirtutem & mortificationem interiorem. Voluit uitam nostram exteriori esse communem, vt interior magis singularis & excellentior esset, ornata solidis uirtutibus, & magna mortificatione, hocque trahi ratione & tam excellenter, vt in exteriori redundet, & probet nos esse Religiosos. Hæcque res nobis magis necessaria quam aliis Religiosis, ipsi enim habitu ab aliis distinguuntur, vt uitæ austeritas ipsis gratiam apud populum conciliat, quæ instituto nostro non conueniet. Et hinc interiori supplendum, & tanta reperienda humilitas & modestia, charitas, animarum zelus, & tan-

& tanta cum Deo familiaritas, vt quicunque, qui nobiscum agit & nos aspiciat, dicat: Hic vero est Religiosus Societatis Iesu: *Isti sunt semen, cui benedixit Dominus.*

Esa. 61. 9.

Interior mortificatio maxime necessaria.

Francis. Xaver. li. 6. vita sua c. 7. Bonau. li. 1. de profectu Religiosorum cap. 4.

Multa ardua & difficilia sunt in Societate.

Bona dispositio causa est magna suauitatis.

Maximum ideo, in quod oculorum acies nobis figenda est ei, cuius exercitium maxime vrgendum, est interior hæc mortificatio, & quacunque die ab ea cessabimus, certo nobis persuasum esse debet, nos non viuere vt Religiosos Societatis. Et poenitentia illa exterior, qua vitmur, assumenda vt medium, vt ad hanc perueniatur, & vir ille vere Apostolicus Pater noster Franciscus Xaverius benedicebat, & est doctrina Sanctæ Bonauenturæ.

Hinc erit intelligere, quæ causa sit, quod toties audiatur, & diuina bonitate re ipsa probetur, Societatem magna suauitate agere & procedere. Suauitas hæc in Societate non est, eo quod in ea non sint res arduæ, & quod superiores teneantur admittere quodcunque volumus: Sic enim Religio non esset. Multa ardua & difficilia in Societate sunt, vt iam dicitur. Sed suauitas hæc in eo sita est, quod omnes ibi mortificationi & veræ sui abnegationi studere, omnes indifferentes & resignati in omni, quam superiores iubent, esse debent. Hæc bona dispositio, indifferentia & resignatio, quæ ibi est, causa est magnæ suauitatis, quæ in Societate reperitur, tam in regimine & iussu Superiorum, quam obedientia subditorum, omnes enim in potestate Superiorum sunt, vt pars luti in manu figuli, vt ex ea fingat quod vult. Et hoc fuit artificium & mirabile propositum B. Patris nostri à Spiritu sancto directum tam mortificationi huic & sui ipsius abnegationi insistenti. Quasi dicere voluisset: In Societate sunt ardua & difficilia, & vt quisque ad ea exequenda promptus, & dispositus sit, & vt Superiores non timeant nec vereantur illa iuberet; ponimus ipsis pro fundamento mortificationem, & sui ipsius resignationem; Ideoque omnes intelligant, se debere

esse tam indifferentes, & resignantes in Superiorum manus, vt de se ipsis statuunt quod volent, vt lutum est in manu figuli, & pannus in manu factoris, qui de eo agit vt vult, partem manicis, partem dorso, partem ventri, partem collo, partem fimbriæ accommodat, & tam vnusquam alteridem pannus est, & tam bonum est lutum, ex quo vasa mensæ, & ex quo culinæ finguntur, totum enim *ex eadem massa* sumptum est, teste Apostolo Paulo. Sic omnes erunt commitiones & cœui in Societate, & forsitan ille qui docebat initia Grammatices tam aptus erat, quam qui artes & Theologiam, & tamen non queritur lutum nec pannus: *Quid me fecistis sic?* Sicque causa & radix suauitatis, quæ in Societate est, in te sita est, & quod valde mortificatus, indifferens & resignatus sis in omnibus, & quod nulla in te nec resistentia, nec contradictio reperitur, nec interior, nec exterior quodcunque iubent Superiores. Et si facilitatem & suauitatem hanc in obediendo ex iis quæ occurrunt minime sentis, non superiores culpa, nec deus conquerere, sed de te potius vt non disposito nec mortificato vt conueniebat. Superior facit, quod sui muneris est, & credit te Religiosum esse, & vt talem mortificatum, & indifferentem ad omnia, nec opus esse tuam consulere voluntatem, & te bene dispositum querere, semper enim dispositus esse debebas & paratus ad omnia, quæ obedientia iuberet.

Imo potius superior magno te honore afficit, quod te talem putet, & vt cum tali agat, & vt tali mandet. Quando lapis bene aptatus est, quanta cum facilitate faber murarius illum locat? solum demittit: sed dum nondum aptatus est multis malleolorum ictibus opus, vt apte locetur.

Hinc etiam res consideratione digna oritur, quam etiam notat S. Bonauentura. Quod cum interior mortificatio multo difficilior sit poenitentis exterioribus, vt supra dictum, quod tamen quis se de

Simile.

Ad Rom. 9. 21.

Ad Roman. 20.

Bonau. li. 1. de profectu Religiosorum cap. 3.

exte-

exteriorib. penitentis plus excusare potest, quam de interiore mortificatione. Quis enim dicere potest, non suppetunt vires ad tamdiu ieiunandum, nec cilicium ferendum, nec tot disciplinas tolerandum, nec discalceatum incedendum nec ad media nocte surgendum. Nullus vero dicere potest: Non suppetunt vires nec sanitatem, vt sim humilis, patiens, vel obediens vel resignatus. Bene poteris dicere, virtutem non habeo pro tanta humilitate, vel tanta obedientia & resignatione, vt est necessaria in Societate: sed sanitatem non habeo ad illa, dicere non potest. Ad hæc enim corporales vires necessariae non sunt, sed spirituales; nam fortis & debilis, ægrotus & sanus, magnus & paruus hæc omnia diuina fauente gratia possunt.

Quod sane quibusdam magno solatio est, qui pusillanimitatis tentationem sentire solent, dum sibi persuadent, se qualitatem & capacitatem non habere, vt tam alto & sublimi sine potiri possent, qualis est ille Societatis. Narrat Sacra Scriptura libro primo Regum, Saul iussisse nunciari Dauidi, quod vellent ipsi dare filiam suam nuptum; Respondit Dauid: *Num parum videtur vobis generum esse Regis? ego autem sum vir pauper & tenuis.* Rex rursus iubet ei renunciari: Sic loquimini ad Dauid: *Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum prepuria Philistinorum, vt fiat ultio de inimicis Regis.* Idem hic respondere licet, Deus his qualitatibus non eget, nec his dispositionibus & talentis, quæ obiciunt. *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Quod petit, est, vt circumcidat istos Philistinos, paucos appetitus & inclinationes.

Idem à nobis exigit & petit Societas, & ideo si voles, aptus ad eandem eris. Labor esse valde humilis, & valde indifferens & resignatus in omnibus, quæ de te statuere volent, & hoc sufficeret. Deus liberet te à vanitate & superbia: Deus faxit, ne amicus propositi & commoditatis tuæ sis, & ne quæras delicias & ho-

Rodriguez exercit. pars 2.

nores, & cum superioribus simpliciter & sincere agas: hoc enim si fiat, nulla tibi difficilius religio reperietur. Humili vero, mortificato, pauperi spiritu, indifferenti & resignato, & ei qui propriae voluntati renunciauit, omnia quæcunque in Societate sunt, facilia & suauia fiunt.

Vnde æquum est, Deo nos gratos esse, & agnoscere magnam gratiam & beneficium nobis collatum, vt quamuis in Societate multa ex se difficilia & laboriosa sint, tamen illa nobis tam facilia factu & suauia reddidit: plures enim exteriores penitentia ibi reperiuntur, quam regula statui poterant, vt ante diximus.

Et quod ad interiores & mortificationem attinet, quæ aliis teste D. Augustino maiores & excellentiores; habemus multa in regulis & constitutionibus nostris tantæ perfectionis & tam difficilia, vt multo omnes penitentias & austeritates exteriores excedant. Sed id vsu probemus.

Aliquem enim debere rationem reddere Superiori & Præfecto rerum spiritualium, omnium eorum spiritualium, omnium eorum quæ in animo suo latent, omnium motuum, tentationum & malarum inclinationum, defectuum & imperfectionum, quod tam petitur & vsurpatur in Societate, & est verum ex substantialibus punctis eiusdem, facile declarat, id ex se esse difficilius ieiunio, disciplina & cilicio. Idque quod mandat regula: Ad maiorem in spiritu profectum, & præcipue ad maiorem submissionem & humilitatem propriam contentus esse quisque debet, vt omnes errores & defectus ipsius, & res quæcunque, quæ notatæ in eo & obseruatæ fuerint, Superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Quod sane tale est, vt magna humilitate & mortificatione opus sit.

Hinc ne querare, si tibi ante non indicetur, & si forte plus æquo exaggeratus

Æquum vi
Deo sumus
gratios bene-
ficia nobis
collata.

Can. 17. con-
gregationis.
5. generalis.
Regu. 6. sum-
marii.

1 Reg. 18. 23.
& 25.

Quid Socie-
tas à nobis
exigat &
petat.

an. li. 15.
profectu
ioforum

rus sit defectus. Sed nec hic finis est, sed ita dispositus esse debes, vt publice te reprehendant, non tantum legitima de causa, sed etiam ob omnino nullam. Et etiam quando falsa in nos insurgunt testimonia, vult Pater noster non solum nos dispositos, sed etiam laesos esse, nulla tamen ad id per nos data occasione, & vt mundani homines quærunt, magna diligentia honores & magni nominis existimationem; sic nos contumelias, falsa testimonia, & iniurias pati debere. Vnde apparet quanta virtute opus sit.

Non solum dispositus sed etiam laesus debemus esse.

Indifferentes erimus in omnibus officiis.

Præterea debemus esse indifferentes in omnibus officiis, ministeriis & occupationibus, quæ ab obedientia iniunguntur, & in quo cunque gradu ad quem Societas nos dirigere volet. Et quandoquidem in Societate tam diuersa sunt officia & gradus, & vnus altero sublimior, esse indifferentem ad abiectissimum, & eo tam contentum, quam si in altissimo officio constitutus esset, maximæ est perfectionis, & vbi magna mortificatio requiritur.

Ad proficiendum dispositus & paratus esse debet.

Semper dispositus & paratus esse debes ad proficiendum in quamcumque mundi plagam & ibi dicta officia exercendum, non solum in alio collegio, sed etiam alia prouincia, & alio extero regno, & in India Orientali & Occidentali, Romæ, in Germania, in Anglia, & Transilvania, vbi numquam posses videre parentes & amicos, sic vt te videnti amplius spem omnem abiiciant.

3. p. 170. 3. c. 7.

Quod ad paupertatem attinet, eandem Societas tanta austeritate & rigore proficitur, vt nullus in cubiculo delicias aliquas habere possit, non tantum ad esum, sed ne librum quidem, in quo liceat lineam ducere, nec secum ad aliud collegium transferre.

Et tam nudi & omnibus excuti esse debemus, (vt dicitur, cum de paupertate & egestate agemus,) vt claustrum arca addere non liceat, ad quod in ea conseruandum, sed omnia patula, aperta & manifesta esse debent, quasi

dicere volentes: Cape si vis, non est meum.

Hæc & alia his similia, quæ in Societate sunt, clare demonstrant, quam omnes penitentias & austeritates exteriores difficultate superant; & ideo quicunque rigide secum agere volet, & se valde mortificatum reddere, & magna penitentia vti (quæ boni spiritus tessera est) id plenis manibus in Societate perficere poterit.

Et licet aliqui fuerint, qui tentatione vexati voluerunt celare & velare tentationem maioris perfectionis colere, & facere plus penitentiam in vna quam altera religione; tamen sciendum hanc non fuisse causam nec finem eos mouentem; sed quia tolerare nequiverint, mortificationem & perfectionem, quæ in Societate viget. Et huius habemus experimentum ab illis ipsis extortum, & quod plus est declaratum à Sede Apostolica, videlicet Pio Quinto, qui fuit Ordinis Sancti Dominici, in bulla Societatis data contra apostatas, qui eam exeant vt deficiant ad mundum vel alios ordines, excepto Carthusianorum. In qua expositis perfectione, difficultate & magno labore, quæ sunt in Instituto Societatis declarat tentationis radicem, quam aliqui sumunt, vt exeant, vel ad alios ordines transeant, his verbis: *Nihilominus nonnulli animi leuitate, vt credebatur, ducti, ac quietem labori, cui proculdubio Religiosi Societatis huiusmodi pro excolenda & propaganda Christiana Religione continuo erant expositi, ac priuarum commodum publica tam dictæ Societatis quam Christiane reipublice utilitati indiscreta præferentes, fucari (que coloribus asserentes se id facere ob frugem melioris vite aut strictioris obseruantia, ad alios fratrum mendicantium Ordines transire posse iactabant. Sic vt verum fatendo, id non fiat desiderio maioris perfectionis, nec maioris penitentiam, sed solum vt laborem & difficultatem fugerent, & quod apitudinem & vites in se non sentiant ad tantam perfectionem & mortificationem parandam, & ad tantam indifferentiam & re-*

signa-

signationem, quanta in Societate requiritur, acquirendam. Hinc tam in mortificatione Pater noster persistebat, volens vt ea exerceamus & fundemus, & id totum omnium studium sit.

CAPVT VIII.

Mortificationem non esse odium, sed non solum animæ, verum etiam corporis verum amorem.

Quando quidem dictum, & Sancti docent Sacris Euangelis congruenter nos nosipfos odio habere debere, idemque durum & naturæ nostræ repugnans videtur, vt nemo turbetur hoc audiens, ne inde occasionem caperet animo cadendi & se non mortificandi, aperiemus hic, hic non esse odium nec horrorem, quo nobis male volumus, sed verum non solum animi, sed etiam corporis amorem: sed potius contra, non se mortificare est vere se odisse & non horrere solam animam, sed etiam corpus. Dicit S. Augustinus super illa Apostoli: *Spiritus concupiscit aduersus carnem: Absit fratres mei, absit vt Spiritus concupiscendo contra carnem oderit carnem.* Quid ergo ibi odit? *Virga carnis odit, prudentiam carnis odit, continentiam mortis odit.* Non odit ergo carnem, sed potius diligit eam mortificando & resistendo. Medicus enim non ægrotum sed morbum odit, & cum illo pugnat, sed potius amat ægrotum. Idq; clare demonstratur: nam aliquem amare est ei bene velle, vt dicit Philosophus, & illum odisse est ei malum imprecari. Qui ergo hoc agit, vt corpus mortificet, & ei appetitus & inordinatos affectus subtrahat, in eo totus est, vt maximum illi & summum bonum pareat, videlicet æternam quietem & gloriam, sicque suum erga id verum amorem indicat: Sed qui non agit, vt id mortificet, sed illud prauas propensiones, & appetitus sequi permittit, parat ipsi maximum malum, quod ei accidere potest, id est, infernum

semper duraturum, ideoq; hic vere corpus suum odit. Hinc Propheta: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* quia æternum ipsi procurat infernum. Eandem ob causam dicit Augustin. potest dici, quod etiam corpus oderit, illi enim idem malum accessit. Hincque est quod Theologi dicunt iustos & bonos se inuicem plus amare quam peccatores & malos, non solum quantum ad animam, sed etiam ad corpus, ipsi enim exoptant verum bonum, quæ est æterna felicitas, cuius etiam corpus suo modo particeps esse debet. Addit D. Thomas ob eandem rationem, quod iustus corpus suum amet, non quocunq; amore, sed caritatis amore, qui est præcipuus & maximus amor.

Hoc duorum ægrotorum exemplo clare patet, quorum alter edit & bibit, quod sapit, & venæ incisionem auerteret, nec medicinam aliquam recipit: alter vero omni diligentia se regit & tuetur, & quamuis sitiat & esuriat, nihil cibi vel potus admittit, pharmaca licet amara, sumit, venam incidi patitur, quamuis doleat. Certum est, secundum hunc corpus & vitam & sanitatem pluris facere, & ad eam adipiscendam & conferuandam malle aliquid pati, & potionis admittere: priorem vero se necare, eo quod sitim & difficultatem aliquam tolerare nolit. Idem ad propositum facit. Ideoque dicebat S. Bernardus quibusdam sæcularibus, qui suos monachos mirabantur tam rigide tractare corpora sua, quibus eos insensissimos hostes esse dicebant; ipsos potius corpore odisse, quibus æterna supplicia parabant concedendo breues & statim perituras voluptates: sed monachus vere corpora amare, breui illa tempore affigendo & præparando æternam quietem.

Hoc verum esse clare in Euangelio demonstrat CHRISTVS, dum enim dixisset: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me;* statim rationem subiungit: *Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* In hæc ver-

Psal. 10. 6.
S. Thom. 2. 2.
9. 25. art. 5.
et 7.

Mortificationem etiam corpori non obesse ostenditur simili.

Odit corpus qui illud delicate pascit.

Matth. 16.
25.

August. lib. serm. de verbis Apost. ser. 6. ad Galat. 5. 7.

August. 1. de moribus ecclesiastic. cap. 26. et lt. 14. de Trin. cap. 14.
Aristot. li. 2. Rhetor. c. 4.

CAPVT IX.

Qui se non mortificat, non solum non spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam uiuit.

August. 17.
51. super Io-
annem.

ba dicit Sanctus Augustinus: Magna & mira sententia, quemadmodum sit hominis in animam suam amor, ut pereat, odium, ne pereat. Examine & ruminare sublimem & mirandam hanc CHRISTI sententiam, quod amando homo vitam & carnem dicitur illam odisse, & eandem odio habens, amare. Si male amaueris, tunc odisti, si bene oderis, tunc amasti. Sic enim male amas amore inordinato, odisti, & si noveris odisse, amasti, sic enim illam custodis in vitam æternam, ut idem Dominus testatur: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Hinc idem Sanctus concludit: *felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

Ioan. 1. 25.

Ager pedem secari permittens non odit eum, ita qui mortificat corpus suum id amat.

Amarus non odit nummos eos ad panem comparandū erogans, ita nec mortificans corpus.

In confirmationem huius aliam rationem adfert S. Augustinus: Aliquis (dicit) non desinit amare quid, quod non aliud plus hoc amet: Idque duobus exemplis ad id probandum declarat. Certum est, ægrum non desinere amare pedem vel brachium, quando consentit id securi, quando id ad vitæ conseruationem est necessarium. Satis illa amat, sed maiore amore vitam profequitur, & id eo permittit minus perdi, ut conseruet maius. Certum etiam est auarum nummos suos amare, & summo desiderio conseruatos velle, tamen illos erogat ad emendum panem & alia familiæ necessaria. Quamuis enim multum nummos amet, tamen magis vitam amat, ideoque perdit quod minus, ad custodiendum quod maius. Similiter homo non desinit amare carnem dum illam mortificat, sed quia magis animam diligit & vitam æternam. Et quia animæ & ad perfectionem parandam, & æternam felicitatem necessaria est mortificatio & carnis afflictio, hinc eam mortificat & durius habet: Idque non est odium nec amoris defectus, sed maior Dei & animæ amor, & perfectio.

D. Augustinus dicit, alia vita viuere bestias, alia Angelos & alia homines. Bestiarum vita tota rebus terrenis occupatur, & satisfactione appetituum: Angelorum vero solum cum Deo tractat, & de cœlestibus agit. Hominum vita inter has duas media est, quia vnus & alterius naturæ particeps est, si ergo secundum spiritum uiuit, similem se Angelis reddit & eorundem socium: sin secundum carnem, se bestiis similem & earum sacrum reddit. Id recte cum eo, quod D. Ambrosius ait, conuenit: *Qui secundum corporis appetentiam uiuit, caro est: qui secundum præcepta Dei, spiritus est.* Ideo que qui secundum carnis appetitus uiuit, non solum non uiuit spiritualem, sed ne rationalem quidem vitam, sed animalem & bestialem. Hoc solum animum nobis addere deberet ad mortificationem.

Aug. serm. 18. super Ioannem.

Aug. s. ad iner.

Ambros. T. 118. Oratione 4. super illud: Adhæsit pavimento anima mea.

Seruire, sensualitati turpe est cui quis fiat seruus eius.

Quid enim generositate & nobilitate hominis, creati ad Dei imaginem & similitudinem, & ut eo æternam fruere- tur, indignum esse potest, quam bestiis similem esse? & se seruum tam fecerit rei, ut est caro & sensualitas, facere? seque eidem subiicere eiusque nutum sequi, & rapi furioso impetu bestialis appetitus?

D. Bernardus inquit: *Dominam seruam rationem ancillari, & ancillam dominam imaginem abusus est.* Hic ille inuersus ordo, quæ Salomon dicit se uidisse: *Vidi seruos iniqui & principes factos & principes ambulantes super terram quasi seruos,* & seruitutem seruientes. D. M. Ioannes Auila dicit: *Nonne monstruosum & admiratione dignum tibi videretur, si bestia aliqua hominem freno regeret, & ad lubitum, quocunque veller, duceret, & illa re-*

Bernard. c. 3. Meditat. Ecclesiast. 10.

tra-
ta-
mi-
pi-

Appetitus corporis frandi.

geret, quæ regi deberet? iam vero quia tot (sunt & magni & parvi, qui appetitus sui freno reguntur, hinc est quod non id animaduertamus, & non nos in admirationem rapit hoc monstrum: quod maxime commiseratione dignum De Diogene refertur, quod meridie per feram Athenis lumine accenso iuerit, quasi quid quæreris, & interrogarus: quid quæreret? responderit se hominem aliquem quærere. Er cum ei dictum esset, locum hominibus plenum esse, dixerit illos non homines sed bestias esse, hominum enim vita non viuere sed bestiarum, sequentes appetitus suos bestiales. Eleganter alteram, sed tamen propriam & rei declarandæ accommodam similitudinem adfert

August. ser. 5. ad fratres in eremo.

D. Augustinus: *Qualis est in oculo hominum, qui inuersis pedibus & capite deorsum ambulare videtur, talis est in oculis Angelorum, cui caro propria dominatur, & ratio seruit. Quem id non pudeat? Imo Seneca id sentit & optime dixit: Maior sum &*

Seneca epist. 65.

ad maiora genus, quam ut mancipium sum mei corporis. Sententia digna sane, ut à Regiosa & quolibet Christiano animo imprimatur. Si Ethnicus sola luce naturæ instructus id senserit, & eum id puduerit, quid faciet Christianus luce fidei illuminatus, & Religiosus tantis Dei donis & benedictionibus ornatus? Ideoque ait D. Augustinus, quod qui huius vecundia non tangitur, eum sensum amisisse, & ratione excidisse. Idque aliud monstrum omni admiratione dignum erit, aliquid factum bestiam, & id tamen non animaduertere.

August. l. contra mendacium ad Consentium.

Narrat de se quidam Philosophus, quod iuuenis viderit festinantem hominem ut clauem ostium aperiret, sed contra ac rebatur ei contingit, portam enim aperire nequirit, quantumcumque opera impenderet, & quia magna festinatione ibat, & aperire non potuit, tanta ira & furore correptus fuit, ut clauem dentibus morderet, & pedibus in ostium insilliret, sed hic furor non stetit, sed blasphemias in Deum euomit, & ore spumam euiciens mente captus videretur, oculos

Ira non dominata in blasphemias erumpit.

que furore exulturos capite apparet. Philosophus hic ait, quod hæc intuens tantum in se sensit iræ & furoris odium, horrorem, ut illum post nemo viderit iratum, ut huic similis non esset. Omnia hæc adminiculo nobis esse deberent ad viuendum ut homines ratione præditos, & nos ab appetibus rapi non permitterent.

Philosophus quidam videtur iratum valde iuuenem, ab ira prorsus impropterum abstinere.

S. Hieronymus super illud Iob. *vir erat in terra Heu nomine Iob. dicit virum fuisse, & reddit rationem supra allegatam: Non enim in terra carnis eius animam ipsius superabat, sed imperantis animi consilio cuncta faciebat. Caro enim non dominabatur, nec imperium habebat, sed illam subiugabat, & quidquid agebat ad rationis normam fiebat, secundum quod dicit Scriptura: Super te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

Hieronymus. Iob. 1. x.

CAPVT X.

Maioris esse laboris non studere mortificationi sui ipsius, quam eidem intendere.

Posset dicere quis: Satis mihi constat utilitas & necessitas mortificationis, sed oculis obseruatur difficultas & labor, & illa me abstrahunt. Hinc cum S. Basilio primum respondeo: Si causa corporalis sanitaris lubentes amaras positiones sumimus, & permittimus, ut vel medicus, vel chirurgus fecerit & vult, quod vult, & si homines ad accumulandas diuitias & nummos, tantis se periculis mari & terra exponunt; æquum etiam fuerit, ut pro salute animæ spirituali, & ad æternas gloriæ diuitias parandas aliquam difficultatem admittamus, & laborem aliquem sustineamus.

Ager ut sanetur se bionep patitur.

Quia tamen natura hoc nobis indidit, ut labores fugiamus, & nihil nisi coacti perpetiamur, vellemus quidem id

quam minimum esse. Secundo dico maiorem subire laborem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat. Ait D.

August. li. 1. Confess. c. 12. Augustinus: *Iussisti Domine, & sic est, ut poena sua sibi sit omnis animus inordinatus.*

Confusio hæc, quam quis in se habet ab appetitu contra rationem, & ratione ad Deum, excitat in homine magnam turbationem & inquietudinem, idque est commune in omni re.

*Inordinata
inquietant.*

Quid enim in mundo est inordinatum & confusum, quod natura non sit inquietum & turbis plenum? Os loco suo motum quos non dolor excitat: elementum situ suo naturali carens quam non vim patitur? Cum ergo homini ratione prædito nil tam naturale, quam secundum rationem viuere, si idem ille inordinate, & contra rationem uiuat, quomodo natura non obloquitur, & murmurat propria conscientia? Valde bene dicebat S. Iob: *Quis restitit ei (Deo) & pacem habuit?* quando sic uiuitur, pax & quies nullo modo esse potest. Hinc est quod S. Iohannes in Apocalypsi dicat, quod bestiam adorantes die ac nocte requiem non haberent. *Nec habent requiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam & imaginem eius.* Si serueris huic bestie carnis & sensualitatis tuæ, nunquam requiæ nec pacem habebis.

Iob. 9. 4.

Apocal. 14. 11.

*Nulla quies
& pax im-
mortificato.*

Dicunt medici sanitatem & bonam corporis dispositionem in tempore, & proportionem humorum sitam esse, & quando eadem proportione & temperie, qua opus est, carent, tunc morbos & dolores prouenire, & quando illi temperati bona proportione sunt, sanitatem existere, & exterius lætitiã & vigorem esse. Sic etiam salus & recta dispositio animæ nostræ in proportione & passionum moderatione consistit, quæ ipsius humores sunt: & dum illæ temperatæ & mortificatæ non sunt, adducunt spirituales morbos; sin temperatæ sunt, salus & recta dispositio in anima est, quæ in eo, qui illam possidet,

*Pax animæ
est passionum
moderatio.*

magnam quietem, & hilaritatem parat.

Dicunt vero, & recte, passiones animi nostri idem esse, quod ventos in mari: ut enim venti mare turbant & inquietum reddunt, sic etiam passiones animi nostrum exagitant, & appetitu & motu suo inordinato quietem impediunt. Iam surgit passio iræ, quæ nos turbat & inquietat, iam fiat superbiæ & vanæ gloriæ ventus, iam nos ad se trahit impatientia & inuidia. Hinc dicebat Propheta Isaias: *Impii autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest: sed ventis sopitis statim est tranquillitas in mari.* Imperauit *ueni & mari, & facta est tranquillitas magna.* Sic etiam si tu possis imperare ventis passionum & appetituum tuorum, & eos soppire mortificando & moderando ratione, statim erit tranquillitas & pax magna, sed dum hoc non facies, magna erit tempestas.

*Passiones
sunt inhar-
ventorum.*

*Math. 8.
26.*

Ut vero clarius intelligatur, magis laborare eum, & grauiorem tollere crucem, qui mortificationem fugit, quam qui se mortificat, veniamus, ad magis specialia, in quibus id quotidie magis experimur. Attende qui sis, quando te passione iræ vel impatientiæ abripi poteris, & proximo iracundum verbum dicis vel aliquid te indignum & scandalosum egisti. Dic mihi, quid tristitiæ & inquietis quid poenitentia & doloris senseris, an non hic plus laboris & poenæ animaduertis, quam in te mortificando sensisses? nullus hic dubitandi relinquatur locus. Considera quos timores, quas suspensiones sentit Religiosus non mortificatus, non indifferens & resignatus ad quilibet, quod obedientia illi imponere veller: vnum solum ipsi contrarium sufficit, vt in continuo labore & dolore sit.

*Non indifferens
plenus
est suspensionibus.*

Id enim est, quod ei semper & primum ob oculos versatur, & quamuis Superiores ne quidem cogitent id ei iniungere, & tale sit, vt possit fieri, & solet imperari

perari, & nesciat quid fiet, semper est in continuo metu & suspitione id ei iniunctum iri. Idem est, ac si quis pedem habens vulneratum, putet sibi ab omnibus illis dolorē vel vulnus infligendum, quod & non mortificato contingit, veretur enim sibi id, quod horret, imperandum.

Resignatus nihil metuit.

Religiosus vero mortificatus, indifferens & ad omnia resignatus semper est contentus, hilaris, & nihil metuit. Præterea confidit, quid pœnæ & turbarum pariatu superbus, quando se post habitum & præteritum videt, & dum magni momenti negotiis & honorificis impendi non attendit, ut petebat: Similiter inspicere timorem & anxietatem, qua capitur, quando illa ei iniunguntur, & quando in publico aliquid ei faciendum, perpendens quomodo succedet, & si inde forsitan hoc dedecus velaturus, unde honorem sperabat. Superbia vndiq; cruciat & affligit: status profecto miseratione dignus.

Passiones sunt tortores animi.

Idem in omnibus aliis videre est. Vestrae passiones carnifices & tortores vestri sunt, qui vos æternum cruciant, dum mortificationi non studebitis. Idque verum est, nam iam fit, quod quis oprat, iam non, dum enim non fit, quantum cruciatus desiderium dilatum animæ adfert. *Spes qua differtur, affigit animam.* Dum etiam videt desiderio suo fieri factis, & voluntarem compleri, adfert illi cruciatum & dolorem, vel enim fecisti tuam voluntatem, & desiderio positus es, & in eo nihil mereris, quia pro lubitu tuo fecisti, & quia volebas, & sic omnia in amaritudinem versa sunt.

Prov. 13. 32.

His accedit morsus conscientia, quem patitur, qui mortificationi sui ipsius non intentus est, nec munere suo fungitur, quid enim satisfactionis habere potest Religiosus, qui aliam ob causam religionem non intravit, quam vt suo studeat commodo, & perfectionem anhelaret, si in eo totus non est: certum,

cum in dolore & cruciatu vestari: Idemque de omnibus, cuiuscumque conditionis sint, iudicium. Vermis enim rodens & consumens conscientiam, quem nobiscum fecimus, si muneri nostro non facimus satis, rodit & consumit præcordia.

Vermis conscientia est negligentia in mortificatione.

Recte ergo M. Auila: In vna parte libri ponantur labores, quos tolerat quis diligens, qui cum feruore vitam agit, & mortificationi intentus est: in altera vero illi, quos quis non mortificatus & tepidus fert, quia illos refugit; inuenietur hos illis millies grauiores & molestiores esse.

M. Auila lib. epist.

Mira sane res est, illum qui diligenter Deo in vigiliis, orationibus & omni labore & mortificatione seruit, plus voluptatis & recreationis inuenire, quam tepidus & languidus in colloquiis, delectationibus & vanis desideriis, & propria voluntatis obtemperacione, exterius ridet tepidus, & intus roditur, & lacrymatur iustus, & hilaris est corde. *Iter pigrorum quasi sepes spinarum*, dicit Sa. *Prov. 13. 19.* piens: quod etiam Deus per Prophetam Oseam dixit: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis.* Deus voluptatibus dedit multos conscientia morsus, & oblectationibus amaritudinem, & satisfactioni voluntatis dolorem, & cruciatum.

Feruidus plus capit voluptatis in vigiliis quam tepidus in recreationibus.

Hic inuenit tepidus & piger spinas, ad cor pungendum & perfodiendum. Via vero iustorum plana & salebris est *via iustorum absque offenculo.* Quantam pacem & satisfactionem habet Religiosus mortificatus, & qui cum sollicitudine profectui suo studet, recomplens quicquid Religiosi est: nulla delectatio huic similis reperitur. Id quotidie experimur, dum enim in Dei secretis diligenter progredimur, sumus hilares & contenti: sed dum id tepide & negligenter fit, sumus tristes & anxii. Hæc sæpe tristitia & anxietatis nostra causa est, vt suo loco dicetur.

Delectatio multa feruido Religioso.

Tract. 6. c. 4. & 6.

Sic vt quis volens minorem laborem fugere

Passiones in inferentur.

57. 20.

atq. 8.

indifferens plenus suspicio.

Tob. 6. 15.

gere in maiorem incidat: *Qui timent pruinam irruet super eum nix:* dicit Iob. Dicis te amisisse mortificationem, vt laborem fugeres; ast ego dico, quod ob eam tantum causam debebas te mortificare, vt cum pace & quiete vitam duceres, quamuis aliud inde bonum non speraret, cum tamen infinita sint.

CAPVT XI.

Incipit tractatus de exercitio
mortificationis.

Abnegatio, voluntatis, est medium opt. huius virtutis.

Præcipuum medium, quod ex parte nostra ponendum, ad acquirendum mortificationem & de nobis ipsis victoriam, est sæpius nos exercere in abnegatione nostræ voluntatis, & resistere appetitui, & carni non indulgere, nec illi morem gerere. Hoc enim modo paulatim natura superatur, radix peccati educitur, & virtus paratur. Ad hoc S. Dorotheus valde vtile consilium dat: Dum aliqua tibi passio vel praua inclinatio molesta est, si infirmitati tuæ acquiescis, & idem opere complere, certo tibi intelligendum & sciendum, quod hac ratione passio & praua inclinatio altiores radices agat, & fortior erit, & plus te impugnet, & vexabit quam ante. Si vero viriliter passioni & prauæ inclinationi resistis hac ratione diminuetur, & quotidie debilior facta ad te impugnandum & vexandum, donec rotas vires amiserit, tibi amplius molesta non erit. Hoc magni ponderis consilium est etiam contra tentationes ob eandem rationem, vt suo loco dicetur. Multum est principii obstare, vt praua consuetudo nobis paulatim maiorem difficultatem non afferat.

Dorotheus, ser. seu doct. 15. in Biblioth. sanctorum Patr. tom. 3.

Virilis & Heroica resistentia enervat & tollit vim passionum.

Tract. 4. c. 6.

Similitudo Equi furiosi qui Equitibus introitus domat.

Dieunt Sancti, eodem modo nobiscum corpore agendum vt equi qui furioso & duri oris equo infidet, quem industria & viribus domat, & cogit ire quo vult, & tali gressu quo optat. Sic etiam hic frenum contrahendum, & calcaria non negligere, & hac ratione dominus

corporis eris, & de illo statues, quod volles: si vero vires & dexteritas tibi non sit ad illud regendum tuique iuris faciendum, sui te iuris faciet, & te in aliquod præcipitum deiicit. Quando animal aliquod aliquo defectu laborat, aliud medium non est, quam id ei non permittere: Idem quoque medium nobis sumendum, ad vitia & prauas carnis propensiones tollendas, eas illi non indulgere, sed in iisdem illi resistere, & cogere omnes eius appetitus & desideria.

Vt vero maiori animo hoc exercitium aggrediamur, multum nobis proderit, si hoc nitamur fundamento, quod principio posuimus, hominem hanc exteriorem; nostram hanc carnem & sensualitatem esse maximum hostem & aduersarium, quem habemus, & eum vt ralem nihil tam agere, quam vt male nobis sit, concupiscens contra spiritum, rationem & Deum. Vna præcipuarum rationum, ob quas Sancti ferunt sui ipsius cognitionem medium esse efficacissimum ad omnes tentationes seperandas; est quid qui in hoc se exerceret, probe perspectam habens debilitatem & miseriam suam, simulatque cogitatio, vel desiderium prauum ingruit, statim apparet illi inimici sui esse tentationem, qui illum decipere conatur, sicque se contra illum munit, nec illi credit vel audit.

Qui vero se non nouit, nec id conatur, non videt aduenientem tentationem, nec eam pro tali habet, præsertim dum illa inclinationi conuenit, sed tentationem rationem ducit, & sensualitatem necessitatem credit, sicque facile tentatione vincitur. Hoc præsertim maxime nobis auxilio erit, si recordemur, maximum nobiscum nos hostem circumferre, & omnes hos appetitus & tentationes, quæ nobis adueniunt, à carne & sensualitate esse, quæ vt capitalis hostis nihil tam perit, quam malum tuum: & hac ratione facile te mortificabis & hostem profligabis: quis enim hosti fidere audeat?

Cap. 2. c. 4.

Hominis huius est maximum caro propria.

Ignorantia sui ipsius scelerem ad ipsum viam sternit.

S. Bern. epist. seu tract. ad fratres de monte Dei.

S. Bernardus ad hoc aliam considerationem adducit dicitque nos ad nos ipsos & corpus nostrum affectus esse debere, vt ad ægrotum nobis commedatum, cui negandum id quod ei damno est, quamuis id instanter petat & valde desideret, & dandum quod ei vile, quamuis ad id male affectus sit. Vtinam eo perueniremus vt nos ægros duceremus, & id semper in mente haberemus, omnes appetitus & desideria, quibus capimur esse ægrotum & inimici nostri persuasiones, qui nobis nocere studet, quam facile nos inde extricaremur & vinceremus: Sed si te non ægrum sed sanum, non inimicum sed amicum ducis, magno te periculo exponis. Qui enim resistes ei, quod malum non esse credis sed bonum, nec fraudem & deceptionem sed veritatem? Refert S. Dorotheus, quod dum ipse in monasterio curam haberet rerum spiritualium, & monachi ad ipsum referrent omnes suas tentationes, quodam die ad eum venit quidam eorum, vt ei quandam gulæ tentationem narraret. Vt vero vna res aliam trahit, tentatio eo etiam progrediebatur, vt furto faceret edulia auferre. Dorotheus magno cum affectu quærebat, cur id faceret. Respondet alter, quod fames eo illum cogeret, & quod non sufficeret ei, quod in mensa dabatur. Monebat Abbatem accederet, & necessitatem suam ei exponeret. Mouebat alter difficultatem, se verecundia prohiberi ob causam huiusmodi superiorem adire. Expecta ergo (aicbat) & iuuabo te. Accedit S. Dorotheus Abbatem, & refert monachi periculum. Abbas totum ei negocium committit, vt faciat, quod ei plus expedire videatur. Iuber ille vocari dispensatorem; & mandat, vt quando cunque monachus ille vel tentaculum vel merendam peteret, daret quod exigeret. Obtemperat dispensator, & lubenti animo dat, quod alter petit. Hinc melius se habere cœpit, & aliquot diebus non amplius furabatur; sed post aliquod tempus ad vomitum rediit. Quare multis cum lacrymis ad S. Dorotheum redit, agnoscens

Rodriguez exercit. pars 2.

crimen, & pœnitentiam petens, (hoc enim recte faciebat, quod statim vitium aperiret, quod efficax remedium est, vt non diu daret) petit alter, an dispensator nõ daret quod exigebat, & an vnquã negasset? Respondit monachus, Bene fecit dispensator, & dat quicquid peto, sed pudor impedit toties eũ adire. Impediretne etiã (inquit) me accedere, qui tentationẽ tuam noui, & mihi eandẽ indicasti. Dicebat alter, quod nõ. Quare mandat se adeat, daturũ se ei quod vellet, & quo indigeret, & ne posthac amplius furaretur. Habebat tunc tẽporis S. Dorothei curã infirmorum, & laute illum tractabat: sed breui iterũ ad prauã consuetudinẽ rediit, & culpã multo eũ gemitu exponit, rogãs sibi dimitti & pœnitentiam iniũgi. Dicit ei S. Dorotheus. Qui hoc fit frater? nihil impedit te à me petere & do tibi omnia necessaria, quare furaris? Ille ad hæc: Nescio vn de hoc accidat, nec quare furer peccatũ & praua consuetudo me eo impellit, nulla re indigeo, nec edo quod furor, sed iumento do, sicq; rẽ se habere experientia docuit, nã in eius cella ficus, uuas, poma & panis frustra inueniuntur reposita sub lecto, & ibi tã diu relinquebat, donec putrescerent: & ignorans quid de eis dẽ faceret, ad stabulũ deferebat, & iumento dabat. In quo (ait S. Dorotheus) facile videre erit miserã & infaustã conditionẽ, quo hominẽ ducit passio & praua cõsuetudo, & quanta nobis ratio sit, vt nos ægros & inimicos reputemus. Facile hic animaduertebat se male facere & desolebat & dolebat se id fecisse, & tamẽ videbatur se nõ posse cõtinere, vt amplius nõ faceret. Hinc recte dicebat Abbas Nisichero, quod ille, qui se à passione & praua cõsuetudine rapi patitur, eius se mancipium & seruum facit.

CAPVT XII.

Qua ratione in praxin deducendum exercitium mortificationis.

QVANDO QUIDEM mortificationis exercitium præcipuum est medium ad

d con-

Parua consuetudo ad peccatum hominem impellit.

Manifestatio tentationum Superioribus, confert plurimum ad eas superandas.

morantia i ipsius om ad laudem viam ynit.

consequendum victoriam & dominium de nobis ipsis, passionibus & appetitibus nostris vile fuerit, vt in speciali magis de eo agamus, declarantes rationem, qua idem in praxin deducendum. Ordo & regula generalis, quam in similibus assignare solemus, est, vt oculorum aciem in id dirigamus, quo maxime indigemus, & id primum parare conemur. Incipe ergo hoc exercitium à causis mortificationis, quæ tibi occurrunt, & non illas quære, siue id fiat medio obedientiæ, vel fratrum, vel alia quauis ratione. Accepta lubes omnes has causas, & eas in vtilitatem tuam conuerte, hoc enim necessarium tam ad pacem & quietem, quam ad dádum bonum exemplum & ædificationē. In mortificatione valde feruētēs esse deberemus, quādo quidem tanti nobis momenti est, vt superiores nobis rogandi & molestandi essent, vt nos in hoc & alio mortificarent, & mandarent, quod maxime nobis repugnat, & darent poenitentias & reprehensiones particulares & publicas in ore omnium. Si tamen tam feruens non sis, accepta tamen patientia & beneuolo animo causas mortificationis tibi occurrentes, & à Deo ad tuum exercitium & commodum missas. Multæ sunt occasiones, quæ hoc in negotio nobis quotidie occurrūt, & si quis attēderet cum desiderio se mortificandi, semper aliquid reperiret. Aliquando enim in iis, quæ ad obedientiam spectant tibi persuadebis laboriosissimū tibi imperari, & totum onus tibi imponi, cum tamen alii sint, qui id exequi possint. Et vnicuique in suo officio aliquo obueniunt, quæ in particulari ei laboriosa sunt, & mortificationi seruiunt. Has ergo occasiones, quas præ manib. habes, in cōmodum tuum verte, & ad illas te para, & tibi persuade de difficultatem hanc crucem tuā esse, quæ tibi tollenda, vt Christum sequaris. Alias mortificationis occasiones sese offerent in victu, vestitu & cubiculo, paude, pessimum tibi cecidisse, vt docet Regula. Alias tibi dabitur poenitentia & reprehensio, & tibi videberis aliquando culpa omni vacare, alias quod saltem

non tanta sit, & quod res non vt gesta narretur, vel nimium exaggeretur. Ob omnia ista gaude, neque te excusa, neque conquerere, neque te defende. nec omnibus satisfacere statim stude. Descendamus ad mortificationis occasiones, quæ ex parte proximorum & fratrum, quibuscum agimus & conuersamur, nobis obueniunt: Hic etiam multas inuenire erit, etiam dum non volumus nec animaduertemus, & etiam sine culpa nostra, aliquando quoque negligentia, quamuis non praua intentione. Aliquando occasio se offert, eo quod tibi contemptus & postpositus ab aliis videre. Si veniamus ad eas, quas Deus immediate morbis, tentationibus & occurrentibus difficultatibus immitit, & multum differente donorum suorum tam naturalium quam supernaturalium distributione, profecto innumeræ sunt, quæ quotidie occurrunt, quamuis eas ipsi non accersamus.

Hæ sunt occasiones, in quibus nos primum exercitati conuenit, vt enim has mortificationes sapius euenire necesse est, & eadē nobis etiā inuitis necessario tolerandæ sunt, ex necessitate faciēda virtus, vt eas cū fructu perpetramur, & præter spirituale commodum in cōsitū multum laboris fugiemus, si beneuolo animo illas suscipiamus. Sæpius enim labor & difficultas, quæ sentimus, non tam sita sunt in rebus, quam in repugnantia & resistentia voluntatis nostræ, hincque eas bono animo amplectentes, multum labori detrahemus.

Aliæ mortificationes sunt, quæ nostra voluntate exercendæ nobis sunt, & hinc eas aliqui actiuas dixerunt, ad discrimen præcedentium, quæ passiuæ dicuntur, quæ a nobis etiam inuitis tolerandæ, necessariæ tamen, & hinc primæ esse debent. Aliquæ harum cuius Christiano necessariæ, & bonæ sunt, vt seruetur, cuiusmodi est se mortificare in eo, quod impedit seruire Dei mandata. Aliæ sunt necessariæ, vt aliquis bonus religiosus, & perfectionē cōsequatur, quale est se in eo mortificare, quod impedit regulā seruire, & bona cū

Varia occasio
mortificationis
exercenda
inter res &
proximos.

Ex necessitate
facienda vir-
tus.

Mortificatio-
num alia sunt
actiuæ alia
passiuæ.

Mortificatio-
num alia Chri-
stiano cuius
bona & neces-
saria alia
maxime
necessaria.

per-

In mortifica-
tione vel ma-
xime atten-
dendum ad id
quo plurimū
eremus.

Ad mortifi-
cationem fer-
uor necessari-
us.

Occasiones
passiones mor-
tificandi su-
diuissimæ ac-
cipiendæ.

Reg. 25 sum-
maris consil.
cap. 2.

perfectiōne facere. Certum enim est, non solum peccata, vt supra dictum, sed etiam vitia & imperfectiōnes, quæ sunt in via virtutis, defectu mortificatiōis prouenire. Omnia siquidem accidunt, vel ad fugiendum & vitandum aliquem laborē, quem in benefaciendo sentimus, vel quia non abstinetur aliqua delectatiōe & voluptate, quam habemus in malo vel imperfecto, quod committimus. Percurramus omnia, & inueniemus, si deficiamus in obedientia & regularum obseruantia, vel temperantia, vel silentio, vel modestia vel patientia, vel alia quapiam re, totum eueniet mortificatiōis defectu, vel quia laborem non toleramus, qui in ea re situs est, vel quia non abstinemus delectatiōe & voluptate, quam à contrario capimus. Sic vt si quis velit bonus esse religiosus & perfectiōnem adipisci, necesse ei sit vt se in his mortificet. Similiter vt quis sit bonus Christianus & saluus fiat, necesse ei sit vt se mortificet in omni eo, quod repugnat Dei legi. Ideoque dicebat Seruator noster: *Qui vult venire post, abneget semetipsum.* Et nisi se abneget & mortificet, non potest esse bonus Christianus & seruati. Similiter vt quis sit bonus Religiosus & perfectiōnem adsequatur, necessarium est re in eo mortificari, quod tibi hic est impedimento. Percurre ergo omnia, dei opera ab aurora vsque in vesperam, & aduerte quid te impediatur regulas seruare, & bonum facere, & perficere ordinaria, & euince hunc laborem, & mortifica hanc delectatiōem, quæ te facit mala & imperfecta exequi: hacque ratione opera emendabuntur & perfectiora fient, & tu melior & perfectior eris. Tota summa profectus nostri in hoc consistit, vt tandem aliquando hic resoluamus.

Quærebat quodam tempore quidam: Quid causæ est, quod Deus mihi det bona desideria ad virtutem, & dum eorum me occasio offert, me debilem reperio, & in multa vitia labor, & nunquam ad perfectiōnem peruenio. Omnes vno ore respondebant, hoc prouenire consideratio-

nis defectu: si hoc & illud considerares, idem te iuuaret. Exhibebant ei plurimas mortificatiōnis cuiusque exercenda certissima ad virtutem est via. consideratiōnes, sed nihil inde commodi referebat. Accessit tandem senem quendam bene expertum, qui respondebat, id nō euenire consideratiōis sed resolutiōnis defectu, eaque causa est, quod nō proficias. Resolue & propone te mortificare in eo quod supra dictum, & hoc modo perfectiōnem assequeris.

CAPVT XIII.

Qua ratione nos mortificare debeamus in licitis, atque etiam in necessariis.

VIDEBATVR nihil aliud de praxi & exercitio mortificatiōis dicendum, quam vt modis duobus prædictis nos bene in ea exerceremus, hoc enim sufficit, vt quis sit bonus & perfectus Religiosus. Vt tamen melius eosdem compleamus, & promptiores & aptiores simus, ponunt Sancti & spiritualis vitæ magistri aliud exercitium mortificatiōis, in rebus, quas licito facere possumus. Vt Christianus bonus non contentus est facere opera obligatoria, necessaria ad salutem, sed addit alia deuota, quæ Theologi vocant opera supererogatiōis, non enim contentus est audiuisse Missam diebus præceptis, sed etiam audit in septimana, legit Rosarium Diuæ Virginis, & sæpius peccata confitetur & communicat: sic etiam bonus Religiosus non contentus esse debet seruasse regulas, & mortificare se in eo, quod ad obseruationem earum requiritur, sed aliæ insuper mortificatiōnes supererogatiōis addendæ sunt, ad quas à regula non obligatur, sese mortificans in aliquibus non necessariis, quæ licite facere poterat.

S Doroth. ait nihil tam prodesse ad proficiendum in virtute, & acquirendam pacem

*Mortificatio-
nis cuiusque
exercenda
certissima ad
virtutem est
via.*

*Mortificatio-
nis necessaria
alia ex licit-
is etiam
addenda quas
Theologi vo-
cant opera su-
pererogatiō-
nis.*

*Doroth. serm.
1. de obedientia
& negatione propria
voluntaria.*

pacem & tranquillitatem, quam si quis voluntatem frangat, & modum docet, quo in horum mortificatione utendū est, quib. licite frui permittebatur. Vade quā viam, & voluntas iubet redire, & hac prospicere; ne prospice. Colloqueris cum aliquibus, succurrit aliquid proposito valde accommodum, videris ab illis habendus prudens & discretus; ne dixeris. *Sua det tibi cogitatio tua, adicoquum. Et interroga, quid parat obsonii, non obtemperes. Cernit fortasse quippiam, suadet illi cogitatio, ut interroget, quisnam illud attulerit, si sit emptum, aut datum, quæ idem sanctus adfert. Videt præterea hospitem, velle scire, quis esset? Unde veniat? quo vadat? ad quid venerit? Noli scire, sed in eo te mortifica.*

Abnegatio voluntatis in rebus sensualibus efficax medium perfectissimum.

A paruis ad magnam voluntatis abnegationes facilius fit semita.

Bonau. & Blesius c. 2. monil. spir.

Exemplum abnegationis sensuum.

Dicit hoc exercitium S. Dorotheus plurimum prodesse ad parandum habitum propriam voluntatem abnegandi, nam si assuefaciamus nos eandem in paruis frangere, breui nequidem propriam voluntatem in maioribus habebimus. Ut enim, qui se bello parant, pacis tempore se in armis exercent, & iis se hastiludiis assuefaciunt, sed hæc ludicra sunt, tamen necessaria, ut habiles sint, quando vere bellum gerendum. Sic & Religiose habitus mortificationis sumendus, & voluntas superanda in licitis, ut postea habilis & assuetus ad se etiam in illicitis mortificandum. Idem hoc exercitium etiam Sanctus Bonauentura docet nos mortificandi in paruis, ex se tamen licitis & quæ fieri possunt, ponitque pro exemplo, Si quis hortum transiens velit carpere vel non carpere florem, quamuis enim carpere, peccatum non sit, tamen non carpere, mortificandi nos causa, gratius est Deo. Ideo quæ ait Dei seruo sapius in corde dicendum. Domine Deus amore tui nolo hoc videre, vel illud audire, nec hoc edere, nec hoc modo me recreare. Fertur de Patre nostro Francisco de Borja, quod dum Dux esset, multum delectaretur aucupio falconum & accipitrum, & ardearum captu, & ipso tempore, dum fal-

co ardeam prehenderebat, oculos demitteret, ut ea voluntate priuarentur, & ipse eadem recreatione, quam multa defatigatione & labore toto die quæsiuerat. Proprium seruorum Dei esse docet S. Greg. se spoliare licitis, ut tanto magis ab illicitis alienentur. Hinc tanti exercitium hoc à Patribus eremi fiebat, & eo discipulos educabant subtrahentes illis desiderata, & imperantes eos operari, quod nolebāt in paruis, quæ sine peccato & imperfectione nulla facere licebat, ut in omnibus propriæ voluntati renunciarent, & in maioribus ad arma parati essent. Beneque de eo, qui in paruis his & facilibus mortificationibus proficiebat, sperabant, eū ad perfectionē perueniturū, maleque de alio sentiebant, persuasum n. habebāt, voluntatē assuefactam, facere, quod vellet licet in paruis & nullius momenti, rebellē futurum in abnegatione maiorum. Hæc ratio est, quæ Societas specialiter hoc exercitium tratur in principio cū nouitiis, occupādo eos dē in diuersis exercitiis & muneribus. & iubens obtinere eo, quod inceperunt, & rescere quæ fecerūt, & post ad idē redire, ut discāz non volūtati & appetitui obsequi, sed ab ipso principio assuefieri propriā volūtate & iudiciū abnegare. Sācti ulterius in hoc exercitio progrediūtur: nōn contēti sunt nos in licitis & iis, quæ sine peccato, & aliqua imperfectione fieri poterāt, assuefacere, propriā volūtate abnegare, sed et suadet ut assuefaciamus mortificare & voluntatem negare in iis, ad quæ obligamur. Dicit vero aliquis: Qui potest hoc fieri? omitte musne facere, ad quod tenemur, ut nos mortificemus? Dico nullo modo, hoc enim male fieret. *Non sumi facienda mala, ut veniat bona.* Quo pacto ergo hoc fieri poterit? Inuenerunt Sancti hic mirabile inuentum, conforme doctrinæ S. Pauli Aduertite (aiunt), & curate, ut nihil faciatis, nec cogitatis, nec loquamini, quod destinetur ad faciendū satis volūtati aut appetitui vestro, sed antequam edatis mortificandus appetitus gula, & vobis non edendū, ut bene sapiat & vos cupiatis, sed solum, quia id Deus iubet, qui vult vos edere ut vitam

Greg. lib. 4. dialog. c. 16.

Cur Societas Iesu Nouitiis suis in abnegatione volūtatis exercet.

Ad Rom. 3. 4.

*Pallad. in his-
tor. Lausaca
sect. 1.
Appetitus
mortifican-
dus etiam in
rebus opti-
mū.*

vitam sustentetis. vt faciebat Abbas Isi-
dorus, de quo refert Palladius, quod la-
crymabatur quando mensam accedebat,
& ibat obedientiæ causa. Antequam stu-
deas, studii appetitum mortifica, & de-
inde stude, eo quod Deus sic velit, & tibi
id imperet, & non ob voluntatem & re-
creationem tuam. Antequam concio-
neris, vel pulpitem docendi causa ascen-
das, appetitum & inclinationem, quam
ad hoc habes, mortifica, & ne id feceris
appetitus & animi causa, sed quia tibi im-
peratur, & Deus id vult, & sic eodem mo-
do in aliis, relinquenda voluntatis tuæ
proprietas, & faciendum quia Deus sic iu-
bet. Rationi enim consentaneum non
est, vt hæc nos vt seruos ad se trahant, sed
vt hæc trahamus ad nos & Deum, eius
causa illa solum facientes. Hocque est
quod Apostolus dicit: *Sine ergo manduca-
tis, sine bibitis, sine aliud quid facitis, omnia
in gloriam Dei facite.*

*I. ad Cor. 10.
31.*

Punctum hoc præ cæteris præcipuum
& spirituale est. Opera enim & munera
non facienda ob recreationem vel propen-
sionem, quam ad illa habemus, sed
pure propter Deum, & quia ipse sic vult
& iubet, assuefacientes nos in his omni-
bus facere non nostram sed Dei volunta-
tem, & in iisdem gaudere, non quia ex se
appetibilia sunt, vel quia delectationem
ibi capimus, & cum propensione nostra
conueniunt, sed quia in his voluntati
Dei obsequimur. Quicumque hæc fece-
rit, non solum assuefiet mortificare & ne-
gare voluntatem suam, sed etiam in om-
nibus voluntatem Dei facere. Quod al-
tissimum amoris Dei & multi fructus &
perfectiois exercitium est, vt alio loco
dictum.

*Per mortifi-
cationis spe-
cieu gradatim
auidetur.*

Iam sat amplius huic exercitio datus
campus, ideoque qui volet habere speciale
examen, ad voluntatem suam mortifi-
candum & abnegandum (quod vtilissi-
mum fuerit) ei per vias & gradus eundem
erit, vt præcedentibus capitibus declara-
uimus. Primo sumi poterit examen spe-
ciale ad nos mortificandum in iis, quæ
vltro se offerunt, nec aliunde accersun-

tur. In quibus aliquot dierum negotium
nobis facefferur, etiam plurimum, præfer-
tim si eo perueniendum vt æquo animo
non solum, sed etiã læto & hilari feren-
da: qui est tertius & perfectissimus perfe-
ctionis gradus, vt suo loco dicitur. Se-
cundo sumi poterit examen in mortifi-
catione voluntatis in eo, quod nos im-
pedit exequi ea, quæ necessario nobis fa-
cienda sunt, vt sumus boni Religiosi, &
regulas nostras obseruemus & proceda-
mus cum ædificatione, quæ innumera
sunt. Tertio in mortificatione aliquorum,
quæ licite à nobis fieri possunt, vt sic ha-
bitum & consuetudinem paremus valedi-
cendi voluntati nostræ, & promptiores
& paratiores sumus ad maiora, quando
sefe obtulerint. Proponentes toties in
his nos mane mortificare, & toties ves-
perari, incipientes principio à minori, &
post plus adijcientes, prout quis plus mi-
nusue profecerit. Et quanto quis se
magis mortificauerit, tanto melius fe-
cerit, quamuis id fieret ad numerum gra-
norum Rosarii. Vt aliquos in Societate
nouimus, qui omnia percurrerant, to-
tiesque se quotidie mortificabant, quot
grana erant, & facile fuit eorum profectum
nosse. Quarto in iis, ad quæ obligamur,
sumi poterit hoc examen, satagentes illa
facere, non quia illa cupimus & delecta-
tionem in iis capimus, sed quia hæc vo-
luntas Dei est. Quod exercitium tota vita
durare potest, eo quod multæ perfectio-
nis sit. Cui additur, quod hoc examen
per eadem puncta ex via conformitatis
voluntatis Dei sumi potest, & quod om-
nia ab ipsius manu proueniant, & ea ad
maius nostrum commodum & vtilitatē
mittat, cogitantes eundem (Christum no-
bis dicere: Fili, volo te hoc nunc facere
vel pati; hoc enim modo id tanto facili-
us, suauius, vtilius, efficacius & perfecti-
us erit. Hoc siquidem exercitium diuini
amoris erit, quod omnia facilia & suauia
reddit. Ista ratio: Hæc est voluntas Dei,
Deus hoc vult, & hoc ei iam placet, su-
perat, concludit & ligat homini pedes &
manus.

*2. In impedi-
menti perfe-
ctionis.*

3. In liciti.

*4. In iis ad
quæ obliga-
mur.*

Lib. 2. c. 15.
de vita P.
Francisci de
Borcía.

Exemplum
patientie
iuxta ac
manifestu-
dinis.

Legitur de Parte nostro Franciscis Borcia. quod quodam tempore fere profectus sit Valle oler sli manca, ubi erat domus probationis: multa nix celo cadebat, & ventus flabat frigidus & rigidus, & venit eo multa nocte, dum iam somnum caperent nouitii; magno satis spatio portam pullabat, & flocci magni niuis cadebant, & quia primus sopor erat & porta multum ab habitatione distans, nullus audiebat nec respondebat. Sat longo spatio temporis elapso auditus fuit, & ei aperta porta, nouitiis magno pudore affectis, quod tam diu partem moram trahere fecissent, videtes enim frigore quasi enectum & trementem. Quibus tam gratiofo vultu Pater respondit: Ne doleatis fratres mei, certo enim scitote, Deum, cum expectare, multo me fauore profectum fuisse, cogitabam enim, Deum esse, qui niues demittebat, & ventos in me vibrabat, & quodcumque facit, cum infinita hilaritate & recreatione facere, & mihi letandum esse, dum animaduertem Dei in me castigando & affligendo propensionem, & gaudendum ob gaudium, quod in hoc opere habebat, leo enim vel aliud brutum in presentia magni Principis laceratur tantum ad eum exhilarandum. Similiter nobis omnes occasionones mortificationis accipiende sunt, & hæc delectatio & satisfactio nostra esse debet delectatio & satisfactio Dei.

CAPVT XIV.

Nobis id agendum, ut in eo vitio & passione, quæ magis in nobis regnat, & turpius nos labi facit, nos præsertim mortificemus.

REFERTUR in primo libro Regum, quod Deus per Samuelem Prophetam Saul mandauerit, ut perderet ipso facto Amalech, nec parceret nec viris nec feminis, nec pueris nec lactantibus, nec armentis, nec pecoribus. Et dicit sacer textus: *Et pepercit Saul & populus eius Agag & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus & arietibus, & vniuersis, quæ pulchra erant, nec vulerunt disperdere. Quicquid*

I. Reg. 15. 9.
Omnes omni-
no passiones
mortificanda.

vero vile fuit & reprobum, demoliri sunt. Sic aliqui se mortificant in paruis & leuibus, sed in maioribus magni ponderis, & plus ad rem facientibus sibi parcunt, & integri & viui manent. His ergo ut consulatur dico, preciosissimum esse debere id, in quod oculos dirigere debemus ad mortificandum & Deo offerendum. Samuel statim accessit Saul, & eum obiurgans ex parte Dei ob factum ipsius, iussit coram se adduci Agag Regem Amalech. *Et oblatum est ei Agag pinguisimus & tremens, & in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgala.* Fecit de eo sacrificium Deo. Hoc precipuum esse debet, quod tibi Deo per mortificationem sacrificandum & offerendum est. Agag iste tuæ arrogantia & superbiam, qui in te præ aliis regnat, hæc impatientia hæc teretia & dura conditio tua, hoc desiderium & appetitum gloriæ & æstimationis offerenda sunt.

Aliqui reperuntur, qui omnem solitudinem, omnem sanctitatem & perfectionem eo referunt, ut exterior, & in eo quod foris apparet, videatur, in modestia & gestu multum ædificante, & in exteriori nihil defectus animaduertatur, & nulla ipsis cura est de interiore mortificatione, quæ omnium pretiosissima & eminentissima est, sed habent voluntatem vnam & valde integram, ut & iudicium proprium, & honorem & æstimationem. His potest dici id quod Christus Scribis & Phariseis dicebat: *Va vobis Scriba & Pharisei hypocritæ, quia mandatis, quod de foris est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia, Pharisee cæce munda prius, quod intus est calicis & paropsidis, ut fiat id, quod de foris est mundum.* Si enim modestia hæc exteriori non prouenit ex pace & maturitate interiori cordis, omnia erunt hypocritis & simulatio. Nolite fieri (dicit Christus Redemptor noster) ut sepulchra dealbata, quæ foris pulchra videntur, & intus plena sunt ossibus mortuorum & immundicia. Et eodem capite plus ad propositum nostrum repræhendit eosdem Scribas & Phariseos, dicens: *Va vobis Scriba & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentibus*

I. Reg. 15. 32.

Exterior
mortificatio
sine interiore
hypocritis
damnatur.

Matt. 23. 25.

Et anethum & cuminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium & misericordiam & fidem. Hoc est in terminis ut dicimus, aliquos esse, qui omnem lapidē mouent, ut se mortificent in rebus parui momenti, & nullius valoris, sed non tangūt hulcos, nec ad interiora & uiua perueniunt. Hoc uero præcipuum est quod mortificandum est, uidelicet illa passio, uitiū, inclinatio uel mala consuetudo, quæ plus in nobis dominatur, quæ plus ad se trahit, & maiori nos discrimini exponit, & in maiores errores ducit. Experientia nos docet, unumquemque in se solere sentire, unum, duo uel tria, quæ maius ei bellum mouent & profectum impediunt, & sunt causa sui interitus. Id ergo est id quod quisque, oculos dirigere debet, ut id tollat & cum radice per mortificationem euellat. Hincque mandari solet, ut de hoc instituat examē particulare, & in hoc præsertim insistatur in oratione: hæc enim maxima cuiusque necessitas est.

CAPVT XV.

Non omittendas mortificationes in paruis, & quam uiles & Deo gratae sint huiusmodi mortificationes.

Hoc curanda maiora, ut minora non negligamus. Quod consiliū est contra eos, qui paruas mortificationes omittunt & nihili faciunt, eo quod minuta uideantur, & nullum in iis profectū & perfectionē sitam esse. Qui magnus error est & ideo de eodē nos monet Seruator noster in eadem reprehensione ad Scribas & Phariseos, non enim reprehendebat eos, quod curaret minuta illa, sed quia omittebant res graues legis, sed addit statim hæc etiā fieri debere, dum dicit: *Hæc oportuit facere & illa non omittere.* Sæpius agimus, quanti momenti sit, etiam paruorū & minorum haberi rationē, & illa non negligi, & sane tanti momenti est, ut sæpius de eo agi conueniat, ne tantum mali nobis hoc accidat, ut per hæc spatia intrare solet. Nunc solum de eo dicamus,

quod ad propositum nostrum facit, quæ sunt duo declaranda, quorū prius, quantum boni in his mortificationibus situm sit posterius quantum malū & damnū nobis aduenire queat si illas negligamus, ut à priori exordiamur: facile est intelligere, quæ grata Deo sint mortificationes, quantumuis res ipsæ paruae sint, & quanti valoris & meriti apud ipsum, quod in mortificatione non tam attendendū id quod sit à nobis, quam quod in eo propria uoluntate abnegamus & relinquimus. Hoc enim proprie est se mortificare, & semetipsum abnegare quod à nobis Christus in Euangelio requirit. Propria ergo hæc uoluntas tam negatur & relinquatur in paruis quā in magnis, & aliquando etiā plus, ut dum magis uoluntati nostræ repugnant. ut sæpius re ipsa experimur nos in paruis maiores difficultates, quam in magnis sentire. Mortificatio enim (ut dicit, & quidem recte, solet) non tam consistit in rebus, quam in uoluntatis nostræ repugnātia. Sic ut in omni mortificatione, quamuis fiat in re parua, offerimus & sacrificamus Deo propriā uoluntate, eandem eius amore negātes & posthabētes, & ei dantes id quod nobis maxime carū & preciosū est, nihil enim est, quod tantū faciamus & æstimemus ut propriā uoluntatem, & eam dantes damus omnia.

S. Ambrosius ad propositū hoc magni æstimat factū illud Dauid, quando in castris contra Philistinios excubans, teste S. Scriptura: *Desiderauit & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Berlehem,* quæ erat ex altera parte hostilis exercitus. Quod audientes tres uiri fortissimi per ruperūt castra hostiū, & attulerunt ei uas plenum aqua ex illa cisterna. Et sacer textus habet: *Qui noluit bibere, sed magis libauit illā Domino* illam effundens. Res sane magna & grāde sacrificiū offerre Deo scriptū aqua! S. Ambr. dicit magnū sacrificiū fuisse & Deo multū acceptū, & sufficiebat illud nobis referre S. Scripturam ut factū heroicum Dauid, ut intelligatur magnū fuisse. Quare uero magnū fuit? Scis quare? S. Ambrosius rationem dat: *Vicit ergo*

Prædominans in homine passio primo omnium subigenda.

eg. 15. 33.

I. p. tract. 5. cap. 14. & tract. 7. c. 1.

erior
tificationis
interiore
crisis
natur.

2. 23. 25.

Mat. 16. 24.

Tam in paruis quam in magnis abneganda uoluntas.

Ambrosius in Apolog. de Dauid c. 7. Paral. 6. 17.

nam-

naturam, ut sciens non biberet, & exemplum de se praeberet, quo omnis exercitus tolerare suum disceret. Non tantum ciphum aquae, sed & voluntatem obtulit, quae est, quod quis Deo sacrificat & offert, dum se mortificat, quantumvis in parvis sit, ideoque magni valoris & Deo gratissimum est.

S. Gregorius ad hoc propositum apertius de eodem David affert, ut & Ambrosius idem ponit. Secundo Regum libro narrat S. Scriptura, quod David attulerit arcam testamenti ad suam civitatem Sion cum processu & solemnitate magna, & ut aliquibus locis apud nos plebs pro more habet, ut die festo Corporis Christi tripudia & saltationes suas exerceat ante venerabile Sacramentum; sic etiam credibile est (ait S. Gregorius) plebem tum pro more habuisse ista tripudia & saltationes facere ante arcam Dei. Hic ergo potentissimus & fortissimus Rex suae auctoritatis & maiestatis oblitus, & vestes regias exutur iungit se tripudiantibus, & capit saltare, tripudiarum & psallere. Hinc vxor eius Michol ait: *Quasi si nudetur vnus de scurris.* Non satis factum hoc David, Gregorius mirari potest, & dicit: *Quid de eius factis ab aliis sentiantur, ignoro. Ego David plus salt ante stupeo quam pugnantem:* sentiant alii quod volent, David me plus mirari cogit quando illum video saltantem & tripudiantem ante arcam, quasi vnum ex plebe & infimo ordine, quam dum audio, eum lacerasse viros & leones, & quae dum audio, quod funda strauerit gigantem Goliath, & vicerit Philistinum: *Pugnando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Domino semetipsum vincit,* plus enim est se quam alios vincere.

Magni semper facienda mortificatio.

2. Reg. 6. 10.
& 1. Paral. 15. 29.
Generosius
& nobilius
est seipsum
vincere quam
de hostibus
triumphare.

proximis, ut tibi illi non adsint, & verba tua illis adsint, & ideo non habeas filios spirituales. Non sit huius causa, quod verecunderis exercere paruas mortificationes, & non velle adire superiores cum minutis, eo quod tibi videatur res esse puerorum & novitiorum, & similes ad te non pertinere. Et multo magis haec poenitentia iis, qui repraehendant, quos violent his addictos, & ea exacte & perfecte obseruantes, arguentes quasi scrupulosos & valde minutos, & ut idem iridentes & subsannantes. Quod humilissimi est, ut magno damno esse possit, & quod magnum cuique scrupulum iniungere debet. Quam recte David respondit Michol: *Ante Dominum, qui elegit me potius quam patrem tuum, & ludam, & vilior fiam, plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis,* qui tider & murmurat, me hinc non abstraher. O (dicit S. Bernardus) *bonus lusus, quo Michol irascitur, & Deus delectatur, bonus ludus, qui hominibus quidem ridiculum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum praeberit.* Hunc ludum lustrille qui dicebat: *Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis & hominibus.* Utamur ergo & nos hoc ludo, & nihili faciamus (dicit S. Bernardus) eos qui dicent: *Ludamus ut illudamur.* Sic enim facientes erimus spectaculum, quod homines stupent, Angeli mirantur, & Deo valde gratum est.

CAPVT XVI.

De malo & damno proveniente ex contemptu mortificationum in parvis.

EX dictis facile intelligere est, quantum mali & damni nobis instare possit, si paruas mortificationes vilipendamus & negligamus. Quia non tam rem parvam & minutam inspicere debemus, in quos non mortificamus, quam non volumus voluntate nostram abnegare & frangere amore Dei, etiam in parui momenti se. Aliud magnum & multa consideratione

Tract. 2. 87.
Minores mortificationes non contemnenda nedum in aliis reprehendenda.

2. Reg. 6. 21.

Bernard. epist. 87. in fine.

1. Cor. 4. 5.

tionem dignum damnū hic occurrit, quod hic quis hoc pacto voluntati suæ indulget, vt in alia te etiam faciat quod vult, & sic se reddit homo voluntati suæ & appetitui per omnia obsequiosum, fouens & augens voluntatem propriam. Non facile quis damnū, quod sibi infert, animaduertit. Propria hæc voluntas principis catulus leonis est, sed ita factus crescet, vt ferus & indomitus leo fiat, cui postea resistēdo non eris. Non est qui ignoret propriam voluntatem causam radicemque omnium mali & peccati, imo inferni ipsius esse. *Cesset propria voluntas, & infernus non erit*, dicebat sanctus & gloriosus Bernardus. Istis ergo mortificationibus quis propriam subigit voluntatem, & subtrahit illi licentiā consequendi omnia, quæ appetit, quod solet radix & causa esse omnium mali nostri & peccati. Hinc ait Richardus de sancto Victore, quandoquidem diabolus omnem operam impendit, vt superet nos in paruis culpis, vt tanto debiliores effectis post vincat in maioribus, fas esse etiam nos totos in eo esse, vt nos ipsos vincamus & sapius mortificemus in paruis, vt diaboli ostium claudamus, & ne nos vincat in maioribus. Dicitur; nobis à paruis his incipiendū, vt vsu vites paremus, & à paruorum victoria veniamus ad maiorum victoriā. Cassianus idē suadet, & docet exemplo: vt dum tibi aduenit ire motus, vel quia calamus, quo scribis, non est aptus, vel quia cultellus non est acutus, vel ob alias similes causas, dicit opus esse hos motus inordinatos mortificari & cogi, quāuis enim cause hæc minutæ & nullius momenti sint, ramen hac dictoria, dum maiores & grauiores se offerant, vt dissidia cum proximis & incuria, seruus Dei vires sumit ad se mortificandum, & pacem & charitatem conseruandum.

Aliud bonum ex minutis his mortificationibus redundat, quas quis sua voluntate assumit, quo aliud magnū damnū & periculū vitatur, vt docuit vir sanctissimus Eusebius, vt refert Theodoretus: Hic sanctus multū se in his exercet

bat, & rogatus quare hoc faceret? respondit: Exerceo & armo me contra fraudes & stratagemata diaboli, & hic procuro, vt graues tentationes, quibus me inuafurus est vel de superbia, vel luxuria, inuidia vel aliis similibus in paruas hasce vertantur, & si in paruis me vincat, parum perdam, sin vicero amplius confunderet & erubesceret diabolus, videns se nec in paruis quidē ferme posse superare. Bene notandum id est, veritas enim est, quam multo vsu serui Dei didicerunt. Et certo intellige dum hoc mortificationis genere in paruis & minutis te exerces, tuas & diaboli tentationes in hæc vertendas, & si hanc mortificationem facis, hæc repugnantia vincetur, vel manebit. Si subinde in his vincaris, non multum perdes, si hoc exercitio abstines, & cum diabolo & carne tua in paruis hisce nō pugnas, impugnabunt te ille & illa maioribus tentationibus, quibus si supereris, perditus es.

Narrat D. Augustinus, hominē quendam Catholicum multū molestiæ à muscis passum esse. Accessit eum quidam hæreticus Manichæus, cui molestiam exposuit, & quod se à muscis defendere non posset, & ab iis multum vexaretur. Oportuna hæc occasio visa est Manichæo, vt eum errore suo imbueret, qui in eo situs erat, quod duo essent rerum principia, vnum inuisibile, qui est Deus, alterū corporale & visibile, quod Manichæi dicebant esse diabolum, ad refutationem cuius erroris additum fuit in symbolo in Ecclesia cantari solito: *uisibilium omnium & inuisibilium*. Quibus verbis confitemur, Deum non solum spiritualia & inuisibilia sed etiam corporalia & inuisibilia creasse. Videns ergo hæreticus hanc sibi oblatam oportunitatē, ad errorem suum illi infundendū, dixit illi: Quis creauit muscas has? Et quia tam illi molestæ erant, & tã malæ ei videbatur, nō audebat dicere Deum illas creasse. Hinc Manichæus sermone ordiens dicit: Si Deus muscas has non creauerit, quis eas ergo creauit? Respondit alter: Credo illas à diabolo creatas. Replicat deinde Manichæus. Si ergo

August. tra.
Bat. 2. super
Ioannem.
Quidam exi-
gua tentatio-
ni, non resi-
stens supre-
mam salutis
adit discri-
men.

Propria voluntas
omnis mali fontis, &
inferni rogo.

Bern. serm.
3. de resur-
rectione.

Richard. de
sancto victo-
re in Cantica
p. 2. c. 21.

Cassian. l. 8.
cap. 18.

In paruis
vinci minor
est periculi
vincere vero
demoni
summa con-
fuso.

act. 2. c. 7.
more
ificatio-
non con-
nende
m in aliu
ebendens

eg. 6. 21.

ard.
87. in

er. 4. 9.

diabolus creauit muscas, vt dicit, quis creauit apes, quæ paulo maiores amuscis sunt? Catholicus dicere non ausus fuit Deum apem & non muscã creasse, quia parũ inter easdem interest Manichæus paulatim pergès aiebat: Si Deus nõ creauit muscas, etiam apes non creaturũ, & ab ape ad locustam, & de hac ad lacertam, & inde ad aues, inde ad pecora, à pecoribus ad armenta & post ad elephantem & hominẽ: *Et persuasit homini, quod non à Deo esset factus homo.* Vide in quantũ malum precipitatus fuerit miser hic, eo quod ne paruum, quidẽ mortificationẽ mortus muscarum tolerare potuerit. Hincq; S. Augustinus ait: Caue, ne diabolus te seducat, quando à muscis vexaris, vt infelicẽ hunc seduxit, & per muscas cepit Solem (dicit) aucupes in laqueis ponere muscas, ad aues capiẽdas, idem cum infelice hoc fecit diabolus, quẽ per muscas cepit & cõprehendit. Hinc caue ne te decipiat diabolus, dum affligeris & tentaris, & tristitiam ob minuta & parua, his enim vt muscis solet diabolus multos capere, & paulatim ad maiora deducere.

CAPVT XVII.

In quõ tria magni ponderis consilia huic materia seruiencia ponuntur.

QVIA tria personarũ genera reperire est, adferemus hic etiam in medium tria consilia ad consolationẽ aliquorũ & instructionem aliorum. Hominũ conditiones variæ sunt, aliqui difficilioris naturæ sunt, & in carne magnas difficultates & contradictiones ad virtutẽ & bona opera sentiunt: hincq; consolationẽ vix admittunt, sibiq; persuadent omnia iam deplorata esse. His primũ consilium consolans subseruit, culpam & imperfectiõnem non sitã esse in eo, quod quis sentiat & habeat istas contradictiones & motus contra rationẽ, sed quod quis easdem sequatur & secundũ illas operetur. Id quod & in tentationibus videre est, in quibus culpa non sita est in motibus vel cogitationibus prauis, & turpibus, quæ se inge-

runt contra castitatem, vel contra fidem, vel aliquam aliarum virtutũ, de quib. aliqui solent se affligere & cõsolationis expertes esse. Hinc recte aiunt Sancti: Noli ob has affligi & cruciari, culpa enim non in sensu sed cõsensu sita est. Quando harum te pœnitet, & laboras eis resistere, & contemnere, potius sunt materia & causa maioris meriti. Idem vsu venit in prauis propensionibus & conditionibus, quas à natura habemus alii plus aliis, ex quib. in appetitu nostro tam prauũ motus oriuntur & tot repugnantia & difficultates ad bonũ. In quo non cõsistit, vt quis bonus malusue, perfectus imperfectusue sit. hoc enim naturale est, & in manu nostra nõ est, sed hæreditas est à peccato proueniens. Et quamuis S. Paulus tantis esset donis exornatus, tamen in se sentiebat hanc repugnantiam & carnis rebellionẽ, ideoq; dicebat: *Video aliam legem in membris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuam in lege peccati, quæ est in membris meis.* S. Augustin. explicans illud Psalmi: *Irascimini & nolite peccare, ait: Id est, licet insurgat motus animi, qui iam propter pœnã peccati non est in potestate, saltẽ non consentiat ei ratio & mens, sed mente seruiamus legi Dei, si adhuc carne seruiamus legi peccati.* Vacca, quæ trahebant arcam Testamenti ibant mugientes, quia vituliis ablati erant, quos natura amabant, sed ad vltimũ, vt ait Scriptura, recta incedebant non declinantes ad dexterã nec sinistrã. Vade & tu per rectam virtutis viam, & ne attende carnis mugitus, nec eis mouere, & hoc modo perfectus esse poteris.

Hoc discriminis est inter homines spirituales, qui student perfectioni, & carnales seu sensuales, qui eidem non student: discrimen vero in eo non situm est, quod sentiant vel non sentiant has carnis difficultates & contradictiones, sed quod eas hi se cõsentur, illi vero non. Piscis viuens contra aquam nititur & ascendit, mortuus autẽ aquæ fluxũ sequitur. Hinc ergo videre erit, an spiritualis sis, & spiritus in te viuat, vel mortuus sis, vel si cõtra aquæ fluxũ fursũ nitaris, hoc est contra passionem

Culpa non in sensu sed cõsensu sita est.

Ad Rom. 7. 23. August. Psal. 4. 5.

1. Reg. 9. 25.

Discrimen inter homines carnales & spirituales.

Variæ conditiones hominum.

Imperfectio nulla est sentire & habere contradictiones & motus contra rationem.

nū fluxū, vel si deorsū earū fluxu rapi-
 finis. Homo spiritualis nō audit gula vel
 appetitus sensualis latratu & mugitu,
 neciis obsequitur, & vt ait S. Iob: *Clamo-
 rem exactoris nōm audit.* Ventre exactorē
 vocat, plus enim, quā necesse habet, exi-
 git. S. Gregor. ait: *Clamorem exactori non
 audire, est violentis tentationum motib. mi-
 nime consentire.* Ideoq; nemo animo ca-
 dere debet, si in se sentit prauas inclina-
 tiones, sed maiorem animum sumere, vt
 inde ampliorē coronā consequatur, vt &
 ex tentationibus. Idq; etiā monet S. Au-
 gustin. sermone tertio de Ascensione, ex-
 hortans & animum addens, vt omnes cum
 Christo cœlū ascendantus. Inter alia me-
 dia eo ascendēdi, quæ adfert, sunt passio-
 nes & prauæ inclinationes: *Ascendamus
 etiā post illū per vitia & passiones nostras.* Et
 si forte quæras, quomodo possint nos
 passionibus adiuuare, vt in cœlū ascēdam?
 Respōdet, si quisq; labore eas subiugare
 & domare generoso animo: *De vitis no-
 stris scalam nobis facimus, si vitia nostra cal-
 camus.* Hæc enim nos supra nos leuabūt,
 si subt^o nos fuerint, & nobis graduū loco
 ad cœlum ascendēdū erunt. Legitur de
 B. P. N. Ign. in eius vita, qđ quis natura
 esset cholericus, tamen ita inclinationē
 mortificauerit, mutauerit, vt pro phleg-
 matico haberetur. De Socrate etiā scribit
 Plutarch qđ qdam physiognomus illū vi-
 dens, qđ forma exteriori corporis & oris
 figura proficebatur se cuiusq; naturales
 inclinationes posse cōijcere, dicebat ho-
 minē illū valde in libidinē propendere,
 simulq; in gulā, ebrietatem & multa alia
 vitia. Vnde indignati discipuli manus in
 hominē illū iniicere volebant; sed Socr.
 prohibuit dixitq; illū vera dixisse, talē enim
 se futurū, nisi se ad philosophiā & virtutis
 exercitiū applicasset. Si ergo philosophus
 solis naturalib. virtutib. tantū prauarum
 ppenfionū dominiū & victoriā adeptus
 est, quid non adipiscitur Christianus &
 Religiosus Dei gratia adiuti? *Sapiens do-
 minabitur astris,* potentior enim est gratia
 qđ natura. Aliud hominū gen^o est, qui na-
 tura sunt bonæ conditionis: *Sorriti sunt
 animā bonā* sic vt vix videatur in Adā pec-

caste, vt de S. Bonauent. magistro suo di-
 cere solet Alexander de Ales: naturā ha-
 bent tā dulcē & bonā, vt omnia faciēda
 ipsi facta videatur, nihil ipsi est difficile,
 nec repugnantias & cōterdictiones istas
 sentiunt, quas alii; sed dicat: Quare mhi
 dictū difficultates in Religione esse, ego
 nullas sentio: His seruit secundū consiliū,
 vt non decipiatur. Si ergo Deus tibi bonā
 hanc cōditionē, & naturę facilitatē dedit
 vt has difficultates nō sentias, & quasi vix
 scias, qđ sit tentatio, quę tibi molesta esse
 possit, ne te exaltes, nec vana tibi veniat
 gloria, hæc n. virtus nō est, si te exaltes, sed
 naturalis propētio cū qua nat^o, & cuiusq;
 virtus & pfectus nō est metienda ex oris
 vultu, nec exteriorib. quæ foris apparent,
 nec ex naturæ facilitate & suauit & facili
 conditione, sed ex vi, qđ quisq; sibi intulit,
 & ex victoria & dominio, qđ de semetipso
 acquisiuit. Hęc certa & infallibilis mēsu-
 ra est cuiusq; pfectus: & hic pl^o fecit alius
 qui naturā robustā vel cholericā habet,
 qđ tu, qđ te totam factā & habilē reperis, &
 nihil tibi fere vincendū est, ideoq; maiori
 præmio & remuneratione dignus.

Alexandrū M. maiori encomio dignū
 censet Plutarchus, qđ omnes alios Monar-
 chas mundi, eo qđ alios natos esse dicat,
 hūc vero brachio, hasta, multiq; vulne-
 rib. quæ variis in præliis acceperat, Mo-
 narchiā parasse. Illi ergo qui mera vi suas
 superarunt passiones, se mortificantes &
 abstinentes, maiorē laudē & gloriā me-
 rentur, qđ illi, quibus hæc modestia & pax
 naturalis innata est, & nihil habent, qđ
 vincerent. Hinc nulla est tibi vanæ glorię
 causa, ob qđ te extollas, quā bonā hæc qua-
 litatē habes, nec alios minoris facias, quā
 naturæ difficilioris & durioris sunt. Potius
 inde maioris sese offert occasio humi-
 litatis & verecundiæ, quod id non vir-
 tus sit, quod in te apparet, sed naturale
 quid, & in aliis virtus est, quicquid faci-
 ant. Tu nihil profecisti, quia nihil in te
 superasti, alius vero multum profecit,
 quia se in multis coercuit & vicit. Alii
 quia maiorem repugnantiam naturam-
 que magis habet rebellem, quam supera-

*nem & come-
 postiam ad
 perfectionē.*

*Profectus ex
 vi quam sibi
 quisque in-
 fert metien-
 dus.*

*Exemplo
 confirmatur.*

*Nihil profeci-
 cit qui nihil
 in se superas.*

non in
 d con-
 a est.

Iob. 39. 7.

Greg. lib. 30.
 moral. c. 13.

Aug. ser-
 mon. 3. de
 Ascensione.

Vitia calcata
 subactaque
 ad cœlum
 scala instar
 sunt.

Exempla eo-
 rum qui vi-
 tiosam natu-
 ram plane
 domuerunt
 in meliorem-
 que commu-
 sarunt.

Sap. 8. 9.
 2. Condicio
 eorum qui
 habent natu-
 ram proclī-

re vellet, maior est sui cura, & sollicitudo, & feruor, ideoq; plus in virtute proficit. Bona vero natura tibi est occasio negligentia, & quiduis faciendi continua cum tepiditate: & quia inimicos & aduersarios non habes, ignauus & imbellis es. Expediret etiam hic considerare, qualis futurus eras, si Deus duram & difficilem tibi, ut alii naturam dedisset & certo puta, te pluribus & maioribus defectibus obnoxium futurum quam aliud, si tam bona natura & conditione donatus, tantos errores committis, & es tam tepidus & languidus; quid futurum fuisset, si illas repugnantias & contradictiones habuisses quas alter? Propterea (ut dicimus) quando Deus non permittit tibi tentationes aduenire, cogitandum id prouenire ob debilitatem, quiaque virtutem ad hanc tolerandam non habes; similiter intelligendum singularem Dei gratiam esse tibi bonam hanc naturam & conditionem concessam, quia vires & virtus non erat ad vehementem & ferocientem naturam superandum, quam tamen aliis habet. Hoc enim pacto conscius bis partim humilitatem, partim bonam esse de proximo opinionem.

Tertio Conditio eorum qui quod habet repugnantias & contradictiones non sentiunt, videntur sibi tranquillitatem possidere sed falso.

Tertium consilium seruit tertio hominum generi, ne decipiantur. Hi cum in se non sentiunt has repugnantias & contradictiones, nec carnes rebellionem, videnturq; sibi pacem & tranquillitatem habere. Quod non accidit, quod mortificati sint, vel quia bona natura & conditio ipsis est innata, ut precedentibus: sed quia non studet se retinere, nec sibi contradicere & resistere, sed delectantur propensionem & appetitum sequi, ideoq; quia has repugnantias & contradictiones non sentiunt, putant se pacem habere quae tamen non vera, sed falsa & simulata pax est: Dicentes pax, pax, & non erat pax. In verba haec S. Pauli: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuam esse me in lege peccati: dicit S. Augustinus: Hanc pugnam & contradictionem carnis aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem non experiuntur in semetipsis nisi bellatores virtutum debellatoresq; vitiorum. Idcirco vi-

Ter. 6. 14.

Ad Rom. 7. 23. August. lib. de continentia.

demus mundanos hoc verbum mortificationis non capere, consueverunt enim sequi voluntatem, in omni eo quod eis succurrit, & hoc loco regulam & leges habent: *Sit pro ratione voluntas.* Nesciunt quid sit abstinere & resistere appetitui, hincque nullam in se pugnam nec repugnantiam sentiunt, eo quod nulla sit in illo, quod volunt. Hi vero, qui spiritu agunt, & student acquirendi veris virtutibus, & vitiis & malis propensionibus eradicandis, statim hoc bellum & rebellionem carnis sentiunt. Ut enim quis non animaduertit se captum, nisi dum exire laqueum tentat; sic etiam homo non exacte cognoscit vitiorum & prauarum inclinationum robur, nisi dum se nititur expedire. In amplexa virtutis declaratur vitii resistentia.

In vitis sanctorum Patrum refertur, monachum quandam ex quodam Patre quaesitis. Quid causa est, quod ego in anima mea non sentio pugnam & repugnantias tentationum quas alii sentiunt? Respondit Pater: Quia eo ut magnum domui vestibulum, quod intrat, quicumque vult, nesciens tamen quid intus in domo fiat. Sic etiam tu ignoras quid domi tuae fiat, si custodiam habes conscientiam, parum custodis cor, nec negotia tua circumspicte agis, non cogis sensus: ideoq; ne mirare de eo, quod dicis. Si portam recluderes, nec permitteres intrare prauas cogitationes, tunc clare videris quantum bellum & vim pararent ad intrandum. Si ergo intus hoc bellum & pugnas & praemia carnis non sentis, fortasse id accidit, quia ubique tuam sequeris voluntatem, & tibi persuade id fieri quia non laboras resistere appetitui tuo, & extirpare vitia & prauas inclinationes, quas habes.

Lib. de gestis sanctorum Patrum.

Laxa conscientia raro experitur tentationum appetitus.

CAPVT XVIII.

Quam bonus, & quamcumque in virtute profecerit homo, tamen ei semper necessarium in mortificatione exerceri.

S. Bernardus dicit semper necessarium esse ad manum habere falcem mortificationis, extirpando & mortificando, & neminem esse cui necesse non sit semper aliquid

S. Bernard. serm. 58. super Cant.

quid scindere & putare, quantumlibet se mortificauerit, & videatur multū profecisse. *Credite mihi, & putat a repullulant, & effugata redeunt, & reuocatur exintra, & sopita denno excitantur.* Idcirco non sufficit semet fecuisse & putasse, sed sapius & semper opus est mortificare & putare passiones & nouas inclinationes. *Parum est ergo semel putasse, saepe putandum est, imo si fieri potest semper, quia semper quod putari oportet, si non dissimulas, inuenies.* Quod in hortis videmus huic proposito optime pro similitudine quadrat. Videre est ibi ex fruticibus & variis herbis hic leonem illic equitem, alibi aquilam, delineari in hortulanus non semper faceret folia, quæ crescunt, post aliquot dies videre erit nec leonem, nec aquilā, natura enim germinat, & crescit herba secundū naturā. Idem hic euenit, quāuis enim sis vel leo, vel aquila, & tibi videre fortis & victor tui, nisi semper feces, circūcidas, putes & mortifices, breui nec leo, nec aquila sed monstrū eris: intus n. radicē contrariā habemus, quæ semper germinat & crescit secundū naturam: sic ut semper sit, quod mortificari oporteat. *Quātumlibet in hoc corpore manēs profeceris, erras si vitia putas emor:ua, & nō magis suppressa: velis, nolis, intra fines tuos habitat Tebusaus, subiugari potest, sed nō exterminari.* Quātumlibet profeceris, semper inimicus tecum est, potest reprimi nō terminari. S. Paulus dicit: *Scio quod nō habitat in me, hoc est in carne mea, bonū.* Patum dicebat S. Bern. dixit, nisi addidisset, quod habitaret in eo malum, vitium & praua inclinatio, ut paulo post addit dicens: *Non enim quod volo bonū, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago, si autem quod nolo, hoc facio, iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Subiungit S. Bern. Aut te ergo, si audes, præfert Apostolo aut fatere cum illo, te quoq; vitium non carere, sed in te habitare vitium & prauam inclinationem, & quod semper sit, quod mortifices.

Abbas Ephrem idem confirmat dū ait: *Bellum militum breue, sed monachi pugna, quoad vsq; migret ad Dominum, durat.* Plus laboris impendendum mortificandis &

moderandis affectibus & passionibus, quā expolien dis & aptandis durissimis lapidibus: quia præterquam quod in lapidibus nulla sit resistentia & contradictio, contra artificem, ut in nobis est; nō redit ad formam priorem. Nostri vero affectus & passiones sæpissime mutantur, & reuiuiscunt & reuifescunt; ideoque necesse eas iterum aggredi. S. Hieronymus in illud Prophetæ: *Pallite Domino in cithara*: dicit, quod sicut testudo non reddit bonum sonum, nisi fides conueniant musica proportionē, etsi vel vna sola rumpatur vel discordet, fit discors sonus; sic etiā, si vel vna sola passio in nobis discors & nō mortificata sit, concentum Deo gratū reddere non potest, ideo necesse omnes passiones concordēs esse: *In psalterio decem chordarū* *pallite illi.* Ut eo tandem perueniatur, facile animaduertere est, quam necessariū sit semper huic exercitio intentum esse. Hinc patres, etiā illi qui perfecti erāt, idē probabant, & sese multis mortificationis generibus exercebant, ut refert. S. Ioann. Climachus. Huiusq; bonā reddebant rationem, sapius enim qui videtur profecti & in laboribus patientes, si Prælati omittant eos probare & exercere, ob opinionē quæ de illis habetur, quod sint in virtute consummati, tandē perdūt & diminuunt solitā illam modestiam & patientiā. Quātumuis enim terra sit bona, pinguis & fertilis, si desit cultura & irrigatio, fit siluestris & sterilis, & profert carduos & spinas. Similiter quātumuis homo profecerit & sit perfectus, si eum desiciat cultura & irrigatio, quæ est mortificatio & exercitium patientiæ, fiet terra siluestris & sterilis, & producet spinas prauarum & inonestarum cogitationum, & falsæ & fraudulentiæ securitatis. Sic ut omnes mortificatione egeamus, non solum malæ, sed etiam bonæ conditionis homines, non solum imperfecti & incipientes sed etiā antiqui & perfecti, & nō solū ii, qui peccarūt, sed et qui Deū non offenderunt, illi ad virtutē parandum, hi ad conseruandum. Qui iumento vel bestia insidet, fraxum & calcaria habet, quia semper bestia est.

Necessaria mortificatio semper.

Hieron lib. 6. super Isaiam. c. 16. Psal. 97. 5. In omnibus.

Psal. 32. 2.

Climachus 4. Omnibus.

Ad Ro. 7. 18.

Ephrem exhortat ad pietatem tom. 1. pag. 7.

Quotidie.

Luc. 9. 23.

Climachus c.

4 Sueton. c.

3. in Tito.

Lib. 4. c. 5.

vita P. Fran-
cisci de Bor-
gia.

Nil sapit

Francisc sine
mortificatione.Idem iuratus
sibi hostis.

Ad verba illa, quæ dicebat Christus Seruator noster: *Si quis vult venire post me abneget semetipsum & tollat crucem suam*: addit Euangelista S. Lucas: *Et tollat crucem suam quotidie*. Nullus dies abeat, in quo voluntatem propriam non frangis & coerceas in aliqua re: si trãseat (dicit S. Ioan. Clima.) crede hanc tibi perditum esse, & cogita te eo non fuisse Religiosum. Vt solitus dicebat Imperator ille Romanus, quo die nemini beneficium contulisset: *Amici diem perdidit*. hodie non regnauimus, hodie nõ fuimus Reges & Imperatores, quia nulli beneficium impẽsum est. Magis ergo proprium est religioso se mortificare & voluntatem abnegare, quam Regibus & Imperatoribus beneficia conferre, hoc enim est religiosum esse, facere quod non vis & omittere quod vis.

Bonum hic, vt alibi, nobis reliquit exemplum Pater noster Franciscus de Borgia, qui amarum & insipidum sibi victum fore dicebat eo die, quo corpus bona aliqua pœnitentia & mortificatione nõ castigasset. Et addebat, quod sine cõsolatione viuere si sciret mortẽ illi appetendã eo die, quo aliquam pœnitentiam non fecisset & sensus suos non mortificasset: Sic vt nullus dies ei abiret, quo se non mortificaret, rogabatque Dominum vt deliciã & commoditates ipsi tormenta & cruce essent. & labores deliciã. Qui est tertius & perfectissimus gradus mortificationis, & ideo volebat ne quid ei cõmoditatis fieret donec id à Deo impetrasset. In perpetuis erat excubiis, semper corpori bellũ inferrebat, & semper inueniebat in quo se mortificaret & cruciaret: vocabat amicos quęcunque adiuuabant ad illum affligendum. Si quando per solẽ ætate ambulã, æstu terrebat: aiebat: *Quã nos iuuat amicus ille*. Idẽ de gelu, aere, vento, pluuia in rigore hyemis, dolore podagre vel cordis, & de illis, qui illũ persequebantur & murmurabant, dicebat, & nominabat amicos, quia illũ iuuabant vt superaret & subiiceret corpus, quod capitalẽ hostẽ suum dicebat. Neq; contentus erat mortificationibus & afflictionibus, quæ se spõte

offerebant, sed nouos ad se mortificandũ inuentiones excogitabat. Subinde arenã & le pillos calcis imponebat, vt inter eũdum pedes laederent: in ætate sapius per feruorem solis ibat, & hyeme per niuem & gelu, & pilis nuda habebat tẽpora, eo crines extrahi iussisset quando disciplinam capere non poterat, corpus punctiõibus & aliis modis affligebat: imo in ipsis morbis rationes quærebat, quibus dolorem dolori, cruciatum cruciatui adderet, potiones enim, quam amarã essent, sorbendo bibeat, quasi dulcẽ aliquã sorbitionem pilulas amaras mandebat dentibus & multo tempore seruabat in ore, & hoc pacto sensus mortificabat & cruciabat & carnem crucifigebat, & sic studebat ad perfectionem & sanctitatem peruenire, ad quam peruenit.

CAPVT XIX.

De duobus mediis, quæ facile & suauere reddent mortificationis exercitium, quæ sunt Dei gratia & sanctus amor.

RESTAT agamus de aliquibus mediis, quæ nos iuuent, vt tam nobis necessarium exercitiũ hoc mortificationis fiat non solũ facile & tolerabile, sed etiã suauẽ & sapidum. Primũ & præcipuũ ad hoc remediũ esse debet Dei gratia, qua omnia facilia & leuia fiunt. Sanctus Apostolus multum affligebatur tentatione, & Deũ instanter rogabat, vt auferret eam: *Propter quod Dominũ rogauĩ vt discederet à me*. Et respondit ei Dominus: *Sufficit tibi gratia mea*. Eademq; se sic confortatum sentit, vt diceret: *Omnia possũ in eo, qui me confortat: Non ego autem, sed gratia Dei mecum*. Non solos nos Deus in hoc mortificationis labore relinquit, ipse nobis adest, & eleuat onus: ideoq; legem suam iugum nominat, quod à duobus fertur, Christus se nobis iungit vt portet quis ergo animũ despondeat cũ tali cõsortio & auxilio: ne videatur tibi difficile, minorem enim oneris partem feres. Ideoque quamuis iugum

Gratia sub
eodem iugote
cum Quid
trepidat?

Matt. 11. 30.

gum dicat, addit suaue, & quamuis onus nominet, dicit leue esse. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Quamuis enim respectu naturæ & imbecillitatis graue sit, tamen nomine iugi & oneris indicatur, tamen gratia fit facile & suaue, idem enim Dominus & leue reddit, vt per prophetam Oseam promittit: *Et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum.* Et per Isaiam dicit: *Computrescet iugum à facie olei.* Mortificatis videtur iugum & graue onus, sed tantus est fauor & gratia Dei significata per oleum, quod iugum computrescet & tam suaue fiet, vt humeros non lædat, nec quidem sentiat.

Osee 11. 4.
Isa. 10. 27.

Bernardus.

Vngit.

S. Bernardus sermone primo de Dedicacione Ecclesie dicit, quem admodum dum consecrantur Ecclesie, talis cerimonia in vsu est, vt cruce oleo sancto unguatur: idem Deus facit in cordibus Religiosorum, spirituali enim vnctione gratiæ suæ ungit & suauioris in eis reddit cruce penitentia & mortificationis, vt ipsis sint faciles & suaues. Hincque est, quod multi hoc exercitium fugiant, quia crucem vident & non vnctionem; sed vos experti (loquens Religiosis) *Eccc vero scitis, quia crux nostra inuncta est, & hac vnctione non solum facilis est & leuis: sed vt ita dicam, amaritudo nostra dulcissima*, quod enim mundanis videtur amarum & inspidum, nobis Dei gratia valde dulce & lapidum est. Idcirco dicebat Sanctus Augustinus, quod nondum intellecto nomine castitatis videbatur nullus ei eandem seruare posse, donec intellexisset Dei gratiã, qua recte dicere nobis licet illud S. Ioannes: *Et mandata eius gratia non sunt:* plenitudo enim gratiæ, quam Deus dat ad illa complenda, reddit illa facilia & suauiora. S. Gregorius in illud Isaiæ: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem:* ponit duo fortitudinis genera, alterum iustorum, ad se amore Dei mortificandum & patientium, alterum malorum, ad tolerandum magnos labores pro mundo, & consulendum honori, bonis, appetitui & desiderio satisfaciendum, & dicit eos, qui gratiæ Dei fidunt hæc

1. Ioan. 5. 3.

Greg. lib. 7.
Mor. c. 8.
Isa. 40. 31.

fortitudinem mutatos in illam iustorum.

Secundum, quod mortificationis exercitium facile & suaue reddit, est Dei amor. S. Augustinus ait nihil tam efficax esse, nec quemcumque laborem faciliorem & suauiorem reddere, quam amor: *Qui amat, non laborat:* amor enim facit, vt labor non sentiat: *Omnis labor non amantibus grauis est, solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit,* labor amantibus non est grauis, sed eo potius delectantur, vt videre est in piscantibus & venantibus, quibus hic labor non est grauis, sed potius recreationem putat. eo quod multo amore & affectu id faciãt. Quid facit matrem non sentire educationis filii laborem continuũ, nisi amor? Quid facit vxorem nocte dieque mariti ægroto curã habere, nisi amor? Quid facit ad vsque bestias & aues tam sollicitas esse in educatione pullorum, & sibi substrahere comedunt, & laborare ne illi fatigetur, & tanto animo illos defendere, nisi amor? Quid fecit Iacob breues videri labores septem & postea 14. annorum causa Rachel, nisi amor? *Videbantur illi pauci dies pro amore is magnitudine.* Dicit S. Bernardus super illud Sp̄s: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Propterea non fascem sed fasciculum dilectum dicit, quod leue pro amore ipsius ducat, quicquid laboris imminet & doloris. Notandum similiter, non absolute dixisse: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus*, sed addit: *mihi*, & facit eum, quem amat fasciculum: si tibi fascis grauis & magnus, id fit, quia non amas, defectus amoris est, & ideo hoc tibi sit signum non multum aut parum amoris Dei habes. Non magni virtutis labores sunt, nisi exiguus sit noster amor, & ideo magni fiant: multum ama & non solum non laborem, sed saporem senties. *Vbi autem amor est, labor non est, sed sapor,* dicit S. Bern. Aiebat Sancta quædam, iam vocata & amore Dei vulnerata, se non amplius sciuisse, quid esset pati, nec intus nec foris, nec à mundo, nec diabolo, nec carne, nec quopiam alio: purus enim amor nescit quid sit poena vel tormentum. Sic vt amor præterquam quod omnia facit eximia, & valde perfecta, addit magnam.

Amantis nihil durum.
Aug. in Manuali & tractat de laudibus charitatis à lib. de bono viduitatis circa finem & ser. 9. de verbis Domini & serm. 48. de tempore.

Gen. 19. 10.
Bern. ser. 43.
Super Cantica
Cantic. 3. 12.

Bern. ser. 89.
Super Cantica.

magnum animum & fortitudinem, ad quemuis laborem & mortificationē subeundam, & reddit omnia facilia, leuia & sapida. Id declarat S. Chryl. in illud S. Pauli: *Plenitudo legis dilectio*: quod non solummodo dicere velit, totam legem & omnia mandata conclusa esse in breui hac voce, Amor, sed etiam eandem nobis facilem reddere obseruationem totius legis & omnium mandatorum Dei.

Chryl. hom. 3.
super epist. ad
Rom.
Ad Ro. 13. 10.

Mors fortis
dilectio.
Cant. 8. 6.

Greg. ho. XI.
super Euang.
Augu. apist.
29. ad Hiero-
nymum.

Quod etiam confirmatur dicto illo Sapientis: *Fortis est ut mors dilectio*: Inter alias dicitur à Sanctis huius sententiæ proposito nostro seruientes adferuntur explanationes. S. Greg. alteram adfert, quam S. Aug. dicit optimam esse. Scis quid sibi velit, dū dicit quod fortis est ut mors dilectio? Ut mors separat animam à corpore, sic etiā amor Dei separat animam à rebus corporeis & sensibilib. & ut mors separat hominem à serum omnium mundanarū cōmercio, sic & Dei amor dominiū habēs spiritus, sic illū fortificat, ut se separat à cōmercio & conuersatione mundana, & affectu, quē habet ad carnem & omnia sensualia. Hoc est dilectionem esse fortem ut mortem, ut enim mors occidit corpus, sic amor Dei occidit & extinguit in nobis affectum ad omnia corporalia & sensualia, facit hominem mundo mori & amori proprio, & Christi solum viuere, ut possit cum D. Paulo dicere: *Viuo autem iam non ego, uiuit autem in me Christus*.

Ad Gal. 2.
20.

Aug. super
Psal. 47. 24.

S. August. aliam valde bonam explanationē in uerba illa adfert: *Ponite corda uestra in uirtute eius*: & dicit dilectionem ut mortem fortem esse, ut enim morti aduenienti nullis medicinis nec artificii resisti potest, nec prodest esse Episcopū, Regem vel Papam, aut Imperatorem, mors enim omnia præterit, nec quid ei opponi potest sic etiā dū quis uero Dei amore captus est, nihil ei potest opponi, nec omnia, quæ in mundo sunt, possunt eum inde separare, nec honores, nec diuitiæ nec prospera, nec aduersa, id quisque in se uideat considerans gratiam quam Dominus illi impertiuert: vna tantum scintilla amoris sui, quam dedit, nullus se opposuit aut coge-

re potuit, ut uiam perfectionis & religionis, quam ingressus es, desereres, nec parentes, nec amicos, nec quicquid in mundo est, curasti, sed omnia calcasti & contempsisti præ eo, quod habes. Diligamus ergo Deum, & nihil se nobis opponet, sed potius cū Apostolo dicemus; *Quis ergo nos separabit à charitate Christi, tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius?* Ceruus sum, quia neq. mors, neq. uita, neq. Angeli, neq. principatus, neque uirtutes, neq. instantia, neq. futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, qua est in Christo Domino nostro.

Ad Ro. 8. 35

CAPVT XX.

De alio medio, quod facile & incundum reddet mortificationis exercitium, quod est remuneratio nis spes.

TERTIUM medium, quod facile & suauiter reddit mortificationis exercitium est remuneratio nis magnitudo, quā speramus. Hac spe sibi animum addebat & se consolabatur S. Iob in medio magnarū tribulationum dicens: *Quis mihi retribuatur, ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarentur in libro stilo ferreo & plumbi lamina, uel culte sculptantur in silice?* Quis mihi det (inquit) ut scribantur sermones, quos uolo dicere, ut æternæ memoriæ conficiantur posterorum: & adiungit. Ad longiorum memoriā, quis mihi dabit, ut sculptantur in libro stilo uel puncto ferreo in lamina plūbi? Quare S. Iob sic petis dicta tua æternitati sacrari? ut solamen, quod in aduersis meis habeo, omnes nati & nascēdi in suis habeant. Et quæ sunt uerba hæc: *Scio enim quod Redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum meum, quē uisurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt. & non alius. Reposita est hac spes mea in sinu meo. Dicit se scire per Dei sui reuelationem Redem-*

Iob. 19. 23.

Spes pramii
anchora.

preorem suum viuere, nam loquitur de Filio Dei, & de futuro, vt de præterito aut præsentem, & se ex puluere resuscitandum, in quem mutatus erat, & Deum visurum, quæ est merces eorum, qui ei seruiunt, & ipsius qui iam patitur, & ex hac spe vt thesauro sumo consolationem in aduersitatibus meis. Eodem modo addebat Deus animum Abraham, dum enim diceret: Domine cæli, qui terram & cognationem meam, quia sic mandasti, quod mihi præmium dabis? respondebat: *Merceres tua magna nimis.* S. Paulus dicit, Moysen etiam hac animatum honoribus renuntiasse, & elegisse improperium: *Fide Moyses grandis factus, negauit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalia peccati habere iucunditatem, maiores diuitias assequi in thesauro Ægyptiorum improperium Christi, aspicebat enim in renuntiationem.* Hac etiam se animabat Dauid, ad seruandam legem & mandata Dei, dum diceret: *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificaciones tuas in æternum propter retributionem.*

Gen. 15. 1.
& aliorum
sanctorum.
Heb. 11. 24.

Psal. 118. 112.

Aug. ep. 14.
ad Demetr.
virg.

Dicit S. Augustinus: *Dices forsan, grandis labor, semper se mortificare, & cogere voluntatem, sed respice, quod promissum est, omne opus leue fieri solet, cum eius precium cogitatur, & spes premij solatium est laboris.* Id animaduertere est in laboribus & incommoditatibus mercatorum, agricolarum & militum. Si enim rabies maris, & horribiles vadæ non terrent mercatores & nautas, nec tempestates, pluuia, & aeris inclementia agricolas, nec vulnera & mors milites, nec verbera & casus luctatores, quando sibi proponunt spem lucri, quod pro his omnibus intendunt, quomodo tenebitur ille, qui cælum sperat, se dare labori & mortificationi, quam virtus requirit? *Et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Si enim illi ob corruptibilem & momentaneam remunerationem tantis se laboribus exponunt, quid non opus nos facere ob præmium tam grande & æternum duraturum? Nihil est quod facimus, si expendatur, quod recipere speramus.

Æterna gloria maior omni pretio.

Rodriguez exercit. pars 2.

mus: quod petitur, nihil est, pro eo quod datur, gratis id datur. Non potest sciri, an quid earum vel vile sit, ex eo, quod petitur, nisi res ipsa inspiciatur, quæ venditur. *Quæro, an multum sit dare centum aureos pro re aliqua? talis posset esse, vt sic sit, vt etiam quinquaginta teruncii talem faciant, & etiam talis, vt dando mille ducatos, gratis data dici possit, vt si fuerit pretiosissimus aliquis lapis, vel si mille ducatis detur oppidum, gratis detur.* Sic etiam si scire velis, an multum vel parum a te petit Deus, inspicere quid emas, inspicere præmium, quod datur. *Ego ero merces tua.* Deum dant hoc dant gratis dant nihil a re pro eo petit, si perant, vt voluntatem re... & me mortificem: *Pro nihilo saluos facies illos. Qui non habetis argentum, prope- rate, emite, & comedite, venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione vini & lac.* Hoc medium etiã multum comendat S. Basil. *Semper cor tuum promissa cælestia meditetur, vt ipsa te ad virtutis viam promoueat.* Eo ipso S. Abbas Antonius discipulos incitabat, ad continuandũ in religionis rigore. Et obstupescens Dei liberalitatem, sublebat, & dicebat, negotia & contractus hominũ vtrinque esse pares, vnus. n. tantũ dat, quantum recipit, & venditũ tantũ est, quantum pretiũ, quod datur: sed æternæ vitæ & gloriæ promissum vilissime emittitur, nam scriptũ est: *Dies annorũ nostrorũ in ipsis septuaginta anni: si aut potensibus octoginta anni, & amplius eorũ, labor & dolor.* Vbi ergo seruiuerimus Deo 80. vel 100. annos, & diutius, nõ dabuntur pro illis tot anni gloriæ, sed vt pro iisdẽ annis æternũ in gloria regnemus, quãdiu Deus fuerit, in sæcula sæculorũ. *In æternũ & vltra* dicebat Sanctus) *ergo filij non vos aut tedium defatiget, aut vana gloria deleat ambicio: Non. n. sunt cõdigna passiones huius tẽporis ad futurã gloriam, qua reuelabitur in nobis.* Id enim, quod in presenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternum gloria pondus operatur in nobis. Pro labore momentaneo æternũ & semper duraturum gloriæ pondus datur. S. Bernard. egregiã similitudinẽ & propo-

Regnum pro
200.

Psal. 55. 8.

Psal. 55. 6.

Basil. in mo-
nir. ad fil. spir.

Age, sero; æ-
terna merces.

Exod. 15. 18.

Rom. 8. 18.
1. Cor. 4. 17.

fito quadrantem adfert. Nullus agricola ram fatuus est, ut longum ipsi videatur tempus, quo seminat, quāuis in eo multos dies cōsumat, scit enim, quo longius erit tempus seminationis, tanto maiorem & copiosorem fore messem. Sic etiam dicit, laborem huius vitæ nobis non debere videri longū (hoc enim seminationis tempus est) & quo plus seminauerimus & laborauerimus, tanto abundantiorē & copiosorem fructum colligemus. Et addit hæc verba Sanctus: *Et certe modicum seminis incrementum non modica seminis multiplicatio est.* Quando agricola messem videt, & colligit pro vna mensura tritici, quam seminavit, viginti vel triginta, vel let seminasse plures.

Bern. ep. 241.
ad Monachos
Ecclesia S.
Bartiani.

CAPVT XXI.

Variis exemplis confirmantur dicta capite precedente.

NARRATUR de quodam patre, qui multum laborabat, & multis penitentijs & mortificationib. affligebat. Dicebant socij & discipuli, ut cessaret & superfederet huiusmodi laboribus & mortificationibus, eo quod tantæ essent. Respondit: Credite mihi, filij si locus & conditio, quam habent sancti in celo, esset capax doloris & pœnæ, illos sane multum dolituros, eo quod non plus laboris & mortificationis in hac vita perpeffi sunt, animaduertentes magnum præmium, quod pro illo accepturi erāt, & quod tantillo labore & sumptu gloriæ tantum sibi parare poterāt. Cum hoc conuenit S. Bonauenturæ dictū: *Tantam enim gloriam o-mni hora negligimus, quanta bona interim facere possemus, si otiose eam transigimus.*

Mercare dū
ferum est.

Bonau. opusc.
de perf. relig.
l. 1. c. 32.

Bl. Cyr. eferit
Tilman. Bre-
denbach. l. 1.
c. 30.

Florant ha
sine linea.

Huic simile, quod dicitur de S. virgine Mechtilde, quæ sapissime à Christo spondit suo, cui se totam sacrauerat, visitata, & ex eo mira intelligens, audiuit quādā vice sanctos sibi dicentes: O quam felices & beati vos, quæ adhuc in terra viuistis, propter magna merita quæ parare potestis: si n. homo sciret, quātū potest omni die mereri, statim ab ipsa hora, qua strato surgit, cor

læticia & suauitate impleretur, & quod dies ille ortus esset, in quo Deo Domino nostro viuere potest, & eius gratia ad honorem & gloriā Dei augere suū meritum, & ille daret vires & robur ad omnia faciendum & patiendum summo gaudio.

In Prato spirituali composito à Ioanne Euirato, vel (ut alij dicunt) à S. Sophronio Patriarcha Hierosolymitano, & approbato in Concilio Niceno secundo, narratur, quod Monachus quidā cellā habitabat, pcul ab aqua distitā, videlicet circiter 4. miliaria, & vadens quādā vice pro aqua defecit in via valde defatigatus, & dixit apud se: Quare necesse mihi laboris tantū sumere, volo habitationem prope aquam facere, & ibi cellam extruere. Alia vice vadens cū vase ad aquā, designabat locū, in quo cellam cōmode posset construere, & quatione illā faceret, & quā ibi vitā duceret. Statim audiuit vocem, quasi hominis, dicentis: Vnum, duo, tria, & miratus respexit, quod in solitudine quis distantias metiretur vel numeraret, & neminem videbat. Ipse vero perrexit in via cogitās de eo, quod proposuerat, & eandem vocem iterū audiuit, dicentē: Vnū, duo, tria, &c. Et secundo respexit, & rursus neminem vidit. Tertio idem accidit, & respiciēs vidit pulchrum & fulgidū adolefcentē, qui dixit illi: Ne turbare, sum Angelus Dei, & veni, ut numerē passus tuos, ne vllus eorū suo præmio & remuneratione careat. Et hoc dicto disparuit. Monachus hoc vidēs in se reuersus est, & dixit: Quomodo sic mēte captus sum, ut tanto me bono & lucro spoliare velim. Et statim decreuit locum cellam ponere, quam erat, ut sic maiorem laborem & lassitudinem pateretur.

Narratur in vitis Patrū de quodā grandeuo Monacho, quæ habitabat in Thebaide, qui habebat discipulū, quem multum probauerat. Sauerat sanctus senex ei facere singulis noctib. exhortationē, & facta oratione eum dimittere cubitū. Contigit quosdā seculares visitare Monachū, motos abstinentiæ eius fama, & illis sero dimissis, cœpit exhortationē solitā facere, quæ durauit tantū, ut senex in somnū

Pratum spi-
rituale.

Nullum va-
stigium sine
merito.

In vitis Patr.
p. 3. 237.

Tropæum il-
lustre de vi-
tiosissimo.

incideret. Bonus discipulus expectabat, donec euigilaret, ut simul orationē facerent, & illū dimitteret. Illo vero non euigilante cœpit affligi cogitationib. impatientiæ, quæ iubebant, ut cubitum abiret. Resistebat semel, sed alia & aliæ insurgunt, ad septem vsq; , & omnib. magno animo resistit. Media nocte expergitur senex, & inueniens eum eodem loco sedentem. quo erat, dum inciperet, exhortationem dixit: Fili, cur me non excitasti? Respondit: Ne tibi molestus essem. Legunt preces matutinas, quib. absolutis, dedit ei benedictionem, & dimisit. Senex autē se orationi dans, fuit in extrasin raptus, & Angelus quidā ostendit ei locū pulchrū & gloriosum, & sedem splendidam, & supra sedem septē pretiosissimas coronas. Senex quærebatur, cuius essent hæ coronæ? Respondit discipuli esse, & locū & sedem ei a Domino datā pro vita, quam agit, coronas vero eadē nocte promeritū esse. Mane quæsiuit monach⁹ a discipulo, quid illi nocte elapsa cōtingisset, dū ipse dormiret? Bonus discipulus narrat quod illi contigerat, & quod septies cogitationib. resistisset, quæ monebāt, ne ipsum expectaret. Ex quo nouit senex illū 7. has coronas promeritū esse.

De S. Francisco dicitur, quod obuius factus quadam vice hyeme fratri carnali qui videns illum male vestitū, & quasi nudum, morientem & frigore tremetem, iussit illi ridendo dici, an vellet illi sudoris guttam vendere. Sanctus multa cū hilaritate respondit: Dicite fratri meo, quod totū iā Deo & Domino meo magno & caro vendidi. Alias & post aliquot annos multū grauius & continuis dolorib. afflictus, & præterea nouis & molestis Diaboli tentationibus sic obrutus, ut vix viribus vllis humanis iuuari posse videretur; audiuit vocem e cœlo, quæ illū bono animo esse iuberet, eo quod ob istos labores & tribulationes tantum thesaurum adeptus esset, & quamuis omnis terra verteretur in aurū, & omnia saxa in pretiosissimas margaritas, & omnes aquæ in balsamum, tamen cōparari non possent cū præmio & remuneratione, quā pro iisdem acciperet. Quo

promisso sic exhilaratus & recreatus fuit Sanctus, ut post nullos dolores sentiret. Et vocatis religiosis narrauit solamen, quod Deus e cœlo misisset.

CAPVT XXII.

De medio, quo iuuabimur, & quod reddet facile mortificationis exercitium, videlicet Christi Seruatoris exemplo.

QUARTVM medium quod animum addet, & in hoc mortificationis exercitio multum iuuabit, est Christi Seruatoris nostri exemplum. Ideoque id a S. Paulo nobis proponitur ad nobis animum dandum. Armemus nos patientia, & per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, quod nos manet, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio redemptionis nostræ sustinet, & crucem confusione contempta. Recogitate eum, qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsum contradiotionem, ut ne fatigemini animi vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem resististis aduersus peccatum repugnantes. Refert sacra Scriptura, dum filij Israel ibant per desertum, & inueniebant aquas Maran, quæ tam erant amaræ, ut eas bibere non possent; Moysen Deum orasse, qui ostendit illi lignum, quo in aquas iniecto, reddita sunt dulces & sapidæ. Per lignum hoc intelligitur a sanctis lignum crucis. Quando ergo mortificationis labor amarus & grauis tibi erit, inijce ei sanctum hoc lignum, & recordare crucis & passionis Christi, flagellorum & spinarum, fellis & aceti, quod ei in siti propinatum est, & statim tibi dulcis & sapidus erit.

In Chron. Minoritarum legitur, quod quidā diues, honoratus & delicijs assuetus ordinem intrauerit, & tentator videns vitæ eius mutationē, aggressus est illum, & oculis subiecit ordinis austeritatem, & pro lautitijs, mollibus vestibus & lecto, quib. in mundo utebatur, inueniebat fa-

Christi exemplum conseruat.

Hebr. 12. 1.

Exod. 15. 23.

2. p. 1. 4. e. 105.
Chron. 5.
Francisc.

Probatum
exemplo.

Ep. l. 1. c. 52.
Chron. de S.
Francisco.

Pro momento
frigoris gaze
immersum
pondus.

bas, durum vestitum, stramen pro lecto, extremam paupertatem pro diuitijs. Quæ omnia Diabolus ei proponebat, & multum eum urgebat, vt illa desereret, & ad sacculum rediret. Tantum processit tentatio, vt pponeret exire religionem. Et in hoc proposito transibat per capitulum, & genua flectens ante imaginem Crucifixi, eius semifericordie comendauit, & raptus est extra se, & eleuatus in spiritu, & apparuerunt ei Christus & gloriosa eius mater, & interrogabant, quare exiret: Ipse summa cum reuerentia respondit: Domine, in seculo nutritus sum in multis delicijs, & ideo austeritatem huius ordinis tolerare non possum, specialiter in victu & vestitu. Dominus leuans brachium dextrum ostendit illi vulnus lateris sanguine stillans, & ait illi: Extende brachium, & mitte huc manum, & vnge eam lateris mei cruore, & quando mentem subibat aliqua austeritas vel rigor, riga ea hoc sanguine, & quantumcunq; difficile fuerit, facile & suauis fiet. Et nouicius exequens, quod Dominus iusserat, quantumcunq; tentatione adueniente recordabatur Christi passionis, & statim omnia in magna dulcedine vertebatur. Quid potest homuncioni & vili vermiculo videri durum aut asperum, dum aspicit Deum spinis coronatum, & in cruce eleuatum ipsius amoris ergo? Quid non tolerabit & patietur pro proprijs peccatis, qui videt Dominum Maiestatis tantum pati pro alienis?

Quid sancti omnes exemplo Christi & amore fecerint.

lib. 1. c. 3. v. 16 D. Ignatij.

Sancti frequenter hoc medio exempli Seruatoris nostri vtuntur, & desiderium imitandi, nam præterquam quod efficacissimum sit, ad nos ad mortificationem & patientiam excitandum, multæ perfectionis medium est, & quod excellentiora reddit opera eo quod ex amore Dei nascantur. Ideoque legimus de B. Patre nostro Ignatio, quod initio conuersionis multum penitentia & mortificationis exerceuerit, considerans sua peccata, & intendens pro eisdem satisfacere. Post vero altius ascendit, & corpus austeritatibus & pœnis affixit, non tam considerans peccata, quæ Christi & sanctorum exempla. Attendebant sancti hanc vitam Christum in-

gressum & amplexum labores & crucem tanto amore & desiderio, vt nec tempus, nec hora esset, in qua vitam & sanguinem pro nobis profundere dubitaret. Vtq; elephantem videtes sanguinem maiores in pugna animos sumunt, sic & ipsi magna adueniebant sitis subeundi martyrij, & sanguinem fundendi eius amore, quæ ante ipsos eam confuderat. Et eo quod desiderium hoc in effectum non deduceretur, in seipso crudeles erant, & fiebant sui ipsius carnifices, & corpora dilacerabant, penitentia affligendo & mortificando, & abnegando voluntates & appetitus, & sic paulisper respirabant: hic enim ex parte eorum desiderij fiebat satis, imitantes, quantum poterant, Christum Seruatorem. Hoc est, quod dicit Apostolus Paulus: *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Mortificatio corporis talis esse debet, vt similis sit & exhibeat Iesu Christi vitam. Dicit S. Bernardus: *Non decet sub capite spinoso membrum esse delicatum, sed vt se mortificet, & carnem crucifigat, vt capiti simile sit.*

Multa ad hæc media adferri possent, omnia enim, quæ sancti dant & adferunt, ad nos ad penitentiam exhortandos, pertinere possunt ad nos ad mortificationem mouendos. In verba illa Apostoli: *Non sunt cõdigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis,* dicit S. Bernardus, passiones & tribulationes non sunt comparandæ, nec æquales, neque gloriæ, quam speramus, neque pœne, quam timemus, neque peccatis, quæ commisimus, neque beneficijs, quæ a Deo accepimus. Aliquid horum beneponeretur poterit nos valde ad hoc exercitium excitare.

CAPVT XXIII.

De tribus mortificationis gradibus.

PRO conclusionem huius tractatus trademus breuiter tres mortificationis gradus, quos S. Bern. allegat, vt ipsi de tanquam gradibus ad perfectionem ascendamus. Primus est, quem S. Petrus in prima sua Canonica docet: *Charissimi, obsecro*

Quantopere mortificationem complerem.

2. Cor. 4. 10.

Bernardus.

Rom. 8. 18.

Primus gradus esse peregrinum. Bern. serm. 7. Quadrages. 1. Pet. 2. 11.

vos tanquam aduenas & peregrinos ab-
 re vos à carnalibus desideriis, quæ militant
 aduersus animam. Omnes peregrini sumus
 in hoc mundo, & proficiscimur ad patri-
 am nostram cælestem, vt dicit S. Paulus
 Apostolus: *Non enim habemus hic ciuita-*
rem permanentem, sed futuram inquirimus,
 Et dum sumus in corpore, peregrinamur à
 Domino. Reputemus ergo nos peregrinos.
 Peregrinus, teste Bernhardo, vadit viam
 rectam, & vitat ambages, quas potest, etsi
 in via videt aliquos pugnantes alios epu-
 lantes, non attendit nec curat hæc, sed
 prosequitur rectam suam viam, quia pe-
 regrinus est, & hæc ad illum non perti-
 nent. Totus in eo est, & nihil aliud agit,
 quam suspirare & accedere patriam, id-
 eo que vnico leui vestitu, & vno pastu, qui
 sufficiant itineri conficiendo, contentus
 est, nec onustus non necessarijs vult es-
 se, vt facilius & expeditius vadat. Eodem
 modo nos habere debemus in nostra pe-
 regrinatione. Vtendum rebus mundanis
 vt transeuntibus, & sicut peregrini via-
 tores, vt sumus, nec fumentes plus, quam
 egemus ad absolendum iter. *Habentes*
autem alimentum & quibus tegamur, his con-
temi sumus. Super sedeamus & exonere-
 mus nos eo, quod non valde necessa-
 rium, vt sic omnibus expediti melius am-
 bulemus, suspiremus ad patriam, & de-
 ploremus exilium nostrum: *Heu mihi,*
quia incolatus meus prolongatus est. Felix
 & beatus ille (dicit S. Bernardus) qui se
 habet & tractat tanquam peregrinum, &
 nouit & deplorat suum exilium, dicens
 cum Propheta: *Quoniam aduenas ego sum*
apud te, & peregrinus sicut omnes Patres
mei.

Valde bonus est hic gradus, & multum
 fecerimus, si ad illum peruenerimus: sed
 alius est hoc multo præstantior & perfe-
 ctior (dicit Sanctus) peregrinus enim li-
 cet non se iungit ciuibus & populis, ta-
 men aliquando gaudet se videre & audi-
 re, quod per viam contingit, & id alijs
 narrare, & quamuis his nõ omnino viam
 omittat, tamen detinetur, & serius ad lo-
 cum destinatum peruenit, & aliquando

nunquam peruenit. Quis ergo est maxi-
 me alienus, liberrimus, & separatus ma-
 xime à rebus huius sæculi, quam peregrinus?
 Scisne quis? Mortuus. Licet enim
 peregrinus nil aliud agat, quam quarere
 & procurare id, quod itineri est necessa-
 rium, & eo onustum incedere, tamen in
 eo se occupare & immorari potest. Mor-
 tuus vero non sentit, etiam si ei desit se-
 pultura. Mortuus tam audit vituperates
 quam laudantes, tam adulantes quàm de-
 trahentes: potius neminem audit, mor-
 tuus enim est. Hic ergo est secundus mor-
 tificationis gradus. Superiore altior & per-
 fectior. Quem S. Paulus ponit: *Mortuus e-*
stis, & vita vestra abscondita est cum
Christo Deo. Sed non hic subsistendum
 est, quod peregrini sumus super terram,
 sed procurandum, tanquam mortui si-
 mus. Qui hoc fiet? Scis qui? Dicit qui-
 dam Doctor, attendendas mortui condi-
 tiones: Hic non videt, non loquitur, non
 sentit, non audit, non inflatur, non irasci-
 tur. hæc mortui conditiones sunt. Si ergo
 oculos habes ad videndum & iudicandū,
 quod alij faciunt, & forsitan etiam Super-
 rior, mortuus nõ es. Si in promptu habes
 responsiones & excusationes in ijs, quæ
 iubet obedientia, si morositate ostendis,
 quando ostenduntur tibi defectus & vi-
 tia, & reprehederis: si sentis, & ægre fers,
 dum humiliaris & vilipenderis, mortuus
 non es, sed bene viuus in passionibus, ho-
 nore & estimatione: quamuis n. mortuus
 reprehendatur & vilipendatur, & nihili
 fiat, non sentit nec curat. O felicè & bea-
 tum illum (dicit S. Bernardus) qui hoc
 modo mortuus est: mors enim hæc vera
 vita est, nam in hoc seculo sine macula
 conseruat, & præterea nos facit à mundo
 plane alienos.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

Col. 3.3.

ergo maius quid fieri, quam mori? Imo maius quid est, quam mori. *Humiliauit se Dominus noster Iesus Christus usque ad mortem.* An maius quid hoc est? Est, S. Paulus addit, addit & Ecclesia feria quarta hebdomadę sanctę: *Mortem autem crucis.* Mori crucifixum maius est, quam mori simpliciter, mors enim crucis tūc temporis erat omnium maxime ignominiosa & inhonestissima. Hic ergo est tertius mortificationis gradus, præcedente altior & perfectior, idcirco merito potest tertium cælum dici, ad quod leuatus etiam fuit Apostolus Paulus: *Mihi mundus crucifixus est & ego mundo.* Non solum dicit se mundo mortuum, sed mundo crucifixum esse, & mundum ipsi crucem, & ipsam mundo esse. Vult dicere, quidquid mundus amat, delicias carnis, honores, diuitias, vanas hominum laudes, sibi crucem & tormentum esse, & omnia ut talia horrere, & quidquid mundus pro cruce, tormento & vituperio habet, in eo sibi mentem fixam esse, seque id amare & amplecti. Hoc est mundo crucifixum esse, & mundum illi, & mundum illi crucem & illum mundo esse. Gradus hic primo & secundo altior & perfectior est, teste D. Bernardo, quamuis enim peregrinus transeat, & non diu moretur in illis, quę videt, tamen illa videt, & paululum moratur. Mortuus, qui est secundus gradus, fert eodem modo prospera & aduersa, honores & vituperia, & nihil discriminis ei in illis est; hic tamen tercius gradus longius procedit, & non similiter se in his habet; non enim non solum non sentit honores & æstimationem, ut mortuus; sed esse honoratum, & est malum ei, est crux & tormentum, & ut talia hæc horret, & non solum sentit vituperia & contemptus, sed hæc sunt illi voluptates & gloria. *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Per quem quidquid mundus amat, mihi est crux, & quidquid mundo crux est, mihi est gloria & gaudium. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in o-

mni tribulatione nostra. Hic ergo est tertius mortificationis gradus, quem merito S. Bernard. vocat tertium cælum propter summam eius perfectionē. Et quamuis hoc per metaphoram hanc dicat, tamen est communis omnium Doctorum & Sanctorum doctrina, quod in eo, quod per cælum tertium intelligimus, consistit mortificationis perfectio. Hoc siquidem signum est, quod Philosophi ponunt, ut cognoscatur, an quis adeptus sit alicuius virtutis perfectionē, quando illius actiones facit cum gustu & delectatione, ut post dicitur. Si ergo scire velis, an in mortificatione profeceris, an eius perfectionem adeptus sis, vide num gaudes, quando voluntatem tuam frangunt, & tibi negant quod petis: vide num gaudes, dum te contemunt & vilipendunt: & an tibi dolori sit, dum honoraris & æstimaris, & magnifis. *Pensemus ergo singuli, in quo gradu quisque sit positus, & studeamus proficere de die in diem, quoniam de virtute in virtutem videbitur Deus Deorum in Sion.* Quisque ergo se consulat (dicit S. Bernardus) & videat & examinet cum attentione, ad quem horum graduum pertigerit: & ne subsistamus, nec lassemur, donec ascēderimus tertium hoc cælum. Hoc erat, quod Christus S. Francisco dicebat: Si me desideras, cape amara pro dulcibus, & dulcia pro amaris

Narrat Cæsar. in monasterio quodam suo ordinis Cisterciensis, quędam religiosum laicum Rudolphum nomine, magnam Dei famulum, cumq; magnę reuelationes siebant, manentem quodā tempore matutino in templo in oratione, vidisse Christum Seruatorem nostrum crucifixum, & cū eo 15. sui ordinis religiosos singulos et crucifixos, comitantes Christum Seruatorem, & quamuis nox esset, tamē tantus erat splendor & claritas, quę p̄dibat ex Christi p̄sentia, ut illos clare videre possit, & nosse exacte, & adhuc omnes erant superstitēs. Et dicit 5. fuisse laicos, & 10. monachos. Et ei de tanto miraculo stupenti dixit Christus ex cruce: *Rudolphe nostin' hos, quos mecum crucifixos*

Philip. 2. 8.

Gal. 6. 14.

Et hic est summus.

Gal. 6. 14.

Perf. & mortificationis in dex. oblation. ea.

Tract. 3. c. 10.

Psat. 28. 8.

Vide tu, quo in gradu sit.

Tende vltimis.

Casar. lib. 8. dialog. c. 38.

Bonus religiosus Christi crucifixus est.

cifixos

cifixos hic cernis? Respondit: Probe noui Domine, qui sint, sed nescio, quid sibi velit, quod video. Tunc ait ad eum Domi-

nus: Hi soli totius huius ordinis mecum crucifixi sunt, conformantes vitam suam cum mea passione.

TRACTATUS SECVNDVS. DE MODESTIA ET SILENTIO.

CAPVT PRIMVM.

Quam necessaria sit modestia ad proximum edificandum & ei commodandum.

In quo consistat modestia.

MODESTIA, de qua hic dicendum, in eo consistit, vt talis sit corporis compositio, & ea custodia sensuum, talis gestus & conuersatio, & tales omnes nostri motus & actus, vt gignant ædificationem in ijs, qui nos viderint & nobiscum egerint. Insequentibus comprehendit D. August. id quod de modestia dicendum. *In omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendas ad spectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.* Non mei propositi est, in speciali ad ea descendere, in quibus modestia seruanda est, & ibi annotare, quid esset immodestia. Sufficiet iam regula hæc D. Augustini generalis, quæ est omnibus Sanctis & Magistris vitæ spiritualis communis. Cura omnes actiones & motus ita ordinatos esse, vt nullus offendatur, sed ædificetur: appareat exterius semper humilitas, simulque grauitas & religiosa maturitas, hocq; pacto cõuenienter modestiam seruabis. Tantù hic explicare volo, quã necessaria sit modestia, specialiter illis, quorum institutum est, non solum intendere suæ lauti, & propriæ animæ saluationi, sed etiam proximorum.

Quod ad primum attinet, inter omnia, quibus multum ædificantur & vincuntur proximi, est gestus exterior religiosus & ædificatiuus. Homines enim nõ interius sed solum exterius vident, idq; est, quod

eos mouet & ædificat, & plus apud illos agit, quã murmur & strepitus verborum. Ideoq; dicitur de S. Francisco, quod quada vice socio dixerit: Eamus prædicatum: exit, & circumit ciuitatē, & domum redit. Dicit ei socius: Pater, cur non prædicamus? Iam prædicauimus, ait Sanctus. Docens, illa compositio & modestia, qua plateas obibant, bona concio fuit, quæ populum mouet ad deuorionē & mundi contemptum, & peccati cõpunctionem, & ad corda & desideria ad cælestia leuandum. Et concio est operum, quæ multo efficacior est, quam illa verborum.

Secundo exterior hæc modestia & compositio multũ prodest ad spiritualem nostrum profectum, vt post planius dicetur: tanta enim est vnio & scædus, quod est inter corpus & spiritum, inter exteriorem & interiorem hominem, vt quod in altero est, statim deriuetur in alterum. Et hinc si spiritus bene sit compositus, statim & corpus tale: & contra si corpus incompositum & inquietum est, etiam spiritus talem fieri necesse est. Idcirco dicitur, exteriorem modestiam & compositionem magnum esse interioris tranquillitatis, virtutis & profectus spiritualis interioris argumentum & signum, vt manus horologij signum motus rotarum.

Hoc ipso clarius fit id, quod prius dictũ: hæc

S. Franciscus
concionatur
modestia.

Seruit deinde
non spiritus.

Eius necessitas & vis ad capiendos animas.

hæc enim causa & edificandi homines modestia & compositione externa. Hæc enim animadvertunt & intelligunt virtutem interiorem, quæ in anima est, & hinc eam æstimaunt & magnificiunt. Inquit S. Hieronymus: *Speculum mentis est facies. & cæciti oculi mentis farentur arcana.* Hoc & *Prou. 27. 19.* Spiritus sancti iudicium est: *Quomodo in aquis resplendent vultus proficentium; sic corda hominum manifesta sunt prudentibus,* per exteriora, quæ vident in illis. Non est inuenire speculum, in quo domus videre licet interiorem virtutem & compositionem, ac in gestu exteriori. *Ex visu cognoscitur vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus, amictus corporis, & visus dentium, & egressus hominis enuntiant de illo.* Et describens gestus apostata, dicit: *Homo apostata vir in uiculis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur.* Ideo de Iuliano apostata dicit Gregorius Nazianzenus, conditiones eius notas ab aliquibus non fuisse, donec operibus eas declarasset, & potestate Imperatoria aperuisset: sed ego (inquit Nazianz.) probe illam noui, simulatque eum vidi & cum eo Athenis communicati. Nullum in eo signum vidi, quod bonum videbatur, ceruix erat arrecta, humeri mobiles, oculi leues, omnem in partem volubiles, visus ferrox, pedes instabiles, nares habiles ad ridendum & contemnendum, risus effrenis, facilitas in negando & concedendo quid eodẽ tempore, praxis eius sine fundamento & ordine, interrogationes importunæ, respõsiones sine proposito. Sed quare (dicit) conditiones eius tam exacte enumerò? Vt concludam, dico illũ mihi ante opera sua notum fuisse, & post eadẽ exactius illum noui. Et si iam adessent, qui nobis tunc socij erant, restarentur, metalia signa in eo videntem dixisse: *Quam venenatum serpentem alit Respublica Romana.* Et vellem me tunc mendacem fuisse, melius enim fuisset, quam tanta in orbe excitari incendia, qualia nunquam antea visa erant. Vt ergo exterior inordinatio & discompositio signum est vitij interioris, sic etiam modestia & bona cõpositio signum

est interioris virtutis: & ideo tantum homines ædificat & mouet.

Hinc est, quod eadem nobis magna sollicitudine paranda sit, quod finis & institutum nostrum sit prodesse proximis ministerijs nostris, prædicando, confessiones audiendo, legendo, docendo, amicitias conferendo, carceres visitando, & xenodochia, &c. Et quæ maiores vires & robur addat his ministerijs, vt recipiantur, & fructum faciant in hominum cordibus, est modestia, & bona exterior compositio. Hæc enim magna auctoritas apud proximos paratur, propter interiorem virtutem & sanctitatem, quam concipiunt. Et tunc, quod dicitur, quasi cœlitus lapsum accipiunt, & cordibus imprimunt. Refert Surius, quod Innocentius II. visitauerit monasterium Clarenallense cum Cardinalibus: omnes Monachi cum S. Bernardo exierant ei obuiam, & refert historia, illud Monachorum spectaculum illos mouisse, vt & Pontifici & Cardinalibus lachrymas excuteret, eo quod Monachorum modestiam solummodo viderent. Omnes mirabantur videntes grauitatem sanctæ huius congregationis, & quod in festo & gaudio tam solenni & insolito, quale erat Pontificem & Cardinales in domo illa videre, omnes oculos humi defixos tenebant, nec aliquam in partem verteabant, & cum ab omnibus aspicerentur, ipsi nullum aspicebant.

Hæc modestia nõ solũ & religiosa compositio prodest ad mouendum & ædificandum externos, sed etiam domesticos. Vt enim sæcularis multum ædificaturus, si videat Religiosum Missæ seruientem, & toto illius tempore non vertentem oculos nec in hanc nec illam partem: dumq; per plateas vadit, non eos leuantem, nec quidem aspicientem, qui eum transeunt, vnde se confundunt & compunguntur, & magni Religiosum faciunt. Inter nos etiam multũ ædificat ille, qui cũ modestia, collectione & silentio incedit, & alios ad deuotionem & compunctionem mouet. Ideo inter alios fructus, qui ex modestia

& ex-

Facies speculum animi est.

Hier. epist. ad Furiam viduam.

Prou. 27. 19.

Eccle. 19. 26.

Prou. 6. 13.

Greg. Naz. Refertur in hist. eccl. p. 2. l. 4. in fine.

Immodestia signum animi incompositi.

Idq; probatur in Iuliano apostata.

Modestia parit auctoritatem.

Sur. l. 2. c. 2. vita S. Bernardi.

Probatursil exemplis.

Ædificat domesticos.

& exteriore cōpositione oriūtur, D. Hier. hunc ponit: *Vt loquacibus compunctionem ingerant, & intrandi ad societatem vestram sancta desideria incitent, & affectus ad celestia moueantur.* Scis quid faciat (ait) religiosus huiusmodi suo silētio & modestia? vehemens & efficax est reprehētio loquaci, & ei, qui parum habet modestie & collectiōnis, vidēs se talem non esse. Hi sunt (dicit) qui domos religiosas replent, & eas sustentant, & in virtute & sanctitate conseruant: suo. n. exemplo alios mouent & excitant ad deuotionem & cœlestia desideria. Hoc est, quod Pater noster a nobis exigit, vt hic sic pcedamus, quo vnus alterum considerātes omnes in deuotione crescant, & Dominū Deum laudent. Dicitur S. Bernardin. tantā modestiā fuisse & cōpositionis, vt omnes socios sola presentia cōponeret: & non opus esset alio q̄ dicere: Bernardin⁹ venit, vt omnes se cōponerēt. Et de S. Luciano martyre narrāt Metaphrastes & Surius in eius vita, quod gentiles solo eius aspectu cōuertebantur & mouebantur, vt se Christianos facerēt. Hi boni sunt concionatores, S. Ioannis imitatores, de quo dicit Euangeliū: *Erat lucerna ardens & lucens.* ardebat. n. magno Dei amore, & multā lucem proximis impertiebat mirabilis vitæ exēplo. Hoc nobis magnū in citamentū esse debet, vt summa in omnibus modestia vtamur, ad ædificandū proximis, & exijs dictū fructum ferendū. Sin minus, vbi est zelus & maioris glorię & diuini honoris desiderium, ad animas lucrandum, quid instituto nostro tam proprium est: nisi in id incumbamus, quod ipsi tam ædificantur & vincuntur, quod tam facile nobis factū est.

CAPVT II.

Quam necessaria modestia etiam proprio nostro profectui.

COMMVNIS Sanctorum doctrina est, modestiam & sensuum custodiā singulare esse mediū, ad spirituale pfectum nostrum necessarium, multum. n. prodest ad cordis custodiā & interiōre collectio-

Rodriguez exercit. pars 2.

nem, & deuotionis conseruationem, eo quod hæc ostia sunt, per quæ omne malū in cor intrat. S. Hier. in illud Iob: *Nūquid aperta sunt tibi porta mortis? & tenebrosa vidisti?* dicit in sensu tropologico mortis portas sensus nostros esse, per hos enim intrat mors peccati in animam, vt & bene dicit Propheta Ieremias: *Ascendit mors per fenestras nostras.* Dicit vocari ostia tenebrosa, quia dant ingressum tenebris peccatorum. Idem dicit S. Gregorius, vt & est communis loquendi modus Sanctorum, sumptus ex Philosophia: *Nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu.* Dū ergo in aliqua domo ostia sunt clausa & bene custodita, omnia secunda & sine metu sunt, sin aperta & sine custodia sunt, vt quisq; intret & exeat vt vult, non secunda erit domus, saltem non erit quies & tranquillitas in illo tot hominum introitu & egressu. Idem & hic contingit, qui enim bene custodierint sensuum portas, erunt collecti & deuoti; sed qui eorum curam non gerunt, non habebunt pacem & quietem in corde.

Hinc nos monet Sapiens: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Omni custodia dicit, vt indicet magnum huius momentū, portis enim bene custoditis, custoditur & cor. Dicit S. Gregor. *Vnde nobis ad custodiendum cordis munditiam exteriorū quoq; sensuum disciplina seruanda est.* Et S. Doroth. ait: *Assuesce oculos non circumferre ad alienas & vanas res, hoc enim labores omnes monasticos deperire facit.* Quid quid multo tēpore lucratus es multo labore, facile peribit per has sensuum portas, nisi labores illas bene custodire, & inanis & vacuus eris. Quam recte dixit Sanctus quidā: Breui negligentia perditur, quod multo labore & difficultate per gratiā paratur. Alio loco dicit S. Doroth. *Cauē à multiloquio, hoc enim sanctas ac rationabiles & à cœlo aduenientes cogitationes: penitus extinguit.* Et contra dicit S. Bernard. *Inge silentium, & ab omni strepitu secularium perpetua quies cogit cœlestia meditari.* Et de oculorum modestia agēs, ait: *Oculi in terram demissi iuuant ad*

g COL

Hier. in reg. monac. c. 22.

Ideo eam ab sociis requirebat S. P. Ignatius.

Reg. 29. Summ. marty.

Exempla modestie edificatiue.

Lucianus martyr.

Ioan. 5. 35.

Hieronymus. Iob. 38. 17.

Ierem. 9. 21.

Greg. 21. moral. 4. 6. 7.

Custodi cor. Prov. 4. 23.

Greg. lib. 21. moral. c. 2.

Oculus. Doroth. ser. 21.

Tho. à Kemp.

Doroth. serm. 20.

Linguam.

Bern. ep. 78.

cor semper cœlo leuandum. Id re ipsa discimus, dum enim oculos modeste demittimus, sumus collecti & deuoti.

Cassian. l. 4. de inst. renun. c. 41.
Esse in multis sine auribus oculis, lingua.

Hæc causa est, ob quam dicebant sancti Patres Egypti (vt refert Cassian.) illum, qui vellet parare perfectam cordis munditiam & puritatē, & habere deuotionem & collectionem, debere esse surdum, cœcum & mutum. Hoc enim modo sensuum portis oclusis anima pura esset, & imaginatio non vaga, & disposita ad agendum & conuersandum cum Deo. Sed dicit aliquis, quomodo posset quis esse cœcus, surdus & mutus, qui toties cum proximo agit, & necesse est ei videre, & multa audire, quæ noller? Remedium hic est illa audire, quasi non audirentur, & illis introitum dare altera aure, egressum vero altera, nec permittere menti inherere, sed illa statim missa facere & floccipendere. Narra-
Ephrem to. 2. c. 73. de varia doctri. p. 234.

te Ephrē, quod proposito optime cōuenit, de quodā monacho, qui a sene quodam patre petebat: Quid faciam? Abbas iubet, vt pistorem in pistrino iuuenem, & ibi sunt iuuenes externi. quæ multa impertinentia tractant, quæ me audire non decet: quomodo me geram? Respondit Senex: Nunqd vidisti in schola pueros multo cum murmure & strepitu discentes & legentes lectionē, quā magistro recitare debent, & vnusquisq; suæ lectioni intētus est, & nō aliorū, quæ scit se suę rationē dare debere magistro, & non aliorū. Tu fac similiter. & non attende tjs, quæ alij dicūt vel faciunt, sed tuo solū officio, hoc enim est, cuius Deo ratio reddenda est. Dicitur
Talīs erat S. Bernardus.

S. Bernard⁹ cor tam in Deo fixum habuisse, vt videns non videret, & audiens non audiret, & suis sensibus vti nō videretur. Exierat annū nouitiarius, & adhuc ignorabat, ex quo factū esset tectum cellæ, an esset cameratū, an ex ligno, erant in templo tres fenestree vitree, & ipse nunquā nisi vnā viderat. Profectus erat fere toto die per ripā lacus, & loquentes post socios de lacu interrogabat, vbi lacum illum vidissent, ille non viderat. Similiter dicitur de Abbate Palladio, quod viginti annos in cella habitauerit, & nunquam leuauerit

oculos in tectum. Hoc modo, quāuis in mundo cū pximis agamus, surdi, cœci & muti erimus, & strepitus, quē audimus & videmus, nō impediēt profectū nostrum.

CAPVT III.

De aliquorum deceptione, qui exteriora hæc parui faciunt, dicentes in his perfectionem non esse sitam.

EX dictis facile colligere est, quam fallantur, qui exteriora hæc parui faciūt, dicentes in his perfectionem non esse sitam sed in cordis interioribus & veris & solidis virtutibus. Lipomanus huic materiæ optime quadrans exemplum sumptum ex Prato spirituali adfert: Dicitur de quodam sene vno ex his, qui morabatur in deserto Scythiæ, iuerat quodam die Alexandriam, vt sportas venderet, quas fecerat, & vidit ibi monachum iuniorem, qui intrauerat tabernam, vnde senex hic multum tristabatur: & proposuit expectare, donec exiret & illi mentē suā aperiret, & exeuntes duxit seorsum, & dixit: Frater, non vides, quod sis iuuenis, & quod inimici nostri laquei multi sint? nescis quārum damni accipit monachus, dū in vrbibus est, à figuris & representationibus, quas oculis & auribus percipit? quomodo ergo audes intrare tabernam, vbi tot mala virorum & mulierum consortia sunt, & vbi forsan tibi mala audienda & videnda quæ nollēs? ne, fili mi, amore Dei sic facia, sed fuge in desertum, vbi Deo iuuant te saluus & securus esse poteris. Respondit iunior: Vade pater, nō in eo sita est perfectio, sed in cordis munditia. Cor mundū habeo, quod Deus requirit. Tunc senex ad cœlū leuauit manus, dicens: Benedictus sis Domine, 55 annos desertum Scithiæ inhabitato, cum maxima, quod potui, collectione, & adhuc cor mundum non habeo, & hic agens & conuersans in tabernis parauit cordis munditiam. Hoc ergo sit responsum tuum: Fateor essentialē perfectionem in cordis puritate & munditia sitam esse,

De modestia & silentio.

Pratum spirit. ritual. c. 194.

Immemor doctrina Fratris salisur.

Palla. in Prato spirit.

esse & in Dei charitate & amore, & non in his exterioribus. Tu tamen hanc perfectionem non habebis nec assequeris, nisi bene custodias sensus per modestiam & exteriorem compositionem.

Hoc recte notat S. Bonavent. & reddit rationem, nam his exteriorib. acquiritur & conseruatur interius, & hæc sunt propugnacula & defensionibus cordis. Vt hic videre est, naturã arborẽ nõ pducere sine folijs & cortice, nec fructũ sine putamine, sed omnia facere cum suis defensionibus ad conseruationẽ & eorum ornatũ, sic etiam gratiã, q̄ secundũ naturã operatur, & perfectiũ illa, non operatur interiorẽ virtutem, nisi per exterius mediũ: hoc cortex & putamen est, quo cõseruatur virtus & interior collectio, & cordis puritas & mundities. Et eo deficiente, deficiet & alterũ, vt. n. corporalis sanitas vel infirmitas non in exteriore colore bono vel malo consistit, sed in temperie vel intẽperie humorũ interiorũ; nihilominus vidẽtes aliquem malo colore esse, statim dicitur: hic ægrotat non est sanus, vidẽsne quo colore est, flauo colore suffusus est, q̄ malos oculos habet? idem in vita spirituali accidit.

S. Basil. in signi similitudine idẽ declarat, quam cũ ipse adferat, & nos adferre possumus. Præsupponit & allegat doctrinam & communem illam sanctorum allegoriam, sensus exteriores esse fenestras, quibus anima vitur ad videndum, quid foris fiat. Et dicit, inter animã collectam eam esse differentiam, quæ est inter mulierem honestam & impudicam. Mulierem honestam vix vnquam viderit in fenestra, impudicam vero toto die in fenestra & ostio videre est, videntem quidquid transit, & vocantem vnum, & loquentem alij, & garruentem cum alio. Eadem est differentia (dicit S. Basilius) inter collectum & distractum Religiosum: collectum enim vix vnquam videbis affixum sensus fenestris, intus est in secreto cordis. Alterum vero videbis quoti die ad fenestras videntem quid transeat, audientem quid dicatur, loquentem, & tempus transigentẽ cum hoc & illo. Honestas vel

impudicitia mulieris non consistit in eo, quod fenestræ affixa sit, vel non, sed mulier leuis & vaga, & amica colloquij & garrulitatis, magnum leuitatis & vanitatis suæ signum dat, & hoc solum sufficeret, vt pro impudica haberetur, etiã si non esset. Idem hic iudicium est: perfectio nõ consistit in linguæ & sensuum custodia, sed tamen anima vaga, garrula, & amans consortium & colloquium non acquirit perfectionem, & cordis puritatem.

Et hic notãdum alterũ punctũ principale, quod vt exterius iuuat ad cõponendum & conseruandũ interius, sic etiã interius promouet statim & cõponit exterius: vbi Christus est, modestia quoq; est, dicit Greg. Nazianz. Dum interius solida & pfecta virtus est, statim grauitas & pondus est in oculis, in lingua, & magna in passu maturitas, & in omni nostro motu. Interior grauitas & constantia addit grauitatem & constantiã exteriorem. Hæc q; modestia est, quam Pater noster à nobis exigit, quæ nascatur à pace & vera animæ humilitate, non modestia ficta, & artificio simulata, hæc enim nõ durat, sed meliori tempore deficit. sed est quasi suppositum quid: sed huiusmodi modestia ex se ipsa tanquam effectus ex causa sua orta, videlicet ex corde composito, mortificato & humili.

Vnde facile colligere est signum valde manifestũ ex quo cognoscitur, an homo sit spiritualis, nec ne, an in spiritu proficiat, nec ne. Id S. Augustin. hac comparatione declarat: Vt nos cum adulti non delectamur ludis & iocis, quib. delectabamur pueri, quæ si nobis subtracta tunc fuissent, procul dubio magnæ tristitiæ & doloris causa fuissent, quod nunc adulti non sentimus, eo quod ludi puerorum & recreationes sint, & non adultorum & virorum: Id & euenit (dicit) in vita spirituali, quando aliquis incipit delectationem habere in Deo & exercitio virtutis, & euadit in spiritualem hominem, & virum perfectum, non sentit nec angitur, si ei carendum sit delicijs & delectationibus sensualibus, quib. oblectabatur puer

Nucleus spiritus cortice modestia tegitur & conseruatur.

modestia gentia.

um spi. l. c. 194.

mor is Fra. l. i. i. u.

Basil. trakt. de vera virg. c. 2.

Qua differentia sit inter collectum & distractum.

Exterior modestia interiori fructus est.

Et index formul.

August. l. 83. q. 70.

& imperfectus in virtute: hæc enim puerorū & imperfectorū oblectamenta sunt, ipse vero iam vir factus est. *Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, quando autē factus sum vir, euacuaui qua erant paruuli.* Vis ergo scire, an vir sis, & an proficias & crescas in perfectione, vel num adhuc puer sis, vide an reliqueris & oblitus sis, quæ sunt pueri, si. n. adhuc delectaris crepundijs & ludis puerorū, puer es, si puerilibus oblectaris, si sensus profundis, & pascis oculos videndo vana & curiosa, & audiendo quicquid fit, & loquendo futilia, & nihil ad rem facientia, puer & imperfectus es, quandoquidem puerilibus oblectationibus & nugis recrearis. Homo autem spiritualis, qui adolefcit, & euadit in virum perfectum, his non capitur, sed illa potius ridet, vt vir adultus de crepundijs & ludis puerorum, & erubesceret illa tractare.

CAPVT IV.

De silentio, deq; bono & utilitate in meo sita.

Silentii magnam spiritus adiumentum, & contra.

INTER omnia media, quæ multum faciunt ad in virtute proficiendum, & perfectionem parandā, erit cōpescere & mortificare linguā: & contra inter omnia, quæ nos damnabūt, & profectū impediunt, est vel illud vñ, si hæc negligamus. Vtrumq; docet S. Iacob. in Epist. sua Canonica: pro vno enim dicit: *Si quis in verbo nō offendit, hic perfectus est vir:* & pro altero: *Si quis putat se religiosum esse, non refranans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.* S. Hier. ad commendādam silentij custodiā affert hanc autoritatē, & dicit, sanctos illos Patres eremi se fundātes super hac sententiā & doctrinā Apostoli Iacobi summo studio illud seruasse. Ait se multos horū Patrū reperisse, qui toto septennio nemini locuti erāt verbū. Hincque, teste Dionysio Carthusiano, omnes religiosi ordines pro regula sua principali statuerunt illam de silentio, idque tantum cum rigore, vt statuerent & decernerent, eum publica disciplina puniendum, qui silentium transgressus esset.

Iacob. 3. 2.

Iacob. 1. 26.

Hiero. in reg. monachor. c. 22.

Dionys. Carthusian.

Sed inquiramus, quid causæ sit, quod tam nobis id commendetur. Tantumne peccatū, verbū otiosum loquiā plus sit, quā aliquid tēporis in eo profereō consumere? nunquid plus q̄ peccatū veniale, quod aqua benedicta abluitur? Plus sane in eo situm esse debet, quam aliquid temporis perdere, & maioris ponderis hoc negotium, quam videretur, quādoquidem S. Scriptura tam id commendat & exaggerat. S. enim Spiritus non solet quid exaggerare, nec alio pondere metiri, quam habet. Sancti & Ecclesiæ Doctores, quibus a Deo singularis lux ad intendendum & declarandum S. Scripturæ mysteria concessa est, valde ample magna commoda, quæ silentij custodiam consequuntur, exponunt, similiterque ingentia damna, quæ ex contrario proueniunt.

S. Basilius, valde vile esse, dicit, præcipue incipientibus, exercere se silentio: primo, vt discant loqui, vt conuenit, multæ enim ad hoc requiruntur circumstantiæ, & res est ardua & magnæ difficultatis. Et quandoquidem nobis persuademus multorum amorum, tempus optime impendi in alijs scientijs & artib. discēdis, dummodo illas discamus, ratio etiā dicitur, vt annos aliquot in sciētia hac bene loquēdi impendamus, si enim te facias discipulum, & discere labores, nunquam magister eris. Dices forsitan: Multum loquendo, loqui discemus, vt aliæ scientiæ & discipline multo vsu & exercitatione discuntur. Dicit S. Basilius, scientiam hanc bene loquendi non posse doceri, nisi tacendo, & se diu & multum silentio exercendo; & subiūgit rationē: Vt enim bene loqui dependet à multis circumstantijs, & nos male assueuimus ijsdem loqui, sed id, quod in buccā venit, & dum videtur, & tali tono, vt volumus, & sine ordine & regula, silentium duo dat, eaque magna ad scientiam loquendi: prius quod longo silentio obliuiscamur priorē peruersum nostrū modum loquendi, quē nobiscum mundo intulimus, quod multū facit, vt quis bene loqui discat, & vt quis male loqui obliuiscatur. Posterius est, quod silentio tempus

Silentij de mium spiritus ne manus.

Basili. in reg. fufum discipuli.

Tiro spiritua lu a silentio incipiat.

Silentium dedoces idiomata Egypti.

Docet loqui

Discipuli veteri

Basili.

Am. offic. Hier. 37.

Doces recte loqui.

Disce loqui a veterani.

pus & spatium detur, vt discamus bene loqui: dat enim id perample, vt interim inspiciamus veteres Religiosos, qui hac in sciētia perdocti nouerūt loqui, vt conueniebat, vt ab ijs id discamus, & nobis imprimatur maturitas illa, qua ipsi loquuntur, & illa tranquillitas & pondus verborum, quo vsi sunt. Vt tiro intuetur, quo modo magister opus facit, vt ipse eodem modo id imitetur, & sic discit, & fit magister. Sic & nobis intuendi, qui hac in parte excelluerūt, vt ab ipsi discamus. Intuere seniorē fratrem, & alterū patrē, quam exactū loquēdi modū habet quāta gratia expedit, & satisfacit omnib. cū eo loquētib. & agētib. quantū uis valde occupatus sit, sic vt nihil illi aliud negotij videtur esse, q̄ vt tecū agat. Semper eū eodem vultu, eadē dispositione inuenies; nō vt tu es, qui multū occupatus respondes aspere & morose. Intuere alterū, quando quid ex obedientia iniungitur, q̄ bene responder: Placet, lubens faciā, nec excusat, nec querit, quis iubeat. Aliū intuere, quāquā potest dicere verbū tardiosum, nec fratrem molestia afficere, nec se recreādo, nec alias, nec ridendo, nec facietas pferēdo, nec præsens, nec absens, cū omnibus & de omnib. cū respectu & honore loquitur, & te sic loqui discit. Attende aliū, cui dum verbū diceretur, quo poterat offendendi, nō simili respōdit, quāta gratia dissimularit, quasi nō intellexisset, secū dum illud Propheta: *Factus sum sicut homo non audiēs.* Quā nouerit & se & fratrem lucrifacere: & hinc discite similiter in similibus habere. Ob hęc duo dicit S. Basilius multum prodesse longum silentium: Quippe cum taciturnitas simul & obliuionem ex dissuetudine pariat, & ad ea, quæ recta sunt, discenda otium suppeditet.

Ambros. li. 2. offic. c. 10. Hier. Hieres. 37.

S. Ambros. & S. Hier. in illud Ecclesiastæ: *Tempus tacendi, & tempus loquendi* idem cōfirmant & dicunt hęc causam fuisse, ob quā Pythagoras ueritatis Philosophus p̄ prima regula daret discipulis, vt quinquennium silerent, vt longo hoc silentio obliuiscerentur suum malum loquēdi modum, & eum audientes discerēt, quid

esset loquendū, & sic in magistros euaderent. Ideoq; sic concludit S. Hieron. *Discamus itaq; & nos prius non loqui, vt postea ad loquendū os reserem⁹. Silēmus certo tempore, vt præceptorum eloquia pendamus, nihil nobis uideatur rectum esse, nisi quod discimus, vt post multum silentium de discipulis efficiamur magistri.*

Et licet Sancti incipientibus loquātur, tamen ad nos omnes dicta pertinent. Vel enim es senior, vel nouitius, vel in linguæ custodia te vis habere vt nouitium, vel vt seniorē & prouectum: elige quod vis: si nouitius es, vel te vt nouitium habere vis, prima regula debet esse silentium, donec noris bene loqui, vt dictū est. Si senior es, vel te vis vt seniorē haberi, exemplum & speculū esse debes, quod nouitius intueri debet, & à quo discēdum incipienti. Pluris facio, te vt seniorē quam nouitium haberi, magis enim obligat seniorē esse, ideo nouitius fuisti, tantoque tempore siluisti, vt loqui disceres. Et nunc fac erit, vt scias loqui post tantū tempus, si nunquam fuisti nouitius, nec loqui didicisti, debes te in hoc nouitium facere, vt sic discas cōuenienter loqui, dū & sicut decet.

CAPVT V.

Silentium magni momenti medium esse ad discendum orare.

NON solum silētium medium est, quo discunt homines loqui, verum etiam multum prodest, & necessarium, vt discat loqui & cum Deo agere. Hoc D. Hieron. affirmat, hancq; rationem fuisse dicit, ob quam S. Patres tanti silentium fecerunt. Ex hoc enim in eremo sancti Patres edocti summa cum diligentia obseruant sancta silentia, tanquam sanctæ contemplationis causam. Et S. Diadocus agens de silentio dicit: Præclara ergo res est silentium, nihilq; aliud, quam mater sapientissimorum cogitatum. Si ergo spiritalis esse vis, & homo aptus ad orandum; si cum Deo agere & conuersari, custodi silentiū. Si bonas semper cogitationes habere, & inspirationes diuinas audire vis,

Docet orare.

Hieron. in reg. monachor. c. 22.

D. Diadoc. l. de pers. spirit. c. 70. in Bibliothec. SS. Patr. tom. 3.

serua silentium & collectionē. Sicut. n. alii surdi sunt, quia impedimētum in auditu organo habent, alij vero ob magnū murmur & tinnitū non audiūt; sic ē strepitus & murmur verborū & mundi negotiorum impedit, & nos surdos reddit, ad diuinas inspirationes audiēdas, & curanda nobis necessaria. Vult Deus solitudinem, vt cū anima agat: *Ducā eam in solitudinē, & loquar ad cor eius*, dicit Oseas Propheta tibi consolationes & deliciae erunt. *Eccē ego lactabo eam*. Vt indicet fauorem & gratiā, quam impertit anime, dum se colligit. Docet S. Bernar. Deus spiritus est, & non corpus, & ideo spirituale & non corporalem solitudinem petit. Et S. Gregor. dicit: *Quid prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis?* Quod Deus requirit est, vt intus in corde facias habitationem & cellā, vt ibi cū Deo agas, & vt diuina Maieestas delectetur tecum agere & cōuersari. Et sic faciens, dicere poteris cum Propheta: *Eccē elongaui fugiens, & mansi in solitudine*. Nec ad id opus est, vt Anachoretasias, & fugias commercium & confortium proximorum. Sin semper vis esse deuotus, dispositus & paratus, ad facile tedandū orationi, serua silentium. Optime dicit S. Diadoc. Dum balnei ostiū sapius aperitur, facile illac exit calor; sic ē dum quis sepe loquitur, per os egreditur calor deuotionis; statim cor diffunditur, & à bonis cogitationibus deserit. Facile videre est, quā facile euanescat succus deuotionis, simulatq; aperitur os ad multiloquium; cor enim per os euaporatur. Si vero multo tēpore te occupari vis, & multa seponere, & seruare ad orationi incumbendum; serua silentium, & videbis tibi tempus superesse, vt cum Deo & tecum agas. Quam recte dixit Sanctus quidam; Si te subtraheres superfluis sermonibus, & otiosis circuitionibus, nec non & nouitatibus & rumoribus audiendis, sufficiens & aptum pro bonis meditationibus insistendis. Sin amicus colloquies, & per sensus diffunderis, noli mirari, si semper tempus tibi desit ad exercitia ordinaria. Vt legitur de filijs Israel, qui, quia

ibant dispersi per Ægyptum, vt paleas quærerent, non poterant perficere opera ordinaria, ideoque puniebantur.

Aliud punctū principale hic obseruandum, quod vt silentium causa est cōtemplationis, sic & oratio, cōtemplatio & cōuersatio cum Deo causa est silentij. Dicebat Moyfes Deo: *Ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris lingua sum*. Et Propheta Ieremias incipiens cum Deo loqui, dicit se infantem factū, & loqui nescire. Aduertit hic S. Gregor. homines spirituales, & qui cum Deo agunt & cōuersationē habent, statim mutos fieri in rebus mundanis, & fastidiē de illis loqui & agere, non enim audire, nec de alio agere velle, quā de eo, quod amant, & in corde habent, & omnia alia illis tædio & fastidio esse. *Valde enim insolens & intolerabile est imant, quod illud non sonat, quod intus amant*. Idq; hic re ip'a experimur, & vt id aduertat, quādo Deus aliqua te gratia in oratione dignatur, & ex ea cum deuotione venis, nulla tibi est cupido cum aliquo loquendi, nec oculos circumflectere, nec noua audire, sed tibi videntur os & sensus quasi serua conclusi. Quid huius causa est? nulla alia, nisi quod intus sis occupatus, & cum Deo agas, hinc nullo desiderio afficeris quærēdi exteriores delectationes & cōsolationes: & contra, dum quis distractus & foras effusus est, intus nihil habet cōuersationis & recreationis. Hinc ille Sanctus ait: *Quid cauē est, nos tam lubenter loqui & disferere cum alijs, videntes, quam raro sine conscientiae damno ad silentium redeatur?* Dicit, hanc esse causam, quod per colloquia cōsolationem à nobis mutuo expetamus, & cor multis cogitationibus aggrauatum leuari, & recreemur loquentes & cogitantes quæ amamus, vel quæ nobis contraria sunt. Viuere sine delectatione & recreatione aliqua nō possumus, & quia intus cum Deo id non habemus, in exterioribus quærimus. Hæc ratio est, quod in Religione tanti faciamus & tam reprehēdamus hos & similes defectus exteriores, quamuis ex se minuta videatur,

Solitaria corde Deus gaudet.

Bern. ser. 40. in Cant.
Greg. lib. 30. mor. c. 12.

Psal. 54. 8.

D. Diadoc ubi supra.

Multiloquio extinguitur spiritus.

Th. de Kemp.

Exod. 5. 12.

Exod. 4. 10.

Ierem. 1. 6.

Greg. lib. 7. mor. c. 6.

Oratio parit fastidium multiloquij.

Th. de Kemp.

En tibi causam, cur tam strictè silentium à Religioso requiratur.

vt sunt, rumpere silentium, tempus consumere, & similia; quæ signa exigui profectus sunt, & virtutis interioris. Hoc ipso ostendit quis, quod cum spiritu non agat, nec cœpit cum Deo recreari, & cum se solo in cello. Dum arca hæc feram non habet, facile aduertere est, ibi thesaurum repositum non esse, nec quid pretiosum seruari. Dum nux auellana leuis est, & pondus nõ habet, signum est vacuum esse, & nihil substantiæ continere. Hoc his in rebus maxime attendendum, & ideo tanti facimus.

CAPVT VI.

Silentium singulare medium esse, vt quis proficiat, & ad perfectionem perueniat.

T.N. Natal.

DICIT quidam spiritualis & doctus Pater, quid bene notandum de silentio, quod eius pondus exacte declarat, & quamuis id hyperbolice & ex abundanti cuiquam dictum videatur, tamen veritas ipsa & nuda est & re ipsa comprobata. Dicebat, ad totam domũ, imo Religionem reformãdam nihil aliud requiri, quam vt reformetur silentium, si silẽtium in domo sit, iam illa pro reformata habebitur. Non videtur maiore silentio laus tribui posse, hac enim omnes alia continentur. Ratio huius est, quod vigente in domo silentio, quisq; negotiũ suum curat, ob quod religionem intrauit, quod est pirituali profectu studere. Exulante vero silentio, statim videre est oriri querelas, discursus, murmurationes, priuatas amicitias, quæ his conuersationibus & familiaritatibus aluntur: tunc tempus inutiliter consumitur, & causa alijs cõsumendi præbetur, & multa inconuenientia, hinc orientia. Ideoq; videmus, dum in monasterio silentium non est nõ videtur religiosa domus, sed sæcularis: & contra, dum silentiũ est, religiosa domus videtur, & paradus, & quicumq; portam intrat, statim sentit omnia sanctitatem olere, solitudo & silentium spiritum leuant, & ad deuotionem intrantes excitant: *Vere Dominus est in lo-*

co isto. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli. Idem dico de vnoquoq; in particulari, si se reformet in silentio, cum ego reformatum duco. Id vsu discimus, dum enim multũ loquimur, in examine reperimus nos multorum reos. *Vbi verba sunt plurima, ibi frequenter egestas, miseria & planctus.* Dum vero bene silẽtium custodiimus, vix inuenire est, quod examine tur. *Qui custodit os suum, custodit animam suam:* dicit Sapiens. Imo Saulus vir grauis & doctus inter Lacedæmonios rogatus, cur Lycurgus tam paucas leges Lacedæmonijs dedisset, respondet, ijs qui parum loquuntur, vt Lacedæmonij, vix legibus opus esse. Sic vt silentiũ particulari & toti domui, imo toti religioni reformãdæ sufficiat. Hæc q; causa est, quod veteres Sancti tanti silentiũ faciebant & exercebant, & inter leges suas silentiũ, tanquã præcipuam religionis fundamentum ponebãt. Hincq; dicit Dionys. Carthus. S. Apostolum Iacobum dixisse: Qui non peccat in lingua sua, vir est pfectus & si quis putat, se religiosum esse, nõ refræmans linguam suam, fallitur, & huius vana est religio.

Consideret ergo hic quisq; q̃ parũ sit, quod petitur, vt pfectus sit, & q̃ facile ad id consequẽdum mediũ detur. Si multũ in virtute p̃ficere vis, & ad perfectionẽ p̃tingere, serua silentium, & hoc ipso (teste Ap. Iacobo) cõsequeris. Si homo spiritualis & ad orationẽ aptus esse vis: dicũt Sancti hoc vnicũ esse mediũ id paradũ. Et cõtra, si silentiũ tibi non est curæ, nunq̃ orationi aptus eris, nunquã ad p̃fectionẽ venies, nec spiritualis eris. Dic mihi an vnq̃ loquacẽ & garrulũ videris contemplatiũ & spirituale? nec quidẽ profecisse vidisti: *Nunquã vir verbosus iustificabitur:* dicit S. Iob. In quæ verba dicit S. Greg. certũ esse loquacem nunquam iustificandum, nec multũ profecturũ. Ad quod probandũ allegat multas Scripturæ autoritates, & inter alias illã Prophetæ: *Vir linguosus nõ dirigitur in terra,* non progredietur, non crescet, & subiacebit maledictioni illi Iacob: *Effusus es sicut aqua, non crescas, cor effudisti vt aquam per os & sensisti*

Silentij religiosi cura ad multa profecti.

Iacob. 5. 16.

Silentium est medium perfectionis.

Iob. 11. 2. Greg. lib. 10. mor. 6. 2.

Psal. 139. 1a.

Gen. 28. 26.

Neglecti silentij mala.

de Kemp.

tibi can- e, cur iam de silen- in a Reli- o requi- ur.

CAPVT VII.

Non tristem & melancholicam, sed valde hilarem vitam ei esse, qui in modestia, silentio & solitudine agit.

EX dictis res consideratione digna in hoc negotio oritur: Vitam hanc collectam, & quod quis oculis immisissis in demissis incedat, non velit loqui, nec audire, nisi quod necesse, & se simul & surdum, cæcum, & mutum amore Dei, non esse tristem & melancholicam, sed potius hilarem & iucundam, & tanto iucundior altera vita comuni, quanto consortiū & conuersatio cū Deo dulcior est consortio humano. ad quod non inuitat hæc solitudo. Ait S. Hier. *Viderint alij quid sentiat vnus quisq; n. suo sensu ducitur, mihi oppidū arcer, & solitudo paradysus est.* S. Bern dicebat. *Nunquā minus solus, quā cum solus.* Tunc maiori cum consortio sum, & maxime hilaris: quod enim cor maxime exhilarat, & contentum reddit, est, agere & conuerari cum Deo. Illi vero, qui non norunt interius hoc commercium, nec spiritum, nec orationem, nec in spiritualibus delectationem inueniunt, vitam agunt tristem, & melancholicam; quod tamen bono Religioso non sic videtur.

Hinc alia fraus patet, vt enim fur omnes suæ naturæ esse putat: sic aliqui videntes quem deuotū, & solitariū, oculis demissis, & non loquentē, vt se, quibusuis obuijs, statim autumat illum tentatū, vel tristem & melancholicum, & (subinde illi id dicunt. Et huius timore aliqui non audēt hac incedere cū modestia & silentio, quo vellent & deberēt. Quod bene aduertendum, ne quis sua mala discretionē & timiditate sibi damnum inferat: quia enim tu hilaritatē & delectationē in silentio habere nescis, credis & alium habere nō posse. Vel forsitan tibi molesta est alterius modestia, eo q̄ tacito & assidua immodestia tua reprehensio sit, & ideo tibi intolerabilis. Sine alterum in suo exercitio pro-

gredi,

petijsti vanas recreationes in exterioribus, non cresces, nec progredieris.

Recte æquiparāt Sancti cū, qui os non custodit & claudit, vasi sine tegumento, quod Deus iubet p̄ immūdo haberi: *Vas, quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper, immundū erit.* quia aptum erit ad quamcūq; immunditiā recipiendam, & statim impletur puluere & sordibus; sic et dū quis os nō occludit, statim imperfectiōnibus & peccatis repletur. Idē S. Spiritus per Sapientē sapius inculcat: *Qui multū vritur verbis, ledet animam suam.* Et alibi: *In multiloquio non deerit peccatum.* Et alio loco: *In multis sermonib; inuenietur stultitia.* Vtinam hoc roties nō experiemur, vt experimur. Dicit S. Greg. Incipies à bonis verbis, & peruenies ad otiosa, & inde ad alia iocosa, inde ad molesta, & paulatim lingua incalecet, & crescet desiderium augendi, & curandi, vt dicta quid esse videantur, & dum non aduertis, vagatus eris in mendacia, mala & perniciosa, incipies à paruis, & desines in magnis; sic enim solet fieri, vt si quis incipiat ridendo, desinat murmurando.

Greg. lib. 7. mor. c. 17. & 3. p. Past. admon. 3.

Alb. Mag. l. de virt. c. 31.

Prou. 25. 28.

Hieronymus. Idem Greg. 3. p. Past. c. 11. & l. 7. mor. c. 25.

Præterea dicit Albertus Magnus: *Vbi non est taciturnitas, ibi homo defacili ab aduersario superatur.* Ad quod docendum adducit illud Prouerborum: *Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* In quæ verba dicit S. Hieronymus, quod sicut vrbs aperta, & muris non munita facilis est expugnata & spoliata a hostibus; sic & ille, qui hoc muro silentij munitus non est, in magno versatur discrimine, vt à Diaboli tentationibus expugnetur. Et huius magis specialis ratio reddi potest: sicut homo, qui varijs occupationibus distinetur, sæpe fallitur, sed qui sui compos est, difficillime; sic etiam, qui non seruat silentium, facile à Diabolo decipitur, eo quod distractus, & negotijs varijs & vanis occupatus sit, sed qui silentij & collectionis studiosus est, semper apud se est, & non facile à Diabolo fallitur & seducitur.

Vita in silentio acta iucunda est.

Hier. ep. 4. ad Resp. mon. di. viuendi summa. Bern. epi. s. tract. ad Fratres de Monte Dei.

Tract. l. c. 15.

gredi, maiore enim hilaritate & recreatione perfunditur quam tu, ipsius enim hilaritas spiritalis & vera est, de qua loquitur S. Paulus: *Quasi reses, semper autem gaudentes.* De quo & Seneca amicum suum Lucilium certior reddidit. Vera latitia in exterioribus (dicit) non est sita, sed intus & in animo. Vt aurum & purius metallum non in terrae superficie, sed in venis & visceribus inuenitur; sic & vera hilaritas & delectatio non in eo consistit, ut quis eam exterius loquendo & ridendo demonstrat, & conuersando cum aliis, hæc enim non satiat nec satisfacit animam, sed illa quæ, ut purum purum aurum, sita est in venis & cordis visceribus. Verum gaudium & iucunditas in eo est, ut quis bonam habeat conscientiam, & generoso animo despiciat terrena, & omnibus maiorem & superiorem se ostendat.

CAPVT VIII.

De circumstantiis in loquendo obseruandis.

Pone Dom. custodiam ori meo, & ostium circumstantie labiis meis.

Sancti & beati Ecclesiæ Doctores Ambrosius & Gregorius de multis malis & incommodis agentes, quæ à lingua proueniunt, de quibus ample S. Scriptura, præsertim in Sapientie libro, & nobis sæpe commendantes silentii obseruantiam, ut tanta mala & pericula euitemus; dicant: *Quid igitur mutos nos esse oportet? Minime id volumus dicunt sancti illi, silentii enim virtus in non loquendo sita est. Quæ admodum temperantiæ virtus non in non comedendo, nisi dum & quod non necesse est, consistit, & in abstinendo: sic etiam silentii virtus non in non loquendo sita est, sed in eo quod quis possit silere tempore & loco, & eisdem loqui. Et ad id probandum allegat id Ecclesiastica: *Tempus tacendi & tempus loquendi.* Hincque magno iudicio opus, ut quis utroque suo tempore uti sciat, ut enim error loquidum non est loquendam, sic etiam est si-*

Rodriguez exercit. pars 2.

lere, dum loquendum est. Duo hæc sunt dicunt Sancti illi quæ Propheta in dictis verbis indicat: *Pone Domine custodiam ori meo.* Quam custodiam petis sancte Propheta? *Ostium circumstantie labiis meis:* ostium, quo labia mea claudantur. Bene notat S. Greg. Dauid non petere, ut parietem ponat Deus, ut nunquam aperiatur, sed ostium, quod suo tempore aperiatur & claudatur: ad indicandum, suo tempore silendum & os claudendum, & iterum suo tempore aperiendum, & in hoc discretionem & virtutem silentii sitam esse. Idem est quod petit Sapiens, dum ait: *Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?* Tot opus circumstantiis & conditionibus, ut quis sine errore loquatur, ut merito Sapiens timeat, ne per linguam perdat, ideoque discretionem hanc petit, ut norit dum conuenit, aperire & claudere os, vna enim sola circumstantia deficiente, facile errare erit. Et ut certe & bene loquamur, opus est omnes circumstantias concurrere, ita ut ne vna quidem desit: *Quia bonum consergit ex integra causa,* sic ut nec vna possit deesse, malum autem ex singularibus defectibus hæc est differentia virtutis & vitij.

Circumstantiæ in loquendo necessariae fere describuntur à SS. Basilio, Ambrosio, Bernardo & aliis. Prima eaq; præcipua est; bene attendere quod sit dicendum, & ipsa natura circumspectionem magnam in loquendo obseruandam nobis demonstrat, quandoquidem sic linguam custodiuit & abscondit, non vno tantummodo ostio & claustro, sed duobus: prioribus labiis, & posteriore dentibus, ut murum & antemurali dentes circumsepsit, nulla posita auribus custodia. Vt hinc sciamus quanta difficultate & circumspectione in loquendo opus sit, & facilitate & promptitudine in audiendo, secundum quod dicit S. Apostolus Iacobus: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendam.* Idem docet factura & harmonia linguæ, sunt enim in ea duæ venæ, altera ad cor, altera ad cerebrum

h ten-

Eccles. 22.
23. & c. 28.

Basil. in reg.
breue. 208.
& in constit.
monast. c. 12.
Ambr. l. 1.
offic. c. 10.
Bern. de ordine vite & morum in 5.
cap. 6.

Loquere circumspecte.

Iacob. 1. 19.

2. ad Cor. 6.
10.
Senec. l. 3. ep.
23. ad Lucilium desolito & inani gaudia.

a in plen.
icta iu.
da est.

r. ep. 4. ad
2. mon. de
endi ju.

n. epi. su
ad P. ad
de Mont

Psal. 140. 3.
Ambr. l. 1.
offic. c. 3. Greg.
l. 7. moral. c.
17. & 3. p. p.
p. admo.
m. 15.

Tace & lo-
quere discre-
te.

Eccles. 3. 7.

rendens, vbi sedē intellectus locant Philosophi, vt indicetur, id quod dicendum, à corde procedere debere, & pro regula rationem habere. Hocque primum consilium, quod ad recte loquendum dat S.

Augustinus. Aug. *Omne verbum prius veniat ad limam quam ad linguam.* Prius cordi inscribendum, & ratione limandum, quam ore exeat. Hoc est discrimen, quod Ecclesiasticus ponit inter sapientem & stultum: *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientium os illorum.* Fatui enim cor in lingua habent, linguæ cor subiecerunt, & inordinate loquendi appetitui, & ideo dicunt quidquid in buccam venit, cor enim statim consentit, quasi cor & lingua vnum quid essent. Sapientes autem & prudentes linguam in corde habent, quicquid enim loquuntur, inde procedit, & consilio rationis linguam cordi subiugarunt, & non vt fatui, linguæ cor.

Eccles. 21. 29.

Cyprianus.

S. Cyprianus ait: sicut homo sobrius & temperatus nihil in stomachum demittit quod prius non mandat, sic & homo prudens & discretus verbum nullum emittit ore, quod prius in corde non bene ruminauerit. Ex verbis enim non bene expensis & ponderatis nasci solent contentiones.

Vincentius.

Alius sanctus ait, tanta difficultate nobis ad loquendum aperiendum os, quanta aperiendum crumenam ad soluendum. Quanta mora & cogitatione aperit quis crumenam, ante bene exanimans si & quantum debeat. Eodem modo & difficultate os ad loquendum tibi aperiendum est. animaduertens si debeas loqui, & quid, & ne loquere plus quam debes, vt alter, qui non plus soluit, quam debet. Cum his conuenit S. Bonauentura, dicens hominē tam cautum & parcum in verbis esse debere, quam auarum in pecuniis.

Bonauentura
10. 2. opusc. 14.
2. de profectu
religios. c. 10.
Bern. in speculo
monach.
Bonaui. in speculo
disciplin.
c. 5. Ephrem
10. 2. p. 281. c.
18.

S. Bern. hoc adhuc contentus non est, sed dicit: *Antequam verba proferat, bis ad limam veniant, quam semel ad linguam.* Idem ait S. Bonauent. & S. Ephrem citat, quod habet ex Ammonio Abbate: Antequam loquaris, comunica cum Deo quod loquendum est, & similiter rationē & causam loquendi expende, & tunc loquere,

vt voluntatem Dei exequens, qui te vult loqui. Hæc prima & præcipua circumstantia ad bene loquendum, & si hanc seruauerimus, alia: obseruatu faciles erunt.

Secunda in loquendo obseruanda circumstantia est finis & intentio, quæ nos ad loquendum mouet. Non enim sufficit verba esse bona, sed etiam necesse finem bonum esse, aliqui. n. bona loquuntur, vt spirituales videantur, alii vt se venditent pro acutis & disertis: quorum prius est hypocrisis & simulatio, posterius vanitas & stultitia. Tertiū, quod requiritur, dicit S. Basil. esse, cōsiderandū quis sit qui loquitur, & cui, & corā quo loquitur: & dathic bona documenta, vt qui iuuenes te corā senioribus & sacerdotib. habere debeant qui tales non sunt. Omnia S. Scripturæ testimonii confirmans: *Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum.* Bonæ educationis & reuerentiæ signum est tacere coram senioribus & sacerdotibus. S. Bern. dicit iuniores tacendo honorare seniores hic enim reuerentiæ & obseruantie modus est, quo ipsis ceditur. Et bonam rationem addit: *Silentium est maximus actus verecundia,* quæ valde decet iuniores. S. Bonauentura clarius hoc explanans dicit, vt timor Dei componit & ordinat hominem in interiori, & eum Deo amicum reddit, sic & verecundia hominem exteriori componit & ordinat, & reddit eū verecundū, modestū & taciturnū coram maioribus.

Ex refectione.

Basilium.

Verecundia.

Eccel. 7. 15.

Bern. de ord. vite & morum in libro.

Quartam circumstantiam dicit S. Ambrosius esse, intueri tempus, quo loquendum. Prudentiæ enim munus præcipuum est scire loqui tempore & loco. *Homo sapiens tacet vsq; ad tempus, lasciuus autem & imprudens non seruabunt tempus.* De hoc qui hanc circumstantiam tempore & loco loquendi obseruat, dicit S. Spiritus: *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbū in tempore suo.* Hic valde decens est, & aridet multum. Et contra, si quis etiā bona loquatur, sed non suo tempore displicet: *Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim illam dicit in tempore suo.* Ad hanc circumstantiam pertinet, non interrompere alicuius sermonem, quod impudentiæ & paratæ

Ambrosius.
Accomodate tempore & loco.
Eccel. 26. 7.

Prou. 25. 11.

Eccel. 20. 32.

Eccles. XI. 3. parua humilitatis. Non est oportunū loquendi tempus, dū alius loquitur. *In medio sermonē ne adicias loqui:* dicit Sapiens. Expecta, donec alius sermonē absoluat, & post tuū allegabis. Huic adicitur, quod ibi addit: *Prorsusquam audias, ne respondens verbum.* Et alibi dicit: *Qui prius respondet, quam audiat, stultū se esse demonstrat, & confusione dignū.* Quare ad rē non respondebat, putabat q̄ hoc ipsi dicerent, & aliud ei dicebatur, quia nimis acute respōdebat. Aliud consiliū de respondēdo dat. S. Basil. si ab alio queratur, tu tace: & dum multi sunt, & petitur vt opinione suam dicant, nisi a te in particulari queratur, tace, parua enim humilitatis, si te principalem ostendere vis, & aliis maior videri. Tace, donec in particulari iuberis loqui.

Regula 38. communium.

Demisse.

Quinta in bene loquendo circumstantia, quā docent Sancti, est *modus loquendi & vocis sonus.* Hoc est quod nos docet regula, vt omnes voce demissa loquantur, vt religiosi os decet. Hæc vna ex præcipuis silentii circumstantiis est, & potius magna eius pars. S. Aug. in verba illa Marthe, quæ sorori dicebat, quando Christus venit, vt suscitaret à mortuis Lazarū: *Et vocauit Mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest & vocat te;* quærat quare dicat in silentio dicens: *Magister adest & vocat te.* Et respondet, vocem demissam vocari silentiū. Idē & hic fit dū alter alteri in officio demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentiū. Idē & hoc fit, dū alter alteri in officia demissa voce loquitur, dicimus in domo esse silentium, sed dū alta voce loquitur quāquam sit in necessariis, dicim⁹ nō esse silentiū. Sic vt in omni loco & officina sit silentiū, & videatur domus religiosa, & nos religiosi, oportet nos voce demissa loqui. S. Bonau. dicit magnum religiosi defectū esse, alta voce loqui, sufficit sic loqui, & vicini te possint intelligere. Et si quid dicere vis, vt intelligas, qui procul a te abest, accede illum, & dic, non enim decet religiosam modestiā clamare, etiam si procul fiat. Et animaduertit S. Bonau. nōctē & tempus quietis & collectionis magis & in speciali exigere, vt vox demissior sit, ne alios tunc turbemus:

idemq; exigunt loca particularia, vt sunt sacrum, porta & refectorium.

Ad hanc circumstantiam de loquendo modo, dicit S. Boneuentura referri loqui cum oris serenitate, nec gestu ore facere, leuando & multum ostendēdo labia, nec in oculis signa, nec in fronte. nec naso rugas, nec motus in capite exhibendo, nec multum manibus loquendo, quod tam in regulis modestiæ. Pater noster cōmendat. Ad hanc quoq; circumstantiam pertinere dicunt SS. Ambrosius & Bernardus: *vt vox ipsa non sit remissa, non fracta, nihil femininum sonans, sed formam quandam, regulam ac succum virilem reseruans.* Et tamen, quantumuis vox esse debeat, nō fracta & feminina, dicunt non esse debere asperam, rusticā nec fastidiosam. *Sed vt molliculum, aut infractum vocis sonum aut gestum corporis non probo, ita neque agrestem aut rusticum.* Sermo ergo religiosi ita grauis esse debet, vt ei suauitas miscetur. Et quamuis semper necesse sit in loquendo seruare modum, id tamen maxime necessariū, dum volumus monere vel arguere, si enim hoc non fiat, peribit plane diuus fructus. Et ideo bene dicit. S. Boneuentura, quod ille, qui turbatus aut iratus alium correpit aut monet, videtur id potius iracundia & ad improperandū, quam caritate & zelo profectus facere. *Virtus cum vitio non docetur:* nec impatientia patientia, nec superbia humilitas: Alius vero patientiæ tuæ exemplo, & sermonū mansuetudine edificaretur & proficeret. Ideo que dicit S. Ambrosius: *Monito sine asperitate, & hortatio sine offensione.* Ad quod ostendendum adferunt illud Apost. Pauli: *Seniorē ne increpaueris, sed obsecra vt patrē.* Hic ē vitio vertitur cū affectatione reprehendere, vt quis prudens & loquens esse videatur. Ideo valde reprehenduntur concionatores, qui in eo toti sunt, vt curiose & ornate dicant, & in id præcipue incumbunt. Hoc enim spiritus & fructus concionum, quarum sermo a qua similis esse debet, perit, quæ vt bona sit, nullum saporem habere debet.

Tot denique sunt bene loquendi circumstantiæ, vt mirū sit, si aliquis in earū

h 2 aliqua

Boneuentura. 16. Decora.

Ambros. l. 1. offic. c. 19. Bern. de ord. vite & mor. instit. Granier.

Suauiter in correptione.

Bonau. de Informatiōe nouitiorum.

Ambr. lib. 1. offic. cap. 1.

1. ad Timot. 5. 1.

Sine affectatione.

Augustinus tract. 49. super Ioan. Ioan. 11. 28.

Bonauent. in speculo discret. p. 4. cap. 5.

Tutissimum
filere.

Pron. 21. 23.

Seneca epist.

107.

Arsenius.

Horatius ep.

19. lib. 1.

Hieron. epist.

de virgin. ser.

uanda.

Psal. 38. 1.

Ambros. li. 1.

off. c. 2.

Histor. eccl.

9. 2. 6. 6. c. 1.

Dociliu silen.

iii Pambus.

aliqua non erat, ideoque nihil tutius quam se in silentii portum conferre, ubi solo silentio quis multa incommoda & pericula euadit, quæ in loquendo occurrunt, secundum illud Sapientis: *Qui custodit os suum & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.* Hincque senior quidam pater dicebat: *In omni loco si taciturnus fueris, requiem habebis.* Et ad idem Seneca: *Nihil a que prodest quam quiescere, & minimum cum aliis loqui, secum plurimum.* Vulgata est illa S. Abbatis Arsenii sententia, quam ut refert Surtius, sæpe solitus erat repetere, & etiam cantare: *Me sæpe poenituit dixisse, nunquam autem tacuisse.* Idem de Socrate dicitur. Huius & rationem dat Seneca, quod tacetur, post dici potest, quod autem dictum, non dictum esse non potest. *Et semel emissum volat irrevocabile verbum:* dicit Poeta Et S. Hieronymus: *Lapis emissus est sermo prolatus:* Lapis enim manu emissus retineri non potest, ne noceat. Hinc dicit S. Hieron diligentissime considerandum, quod dicendum est, antequam ore emittatur, post enim non dictum esse nequit: *Quapropter diu antequam sermo proferatur, cogitandus est.* Quod primum à nobis datum consilium est.

Concludamus ergo linguam benecustodire, dicentes cum Propheta: *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.* In hæc verba ait S. Ambrosius: alique viæ nobis sequendæ aliæ custodiendæ sunt, viæ Dei sequendæ, nostræ custodiendæ, ne nos in præcipitia deturbemus & perdamur cadentes in peccatum: & eas dicit nos custodituros, si filere sciamus. In Ecclesiastica historia refertur, monachum quendam Pambū nomine, hominem idiotam & indoctum alterum sapientem & doctum adisse ut ab eo instreretur, & audientem hunc versiculum: *Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea,* noluisse ut magister plura allegaret, sed dixisse sibi sufficere solam hanc lectionem, si illam opere complere potest. Post sex menses à magistro reprehensus, quod ad secundam lectionem au-

diendam non rediisset: respondit se nondum priorem compleuisse. Post multos annos quarebat ab eo notus quidam, si versum hunc didicisset, & aiebat, iam 49. anni sunt, quod illum audierim, & vix illam complere potui: & si complerat, tamen ipse propter humilitatem dubitabat. Palladius. n. de eo refert, quod tam lectionem didicerit, & in præxim deduxerit, quod antequam loqueretur & responderet ad interrogata, temper cor ad Deum leuauerit, & ante cum illo communicarit & egerit. Secundum consilium à nobis datum. Diciturque ideo tam à Deo adiutus, ut iam morti proximus dixerit, se non meminisse unquam verbum dixisse, cuius eum poeniteret. Refert Surtius de quadam sancta virgine, quæ à festo Exaltationis S. Crucis vsque ad Christi natalem diem silentium seruauit, ut toto hoc tempore ne verbum quidem loqueretur. Quod dicit Deo tam fuisse gratum, ut ei fuerit reuelatum, isto opere & linguæ mortificatione merita fuerit, ut purgatorium non subiret post mortem.

CAPVT IX.

De murmurationis & detractio- nis vitio.

Nolite detrudere alter alterum fratres: dicit S. Apostolus Iacobus. S. A. post. Paulus dicit, detractores odibiles Deo, & Sapiens etiam hominibus. *Abominatio hominum detractor.* Et. *Susurratori odium & inimicitia & contumelia.* Et quamuis exterius rideant, & delectari videantur, tamen intus oderunt, & illos cauent, verentur enim, & merito, ne quod aliis in ipsorum præsentia faciunt, in aliorum præsentia post sibi faciant. Hoc sufficeret ad odio habendum & fugiendum hoc vitium, quid enim peius esse potest, quam Deo & hominibus odibilem esse: Sed hoc omisso, decreui solum breuiter grauitatem & prauitatem huius vitii exponere, & quam facile in eo quis mortaliter peccare potest, ut nos tanto longius hinc remoueamus,

De S. Maria
de Origenis.

Iacob. 4. 11.
Ad Rom. 2.
30.
Prou. 24. 9.
Eccle. 5. 17.
Vitiu hoc
Dixi a que
atque homi-
nibus inini-
sum.

mus, & tanto discrimini nō subiiciamus. Eius grauitas, & prauitas in eo sita sit, quod proximi famam bonam, quæ de eo habetur, opinionem & æstimationem obsecuret & plane tollat, quæ maioris precii sunt, quam opes & diuitiæ temporales, vt docet Sapiens: *Melius est nomen bonum, quam diuitiæ multæ.* Et. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri preciosi & magni.* Ideoque dicunt Doctores, maius esse hoc detractiōis, quam furti vitium, quanto præciosior est fama & nomen bonum quā diuitiæ. Et ad particularia magis descendendo, & sciatur quando detractio est tantum veniale, & quando mortale peccatum; dicunt quod dici solet de omnibus aliis peccatis, quod in sua specie sunt mortalia. Ideo quamuis factum ex se sit peccatum mortale, tamen ratione parue materiæ potest veniale esse, vt furari pommum, vel vnum aut alterum teruncium. Sic & detractio in se est mortale peccatum, sed tam parui momenti res esse potest, quæ de alio dicitur, vt veniale esse possit.

Detractio etiam in minimis fugienda.

Sed hic animaduertunt, quod multum ad rem facit, vt intelligatur periculum, quod hic est, & custodia habenda etiam in his, quæ parua videntur, & est, quod sæpe parua & leuia non sunt, quæ aliquibus talia videntur. Dicunt Theologi, quāuis de aliquo dicere peccatū aliquod veniale, vt quod quis mendacium dixerit in sæculari non esset mortale peccatum, eo quod minutum sit, & famam & nomen bonum non tollat; tamen de religioso dicere veniale peccatum & imperfectiōe aliquam, posset esse mortale, maior enim ignomina & infamia hoc esse poterat in religioso, quam mortale peccatum in sæculari. Certum est, si dicam de Religioso, quod sit mendax, plus perderetur de eius bono nomine & æstimatione, quam sæcularis perderet ob vitam perditam & inordinatam, & quāuis de eo diceretur, quod totā Quadragesimam nō ieiunet, aut nocte domo exeat & vagetur. Vnde aduertendum, quod vt

quis in detractiōe & murmuratiōe de aliquo dicatur mortaliter peccare non ex eo metiendum, quod mortale sit id, quod dicitur, sed ex bona fama aut nomine, quod ei auferretur. Semper huic fundamēto innitendum, & hoc tenendum pro primo principio in hac materia. Liquido enim constat non esse peccatum vllum, si quis sit ex Maurorum aut Iudæorum genere; tamen propterea aliquem infamare. Doctores dicunt esse peccatum mortale. Similiter si de religioso dixerō, quod sit lauis & nullius iudicii (quod expresse ponunt Doctores exemplū) plus de suo bono nomine & æstimatione perdit religiosus, quā si de sæculari dixerō quid, quod mortale peccatum est: & idcirco in hoc plus periculi firum est, quā creditur. Habeo aliquem pro bono Religioso, & homine sedato & prudēte; tu vero dicis, ille talis est, manū vertens, & indicans quod parum sibi constet, multū ei hoc ipso incommodasti, & multū illi apud me de bona opinione decessit, quā ante de illo habebam. Alias foras venit, & si ibi quid inuenit, quod non ædificat, hoc primū narrat, & vnum quidem incipit dicere arrogantem, alterum superbum & morosum, alium inquietum & seditiosum. Hæc non leuia sunt, sed huiusmodi, quæ religioso de decori merito esse possint. Quis que suo se metiatur pede si quis similia de te diceret, & causa esset, vt pro tali habereris, aduerte quo id animo ferres. Hæc tamen charitatis lex est, quam erga proximum seruare debemus, præcipue qui de perfectiōe agimus, & procul nos ab istis anxietatibus, & periculis femouere debemus si proximus per id, quod dixi, notabiliter nomen & bonam æstimationem perdidit, quam alius de illo habebat, et si negocium ad peccatum mortale peruenerit vel non, vt dicimus in voto paupertatis. Estne mihi hic dubitandum, num id, quod accepi, ad tantam quantitatem peruenerit, vt sufficiat, quo sit peccatū mortale? Sapius enim discernere nequimus, an eo peruenerit necne. Satis tamē laboratū, vt quis huic se periculo exponat,

Angetur ex dignitate.

Nō dic de aliis quod de te diceres nolles.

nec quis ob omnia, quæ in mundo sunt, huic dubio se inuoluere deberet. Necessè est hoc magna sollicitudine & custodia in paruis versari, si enim non fiat, breui nos scrupulis & conscientia moribus repletos inueniemus, & vexatos grauioris peccati anxietatibus. Et in murmurando & detrahendo magis hæc sollicitudo necessaria, valde enim natura in hoc propendimus, & facilitas & volubilitas linguæ permagna est. Hoc discrimen est inter eos, qui perfectioni student, & qui non quod illi maioris paruos defectus faciant, quam hi paruos. Et hoc vnum eorum est, ex quibus elicitur, an quis profectui suo inuigilet, necne.

Lib. 5. c. 6. de
vita P. Ignatii.
B. P. Ignatii in hoc vi-
tto cautela.

Legitur de Patre nostro Ignatio, quod domus defectus semper miro tegebat silentio, si enim quis faceret, quid non magna edificatio, nemini aperiebat, nisi ei, qui emendare id poterat, & hoc tanto respectu & custodia nominis boni eius, qui peccauerat, vt si sufficeret id vni declarari, duobus non diceret. Hinc nobis discendum, quemodo cum proximis agendum. Si pater noster, qui superiori poterat dicere & reprehendere domesticorum defectus in omnium presentia, vt sic in illos animaduertetur, hac restrictione utebatur, & hoc in paruis & minutis defectibus; quanto magis ea nobis ratione progrediendum est?

Hanc regulam loquendi de absentibus.

dictat S. Bonauentura: *Erubescant dicere de absente, quod cum charitate non possent dicere coram ipso.* De absente ita loquendum, ac si presentis esset, & quod de illo presentis & audiente dicere non auderes, non in eius absentia dicendum. Intelligunt omnes, se etiam absentes à te securos esse. Hæc bona regula est, quæ completitur tam grauiam, quam quæ leuia videntur, quæ sæpius solent nos decipere, nam sæpe tā leuia non sunt, vt apparent, sicut dictum est. Ideoque nos hic excusare non licet, nec dicere, quod ab aliis parui fiant, vel quod vulgata sunt; professio enim, quam profitemur, has excusationes non admittit. Sic nos docet pater no-

Lib. 5. c. 6.
vita P. Ignatii.

ster B. Ignatius, qui nunquam in conuersatione sua de aliorum vitiis loquebatur, quamuis & publica essent & in compitis diuulgarentur, & volebat nostros idem facere. Sint ergo omnes homines in ore nostro boni, virtute præditi & honorati, & omnes intelligant, quod ob nostra verba nihil quis perdet, nec minoris habebitur.

Si forsitan peccatū aliquod de proximo nostri vel audisti, serua sapientis dictū: *Audisti verbum aduersus proximum tuum? commoriatur in te: fidens quoniam te non disrumpet.* Sepeli in te, deficiat ibi & non exeat. Alludit S. spiritus ad eos, qui venena biberūt, qui multa in anxietate & nausea versantur, vt eiiciant, & nihil agunt, quam pharmaca & olea recipere, putantes se crepturos nisi euomant. Alias duas similitudines ad idem probandum adfert sapiens: *A facie verbi pariturit fatuus, tanquam gemitus parui infantis. Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti.* Sic & stultus non cessat nec quiescit, donec dicat & in lucem proferat defectum, quæ nouit de proximo, sicut mulier in magna anxietate est, donec pariat infantem. Ex horum nos numero ne simus, sed prudentium & sapientium, qui angustum vas & cor habent, ad hæc includenda & sepelienda, vt ibi moriantur & intereant.

D. noster Claudius Aqua viua in libello de industriis, quæ scripsit, *ad curandos animam morbos*, caput substantiale ponit de detractione, quod inter alia est decimū primum, & dat consiliū ei, qui hac in parte defecit & errauit, vt non cubitum eat, antequam id confessus sit. Partim si forsitan sit in re graui, quod facile euenire potest, non decebat cum eo se quieti dare, nā semper ita cubandū, vt moriendū est: Partim, si eo non peruenerit, hoc remediū & quasi preseruatūra medicina fuerit, vt alias in simili non peccemus. Hocque consiliū valde vtile erit, maxime quod à Patre nostro emanarit, non solum in hoc, sed & similibus negotiis, quæ secum dubia & conscientia morsus ferunt.

Eccles. 19.
10.

Defectus
proximi ta-
ce.

Claudius A-
qua viua.

Confitere de
lapsum in his
vitiis ante
cubitum.

CAPVT X.

Detractiones non audiendas esse.

Bern. de ord. vna & mor. infir.

S. Bernardus ait: Non solum nihil ipsi in decorum loqui, sed neque aurem quidem huiusmodi prabere dicitur, quia quem delectat audire, alterum loqui prouocat: audire quoque quod turpe sit, pudori maxime est. S. Basilius de pena detrahenti infligenda, & detractionem audienti infligenda, dicit vtrique communiore inter dicendum. Penam penam vtrique statuit, si enim alter non lubens audiret, alter detrahere non delectaretur: Nemo inuito auditore libenter loquitur.

Basil. in reg. breui. 20.

Par detrahen- tis & audien- tis culpa.

Detractione audiens an mortaliter peccet?

Theologi in detractionis materia hac quaestionem tractant: si detractione audiens & non resistens peccat mortaliter? & aliquos casus ponunt, in quibus dicunt illum mortaliter peccare, vt quando vnus de proximo malum dicit, ab eo prouocatus & interrogatus super eo: vel dum non bene ad alium affectus est, & ideo gaudet, quod de illo detrahatur, vel dum videt detractionem illam in notabile proximi damnum tendere, & potest illam impedire, & non impedit, charitates enim obligat proximum hac in necessitate iuuare. vt enim non solum male facit, qui domum aliquam incendit, sed & ille qui se calefacit ad ignem per alium accensam, eo quod teneatur aquam adferre ad restinguendum incendium. Sic etiam non tantum peccat ille, qui detrahit, sed & ille, qui potest detractiones impedire, & non impedit, sed potius applausu & approbatione, quam exhibet, ipsi occasionem dat vterius progrediendi. In aliis casibus dicunt solum fore peccatum veniale, si non resistat, vt dum verecundia ductus, & quod alicuius auctoritatis persona sunt, quae hoc negotium tractat, nihil his dicere audeat, nec se miscere. Et hoc vnum aduertendum, quod multum ad religiosos pertinet, & est, quod ille, qui detractionem audit, est alicuius auctoritatis in eos, qui loquuntur, plus

huiusmodi tenetur resistere, & honori proximi consulere, & hoc tanto magis, quanto plus auctoritatis habet. Hoc docent Theologi.

Hinc facile nobis colligendum est, quomodo nos in similibus conuersationibus gerere oporteat, & periculum vitare, quod in simulando & tacendo, & per haec transfundendo nostra mortificatione, & pusillanimitate. Et quia ob peccata nostra hodie tam in vsu est detrahitio, vt vix vlla sit conuersatio, vbi de aliorum vita non agatur, & nos sapissime cum eis versemur, non possunt non multi se in hac materia scrupuli offerre. Si poteram impedire, & non impediui: si occasio fuerim vt sermo ille procederet, vel aliquid interrogauerim, vel si ostenderit me gaudere, bonum vultum dictis exhibens, & iis consentiens. Sed scrupulos omittamus (hic enim quis dicere posset, se satis scire quo vsque progrediendum, & quando peccatum est necne) & prosequamur hic fundamentum, quod cum Religiosis, & iis qui virtuti student & perfectioni loquamur, & cum eos qui non solum cauere vult mortale & veniale peccatum, sed & semper intendit quod optimum, & aptissimum proximorum aedificationi & profectui.

Cautela in conuersatione ab hoc vitio.

Hoc ergo supposito, si quando sumus in aliquo colloquio, vbi de proximo detrahitur, & ex pura immortificatione, verecundia & pusillanimitate tacemus, & id transimus & consentimus, non tacere est consentire, & Qui tacet consentire videtur: quomodo tales possunt aedificari, sed potius in eo, quod faciunt, confirmari, videntes Religiosum doctum & Deo seruientem, & qui in illis auctoritatem habet. id tolerare & nihil dicere. Dicent, hoc peccatum esse non potest, quando quidem pater tacet. Et si putant peccatum esse, & in tua praesentia committunt; te vilipendunt & simul religionem, quando quidem coram te malum dicere audent, & tu non audes eis resistere, & contradicere, nec vires & virtus tibi ad id suppetunt. Sanctus Augustinus, vt ma-

Tacet ad detractionem consentire videtur.

Damma est Silentio.

delect. 19.

seebu ximi ta

udius A. vna.

frere de um in hoc um aute itom.

vt malo hoc & pesti detractionis occurreret, & in carnaculo hos versus descriptos habebat:

Refert Hiero.
to. 7. aut Beda.
si eius est
illerratus.

*Quisquis amat dictis absentem rodere
vitam,
Hanc mensam indignam nouerit esse
se sibi.*

August. cor-
reptor detra-
ctorum.

Narratur cum eo quodā tempore quosdam comedisse Episcopos amicos, & quia incipiebant linguas dissoluere & proximis detrahere, statim eos arguit, dicens, se vel versus hos deleterum, vel mensa abiturum. Hic fortis animus est, dicere; nisi cesses malum dicere, abibo. Idque mandat S. Hieronymus fieri: *Si quem alicui detrahentem audieritis, procul fugientes dimittite vt serpentem. Quid faciet, qui verrecundatur!* Ideoque dicit S. Hieronymus: *vt verecundia victus discat de factis aliorum silere.* Hinc cum verbo in ore descendendus, vt erubescat, & sic discat, quomodo alias ei loquendum. Hoc medium nos multum decet, vel eis indicandum ne detrahant, vel eorum confortium relinquendum.

Hiero. in reg.
monach. cap.
22.
Consiliū au-
reum pro au-
diente detra-
ctores.

Aliud.

Dum vero hoc remedio vti non licet, vel quia inciuile & durum est, & maior personas obseruantia decet; dant sancti aliud facilius & suauius, quod est ostendere duriorum vultum detrahenti, vt animaduertat, quod non à te probetur, nec deleteris talia audire. Hoc remedium dat S. Spiritus per Sapientem: *Ventus Aquilo dissipat pluuia, & facies tristis linguā detrahentem.* Et alibi: *Sepi aure tuas spinis, linguam nequam noli audire.* Hæ spinæ sunt, quibus aures sepiendæ, durior ille vultus, tristitia & molestia, quæ in facie exhibetur, dum alius detrahit, sunt spinæ quæ illum pungant, & compungant, vt animaduertat se male facere, dum iudicat vitam alienam. Non sat est Sapienti, si aures gospio vel molli aliqua materia obtures, sed spinis sepii vult, vt non solum non eas intrent verba mala, dum gaudes te illa audire, sed vt & pungant cor detrahentis, & se corrigat & emendet. Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis, hac enim reminiscitur & ad-

Eccles. 7. 4.

uertit se male facere. Debeato patre nostro Ignatio legitur, quod sapius hoc remedio vsus sit. Contigit cuidam è nostris cum ipso loquenti excidere inconsiderate verbum aliquod, non tam exacte dictum, vt decebat, vt patri videbatur, quare grauitate vsus, & vultum seueriorem induens, facile aliis cognoscendum dedit, erratum ibi esse, & sic certior ille factus & correctus, qui deliquerat. Idque sapius in leuib. & minutis faciebat, quorum error, eo quod leuior esset, ab aliis non aduertebatur, sed in aerem euanescebant, ipse enim non solum semper apud se erat, sed & suos esse volebat.

Expediens præterea medium est sermonem mutare, & alium cum gratia interponere, vt prior interrumpatur. Et ad hoc non opus multas commoditates captare, & occasiones querere, vt propositum sic requirat. Sed optima occasio est, vt propositum sic non exigat: hoc enim modo alter & præsentis facilius intelligit, non æquum fuisse de eo agi, de quo agebatur, & quod honorei habitus sit, quod manifeste reprehensus non fuerit, & ei erubescendum coram omnibus. Et si diu occasionem captaris, vt propositum requirat, & donec sermo finiatur, alter negotium non intelliget, & damno tu non medeberis. Vt enim dum taurus hominem insequitur, pallium ei in vultum conicitur, vt illo occupetur, & hominem insequi desistat. Sic & dum quis aliquem detractione insequitur, bonum est ei pallium, hoc est, diuersum sermonem obici, quo occupetur & detrahere cesset. Et vt ille, quem taurus insequitur, vitam ei acceptam fert, qui pallium tauro obiecit, ita & famam, & honorem ei accepta ferat necesse qui sermonem mutauit, & detractionem suspendit, & pro illo stetit.

Lib. 5. cap. 1.
S. Ignatium.

Aliud.

CAPVT XI.

Omne mendacii genus nobis fugiendum esse.

A Nte omnia opera. Verbum verax præcedat te, nunquam vero mendacium.

Non

Dua
reli-
ment

Bona
Fuga
Hypo

Bona
spec-
P. 3.

Min-
nim-
tate

Non videtur hoc multum religioso commendandum, fat enim per se commendatum est. Imo & in mūdo magno vitio vertitur esse mendacē, & si cui dicatur, quod sit mendax, magno id sibi dedecori & ignominie ducit: quid ergo in religione erit, vbi alicui plus de bona opinione & æstimatione decedit, quam in mundo? Facile videre est, quā turpe, abiectum & religioso indignum hoc sit, & ideo procul ab eius ore esse debet mendaciū, nec quidem ad se excusandum & errores celandum. Multum à mortificatione & humilitate abest, qui mendacium dicit, vt nesciatur eius vitium, nec minoris fiat. Quærenda nobis essent humiliandi & mortificandi occasiones; & fugis tu eas, quæ se offerunt, & quas sine peccato vitare non potes? Talis multum contradicit perfectioni, quam profitetur. Theologi dicunt, & Sancti etiam pro totius mundi salute vnum mendacium dicere non licere; aduerte ergo an liceat, in re minimi momenti, & vt tibi erubescendum non sit, ideoque inter septem illa, quæ Deo exosa, secundum ponit sapiens,

Linguam mendacem.

Alius modus est mendacia dicendi, quamuis id fiat non tam deliberata voluntate, & fit, quod dictis vel factis plus quid additur. Veritas in in diuisibili consistit, ideoque quicquid additur amplius quam est aut scitur, mendacium erit. Et in hoc solet sapissime magnum esse periculum, lubentes enim curamus, vt id, quod dicimus, alicuius precii esse videatur, & ideo id extollere conamur, quapropter hic magna prudentia & circumspectione vtendum.

Addit S. Bonauentura fugiendas esse exaggerationes & amplificationes, non enim religioſa grauitatis & modestiæ est multis amplificationibus vti. Veritas & grauitas tua talis esse debet, vt auctoritatem dictis addat, non verba superflua & amplificatio: hæc enim auctoritatem dictis non addunt, sed potius eam quā habes, subtrahunt. Ratio quare auctoritas auferatur his hyperbolicis & amplifica-

tionibus, hæc est, quod sapius plus æquo sapere res augeantur, & ideo in his mendacium est, quod tantum non est vt dicitur.

Ideoque qui sua augent, pro veracibus non habentur, & auctoritatem & fidem perdunt. Dicitur de Patre nostro B. Ignatio, quod raro & vix vnquam vsus sit nominibus superlatiuis, his enim plus iusto res augeri solent, sed sua sincere & simpliciter narrabat, sine amplificationibus & superiectionibus: & tam aberat ab his, vt de illo dicatur, quod non multum affirmabat id, quod sciebat.

Hoc etiam vtile documentum est, quod ponunt Sancti. S. Bernardus ait: *Nunquam pertinaciter aliquid affirmes vel neges, sed sint tuæ affirmationes & negationes dubitationis sole condita: quasi dicens: puta sic se rem habere, vel, ni fallor, sic est: videor sic audiuisse. Si hoc cum discretionem fiat, modestus, humilis & religiosus loquendi modus est, & hominis, qui sibi non fidit nec propriæ opinionis, vt & humilis esse non debet. Idcircoque Sancti sic loquebantur, quod humiles essent & sibi non fiderent. Refert Surius de sancto Dominico Loricato, quod interrogatus, quota hora esset, nunquam absolute responderit, octaua vel nona est, sed est circiter octauam, vel circiter nonam. Et rogatus, cur sic responderet, dicebat, se sic loquendo securum esse, quod non mentiretur, eo quod vel hora sonuisset, vel paulo post sonaret. Hæc alia ratio est, nam religiosa prudentia & modestia est, non nimis quid affirmare, nisi aliqua cum dubitationis sale & gratia; vt S. Bernardus docet. Sic enim quis se mendacii periculo non exponit, etiam si post contingit rem se ita non habere. Sin absolute, resolute & certo quid affirmetur, & post contrarium reperiat, vt subinde accidit erubescendum erit, eo quod mendacium retulerimus, & pro certo affirmauerimus, & præterea causa erit, quod alius scandalizetur, qui post aliter rem se habere inuenit. Et idem dico in iis, quæ pro certis habemus, si enim certus non*

Lib. l. c. 6. vita S. Ignatii.

Bern. in formula honestæ vite.

Fug. pertinaciam in asserendo.

Hæc in re causa S. Domini Loricati.

Quam turpe religioſe mentiri.

Bona. in spec. Fugienda Hyperbola.

Bonauent. in speculo discip. p. 3. c. 3.

Minuunt enim auctoritatem.

sim, sed de aliquo dubitem, & id absolute affirmem, hoc etiam mentiri est, quantumvis tamen sic sit, dico enim quod nescio. Et ad minimum me manifesto discrimini expono, & mendacium fit quod dico, quod idem peccatum est.

Bonaventura
al. finire a-
qui uocatio-
nibus.

Augustinus.

Quando iis
viri liceas.

Earū dispen-
satio,

Mat. 27. 23.

Dicit S. Bonaventura: *Sermo veridicus & purus sit*: non enim semper solum vere sed & sincere & simpliciter loquendum, non cum duplicitate, & vocibus æquiuocis, quæ plures sensus habent, hoc enim valde à religiosa sinceritate & simplicitate alienum est. Et S. ipse August. affirmat huiusmodi loquendi modum mendacium esse: *Omnis simulatio & omnis duplicitas mendacium est*. Aliqui sunt, qui ex vna parte nolunt loqui mendacium & ex altera nolunt verum fateri, sed ambagibus & æquiuocationibus vtuntur, vt tu vnum. ipsi alterum intelligant. Aliquo in casu licet verbis æquiuocis loqui, ad quid celandum, quod celari conuenit, quod tamen in ordinariis & communibus colloquiis licitum non est, sed simulatorum & duplicium potius vitium est, ideoque non solum sinceritati & simplicitati religiosi, sed & Christianæ politæ contrarium. Impedit enim fidelitatem, commercium & communicationem mutuam, non minus quam clarum & apertum mendacium. Certum enim est si iste loquendi modus licitus foret, non auderent homines sibi inuicem fidere: Id re ipsa discimus, dum scitur aliquos hoc laborare vitio, quamuis in aliis homines probi sint, nullus, qui eos nouit, iis fidere audet, sed cum iis timore quodam agit ne forte decipiatur. Ideoq; dicit Sapiens: *Qui sophisticè loquitur, odibilis est*, hoc est, qui dupliciter & æquiuoce sua dicit, odio est, & habetur homo duplex, falsus & singularis. Idcirco valde hic loquendi fugiendus, ne de te dicatur, quod de quibusdam dici solet: *Hic mendacium non dicit: attamen nec verum quidem dicit.*

CAPVT XII.

Nobis cauendum, ne iocosa, ridicula & facetiosa loquamur.

S. Basilius ait: *Neque in modum paruuli iocari velis assidue, quia non conuenit, ei qui ad perfectionem nititur, iocari & paruulus: sed vt vir sit.* Additque ibi Sanctus, quod iocis & recreationes huiusmodi reddunt hominē languidum, & negligentē in Dei seruitio, & a corde tollunt deuotionem, & compunctionem. Præcipue dicit, quod debeat quis abstinere facetiis, his enim quis se scurrā facit, quod multū ad perfectionem anhelantem dedecet.

Punctum hoc grauiter tractat S. Bernardus: *Inter seculares nuga sunt, in ore sacerdotis blasphemia. Consecrasti os tuū Euangelio, talibus iam aperire illicitum, assuescere sacrilegium est.* vt est templum cultui diuino consecratum vsibus profanis applicare. *Labia sacerdotis, ait Malachias, custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius non nugæ profecto vel fabulas, verbum scurrile, quod faceri urbane nomine colorant, non sufficit peregrinari ab ore, procul & aure relegandum est.* Dicitque dum quis huiusmodi coram nobis dicit, nos sic habere conuenit, vt in detractionibus satagentes illo interrumpere, & sermonē aliqua re seria & vili diuertere; & seueriorem vultum ostendere. Si ergo nobis erubescendum, si illa audiamus & coram nobis dicantur, quid fiet, si illa ipsi dicamus. *Fæde ad cachinnos moueris, fæditos moues.* Dicit turpe esse his applaudere ridendo & monstrando illa nobis placere, sed turpius ea dicendo alios nos ad risum mouere.

Clemens Alexandrinus Origenis magister dicit, & est Sanctorum doctrina, vt SS. Bas. Bern. & Bonau. *Cum verba omnia à cogitatione & morib. emanent fieri non potest, vt verba aliqua mittantur ridicula, qua non procedant à moribus ridiculis.* ex corde verba procedunt. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Et sic qui vana & leuia verba loquitur,

Basil. in exhort. ad spirituum spiritualem.
Basil. in consuetudinibus monach. c. 13.
Damnesa loca.

Fuge. Bern. l. 2. de cons. ad Eugen. gen.

Cap. 10. Nec applaude.

Clem. Alex. 2. de ped. c. 5. Basil. in consuetudinibus monach. c. 13. Bern. in modis bene viuendi ad soror. ser. 30.

Bonau. in script. discipl. p. 4. c. 5. Mai. 12. 24. Luc. 6. 45.

quitur, ostendit se vānum & leue habere cor. Et sicut ex sono cognoscitur, num cāpana sit integra vel rupta, vel si plēnū aut vacuum, sic in verborum sono facile cognoscitur qui plenus in tus vel vacuus, integer vel ruptus est. Qui huiusmodi verba profert, sonat vt vacuum vas. S. Chryl. in illa Apost. *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat*; dicit: *Quale cor vnusquisque habet, talia verba loquitur, & talia opera facit*. S. Ignatius Martyr inter tormenta sapius proferebat nomē Iesus; & causam rogatus respōdit: Quia cordi meo inscriptum est, & ideo non possum, nō profert: & mortuo cor extractū, quod diuisum inuentum fuit habere in vtraq; parte aureo caractere inscriptum nomen Iesus.

Qui nugas & iocos profert nō habet cordi inscriptū nomen Iesus, sed mundum & eius vanitatem, & hæc ore egerit. Hincq; videre est, q̄ homines, qui se iactant facetias & iocos posse dicere, & iisdē alio sadrisum mouere, nō solū nō esse spirituales sed ne quidē bonos religiosos. P. M. Auila ad propositum declarat illud Apost. *Scurrilitas, qua ad rem non pertinet*, & exponit quod verba faceta & iocosa non solū non deceant modestiam religiosi, sed ne quidē grauitatem insituti vitæ Christianæ: Er de ipso legitur, quod nunquā ex eius ore auditum sit verbum iocosum. Et de S. Chrylost. scribit Metaphrastes, quod nūquam iocos dixerit, nec alios dicere permiserit. Hoc tantifecerunt patres antiqui. vt penitentia, quā S. Basil. iubet iungi ei, qui huiusmodi verba protulerit, sit, vt integra hebdomada à communitate secludatur: Quod erat genus quoddam excommunicationis, quo monachi vtebantur, separando tales à consortio & conuersatione aliorum monachorum, vt hos non inficiant, & scabiem non adferant, vt & ipsi intelligant, & se confundant, vt sciant illum religiosorum consortio in dignum esse, qui non agit & loquitur vt religiosus.

Narrat Surius in vita S. Hugonis Abbatis Cluniacensis de quodam Archiepiscopo Tolosano nomine Durano, qui

multum delectabatur audiendo & dicendo iocos & verba ociosa. S. Hugo, qui tunc tēporis erat Abbas monasterii Cluniacensis, reprehendebat hunc sapius, eo quod atq; in dicto monasterio monachus fuerat, dicens nisi se emēdaret, quod hac de causa singulare haberet purgatorium. Aliquot post diebus moritur Archiepisc. & apparuit cuidam sancto monacho Sigunio nomine, & ostendit illi os tumidū & labia vulneribus plena Cum lacrymis petebat, vt Hugonem rogaret, vt pro ipso oraret, quod enim sc̄uum illud tormentum pateretur in purgatorio, in penam iocorum & verborum ociosorum, de quibus se non correxerat. Sigunius id refert S. Hugoni, qui iubet septem monachos septem dies tacere in satisfactionem huius delicti, quorum vnus Silentium rupit. Hinc Archiepiscopus Segunio rursus apparet, & de monacho illo quæritur, quod inobedientia liberationē suam distulisset. Segunius hæc ad Abbatem retulit, qui rem ita se habere ostendit, & alii monachi septem dierum silentium iniungit, post quorum finem Archiepiscopus tantum apparet Abbati & monachis gratias agens, ostendens se pontificali-bus vestitum, & os sanum & valde lætum, & subito euauit ex oculis.

Hic specialiter notandum, nobis maxime cauendum esse à pungentib. illis facetiis, vt sunt verbula quædam, quæ cum gratia quidem dicuntur, & pro argutiis habentur & alios lædunt, nam teste eis notam aliquam inurunt, vel in conditione vel intellectu vel non tā acri ingenio, vel alio defectu. Hæc facetiæ molestiores & prioribus piores sunt, eo quod noxiæ & tanto plus quanto maiore cum gratia dicuntur, quia audientibus & eorum memoriæ firmiter inhærent. In mundo dum illi, quos gratiosos vocant, hæc dicere norunt sine alicuius damno vel nominis diminutione, facile toleratur, & sunt hæc oblectamenta secularium, & dicunt talem gratiosum esse, sed fiat sine alterius damno. Sed dum suis iocis alios lædunt, odio sunt, & solet grauitate

Fuge magis mordacitatem petulantem.

Chrysostr. Ad Ephes. 4. 29.

Nomen Iesu iocis corde profertur.

M. Auila. Ad Ephes. 3. 4. De decent etiam Christiani quemque. Exemplum Chrysostr.

Metaphrastes in vita S. Chrysostr. Basil. in animaduers. aduersus canonicas delinquentes.

Petrus in locis statutis.

Surius. Graui purgatorio iocis expiantur.

molesteferri; non enim desunt, qui illos pro merito excipiant. Sed quia de huiusmodi & similibus loquendi modis, qui caritati & mutuae vnioni aduersantur, in prima parte egimus, super sedebimus hic de iis loqui.

CAPVT XIII.

Conuersationes & colloquia nostra de Deo esse debere. Et de aliquibus medijs ad hoc vtilibus.

Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad adificationem fidei, vt det gratiam audientibus, quo illos inflammet & incendat Dei amore & virtutis & perfectionis desiderio. Hæc res nobis maxime necessaria est, finis enim & institutum nostrum est, non solū proprio profectui, sed & proximorum studere & vnum ex his, quib. multum ædificantur, qui nobiscum agunt, & quo multus in iis fructus colligitur, in his conuersationib. & colloquijs situm est. Præter enim profectum, quem colloquia hæc fecum ferunt; videntes seculares, colloquia nostra semper de his rebus esse, exultationem & magnum respectum concipiunt, intelligentes Deo plenum esse debere, qui de nulla alia re quam Deo agit: quod facit efficacia esse ministeria, quæ cū illis exercentur. In vita B. P. Francisci Xauerij legitur, plus illum fructus fecisse sermonib. specialib. quam concionib. Et Pateroster agendo in Constitutionib. de medijs, quibus societas iuuare debet proximos, ponit hoc pro principali Hocque pro generali ponit, vt omnes qui sunt societatis etiam fratres laici, id procurent.

Vt autem id commodius & melius agere queamus, multum iuuerit primū, vt inter nos assuescamus de bonis & spiritualibus rebus loqui. De S. Francisco legitur quod sapijs fratres suos sedere iusserit, ad colloquendum inter se de rebus diuinis, vt in hoc loquendi genere instructi essent, dum cum secularib. ipsis loquen-

dum erat. Et dicitur quod quada vice illis in hac sancta conuersatione sedentibus Christus apparuerit in formosissimi adolefcentis forma, & iis benedixerit, vt intelligeretur, quam grata ei huiusmodi essent colloquia. Et in societate idem in vsu est ab ipso nouitijs, conuenientib. sæpe nouitijs, vt inter se de spiritualib. tractent, & postea toto vitæ curriculo nobis in vsu est, inter nos habere sapijs spiritualia colloquia, vt in hoc loquendi genere expeditiores simus. Et præterea nobis valde commendatur vt eo vtamur in ordinarijs conuersationibus & colloquijs.

S. Bernar. grauiter & bene reprehendit de hoc certos religiosos sui æui, iis declarans id, quod daureo illo seculo in vsu erat. *Quantū distamus ab his, qui diebus Antoinij exiitire monachi, vt etiam S. Pauli primi Anachoretæ, hi enim dum conueniebant & sese vifabant, erat omnis eorum conuersatio in cælis, & tanto desiderio & fame cibum capiebant animæ loquētes & tractantes de reb. diuinis & animæ suæ salute, vt obliuiscerentur cibum corporeū sumere, & totum diem ieiunij transigerent, hoc solo occupati. Et hic erat totus ordo, dū digniori parij prius inferuebatur: quæ est anima. Nobis autem conuenientib. in vnum, vt verbis Apostoli vsar, iam non est Dominicam cœnam manducare. Panem quippe cœlestem nemo est qui requirat, nemo qui tribuat, nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum: sed iuga & risus & verba proferuntur in ventum.* Et quo d omnium pessimū dicit Sanctus ille, aliquē hoc modo posse detinere, vocatur affabilitas & discretio, etiam charitas, & contrariū dicitur siccitas, inurbanitas & rusticitas; & qui de Deo loquuntur melancholici habentur, & eorum conuersatio vitatur. *Ista charitas de. Nota. Struit charitatem, hæc discretio discretionem confundit. Quæ enim charitas est carnem diligere, & spiritum negligere: quæne discretio totum dare corpori & animam nihil? corpus exsaturare & animam fame necare, nō est discretio neq; charitas, sed crudelitas & inordinatio. Narrat quidā Doctor Christum quodam tempore cuidā suo magno famulo*

Ad Ephes. 4. 29.
Colloqui de reb. pijs proprium esto sociorum Te su.

Franciscus Xauer.

7. p. conf. c. 4. §. 3.

Medium I. assuescere pijs sermonibus in conuersatione domestica.

Ociosa colla-
quia carpit
S. Bern. in a-
polog. ad Gu-
lielm. Abba-
tem.

1. ad Cor. 11.
20.

Nota.

Taulerus in
infir. c. 24.

See quarrela
Christi de
seruis suis.
Medium 2.

famulo apparuisse, & magno dolore ei sex querelas deposuisse de famulis suis, quarum secunda erat, quod in congregationibus & colloquiis vana & inutilia tractarent, & ipse mentio nulla fieret. Curemus ergo, ne de nobis Dom. noster hanc querellam faciat, ne nos de hoc redarguat.

Bern. in forma
mula honesta
sua.
Bonas. in spe.
discip. p. 3.
o. 3.
Reg. 11. Sa-
cerdotum.

S. S. Bernard. & Bonaventura aliud utile medium dant, id semper de rebus ædificaturus agendum, ut quando eximus ut tractemus cum proximis, prauideamus aliqua bona & vilia, ut ipsis dicuntur. Et dum ipsi futilia & vana loquentur, nos in promptu habeamus quæ ædificent, ad interrumpendum & mutandum colloquiū. Quod & nos suadent regulæ nostræ. Et non multum est, nos religiosos hoc medio vti ad colloquia & conuersationes diuinas sustinendas, cum videamus id secularibus in usu esse ad sustinendas suas confabulationes & conuersationes. In hoc quis offendere debet ingenium & iudicium, & dexteritatem, ad coercenda & breuianda futilia colloquia, & miscenda & ingerenda diuina.

3. Bene affectu esse erga diuina.

Tertio multū hic proderit Deum valde diligere, & affectum esse rebus diuinis hic enim modo non defatigabimur, nec de Deo loqui & audire fastidimus, sed potius delectabimur. Nō enim fastidium sed delectatio est de eo, quod quis amat, & quod in corde latet, loqui. Attendite, quam lubens mercator de negotiis & commerciis loquatur in mensa, extra mensam & semper delectetur audire ubi emitur & care venditur Agricola de semēte & messe, & pastor de vitulis & agnis lubens audit. Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in iaculo, stimulo boues agitat, & conuersatur in operibus eorum, & exarratio eius in filiis tanrorum, ea suum dabit ad versandum sulcos. Quisque lubens de eo tractat, quod muneris sui est. Ergo quia nos mundum reliquimus & perfectioni studemus, si Deum multū amamus & spiritualia cogitamus, omnis nostra oblectatio & voluptas sit de his agere, & nunquam deerit, quod tractetur: ideoque bonum signum est, quando quis delectatur loqui & tractare cum

Dei, & malum, quando non, secundum quod dicit S. Ioan. *Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur.* 1. Ioan. 4. 5.

S. August. in verba illa Sapientie: *Angelorum esca nutritiisti populum tuum. & paratum panem de corde praestitisti illa sine labore, omne delectamentū in se habentem & omnium saporis suauitatem,* dicit manna, quo Deus filios Israel in deserto nutrit, sapiebat cuique quod ipse volebat, ut verba hæc indicant. Sed hoc intelligendum dicit de bonis tantum, sed non malis sapiebat quod cupiebat; si hoc enim fuisset, nō petissent alium cibum, dum dicebant: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes: Recordamur piscium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones porrique & cepa & alia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciant oculi nostra, nisi manna.* Hi non solum in manna non inueniebant omnium eduliorum saporem, sed potius illud fastidiebant & erat illis nausea, & optabant carnes, & recordabantur ollas Ægypti, cucumeres pepones porros, cæpas & alia, quæ illic comedebant; & illa cupiebant & optabant. Sed boni valde manna contenti erant, & alium cibum non expetebant nec reminisciebantur in eo enim omnes saporis reperiebant, quos optabant. Hæc ergo differentia est inter bonos & perfectos tepidos & imperfectos, quod boni valde spiritualibus delectemur, ut & Deo & colloquiis & conuersationibus diuinis, & in hoc manna omnes bonos saporis inueniunt: Deum in omni resapiunt, & cum

August. li. 3.
ad Inquis.
Ianuarii c. 3.
& ser. retr.
c. 16. 20.
Sep. 16. 20.
Manna quæ
cibus sapiebat bonis,
non improbis.

Num. 11. 4.

Cui Deus sapiens, pii etiam sapienter sermones.

S. S. August. & Franc. dicunt: *Deus meus & omnia.* Omnia ipsis Deus sunt, & in eo quidquid petunt, inueniunt. Sed diuinū hoc manna omnibus tepidis & imperfectis non sapit, sed potius ipsis est fastidium & nausea, & maiori ipsis est delectationi fabulam quam exemplum audire. Hoc bonum signum non est: *Felix lingua, quæ non nouit nisi de diuinis texere sermonem:* dicit S. Hieron. Et S. Basil. *Fuilesque habeantur sermones, tu magnopere ne aut edito, sed si qua ex diuinis literis ad salutem animi peritientia memorare audieris, acerba gustatu*

Hieronymus
Basil. de re-
nuntiat. secu-
li ipsius &
spirituali
perfecti.

tibi ea sunt, quaequaque de mundanis rebus memorentur, contraq; fauis mellis assimilata qua à pietatis viris narrentur. Vana & futilia colloquia displicent vero Dei seruo, & diuinæ conuersationes & colloquia sunt ei melle dulciora & sapidiora. Hinc est, quod anima Deo valde deuota non necesse habet pro honesta sui recreatione & laborum & ægritudinū leuamine se dare vanis & ridiculis colloquiis & conuersationibus, vt enim has non diligit, sic ei maiorem dolorem & laborem adferunt. Nihil illi solatio, quam de Deo loqui, & audire de eo quod amat & desiderat. Ideoque de Catharina Senensi legitur, quod nunquam se lassauerit loquendo de Deo, sed potius erat ei oblectamento, & maioris sanitatis & vigoris causa, & quies & ægritudinum leuamen. Quod & de multis aliis sanctis legitur.

Reliqua au-
rem desipit.

S. Catharina
Senensis.

CAPVT XIV.

De alia valde pregnante ratione ob quam colloquia & conuersationes nostras cum proximis de Deo esse conuenit.

Vtilis in pri-
mis est tibi
ipso sermo
pius.

Non solum ad proximorum ædificationem & vtilitatem opus nostra colloquia & conuersationes de Deo esse, sed & ad proprium commodum & conseruationem. De Deo enim loquentes plus inflammabimur & incendemur eius amore quod talibus colloquiis valde proprium est, vt videre est in discipulis in Emaus euntibus & de his loquentibus. *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* Quod & nos sapius re ipsa experimus, dum plus comoti & deuoti huiusmodi conuersationes eximus, quam conciones.

Luc. 24. 31.

Surius in vi-
ta S. Thoma
de Aquino.
Quod exper-
tius Tho. Ag.

De S. Thoma Aquinate refert Surius, omnia eius colloquia & cum aliis communicationes fuisse de sanctis & animorum saluti vtilibus rebus; idque in causa fuisse vt post hominum commercia & colloquia facilius se orationi & rerum diuinarum meditationi dare posset, vt cū colloquia fuerant de Deo & cum consideratione fa-

cta non illum distrahebant, nec oratione impediebant. Et de P. Francisco Xauerio inter omnia admiratione digna narratur, quod tam nosset communicationem & colloquia cum proximis iungere orationi. Quamuis enim tot se negotiis implicabat & destinebatur, & fere semper terra vel mari proficisceretur & tot laborib; & periculis expositus esset, & cum omnib; tam vrbane & comiter ageret, nihilominus interius collectus & Deus vnus erat: ideoq; cum exteriora negotia relinqueret & cū proximis comunicaret, multa cū facilitate & oblectatione ad orationem & familiaritatem cum sponte suo cœlesti conuersationem redibat. Cuius & ratio in promptu est, quod in occupatione ab his non se distraxerat, & facile ei erat ad id redire, quod non reliquerat.

Et Fr. Xau-
rius.
Lib. 6. cap. 1.
vita T. Fr.
Xauerii.

Contra vero, si conuersatio & verba nostra & comunicatio non sunt de Deo, magno nos periculo exponimus. Dicebat B. noster Pater Ignatius, & conuersatio & familiaritas cū proximis magnū ipsis fructum & ædificationem adfert, si fiat vt conuenit: Sic & contra magno erit ipsis scandalo & nobis periculo, si non agamus vt opus est. Dicit S. Bern. *Vanus sermo cito poluit mentem, & facile agitur, quod libenter auditur.* Verum quidem est, in conuersationib; & colloquiis cum proximis opus aliquādo sua illos interponere sed id vult pater noster ita fieri, vt nostris absoluamur: Non ergo trahat illi nos ad se, & suis colloquiis intrent, & etiā exeant: sed nos nostris potius, trahentes illos ad nos & Deū vtilib; & ædificatiuis sermonib; Et ad hoc non necesse tot tempora, & circūstantias & oportunitates obseruari; si n. tot obsecuaris nunquā tuum assequeris tu finē, & illi tuū obrinebunt. intelligant omnes nos religiosos esse, & hoc officium nostrū esse, & nobis tempus cum illis inutiliter non transigendū, nec de futilib; & nullius ponderis reb; tractandum: & si sic nolint, conuersatione nostra abstineant. Ideoque de P. nostro legimus, quod si quis homo ociosus, cum quo multum temporis sine fructu transigendum esset, illū accederet, post-

Sermon. in-
fructuosus
pericula au-
thori parit
scandala pro-
ximo.
Lib. 5. c. 11.
vita. B. P.
Ignatii.

Bern. in modo
vitiandi ad
forer. serm.
20.

Lib. 5. c. 11.
B. P. Igna-
tius.

post-

B. P. Ignatius postquã semel atq; iterum cum eo blandè egisset & ille post sapius illam adiret sine fructu, incipiebat eũ eo de morte, iudicio vel inferno loqui. Dicebat enim si nõ delectaretur similia audire, illum lassandũ, & post non rediturum; & si illis caperetur aliquem spirituales fructum animã suã inde relaturum.

Aug. lib. 83. quaest. 71. Ad quod confirmandum dicit S. Aug. verum esse, quod nos omnib. accommodare debeamus, vt omnes lucremur, vt faciebat S. A. Paulus: *Omnibus omnia factus sum*, cum tristi tristis, multum enim tristè consolatur, si videat alium secum tritari, & cum læto lætus: tamen aduertendũ ita nos accõmodare debere proximis, & pro ipsis stare, vt id fiat adiuuandũ & leuandũ tribulatum, & miseriam liberandũ, in qua versatur, & non vt nos in eandẽ miseriam præcipitemus. *Sic tamen vt ad auxiliũ non ad aequalitatẽ miseria valeat.* Idq; eleganti similitudine exponit, vt ille, qui manum iacenti porrigere vult, vt illũ leuet, non se humi deicit, nec cadit, vt alter occidit; sed potius pedẽ firmat & stabilis, vt alter illum ad se non trahat, sed parum se inclinat, quantum necesse ad alterum erigendum. Hoc modo nos secularib. accõmodare debemus, & ab illis stare, nos parum inclinantes & eorum humorib. seruientes vt eos lucremur, sed semper firmi & stabiles esse debemus, ne nos ad se trahant, sed nos voti nostri compotes simus. Hocque verum esse nobis persuademus, quod inter ea quã multũ ædificant eos, cum quibus agimus, est quod conuersatio & colloquium temper est de bonis & utilib. Et quamuis initio videatur, aliquos nõ capi tamen post ædificantur; & magni faciunt & nos & ea quã audierunt, & tandẽ aduertunt, id esse, quod ad rem facit. Et cõtra si aduertunt eis nõ obsequi, & probare sæcularia & profana eorũ colloquia, & iis vt ipsi delectemur, nos vt aliquem secularem, amicos habebant, sed nõ vt spirituales: & sic peribit auctoritas & energia, ad fructum animarũ referendum. Caueamus ergo nomen nostrũ bonum dilatare & patrum antiquorum exemplum.

De P. nostro Francis. Boria legitur, si quis secularis illum adiret, quem corpore fugere non posset, & ille utilia colloquia adferret in medium: non attendebat, nec dicentem auscultabat, sed mentem & spiritũ in Deum leuabat. Et dum aliqui Patres illũ monerent, quod erraret, & quod responsum cum alterius dictis non quadraret, respondit se malle pro ignorante & stupido haberi, quam tempus inutiliter cõsumere: sibi enim persuadebat tempus illud perire, quod in Deo & propter Deũ non impeditur. Cui concordat, quod elset Cassianus de Abbate Machette, qui longa oratione à Deo hanc gratiam nupriauerat, quod nec diu nec noctu in colloquiis spiritualibus dormiret, nec somnus obreperet, sed si quid ociosum vel futile occurreret, statim dormiret.

Concludamus ergo hunc tractatũ quodam consilio, quod dat S. Bern. religioso. Sic in cunctis se habeat, vt edificet videntes, & nemo dubitet, cum viderit eum vel audierit, quin vere sit monachus. Quod idem est eũ eo, quod dicit Apost. scribens discipulo suo Tito: *In omnib. te ipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in grauitate, verbum sonum, irreprehensibile, vt is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens dicere de vobis.* Pro curemus ergo in omnib. dare tale exemplum & ædificationem, vt non solũ amici non inueniant, quo offendantur, sed vt & æmuli nostri confundantur & erubescant, videntes se nihil habere, quod contra nos dicant, vel nobis impingant.

Dicitur de quodam Philosopho, quod dum ei referretur quod ipsi aliqui detraherent, responderit. Sic viam, vt detraherentibus de me non credatur. Hoc modo & nobis viuendum, id agentes, vt non solũ in dictis & factis nostris nihil sit reprehensione dignum, sed vt & vita nostra & conuersatio huiusmodi sit, vt iis, qui nobis detrahunt, non credatur. Hic optima ratio satisfaciendi detractionibus; tacite ore, & operibus respondere.

*Lib. 4. e. 44
vita P. Fr.
Boria.*

*Fr. Boria ab
eio se colloca
torem mentem
abandebat.*

*Cassian. li. 5.
de renunt. c. 3
29.*

*Bern. in spec.
monachi.
Consilium
aureum S.
Bern.*

Ad Tit. 2. 7.

*Nihil sit in
conuersatio
ne sua scan
dalo sum.*

TRACTATUS TERTIVS De Humilitate.

CAPVT I.

De humilitatis excellentia & necessitate.

Matth. II.
29.

August. lib.
de vera reli-
gione. I
Vita Christi
propria hu-
militatis offi-
cina fuit.

Illam ergo
meditare Sa-
dulo.

Basil. serm. de
humilitate.

Exempla hu-
militatis Christi.

ISCITE à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. dicebat CHRISTVS Seruator noster: S. August. ait: Tota vita Christi in ter-
ris per hominem, quem suscipere dignatus est disciplina morum fuit, sed precipue humilitatem suam proposuit, dicens: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. quam virtutem voluit ab ipso disceremus. Quod sufficiebat, vt virtutis huius excellentia & necessitas, quam eiusdem habemus, intelligeretur, quando quidem filius Dei in terram è cælo descendit, vt illam nos doceret, & in speciali eius magister esse voluit, non solum verbo, sed maxime opere, tota enim eius vita viuum humilitatis exemplum & speculum fuit. Percurrit S. Basilius totam Christi vitam ab ipsa natiuitate, demonstrans & ponderans omnia eius opera nos maxime hanc virtutè docere.

Voluit (dicit) à paupere matre in vili stabulo & præsepi nasci, & vilius pannis in uolui, voluit vt peccator circumcidi, vt debilis in Ægyptum fugere, & inter peccatores, & publicanos, vt vnus illorum baptizari: & in vitæ progressu volunt illum in Regem eligere & eleuare, & abscondit se, & dum illum volunt contumeliis & dedecore afficere, offert se: homines exaltant illum, imo à diabolis obfessi, iubet illos tacere, & dum illum vituperant, &

in iurias dicunt, ne verbū quidem loquitur. Et in vitæ fine, vt magis hanc nobis cõmendaret virtutem, vt testamentum & vltimã voluntatè, cum mirando illo confirmat exemplo, dum discipulorum pedes lauat, & ignominiosa illa Crucis morte. Dicit S. Bern. Exinanauit semetipsum, vt prius prestaret exemplo, quod erat disturus verbo: mirus sane docendi modus Quare tantæ Maiestatis Dominus tam se humiliat: vt non apponat vltra magnificare se homo super terram. Intolerabilis enim impudèria est, vt vbi exinanauit Maiestas, vermiculus infletur & intumescat. Magna. n. semper stulticia & temeritas est, hominè superbire, maxime vero postquam diuina Maiestas se demisit & humiliavit. Filius Dei Patri æqualis formã serui accipit, & vult humiliari & vituperari, & puluis & cinis vult æstimari & magni fieri. Merito dicit Seruator mundi se virtutis Magistrū esse, & nos eandè ab illo discere oportere; Socrates enim, Plato, nec Arist. non poterant hanc virtutè docere Philos. gentiles agentes de moralibus virtutibus, de fortitudine, temperantia & iusticia, tam obfuerunt ab humilitate, vt in iisdem libris & suis virtutibus vellent magni fieri & sui memoriam relinquere. Erant quidem Diogenes & alii similes, qui ostendebant se mundū contemnere, & se ipsos per viles vestitus paupertatem, abstinentiam contènere, sed hoc ipso facto superbi erant, & ideo volebant suspici & æstimari,

mar,

Bern. serm. i. de Natiuitate Domini.

Erubescendo res superbia humana.

In Vet. Philosoporum scholu desiderata semper fuit Humilitas.

Tertul. in A. polog. 582.

mati, & alios spernebat, vt Plato prudēter sane notauit in Diogene. Inuitauerat Plato quodam tempore quosdam philosophos, & inter illos Diogenē. & domum suam splendide adornauerat, & tapetibus strauerat, vt tales contuius decebat. Diogenes in ingressu cępit sordidis pedibus tapetes calcare & à Platone rogat⁹, cur sic faceret: respondit. Calco Platonis fastum.

Prima Christi prælectio de Humilitate fuit.

Cui Plato recte respondit: Calcas, sed alio fastu. In eo maiorem fastum notans calcante tapetes, quam ille haberet in eorum possessione. Nunquam acquisuerūt philosophi verum sui contempū, in quo vera & Christiana humilitas consistit, nec eam quidem nomine tenus cognouerunt, hoc enim propria nobis virtus est à Christo docta. Et bene notat D. Augustinus, ab hac excellentem illum sermonem in monte incepisse. *Beati pauperes spiritus, quoniam in ipso est regnum cęlorum.*

August. l. de sancta Virg. c. 32.

Per pauperes spiritus dicunt SS. Augustin.

Matth. 5. 3.

Hieronymus, Gregorius & alii intelligi humiles: Ab his seruator mundi sermone auspiciatur, his progreditur, & his absoluit hanc virtutē tota eius nos vita docet, hęc vult nos ab eo discere. Discite à me non mundum fabricare, non cuncta visibilia & inuisibilia creare, non in ipso mundo mirabilia facere & mortuos suscitare, sed quoniam mitis sum & humilis corde Potentior est enim & tutior solidissima humilitas, quam ventosissima celsitudo. Melior est humilis Deo seruiens, quam qui miracula facit. Hęc est plana & securā via: alia plena est salebris & periculis.

August. l. de sancta Virg. c. 34. & l. 8. de Trin. c. 7.

Hieronymus Daniel. 3.

Greg. 6. mor. 4. 16.

Sine ea nullus profectus est.

August. epi. 56. ad Dioscorum.

Necessitas huius virtutis tanta est, vt sine illa nobis cogitandum non sit, nos ne passum quidem vnū in via spiritali progredi posse. Dicit Sanctus Augustinus: *Nisi humilitas omnia, quęcumque facimus, & præcesserit, & comiterur & sequentia fuerit, iam nobis de aliquo bene factio gaudentibus totum extorquet de manu superbia.* Necessē omnes virtutes nostras instructas & coniunctas esse cum humilitate, in principio, in medio & fine, si enim vel tantillam neglexerimus, & vanam

complacentiam sinimus intrare, omnia secum auferet superbię ventus: & parum proderit opus ex se bonum esse, sed maxime ibi nobis timendum superbię & vanę glorię vitium. *Vitia quippe cętera in peccatis, superbia vero etiam in recte factis timenda est, ne illa, quę laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Alia vitia (vt dicit S. Augustinus, sunt in peccatis, vt inuidia, ira, luxuria, & statim de nomine cognoscuntur, vt illa caueamus, sed superbia in bonis est, vt illa destruat: *superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant.* Nauigabat homo prospere, dirigens cor in cęlum, Deo enim initio consecrauerat quod faciebat, & repente ventus vanitatis oritur, & illum in scopulos fert, volens hominibus placere, & ab illis aestimari, & magni haberi, & vanam satisfactionem capere, quę omnia pessum ierunt. Ideoque recte Sanctus Gregorius & Bernardus: *Qui sine humilitate virtutes congregat, quas in ventum puluerem portat, qui illum dispergit, & in aerem diffundit.*

Omnia vitia superbia.

Greg. sup. ps. 3. poem. Berno. de ordine vite & mor. insit. c. 7. & serm. de donis spiritus sancti quę est ultimæ ex parte c. 2.

CAPVT II.

Humilitatem ceterarum virtutum esse fundamentum.

Sanctus Cyprianus dicit: Humilitas est sanctitatis fundamentum. S. Hieronymus: Prima virtus Christianorum est humilitas. S. Bernardus: Humilitas est fundamentum custos quę virtutum. Hi omnes dicunt humilitatem esse sanctitatis & omnium virtutum fundamentum. Et Sanctus Gregorius quodam loco vocat illam magistrā & matrem omnium virtutum, & alibi dicit esse virtutum radicem & originem. Metaphora hęc & comparatio à radice sumpta valde propria est, & valde humilitatis proprietates & conditiones declarat. Quod ad primum attinet, dicit S. Gregorius quod vt flos à radice sustentatus quę refecta siccat, sic & omnis virtus, quęcumque illa sit, nisi in

Cyprian. ser. de nativitate Christi. Hieron. epist. ad Euseb. Bern. ser. 1. de nativitate.

Greg. l. 23. mor. c. 13. & l. 27. c. vlt.

Flos, à sua radice, & virtus ab humilitate seu iuncta, exarescunt.

humilitatis radice perftet, siccatur & statim perit. Præterea vt radix in terra est, & pedibus teritur & calcatur, & in se nullâ habet pulchritudinem nec odorem; sed ab ea arbor vitam accipit. Sic & humilis sub terra est, calcatur & proteritur & parui fit, videtur nec speciem nec splendore habere, sed reiectus & contemptus, sed hoc illud ipsum est, quod illum conseruat & crescere facit. Ad hæc, vt necesse est, vt arbor crescat & duret & multum fructum adferat, radicem late & profunde se extendere, & quo profundius se in terrâ dilperferit, tanto plures arbor fructus proferet & diutius durabit, secundum quod dicit Elaias propheta: *Mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.* Sic fructum adferre in omni virtute, & in iis cõseruari in eo situm est, vt quis altus in humilitate radices agat. Quo humilior fueris, tanto plus augeberis & cresces in virtute & perfectione. Denique vt superbia radix & principium omnis peccati est, teste Sapiente: *Initium omnis peccati est superbia;* sic Sancti dicunt humilitatem esse omnis virtutis radicem & fundamentum.

4. Reg. 19. 30.

Quod radix arbori hoc humilitas perfectioni.
Ezech. 15.

1. Cor. 3. 11.

S. Thomas 2. 2. q. 161. art. 5. ad 2.
Spiritalis fabrica duplex fundamentum 1. profunda fonsa, Humilitas. 2. & principale, est petra, Christi fides & ipse Christus.

Sed dicit quis, quomodo dicis humilitatem esse omnium virtutum & ædificii spiritualis fundamentum cum sancti dicant fidẽ esse, secundum quod dicit S. Apost. Paulus: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod possumus est, quod est Christus Iesus.* Huic bene respondet D. Thomas: Duo requiruntur, vt recte fundetur domus, prius est, vt aperiantur bene fundamenta, & egeratur omnis terra, quæ mobilis est, donec ad solidũ & firmũ perueniatur, vt ei in ædificetur, & perductis fundamentis ad iustam profunditatem, & egesta omni terra mobili, ponenda prima petra, quæ cum aliis ponendis est: præcipuum ædificii fundamentum. Eodẽ modo se habent (dicit S. Thomas) humilitas & fides in hoc spiritali ædificio & virtutũ fabricæ humilitas est, quæ fodit & aperit fundamentũ, & egerit quicquid mobile est, quod est humanarũ virium debilitas. Nõ est tuis virib. superponendũ fundamẽ-

tũ totum id arena est, totũ hoc egerendũ est, & fodiendũ, donec ad rupẽ viuã & firmam petrã perueniatur, quæ est Christus: *Petra autem erat Christus.* Hoc principale fundamentum est, sed quia & alterum necessarium est, quod humilitate fit, ideo & humilitas fundamentũ vocatur. Ideo quicunq; humilitate bene fundamenta aperit, & illa sui ipsius cognitione foderit, & egerit quicquid mobile suæ propriæ fiducia & ælimationis, donec ad verum fundamentum, quod Christus est, perueniat, hic bonum ædificiũ exstruet. & quãuis pugnent venti, & crescant maria, non deiciet, quia fundatum est supra firmam petram. Sin sine humilitate ædificauerit, statim corruet ædificiũ, quia super arenam fundatum est.

Non sunt veræ, sed apparentes & falsæ virtutes, quæ in humilitate fundatæ non sunt. Hinc q; S. Aug. in Romanis & veteribus philosophis veras virtutes non fuisse non solũ, quia de crãtipsis charitas, quæ est forma, quæ vitã & esse omnib. dat, & sine qua nulla vera & perfecta virtus est; sed etiã de crãt humilitatis fundamentũ. In sua fortitudine, in sua tẽperantia volebãt laudari & sui memoriã relinquere, & inanes erãt virtutes & sine substãtia, & potius virtutũ vmbra, & quando quidẽ imo vmbra perfectæ & veræ sed solũ apparẽtes virtutes erãt, dicit illas à Deo bonis tẽporalib. Romanis cõpensatas & remuneratas fuisse, quæ et apparẽtia bona sunt. Si ergo veras in anima tua virtutes ædificare velis cura prius solidũ humilitatis fundamentũ iaci. *Magnus esse vis, à minimo incipe cogita magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis.* dicit S. Aug. *Et quantũ quisq; vult & disponit superimponere molẽ ædificiũ, tanto alius fodit fundamentũ.* Alterũ enim sine profundo in vfu nõ est, & secundũ pportionẽ illã, qua profunde humilitatis fundamenta iacies etiã educere potens hæc perfectionis Euangelicæ turẽ, quã cepisti. Inter alias D. Thomæ Aquinatis sententias graues, refertur & hæc: *Qui capitur honoris desiderio, qui nõ vult parui pãdi, & dolet se de-*
spici,

Aug. l. 5. de Civit. c. 35. & in psal. 11. Absq; humilitate virtutes sunt larvæ.

Virtutes Ethnicorum non veras, fortuna bona non veris, remissio tati Dem. Aug. serm. 10. de verbis Domini.

1. p. l. 3. c. 37. historia Prædicatorum.

spici, quanquam mira faciat, tamen procul a perfectione abest, est enim virtus sine fundamento.

CAPV T III.

In quo specialius exponitur, omnium virtutum humilitatem esse fundamentum, enumeratis precipuis.

Opus humilitate ad Fidem

VT clarius intelligatur, quã vera sit hec Sanctorũ opinio, humilitatẽ omnium virtutum esse fundamentũ, & quã id in omnib. necessarium sit, exponemus & id ostẽdemus enumerãtis precipuis. Vt à Theologicis incipiamus: ad fidem necessaria est humilitas. Non de infantibus loquor, quibus fides sine actu proprio in baptismo infunditur, sed de adultis, qui iam habet vsum rationis. Fides intellectũ humilem & resignatum exigit: *In captiuitatẽ in obsequium Christi, dicit S. Apost. Paulus, & superbus intellectus impedimento est, quo minus fides recipiatur, ideoq; dicebat Christus Phariseis: Quomodo vos potestis credere qui gloriam ab inuicẽ accipitis, & gloriam, quã à solo Deo est, nõ queritis?* Et non solũ ad recipiendã, sed & conseruandã fidẽ necessaria est humilitas. Cõmunis est omnium Doctõrũ & Sanctorũ doctrina, superbiã omnium heresedõ esse principium. nã aliquis tantifacit opiniõẽ propriã, vt eã omnium SS. & Ecclesie iudicio anteponat, & ideo in heresedõ labitur. Hinc dicit Apostolus: *Hoc autẽ scitote, quod in nouissimis diebus instabũt tẽpora periculosa, & erũt homines seipos amãtes, rapidi, elati, superbi.* Elationi & superbiã attribuitur errores & heresedõ, vt & recte S. Aug. psequitur. Humilitate spes fouetur, humilis. n. necessitatẽ suã sentit, & scit se ex se nihil posse ideoq; maiori cũ affectu ad Deũ cõfugit, & omnẽ spẽ in illo ponit. Charitas & Dei amor humilitate reuiuiscit & incẽditur, humilis. n. nouit omnia, quãcũq; habet, à Dei manu prouenire, & q; ipse nõ mereatur, ideoq; multo Dei amore inflãmatur & incẽditur. *Quid est homo, quia magnificas eũ? aut quid appõnis erga eũ cor tuũ? dicebat S. Iob. Ego*

tibi tã malus, tu vero mihi tã bonus; ego conor te offendere quotidie, & tu quotidie mihi gratias impertiri. Hac vna & maxima causa ex multis qua Sãcti vtũtur, vt se incendãt Dei amore; quo. n. magis propria indignitatẽ & miserã considerabãt, tanto se magis deuinctos inueniebant ad Deum amandum, qui tã humili respexit. *Magnificat anima mea Dominum: dicebat Angelorum Regina: quia respexit humilitatem ancilla sua.*

Luc. 1. 46.

Ad amorem Proximi.

Facile videre est, quã necessaria sit humilitas in charitate erga proximos, nihil enim & que solet extinguere & diminueret proximorum charitatẽ quã defectus eius iudicare, & pro imperfectis habere: humilis autem procul hinc abest, proprios nãque defectus animaduertit, & in aliis nihil nisi virtutes considerat, ideoq; omnes bonos autumat, & se solum malum & imperfectum, & indignũ vt inter proximos versetur: hincq; nascitur magna illa æstimatio & amor omnium. Præterea humilem non male habet, quod omnibus postponatur, & alii pluri fiant, & nulla ipsius sit mentio. Vt nec etiam, quod aliis iniũgantur maiora negocia, ipsi verò minuta & humilia, nulla inter humiles inuidia est, quã ex superbiã nascitur: & propterea si humilitas sit, non erit inuidia nec dissidium, nec quid, quod proximi charitatem tepefaciat.

Ad Patientiam.

Ex humilitate etiam nascitur patientia tam in hac vita necessaria, humilis enim culpam & peccatum suum agnoscit, ideoq; omnem pœnam se mereri, & nulla ei punitio aduenit, quã culpa sua minore non fateatur, hincque silet, nec queritur, sed potius cum Propheta ait: *Irã Domini portabo quoniam peccauĩ ei.* Et sicut superbus in omni re queritur, & putat se iniuste plecti, quamuis verum non sit, & non habetur, vt meretur; sic humilis non ostendit, quamuis sine causa ei contingat, nec tale iudicat. In nullo sentit se læsum nec iniuria affectum, sed omnia iudicat sibi iure contigisse, & qualicunque ratione tractetur, credit sibi factum satis, & melius habitum, quam mere-

Mich. 7. 9.

10. 4.

1. 5. de
e. 15. &
1. 31.
humilitate
virtutis
argua.

Recipiendam.
2. Cor. 10. 5.

Iaann. 5. 44.

Conseruandã.

2. Tim. 3.

Augustinus.

Ad Item.
Ad Caritatem.

Iob. 7. 17.

e. 37.
ia Pra
runt.

barur. Magnum sane medium est humilitas, vt ad patientiam perueniatur. Hinc sapiens suadens ei, qui vult seruire Deo, vt præparet animam suam ad tentationem, & se armet patientia, medium quod adfert dicit esse, vt se humiliet: *Depri-
ma cor tuum & sustine omne, quod tibi ad-
plicium fuerit, accipe, & in dolore sustine.*
Qui hoc ergo fiet? quæ arma me induis, vt non sentiam, vel si sentiam, vt æquo animo feram? *In humilitate tua patientiam habe.* Et humilitate etiam nascitur pax, tã ab omnibus expetita, & tam religioso necessaria, vt clare fatis Christus noster dicit: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Humilis esto, & magnam pacem tecum & cum proximo habebis. Sicut *inter superbos semper rixæ, contentiones & iurgia sunt, vt dicit Sapiens, sic inter humiles rixæ esse non possunt, nisi sanctæ ille dissensio, quis humilior sit, & alterum sibi preponat. Qualis fuit illa gratiosa cõtentio inter SS. Paulum & Antonium super panis diuisione, dũ alterũ alter importat armis viget, quia hospes erat, & alter quia senior, nihil intentatum relinquentes vt alterum sibi præferrem. Et hæ sanctæ & bonæ rixæ & contentiones sunt, quæ vt ex vera humilitate nascuntur, sic & non solum fraternæ paci & charitati non aduersantur, sed eandem potius confirmant & conferuant.*

Ezech. 2. 2. & 4.

Ad Pacem animi.

Matth. II. 29.

Prov. 31. 10.

Ad tria Religiosis vota. Ad Paupertatem.

Veniamus ad tres illas proprias religioso & essentielles virtutes, ad quas per tria paupertatis, castitatis & obedientiæ vota nos obligamus. Paupertas tantam haber cum humilitate connexionem & affectionem, vt germanæ sorores esse videantur. Hancque per spiritus paupertatem, quam Christus primo loco inter Evangelicas beatitudines posuit, intelligat plerique Sancti humilitatem, alii voluntariam paupertatem, quæ illa est, quam religiosi profitentur. Et necesse est vt paupertas semper comitem habeat humilitatem, vna enim sine alia periculosa est. Etiam habitus vilis & abiectus facile parer vanæ gloriæ & superbiæ spiritum, vnde

aliorum contemptus nascitur. Ideoque S. Augustinus valde abiectum vestitum fugiebat, & volebat religiosos suos honeste & decenter vestiri, vt hoc periculum vitaretur, Et ex altera parte necessaria est humilitas, ne velimus valde commode vestiri, vt nihil nobis desit, sed eo contenti simus, eo quod datur, & vilissimo quãdoquidem pauperes sumus & paupertatem profitemur.

Ad castitatem necessariam esse humilitatem, docent multa Sanctorum patrum eremi exempla, & eorum, qui turpiter ceciderunt, postquam multos annos in penitentia & vita solitaria trãsegissent, quod inde ortum quod humilitatis esset defectus & præsumptio & sui fiducia, quæ Deus similibus ruinis & excessibus punire solet. Humilitas tantum est virginalis puritatis & castitatis ornamentum, vt S. Bernardus dicat. *Sine humilitate audeo dicere, nec virginitas Maria Deo placuisset.*

Ad obedientiam veniamus, in qua Pater noster vult, suos è Societate excellere. Manifestum est obedientem esse non posse, qui humilis non fuerit, nec in obedientiã esse posse, qui talis fuerit. Humilis quiduis imperari potest, nõ illi, qui nõ fuerit. Humilis contrarium iudicium nõ habet, in omnibus cum superiore conuenit, tam in opere, quam voluntate & intellectu, nulla ei est cõtradictio nec oppositio. Sic ad orationem, cui religiosi & spiritualis hominis vita innititur necessaria est si humilitatem comitem non habeat nullius valoris est: & humilitate comitata oratio celos penetrat: *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, donec altissimus aspiciat* Sancta & humilis illa Iudith oratorio suo inclusa, cilicio induta, & cinere tecta, humi prostrata dicit & clamat: *Humiliatum & mansuetorum semper tibi placuerit deprecatio. Respexit in orationem humiliatum, & non spreuit preces eorum. Ne auertatur humilis factus confusus, sed quod petit, obtinebit.* Aduerte quam grata Deo fuerit humilis illa Evangelici publici oratio qui

Ad Castitatem.

Sine humilitate castitas Deo non placet.

Bernardus super missus est. Ad obedientiam.

Ad orationem. Humilis oratio penetrat celos. Ezech. 35. 25.

Iudith. 9. 36. Psal. 101. 18. Psal. 37. 21.

qui non audebat oculos ad cœlum leuare, nec vicinior altari fieri, ſed procul in templi aliquo angulo tundens pectus humili ſui cognitione dicebat: *Deus propitiuſ eſto mihi peccatori. Dico vobis deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo.* dicit Chriſtus Seruator noſter, & Phariſæuſ ſuperbuſ, qui ſe iuſtum reputabit, reprobatuſ & damnatuſ eſt. Hoc modo licebat per alia virtutum genera diſcurrere, & ſic ſi compendiuſ aliquod ad omneſ acquirenduſ petiſ, & breue aliquod documentuſ & regulam, vt cito ad perfectionem pertingaſ: humilis eſto.

Luc. 18. 13.

Compendioſa via ad omnē virtutem, eſto Humiliſ.

CAPVT IIII.

De particulari neceſſitate huiuſ virtutis, iis qui profitentur ſe promouere & iuuare proximorum ſalutem.

Eccleſ. 3. 10.

Quanto magnuſ eſ, humiliare te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Dicit Sapienſ. Magnuſ officiuſ obeunt illi, qui profitentur ſe animas Deo lucrificacere quod ad confuſionem noſtram nobiſ dicere licet. Ad ſublimem hunc ſtatum Deuſ noſ vocauit; inſtituti enim noſtri eſt, ſanctæ Eccleſiæ in magno & ſublimi miniſterio ſeruire (ad quod Deuſ Apoſtoloſ elegit) quod eſt Euangelium prædicare & Sacramenta adminiſtrare: ſic vt cum S. Paulo dicere liceat: *Dedit nobiſ miniſteriuſ reconciliationiſ.* Miniſteriuſ reconciliationiſ gratiam & Euangelii prædicationem & Sacramenta nominat, quibuſ gratia communicatur. *Et poſuit in nobiſ verbum reconciliationiſ, pro Chriſto ergo legatione fungimur.* Fecit noſ Deuſ miniſtroſ ſuoſ, legatoſ ſuoſ, quaſi Apoſtoloſ ſuoſ, vicarii Ieſu Chriſti legatoſ, Spirituſ ſancti linguas & inſtrumenta: *Tanquam Deo exhortante per noſ.* Placant Deo per noſ animabuſ loqui, carneiſ hiſ linguis vult hominum corda Deuſ mouere. Ob duaſ ergo cauſaſ ma-

2. ad Cor. 5. 10.

Curatores animarum ſunt Dei Miniſtri, Legati, Apoſtoli, &c. Exceſſi montes, & multiſ & magniſ ſuperbiaſ veniſ expoſitiſ.

gis nobiſ neceſſaria humilitaſ: prior eſt, quod quanto ſublimiſ eſt inſtitutuſ & vocatio noſtra, tanto maiuſ nobiſ imminet periculū, & maior cum ſuperbia & vanitate pugna. Altiffimi montes docet S. Hieronymuſ, maioribuſ ventibſ quatiuntur. Maximiſ officiis fungimur, & ideo omnium in noſ oculoſ conuerſi, & magni ab omnibuſ pendimur, & ſancti habemur, & quaſi Apoſtoli in mundo, & totuſ noſtruſ commerciuſ ſanctitaſ, & quod ſanctioſ reddemur, quibuſcuſ agimur. Alto ſane humilitatiſ fundamento opuſ eſt, vt tantuſ ædificiuſ non corruat, magna fortitudine & virtutuſ pondere, vt honoruſ hoc onuſ & inde dependenteſ occaſioneſ portentur: difficile eſt per honoreſ ire, vt nihil cordi adhæreat. Non omnibuſ tantuſ robuſ, vt ad alta caput leuent. Quot euaneſcunt, & ex loco alto, in quo erat ceciderunt, eo quod fundamento humilitatiſ hoc carerent. Quot videbantur vt aquilæ per virtutuſ exercitia in alteruſ tendere, qui ſuperbia veſpertilioneſ facti ſunt. Miracula faciebat Monachuſ ille, de quo in vita S. Pachonii & Palæmoniſ legitur, ſuper prunaſ ambulabat ſine læſione. Sed ob hoc ipſuſ ſuperbiuit, & alioſ ſpeuit, & deſe dicebat: Sanctuſ hic eſt, qui ſuper prunaſ ſine læſione ambulat: quiſ veſtruſ tale quid facit? Arguebat illum S. Palæmon, quod videret ſuperbiam eſſe, & ad vltimuſ cecidit, & miſere periit. Talium exemplorum plena eſt S. Scriptura & ſanctoruſ hitoriæ.

Duaſ habent cauſaſ ſe humiliandi. Hieronymuſ. 1. eſt, periculum, in quo verſantur ob muneris dignitatem.

Hincque particulariter nobiſ neceſſe, hac in virtute fundatoſ eſſe, ſi enim id non fiat, magno in periculo verſamur, ne in vanitateſ & ſuperbiam incidamur, & quod omnium maximum, in ſpiritualem ſuperbiam. S. Bonauentura hoc exponenſ dicit duo eſſe ſuperbiæ genera, altera eſt reruſ temporalium, & vocatur carnaliſ ſuperbia: altera verò reruſ ſpiritualem & dicitur ſpiritualiſ, & hæc prioritate maior & grauiuſ peccatuſ eſt; cuiuſ ratio maniſteſta eſt: omniſ enim ſuperbuſ (dicit S. Bonauentura, fur eſt, &

Bonauentura.

furtum facit, quod se alieno exaltet contra Domini voluntatem. Exaltat se gloria & honore Deo proprio, quem alteri non vult dare, sed sibi seruare: *Gloriam autem meam alteri non dabo*: dicit ipse per Isaiam. Hanc Deo praeripere & se hac exaltare, & sibi adscribere vult superbus. Dum quis bono aliquo naturali nobilitate, bona corporis dispositione, bono intellectu, eruditione vel similibus donis superbit; fur est, sed tantum furtum non est: quamuis enim haec omnia bona Dei sunt, tamen domui suae propria sunt. Sed qui donis spiritualibus gratia, sanctitate, fructu, quem in animarum salute fert, superbit; hic magnus fur est, Dei honorem furatur, famosus fur est, qui preciosissima, & apud Deum maximi pretii monilia furatur, quae tanti ipse fecit, ut pro iis proprium sanguinem & vitam perderet. Hinc S. Franciscus valde hunc superbiae tumorem verebatur, & Deo dicebat: Domine, si quid mihi dederis, tibi serua, nihil mihi tribuo, magnus enim fur sum, qui me bonis tuis leuo. Hoc etiam metu afficiamur, plus enim aequum est, nos timere, tam enim humiles non sumus, ut S. Franciscus. Ne cadamus in hanc tam periculofam superbiam, ne extollamur Dei bonis, quae penes nos habemus, & Deus nobis fidet, nihil nobis adhaereat: ne quid nobis adscribamus, sed totum Deo reddamus.

Marc. 16. 14.

Christus Seruator noster non sine magno mysterio, apparens discipulis suis ipso ascensionis die, exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis, & postea misit illos praedicatum Euangelium per mundum vniuersum, & dedit illis potestatem faciendi multa & magna miracula; ut nobis indicaret, illum, qui ad magna exaltandus est, ante humiliandum esse, & se ipsum deijcere, & propriam debilitatem & miseriam sibi perceptam habere, ut quamuis post super caelos volet & miracula faciat, tamen in sui cognitione & propria imbecillitate integram esse debere, ut nihil sibi, quam

suam indignitatem adscribat. Ad hoc propositum notat Theodoretus, quod *Theod. 9. 10. Super Exodii.* eadem de causa Deus intendens Moysen eligere & statuere populi sui ducem & caput, & per eum tot & tanta miracula facere, ut post fecit, prius voluerit manum illam, qua mare rubrum diuisurus erat, & tam mirenda paraturus, in sinu poni, & inde extractam totam lepra perfundi.

Altera ratio, cur magis nos humilitate egeamus; est, ut fructus iisdem ministeriis, quae obimus, faciamus: sic ut humilitas non solum nobis necessaria sit, & nostro proprio commodo, ne euanciamus & superbiamus & pereamus, sed & ad lucrificandum proximos, & fructum in animabus producendum. Ad hoc humilitas praecipuum & efficacissimum medium est, ut in nobis fiduciam nullam habeamus, & vitibus nostris prudentiae & industriae non fidamus, sed omnem in Deo fiduciam colloceamus, omnia ipsi accepta referamus & attribuamus, secundum illud Sapientis dictum: *Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiae tuae.* Ratio huius est, ut post fustus dicitur, quod dum nobis ipsis diffisi, omnem in Deo fiduciam ponimus, totum illi attribuimus & in illud projicimus, illum deuincimus, ut plus ipse manum admoveat. Domine fac opus tuum, animarum conuersionem, opus tuum est & non nostrum; quomodo nos huius pars sumus? Sed dum nostris mediis & rationibus innititur, facimus nos operis partem, multum nobis adscribentes, & totum hoc Deo auferimus. Instar bilancis est, cuius dum vna pars leuatur, altera deprimitur, quantum enim nobis tribuimus, tantum Deo tollimus, & volumus nos exaltare gloria & honore, qui ipsi propius est, ideoque ipse permittit, ut nihil fiat recte. Et vti nam hoc non aliquando causa esset, quod cum proximis fructus non fiat.

De B. Patre nostro Ignatio in eius vita legi.

Lib. 3. c. 2. vita B. P. Ignatii.

Isa. 42. 8. & cap. 48. 11.

S. Franciscus.

2. Causa, ut confectus fructus opera apud proximum.

Thou. 3. 5. Cap. 10. 6.

legitur, quod in certa concione de doctrina Chriſtiana, quam Romæ habuit vocabulis ruptis & impropriis, eo quod Italicum idioma non exacte calleret, tantum fructum in auditorum animis fecerit, vt ea finita tanto dolore compuncti ſint, vt ſuſpirantes & gementes ſe ad eius pedes proſtrauerint, & præ lacrymis & ſuſpiriis vix premere verba potuerint, energiam enim non in verbis ſed ſpiritu conſtituebat: *Non in perſuaſionibus humane ſapientia verbis, ſed in oſtentione ſpiritus & virtutis*: vt dicebat S. Apoſtolus Paulus. Sibi non fidebat, & omnem in Deum fiduciam iactabat, qui tantas vires & ſpiritum fractis & impropriis illis verbis ſuggererat, vt videretur quaſi ardentes flammæ in auditorum animos conijcere. Sed nunc me fugit, an cauſa ob quam tantum fructum non referamus, in eo potiſſimum ſita ſit, quod nimium prudentiæ noſtræ innitatur, & mediis noſtris, eruditioni, rationibus & dicendi modo eleganti & ornato nimium fidamus, & nobis plurimum applaudamus, & placeamus. Dicit enim Deus: Efficiam, vt cum vobis perſuadebitis, quod meliora & optimas rationes in medium attuleritis, & vobis videamini ſatisfeciſſe & ideo tumescatis, quia aliquid feciſſe videmini, tunc minimum faciatis, & in vobis compleatur illud Prophetæ: *Da eis Domine, quid dabis eis? da eis vuluam ſine liberis, & vbera arentia*. Ego matrem ſterilem vos efficiam, & vt nihil præter nomen habeatis. Tantum ille Pater, Pater Eccleſiaſtes ſolo nomine diceris, & filios ſpirituales non habebis: vbera arentia dabo tibi, vt que proles tibi non adhæreant, nec illis tua dicta. Hoc meretur qui bonis Dei ſe exaltat, & ſibi arrogat, quod diuinæ Maieſtati proprium eſt. Non hoc propterea dico, quod non opus ſit diligenti ſtudio & prudentia in eo, quod ad auditores ex altiori loco dicitur: ſed hoc non ſufficit, opus vt multis cum lachrymis Deo commendetur, & poſtquam te ſtudento & ruminando obruderis, di-

cas *Serui inuiles ſumus, quod debuiſſimus facere, fecimus*. Quid potui ego? niſi ſtrepitum aliquem verbis meis excitare, qui quaſi bombardæ ſine plumbea glande? ſed tu Domine ictus in corde das, tu qui illum inſtilgis. *Cor regis in manu Domini, quocunq; voluerit, inclinabit illud*. Tu Domine ille, qui vulneras & moues corda; quora pars nos huius ſumus? Quæ noſtrorum verborum proportio? & quæ humana media poſſumus nos huic tam ſublimi & ſupernaturali officio accomoda adferre, qualis eſt animas conuertere? Nulla omnino. Quid ergo tam inflamur, & ita nobis placemus, dum videtur fructus fieri, & nobis feliciter res cadit, quaſi per nos ea conſecta foret: *Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum à quo trahitur?* & dicit ei, ego ſum, quæ ſecui & diuiſi lignum, dicit Deus per Iſaiam Prophetam. *Quomodo ſi eleuetur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtiq; lignum eſt*, & non poteſt ſe moueri, nihil ab aliquo mouetur. Huiusmodi & nos ſumus, ſi fini ſpirituali & ſupernaturali animarum conuerſionis æquiparemur: lignis ſimiles ſumus, nec nos mouere quimus, niſi nos Deus moueat. Ideoque totum illi acceptum ferre debemus, & nihil nobis, vnde gloriemur relictum.

Tanti facit Deus, ſi viribus noſtris & mediis humanis non innitatur, & nihil nobis adſcribamus, ſed ipſi omnia, & totam illi gloriam relinquamus, vt Chriſtus (teſte S. Paulo Apoſtolo) noluerit prædicationis Euangelii cauſa eligere doctos & eloquentes, ſed humiles piſcatores, idiotas & imperitos. *Qua ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea qua non ſunt, vt ea, qua ſunt, deſtrueret*, videlicet Reges, Imperatores, & mundi magnates. An te forſan cauſa lateret? dicit S. Paulus:

Luc. 17. 10.

Pro. 21. 1.

Iſa. 10. 15.

1. ad Cor. 1. 17.

Ut non gloriatur omnis caro in cōspectu eius, sed quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Si Euangelii præcones opulenti & potentes fuissent, & magnis exercitiis & armatis stipati mundum obeuntes Euangelium prædicassent; conuersio adscribi armorum virtuti & potestati potuisset. Si doctos & eloquentes mundi elegisset qui eruditione, eloquentia & argumentorum vi philosophos vicissent; potuisset conuersio eloquentiæ & argumentorum sublimitati attribui, & multum minui virtus & æstimatio Christi. Ideo non sic, dicit S.

1. ad Cor. 1. 17. Paulus, non in sapientia verbi, ut non euacuatur Crux Christi. Noluit Deus id fieri verborum sapientia & eloquentia, ne minueretur precium virtutis & energiæ Crucis & passionis Dominicæ. Dicit S.

Aug. tract. 7. sup. Ioan.

Augustinus: Dominus noster Iesus Christus volens superbiorum frangere ceruices, non quasiuit per oratorem, piscatorem, sed è piscatore lucratus est Imperatorem & oratorem. Magnus Cyprianus orator, sed prius Petrus piscator, per quem postea crederet non solum orator, sed & Imperator.

Debilibus aut vitibus instrumentis ad magna vincitur Deus.

Scæter S. Scriptura exemplis, quibus ostenditur Deum humilia & debilia instrumenta & media ad magna opera usurpasse, vt verum hoc esse demonstraret, & vt cordi nostro semper fixum esset, nihil nobis relictum, de quo gloriari liceret, nec quod nobis, sed Deo omnia attribuenda esse. Quod manifeste docuit celebris illa victoria debilis viduæ Judith contra centum quadraginta quatuor millium armatorum exercitum. Id & docet David inermis, & aduenis pastoris præclara victoria, qui funda superbum gigantem Goliath prostravit. *Vt sciât omnis terra, quia est Deus in Israel, & noverit uniuersa ecclesia hæc, quia non in gladio nec in hasta saluat Dominus, ipse enim est bellum & victoria, & vt hoc cunctis sit notum, ipse victoriam sine armis dare vult.* Id etiam in Gedeon demonstratum, qui triginta duo armatorum millia contra Madianitas, qui erant centum & triginta millia, in aciem eduxerat, nam illi di-

1 Reg. 17. 16.

cebat Deus: *Multus tecum est populus, nec eradetur Madian in manus eius nec eo superabis.* En rationem, quam Deus allegat & ob quam non possit hostes superare, quia multi sunt: si dixisset, non poteris superare, quod inimici multi & vos pauci sint, æqua causa visa fuisset. Falleris, nec capis, humana fuisset hæc causa, altera vero Deo propria est: Non potes vincere (dicit Deus) quia multus tecum est populus. Quamobrem? *Ne gloriatur contra me Israel & dicat: Meis viribus liberatus sum.* Modum excogitauit Deus, vt cum Gedeon solum remaneant trecenti, quos in hostem duci iubet, & iis dat victoriam. Nec necesse quidem fuit illos armati, aut gladios educere, sed tantum tubarum clangore, quas manu altera ferebant, & strepitu ratorum contractione, & lampadum splendore, quas altera portabant, tantum immisit Deus hostibus timorem, vt in fugam acti se mutuo protererent, putantes totum in illos mundum irruere: Non iam dicis tuis te viribus vicisse: hoc volebat Deus. Si ergo in temporalibus & humanis, in quibus nostra media aliquem ad finem, & vires nostræ ad victoriam proportionem habent, Deus nihil nobis vendicare vult, sed vt & belli victoria & felix negotii successus ipsi accepta ferantur: præterea si in naturalibus nec ille qui plantat, nec ille qui rigat, nihil sunt: non est aliter qui incrementum dat herbis, nec fructus in arbore producit, sed Deus; quid in spiritalibus & supernaturalibus fiet, vt in animarum conuersione, & profectu & virtutum incremento? In quibus media tam exilia & insufficientia sunt, vt nulla cum tam sublimi sine proportionem conueniant. Ideoque dicit S. Apostolus Paulus: *Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus:* Deus enim solus est, qui incrementum & fructum spirituale dare potest; Deus solus est, qui pauorem & metum humanis cordibus immittere potest: Deus solus est, qui id potest, vt homines peccata oderint, & peruersam vitam relinquunt: nobis

1. ad Cor. 3. 7.

*Chryso-
mil. 3. 8.
popul.
sch. 102.*

*Ambr.
epist. 4.
sancti
nem De
tried.
1. Per.*

nobis ſolum permiſſum aliquid ſtrepitus Euangelii tuba excitare, & ſi vaſa corporis noſtri mortificatione frangimus, lucem noſtram ſplendere coram hominibus vita multum ædificantem, non parum à nobis factum fuerit, ſicque Deus victoria potiri concedet.

Duo hinc eruaſus, quæ magno nobis erunt adminiculo, vt miniſteria noſtra magno ſolamine & profectu tam noſtro quam proximorum in actum deducamus. Prius, quod dictum eſt, ne nobis fidamus, & omnem in Deo fiduciam reponamus, & omnem fructum & felicem ſucceſſum negotii illi ſoli adſcribamus.

S. Chryſoſtomus dicit: Nolumus igitur extolli, ſed & nos dicamus inuiles, vt vtilis efficiamur. Et S. Ambroſius ait: vis multum fructus cum proximo facere, obſerua S. Apoſtoli Perri doctrinam: *Si quis loquitur, quaſi ſermone Dei: ſi quis miniſtrat, tanquam ex virtute, quæ adminiſtrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum, cui eſt gloria & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.* Qui loquitur perſuadeat ſibi, Deum verba hæc in ore ſuo poſuiſſe: qui operatur ſibi perſuadeat Deum per ſe operari, & deri illi omnium gloriam & honorem. Nil nobis vendicemus, nec vllam nos ob rem eleuemus, nec vane nobis placeamus.

Posterius hinc colligendum eſt, nec animo cadamus nec deſperemus, tenuitatem & miſeriam noſtram conſiderantes. Quo vel maxime indigemus: quis enim erit, qui videns ſe ad tam arduum munus & ſupernaturale inſtitutum appellatum, quale eſt animas conuertere, è peccatorum ſordibus eruere ex hæreſibus & infidelitate euocare, & in ſe ocu- los dirigens, animum non deſpondeat? Quanta bone Deus, diſſimilitudo & iniqua proportio. Non virium mearum hoc eſt onus, qui omni miſerrimus & ægerimus. Falleris ſane, tibi magis id erat imponendum. In Moyſem cadere non poterat vt crederet, ſe tanto oneri ferendo parem eſſe, cuiuſmodi erat, educere populum Iſraeliticum ex Ægypti captiuitate.

Rodriguez exercit. pars 2.

te, & excuſabat ſe Deo, qui enim ad hoc euocabat: *Quis ſum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Ægypto? Obſecro Domine mitte quem miſſurus es, ego id non poſſum, impeditioris enim lingue ſum.* Hoc eſt quod volo, inquit Deus, *Ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquar.* Tu non facies, ego tecum ero. Idem & Ieremiæ Prophetæ contigit: Mittebat illum Deus vt gentibus prædicaret, & ſtatim ſe excuſare capit: *A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum, a, a, a:* non vides Domine, quia loqui non valeo, quod puer ſum, quomodo ad tantum negotiũ me amandare vis? Ideo tibi eundem eſt, quia hoc tibi perſuades, hoc illud eſt quod Deus querit, alioqui ſi multis donis excultus eſſes, non te eligeret, & illis te non eleuaret, & tibi quid adſcriberes, Humiles, & qui nihil ſibi arrogant, eligit Deus, & per tales magna operari vult.

Sacra referunt Euangelia, dum prædicatu redirent Apoſtoli, & videns Chriſtus fructũ, & miracula, quæ patrarant, exultauerit in ſpiritu, & cæperit glorificare & gratias agere Patri æterno: *In ipſa hora exultauit ſpiritu ſancto & dixit: Conſiteor tibi Pater Domine cæli & terra, quod abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelati ea paruulis. Ita Pater, quia ſi fuit placitum antere.* Beati illi paruuli, beati humiles qui ſibi nihil adſcribunt, hi enim ſunt, quos Deus exultat, per quos mirabilia facit, hi ſunt, quibus vt inſtrumentis vtitur, ad magna operandum, cuiuſmodi ſunt magnæ animarum conuerſiones & fructus, ideo nemo fiducia perdat, nec animum deſpondeat. *Noli reſumere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro dare vobis regnum.* Ne time nec animo cade minima Ieſu Societas, quod parua imo minima ſis omnium, placuit namque Patri tuo cæleſti per te animas & corda hominum acquiri & reduci. Ego vobiscum ero, dicebat Chriſtus Patri noſtro Ignatio, quando & Romam euntem apparebat: *Ego vobis Roma propitiuſ ero.* Idq; miraculum & mira apparitio cauſa fuit,

Exod. 3. 11.

Exod. 4. 11.

Luc. 10. 11.

Matt. 11. 25.

Luc. 12. 32.

Lib. 2. vii
S. Ignatii
c. 11.

6. 7. 2.

Chryſoſt. homil. 38. ad popul. Ambr. eccl. tom. 5.
Ambroſ. epiſt. 4. ad ſanctã virginem Demetriãd.
1. Pet. 4. 11.

or. 3. 7.

fuit, cur huic religione nomen Societatis Iesu inditum sit, ut intelligamus nos non ad Ignatii Societate & ordinē, sed ad Iesu Societatem vocatos esset, & certos esse Iesum nobis semper auxilio fore, ut ipse Patri nostro pollicitus est, & illum nobis ducem & caput esse, ideoque nobis defatigationem nullam timendam, nec animo cadendum in hoc tanto negotio animas iuuandi, ad quod à Deo vocati sumus.

CAPVT V.

De primo humilitatis gradu, qui est se parui facere & humiliter de se sentire.

Laurentius
Iustinianus.

S Laurentius Iustinianus ait neminem posse nosse, quid sit humilitas, nisi ante Deo impetrarit, ut humilis sit, eo quod difficile cognitu id sit. In nullo (dicit idem) tam fallitur homo, quam in cognoscenda vera humilitate. Credisne forsitan in eo consistere, si dicas: Miserrum, superbus sum? Si hic consisteret, facilis esset humilitas, omnes humiles essemus, omnes enim dicimus nos tales esse, utinam & id sic sentiremus, & non id tantum ore, & ficto externoque respectu diceremus. Forsan credis humilitatem in vilibus & abiectis vestibus & sordidis & contemptis officiis consistere? Nec hic quidem sita est, hic enim multum superbia esse potest, ut quis ob hanc magni velit fieri ab aliis, & se maximi faciat, ut ceteris humiliorem, que est ipsissima superbia. Verum quidem est exteriora hæc plurimum ad veram humilitatem conferre, si his, ut par est, utamur, ut post dicitur: tamē in his vera humilitas non consistit. S. Hieron. inquit: *Multi humilitatis gratiam, veritatem pauci sectantur.* Facile est caput inclinare, oculos demittere, humili cum voce loqui, sapius suspirare & ad vnum quodque verbum, se miserum & peccatorem nominare, si enim hoc vel vno verbo, quamuis leuissimo, tetigeris

Cap. 22. &
1699.

Hieron. epist.
27.

vel læseris, statim videre erit, quantum à vera humilitate absint: Auferantur omnia signa verborum, cessent simulati gestus, verum humilem patientia ostendit. Hic lapis ille Lydius (dicit S. Hieronymus) ad quem vera examinatur humilitas.

S. vero Bernardus magis in speciali exponit in quo virtus hæc posita sit, eiusque definitionem ponit: *Humilitas est virtus, qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit:* virtus hæc non in verbis nec exterioribus, sed intimo cordis sita est, in abiectissime dese sentiendo, in se vilipendendo, & talem ab omnibus habendum expetendo, quod ex profundissima sui cognitione oritur.

Ut id declaretur & specialius enucleetur, ponunt Sancti plures humilitatis gradus. S. Benedictus, quem D. Thomas & alii sequuntur, posuit duodecim, S. Anselmus septem, & S. Bonaventura omnes reducit ad tres, quem breuitatis causa sequemur, & ut doctrina ad pauciora redacta, promptius ob oculos ponatur, & facilius in actum deducatur. Primum humilitatis gradum dicit S. Bonaventura esse, ut quis se parui faciat, & humiliter de se sentiat, vnicuique & necessarium ad id medium esse sui cognitionem. Hæc duo D. Bernardi definitione continentur, ut & primo hoc gradu. Humilitas virtus est, qua quis se parui facit. Ea hic primum, idque (dicit S. Bernardus) facit, dum vere se, miseras & defectus suos cognoscit. Ideoque quidam primum humilitatis gradum ponunt sui cognitionem, idque merito. Nos tamen cum S. Bonaventura redigentes omnes humilitatis gradus ad tres ponimus pro primo sui contemptum, & sui cognitionem medium vnicum & necessarium ad gradum hunc humilitatis parandum: in re tamen vnum & idem est. Nam in eo omnes conuenimus sui cognitionem esse principium & fundamentum & ad humilitatem parandum, & permouendum in eo, quod sumus. Qui enim pro tali haberi potest, si non cognoscatur?

Bern. tract.
de gradibus
humilit.

S. Thom. 2. 2.
q. 161. art. 6.
Ansel. de se-
litudin.
Bonau. pro-
cessu 6. re-
gionis s. 22.

scatur? fieri non potest. Necessè ut ante scias, quis sit, vt post eum eo loco habeas, & vt talem honore prosequaris. Sicque necessè ut ante noscas quis sis, vt post te pro tali habeas, ad hoc enim sat magna licentia datur. Si enim pro tali habeas qualis es; humilis eris, te ipsum enim contemnes. Sin te pluris facere vis, quam es; superbia hæc est. S. Isidorus inquit: *Superbus dictus est, qui super vult videri plus quam est.* Ideo enim quis superbus dicitur, quia se pro maiore habet, & talis haberi vult, quam reuera est. Hæcque vna causarum est, ob quas aliqui aiunt Deum tam amare humilitatem, quia veritatis amicus est, humilitas autem veritas, superbia vero & præsumptio mendacium & fraus est. Is enim es, quem te esse cogitas, nec is, quem te ab aliis haberi vis. Si ergo in veritate & humilitate esse vis; habe te pro eo, qui es. Non videri sane multum à te exigi, si petatur vt te eum habeas, qui es, & te non pluris facias, rationi enim consentaneum non est, vt quis se maiorem faciat, quam vere est, potius magnus abusus, imò periculosum est, quem se decipere, & alium, quam est, se credere.

CAPVT VI.

De sui cognitione, radice & unico medio, necessario ad humilitatem parandam.

FODERE & rimari incipiamus in eo quo sumus, hoc est in nostrarum miseriarum & debilitatum cognitione, vt sic tandem preciosissimum hunc thesaurum inueniamus. *Drachma perii* (dicit S. Hieronymus) & *tamen inuenitur in stercore.* In abiectiois, peccati & miseriarum stercore preciosam hanc margaritam humilitatem reperies. Incipiamus a corporis substantia, sit prima hæc fossio. Dicit S. Bernardus: *Ista tria semper in mente habes, Quid fœcisti? Quid es? Quid eris? Quid fuisti? quia sperma fœditum. Quid es? quia vas stercoreum. Quid eris? quia*

esca vermium. Hic abundantissima meditanandi & penetrandi materia est. Hinc rectè Innocentius Papa: O vilis conditio- nus humana indignitas! ò indigna vilitatis humana conditio! herbas & arbores inuasi- ga, ille de sopore ducunt flores, & frondes & fructus, & tu de te lendes. & pediculos & lumbricos. Illa dese effundunt oleum, vinum & balsamum, & tu de te sputum, urinam & steruus. Illa dese spirant suauitatis odo- rem, & tu de te reddis abominationem, facto- res, cuius etiam cogitatio nauseam pariat, quanto magis expositio. Qualis arbor, talis fructus, non enim potest arbor mala fructus bonos facere. Imò à Sanctis corpus humanum comparatur: fimeto niuibus recto, quod foris album apparet, intus vero sordibus & immunditiis plenum est.

S. Bernardus ait: *Si diligenter confide- res, quid per os & nares, caterosque corporis meatus egrediatur; vilis sterquilinum nunquam vidisti, nec quod plures ex se sordes eijciat. Quam rectè dixit S. Iob hominem puluerem & vermium productionem esse? Putredini dixi: Pater meus es, mater mea & soror mea vermium.* Eandem nos cum putredine similitudinem habemus, quam pater cum puluere. Homo productio pulueris, & faccus vermium est. Quid ergo superbimus? *Quid superbit terra & cinis?* Hic saltem nulla superbiendi materia est, sed potius se humiliandi & vilipendendi. Ideoq; ait S. Gregorius: *Custos humilitatis est recordatio propria fœditatis, sub hoc cinere bene hæc conseruatur.*

Progrediamur, & paulo profundius fodiamus & ligonè a digam. Attè de qd fueris antequam te Deus crearet, & inuenies te nihil fuisse, & te his tenebris & chao exire nequisse, sed Deum immensa sua bonitate & misericordia te ex profunda illa abyssio extraxisse, & in creaturarum numerum retulisse, conferens veram & Regiam essentiam, quam habes. Sic vt ex nobis nihil simus, & nos æquales ex nobis nos facere cõueniat iis, quæ non sunt, & Deo id adscribere, quo illa hac in parte præcellimus.

Innocent. Papa l. 8. de contemptu mundi.

Bern. c. 3. meditat.

Iob. 17. 14.

Ecclel. 10. 9.

Gregorius.

rn. trah. gradibus simili.

Isidor. l. etymologiarum.

Thom. 2. 1. 161. art. 6. d. 1. q. 1. de sensu. d. 1. q. 1. de sensu. d. 1. q. 1. de sensu.

Hieron. ad Rufinum.

Bern. in formula honesta vita.

Hoc est, quod S. Paulus asserit: *Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit.* Magnæ sane fodinæ, ad humilitatis thesauros nos ditandos se hic offerunt.

Et hic maius quid se ostēdit, quod iam creati & essentia accepta, per nos subsistere non possumus. Nec nobis idem contingit, quod domui, quæ postquam à fabrico exstructa est, se sustinet, nec fabri opera amplius indiget, qui eam ædificauit: non sic nobis agitur, creati enim tam Deo in singula momenta egemus, vt esse quod dedit, non amitamus, vt eguimus, dū nihil eramus, vt essentia nanciscemur. Ipse nos semper potente sua dextera sustinet & conseruat, ne in profundā nihili abyssum recidamus, vnde nos ante extraxit. Ideo ait Dauid: *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.* Hæc tua manus, quam super me posuisti, me sustinet, & conseruat, ne rursus ad nihilum redigar, quod ante fui. Tam ab hac conseruatione & custodia diuina pendemus, & ei sic affixi sumus, vt ea vel vno momento deficiente, & Deo manum retrahente, statim in eodem temporis puncto nobis deficiendum & in prius nostrum nihilum redeundum sit; vt sole occidente lumen terræ subtrahitur. Hincq; S. Scriptura ait: *Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum & inane reputati sunt ei.* Hoc illud est, quod singulis momentis nobis in ore est, quod nihil sumus, sed puto nos solum ore dicere, nescio an intelligamus, quod dicimus. Vtinam intelligamus & sentiamus, vt Propheta, dum dicebat: *Et substantia mea tanquam nihilum ante te.* Nihilum sane Domine ex me sum, nihil enim eram, & esse quod habeo, non à me habeo, sed tu mihi illud Domine dedisti, & tibi ante adscribendum est nec inde mihi gloriantium nec superbiendum, nihil enim ad id contuli, & tu esse illud conseruas, & vires ad operandum suggeris. Omnis essentia, omnis potestas, omnis ad operandum vis à manu tua venire debet, ex nobis enim nihil possumus, nihil vale-

mus, nihil sumus. Quæ ergo nobis superbiendi materia? An forsitan de nihilo? Paulo ante diximus, *Quid superbis terra & cinis?* nunc dicere possumus. *Quid superbis, cum nihil sis?* quod dominus puluere & cinere est. Quam rationem aut occasionem habet nihil cristam eleuandi & superbiendi, & aliquid æstimandi? Nullam sane.

CAPVT VII.

De quodam magni ponderis medio, vt homo se cognoscat, & humilitatem acquirat, quod est peccatorum consideratio.

LONGIVS procedamus & altius propriæ cognitionis lignonem defigamus, & profundius fodiamus. Profundiusne fodi potest? An quid nihilo profundius? Est, & quidem multo maius. Quid? Peccatum, quod addidisti. O quam profundum hoc, & quidem nihil hoc profundius est, peius enim peccatum quam non esse, & præstitisset non fuisse, quam peccasse, hincque Christus Seruator noster de Iuda dicebat, qui illum traditurus erat: *Bonum illi erat, si natus non fuisset homo ille.* Nihil tam abiectum, dissitum, & in Dei oculis contemptum inter omnia, quæ sunt & non sunt, quam homo, qui est in mortali peccato, & cælesti hereditate exclusus, Dei inimicus, æternis inferni pœnis, Dei iudicio addictus. Et quamuis te Dei bonitate mortalis peccati conscium esse non reperis, tamen quia ad nihil nostrum cognoscendum, monuimus in Cap. præcedente. memoriam redigendum tempus, quo non eramus, sic & vt plenius & perfectius abiectiōnem & miseriam nostram exploremus, in memoriam reuocandum tempus, quo in peccato fuimus. Attende quam miseræ conditionis fueris, dum in Dei conspectu fueris deiformis, infelix & hostis eius & filius

Psal. 138. 5.

Isa. 40. 17.

Psal. 38. 6.

Matt. 26. 24.

Psal. 118.

ira, æternis ignibus addictus, & contemne & abiice te quam poteris profundissime. Et certe tibi persuade, quod quantumlibet respernas & humilies, ad eam contemptus abyssum nunquam te peruenire posse, quam meretur ille, qui infinitum illud bonum, quod Deus est, offendit. Fundum hæc res non habet, abyssus profundissima & infinita est, donec enim in cælo percipiamus, quam bonus sit Deus, perfecte cognoscere non licet, quam malum sit peccatum, quod Deo contrarium est, & quanta pœna dignus, qui illud committit.

Si hac in consideratione seduli essemus, & alte foderemus hanc criminum & miseriarum fodinam; quam humiles essemus, & quam parui nos ipsos duceremus, & quam æquo animo ferremus nos vilipendi & contemni? Qui Deum prodidit quem illius amore cõtemptum non amplectetur? Qui Deum sua concupiscentia & appetitu & momentanea oblectatione vëdidit & mutauit, & qui Deum Creatorem & Dominum suum offendit, & meruit æternis inferni flammis obiici, quas ille iniurias & contumelias æquo animo non tolerabit, vt illi de offensis satisfaciat & damna compenset, quæ diuinæ Maiestati intulit? Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium iuum custodini: dicebat Propheta David. Antequam pœna adesset, quæ me Deus humiliat & affligit, iam feceram, iam deliqueram, ideoque sileo, & queri non audeo, multo. n. minor pœna culpis meis est. Non me Domine puniisti, vt merebar. Quicquid enim in hac vita pati possumus nihil est, si cum, quod vnum tantum peccatum meretur, conferatur. Num ne tibi videtur illum meruisse omni infamia & contemptu affici, qui Deum suo honore spoliavit, & contempsit? Nonne tibi videtur æquam esse, vt ille vilipendatur, qui Deum vilipendit? Nonne tibi videtur voluntas illa, quæ ausa fuit Creatorem suum offendendi, eo redigendo, vt posthac nil amplius fiat, quod

appetit, in magnæ ipsius temeritatis pœnam?

Hic aliud consideratione dignum occurrit, quod quamuis in Dei misericordia confidere valeamus, peccata nobis iam esse remissa, tamen de eo certi non sumus. Nescit homo utrum amore an odio dignus sit, vt ait Sapiens. Et S. Paulus dicebat: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Et væ mihi, si non sum, parum enim mihi proderit, quamuis religiosus sum & alios conuerto: Si linguas hominum loquar & Angelorum; charitatem autem non habeam; nihil sum: quamuis donum prophetiæ habeam, & omnem scientiam, & erogem omnem substantiam meam in pauperes, & totum mundum conuertam, charitatem autem non habeam nihil sum, nihil mihi proderit. Væ vobis, si charitatem & Dei gratiam non habeatis, nihil estis, & minus quam nihil. Magnum sane ad se humiliandum, & humiliter de se sentiendum, & contemnendum, non scire si in gratia Dei vel peccato quis sit. Certe scio me Deum offendisse, sed nescio an peccatum Deus remiserit: Quis caput leuare audeat? Quis in terra confusus & humiliatus non erit? Hincque ait Sanctus Gregorius: Vt vnã gratiam certam habeamus, scilicet humilitatem. Licet timor & dubitas hæc quam Deus nobis reliquit molesta esse videatur, & certum nobis non sit, an eius amici vel hostes simus; tamen & hoc gratiæ & misericordiæ eius adscribendum, quod nobis id valde conducatur, ad humilitatem parandam, & conseruandum, ad neminem contemnendum, ob multa, quæ commisit, peccata. Oh, ille forsân, qui plus criminum me commisit, iam eorum veniam impetrauit & in Dei gratia est, ast ego nescio an sim. Quod nobis calcarium loco est ad benefaciendum, & nihil negligendum, sed vsq; cum timore viuendum & coram Deo cum humilitate ambulandum, veniam & misericordiam petendum, vt suadet sapiens: Beatus homo, qui semper est pauidus. Et, De propiciato peccato noli esse sive

Eccle. 9. 1.

1. Cor. 4. 4.

1. Cor. 13. 1.

Gregorius.

Prou. 28. 14.

Eccles. 5. 5.

meu. Multum energiæ habet hæc peccatorum consideratio, ad nos vilipendendum, & humiliter viuendum, & vsque subtrus terram deiiciendum, & multum sane in ea negocii ponendum, vt penetraretur & ad præcordia vsque examinaretur.

Si pedem figamus in consideratione effectuum & incommodorum, quæ in nobis operatur peccatum veniale, quam copiosam & vberem materiam nos humiliandi & contemnendi reperiremus? Quæ per peccatum natura corrupta sit, patet, quod tanquam lapis pondere suo inclinatur deorsum labi, & per peccati venialis infectionem, viuacissimam inclinationem ad terrena, quæ nos tangunt, habemus, & quasi mortui ad spiritualium & diuinorum delectationem sumus. In nobis imperat, quod parere æquum erat, & patet, quod imperare decebat, & eo miseriarum deuenimus, vt sub corpore & cute humano tegantur bruta desideria, & corda ad terram vsque inclinentur. Præuim est cor omnium & inscrutabile, quis cognoscerit illud? Quis malitiam cordis humani pernoſcat? Quantoque magis hęc murum suffodies, tanto maiores ab ominationes inuenies, vt in figura Ezechieli ostensum fuit. Si ergo culpas nostras præfentes animo peruoluamus, multum hic earum copiam reperiemus, hoc enim est, quod ex nostra messe colligimus. Quam volubiles sumus linguæ, quam in cordis custodia negligentes: quam in bono proposito instabiles: quam proprii damni & commodi amici? quam euidi appetitui nostro obsequendi: quam amoris, voluntatis & iudicii proprii pleni? quam viuæ in nobis sunt passionis? quam integræ prauæ inclinationes? & quam ab illis impellimur? Valde recte ait Sanctus Gregorius in illa verba Iob. *Contra folium, quod vento rapiatur, ostendis potentiam tuam*: iure & recte hominem frondi conuerri, vt enim hæc mutatur & agitur omni vento sic & homo tentationis vento vertitur & mutatur: aliquando turbat illum ira, aliquando inanis gloria aliquando trahit

Ezech. 8. 8.

illum appetitus auaritiæ & ambitionis, aliquando luxuriæ aliquando extollit superbia aliquando deprimit pauor & timor inordinatus. Hincque etiam dicebat Iſaias: *Cecidimus quasi folium vniuersi, & iniquitates nostra quasi ventus abſulerunt nos*: constantia non est nec stabilitas in virtute nec bono proposito. Vberem sane nos humiliandi & confundendi materiam habemus, idque non solum si mala & peccata nostra inspiciamus, sed & si opera, quæ nobis bona videntur, examinemus, satis materiæ ad nos humiliandum inuenire erit, ob defectus & imperfectiones, quas iis miscemus, secundum eiusdem Prophetæ sententiam: *Facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi panis menstruatæ vniuersa iustitia nostra*. De quo alibi, & ideo non plura hic.

Iſa. 64. 7.

Iſa. 64. 6.

I. p. tract. 1. 6. 6.

CAPVT VIII.

Quo modo nos in propria cognitione exerceri oporteat, ne animo cadamus & desperemus.

TANTA nostra miseria est, & tanta reperimus, quæ nos ad humiliationem merito prouocare debeant; vt videamur magis indigere, vt quis nobis animum addat, & erigat, ne animum perdamus & desperemus, quam ad nostri cognitionem nos exhortetur. Idque tam verum est, vt Sanctis & spiritualis vitæ magistri doceant, tam profunde & alte in cognitionem miseræ & fragilitatis nostræ puenire nos debere, vt ibi nõ subsistamus, ne anima in diffidentia & desperationem cadat, videtur se tantis miseriis exposita, & in bonis propositis tam instabilem esse: sed vt longius progrediamur ad bonitatis Dei cognitionem, & ei plane fidamus. Quare S. Paulus monet, tantam non esse debere eius tristitia, qui peccauit, vt causa sit pusillanimitatis & desperationis. *Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est: sed modo*

I. Cor. 2. 7.

moderata tristitia esse debet, & spei veniam consequendi permitta, ob oculos posita Dei misericordia, & nō solum subsistendo in sola peccati eiusque grauitatis & turpitudinis consideratione. Hinc dicunt non nobis in nostrā miseretē & fragilitatis cognitione subsistendū, ne animū despōdeamus & desperemus; sed profundius in nostri cognitione penetrandū, vt nobis diffidendo, eo quod ibi nullū certum sit auxilium, cui innitamur, oculos statim in Deū figamus, & ei fidamus, hacque ratione non solum non animo cademus, sed potius animum sumemus & cōfirmabimur. Quod enim te respiciendo facit ad animum demēdū, faciet Deum respiciendo ad cōfortandū, & quo plenius fragilitatem tuam cognoueris & tibi ipsi diffides, tanto fortior & robustior ad omnia eris Deum intuendo, & in eo confidendo, & omnem fiduciam in eum coniciendo.

Sed mouent hic Sancti de magni ponderis negocio. Vt subsistendum nobis nō est in miserā & fragilitatis nostrā cognitione, ne in diffidentiam & desperationem cadamus; sed longius ad bonitatis, misericordiā & liberalitatis diuinā cognitionem perueniendum, & illis plane innitendum; sic etiam hic non sistendum esse, sed statim oculos retorquendos in nos ipsos, & fragilitatem nostram. Si enim in bonitatis, misericordiā & liberalitatis diuinā cognitione perstiterimus, & nostri obliuiscamur, magnum hic subest periculum ne in præsumptionem & superbiam incidamus. Nimia enim nobis nostri fiducia subrepet, & in ea circumspectio & timore non erimus, quo opus habemus, quod magnum præcipitium, radix & principium magnæ & horribilis ruinæ. Quot hic spirituales, & qui ad cælum vsque orationis & meditationis exercitio se extollere videbantur, se hinc præcipitarunt! Quot vere Sancti & magni hinc miserabiliter ceciderunt: quod sui obliuiscuntur, quia minus securi erant fauoribus cælo receptis. Nimirum fidebant, & nullum sibi

amplius imminere putabant periculum; hæc causa tam miserandi casus fuit. Pleni similibus ruinarum sunt omnes libri. Dicit Sanctus Basilius, causam enormis casus Regis Dauid in adulterium & homicidium fuisse præsumptionem, quam habuerit à Deo visitatus tam abundantī consolatione, vt dicere auderet: *Ego dixi in abundantia mea, non mouebo in aeternū.* Paulisper expecta, subtrahet Deum parumper manum, & fauores hi cessabunt, & insolita oblectationes, & videbis, quid fiet: *Aueristi faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Deus te in tua paupertate deseret, & habebis tuam, & malo tuo disces, postquam cecideris quod ante nosse noluisti, quando te suo Deus fauore prosequeretur & visitabat. Similiter causa casus & negationis Apostoli Sancti Petri dicit idem Sanctus Basilius fuisse, quod præsumpserit, & nimis sibi confiderit: *Etiā si oportuerit me mori tecum; non te negabo, & si omnes scandalizati fuerim ego nunquam scandalizabor:* valde præsumptuose dicebat, ideoque permisit Deus illum cadere, vt se humiliaret & cognosceret.

Nunquam à nobis ipsis oculi auertendi, nec nobis putandum nos in hac vita securos esse; sed cogitandum qui simus, & semper cum timore viuendum, semperque suspicandum ne inimicus ille, quē circumferimus aliquā nobis prodicionem moliat, & laqueum tendat, quo nos in ruina protrahat.

Sic vt quemadmodum non nobis in fragilitatis & miserā nostrā cognitione persistendum, sed statim ad Dei bonitatis cognitionem progrediendum; sic nec in Dei & misericordiā & gratiā ipsius cognitione manendum, sed statim ad nos flectendi oculi.

Hæc scala Iacob est, quæ ex vna parte terræ cognitionis nostræ affixa est, & altera parte culmini cæli. Hac tibi ascendendum & descendendum est, vt Angeli ascenderunt & descenderunt. Ascende ad diuinā bonitatis cognitionem, & ibi non siste, ne præsumptio tibi

Basilius.

Tsal. 29. 7.

Basil. ho. 22.
de humilitate
& in regulis
breuioribus
resp. 21.
Matt. 26. 35.

obo-

oboriatur; sed iterum descende ad tuam cognitionem, & nec tibi subsiste, de animo cadas & diffidas, sed iterum ad diuinam cognitionem ascende, vt in illum fiduciam conicias. Semper tibi hac scala ascendendum & descendendum est.

*S. Catharina
Senensis. 67.
diolog.*

Hac ratione isto exercitio utebatur Sancta Catharina Senensis, vt diuersis se diaboli tentationibus liberaret, quas illi diabolus adducebat, vt ipsa in dialogis refert, quod diabolus illam confusione tentaret, nitens illi persuadere, totam eius vitam fraudem fuisse: illa interim se leuabat, & exurgebat in Dei misericordia, cum humilitate dicens: Confiteor Creatori meo omnem meam vitam tenebras fuisse, ipsa vero me abdam in vulneribus Iesu Christi crucifixi, & ipsius me sanguineablum, & sic meae iniquitates confumentur, & Creatore & Domino meo fruor. Lauabis me & super niuem dealbabor. Dum vero eam diabolus contraria tentatione per superbiam extollere volebat, & suggererebat, quod Deo grata esset, & non amplius ei opus esset se affligere nec amplius defectus suos deslere: illa se humiliabat, & diabolo respondebat: Hei misera mihi! Sanctus Iohannes Baptista nunquam peccauit, & fuit in matris utero sanctificatus, & tamen omni se austeritate & poenitentia macerauit. Ego vero tanta peccata commisi, & illa nunquam desleui, nec cognoui, vt debui. Diabolus partim tantam humilitatem, partim tantam in Deo fiduciam non tolerans, illi ait: Maledicta sis tu cum illo, qui te hac docuit, nescio qua posthac te parte aggredi; si enim te confusione deiicio, tu te Dei misericordia erigis, si te extollo, tu infernum vsque te per humilitatem deiicis, & vsque in infernum me persequeris, ideoque illam dimisit, nihil enim nisi damnum sibi referebat. Eodem & nobis modo hoc exercitio utendum, & partim erimus pauidi & abstinentes, partim fortes & hilares: pauidi de nobis ipsis, & fortes & hilares in Deo. Hæc duæ illæ lectiones sunt, quas

Deus quotidie (vt Sanctus quidam testatur) electis suis dat, prior vt defectus suos posterior vt diuinam bonitatem perceptam habeant, quæ tanto amore illos prosequitur.

CAPVT IX.

De magno bono & utilitate, qua in exercitio cognitionis sui reperiuntur.

VT maiori cum animo hoc nostri cognitionis exercitium attripiamus; visum fuit aliqua bona & utilitates inde oriunda hic in medium adferre. Iam vnum expositum est, videlicet esse fundamentum & humilitatis radicem, & vnicum & necessariū mediū ad eandem parandam & conseruandam. Rogatus quidam seniorum patrum, qua ratione quis sibi humilitatem parare posset; respondit: *Si suis seclibus proutantummodo & non alterius mala consideret.* Quicumque oculos ab alienis defectibus ad suos conuertit, penetrat & inquirat, sibi quam notissimus, veram talis humilitatem assequetur. Hoc solum sufficiebat, vt diligenter hoc exercitio uteremur, quandoquidem tanti nobis interest ad humilitatis virtutem nobis parandam.

Sancti tamen vterius progrediuntur, & dicunt humilem sui cognitionem certiorē viam esse, ad Deum cognoscendum, quam omnium scientiarum maximum exercitium. Hęcque ratio est, quam S. Bernardus allegat, hæc enim omnium scientiarum & maxima & vtilissima, per hanc siquidem homo in Dei cognitionē peruenit. Hoc dicit S. Bonauentura demonstrari mysterio illo Euangelico, quod Seruator noster in cœco nato operatus est, cui luto oculis imposito visum corporalem dedit, quo se videret, & spiritualem visum, quo Deum cognosceret & adoraret. Sic Dominus nos cœcos natos per nostrum & Dei ignem illuminat, luto, unde na-

Thoma à Kempis.

Sui cognitio abducit ad seclibus proutantummodo & non alterius mala consideret.

Ducit ad notissimam Dei.

Cap. IX.

Bonau. processa s relig. c. 18.

Inflam mare.

Prout.

Aug. in bea.

denati sumus, limiando super oculos nostros, ut primum incipiamus nos ipsos agnoscere, deinde illuminatorem nostrum credendo proni adorare. Idem Sancta mater nostra Ecclesia nos docere nititur cerimonia illa, qua initio ieiunii quadragesimalis vitur, dicens: *Memento homo quia pulvis es, & in pulvorem reverteris.* Ut homo se cognoscens & Deum cognoscat, & doleat se illum offendisse, & poenitentiam de peccatis agat. Sic ut se videre & nosse, & hominē lutum & abiectiōnem suam considerare, medium sit, ut ad Dei cognitionem perveniat. Et quo plus & exactius quis vilitatem suam cognoscit, tātō perfectius cognoscat magnitudinem & altitudinem Dei: *Opposita enim iuxta se posita magis elucescunt*, nam album nigro superpositum magis resplendet & cognoscitur. Homo ergo cum summa sit abiectio, Deus vero maxima altitudo, duo extrema contraria sunt. Unde fit, ut dum quis se perfectius noscit, videns ex se nihil boni habere, præter nihil suum & peccata; magis apparet bonitas, misericordia & liberalitas diuina, quæ se tam demittit & abiicit, ut velit amare & tractare cum tanta abiectiōne, ut est nostra.

Inflammat amore diuino. Hinc est, quod anima incendatur & multum inflammetur diuino amore, nam numquam satis mirari potest, nec Deo gratias agere, quod quamuis homo tam miser & peruersus sit, tamen Deus illum tolerat, & tot beneficiis cumulet. Imo vix aliquando nos ipsos tolerare possumus, quandoque tanta sit Dei erga nos bonitas & misericordia, ut non solum nos toleret, sed & dicat: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Quid dō Domine in filiis hominum tibi inuentum ut dicas delicias tuas esse cum iis esse & conuersari? Hæc causa fuit cur tam frequens apud Sanctos hoc sui cognitionis fuerit exercitium, ut ad maiorem Dei cognitionem & diuinæ Maiestatis amorem venirent. Hoc exercitium & oratio Diuo Augustino vsitata: *Deus semper idem, nouerim me, nouerim te.* Hęc oratio

Rodriquez exercit. pars 2.

illa fuit, qua Sanctus Franciscus noctes dielque transigebat: *Quis tu? Quis ego?* Hac Sancti ad altissimam Dei cognitionem perueniunt: hæc certissima & omnium securissima via ad hoc est, & quo altius & profundius in tui cognitionem deuenis, tanto magis ascendes & cresces in Dei ipsius bonitatis & infinitæ misericordiæ cognitione, quantoque plus ascenderis & creueris in Dei cognitione tanto plus descendes & crescis in tui cognitione. Lumen enim cæleste abscondita manifestat, & animam etiam illa crubescere cogit, quæ oculis mundi optima videntur. Dicit Sanctus Bonaventura, sicut radiis solaribus domum intrantibus statim apparent atomi; sic & cor radiis gratiæ illustratum etiam minima videt: ideoque malum & imperfectum iudicat, quod alter tanta luce non illustratus optimum esse ducit. Hoc causæ est cur Sancti tam sint humiles, & se tam parui faciant, & quo sanctiores, tanto se minoris faciant. Quo enim maiori luce illustrati sunt, & maiorem Dei cognitionem habent; tanto perfectius se cognoscunt, & sciunt se ex sua messe nihil & peccata habere. Et quam exacte se cognoscant, & multos in se defectus videant, tamen semper putant alios & plures esse, quos non vident, & minorem eorum partem sibi notam esse, & illa eorum de se opinio est. Ut enim credant Deum meliorem esse, quam ipsi nosse queant, sic & credant se peiores esse, quam ipsi adsequi possint. Ut enim quantumcunque Deum cognoscamus & intelligamus, eum comprehendere non possumus, sed semper in eod aliud ac aliud restat intelligendum & cognoscendum: sic etiam quantumlibet nos noscimus, & contemnamus & humiliemus, tamen ad fundum miseriarum nostrarum nunquam pertingere possumus. Hocque non hyperbole, sed ipsissima veritas est: ut enim homo ex se nil nisi nihilum & peccata habet; quis tantum se familiare & abiicere poterit, quam duo hæc requirunt.

Bonaventura.

Deligit minima quaque animi errata.

Parit nausæ.

De Sancta quadam legitur, quod petito à Deo lumine, vt se posset nosse, tantam in se fœditatem & miseriam viderit, vt ei intolerabilis esset, & Deum rogauerit, dicens: Domine non tantam cognitionem da, alioqui animo cadam. Refert Pater magister Auila, se personam nosse, quæ sapius Deum rogabat, vt sibi aperiret, qualis esset. Aperuit illi paululum Deus oculos, quod magno ipsi stetit, tam enim se fœdam & abominabilem cognouit, vt magna voce exclamaret: Aufer Domine tua misericordia ex oculis meis speculum hoc, non diutius formam meam intueri queo.

M. Auila
tracti. 5. de S.
Spiritu. pag.
104.

Et sui odium.

Hinc etiam nascitur in Sanctis sanctum illud sui odium & horror, de quo supra dictum est quo enim perfectius immensam Dei bonitatem noscunt & eum amant, tanto se oderunt, vt aduersarios & inimicos Dei, secundum quod dicit Iob. *Quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihi metipso grauis* ! Vident sibi in esse omnium malorum radicem, propriam videlicet voluntatem & sensualitatem, ex qua omne peccatum emanat, hacque cognitione contra se ipsos insurgunt, & se oderunt. Num tibi æquum videtur illum odisse, qui te fecit deserere & mutare tantum bonum: quale Deus est, vt parua & breui voluptate & delectatione fruereis? Nonne tibi fas videtur eum odio habere, qui te fecit æternam gloriam amittere, & infernum in æternum mereri? Qui tibi tanti mali causa fuit, & adhuc est? Nunquid tibi omni odio dignus videtur? Hic tu ipsi es, aduersarius & hostis Dei, aduersarius & hostis proprii boni, & salutis tuæ.

Tract. 1. c. 4.

Iob. 7. 20.

CAPVT X.

Sui cognitionem non pusillanimitatis sed potius fortitudinis & vigoris causam esse.

ALTD magnum in hoc sui cognitionis exercitio bonum inuenire est,

quod non solum non pusillanimitatis & pauoris causa est, vt forsitan aliquibus videri possit, sed potius magnum animum & fortitudinem ad bonum dat. Ratio huius hæc est, dum quis se noscit, videt in se nihil cui inniti possit, & sibi diffidens, totam in Deo fiduciam ponit, in quo se fortem & potentem ad omnia reperit. Hinc euenit, vt eiusmodi magna possint tentare & aggredi, & ea ad optatum finem perducere, vt enim totum Deo, sibi vero nihil adscribit; Deus negotio magnum applicat, & suum facit, & in se onus suscipit, & tunc per instrumenta & media debilia exequi vult ille mira & magna; *Vt ostenderet diuicias gloriae suae in vasa misericordiae, quæ preparauit in gloriam.*

Cap. 4. 36.

32.

Rom. 9. 13.

In debilibus vasis reponere solitus est fortitudinis suae thesaurus, vt tanto magis gloria eius elucescat. Id ipsum est, quod Deus Sancto Paulo dixit, quando tentationibus quasi obrutus clamabat perens ab ipsis liberari, cui Deus respondit: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perfectitur* 2. Corinthiorum 12. versiculo 9. quo enim tentationes vehementiores & infirmitas maior, tanto magis splendet Dei virtus, & se perfectiorem & fortiorem exhibet: vt enim medicus amplior est morbus & maius ærotantis periculum; sic & quo maiore est in nobis infirmitas, tanto maiorem honorem brachium Dei in nobis consequitur.

Sic hunc locum exponunt Sanctus Augustinus & Ambrosius. Hinc ergo quando quis se nouit & sibi diffidit; diuina Maiestas auxilio adcurrit & leuat: contra vero, dum quis sibi, suis mediis & diligentis fidei, à Deo deseritur. Hanc dicit Sanctus Basilius causam esse, quod sepius festis solemnioribus, dum volumus & cogitamus plus orationi & deuotioni vacare; minus id fiat, quod nostris mediis diligentis & preparationibus nimium fidamus. Alias vero, dum id minus cogitamus, in magnis dulcedinis benedictionibus præuenimur, vt intelligamus Dei esse

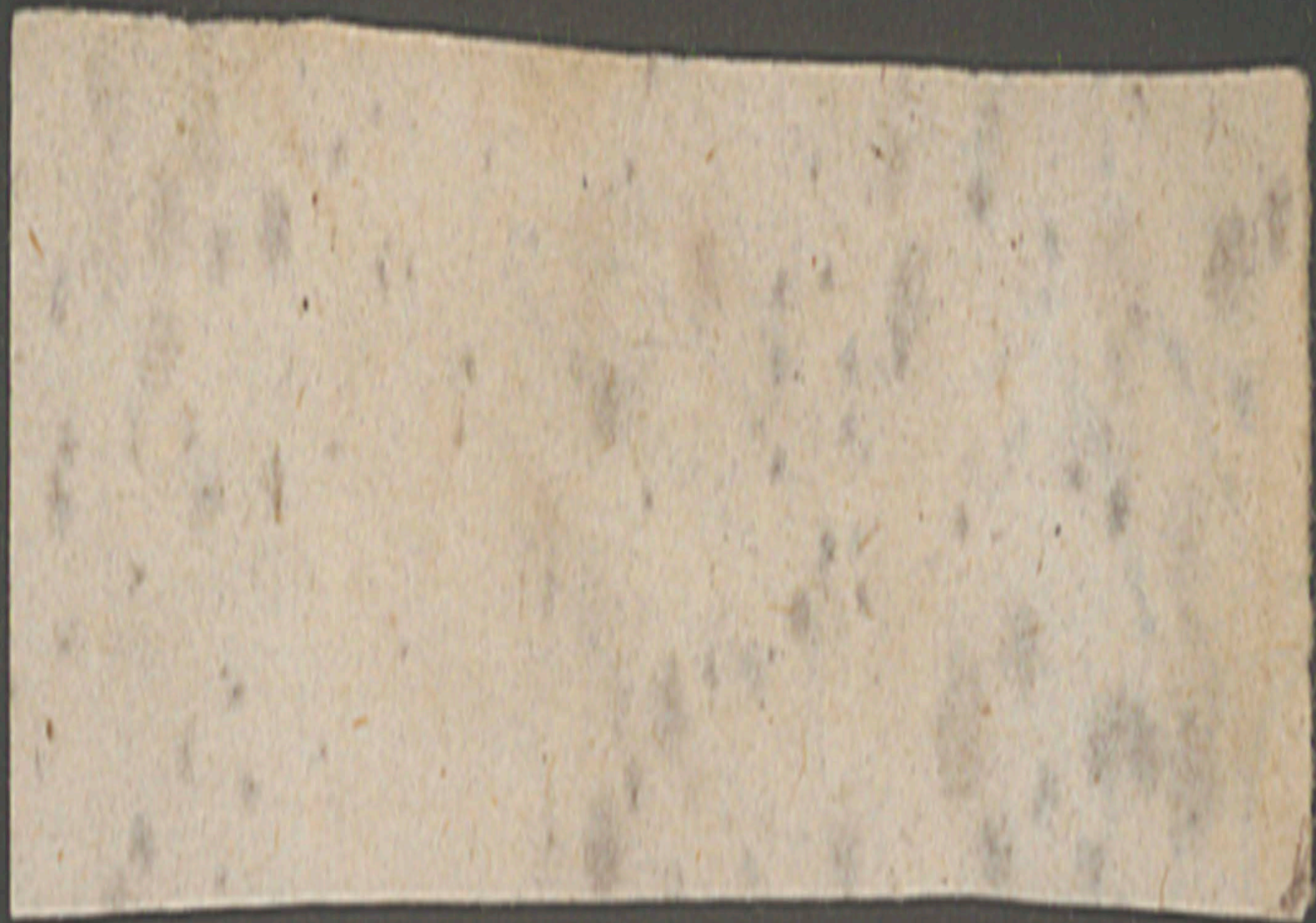
Aug. 1. 4. de
Trin. c. 1.
Amb. 2. ad
Cor. 11.

Basilius.

M!

B. Annotati. 1809

L. L. Annotati 1809

Esse gratiam & misericordiam, non nostram diligentiam vel meritum. Ita ut dum quis fragilitatem, & miseriam suam agnoscit, non animo cadit nec timidior fit, sed potius vegetior & fortior redditur, eo quod cogatur sibi diffidere, & omnem fiduciam in Deo collocare. Idque illud ipsum est, quod ait Apostolus Sanct. Paulus:

2. Cor. 8. 10.

Aug. l. 4. de Trinit. Ambrosius. 2. Cor. 11.

Cum infirmor tunc potens sum. Hoc est: Cum humilior, tunc exaltor. Sicque declaratur à SS. Augustino & Ambrosio: Dū me humilio & deicio, & agnosco me nihil posse, & infirmitatem & fragilitatem meam adducō, tunc erigor & leuor: dumque exacius agnosco & video fragilitatem & infirmitatem meam oculos in Deum figens, me robustiorem & alacriorem ad omnia sentio: ipse enim tota fiducia & spes mea est. *Et erit Dominus fiducia eius.*

Jerem. 17. 7.

Ex his intelligere erit, humilitatem non esse, nec ab illa desperationes & pusillanimitates certas oriri, quæ solitæ sunt provenire in nostro profectu, eo quod nobis persuadeamus nunquam nos virtutes parare posse, nec superare peruersam nostram conditionem & inclinationem: alias in officiis & ministeriis, quæ iniungit vel posset iniungere obedientia: virtutum aptus ero ad confessiones audiendas, vel ut in missiones ableger, vel ad alia similia. Videtur id humilitatis esse, sed sæpenon est, potiusque ex superbia ortum habet. Conuertit enim quis in se oculos, quasi suis viribus industria & diligentia tale quid valeret, quod in Deum dirigere debuérat, in quo omne nostrum robur & fortitudo est. *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vita mea, à quo trepidabo? Si confisiant aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgat aduersum me praliū, in hoc ego sperabo.* Et, *Si ambulauero in medio umbrae mortis non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Quanta verborum diuersitate vnam eandemq; rē Prophetæ explicat: pleni sunt huius omnes psalmi, ut indicetur affectus & fiducia abundantia, quam ille habebat,

Psal. 26. 1.

Psal. 12. 4.

& quæ nos habere fas est. *In Deo meo transgrediar murum.* quantumuis altus sit, nihil se mihi opponere potest, ipse gigantes locustus superabit. In Deo meo leones & dracones inueniam, eiusque gratia & fauore fortes erimus. *Qui docet manus meas ad praliū, & posuisti ut arcum arcum brachia mea.*

Psal. 17. 35.

CAPVT XI.

De aliis bonis & commodis, ex sui cognitionis exercitio oriundis.

IN TER omnia media, quæ ex nobis habere possumus, ut nobis Deus gratiam

Cap. 38.

& dona sua communicet; præcipuum merito est, ut nos humiliemus & fragilitatem & miseriam propriam agnoscamus. Ideo aiebat S. Apostolus Paulus: *Li-*

2. Cor. 12. 4.

bentor igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Et Diuus Ambrosius in verba hæc: *Placeo mihi in infirmitatibus,* dicit: *Si gloriandum est Christiano, in humilitate gloriandum est, de qua crescitur apud Deum.* Hæc enim regia via est, quæ eo perducit. Ad hoc probandum adfert Sanctus Augustinus illud Prophetæ: *Pluuiam voluntariam se-gregabis Deus hereditati tua, & infirmitas est; tu vero perfecisti eam.* Quando creditis Deum pluuiam voluntariam & gratiosam donorum & gratiæ hereditati sue, id est, animæ daturum? *Et infirmata est dum infirmitatem suam & miseriam agnoscet, Deus illam perficiet, & in illam pluuiam donorum voluntaria & gratiosa descendet.* Quo enim pauper mendici paupertatem & vlcera sua misericordibus diuitibus magis aperiant, tanto magis illos ad pietatem & charitatem mouent, & largiores elemosinas recipiunt, sic & quo quis se magis humiliat, & se agnoscit, & miseriam magis detegit, quo diuinam misericordiam plus inuitat & mouet ad sibi comparandum &

Ambr. 1. ad Cor. 12. 10.

Aug. l. 4. de Trinit. c. 1. Psal. 67. 10.

Iſa. 40. 29.

condolendum ; & maiorem donorum copiam illi communicandum. *Qui dat laxo virtutem , & his , qui non sunt , fortitudinem , & robur multiplicat.*

Sui ignorantia vitiiorum pleiorumque sunt.

Vt breui compendio magna bona & commodahuius exercitii complectar, dico ad omnia remedium generale esse sui cognitionem. Ideoque in quaestionibus, quæ in spiritualibus colloquiis proponuntur, vnde tale quid oriatur, & quod illi sit remediū? fere in omnibus responderi potest, id oriri sui cognitionis defectu, & remedium esse se cognoscere & humiliare. Si enim quæras, vnde oriatur, quod proximum iudices, respondeo sui cognitionis defectu fieri, si enim in tuum ipsius sinum inspiceres, tot tibi intuenda & plangenda reperies, vt tibi necesse non sit aliena curare. Si quæras, quæ fiat, quod aspera & morosa verba proximo dicas? dico & hoc eiusdem defectu fieri, si enim te nosses, & te tanquam omnium minimum haberes, & vnum quemque vt superiorem suspiceres, non eo hoc modo alloqui auderes. Si petas, vnde nascantur excusationes, querelæ & murmurationes hæ: Cui hoc vel illud non mihi datur, quare tali ratione me tractant? certum est & inde oriunda esse. Si scire velis, qui fiat quemquam plus æquo turbati & tristari, dum tali vel tali ratione obruitur? vel dum videt se sapius labi, & ideo illum dolore affici & quasi animum despondere? etiam defectu propria cognitionis procedit: si enim humilis esses, & cordis malitiam aduerteres; non turbaberis, nec ideo desperares, sed potius obstupesceres, quod peius tibi nõ contigerit, & in maiora non sis lapsus, & Deum laudares & gratias ageres, quod manu sua, ne caderes te sustentet, quod proculdubio contigisset, nisi ille te retinisset. Ex vitiiorum sentina & fonte quid non mali fluere potest: ex tali simeto tales odores sperandi sunt, & à tali arbore tales fructus. In verba illa Prophetæ: *Recordatus est, quoniam pulvis sumus, dicit sanctus Anselmus: Magnum nec mirum est, si ventus pulverem secum ferat & rapiat.*

Psal. 102. 14. Ansel. de studio c. 41.

Legimus de P. nostro Francisco Borgia, quod quodam tempore ei proficiscenti in via obuius fuerit quidam nobilis vir, & amicus, qui aduertens quanta cum paupertate & incommodate iter faceret, & ei compatiens rogabat, vt maiorem sui curam haberet. Pater hilari & simulato vultu respondit. Hanc pro me sollicitudinem deponere, nec cogita tam male mihi prouisum vt putas, certior enim sit, me semper metatorem præmittere, qui & hospitium & omnia necessaria in aduentum meū parat. Quærete vero nobili illo, quis ille esset, quæ præmitteret; respondit: Mei ipsius cognitio est, & eius quæ mereor consideratio, qui est in fernus ob crimina mea, & dumque hac cognitione munitus ad hospitium quantumlibet male præparatum venio, commodius mihi videtur, quam merita mea exigant.

In annalibus fratrum Prædicatorum refertur de S. Margarita eiusdem ordinis, quod quidam viro Religioso, pio & spirituali dixerit inter alia, quod sæpius Deo supplicasset, vt ostenderet ei viam, quam antiqui Patres ingressi erant, & tam ei placuerat, vt tot dona & gratias de ipsius manu accipere mererentur: Et quod quodam nocte dormienti apparuerit liber aureis characteribus conscriptus, & statim auerit sibi dicentem vocem: Surge & lege; & quod surrexerit, & pauca verba, diuina tamen & cælestia legerit. Hæc seniorum patrum perfectio fuit, Deum amare, se ipsum contemnere, neminem spernere nec iudicare. Et statim liber euauit.

1 p. 13 c. 4. historia Prædicatorum.

CAPVT XII.

Quam expedit nos cognitione propria exerceri.

EX dictis facile erit intelligere, quæ expeditas nos nostri cognitione exerceri. Rogat Thales vnus sapientū Græciæ, quid inter omnia naturalia esset scitu difficillimum, respondit hominē se posse nosse. Amor n. quæ in nos habentur, est, vt cognitionem

nem

1.4. c. 1. vita P. Francisci de Borgia.

AN de T proa Bern terio Cogn nobiliu aliū

Hom cogn negli disti ob pe

Greg moro & 11 16. Incip Deo perfe tm deni perfe

Thales Milesius. Refert Paulus Manutius in ap. pag 567. S. 8. Idem Diogenes.

nē hanc impediatur; & hinc etiā celebre illud veterum dictum: *Nosce te ipsum.* Et alterum: *Tecum habita.* Verum extraneis omiſſis ad nostros veniamus, qui doctiores huius scientiæ magistri sunt, S. S. Augustinus & Bernardus dicunt hanc sui cognitionis scientiam altissimam & utilissimam esse omnium scientiarum, quæ ab hominibus inventæ sunt. Magni faciunt (dicit S. Augustinus) homines scientiam de cælo & terra, astrologiam, cosmographiam, scientiam de cælorum motu, cursu planetarum, eorum proprietatibus & influentiis: sed se nosse maiorem & altioris scientiæ est: illæ inflant & vanos homines reddunt; hæc ædificat & humiliat. Quamobrem sancti & spiritualis vitæ magistri iubent nos multum hoc exercitio occupari, & ab usum arguunt aliquorum, qui leui brachio suorum defectuum cognitionem percurrunt, & diutius occupantur deuorum meditatione, eo quod in his oblectationem inueniunt, & in defectuum & errorum suorum examine non delectentur, quod nefas arbitrentur sibi non placere, ut turpis aliquis, qui se in speculo considerare non audeat. S. Bernardus loquens in Dei persona ait: *O homo si te videres, tibi displiceres, & mihi placeres: sed quia te non vides, tibi places & mihi displiceres. Veniet tempus, cum nec mihi nec tibi placebis: mihi quia peccasti: tibi quia in æternum ardebis.*

De hoc agens S. Gregorius dicit aliquos esse, qui dum Deo seruire incipiunt & aliqua ex parte virtutem colere, statim sibi boni & sancti videntur, & tam fixos habent oculos in bono, quod faciunt, vt penitus peccata & mala præterita obliuiscantur, vt & subinde præsentia, tam enim in boni consideratione detinentur, vt non aduertant nec videant multa mala, quæ faciunt. Contra vero agunt boni & electi, nam vt vero virtutum & bonorum operum pleni sunt, semper oculos in malum conijciunt, & imperfectiones & defectus suos considerant. Et facile videre est, quantum inter nos & alteros interſit, nam hi mala

sua considerantes bona & magnas virtutes, quas possident, conseruant, & in humilitate permanent: mali vero bona sua intuentes eadē perdunt, nam superbiunt in illis & euanescent. Sic vt boni malis suis commodum & rem faciant; mali contra bonis suis malum & damnum sibi adferant, quod iis male vtantur. Vt in cibis euenit, qui quamuis salubres & boni sint, si quis eis vtatur sine modo vel ordine, morbum sibi accerſet: & contra si quis viperino veneno certa commixtione & temperie vtatur, erit ei tharaca & salubris. Et dum diabolus tibi suggerit (dicit S. Gregorius) bona, quæ cogisti, vt te magnificas & superbias, opone illi tua mala, in memoriam peccata reuocans. Vt D. Paulus faciebat, qui ne extolleretur & euanesceret magnis suis virtutibus, eo quod in tertium vsque cælum raptus esset, & altis ibi habitis reuelationibus, dese dicebat: *Qui prius blasphemus fui, & persecutor & contumeliosus, & ideo non dignus vocari Apollolus, quia Ecclesiam Dei persecutus sum. Quod optimum & antidotum contra hanc tentationem.*

In verba illa, quæ Archangelus Gabriel Prophætæ Danieli dicebat: *Intellige fili hominis;* dicit S. Hieronymus, quod sancti illi Prophætæ Daniel, Ezechiel & Zacharias iam sibi videbantur esse inter Angelorum choros, propter magnas & continuas reuelationes, quas habebant: & vt propterea se non extollerent, euanescerent & superbirent, cogitantes se iam Angelicam naturam vel superiorem induisse, monet illos Dei nomine Angelus, vt naturæ suæ fragilitatem & debilitatem recordentur, vocans eos filios hominum, vt nouerint se fragiles & miserios homines esse vt ceteros, & se humiliarent, & se pro eo habeant, quod sunt. Plurima in sacris & prophanis historiis exempla occurrunt Sanctorum & illustrium virorum, Regum, Imperatorum & Pontificum, qui hoc medio vsi sunt ad humilitatem conseruandam & non superbiendum.

Memoria delictorum demonē fugat.

Sanctine extollantur humiliantur. Dan. 8. 17. Hieronymus.

l. vita anasci ga.

Auguſt. l. 4. de Trinit. in proœmio. Bern. de interiori domo. Cognitionis sui nobilior quæ aliu scientiis.

Homo hanc cognitionem negligit, ne displiceat sibi ob peccata.

Greg. l. 22. moral. c. 5. & 11. 34. c. 16. Incipientes Deo seruire, perfecti statim suis videntur, aliter perfecti.

Milefert Ma in apa. 7. S. S. iogga.

Contemptus
sui.
l. 4. c. 1. vita
P. Francisca
de Borza.

De Patre nostro Francisco de Borza legitur, dum adhuc Gandiæ Dux esset, quod quidam vir sanctus ei auctor fuerit, quod si in Dei seruitute proficere veller, nullus ei dies abiret, quo non aliquid mente vuleret, quod ad propriam confusionem & contemptum faceret. Quod consilium tam auide arripuit, vt ab eo tempore, quo se ad orationis mentalis exercitum dedit, duas primas diei horas in sui cognitionem & contemptum impenderit, quid quisque legerit, audiuerit vel viderit, totum ad sui deiectionem & confusionem applicuerit. Habebat præterea aliud deuotionis genus, eratque huiusmodi, quod quotidie simulatque cubitu surgebat, genna flecteret, terque terram oscularetur, vt meminisset se terram & puluerem esse & in puluerem vertendum. Quid vero hinc commodi rulerit, satis apparuit, quando quidem tantum nobis humilitatis & sanctitatis exemplum reliquit. Obseruemus ergo nos hoc consilium & id semper custodiamus, nulla nobis dies abeat, qua aliquam orationis partem non consumamus aliquid cogitando, quod ad nostram confusionem & contemptum faciat. Et ne cessemus, ne hoc exercitio superfedeamus, donec sentiamus, animæ nostræ impressum interiorem nostri contemptum & vilipendentiam, & confusionem & erubescenciam coram diuina Majestate, intuentes nostram abiectionem & miseriam. Valde enim nobis est id necessarium, nam tanta nostra est superbia, & inclinatio, vt magni sumus & æstimemur, nisi quotidie hoc exercitio vtamur, in singulas horas nos supra nos eleuatos inueniemus, vt super aquam, leuiore enim & inaniore subere sumus. Semper necesse hunc tumorem & superbiam reprimi, quæ in nobis oritur, aspicientes turpitudinis nostræ & abiectionis pedes, vt hac ratione vanitatis & superbiæ rota dissoluatur. Recordemur Evangelicæ illius parabole de ficu, quam Dominus excindi volebat, eo quod iam tertium annum fru-

Osculatur
terram quo-
tidie ter P.
Borza.
Lib. 4. c. 4.

Necessitas
humilitatis.

Luc. 13. 6.

ctum non fecisset. Dicebat hortulanus domino, vt illum hoc anno permitteret, promittens se fossurum & stercus additurum, & si sic fructum non ferret, tunc excinderetur. Tu ergo siccam & sterilem animæ tuæ ficum fode, & stercus peccatorum tuorum & miseriarum, quo abundat, adde, & sic fructum faciet & fertilis fiet.

Vt maiori animo quis hoc exercitium colat, & nemo occasionem illud omitendi ob falsas aliquas impressiones capter; duo hic notanda sunt. Prius ne quis cogitet hoc exercitium tantum incipientium esse, cum & veterum & valde perfectorum virorum sit, cum videamus id ab illis, imo & ab Apostolo S. Paulo vsurpatum. Posterius est, quod intelligendum, hoc exercitium non merori obnoxium nec melancholicam esse, nec adferre turbationem & inquietem, sed potius multam pacem & quietem, satisfactionem & hilaritatem, quanto scilicet que etiam in se quis defectus & errores cognoscat, qui intus se etiam tam peruersum depræhendat, vt omnes illum oderint & contemnant. Dum enim cognitio hæc ex vera humilitate procedit; pœna illa & contemptus cum quadam suauitate & delectatione aduenit, vt nollet sine illa homo esse. Aliæ illæ anxietates & pœnæ, quas quidam attendentes suas imperfectiones & defectus sentiant, tentationes diaboli sunt, qui partim eis nititur hominibus persuadere se humilitatem habere, partim vellet, si posset, vt homines Deo differerent, & suo se seruitio manciparent.

Si in fragilitatis & miseriarum nostræ cognitione nobis sistendum foret; satis nobis causæ esset tristani & desperandi; sed non hic figendus pes est. Sed statim ad diuinæ bonitatis, misericordiæ & liberalitatis considerationem transeundum, in quo aduertendum quam nos dilexerit, & quanta pro nobis passus sit, hicque omnis fiducia figenda. Sicque quod occasio pusillanimitatis & tristitiæ futurum erat, si nos respiciamus, iuuat

Studium co-
gnitionis sui
antiqui &
perfecti osti-
tatum.

Cognitio sui
causa in-
terioris latuit.

Deo fiden-
dum est ho-
mini, qui de-
litta sua in-
tuetur.

Dan.

Bona-
cessu
c. 22.

Super-
uultu
sua

Idem
1. di-
c. 5.
Greg-
mora
& 1.
Iob.

ad nobis animum addendum & confortandum, & causa est maioris hilaritatis & solatii, si Deum adspiciamus. Si quis se intuetur, nihil videt nisi quod deplorandum est; si Deum respiciat, in eo confidit, nec timet ab eo deseri, quantalibet cunquē etiam in se animaduertat imperfectiones & miserias. Diuina enim bonitas & misericordia, in quam oculos & cor fixit, infinitis partibus omnia hæc excellit & superat. Hæcque consideratione, quæ altas ipsis in visceribus radices egit, sibi tanquã fractæ arundini niti cessat & Deo semper nititur & fidit, secundum illam Prophetæ Danielis sententiam. *Neque enim in iustificationibus nostris prosterimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multas.*

Dan. 9. 18.

CAPVT XIII.

De secundo humilitatis gradu: Declaratur in quo consistat iste gradus.

Bonau. processu 6. relig. c. 22.

Superbus non vult parui fieri ab aliis.

SECUNDVM humilitatis gradum dicit S. Bonaventura esse, desiderare aliquem parui fieri. *Ama nesciri, & pro nihilo reputari.* Desiderare à nemine sciri, & æstimari, & ab omnibus pro nihilo haberi. Si in primo humilitatis gradu beneficiati essemus, tum ad secundum propius accessissemus. Si nos ipsos parui faceremus, non nos pigeret ab aliis parui fieri, & potius ideo lætaremur. Idne manifestius videre lubet? (dicit S. Bonaventura) Omnes natura in id propendemus, si videamus alios eiusdem nobiscum esse opinionis, & idem nobiscum sentire. Quod si ita se res habet, cur non gaudemus alios nos vilipendere? Scis quare? quia nos ipsi nos non vilipendimus, nec hæc opinio nostra est. S. Gregorius in verba illa Iob: *Peccauit, & vere deliquit, & ut eram dignus, non recepi, dicit, plurimos esse qui ore qui dem profiterentur se tales vel tales esse, & tamen ipsi id non credunt, dum enim alij idem dicunt, vel etiam minus, ferre nequeunt.*

Idem Greg. 1. dialogor. c. 5.

Greg. 1. 24. moral. c. 12.

c. 1. 22. c. 14. Iob. 33. 27.

Huiusmodi, dum de se mala dicunt, verã non dicunt, sic enim in animo suo non sentiunt, vt sentiebat Iob, dum diceret: *Peccauit & vere deliquit & Deum offendi, & non me secundum merita puniuit.* Iob hoc vere & ex animo dicebat, illi vero solum ore & exterius se humiliant; intus tamen humilitatem nullam habent, humiles quidem apparere, sed non esse volunt; si enim id vere vellent, non tam agre ferrent se ab aliis reprehendi, & de aliquo errore notari, nec se tam excusarent & defenderent, nec se turbarent, vt turbantur.

Superbus verbis tantis fit se humiliat.

Refert Cassianus ad Abbatem Serapionem accessisse quemdam monachum, qui habitu, gestu & verbis magnam præ se humilitatem & sui contemptum ferebat, & nunquam de se malum dicere cessabat, quod magnus erat peccator & peruersus, indignus communi aere frui, nec à terra ferri: non volebat nisi humi sedere, multo minus permittere, vt lauerentur ipsi pedes. Abbas Serapion post mensam secundum consuetudinẽ suam cepit de rebus spiritualibus agere, in quibus & monachus partem habebat, nam bonum ei consilium dedit, & magna cum charitate & mansuetudine suasit, quando quidem iuuenis & fortis erat, in cella sederet, & manibus ad parandum victum operaretur secundum monachorum regulam, & ne otiosus per aliorum cellas vagaretur. Tam grauitè hanc admonitionem & consilium tulit monachus, vt dissimulare nequiret, sed exterius & in facie indignationem ostenderet. Quare ei dixit Abbas Serapion: *Quid hoc est sili, quod hæctenus tanta de te ipso mala dixisti, & tot ignominias & dedecora, & nunc vnica admonitione, quæ tam est sincera, nec aliquam contumeliam & iniuriam in se habet, sed potius magnam charitatem & amorem, tam indignaris & commoueris, vt tegere & dissimulare nequiveris? Sperabasne forsitan tanta de te ipso mala dicendo à nobis te auditurum illam Sapientis sententiam: *Iustus prior est accusator sui?**

Cassian. col. lat. 18. c. 11. Monachus se coram aliis contemnit. & unam admonitionem ab Abbate non potest ferre.

Thou. 18. 17.

Vole-

Gregorius.
Humiliant se
aliqui ex su-
perbia.

Eccles. 19. 23.

Bern. serm.
16. super
Cantica.

Ambros. l. 7.
epist. 44.

Superbus
vult magni
feri.

Greg. l. 26.
moral. c. 1.
Idem Bonau.
de Informa-
tione nouit.
c. 8.

Contemnit
se superbus
vel errores
peccati suos ut
laudetur.

volebasne, vt te laudaremus, & pro iusto haberemus? vbi & S. Gregorius ait, id esse quod nostra hypocrisi & ficta humilitate ambimus, & id quod humilitas videtur, magna est superbia. Sæpius enim nos humiliamus, vt ab hominibus laudemur, & boni & humiles habeamur. Si sic res non se habet; quæro à te, cur dicas, quod alios non vis credere? si ex animo & vere dicis, optandum tibi vt & alii credant & te talem æstiment, si id non optas, aperte demonstras, quod hoc ipso nolis humiliari, sed magni fieri & æstimari. Hoc est quod Sapiens inquit: *Est qui nequit se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo & superbia.* Quæ enim maior fraus potest excogitari, quam per humilitatem velle ab hominibus honorari & æstimari? & quæ maior superbia, quam humilem velle haberi? *Appetere de humilitate laudem humilitatis, non est virtus, sed subuersio,* dicit S. Bernardus. *Quid peruersius quidue indignius, vt inde velis videri melior, vnde videris deterior?* Ex malo, quod de te dicis, vis bonus videri, & talis haberi, quid indignius & rationi magis absolum? S. Ambrosius idem arguens ait: *Multi habent humilitatis speciem, sed virtutem non habent: multi eam foris præterdunt, & intus impugnant.*

Tanta nostra est superbia & propensio vt magni fiamus & æstimemur, vt mille vias excogitemus, & mille modos ad eo perueniendum inuentemus: aliquando directas, aliquando indirectas, semper tamen id expetentes, vt existimationi nostræ consulatur. Dicit S. Gregorius superbis proprium esse, dum sibi persuadent aliquid se bene dixisse vel fecisse, eos qui audierunt vel viderunt, rogare, & defectus iis exponant, vt eos sic laudent. Videntur se externis humiliare, dum perunt defectus suos exponi, sed non hoc humilitati sed superbiæ adscribendum, hoc enim pacto laudem extorquere conantur. Alias quis factum suum vituperat, & dicit sibi in eo non factum

fatis, vt sic eliciat, quod alter peccate conditum gerit, & velle se ab eo excusari, & sibi dicere: Non male sane sed optime dictum vel factum fuit, non est, quod tibi hic non satisfactum credas: hoc est, quod alter volebat.

Hanc humilitatem pater quidam grauis & spiritualis nominabat humilitatem incuruam. Hoc enim hamo ab alio elicere vis, vt te commendet. Concionatus quis putat sibi concione sua factum satis, & ab altero querit, in quo errauerit vel defecerit: ad quid huiusmodi fisiones & hypocrises? nullos errores vel defectus fuisse credis, nihil aliud petis, quam vt concionem laudent, & eiusdem tecum sint opinionis, quod lubenter audis, & si quis alter sincere aliquem errorem indicat, non ardet tibi hominis iudicium, sed tua potius defendis, & sæpius euenit, vt illum iudices, qui errorem indicauit, & non tanti ingenii & iudicii esse asfirmes, vt hic recte iudicare posset, eo quod errorem dixerit, quod tu certum duxisti. Torum hoc superbia & arrogantia est existimatio, quam in deifica humilitate elicere cupis. Alias dum errorem tegere non possumus, illum sincere confitemur, vt si errore honore excidimus; humili confessione recuperemus. Alias (dicit S. Bernardus) errores nostros exaggeramus, & plus æquo amplificamus, vt alii hoc videntes credant fieri non posse, vt tanti sint, & nullum ibi errorem esse sibi persuadent, & totum humilitati adscribunt, & sic exaggerando & plus iusto amplificando vultum tegere id, quod est. Sicque in finis industriis & technis velo humilitatis conamur superbiæ nostram tegere & simulare.

Et hic obiter videbis (dicit S. Bernardus) quam preciosa & excellens res sit humilitas, & quam vilis & abiecta superbia. *Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat.* Aduerto quam alta & gloriosa humi-

Exaggeramus delicta nostra ut humiles videamur.
Bern. dignat. humilit. c. 9.

Bern. ut supra.
Superbia, humilitate vult ornari.

CAPVT XIV.

De quibusdam gradibus, quibus ad perfectionem secundi huius humilitatis gradus nobis ascendendum.

humilitas, qua se etiam ipsa superbia munire & tegere nititur: & quam vilis & erubescenda superbia, quandoquidem vultu aperto prodire non audet, sed solum velata & recta humilitatis velo. Quam erubesceres & retrecundareris, si alius sciret, te laudari & æstimari velle? Te enim pro superbo haberent, qui est omnium infimus gradus, in quo esse posses, ideoque superbiam tuam humilitatis signis tegere conaris. Quare ergo esse vis, quod apparere erubescis. Si erubesceres alios scire, te velle laudari & magni haberi, cur non erubescis idem velle? malum enim in eo, quod tu id velis, non quod alii sciant te id velle, situm est. Et si erubescis homines id scire, quare non erubescis Deum id scire, qui id videt & intelligit: *Imperfectum medium viderunt oculi tui.*

Hoc torum nobis accedit, quod primo humilitatis gradu non bene fundati simus, & tam procul à secundo simus. Necessè rem hanc à suis principiis exordiri: ante omnia opus miseriam & nihilum nostram agnoscamus, & ex profunda nostri cognitione extrahendus abiectus nostris sensus & contemptus & vilipendia, qui est primus humilitatis gradus: & ab hoc ad secundum ascendendum. Sic vt non sufficiat, quod te contemnas, quod te parui facias, quod malum de te ipso dicas, quamuis id vere & ex animo fiat; sed eo usque perueniendum, vt læteris alios idem de te sentire, quod tu de te dicis & sentis, & te vilipendere & contemnere. Dicit S. Ioannes Climachus humilem non esse, qui se abijcit & de se malum dicit. Quis enim est, qui se non toleret? Sed ille humilis est, qui in pace lætatur se contemni & male ab alio haberi. Bonum est quempiam semper de se malum dicere, quod sit superbus, piger, impatiens, negligens: præstaret tamen hoc reseruate, donec alius diceret. Si petis idem alios sentire, & in ea tecum esse opinione, & lætari ista audire, dum sese occasio offert; hæc tandem vera est humilitas.

Rodriguez exercit. pars 2.

QUANDOQVIDEM secundus hic humilitatis gradus omnium eorum, quæ in hoc huius virtutis sunt exercitio, difficillimus est vt in actum deducatur; eum, vt Sancti quidam diuidunt, in quatuor gradus vel partes diuidemus, quo sic paulatim, & quasi passibus enumeratis ad humilitatis perfectionem ascendamus, quod secundo hoc gradu requiritur. Prima pars est nolle ab hominibus honorari & æstimari, et potius fugere, quicquid honos vel æstimatio dicitur. Pleni sunt libri exemplorum de Sanctis, qui tantum aberant, vt vellent magni fieri & honorari in mundo, vt honores & dignitates fugerent, omnesque occasiones vt capitales hostes auersarentur, quibus honorem & æstimationem apud homines adipisci possent.

Huius primum se prototypum dedit Christus Seruator noster, qui fugit, cum intelligeret, quod eum vellent Regem eligere, post celebre illud miraculum, quo quinque panibus & duobus piscibus quinque hominum millia satiauerat: non quod periculum aliquod illi timendum esset in quacunque etiam altissima dignitate, sed vt nobis exemplum daret. Similiter dum sanctissimi corporis sui gloriam in mirabili sua transfiguratione tribus discipulis manifestauerat, iubeat ne cui dicerent, nisi post mortem & gloriofam resurrectionem suam: dumque cæcis visum daret, & alia miracula faceret, iubeat vt illa celarent, vt nobis exempla daret, honores æstimationemque hominum fugiendi, ob manifestum periculum in eo litum, ne superbiamus & perdamur.

Anselm. lib. de similitud.

Gradus humilitatis quatuor. I.

Christus huiusmodi fugis. Ioan. 6. 35.

Matt. 9. 30. Marc. 7. 36.

p. 1. l. 7. c. 5.
Chronico. ord.
S. Francisci.
S. Egidius
in terram se
conijcit post
lapsam Ge-
neralis sui ne
extollatur.

Gerfon. ferm.
de humilit. in
cena Domi-
ni.

II.
Anselmus.
Adversa pa-
tienter ferre.

Eccles. 2. 4.

Humilitas
sorrenti simi-
lis.

In Chronicis Minoritarum legitur. Quod frater Egidius audiens casum fratris Eliæ, qui fuerat Minister generalis ordinis, & vir doctus, & tunc temporis erat apostata & excommunicatus, eo quod Frederici secundi Imperatoris Ecclesiæ rebellis partibus accessisset; in terram se deiecerit, & illi se firmiter applicabat; & rogatus, cur id faceret? responderit: Volo descendere quantum possum, hic enim cecidit, quia ascendit. Ad propositum adfert Gerfon fabulam illam, quam poeta fingunt de Antheo gigante terræ filio, qui cum Hercule dimicans, quotiescunque in terram caderet, novas sumebat vires, nec vinci poterat: quo ab Hercule notato illū alce sustulit, & caput amputavit. Sic (dicit Gerfon) diabolus conatur nos laudibus, honoribus & mundi æstimatione extollere, vt nos occidat, & altiore casu cadere faciat. Hinc vero humilis se deijcit in sui cognitionis terram, & timet & tam fugit extolli & æstimari.

Secunda pars & gradus est (teste Anselmo) vt patiatur contemptibiliter satrari, & dum aliqua sese offert occasio contemptus & abiectiois, illam æquo animo ferre. Tam de eo non agimus, vt dedecus & iniurias quaras, & in illis gaudeas & lateris: de hoc enim post erit dicendi locus & altius & perfectius hoc est. Hoc solum iam dicimus, vt si qua se occasio offerat, quæ ad tui contemptum facit, illam patienter feras, si non potes hilariter, secundum illud Sapientes dictum: *Omne, quod tibi applicitum fuerit, etiamsi si delectationi assensualitati contrarium sit accipe, & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe.* Hoc efficax medium ad humilitatem parandam & conseruandam est; vt enim humana æstimatio & honor superbiæ & vanitatis causa est, & ideo Sanctis tam exosa; sic & id, quod ad dedecus & contemptum nostrum tendit, efficacissimum est medium & humilitatem parandam & conseruandam, & in

illa progrediendum. Solitus est dicere S. Laurentius Iustinianus humilitatem torrenti similem esse, qui hieme multas secum aquas trahit, æstate vero paucas; sic & humilitas prosperitate minuitur, aduersitate crescit.

Multa se quotidie in hac re offerunt occasiones, & magnum nobis humilitatis exercitium parare possemus, si illas attente & sollicitè in commodum nostrum verteremus. Valde recte dicit Sanctus ille: Quod aliis placebit, progredietur, quod tibi arderet, non item, quod alii dicunt, audietur: quod tu dicis, quasi nihilum habebitur: petent alii & obrinebunt, tu petes & non obrinebis. Alii magni in omnium ore erunt, de te nullus mentionem faciet: aliis negocia iniungentur, tu contra ineptus habebis: natura hoc dolebit, sed magnum erit, si tu tacendo tolerabis. Quisque apud se perpendat, & speciatim per has occasiones discurrat, & inquirat, quomodo in his se habeat. Attende quomodo te habeas, dum quis tibi imperiose & resolute mandat. Attende quam in partem accipias, dum quis te vitii alicuius monet & arguit. Attende qui sentias te, dum superior non videtur tibi multum fidere, sed potius diffidere. Dicit S. Dorotheus. Quæcunque se harum occasionum offert, accipe illam vt remedium & medicinam, ad tuam sanandam superbiam, & roga Deum, vt qui tibi hanc occasionem det, & vt medicum animæ tuæ, & tibi persuadeat, cum qui hæc oderit, odisse & humilitatem.

Tertius gradus est, non latari & delectari, dum ab hominibus laudamur & æstimamur. Hic gradus præcedente difficiliore est, teste D. Augustino: *Et si cuiusquam facile est, laude carere, dum denegatur, difficile est ea non delectari, cum offertur.* S. Gregorius hoc punctum recte explicat in verba illa Iob: *Si vidi solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clare, & latatum est in abscondito cor meum, dicens, Iob ea verba adferre, quod in homi-*

Laurentius
Iustinianus.

Thomas à
Kempis.

S. Dorotheus.

III.
Tristari quod
lauderu.
Augustin.
epist. 64. ad
Aurelium
Episcop.
Gregor. l. 22.
moral. c. 6.
Iob. 31. 26.

num

Violat Solem,
qui laudem
aliorum odit.

Superbus
amat laudari
humili vi-
superari.

Psal. 37. 16.

Gregorius.

Luc. 16. 25.

Homo proba-
tur laudibus
ut aurum &
argentum
igne.

Greg. l. 22.

mor. c. 9.

Prov. 21. 21.

nam laudibus & æstimatione non læta-
retur, nec vane delectaretur; hoc esse vi-
dere solem cum fulget, & Lunam in ce-
dentem clare, attendere bonam famam
& opinionem, quæ de illo ab hominibus
habetur, & de laudibus eorum lætari, &
delectari. Hanc ergo inter superbos &
humiles differentiam ponit, quod superbi
gaudeant, dum laudantur, & quam-
vis falsum sit, quod de iis dicitur, nihil
enim curant, quales in se & coram Deo
sint, cum ipsis nihil aliud curæ sit, quam
ab hominibus magni fieri & æstimari,
eoque solo lætantur & cristas attollunt,
finem consecuti, quem volebant. Ille
vero qui vere humilis est corde, videns se
laudari & æstimari, se abdit & erubescit,
secundum illud Prophetæ: *Exaltatus au-
tem, humiliatus sum & conturbatus.* Dum
exaltarer, magis me humiliabam, & in
maiorerum metu & verecundia. Idque
merito: *Cauta enim consideratione trepi-
dat, ne aut de his, in quibus laudatur, & non
sunt, manus Dei iudicium inueniat, aut de
his, in quibus laudatur, & sunt, competens
premiu perdat:* & post ipsi dicitur: *Recepisti
bona in vitæ tua, seu operum tuorum
mercedem.*

Sic ut ex quo superbi occasionem ca-
piunt extollendi & euanescenti, cuius-
modi sunt hominum laudes, ex eodem
humiles occasionem se humiliandi &
confundendi quærunt. Hocque illud
est, quod Sapiens ait: *Quomodo probatur
in conflatatorio argentum, & in fornace au-
rum, sic probatur homo ore laudantis.* Si au-
rum vel argentum falsum sit, igne con-
sumitur; sed si purum est, igne clarius fit
& purius. Similiter & homo laudibus
probatur: qui enim, dum laudatur & æ-
stimatur, se extollit & superbit laudibus,
quas audit; hic bonum aurum vel argen-
tum non est, sed falsum, fornax enim lin-
guæ illum consumit. Qui vero laudes
suas audiens, inde occasione capit se
humiliandi & confundendi, est aurum &
argentum purissimum, igne enim sua-
rum laudum non consumitur, sed eo pu-

rior & clarior euadit, humilior enim &
abieciior eo effectus est. Hoc ergo si-
gnum obserua, quo cognosces an in hu-
militate & virtute proficias, tale enim
dedit nobis S. Spiritus. Aduerte si do-
leas, dum laudaris & æstimaris, & si ideo
gaudeas & delecteris, & inde videre erit
an aurum vel orichalcum sis.

De Patre nostro Francisco de Boria
legimus, quod nulla re tam afficiebatur,
nisi dum se ut sanctum vel Dei famulum
videbat honorari. Et quodam tempore
rogatus, cur sic cruciaretur animo, quan-
do quidem ipse hoc nec peteret nec pro-
curaret? respondit se timere rationem,
quam ideo Deo reddendam sciret, & sibi
certo persuasum esse se longe alium ab
eo esse: quod idem est, quod de S. Gre-
gorio diximus. Tam & nos in nostri
cognitione fundatos esse oportuit, ut hu-
manarum laudum & æstimationum ven-
ti nos mouere & à nostro nihilo nos sepa-
rare nequeant. Tunc potius magis no-
bis est confundendum & erubescendum
scientes falsas illas esse laudes, eamque
in nobis virtutem non esse, ob quam
laudamur, & tales non esse, quales nos
mundus prædicat, & esse oportebat.

L. 4. c. 1. vita
P. Francisci
de Boria.

Doleo ob lau-
dem P. Boria.

CAPVT XV.

De quarto gradu, qui est, velle con-
temni & vilipendi, ideoque
gaudere.

QVARTVS gradus ad ascendendum
ad humilitatis perfectionem est, ut
quis velit contemni & ab hominibus vi-
lipendi, & dedecore, iniuria & contem-
ptu lætari. Dicit S. Bernardus: *Verus hu-
milis vilis vult reputari, non humilis prædi-
cari, & gaudet de contemptu sui.* Hic se-
cundus humilitatis gradus est, & in eo
perfectio eius sita est. Hincque dicit
humilitatem nardo comparari, quæ est
parua sed tamen odorifera herba, secun-
dum illud Canticorum: *Nardus mea dedit*

IV.

Amar con-
temptus sui.

Bern. serm.
16. super
Cantica.
Humilitas est
nardus.

Serm. 42. su-
per Cantica.
Cant. 1. 11.

odorem suum. Tunc enim se spargit odor nardi humilitatis, non solum quando tu te parui ducis, etiam cupis & vis te ab aliis contemni & parui duci.

Humilitas duplex intellectus & voluntatis. Sermon. 42. super Cantica.

Notat S. Bernardus duplicem esse humilitatem: vnā in intellectu, dum quis se intuetur, & suam aduertens miseriam & vilitatem, & à veritate persuasus, se parui facit, & iudicat se omni contemptu & dedecore dignū. Altera in voluntate est, dum quis ab aliis vult contemni, & cupit ab omnibus contumelia & dedecore affici. Priorem in Christo Seruatore non fuisse ait, nam ipse se contemnere non poterat, nec contumelia & dedecore dignum ducere. *Quoniam sciebat seipsum, & se verum Deum & Patri æqualem esse. Non rabinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaxiuit, formam serui accipiens.* Altera vero in eo erat humilitas cordis & voluntatis, magno enim amore, quo erga nos affectus est, voluit se abijcere, & vilis apparere & contemptus coram hominibus. Ideoque dicit ipse: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & voluntate.* Sed in nobis (dicit S. Bernardus) plures humilitates necessarie sunt, prior enim sine posteriore falsa & fraudulenta est. Velle apparere, & talis ab alio haberi, qualis vere es, falsitas & fraus est. Qui vere humilis est, & vere de se humiliter sentit, & se contemnit, & vilipendit, lætari debet, quod alii illum contemnant & vilipendant.

Ad Thilip. 2. 6. 7.

Matt. 11. 29. Humilitas intellectus in nobis fraudulenta sine voluntatis.

Hoc à Christo nobis discendum: Aduerte quanto animo, desiderio & quam prompta voluntate nostri amore contemptum & contumelias amplexus sit, vt contentus fuerit se deiecit & exinanuisse factumque hominem serui formam accepisse, cum cæli & terræ Dominus esset, sed & voluerit peccatoris formam & habitum accipere. *Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati.* Vt dicit Apostolus S. Paulus. Pec-

Christus exemplum contemptus & contumeliarum nobis.

ad Rom. 3. 8.

carum non assumpsit, eo quod in illum non caderet, sed signum & peccatorum cauterium. Nam vt peccator voluit circumcidi, & inter peccatores & publicanos baptizari, quasi vnus eorum, & minoris quam Barrabas haberi, & peior & vita indignior iudicari. Denique tanto tenebatur desiderio iniurias, opprobria & contumelias nostri amore patendi, vt diu illi hora illa morari videretur, in qua amore ebrius tanquam alter Noe nudus esset, vt ab hominibus iri-deretur. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo caritor, vsque dum perficiatur? Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum.* Desiderio desideravi, vt hora hæc adfir, qua nihil nisi inaudita opprobria & vituperia, videatur, alapæ & colaphi vt seruo, dari solitæ, in faciem conspui vt blasphemio, albis vestibus indui vt stulto, & purpura vestiri vt Regi ficto, & supra hæc omnia flagellas, quæ sunt poenæ furum & malefactorum, & Crucis tormentum inter latrones, quod tunc temporis erat maxime ignominiosum mortis genus, quod in mundo erat. Hoc erat, quod maximo desiderio præstolabatur, Christus Redemptor noster. *Impropertum expectauit cor meum & miseriam, dicit eius nomine Propheta, quasi gratum quid, & quo delectetur, in quo spes est, & timor in his, quæ tristitiam adferunt. Et Propheta Ieremias dicit: Saturabitur opprobriis. Hanc horam desiderabat, vt saturaretur opprobriis, contumeliis & iniuriis, vt illa, quæ multum esuriebat, & quibus delectabatur, & valde ei sapida & iucunda nostri amore erant.*

carum non assumpsit, eo quod in illum non caderet, sed signum & peccatorum cauterium. Nam vt peccator voluit circumcidi, & inter peccatores & publicanos baptizari, quasi vnus eorum, & minoris quam Barrabas haberi, & peior & vita indignior iudicari. Denique tanto tenebatur desiderio iniurias, opprobria & contumelias nostri amore patendi, vt diu illi hora illa morari videretur, in qua amore ebrius tanquam alter Noe nudus esset, vt ab hominibus iri-deretur. *Baptismo habeo baptizari, & quomodo caritor, vsque dum perficiatur? Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum.* Desiderio desideravi, vt hora hæc adfir, qua nihil nisi inaudita opprobria & vituperia, videatur, alapæ & colaphi vt seruo, dari solitæ, in faciem conspui vt blasphemio, albis vestibus indui vt stulto, & purpura vestiri vt Regi ficto, & supra hæc omnia flagellas, quæ sunt poenæ furum & malefactorum, & Crucis tormentum inter latrones, quod tunc temporis erat maxime ignominiosum mortis genus, quod in mundo erat. Hoc erat, quod maximo desiderio præstolabatur, Christus Redemptor noster. *Impropertum expectauit cor meum & miseriam, dicit eius nomine Propheta, quasi gratum quid, & quo delectetur, in quo spes est, & timor in his, quæ tristitiam adferunt. Et Propheta Ieremias dicit: Saturabitur opprobriis. Hanc horam desiderabat, vt saturaretur opprobriis, contumeliis & iniuriis, vt illa, quæ multum esuriebat, & quibus delectabatur, & valde ei sapida & iucunda nostri amore erant.*

Luc. 12. 50. Videlicet baptismo sanguinis. Luc. 22. 15.

Psal. 68. 13. Cap. 4. minis, reg. 11. maris.

Thren. 3. 30.

Si ergo Dei filius tanto desiderio opprobria & centum alias desiderabat, & tanta oblectatione tulit & nostri amore perpeffus est, licet talia non mereretur, non multum videbitur, si nos, qui omni dedecore & vituperatione digni sumus, ipsi? amore desideramus tales haberi, quales sumus, & lætemur opprobrio & contemptu, quæ

Apostoli amant contemptum.
2. Cor. 12. 10.

Ad Phil. 1. 7.

quæ meremur. Quod Apostolus Paulus faciebat, dum diceret: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus in persecutionibus, in angustiis pro Christo.* Et ad Philippenses scribens, agens de sua captiuitate, petit ut focii sint gaudii, quod habebat, quod illa cathena se propter Christum vinctum videret. Tantam gaudii abundantiam habebat in persecutionibus & laboribus, quos tolerabat, ut lætitiâ partiri posset focii, & ideo illos inuitabat, ut gaudii sui participes essent: Hoc lac illud est, quod Sancti Apostoli è Christi vberibus suxerunt. Ideoque de illis legitur: *Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii: quoniam digni haberi sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Gaudebant dum capti ducerentur ante præfides & synagogas, & magni beneficii, & gratiæ loco habebant, dignos se esse pro Christi nomine contumelias & iniurias pati.

D. Ignatius amant contemptum & mortem.

Hoc post & Sancti imitati sunt, ut Sanctus Ignatius Romam ad martyrium magno dedecore & multis iniuriis ductus, summo cum gaudio ibat & dicebat: *Nun incipio Christi esse discipulus.* Hoc vult nos Pater nostri imitari, idque efficacissimis & magni ponderis verbis nobis iniungit. Qui ingredientur Societatem & in ea viuunt, animaduertant oportet, magnificando summum, momenti id esse ducendo in conspectu Creatoris & Domini nostri, quanto pere iuuet ac conferat ad vitæ spiritualis profectum, omnino & non ex parte, abhorre ab omnibus, quæ mundus amat & amplectitur, & admittere & concupiscere totis viribus, quicquid Christus Dominus noster amavit & amplexus est. Quem admodum enim mundani homines, qui ea, quæ mundi sunt, sequuntur, diligunt, & quærunt magna cum diligentia honores scilicet, famam magni nominis existimationem in terra, sicut mundus eos docet: sic qui procedunt in spiritu, & seruo Christum Dominum nostrum se-

quuntur, amant, & ardentem exoptant, quæ iis omnino contraria sunt: indui nimirum eadem veste ac insignibus Domini sui pro ipsius amore & reuerentia; adeo ut si sine offensione vlla diuinæ Maiestatis & absque proximi peccato foret, vellent contumelias, falsa testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi ac existimari, nulla tamen ad id data per eos occasione, eo quod exoptant asfimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum.

Hac regula breuiter habetur, quicquid dici potest de humilitate. Hoc est vere relinquere mundum, & quod ei maxime asfine est, videlicet appetitum & desiderium honoris & existimationis: hoc est mûdo mortuum, & vere religiosum esse, ut sicut mundani homines honores & existimationem appetunt, & illa diligunt, nos contra appetamus contumelias & contemptum, & de eisdem gaudeamus. Hoc est esse è Societate Iesu, & Iesu socios. Ut ei non solum nomine socii simus, sed & cõtumelia & contemptu, & eius insignibus induamur, cum ipso & pro ipso à mundo contumelia & contemptu affecti, & de iisdem pio eius amore lætantes & gaudentes. Tu Domine publice malus proclamatus es, & ut malefactor inter latrones suspensus, ne permittes, ut ego bonus proclamem, non n, fas, ut seruus meliore loco habeatur, quam dominus, nec discipulus quam magister. Si ergo te Domine persecuti sunt & contemplerunt, persequantur & me, contemnant & contumelia afficiant, ut sic te imiter, & tuus videar discipulus & socius.

Matt. 10. 24.

L. 2. c. 3. vita P. Francisci Xauerii.

Dicebat P. Franciscus Xauerius indignum sibi videri, Christianum, cui semper menti inhærere debent contumeliæ Christo Domino nostro illatæ, delectari, ut ab hominibus honore & veneratione afficiatur.

CAPVT XVI.

Humilitatis & reliquarum virtutum perfectionem in eo consistere, si quis earum actus cum delectatione & hilaritate exequatur: & quantum id faciat, ut quis in virtute perseueret.

COMMVNIS Philosophorum doctrina est, virtutis perfectionem in eo consistere si quis eius actus cum hilaritate & delectatione exequatur, dum enim agunt de signis ex quibus nosse datur, si quis virtutis habitum acquisierit, dicant ea esse, si quis virtutis actus faciat *prompte, faciliter & delectabiliter*. Qui artis vel scientiæ alicuius habitum acquisiuit, maxima cum promptitudine & facilitate eius actus facit. Hinc; videre est, illum, qui musicus est, & musicæ habitum acquisiuit, psallere maxima cum promptitudine & facilitate, nec opus separet & cogitet, sed & non præmeditatus optime psallit: similiter ergo virtute actus operatur ille, qui eius habitum sibi parauit. Ideoque si certior esse velis, num in humilitatis virtutem acquisieris, aduerte prius num eius actus prompte & faciliter opereris. nam si repugnantiam vel difficultatē in sese offerentibus occasionibus sentis, signum est, nondū perfecte virtutem tibi paratam esse. Et vt eos ad bonum finē perducas, opus tibi sit preparari & cogitari, bona via est, ad virtutis illius perfectionē parandam, tamen signum, te nondum illam affectū esse. Vt ille, qui psallat, opus habet cogitare, quo loco ille digitus, & quo alter ponendus, & memor esse regularum sibi datarum, signum & mediū est ad discendum, certum tamen nondum se musicæ habitum parasse, ille enim necessē non habet his, vt perite psallat. Ideoque recte Aristoteles: *Ars perfecta non de-*

Signum humilitatis amor eius actuum.

Art. 3. 4. in. 100. 101.

liberari, tam sibi facile est actus suus. Qui perfecto alicuius artis habitum affectus est, tam facile illi est eius actus operari, vt necesse ei non sit cogitare nec de liberare qua ratione illi operandum est, vt recte fiant. Quare philosophi dicunt ex actibus repentinis & non præmeditatis cognosci alicuius virtutem. In repentinis secundum habitum operamur. In iis, quæ multa cum præmeditatione fiunt virtus non agnoscitur, sed in iis quæ repente fiunt.

De hoc amplius dicunt Philosophi. Plutarchus tractans qua ratione poterit nasci quādo quis virtutem acquisiuit, duodecim adfert signa, & vnum eorum, quod dicit positum à Zenone magno philosopho, sit per somnia. Si enim in somno dum dormis, tibi non occurrat ut prauis motus, nec turpes & inhonestæ imaginationes, vel si occurrant, & iis nulla ratione delectaris, sed potius affigeris, & tentationi & delectationi, quæ tibi in somno aduenit, occurras, quasi vigilares; signum est. Virtutum altas in anima tua egisse radices, & non solum voluntatem rationi subiectam, sed & sensualitatem & imaginationem. Sicut enim equi, qui essedū trahunt, hoc in exercitio bene docti & exercitati sunt; licet essedarius dormiat & fræna laxet, ipsi tamen recta via incedunt sine errore; sic etiam dicit hic philosophus, qui virtutem perfecte adepti sunt, & iam plane animales affectus & appetitus subiugarunt, etiam dormientes viam rectam ingrediuntur. Sanctus Augustinus nos idem docet. *Domine memores mandatorum tuorum etiam in somno resistimus.* Tanto serui aliqui Dei virtutis affectu tenentur, & desiderio seruādi Dei mandata, & vitia fugiendi, tamque sunt assideti vigilantes tentationibus resistere, vt etiam in somno resistent.

In vita Patris Francisci Xauerii legitur, tanta vi vsum fuisse in quadam nocturna tentatione seu illusione, vt multum sanguinis emitteret. Aliqui sententiam hanc Sancti Pauli: *Sine vigilemus sine dormiamus, simul cum illo viuamus;* T. bes. 10.

Duodecim signa acquisitionis virtutis. Plutarchus de profectu morum.

Signum pia virtutis gaudium temperantia

Dicitur nihil nisi liberum Detat. 10.

Aug. l. 12. per Genesim ad litteram c. 15.

B. Xaverius in somno tentationi resistit. L. 6. c. 6. vita P. Francisci Xaverii ad 10.

mus; sic exponunt vt dicam illud non solum dicere, vt morientes & viuentes semper cum Christo viamus: quæ est communis expositio; sed feruentibus Dei seruus cum Christo viuendum, non solum vigilando, sed & dormiendo & somnando.

Signum ad-
pra virtutis
gaudium co-
tempus.

Præterea dicunt Philosophi tertiam conditionem vel signum esse quo noscitur, num quis perfecte virtutem parauerit, quando *delectabiliter* actus virtutis operatur. Hoc maximū signum est, in quo virtutis perfectio sita est. Si ergo scire velis, num humilitatis perfectionem adeptus sis, regulam præcedentis capituli examina, num tam de contumelia & despectu gaudeas, quam mundani de honore & exultatione.

Præterquam quod hoc ad omnis virtutis perfectionem sit necessarium; aliud in eo est quod essentialiter est, & plurimum facit, vt quis in virtute duret & perseueret. Quamdiu enim virtutum opera à nobis cum delectatione & iucunditate non fiunt; difficile fuerit in virtute perseuerare. Sanctus Dorotheus dicit hanc antiquorum patrum fuisse doctrinam: *Solebant patres & maiores nostri firmiter asserere, quidquid animus alacriter non admittit, diuturnum esse non posse.* Posset fieri, vt aliquo tempore silentium obserues, & viuas in modestia & solitudine: tamen donec hoc ex ipsis præcordiis oriatur, & bona consuetudine tibi vt naturale fiat, indeque id cum suauitate quadam facias, non diu in eo perseuerabis, erit enim vt suppositum & violentum quid & *nullum violentum est perpetuum.* Hinc magni momenti est, nos virtutum actionibus exerceri, donec plane virtute imbuiamur, & illa in corderadices agat, vt illa ex se provenire, & nobis ingenta esse videatur, quo sic virtutis actus a nobis in praxin cum iucunditate & delectatione deducantur. Hac enim ratione securi & certi esse poterimus nos in ea perseueraturos & duraturos. Hoc illud Prophetæ dictum est: *Sed in lege Domini voluntas eius*, Psalmo i. versiculo 2. Alia versus di-

cit: *Sed in lege Domini voluptas eius.* Beatus vir, cuius omnis voluptas, iucunditas & recreatio est in lege Domini hæc eius delicia & recreationes sunt, hic enim bonorum operum fructum dabit, vt lignum plantatum secus decursus aquarum.

CAPVT XVII.

Planius declaratur perfectio, nobis procuranda, vt secundum hunc humilitatis gradum ascendamus.

SANCTVS Ioannes Climachus aliud Spunctum superiori addit, & dicit quemadmodum superbi tanti faciunt honorem & exultationem, vt sæpe fingant & hominibus persuadere conentur se habere quod non habent, quo plus ab iis honorentur & existimentur, qualia sunt maior nobilitas, ampliores diuitiæ, plures habilitates vel gratiæ, quam habet; sic etiam profundissimam esse humilitatem, vt quis ad tantum perueniat desiderium contemptus & abiectiois, vt ad eo potendam fingat & persuadeat aliis se iis vitiis infectum, quibus caret, vt sic minoris fiat. Huius exemplum (dicit) habemus in patre illo Simeone, qui intelligens præfectum provincie venire ad illum visendum, vt hominē celebrem & sanctum; in manu sumpsit casei & panis frustum, & ad cellæ ostium sedens, cæpit vt fatuus comedere: quod profectus videns illum spreuit. Quod illi valde arrisit, hoc ipse enim assecutus est, quod volebat. De aliis Sanctis similia exempla suppeditant historiæ, vt de S. Francisco, qui lutum pedibus calcabat, vt honorem & venerationem fugeret, qua illum afficere volebant: & de fratre Lutipero, qui eodem fine pueriles lusus cū pueris ludebat. Sancti hi considerabant, mundum filium Dei despexisse, qui est summum & infinitum bonū, & videntes mun-

Climachus e.
45. de humi-
litate.

Vera humi-
litas vitiis
falso sibi ob-
iectis gaudet.

S. Simeon fa-
rium se si-
mulat.

S. Franciscus
& Lutipero
contempti
quarunt. 6. p.
l. i. c. 73.
Chron. S.
Francisci.

Diuturnum
nihil nisi quod
libenter agit.
Dorothei serm.
10.

Aug. l. 12. de
Genesi
litteram
50.

Xaverium
somnia in
uisioni ref-

S. c. 6. vita
Francisci
ueneri ad
es. 5. 10.

mundum tam mendacem & falsum esse & deceptum, quod tam claram lucem, ut erat Dei filius, non videret, & non honoraret, qui erat verissimus honos; tanto mundum & eius existimationem odio persecuti sunt, & id reiciat, quod mundus recipit, & id recipiant & ament, quod mundus odit & spernit; ideoque summa diligentia fugiunt ab eo honorari & magni fieri, qui Deum & Dominum suum contempserunt, & pro evidenti signo habet se à Christo amari si cum illo & pro illo à mundo contemnuntur. Hæcque causa est, ob quam Sancti tam opprobriis, contumeliis & mudi dedecore delectarentur, & omnem moverent lapidem, ut hunc contemptum assequerentur. Verum quidem est (dicit S. Ioan. Climachus) multa horum S. Spiritus instinctu facta fuisse, ideoque potius admiranda quam imitanda sunt. Quamvis tamen eo quod perueniamus, ut sanctas illas stultitias opere non perficiamus, tamē illi amore nobis imitandi sunt & desiderio, quod habebant, ut despectui & risui haberentur.

Quem ridet mundus hunc amat Deus.

Diadoc. l. de perf. spi. c. 95.

S. Diadocus ultra progreditur, & dicit duo esse humilitatis genera, *unum mediocrium, alterum perfectiorum*. Prior mediocrium humilitas est, qui proficiant, tamen adhuc in pugna sunt, & impugnantur à cogitationibus superbiæ & malorum motuum, quamvis Dei gratia conentur illis resistere, & repellere se humiliando & confundendo. Altera humilitas perfectiorum est, fitque dum Dominus tantam lucis, tantam & sui cognitionem alicui largitur, ut videatur sibi non se posse superbire, nec illi cogitationes superbiæ & elationis posse aduenire. *Tunc anima velut naturalem habet humilitatem*: & quamvis magna faciat, tamen ideo non se extollit, sed se tanquam omnium minimum reputat. Hocque inter duo hæc humilitatis genera discrimen est, quod prius cum aliquo dolore & tristitia vulgariter coniuncta est, ut qui de seipsis perfecta non sunt potiti victoria, sed adhuc in se aliquam contradictionem sentiunt, hæcque tristitiæ & dolo-

ris causa est, dum humiliationis & contemptus sese offert occasio, & quod facit ut cum læticia non ferat, quamvis cum patrietia fiat: intus enim aliquid sentit, quod resistat, eo quod plena de passionibus non sit potitus victoria.

Posterior vero humilitas dolorem & tristitiam adiunctam non habet, sed potius magnam lætitiā, modo hac cum confusione & verecundia ante Deum compareat, & cum hoc sui ipsius contemptu: ut qui resistantiam non inuenit, quod iam passionēs & vitia contraria superarit & vicerit, & perfecta de se potitus sit victoria.

Perfekte humiles non amplius turbantur.

Hincque fit (dicit idem Sanctus) quod, qui priorem humilitatem habent, turbentur, & aduersis & prosperis huius vitæ casibus mutantur: qui vero posteriorē habent, nec aduersis turbantur, nec prosperis extolluntur, aut vane sibi placet, sed semper in vno statu permanent, & magna pace & tranquillitate fruuntur, ut qui ad perfectionem peruenerunt, & omnibus casibus superiores sunt. Nihil in mundo reperire est, quod eum, qui cupit parui fieri, & eo lætatur, possit turbare, vel dolorem adferre: Si enim id, quod cum dolore vel tristitia afficere poterat, videlicet quod nulla eius fiat mentio, & contemnatur, ab eo desideretur, & ipsi voluptati & delectationi est; quid illum turbare, vel dolorem adferre poterit? si in eo, in quo homines ipsum bello laceessere posse videbatur, ipse multam pacem reperit; nihil illum pace exuere poterit. Ideoque ait Sanctus Ioannes Chrysostomus, huiusmodi in terra paradysum & beatitudinem adeptum esse. *Anima autem, qua sic se habet, quid potest esse beatius? quicunque talis est, is in portu continuo sedet ab omni tempestate liber, & oblectatur in serenitate cogitationum.*

Chrys. Ch. 9. Super Genesim. Vere humilis beatus in hac vita.

Nobis ergo eniten dum, ut ad eiusmodi humilitatis perfectionem perueniamus, nec nobis id fieri non posse videatur, Dei enim gratia (ait Sanctus Augustinus) possumus non solum Sanctos, sed & Sanctorum Dominum, si velimus, imitari, cum ille

Aug. ser. 47. de sanctis.

Matt. 17. 29.
1. Pet. 1. 21.

Hieronymus.
Matt. 19. 23.

Ne idem Dominus dicat, vt ab ipso discamus: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Et S. Petrus ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* S. Hieronymus in verba illa Christi: *Si vis perfectus esse, dicit, ex his verbis liquido colligi, in manu nostra esse vt perfecti simus, quando quidem Christus dicit: Si vis. Quia si dixeris: vires non suppetunt; qui inspector est cordis, ipse intelligit, & tamen dicit: poteris, si velis, ipse enim paratus est nos iuuare, si velimus, & eius auxilio omnia poterimus.* Iacob scalam videbat (ait idem Sanctus) pertingentem à terra in cœlum vsque, & Angelos ascendentes & descendentes, & superius in summitate scale omnipotentem Deum sedentem, & manuum ascendentibus porrigeret, & animum adderet ad ascensus laborem sua presentia. Conare ergo tu hanc scalam & dictos gradus ascendere, & ipse tibi manū porriget, vt ad vltimum vsque gradum peruenias. Nauiganti de longe portus altus apparet, & videtur fieri non posse, vt illum intret: sed dum vicinior est, viderique viam strata, facilis valde videretur illi ingressus.

CAPVT XVIII.

De quibusdam medijs ad secundum hunc humilitatis gradum parandum, & præcipue exemplo Christi.

De medijs genera solent vulgo assignari ad parandas virtutes morales: alterum est rationum & causarum, quales nos conuincunt, & ad id animum addunt: alterum exercitium & vsus illius virtutis actuum, quibus habitus parantur. Vt à priore genere ordiamur præcipua & efficacissima inter omnes alias considerationes, quæ nobis auxilio possit esse, vt humiles euadamus, est Christi Saluatoris & Magistri nostri exemplum: de quo quamuis aliquid dictum sit, tamen semper restat dicendum. Tota Christi vita perfectissimū fuit humilitatis exemplum,

Rodriguez exercit. pars 2.

ab eo tempore, quo natus est, vsque dum spiritum in cruce emitteret. Sed S. Augustinus præcipue hic ponderat exemplum, quod dedit lauando discipulorum pedes die cœnæ, iam morti & passioni proximus. Christus non fuit contentus (ait S. Augustinus) totius vitæ præteritæ exemplis, nec illis, quæ statim in passione iam instante erat exhibiturus, in qua, teste Esaia, apparere debebat postremus virorum, & teste Regio Propheta, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Sed sciens Iesus, quia venit hora eius, vt trāseat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, quod in fine vitæ monstrare voluit, & absoluta cœna, surgit à mensa, & vestibus exutis, linteo se præcinxit, & misit aquam in peluim, & procubuit ante pedes discipulorum & Iudæ, & incipit illos manibus diuinis lauare, & linteo extergere, quo erat præcinctus. O magnum mysterium! Quid hoc Domine? quid agis? Domine mihi tu lauas pedes? dicebat S. Petrus Apostolus. Discipuli non intelligebat, quid faceret. Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea, respondit Dominus. Postea iterum mensæ accubuit, & exposuit ipsis mysterium, quod hic bene conuenit: Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim: si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Hoc mysterium est, vt discatis vos humiliare, vt ego me humiliam. Et ex vna parte tantum est humilitatis pondus, & ex altera tanta difficultas in ea sita, vt tot exemplis contentus non esset, quot ante dederat, & iam parabat dare: sed quia nostra illi fragilitas explorata erat, & cordis nostri venam pertentauerat, & peccantis humoris infirmitatis nostræ malignitatem explorauerat, tantam hie diligentiam adhibuit, & inter testamenti sui legata, tanquam vltimam voluntatem hoc descripsit, vt renacius cordibus nostris inhaereret.

In illa Christi verba: *Discite à me, quia mitis*

August. l. de
sancta virginitate.

Esa. 53. 3.

Psal. 21. 7.
Iohan. 13. 2.

Vita Christi
exemplum
humilitatis.

fecte hie
les non am
uo ratiō
r.

ry. 1. 9. 1.
er Gonsu.
re humilit
eius in his
da

g. ser. 47.
antū.

August. li. de sancta virgi. c. 34.
Matt. II. 29.
 mitis sum & humilis corde, exclamat S. Augustinus: O doctrinam salutarem! O Magister Dominumque mortalium, quibus mors poculo superbia propinata atque transfusa est, quid ut discamus à te, venimus ad te! quod mitis sis & humilis corde, hoc vobis à me discendum est. Hucine redacti sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi in te, ut pro magno discamus à te,

Humilis est magnus carum Deo & mundo.
 quoniam mitis es & humilis corde? Itane magnum est esse paruum, ut nisi à te, qui tam magnus es, fieret, disci omnino non posset? Imo, tam magnum est (ait sanctus Augustinus) & difficile se humiliare, & paruum facere, si Deus ipse se non humiliasset. & paruum fecisset, non possent homines eo adduci, ut se humiliarent. Nihil enim tam altas in præcordijs egit radices, nec tam firmiter menti inhaesit, ut appetitus ille honoris & existimationis, ideoque totum hoc necesse erat, ut simus humiles. Talem medicinam superbiae nostrae morbus requirebat; & si hac medicina, quod Deus homo factus sit, & tam se pro nobis humiliaverit, superbiae nostrae non medetur, nescio (dicit sanctus Augustinus) qua medicina sanabitur. *Hac medicina si superbiam non curat, quideam cures nescio.* Si non sufficiat Dominum Maestatis videre tam abiectum & humiliatum, ut nos erubescamus desiderare honorem & existimationem, & velimus cum illo & pro illo contempri & abieci esse; nescio quid sufficere possit. Ideoque Abbas Guericus in admirationem raptus, & conuictus tanto humilitatis exemplo, exclamat, & dicit æquum esse, ut dicamus, & hinc eliciamus: *Vicisti Domine vicisti superbiam meam. ecce do manus in vineula tua, accipe seruum sempiternum.*

Superbiam humilitas Christi confundit.

Abbas Guericus.

Bern. serm. 3. de aduentu.

Esai. 14. 13.

Etiā mirabilis in hoc proposito est illa S. Bernardi cogitatio: Videbat (inquit) Filius Dei duas nobiles, generosas, & felicitatis ad quam à Deo erant creatæ, capaces naturas se perdere, quod Deo similes esse vellent. Deus Angelos creabat, & statim Lucifer Deo similis esse volebat. *In caelum conscendendum, super astra Dei*

exaltabo solum meum, sedebō in monte testamenti in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Et multos secum traxit, & Deus statim illos in infernum decubavit, & ex Angelis Diaboli facti sunt. *Verumtamen ad infernum detraheris, ad profundum lacu.* Creabat Deus hominem, & statim illum Diabolus sua lepra & veneno infecit: *Eritis sicut Di. scientes bonum & malum.* Gula correpti sunt, eo quod dixerit, eos quasi Deos fore, & præceptum transgressi similes Diabolis facti sunt.

Dixit Propheta Elizeus famulo suo Giezi, postquam dona à Naaman leproso acceperat, quod quia bona Naaman haberet, etiam eius lepra cum inuaderet, & omnes eius posteros in æternum. Hoc Dei iudicium cōtra hominem fuit, posteaquam Luciferi bona, quæ erat superbia, concupiuit, ut etiam eius lepram, quæ erat eiusdem pœna, sentiret. Ideoque hic videre est hominem perditum & Diabolo æquiparatum, eo quod Deo similis esse vellet. Quid ergo Filium Dei agere fas erit, dum videt æternum Patrem tanto honoris sui zelo motum, ut dicat: *Ecce occasione mei creaturas suas Pater amittit, Angeli mei similes esse volebant, & se perdidit; similiter & homo se mihi comparauit, & perditus est; tanta mei æmulatione tenentur, & mei similes esse volunt: Ecce venio, & talem eum exhibeo me ipsum, ut quisquis videre voluerit, quisquis gestierit imitari, fiat ei ista æmulatione in bonum.* Ideo Dei Filius in terram descendit, & homo factus est. Benedicta, exaltata, & glorificata tanta sit bonitas & misericordia, qua Deus se conformauit tantæ cupidini, quæ nobis erat Deo similes esse, & iam non falso & mendaciter, ut Diabolus dicebat, sed vere, non superbe & inique, sed magna humilitate & sanctitate Deo similes esse possumus.

In verba illa: *Paruulus natus est nobis, dicit idem Sanctus: Strudeamus effici sicut isse paruulus, discamus ab eo, quia mitis est,*

Esai 9. 6. Bern. hom. 3. Super Misiam est.

¶

Et humilis corde, ne magnus Deus sine causa factus sit homo paruulus. Studeamus nos humiliare, & paruuli fieri, ne sine fructu Deus puer & paruulus pro nobis factus sit. Quia nisi offuscamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum.

CAPVT XIX.

De quibusdam humanis rationibus & considerationibus nobis seruientibus ad promouendam humilitatem.

AB initio huius tractatus multas rationes & considerationes in medium attulimus, quæ ad virtutem hanc humilitatem nobis auxilio esse & ad eandem capessendam nobis animum addere poterant, vt dum diximus eandem esse omnium aliarum virtutum radicem, fundamentum, & compendium ad easdem parandas, & medium ad conseruandas, & si hanc habuerimus, reliquas & haberemus: & alias similes animaduersiones. Ne tamen videatur, nos solummodo omnia à spiritu deducere, velle; expedit & in medium adferre aliquor humanas rationes & considerationes, quæ magis naturæ & fragilitati conueniunt, vt sic non tantum medio spiritus & perfectio, nos, sed & propria nostra & naturali ratione animû sumamus, & magis inclinemur ad honores spernendos, & mundi existimationem vilipendendam, & humilitatis via progredendum. Omnia ad tam difficile & arduum negotium necessaria sunt, ideoque valde expedit omnes hic neruos intendere.

Ratio humilitatem promouens, estimatio verum surpitudine.

Sit ergo primum, vt multo præuio examine & nullo moræ tardio fracti inquiramus, quam turpe quid sit hæc opinio & existimatio hominum, quæ tam nos oppugnat, & tantum negotij mouet, inspicimus paulisper eius pondus & momentum, vt sic tandem eandem pro ea habeamus, quæ est, animemarque, vt eam despiciamus, nec ea tam dolose nobiscum agat, vt hæc tunc egit.

Recte sane dixit Seneca, multa esse, quæ magna indicamus, non quod huiusmodi sint; sed quod tanta nostra sit vilitas & paruitas, vt paruum magnum nobis appareat. Ad quod docendum reducit ponderis exemplum, quod formicæ ferunt, quod proportionem corporis earundem valde magnum videtur, cum tamen in se perexiguum sit. Idem in hominum honore & existimatione contingit.

Quæro à te, num melior sis, quod alij, qui te magnificiunt: vel deterior, quod te flocci pendant? non sane. Optime ait S. Augustinus: *Nec malam conscientiam sanarum præconium laudantis, nec bonam vulnerat conuictantis opprobrium. Senti de Augustino quidquid lubet, sola me in oculis Dei conscientia non occuset.* Hoc est, quod pondus rei dat, alia omnia vanitas, nihil enim dant vel tollunt. Idque est, quod Sanctus quidam ait: *Quid homini accedit, si ab alio lauderetur? quantus quisque est in oculis Dei, tantus est, & non plus, dicebat humilis S. Franciscus: vel vt rectius dicitur S. Paulus: Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.*

Ad hanc rem insignem adfert Diuus Augustinus similitudinem: *Est enim superbia non magnitudo, sed tumor: quod autem tumoris, videtur magnum, sed non est sanum.* Vt enim res tumida videtur magna, cum tamen non sit, sic & superbi, qui ab hominibus æstimantur & magnificiunt, magni quidem videntur, sed tamen non sunt, non enim magnitudo hæc est, sed tumor. Sunt aliqui conualescentes & valetudinarij, qui pingues & sani videntur, sed hæc non vera pinguedo, sed falsa, infirmitas & tumor est. Huiusmodi etiam est (dicit sanctus Augustinus) applausus & mundi existimatio, qui te inflare, non magnum reddere valet. Si ergo ita se res habet (vt re ipsa se habet) hominum opinionem & existimationem non esse magnitudinem, sed ægritudinem & tumorem; cur vt chamæleontes ore patulo ventos captamus,

Seneca. Natura paruulitas, quod paruus, est, estimatio, magnum.

Laus nec meliorem, nec maiorem facit. Aug. l. 3. contra epi. Polit. Donatista. Aug. l. unica, contra Secundum Manich. c. 1. Th. de Kem.

2. Cor. 10. 18.

Superbia humori corporis similis. Aug. ser. 16. de tempore.

mus, ut ijs inflemur, & morbum accersamus? præstat sanum esse, quamuis æger appareat, quam ægrum esse, & sanum apparere: sic & præstat esse bonum, quamuis malus habeatur, quam malum esse, & bonum haberi. Quid enim proderit virtute præditum & spiritualem te haberi, si non sis? In verba hæc: *Et laudent eam in portis eius opera eius*, dicit S. Hieronymus. Non vanæ hominum laudes, sed bona tua opera te laudare debent, & adiuuare, dum in iudicio coram Deo apparendum tibi est.

Greg. lib. 4. dial. c. 38.

Hypocritæ damnatur.

Refert S. Gregorius, in quodam Iconiæ monasterio fuisse quendam monachum, qui ab omnibus sanctus, & specialiter valde abstinens & austerus habebatur, qui morti vicinus omnes monachos ad se vocauit, qui sperantes aliquid, quod ad ædificationem faceret, se ab eo audituros, lætati sunt. Verum ille tremens & valde anxius coactus fuit illis interiorem animæ suæ statum exponere, & dicebat se damnatum, eo quod omnis sua vita hypocritæ fuisset, dum enim credebant illum ieiunare & abstinere, ipse clam edebat, dum nullus videret. Ideoque (ait) nunc terribili draconi traditus sum, qui cauda pedes meos circumdedit & ligauit, & caput suum in os meum immisit, ut animam meam extrahat, & secum in infernum portet: hocque dicens, multo omnium cum horrore expirauit. Quid misero illi profuit, sanctum habitum fuisse?

Athan. de similitud. c. 27.

Superbus araneus similis. Esa. 59. 5.

L. 6. c. 1. vite P. Francisci Xaverij.

S. Athanasius superbos, qui honores captant, pueris comparat, qui papiliones venantur: ab alijs araneis æquiparantur, qui viscera sua egerunt telas texendo, ad muscas capiendas, secundum illud Esaie: *Telas aranea texuerunt*: sic & superbus viscera egerit, & præcordia eructat, ut paululum honoris mundani consequatur. Legitur de S. Francisco Xaverio, quod singulari odio & horrore hanc mundi opinionem & existimationem profecutus sit, quod multi mali causam & boni impedimentum esse diceret: ideoque saepe auditus fuit dixisse multo cum gemitu &

suspitio: O hominum opinio & existimatio, quantum mali fecisti, facis, & facies!

CAPVT XX.

De alijs humanis rationibus vtilibus ad parandam humilitatem.

SANCTVS Chrysostronus in illa sancti Pauli verba: *Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem*, valde ad rem probat, superbum & arrogantem non tantum esse malum & peccatorem, sed & stultum, ad quod demonstrandum adducit illud Esaie: *Stultus enim fatua loquitur*: per quæ intelliges illū fatuum esse. Quid dixit omnium superbiorum primus Lucifer? *In celum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*. Quid stultius, & mage præsumptuosum? Et capite 10. allegat quædam Regis Assyriorum arrogantia & fatua verba, quibus se iactabat potenti sua manu omnes terræ Reges subactos: *Et inuenitis quasi nidum manus mea fortitudinem populorum, & sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic vniuersam terram ego congregaui, & non fuit, qui moueret pennam, & aperires os; & gannires*. Quæ maior fatuitas esse potest? ait S. Chrysostronus, qui eodem loco multa superbiorum verba allegat, quibus fatuitatem aperuit, sic, ut si verba eorum audis, discernere nequeas, num superbiorum, num vere stultorum verba sint, tam stulta & absurda sunt. Eodem & modo hic videre est, ut enim stulti fatuis dictis & factis suis nobis risum mouent, sic & superbi ridendi ansam præbent verbis arrogantibus, quæ eorum laudibus feruunt, & Thrasionico ingressu & gestu, quo se conspiciendos dant, & existimatione, quam volunt de se haberi, & de se ipsi habent. Additque S. Chrysostronus, peiorem superbi esse stultitiam, & vituperatione & nota maiore dignam, quam natu-

Chryst. bo. 10. Super epist. ad Rom. 12. 3.

Superbus est stultus.

Esa. 32. 6.

Esa. 10. 14.

Superbia stultitia est maior quam naturalis.

Chryst. bo. 29. ad pop. Anuochen. 10. 5.

naturalem, quod hæc nec culpæ nec peccato vlli obnoxia sit, illa vero sit. Ex quo aliud inter duas has stultitias discrimen oritur, quod naturalis compassionem patriat, & eius miseræ condolare cogat: superborum vero stultitia nec compassionem nec condolentiam moueat, sed potius risum & contemptum.

Superbos ut stultos tractamus.

Sic ut superbi stulti sint, & cum ijs ut talibus agamus, ut enim in stulti sententiam vadis, ut pacem cum illo habeas, quamuis ita res se non habeat, nec cum eo sentias, nec ei vis contradicere eo quod stultus sit; eodem modo superbos tractamus. Hodieque tam in mundo hic humor & stultitia viget, ut vix hominibus loqui liceat, nisi adulando, & de illis dicendo, quod vere se ita non habet, nec sentis.

Vanitas est laus superborum. Eccl. 8. 10.

Tam enim delectantur homines scire, quod sua placent, & bona videntur, ut ad ei satisfaciendum nullum aptius sit medium, quam illum laudare. Hæcque vna vanitatum earum est, quas Sapiens dixit se in mundo vidisse: malos laudari, quasi bonos, eo quod exaltari essent: *Vidi impios sepultos, qui etiam cum adhuc viuerent, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum operum, sed hoc vanitas est.* Quæ maior vanitas & stultitia esse potest, quam homines te laudare, & tamen ita non sentire, & te ab illis sæpius laudari ob male gesta, quæque ipsis talia videbantur, & irrisio hæc est, quod alijs ante dixerunt suam de eo sententiam, sed ipsis curæ non est, qui tibi faciant satis, mentiri, laudare, & illum extollere, de quo male opinantur, tibi que assentiri, quod te pro stulto habeant. Anima duertit quis te huius conditionis esse, & gaudere hoc modo haberi, & gratissimum quod tibi accidere possit, postquam concionatus sis, vel quid simile egeris, esse, ut dicas, probe te munere tuo functum, & omnibus satisfactum esse, ideoque sic tecum agit, ut tibi faciat satis, & amicitiam tuam sibi conciliet, quod tui forsitan indigeat.

Laudantur superbi, ut stulti videantur.

Quod ad aliud non facit, quam ut te stultorem reddat, de malo enim, quod fecisti vel dixisti, te laudat, & in eo confirmat,

ut alias idem facias. Non audent hodie homines sententiam suam aperire, sciunt enim, quod *Veritas odium parit*, & ut stultus & phreneticus medicinas aduersatur, & medicum conspuat, qui illum sanare conatur; sic & superbus monitioni & reprehensionem resistit. Hocque causæ est, quod homines nolint alteri dicere, quod ipsum male habet, nullus enim suis expensis inquietem sibi parat, sed potius ipsi persuadet, sibi bonum videri, quod malum tamen videtur, & alter tam sibi placet, ut credat. Vnde facile videre erit, quod superiore capite dictum, quanta vanitas & stultitia sit. magni facere hominum laudes, cum sciamus illas nihil aliud esse, quam simulationem, dolum, assentationem & mendacium.

Veritas odium parit.

Præterea superbi (dicit S. Chrysostrmus) sunt omnibus exosi. Inprimis Deo: dicit enim Sapiens: *Abominatio Domini est omnis arrogans*: & inter septem illa Deo exosa primo loco ponit superbiam, *Oculos sublimes*. Et non solum Deo, sed & hominibus exosi sunt: *Odibilis coram Deo est & hominibus superbia: Et sicut eructant corda fatientium, sic & cor superborum*. Ut enim quibus hepar & partes interiores corrumpuntur, ingratum de se dant odorem, ut nullus ipsis adesse possit, tales sunt & superbi. Mundus huiusmodi hic lege talionis punit, eodem enim quo ipsi honorem aucupabantur, & volebant magni haberi, stulti & fatui habentur. Volunt ab omnibus diligi, & contrarium euenit, ab omnibus siquidem superbus odio habetur: à magnis, quod ipsis æqualis esse velit; ab æqualibus, quod ipsis præponi velit; à minoribus, quod ab ijs plus, quam ratio requirat, exigit: imo serui ipsi malum de domino dicunt, dum superbus est, & illum perferre nequeunt: *Vbi erit superbia, ibi erit & contumelia*. Contra vero humilis honoratur, æstimatur, & amatur ab omnibus. Ut enim pueri propter bonitatem, innocentiam & simplicitatem valde amabiles sunt; sic, recte S. Gregorio, & humiles. Simplicitas enim illa & sinceritas in verbis & modo agendi sine simula-

Superbus exosus omnibus. Chrysostrmus. Prou. 16. 5.

Prou. 6. 17.

Eccl. 10. 7.

Eccl. 11. 31.

Superbus legetationi ridetur.

Prou. 11. 2.

Greg. lib. 7. mor. c. 23.

tione & duplicitate corda allicit. Lapis Magnes est humilitas, quæ corda ad se trahit, videntur omnes humilem in visceribus condere velle.

*Humilitas
sapientia,
superbia
stultitia.*

Ut tandem aliquando finiamus, & ostendamus, stultitiam esse hominum laudes, & existimationem venari, facit hic S. Bernardus dilemma, seu cornutum argumentum, quo concludit: Vel fuit stultitia, quod Dei Filius tam se demiserit & abiiecit, & elegerit contemptus & vituperia; vel magna est nostra stultitia, quod tam honores & existimationem ab hominibus aucupemur: non illud Dei Filij factum stultitia fuit, nec esse potuit, quamuis mundo ita visum fuerit, ut dicit S. Paulus: *Nos autem predicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam. Ipsi autem vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* Cæcis & superbis Gentibus Christi factum stultitia videtur, nobis vero fidei luce illuminatis summa videtur sapientia & infinitus amor. Si ergo illud fuit summa sapientia, nostrum sane factum stultitia esse debet, & nos stulti sumus, tanti honores & mundi existimationem facientes.

1. Cor. 1. 23.

CAPVT XXI.

*Ut quis ab hominibus existimetur,
& magnifiat, certissimam viam esse,
se, se virtuti & humilitati
dare.*

SI omnia dicta non sufficiant, ut fugias Sfumos & honoris desideria, & existimationis; sed dicis magnum esse, si apud homines in magno sit quis honore & opinione, & cum Poeta dicas: Pulchrum esse digito monstrari & dicier hic est, & quod plurimum ad ædificationem & alia faciat, & quod Sapiens moneat, ut curemus, ne hoc perdamus: *Curam habe de bono nomine*; assentior quidem, & concedo, ut bonum nomen tueare, quod habes, & ut magni ab hominibus fias, tamen hoc affirmo, te multum in modo illud asse-

Eccl. 4. 15.

quendi, quodque tibi proponis, errare, nunquam enim, quod desideras, hac ratione assequeris, sed potius contrarium. Certa enim & secunda via, per quam sine dubio & periculo ad hominum existimationem peruenitur, dicit S. Chrysostr. est virtus & humilitas. Stude valde bonus esse religiosus, & omnium minimus & humillimus, & eiusmodi in modo tuo agendi, & offerentibus sese occasionibus videri; & sic magni fies & æstimaberis ab omnibus. Hic horror Religiosi est, qui seculum deseruit, cui gratiores in manu sunt scopæ, & in corpore vilis vestitus, & humile & abiectum officium, quam nobili equus & arma: & contra illi magnum est dedecus & ignominia, velle existimari & magnifici ab hominibus: ut magno illi vitio verteretur, si religione deserta ad seculum rediret, & iure ab hominibus rideretur. *Quia hic homo cepit ædificare, & non potuit consummare.* Sic est velle & desiderare ab hominibus magnifici & existimari, hoc enim est animo ad seculum redire, cum hoc sit, quod plurimi in mundo fiat, & quod fugisti & deseruisti, dum te religioni dares.

*Humilitas
sola vere red
dit laudabilis
Chrys. ho 29,
ad populum.*

*Deseruit Or
dinis male
audit.*

Luc. 14. 30.

Num manifeste & clare videre desideras, quam indecorum & ignominiosum sit ei, qui perfectionem proficetur, honores & hominum existimationem venari; fac desiderium hoc lucem videat, ut alij videant te id studere, profecto statim aduertes, quam tibi id indecorum & inhonestum sit, alios id intelligere. Habemus huius in Euangelio insigne exemplum.

Narrant Evangelistæ, Apostolos quadam vice cum Christo Seruatore nostro profectos fuisse, aliquantulum tamen ab eo semotos, ut putarent se ab eo audiri non posse, & disputabant, & inter se contendebant: *Quis eorum videretur essem maior?* dumque Capharnaum venissent, quærebat ab ijs Christus, quid fuisset, de quo in via egisset? Refert Euangelium, illos ita erubuisse, quod contentionem & ambitionem suam in lucem venisse aduertent, ut nec verbum quidem proferre

*Luc. 22. 24.
Confunduntur discipuli
de primatu
disputantes.*

*Clim
vane*

*Am
Iust
sa
his.*

*Bona
profe
e 9.*

Marc. 9. 32. ferre possent: *At illi tacebant, siquidem in via inter se disputauerant, quos eorum maior esset.* Ex quo Saluator mundi occasione captata dicebat illis: Discipuli mei inter mundanos, & eos qui leges sequuntur, & qui dominantur & mandant, magnifici vocantur: *Vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui praecessor est, sicut ministrator:* nam in schola mea contrarium fit, & maior minor esse debet, & omnibus seruire. *Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister.*

In Dei domo & Religione se humiliare & abiectam esse, magnum est esse. & si quis se omnium minimum facit, illum magnifici & aestimari facit pluris, quam alios. Hic in Religione honos est, alter ille, quem tu ambis, non honor, sed dedecus est, & eo quo te magnifici autumas, vilipenderis & contemneris ab omnibus, omnes enim te pro superbo habent, quæ abiectio omnium maxima. In nulla plus damni incurres, nisi si sciatur te optare, vt ab hominibus extollaris, & plurimi ducaris, & quod parua attendas, & minuta tibi cordi sint.

Climac. c. de
vana gloria.

Ambitio con-
fusio causae
se sapientis exi-
sit.

Bonan. l. 1. de
perfect. relig.
c. 9.

Ideoque recte aiebat sanctus Ioannes Climacus, vanam gloriam sapientis suis ignominiae causam fuisse, quod in quædam illos incidere fecit, quibus vanitate eorum & ambitione manifestata, magnam sibi vituperationem & confusio- nem pararent. Non aduertit superbus, quod in dictis & factis, quibus aestimari vult, inordinata superbiae cupiditas aperitur, sicque vnde ipse existimationem venabatur, dedecus & ruborem consequitur. Atque sanctus Bonaventura sic hominem lumine orbare, vt dum maiore superbia tumet, minus se cognoscat, & ideo lumine cassus facit & dicit superbus huiusmodi, quæ etiam nec Dei, nec virtutis habita ratione, sed solum honoris & existimationis, quam ambit, nullo modo faceret, nec diceret. Quoties accidit, quam dolere & queri, sui in aliquo non habitam rationem, vel alium sibi praepositum, sibi que persuadere, id ad

se pertinere, & sibi iniuriam factam, & sibi id vitio & ignominiae verti, aliosque id dedecus suum & contemptum accepturos. Hocque colore & titulo cordis amaritudinem & cupiditatem prodit, hocque ipso contemptum sibi parit: nam superbus habetur, & qui honores venatur; quod in Religione valde execrabile. Si vero in huiusmodi negotio dissimulasset, nec se ingessisset, sed superioribus liberum de eo statuendi arbitrium reliquisset magnum sibi honorem acquisisset, & valde ab omnibus fuisset aestimatus.

Vnde liquido apparet, quod quantumuis via spiritali non feret, sed prudentiae lege & recto iudicio imo & mundi lege, certam & veram ad gloriam & existimationem & hominum amorem & benevolentiam viam esse, vere virtuti studere & humilitati.

Humilitas ad
honores via.

Hinc & Agefilaus, Laedæmoniorum Rex, & inter eos sapiens habitus a Socrate rogatus quid faceret, vt omnes bonam de eo opinionem & sensum haberent; respondit: *Si talis esse studeas, qualis haberi vis.* Alias idem rogatus, respondit: *Si loquaris, qua sunt optima, & facias, qua sunt honestissima.* De alio Philosopho refertur, quod magnum habuerit amicum, qui de eo semper, omni que oblata occasione multum boni referebat, quique quadam vice docebat, multum Philosophum illi debere, quod vndique virtutes eius prædicaret & laudaret. Respondit Philosophus: *Quod debeo, viuendo soluo, vt nunquam in nullo, quod de me dicis mentiaris.*

Agefilam.

Pindarum.

Non hæc ideo dicantur, vt nos ideo virtuti & humilitati applicaremus, quod ab hominibus magnificamus & aestimemur, hæc enim superbia & magnus abusus esset. Hoc solum dicimus. si vere, sincere & ex animo studes humilis esse, te magni ab omnibus ducendum, quamuis id tu non optes, sed quo plus honorem & existimationem fugies, & contemni desiderabis, tanto ille te plus sequetur, est enim vt umbra, quæ corpus sequitur. Sanctus Hieronymus de S. Pau-

Hieronymus. S. Paulus loquens, ait: Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, qua virtutē quasi umbra sequitur. Et appetitores sui deserens, appetit contemptores.

Luc. 14. 8.

Hoc medium Christus Seruator noster in Evangelio docet, dum modum in loco & accubitu honoratiore obseruandum in congregationibus describit, dum ait: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo, & veniens is, qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius: tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quod idem est, quod S. Spiritus ante per Sapientem dixerat: Ne gloriosus appareas coram Rege, & in loco magnorum nesciteris: melius est enim, ut dicatur tibi: Adscende huc, quam ut humiliter coram Principe. Et parabolam claudit, dicens: Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Nonne aduertis, non tantum apud Deum, sed & homines humilem, qui infimum & abiectum locum eligit, magnifici & extolli, & superbium, qui primum locum, & optimos honoratioreque accubitus appetit & desiderat, contemni & paruiferti. Exclamat

Pro. 15. 6.

& dicit S. Augustinus: O sancta humilitas, quam dissimilis es superbia! Ipsa superbia, Fratres mei, Luciferum de caelo deiecit, sed humilitas Filium Dei incarnauit: ipsa superbia Adam de paradiso expulit, sed humilitas Latronem in paradysum introduxit: superbia Gigantum linguas diuisit, & confudit, sed humilitas cunctas congregauit dispersas: superbia Nabuchadonosor in bestiam transmouit: sed humilitas Ioseph Principem Israel constituit: superbia Pharaonem demersit, sed humilitas Moysen exaltauit.

Aug. ser. 12. in oratio.

& dicit S. Augustinus: O sancta humilitas, quam dissimilis es superbia! Ipsa superbia, Fratres mei, Luciferum de caelo deiecit, sed humilitas Filium Dei incarnauit: ipsa superbia Adam de paradiso expulit, sed humilitas Latronem in paradysum introduxit: superbia Gigantum linguas diuisit, & confudit, sed humilitas cunctas congregauit dispersas: superbia Nabuchadonosor in bestiam transmouit: sed humilitas Ioseph Principem Israel constituit: superbia Pharaonem demersit, sed humilitas Moysen exaltauit.

CAPVT XXII.

Humilitatem medium esse ad inre-

rior em anime pacem parandam, & sine illa eandem nunquam haberi.

DISCITE à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Vna præcipuarum & efficacissimarum rationum, quæ inueniri potest, ut animum sumamus ad honores & mundi existimationem contemnendam, & humilitatem colendam; hæc est, quam Christus his verbis proponit, hoc vnicum esse medium, ad anteriorem animæ pacem & quietem parandam: quod tam à spiritualibus expetitur, & à S. Apostolo Paulo inter S. Spiritus fructus positum: *Fructus autem spiritus pax.* Ut autem exactius pax & quies, qua humilis fruitur, cognoscatur, consultum fuerit indagari inquietem & turbationem, qua superbi cor exagitur: contrarium enim per contrarium melius noscitur. Plena est sacra Scriptura sententiarum, impij pacem non esse: *Non est pax impijs dicit Dominus.* *Esa. 48. 22.* *Ierem. 6. 14.* *Psal. 13. 3.* *Superbi multo pace fruuntur.* *Esa. 38. 17.* *August. li. 8. sancta 217. c. 55.* *Superbia filia & soror inuidia.*

Humilitas paci inuenitur causa.

Gals. 22.

Esa. 48. 22. *Ierem. 6. 14.* *Psal. 13. 3.*

Superbi multo pace fruuntur.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

Esa. 38. 17.

August. li. 8. sancta 217. c. 55.

Superbia filia & soror inuidia.

fit, dum aduertet alios honorari, existimari, & sibi præferri, ceterum est illum felle & amaritudine plenissimum fore, & animo esse inquieto & turbato, nisi enim tam dolet superbus, nec tam cor vulnerat, quam si quid horum aduertat.

Graphice nobis id depingi: sacra Scriptura in superbo illo Amman: Magnificabat abs Rege Assuero, & pluris, quam omnes alij Principes & regni magnates: & opibus affluebat & temporalibus bonis, & ab omnibus honorabatur & extollabatur, sic vt nihil illi amplius exoptandū videretur. Et tamen tam turbabatur, quod vnus homo, & quidem plebeius, qui erat Mardocheus, qui sedebat in porta palatij regij illum vilipenderet, nec illi aperiret caput, nec assurgeret, nec se loco moueret, dum transiret; vt nihili faceret omnia, quæ possideret, præ dolore & turbatione, quam hic sentiebat. Idque ipse confessus est, de hoc querelas apud amicos & vxorem deponens, & declarans fortunam & potentiam suam:

Es cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu video Mardocheum Iudæum sedere ante fores regias. Ecce quanta fit iniques superbi, & quanta vnda: & tempestates, quæ in eius corde insurgunt. Impij autem quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Tantaque fuit rabies & furor, qui eam ob causam mentem inuasit, vt parui faceret manus in hunc solum iniicere, nisi sciens illum Iudæum esse, diplomata abs Rege Assuero obtineret, ad omnes Iudæos, qui in regnis erant, perdendos & occidendos. Et Mardocheo altissimam trabem paraauerat domi suæ, vt ex illa suspenderetur; quamuis aliter, ac rebarur, res eeciderit, & Iudæi sententiam in se latam contra inimicos exequerentur, & Amman eo ipso ex patibulo affixus, quod Mardocheo paraauerat. Ante tamen bona ipsi contigit mortificatio; dum enim in hoc totus erat, vt se vlisceretur, & summo mane ad regiam iuisset, vt à Regi licentiam idem exequendi peteret; eandem noctem contigerat Regem inso-

Rodriguez exercit. pars 2.

lumnem egisse, iusseratque ideo annales adferri, & legi sibi, & dum peruentum esset ad id, quod Mardocheus Regi exhibuerat, seruitium, prodicionem in ipsum a duobus eunuchis machinatum manifestando, quasiuit, quid mercedis & præmij Mardocheus pro hoc seruitio & magna fidelitate tulisset? responsum fuit: nihil. Hinc Rex ait: Quis esset? num aliquis in regiam venisset? responderat: Amman in attio est. Iubet Rex intrare. Intrat & rogat Rex: quid faciendum viro, quem Rex cupit honorare? Amman credens se esse, quem Rex vellet honorare, respondit: Homo, quem Rex voluerit honorare, regij vestibus induatur, & ipsi Regis equo imponatur cum regio diademate in capite, & præcipuus Regis Magnatum præcedat, & equum fræno ducat, & in plateis prædicet: Sic honorabitur, quem Rex voluerit honorare. Dixit Rex: vade ad Mardocheum, qui ad fores palatij est, & fac illi, quod dixisti, & caue, ne quid omittas.

Quid non doloris superbum & turbatum illud cor sentiebat? nihilominus faciendum erat, & plene exequendum, quidquid Rex iusserat, puto maiorem illi mortificationem excogitari non posse, postquam statim suspensus est patibulo, quod Mardocheo aptauerat: hæc merces, quam mundus solitus suis dare, unde, quæso, illi hoc malum ortum? quod alter illi caput non aperiret, nec assurgeret, dum transiret.

Vna similitum nugarum sufficit, ad superbis inquietem & turbationem adferendam, & vt semper animo sint amaro, & dolore repleto. Idque & hodie in mundanis videre est, idque tanto plus, quanto sublimiore loco positi sunt. Omnia hæc puncta, ipsis punctiones sunt, quæ pungunt & perfodiunt eorum corda, vt ipsis nihil grauius nec læthalius esse videatur. Et nunquam superbis quid horum deest, quantumlibet extollantur & habeant, ideoque felle vsque amariora corda habent, & in perpetua verlan-

*Minima ves
superbum
affligit.*

tur inquiete & turbatione. Idemque in Religione eueniet, si quis superbus sit, si alijs postponatur, & cur talis ad tale vel tale negotium electus sit, & illius nulla sit habita ratio, & hæc & huiusmodi tantam ipsi parient inquietem, quantam in mundano honorum puncta est ambitio.

*Melancholia
sape superbia
humor & spiri-
tualis agri-
tudo.*

Tract. 6. c. 4.

Ex hoc & aliud erui poterit, quod sapius re ipsa experimur: quod quamuis morbus inueniatur melancholiæ, & licet sit aliquis melancholicus & tristis, tamen non est melancholiæ vel bilis humor, nec corporea infirmitas, sed superbiæ humor & spiritualis agritudo. Tristis & melancholicus es, eo quod postpositus & nulla tui habita ratio sit. Tristis & melancholicus es, quod inde honorem non sit adeptus, unde sperabas adipisci, sed potius videris ruborem & pudorem nactus. Non tam feliciter successit, ut optabat, concio, nec argumentum, nec conclusiones, potius honore, & existimatione videris excidisse, ideo tristis & melancholicus appares: & dum quid horum publice faciendum, timor, ne aliter forsitan cadat, quam speras, & ne pro honore parando eundem amittas, te anxium & tristem reddit. Hæc sunt, quæ superbum tristem & melancholicum faciunt.

*Humilis ho-
morem non
quærit.*

Humilis vero corde cui cura non est honor & existimatio, & in infimo loco contentus est, omnibus his anxietatibus & turbationibus immunis est, & summa pace fruitur, secundum prædicta Christi verba, à quo Sanctus illa mutatus est, dum ait: Si pax in mundo sit, humilis corde illam possidet.

Th. à Resp.

Ideoque quamuis alio medio spiritus aut perfectionis, sed solum commodi nostri, & pacis, & interioris quietis causa fieret, profecto humilitati nobis studendum foret, hoc enim viuere est, alterum vero viuendo moti.

Sanctus Augustinus *lib. 6. confess. cap. 6.* ad propositum refert de se, quod Dominus ostenderit illi cæcitatem & misere-

riam, in qua tunc erat. Dum (inquit) valde essem occupatus in oratione quadam, quæ Imperatori reddenda est, & in ea referenda eius laudes, quæ pleræque falsæ erant, & ipse ob illas laudandus ab illis, qui eas huiusmodi esse sciebant (ut vanitas & stultitia mundi videatur, dumque ego ob hoc multa essem in solitudine, cogitatione & imaginatione, quam id mihi ratione succederet, febri confluentium cogitationum correptus, contigit me per plateam quadam Mediolani euntem pauperem mendicum videre, qui postquam ederat & biberat, ludebat & oblectabatur, & hilaris erat; quem videns suspiravi, & dixi amicis ibi presentibus: Multa miseratione digna in nostra stultitia esse, nam in omnibus nostris laboribus, ut erant illi, quibus tunc temporis occupabamur, portantes nostræ infelicitatis onus, & cupiditatis stimulis vulnerati, & oneri onus addentes, non quærebamus, nec curabamus aliud, quam assequi securam lætitiæ, in quo nos pauper ille anteibat, ad quam fortasse nunquam perueniremus. Quod enim ille exigua elemosyna erat assequutus, id ego tantis laboribus & incommodatibus parare conabar, volo dicere felicitatis temporalis lætitiæ.

Verum quidem est (dicit sanctus Augustinus) pauperem illum veram lætitiæ non habuisse, sed ego ambitione mea falsiorem illa quærebam, & ille lætabatur tamen, & ego tristabar, ille securus erat, ego vero in timore & anxietate. Et si quis quæsiuisset, quid mallem, an tristem, an vero lætum esse? respondi, me malle lætari, & si rursus quæsiuisset, an mallem tristem esse, qualis mendicus, an qualis ego eram; tunc elegissem esse, qui eram tam laboribus & incommodatibus repletus. Et dicit nullam habuisse causam, ut me pauperi antefeream, eo quod illo sapientior sim, quod hoc mihi non faceret satis, quod scientia mea solum studebam hominibus satisfacere, non ut eos docerem.

sed

sed placerem. Ille procul dubio (ait) me fortunatior erat, non solum quod ille hilaris, ego sollicitus eram, quod mihi maximo erat dolori; verum etiam quod ille bonis medijs vinum parauerat, ego vero mentiendo verebar vanam gloriam.

CAPVT XXIII.

De alio efficaciorum mediiorum genere, ad humilitatem parandam, quod est eiusdem exercitio.

DE primo mediiorum genere diximus, quæ solent assignari ad virtutem parandam, quæ sunt tam diuinæ quam humanæ rationes & considerationes. Verum tam ad vitium illud superbiæ propendimus, quod in cordibus nostris radices egerit illud serpentis: *Eritis sicut* *Dij*: ex primorum parentum genita, vt quantæcunq; considerationes assignentur, non tamen sufficiant, vt è nobis propulsent hosce fumos existimationis & honoris. Videtur nobis hic accidere, quod ijs, qui timore capi sunt, quibus quantascunq; rationes adfers, quibus illis persuadere conaris, nihil esse, quod timendum sit; respondent: facile intelligo vera esse, quæ dicis, & vellem, tamen ipse mihi persuadere non possum, metendum nil esse. Eodem modo & aliqui dicunt: Scio omnes has rationes, à te propositas, de hominum opinione & existimatione veras esse, & ostendere nihil aliud nisi quid venti & vanitatis esse; tamen adduci non possum, quin illa magni faciam. Vellem quidem, tamen videntur hæc etiam me nolentem ad se trahere, & me turbare: Vt ergo rationes & considerationes non sufficiunt, vt timido eximatur metus, nisi simul illi adferamus remedia facti, dicentes, vt adsit & tangat illa, quæ illi phantasmata & terriçulamenta videntur, & vt nocte accedat loca tenebrosa & solitaria, vt re ipsa probeat & videat nihil esse, sed omnia fuisse imagina-

tionem & apprehensionem, & sic omnem timorem excutiat & perdat. Sic etiam vt perdatur opinio & mundi existimatio, & illa contemnatur; dicunt Sancti, orationes & considerationes non sufficere, sed necessarium esse operum medium, & humilitatis exercitium, idq; præcipuum & efficacissimum esse remedium, quod nostra parte adferri possit, ad virtutem hanc sibi parandam.

S. Basilius dicit: Vt artes & scientiæ exercitio parantur; sic & virtutes morales. Vt quis bonus sit musicus, aut operarius mechanicus, vel Rhetor, vel Philosophus; necesse vt se in iisdem exerceat, hacque rationalis euadet. Similiter ad humilitatis, aliarumque virtutum moralium habitum acquirendum, necesse nos earum actibus exerceri, sicque illas parabimus. Et si quis dixerit, ad possessiones & affectiones animæ componendas & moderandas, & virtutes assequendas sufficere rationes & considerationes, monita & documenta S. Scripturæ & Sanctorum; illum falli, dicit S. Basilius: *Is similiter facit, vt si quis disceret edificare, nec unquam tamen edificaret, & excidere, quæ didicisset, ea in actum nunquam educeret, sed contentus esset audire artis documenta & monita; certum est huiusmodi nunquam fabrum fore. Simili modo nec humilitatem, nec alias virtutes assequetur, qui se in iisdem non exercuerit. Ad cuius confirmationem adferunt illud Apostoli sancti Pauli: Non enim auditores*

Legis iusti sunt apud Deum, sed factores Legis iustificabuntur. Ad hoc non sufficit multas rationes & documenta audire, sed necesse opere complere, & plus hic virium habet praxis & exercitium, quam omnis Theoria, quæ excogitari potest. Et licet verum sit, omnem virtutem & bonum Dei manu prouenire, & vires nostras ad hoc non esse pares; tamen idem Dominus nobis ea sic vult largiri, vt nos operando cum eius gratia concurramus.

Sanctus Augustinus in illa Christi verba: *Si ergo ego laui pedes vestros Dominus*

Genes. 3. s.

Consideratio sine exercitio ad humilitatem non sufficit.

Basil. in reg. fusus disput. 7.

Rem. 2. 13.

Exercitatio ipsa Theoria in omnibus artibus utilior.

Aug. 11. 18. Super Ioan. Ioan. 13. 14.

Christus exemplo suo nos instruit.

Et magister, et vos debetis alter alteri pedes lauare. Dicit hoc esse, quod Christus Seruator noster nos hoc exemplo pedes discipulorum lauando docere voluit: Hoc est, beate Petre, quod nesciebas, quando fieri non sinebas, hoc tibi postea sciendum pramissit, ecce ipsum est postea. Idque est, si humilitatem assequi optamus, actibus humilitatis exterioribus nos exerceamus. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. Didicimus, Fratres, humilitatem ab excelso, faciamus inuicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Quandoquidem Summus & Omnipotens se humiliavit, quandoquidem Dei Filius se abiecit, & humilibus & abiectis ministerijs occupatus est, lauando discipulorum pedes, & Matri & sancto Ioseph seruiendo, & ijs se subijciendo & obediendo in omnibus, quæ mandabat; ab illo discamus, & abiectis & humilibus officijs nos exerceamus, hocque modo humilitatem assequemur.

Illud ipsum est, quod dicit sanctus Bernardus: *Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugas humiliationis; nam si non potes humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi.* Sanctus Augustinus recte probat, & rationem dat, ob quam hoc exterioris humiliationis exercitium iuuat, & tanti momenti esse, & tam necessarium ad veram cordis humilitatem consequendam. *Cum enim ad fratris pedes inclinatur corpus, et in corde ipso vel excitatur, vel si iam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus.*

Tam sibi valentur & coniunguntur exterior & interior ille homo, alterque ab altero sic dependet, ut dum corpus humiliatur & deijcitur, intus excitatur humilitas. Nescio quid in se habeat, quod me ante fratrem humiliem, & quod ipsius pedes osculer: nescio quid in se habeat pauper & vilis vestitus, & abiectum & humile officium, nisi quod humilitatem in corde generet & nutriat,

sique ibi illa sit, eam foueat & augeat. Hocque respondet sanctus Dorotheus huic quaestioni, qua ratione possit humilitatem anima consequi abiecto & vili vestitu, qui in corpore est: certum enim esse ait, quod à corpore in animam deriuetur bona vel mala dispositio. Ideoque videre est, aliam animæ esse dispositionem, dum sanum est corpus, aliam, dum ægrum est, aliam, dum saturum, aliam, dum famelicum est.

Eodem ergo modo alium affectum induit anima, dum homo throno, vel pretiosis phaleris ornato equo infidet, alium, dum in terra vel asino sedet, aliumque affectum & dispositionem habet, dum se pretiosis vestibus ornat, alium vero, dum se paupere & vili veste regit.

Sanctus Basilius idem recte etiam aduertit, dum ait, quod ut hominibus mundanis bonus & illustis vestitus cor extollit, & in ijs gignit superbiæ & vanitatis fumum, & propriam existimationem; sic & in Religiosis & Dei famulis pauper & humilis vestis humilitatis affectum in corde excitat, & gignit proprium contemptum, & videtur hominem contemptibilem reddere.

Et addit ideam Sanctus, quod sicut mundani homines vestes bonas & illustres appetunt, ut iisdem magni fiant & æstimentur, eodem modo famuli Dei, & vere humiles vilem & pauperem vestem appetunt, ut per eandem contemnantur, & ab hominibus minoris fiant, & quod hic sibi videntur magnum remedium inuenire, ut in vera humilitate conferuentur, & progrediantur.

Inter omnes exteriores humiliationes illa de paupere & vili veste vel præcipua est, ideoque tam apud vere humiles in vsu. De Patre Francisco Xauerio libro 6. capite 7. eius vite, legitur, quod semper paupere veste viretur, ut humilitatem conferuaret, timens ne bona cum veste aliqua se existimatio, vel præsumptio miferet & accederet, ut contingere solet.

Ex

Dorothei, deff. 2.

Basilius, in reg. fufim difput. 22.

Humiliatio in vestitu vili maxima.

Exercitio producitur interius.

Exercitium
ad humilitatem
magis desiderium
mediis effici-
casius.

Ex altera ratione videre erit, ad humilitatem cordis, aut aliam quam interiorum virtutum parandam multum professe eiusdem virtutis exercitium, hoc enim voluntas magis, quam desiderijs mouetur, praesens enim obiectum & visibile est, quod magis mouet, quam abfens: vt quod oculis videmus, magis mouet, quam quod audimus. Vnde vulgo dicitur, id cornu mouere, quod oculi non vident.

Eodem modo exterius, quod in actum deducitur, magis voluntatem mouet, quod obiectum praesens sit, quam desideria & apprehensiones exteriores, quarum obiectum praesens non est, sed solum in imaginatione & apprehensione. Maiorem patientiae virtutem in anima procreabit vna iniuria voluntarie & bene tolerata, quam quatuor in desiderio & sine opere: & maiorem humilitatis virtutem in mente gigneret vnus dies in vili & humili officio transactus, & vestitu humili & lacero indutus, quam multi dies solis desiderijs traducti.

Quotidie experimur, aliquem repugnantiam sentire, dum primo die mortificationem aliquam ordinariam exercet, si vero altero die id fiat, nullam videre difficultatem, quamuis antea saepius id desiderarit, quod tamen non sufficiebat, vt difficultatem illam superaret.

Hinc est, quod Societas aliquibus publicis mortificationibus vtatur, quas apud Sanctos legimus in vsu fuisse. Si enim quis semel quid horum faciat, seipsum ad alia superat, quae antea ipsi difficilia facta erant.

His accedit, quod Theologi dicunt, actum interiorum, exteriori actu accedente, communiter fieri intensiorem & efficaciorum. Sic vt si quis se in obiectis & humilibus exercet, multum vndeque proficit ad humilitatis virtutem parandam.

Exercitium
producit &
confermat vir-
tutem humi-
litatis.

Quia vero iisdem medijs & causis virtus conseruatur & augetur, quibus acquiritur, & quia exterius exercitium ne-

cessarium est ad humilitatis virtutem acquirendam; ideo & necessarium est ad conseruandam & augendam. Ex quo sequitur, multum ad omnes hoc exercitium pertinere, non solum incipientes, sed & progredientes, & eos, qui multum profecerunt; vt diximus, dum de mortificatione ageremus. Ideoque Pa-
ter noster omnibus id multum commendat: *Magnopere confert, deuote, quoad se-ripoterit, ea munera obire, in quibus magis exercetur humilitas & charitas.* Alio loco dicit: Anteuertere oportet tentationes, adhibitis earum contrarijs, vt cum quis animaduertitur ad superbiam esse propensus, exerceri is debet in rebus abiectioribus, quae ad humiliandum ipsum vtilis futurae videantur, & sic de prauis alijs animae propensionibus. Et alibi: Quod ad abiecta & humilia officia attiner, prompre illa suscipienda sunt, in quibus maiorem repugnantiam inuenit, si illi iniunctum sit, vt illa faciat.

Ideoque dico, duo haec, humilitatem & humiliationem sibi mutuo auxilio esse debere, & ex interiore humilitate, quae est seipsum contemnere & parui facere, & ab alijs desiderare parui fieri, nasci exteriorum humiliationem, vt talis se homo exterius demonstrat, vt se in tus aestimat.

Dico, vt se humilis interius & in proprijs oculis contemnit, & omni honore indignum reputat; talis & exterior agendi modus esse debet, & opera exteriora, quae facit: sic in actionibus noscitur interior humilitas, quae in corde est: Elige vltimum locum, vt dicit Christus Seruator noster, non dedigneris cum parulis & abiectis agere, latere officijs humilibus: & eadem exterior humiliatio, quae ex interiore nascitur, fontem suum, deriuatur, excrecere faciet.

Tract. I. c. 18.

3. p. cons. c. 1.
§. 13. & 12.
reg. 12. & 19.
summarij.

C. 4. exam §.
28. regul. 13.
summarij.

CAPVT XXIV.

Dicta quibusdam exemplis confirmantur.

*Pet. Cluniac.
l. 2. micac. r.
29. & Breden
bach l. 2. coll
sacrar. 6. 33.*

REFERET Petrus Cluniacensis, in Carthusianorum Ordine quendam fuisse Religiosum sanctæ & probatæ vitæ, quem Dominus noster in tanta castitate, puritate & integritate conseruauit, vt nec in sompnis quidem illusionem aliquam pateretur. Iam morti vicinus, præsentibus Religiosis, & Priore, iussus ab eodem dicere, in quo putabat se magis Deo placuisse in hac vita, respondit: Difficilem rem, Pater, quæris, & quam nullo modo dicerem, nisi me obedientia cogeret. A pueritia multum à Diabolo affligebat, & infestabar, sed secundum dolorum & tribulationum multitudinem, quas cor ferebat, etiam anima multis consolationibus recreabatur, quas Christus, ipsiusque sanctissima mater mihi mittebant.

Psal. 93. 19.

*B. Virgo in-
bet humili-
tatem in vi-
tibus, vestibus,
& officiis.*

Quodam ergo die, dum magna Diaboli tentatione afflictus & fatigatus essem, apparuit maxima Reginarum, cuius præsentia omnes Diaboli fugati, & tentationes repressæ, & postquam me esset consolata, & monuisset perseuerare, & in perfectione progredi; mihi dixit: vt commodius hoc facias, speciatim ex Filij mei thesauris tria media vel humilitatis exercitia depromere volo, quibus si reexerueris, Deo multum placebis, & hostes superabis. Suntque hæc, vt te in his tribus humilites, in victu, in vestitu, & officijs, quæ facis. In victu petes & procurabis tibi vilissimos cibos, in vestitu vilissimam vestem, & in officijs abiectissimum & humillimum, magno honori & lucro ducens esse occupatum abiectissimis, & maxime contemptis, quæque alij dedignantur & fugiunt. Hæcque dicens disparuit, egoque cordi meo impressi sacratissima Virginis verborum virtutem & energiam, vt post facerem, quod ipsa

iussit, & hic anima mea magnum profectum inuenit.

Narrat Cassianus de Abbate Paphnutio, qui cuiusdam monasterij monachus & Abbas in Ægypto, & ob venerabiles canos, & mirabilem vitam magni habitus, & à monachis honoratus, vt Pater & Magister, idque ægre ferens tanto se honore affici, & desiderans se videre humiliatum & posthabitum; nocte quadam secreto monasterium suum exiuit, & habitum induens sæcularem ad sancti Pachomij monasterium profectus est, quod tamen procul ab ipsius monasterio distitum erat, & tunc temporis in rigore & sanctitatis feruore multum florebat, vt ibi ignotus & nouitius haberetur, & sperneretur, multosque dies ad portam stetit, humiliter habitum petens, prosternens & procumbens ad pedes omnium monachorum. Vbi vere contemptus fuit, & exprobratum, quod iam mundo satiatus in senectute Deo seruire volebat, & quod potius necessitate coactus veniret, vt ei virtus suppeditaretur & seruiretur, quam vt seruiret ipse. Tandem admissus fuit, & cura horti monasterij illi iniuncta, Superiore alio constituto, cui in omnibus obediret. Quod officium exactissime & magna humilitate obiuit, & studebat facere, quod alij recusabant, quodque molestissimum in monasterio erat. Neque contentus hæc de die facere, noctu secreto surgebat, & in ordinem redigebat, quæcunque poterat, domus negotia, idque tam occulte, vt à nullo posset videri, omnibus mane mirantibus, quod nescirent, quis hoc faceret. Hoc modo tres exegit annos, bona hac occasione laborandi, & contemptui habendi, valde contentus, hoc enim illud erat, quod tam desiderauerat.

Verum quia ipsius monachi multum talis patris absentiam dolebant, aliquot eorum in varias partes profecti sunt, vt quærerent, & iam post triennium desperantes se illum posse inuenire; vnus monachorum Paphnutij transiens monasterium

*Cassia. l. 6. de
i. s. i. intrant.
c. 30 & 31. &
coll. 20. c. 1.*

*Desiderium
humilitatis.*

*In vi-
trum*

sterium Pachomij, nec cogitans quidem se illum posse inuenire, illum agnouit, dum Sanctus sinum hortu inueheret. Ipsi ad genua procidit: qui videbant, morabantur, & plus dum audirent, quis esset, quemque antea fama nouerant, & veniam ab eo petebant. Sanctus casum suum deplorabat, eo quod Diaboli inuidia detectus esset, & thesaurum, quem ibi habebat, perdidisset. Reduxerunt, quamuis inuitum, ad monasterium, & magno cum gaudio receperunt, & post summa cum diligentia custodierunt.

Quod tamen (ob magnum, quod habebat, contemptus sui desiderium, & non nosci, & ob humilis illius vitæ gustum & delectationem, quam in altero illo monasterio egerat) illum cohibere non potuit, quominus alia nocte monasterium exiret, ante cum nauata quodam pactus, ut naue in Palaestinam ueheretur, qua multum inde distabat: quod & factum, appellens ad Cassiani monasterium.

Dominus tamen noster, cui curæ est humiles exaltare, statuit, ut à quibusdam monachis suis, qui eo visitatum loca sancta venerant, detegeretur, & sanctus senex ob hæc pluris æstimaretur.

In viis Patrum.

In Patrum vitis narratur de quodam monacho, qui longo tempore solitarius in eremo vixerat, magnæ penitentia & orationi intentus fuerat, cuius mentem cogitatio subijt, quod iam perfectus esset, & se orationi dedit, & Deum rogauit: Domine ostende, quid mihi ad perfectionem desit. Et volens Deus eius cogitationes humiliare, audiuit vocem sibi dicentem: Ad talem vade, & fac, quod ille tibi dixerit: hic subulcus erat.

Eodem tempore huc reuelatum fuit, solitariū hunc illi locatum venire, & iussus fuit illi dicere, ut flagellum sumeret, & porcos pasceret. Senex Anachoreta iam præsens, subulco salutato, dixit: Deo seruire vehementer opto, dic

mihī, quid ad hoc mihi factū opus? Dicit alter: Faciesne, quod dicam? respondit senex: Faciam. Tunc subulcus: Summe hoc flagellum, & vade porcos pastum. Obedit senex: nam Deo seruire, & quod ei ad perfectionem deerat, adipisci optabat. Ibatque bonus senex cum flagello, pascebatque porcos, & qui eum norant, qui frequentes erant, eo quod sanctitatis eius fama regionem illam peruagata esset, dicebant: Vidistin' senem illum, de quo tam magna audiuimus, stultus factus est, & pascit porcos, frequentia ieiunia & abstinentiæ cerebrum eius debilitarunt, & eum ad insaniam redegerunt. Bonus tamen senex omnia hæc audiens, summa patientia & humilitate illa ferebat, & aliquot dies in hoc opere persistebat. Videnſque Deus eius humilitatem, quodque has contumelias & iniurias æquo ferret animo, iussit ut in locum suum rediret.

In Prato spiritali dicitur de quodam sancto Episcopo, quod relicto episcopatu & dignitate venerit in sanctam ciuitatem Hierusalem, ut ibi vilipenderetur, nemini enim ibi notus erat, & vili veste induens, operam suam ut operarius operibus publicis addixit, & labore suo vitauit. Erat ibi Comes quidam Ephremius nomine vir pius & prudens, cui operum publicorum vrbs cura concredita erat, qui sæpius sanctum Episcopum humi dormientem videbat, simulque igneam columnam ab ipso orientem, & ad cælum vsque pertingentem. Quod mirabatur, quod hominem cerneret pauperem, & ædificiorum puluere & terra sordidum, coma promissa & barba, qui que tam vili & abiecto operi se addixerat. Quodam tempore se non cohibere valens, ad se illum vocat, & quaerit, quis sit? Sanctus respondet, se vnum ex ciuitatis pauperibus esse, & se hoc labore viuere, quod aliud ei non esset medium, quo se aleret. Hæc responsio Comiti minime satisfecit, quod Deus hac ratione seruum suum honorare vellet, humilitatem eius manife-

Pratum spirituale.

nifestans. Hincque bis, ter, sapiusque eum interrogavit, quis esset, tanta instantia, ut illum aperire cogeret, quis esset, quod tandem duabus conditionibus dixit se facturum: quarum prior erat, ne, quamdiu viveret, alicui aperiret, quid dicturus erat: posterior, ne nomen suum dicere cogereetur. Quibus concessis, dicebat se Episcopum esse, & ut honorem & existimationem fugeret, eo venisse.

Climach. c. 1. Iohannes Climachus narrat de quodam viro graui Alexandrino, qui petebat in quoddam monasterium admitti. Videbatur Abbati ex aspectu & alijs signis homo durus, arrogans, & seculi vanitate turgidus, ideoque illum secuta humilitatis via ducere volebat, ideoque illi dixit: Si vere decreueris tollere & ferre Christi iugum, tibi, ut obedientiae laboribus exercearis, permittendum est. Respondit ille: Ut ferrum in fabri manu est, ut ex eo faciat, quod vult, sic & ego, Pater, me submitto omnibus, quae imperabis. Volo ergo (ait ille) ut ad portam monasterij stes, & ad genua procumbas omnium, qui intrant & exeunt, & dicas, ut Deum pro te rogent, quod magnus peccator sis. Ille mandato huic plene obediuit.

Oblatio ad humilitatem.

Et postquam septem annos continuos hoc in exercitio transegisset, eoque magnam sibi humilitatem acquisivisset, voluit Abbas illum in monasterium admittere in aliorum consortium, & sacris Ordinibus initiari, quod hunc honorem optime meritis esset. Sed ipse multis v. s. intercessoribus, & inter alios sancto Iohanne Climacho, à Superiore obtinuit, ut eodem loco & exercitio relinqueretur, in quo hactenus fuerat, donec curriculum suum absolueret, quasi praesagiens vel conijciens finem suum iam instare.

Ita factum fuit; nam post decem dies Dominus illum ad se vocavit, quem monasterij ianitor post septem dies sequutus est, cui in vita sua promiserat, quod si contingeret illum partem aliquam cum

Deo habere, peteret, ut sibi socius esset; quod & euenit. Dicit praeerea idem Sanctus, quod dum hic viveret, & se hoc humilitatis exercitio exercebat, se illum interrogasse, quo se occuparet, & quid tunc temporis cogitaret? illumque respondisse: Quod sibi exercitium fuisset, se indignum monasterij consortio, & Patrum adpectu putare, vel ut oculos attolleret, ut eos aspiceret.

Dicitur in vitis Patrum, Abbatem Iohannem reuulisse, Philosophum quendam discipulum habuisse, qui aliquid commisit, quare ei dixit Philosophus: Non tibi ignoscam, nisi aliorum tres annos toleres. Fecit, quod iusserat, & venit, ut si ignosceret, sed iterum dixit Philosophus: Non ignoscam, nisi praemia des tribus annis, quae te iniuria afficiant. Quod & fecit, & tunc illi ignouit, & dixit illi: Iam tibi Athenas ire licet, & sapientiam discere. Iuit ille Athenas, & Philosophus alius iniurias dicebat his, qui veniebant, ut illum audirent, ut experiretur, num patientes essent. Cumque illi iniuria fieret, & ille rideret; dicebat illi: Quare rides, tu, dum ego te iniuria afficio? Respondit: Tres annos dono dedi, ut mihi iniuriam facerent, & eo inuento, qui mihi gratis iniuriam facit, nonne vis ridere? Tunc ait Philosophus: Ingredere, tu aptus ad sapientiam discendam es. Vnde concludebat Abbas Iohannes, patientiam portam esse ad sapientiam.

P. Petrus Massæus in vita Patris nostri beati Ignatij refert, quod quodam tempore Venerijs Patrum peregrinans cum Patre Iacobo Laines, lacerna admodum detrita laceraque indutus: pecuarius quidam puer ad eos repente aduolat, cecipitque cachinnos tollere, eiq; licentius illudere. Ignatius placide vultu substitit, comes ad eum conuersus petebat, cur gradum non acceleraret, & pueri se perulantia non subtraheret? respondit Pater: Cur puerum hunc hac tanta oblectatione fraudem, quae illi oblata est? tumque

diu

In vit. Patr. 2. p. 5. 80.

Humilis ad philosophum aptus.

P. Massæus, c. 5. vite P. Ignatij.

Lib. vite c. 1. fo.

Basil. Iulianus 7. Conu. cum a. utrum fo.

diu substitit, donec puer eum videndo & ridendo saturasset animum, plus ex hoc sui contemptu hauriens voluptatis, quam mundani ex vulgi plausu vastaque acclamatione percipiunt.

De P. Francisco de Borsia in eius vita refertur, quod quodam tempore iter faciens cum patre Bustamante, qui ipsi socius erat, venerit in quandam domum in qua cubiculum non erat, ut dormirent, nisi locus angustus, & aliquot straminis fascies: decumbunt patres, & P. Bustamante ob senectutem & asthma, quo laborabat, totam noctem tussiebat & spuebat, & putans se versus parietem spueri, in P. Franciscum & saepe eius faciem spuebat Pater nec verbum quidem dicebat, nec se loco mouebat, nec affligebat ob eam causam. Mane videns Pater Bustamante, quod contigerat, valde erubescerebat. P. vero Franciscus seruans eundem vultum & hilaritatem, ut illum consolaretur, aiebat: Non turbare ideo Pater, certum enim tibi sit, in toto loco nihil fuisse dignius, ut conspueretur, quam ego.

CAPVT XXV.

De humilitatis exercitio, quod in Religione habemus.

S. Basilius praeferens & anteponeus vitam monasticam solitaria, inter opinionis suae rationes haec vna est, quod, praeterquam quod solitaria periculis sit obnoxia, non sit tam apta & sufficiens ad virtutes necessarias acquirendas, ut monastica, eo quod vsu & earum exercitio careat. Qua enim ratione se in humilitate exercebit, qui non habet coram quo se humiliet. Quo modo charitatem & misericordiam vsurpabit, cui cum altero non est commercium & communicatio? qui patientiam exercitabit, qui resistentem ei, quod petit, non habet? Religiosus vero qui in commune viuunt, multas habet comoditates omnes has necessarias vir-

tutes parandi, quod occasionem habeat in omnibus his se exercendi. In humilitate, quia habet, cui se humiliet & subiciat: in charitate, habet enim cum quo illam exerceat: in patientia, nam qui totum cum hominibus tractat, nunquam desunt ad eam occasiones: eodemque modo liceat per omnes virtutes discurrere. Multum omnes Religiosi Deo obligati sumus, ob magnam gratiam, quam exhibuit nos ducendo ad religionem, in qua tanta est dispositio & media & virtutes assequenda; & profecto est virtutum schola. Nos tamen praeter aliis illis specialiter obligamur, praeter enim media communia, nobis alia particularia largitus est, & praesertim ad humilitatem parandam, hocque ex regula & constitutione. Sic ut si regulas bene seruauerimus, valde humiles erimus, in illis enim sufficiens ad hoc habemus exercitium. Talis est regula illa & constitutio, quae praecipua & maximi ponderis est in Societate, quae iubet, ut omnes errores & defectus, & res quaecunque, quae notatae, & obseruatae fuerunt superioribus per quemuis, qui extra confessionem eas acceperit, manifestentur. Ut & illa, quae iubet, ut totam conscientiam nostram superiori aperiamus, non celantationes, passionem & malas inclinationes, & omnes defectus & miseriae: & quamuis verum sit id ob alium finem ordinari, ut suo loco dicemus; tamen non est dubitandum, quin magnum sit humilitatis exercitium. Notandum, quod dicatur ad maiorem obiectionem & propriam humilitatem, hoc enim est, quod dicimus. Si veram humilitatem assequi vis, gaudebis omnes defectus tuos maioribus manifestari. Ideoque bonus & humilis religiosus ipse defectus suos superiori declarat, & petit pro illis poenitentiam, & studet primus esse, a quo superior eorum notitiam habeat. Et non solum hoc sed multo maius humilitatis exercitium in Societate habemus, publice enim & coram omnibus errores tuos indicas, ut te contemnant & vilipendant: quod exercitium huius humilitatis finis est, & non ut te

Societatis homines praeterea ad gratias agendas ob uocatione obligati.

3. p. tract. 7. Reg. 9 Summarii c. 4. Exa 6. 8.

3. p. confit. c. 1. §. 12. & reg. 40 & 41. Summarii.

Lib. 4. ca. 5. vita P. Francisci de Borsia.

vit. Patr. p. 80.

humili ad ielosophian utus.

Basil. in reg. fusius disput.

7. Conuersatio enim alia virtutum occasio.

Maff. l. 1. 5. vita T. gnati.

humilem & mortificatum habeant, hoc enim non humilitatis, sed superbiæ exercitium & actus esset. Eodem spiritu capiendæ & considerandæ sunt reprehensiones, non tantum particulares & secretæ, sed & publicæ, & coram omnibus factæ. Et quantum ad te attinet, gaudendum tibi est, si hoc sincere fiat, & si omnes ita sentiant, & te pro tali habeant. Et in generali vsus & exercitium omnium poenitentiarum & exteriorum mortificationum, quæ in societate fiunt, multum prodest ad acquirendam, & conseruandam humilitatem, vt sunt: pedes osculari, sub mensa comedere, vel genibus flexis, procumbere & prosterni ad rectorii ostium, &c. Si hæc eo spiritu, quo debent, fiant, multum utilitatis adferent ad veram parandam & conseruandam humilitatem. Dum sedes vt humi edas, faciendum tibi est cum interiore tui ipsius cognitione, quod indignus sis cum fratribus tuis mensæ accumbere, & dum ipsorum pedes oscularis, quod indignus ne terram quidem, quam pedibus calcant, osculari: Dumque te prosternis, quod dignus sis, vt omnes tibi os calcant: & desiderandum tibi, vt sic omnes de te sentiant optimumque foret, dum quis has facit mortificationes, vt se interius exerceret hisce considerationibus, vt sanctus ille Monachus, qui septem annos in monasterii porta stetit, de quo capite præcedente dictum est, hoc enim pacto vtilissimæ fuerint, & in corde humilitatem gignent. Sin hæc sine spiritu & solum exterius feceris, parum proderunt.

ad Tim 4.
3.

Vt enim ait S. Paulus: *Corporalis exercitatio ad modicum utilis est.* Idque solum est quid facere ex consuetudine & decoris causa, dum tantum exterius fit sine spiritu, & non habito fine, ad quem dirigitur.

Si postquam osculatus fueris fratrum pedes, & ipsis te calcandum prostraueris, illis verba austeræ & morosa dicis; vnum cum altero non recte conuenit, signumque est illud solum consuetudinem, vel hypocrisim fuisse. Eiusmodi &

multa alia humilitatis exercitia in Societate ex regula & constitutione habemus. Hic ea memoria ergo ponere volui, licet superius ob aliud in medium allata fuerint, vt illa oculis subiciamus, eaque sint, quibus præsertim humilitatem exerceamus, ad virtutem & mortificationem ostendamus ei esse necessariam, ad exacte ordinis sui regulas & constitutiones obseruandas, in his enim profectus & perfectio nostra præcipue sita est. Etsi vires sibi & virtus non sint, vt in praxin deducas illa, quæ humilitatis & mortificationis sunt, ad quæ te regula & institutum tuum obligat, nihili fac quidquid habes. Vt & de quocunque Christiano dici potest, præcipuum, ad quod necessaria ipsi est humilitas & mortificatio, esse ad Dei legem seruandam, sicque non habeat ad idem, parum vel nihil proderit. Si humilitatem non habeat, & mortificationem, vt erubescendum quid confiteatur, sed verecundia, vel vt rectius dicatur superbia emitret, & transgreditur, tantum mandatum quid proderit, quicquid habeat vel faciat, quandoquidem ideo solum damnabitur? Idem & suo modo de Religioso dici poterit: si humilitatem non habeas, vt superiori conscientiam tuam aperias, & eam tamque primam regulam serues, ad quid prodest humilitas & mortificatio? Si etiam ferre non possis, vt alter errores tuos ad superiorem deferat, vt reprehendat, vbi tua est humilitas? Si eandem non habes, vt reprehensionem & poenitentiam recipias, & humile & abiectum munus obeas, & eo gradu ponaris, quo Societas te ponere vult; ad quid seruit humilitas & indifferentia, & ad quem finem volunt superiores? Hac ratione potest quisque Religiosus enumerare speciatim, quæ ordinis sui sunt, & quisque alius ea quæ status eius sunt.

CAPVT XXVI.

*Cauendum ne verba proferamus,
quæ nostræ laudi serui-
re possunt.*

*Basil. ser. de
exercit. mo-
nastica.*

SANCTI & vitæ spiritualis magistri Basilius, Gregorius, Bernardus, & alij monent, caueamus nos magna diligentia, ne verba proferamus, quæ laudi & existimationi nostræ seruire possunt, secundum illud, quod Sanctus Tobias filium suum monebat: *Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas.*

*Bern. epist.
87.
2. ad Cor. 12.
6.*

Exacte perpendit S. Bernardus ad hanc rem illud S. Pauli. *Parco autem ne quis me existimet, supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me.* Magna quædam de se dixerat Apostolus, quod sic auditoribus conueniret, & ad maiorem Dei gloriam necesse foret, & alia maiora proferre potuisset, quandoquidem in tertium vsque cælum eleuatus erat, vbi viderat & audierat maiora, quam quæ lingua eloqui poterat: sed dicit eise omittere, ne quis putet plus, quam in eo erat, aut videat in eo. Dicit Sanctus Bernardus: *Quam pulchre dicit: parco. Non parcat sibi arrogans, non parcat sibi superbus, non cupidus vana gloria, & iactator actuum suorum, qui vel sibi arrogat, quod est, vel mentitur quod non est. Solus, qui vere humilis est, parcat anima sua, qui ne putetur quod non est, semper, quantum in se est, vult ne sciri, quod est.* Et specialius de eo agens dicit: *Loquens nihil dicat, unde multum eruditus, multumue religiosus posse putari: nihilque quod possit laudi tuæ accedere, semperque cauendum ne dicas, quod magnum in eo periculum situm sit, quamuis vere dicere possis, & ad adificationem, & videaris tibi dicere ad alterius bonum & commodum, sufficiat tuum esse, ideoque non dicendum. Hic valde continens esse debes, ne bonum fortasse, quod fecisti, perdas.*

Bern. in speculo monachorum.

S. Bonaventura ait: *Nunquam de scientia, vel de seculi statu se iactent.* Numquam verba profer, quibus intelligatur, quod seias, vel habilis sis, vel aliquid ingenium, vel singulare talentum habens, ne quid facias, ex quo aduertatur, quod in sæculo aliquid fueris. Valde indecens in religione se de nobilitate & suorum dignitate iactare, stemmata enim & dignitates ventus leuis est, & vt quidam quærebat: Scis ad quid concludat nobilitas? vt contemnatur, vt opes.

*Bonavent. in
specul. discip.
3. c. 3.
Sui iaus vitanda.*

Quod hic magni fit, est virtus & humilitas, quam habueris, hoc est, quod hic magni fit, quod extra religionem eras vel non eras; aer & ventus es: & qui de his in religione gloriatur, vel illa magni ducit; vanitatem & pusillanimitatem suam prodir, talis mundum non reliquit nec contempsit. Dicit Sanctus Basilius: *Qui natus est ex spiritu secundum Domini vocem, & potestatem accepit fieri filius Dei, cum cognationis secundum carnem pudet, & eam obliuiscitur.* In omnibus propriæ laudis verba sordent & displicent, ideoque dicit adagium: *Laus in ore proprio vilescit.* Et rectius Sapiens: *Laudet te alienus & non os tuum, extraneus, non labia tua.* Prouerborum 27. vers. 2.

*Basil. in reg.
breui. 90.
Propria laus
sordet Humili.*

In ore tamen Religiosi magis dederent, quod tam eius professioni aduerterentur, hincque quo quis putat se magni ducendum, eo contemnitur & vilipenditur. Sanctus Ambrosius in illa Prophetæ verba: *Vide humilitatem meam, & eripe me.* Dicit quamuis quis sit infirmus, pauper, & infimæ fortis homo, si non superbiat, nec se alteri præponere nititur: *Ipse humilitate commendat, & facit se amari & æstimari.*

*Ambros. ser.
20. Psal. 118.
153.*

Hoc totum supplet: & contra quantumlibet quis valde sit diues, nobilis, potens, & quamuis sit valde doctus, & magnis qualitatibus & donis præditus; si se iactet, & extollat: Insolentia sibi vilis est, & hoc ipso se spernit &

contemnit & abiicit, & ab aliis parui fit & contemnitur, nam superbus habetur.

*Metaphra-
ses & Surtius
in vita Ar-
senii.*

De Abbate Arsenio in eius vita legitur, quod quantumuis in mundo illustris & excellens eruditione fuerit, non Theodosii Imperatoris filiorum, Arcadii, & Honorii scilicet præceptor & institutor fuit, tamen nunquam post ex eius ore verbum auditum fuerit, quod magnitudinem sciperet, nec prodiret illum eruditum esse, sed cum aliis monachis tanta cum humilitate, & simplicitate egerit, quasi omnis esset eruditionis expertus: sed ipse à monachorum simplicioribus petierit ea, quæ spiritus sunt, dicens se in altissima scientia indignum esse, ut eorum diceretur discipulus. Similiter in S. Hieronymi vita dicitur, illum nobilissimo fuisse genere prognatum, & tamen in omnibus eius scriptis non inuenire est vllum verbum, quod id indicari possit.

Hieronymus.

*Bonau. de in-
form. nouis.
p. 1. c. 25.
Ratio cur
propria lane
uitanda.*

Adfert S. Bonauentura aliam bonam rationem: Sciendum vix in te esse non posse, quid bonum & laude dignum, quod in alios non diffundatur, quodque non sciant & intelligant, si que tu taceas & cæles, placebis magis, & laude dignior eris tam ob virtutem, quam quod eam celare volueris: si illam in lucem proferas & aliis apponis, risui eris, & ex quo ritu edificabantur, & te magni faciebant, te contemnent & vilipendent. Hac in parte virtus precioso odori similis est, qui quo plus regitur, eo plus odore proditur, & si aperte fertur, breui odorem perdit.

*Greg. lib. 3.
dialog. c. 33.*

Refert S. Gregorius de quodam Abbate Eleutherio nomine, qui quodam tempore iter faciens nocte ad Monialium cœnobium diuertit, vbi in quadam domo hospitium illi assignarunt, in qua erat iuuenis valde à diabolo vexatus, qui illi nocte fuit socius. Die illuc scente interrogarunt moniales, an illa nocte quid iuueni accidisset; respondit, quod non: Tunc dicebant illum valde à diabolo vexari & enixe rogauerunt, ut illum secum ad monasterium duceret. Consenfit senex,

cumque diu in monasterio fuisset, & hostis antiquus illum accedere non auderet; fuit senis cor inordinata aliqua iuuenis salutem, & monachis dicebat: Fratres diabolus moniales vexando iuuenem ridebat; sed postquam ille ad Dei seruorum monasterium venit, diabolus illum accedere non auderet. Illo hæc dicente statim iuuenis à diabolo vexatus fuit; quo viso sanctus senex amare flere cœpit, videns vanam suam gloriam causam tanti infortunii fuisse, & monachos consolando dicebat, ne quis eorum quid ederet, donec iuueni sanitas impetrata esset. Et omnes se in oratione prosternentes, non prius surrexerant, quam iuuenis sanitas impetrata foret. Vnde videre est, quam Deus abhorreat ea, quæ aliqua ex parte propriam laudem sapiunt, licet & ridendo & quasi facetiæ dicantur, ut apparet illa senem hunc dixisse.

CAPVT XXVII.

*Qua ratione nos exercere debeamus
in hoc secundo humilitatis gradu.*

Pater noster in constitutionibus ponit hanc insignem & tantæ perfectionis regulam, de qua superius diximus. Quod quemadmodum mundani homines tantam diligentiam diligunt, & quærunt honores, famam, magni nominis existimationem in terra; sic qui procedunt in spiritu, & serio Christum Dominum nostrum sequuntur, amant, & ardentem exoptant, contrarium nimium, contumelias, falsa testimonia & iniurias pati, ac stulti haberi & existimari, nulla tamen ad id per eos data occasione, eo quod exoptant assimilari ac imitari aliquo modo Creatorem ac Dominum nostrum Iesum Christum. Et iubet ut ab omnibus, qui societatem ingredi cupiunt, idem desiderium habetur. Durum sane videtur, nouitium recenter à mundo resectum & adhuc sanguine stillantem exanimari in tam stricta & tan-

*Cap. 4. exa.
S. 44. & 45.
cap. 5.*

& tantæ perfectionis regula. Vnde vide-
re erit, quantam à nobis perfectionem
institutum nostrum exigit. Vult homi-
nes, qui se vere abnegarunt, & qui mun-
do toti mortui sunt. Verum quia id diffi-
cile & magnæ perfectionis est; addit pa-
ter noster, si quis ob humanam fragilita-
tem & miseriam, huius tam ardens in se
desiderium non aduertit, vt ab eo quæra-
tur, an saltem non velit tale desiderium
habere, & hoc, quod paratus sit patienter
ferre, dum similes se offerent occasiones,
contentus est. Hæc enim bona est dispo-
sicio ad discendum & proficiendum, suf-
ficique vt nouitius ingrediatur cum de-
siderio sciendi, quid sibi faciendum in-
cumbat, & se ei applicet, hocq; modo id
assequetur. Religio virtutis & perfectio-
nis schola est; ingredere hoc desiderio, &
desiderio tuo poneris.

Incipiamus ergo hinc hoc exercitium
& paulatim progrediamur. Dicis te non
sentire in te desiderium, vt contemna-
ris & parui fias, sed te velle sentire. Inci-
pe hinc de oratione exercere in hac hu-
militatis virtute, & dic cum Propheta:

*Psal. 118. 20. Concupiuit anima mea desiderare iustificatio-
nes tuas in omni tempore. Domine, quam
procul me video à viuis & inflammatis
illis desiderijs, quæ sancti illi & vere hu-
miles, habuerunt, vt à mundo vilipen-
derentur. Multum Domine vellem ad
huiusmodi desideria pertingere, deside-
rare desidero. Bonam viam incedis, val-
de bonum principium & dispositio est i-
sta ad id consequendum perſiste, & hinc
oratione perſta, & roga Deum, vt tibi
cor emolliat, & insiste ibi aliquot dies,
Deo enim gratæ sunt huiusmodi deside-
ria, & ea lubenter audit: *Desiderium pau-
perum exaudiuit Dominus: preparationem
cordis eorum audiuit auris tua. Breui da-
bit tibi Dominus desiderium aliquid e-
ius amore patiendi, & aliquam pœnitentiam
pro peccatis faciendi, & tibi dato,
in quo opportunius hoc desiderium pa-
tiendi impendere poteris? Et in quo ma-
iorem pœnitentiam facere poteris, quam
vt contemnaris, & vilipendaris ipſius a-**

more? in tuorum peccatorum compen-
sationem. Vt faciebat Dauid, dum Semei
ei maledicebat & ignominia afficiebat:
Sinite illum, dicebat, ne forte Domi-
nus has contumelias & contemptus sus-
cipiat in peccatorum meorum compen-
sationem, eritque mihi magna felici-
tas.

1. Reg. 16. 11.

Dumque Deus hanc tibi gratiam fe-
cerit, vt in te sentias desideria hæc con-
temptus & vilipendentiæ, vt sic Christo
assimileris & eum imiteris, non cogitan-
dum tibi est, iam confectum esse nego-
cium, & humilitatis virtutem iam par-
tam esse; sed credendum iam incipi hanc
virtutem in anima tua plantari & locum
sumere.

*Diu deside-
rius humili-
tatis insisten-
dum.*

Ideoque non leui brachio hæc deside-
ria percurrenda, sed in iis persistendum,
& diu in illis exercendum, donec talia &
tam efficacia sint, vt in opus deducantur.
Dumque eo perueneris, vt videaris oc-
casiones æquo animo ferre, quæ se offe-
runt, eodem in opere multi gradus &
ascensus sunt, quia ascendendi, vt ad hu-
militatis perfectionem perueniatur. An-
te omnia enim opus est, vt omnes sese of-
ferentes occasiones æquo animo feras,
quæ ad tui cōtemptum & vilipendenti-
am pertinent. In quo ad aliquot dies nego-
cium habebis, & forſitan diu. Postea pro-
grediendum est, & non subsistendum,
nec animo cadendum, donec contemptu
& iniuria gaudeas, tantumque in eo vo-
luptatis & delectationis sentias, quan-
tum mundani in omnibus mundi hono-
ribus diuitiis & deliciis, secundum illud
Prophetæ: *In via testimoniorum tuorum
delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis.*
Dum vere aliquid ex natura desideramus
latamur, dum consequimur, & si mul-
tum desideremus, multum latamur, &
si parum, parum. Hoc ergo tibi signum
fit, vt scias num vere desideres contemni
& parui fieri, etsi in humilitate progre-
diaris: Idemque valet in cæteris virtu-
tibus.

*Signum vere
humilitatis.*

Cap. 16.

Vt medio hoc orationis magis proficiamus,
eoque magis cordi nostro virtus

1. p. tract. 5.
cap. 16.

imprimatur; in eo ad particulares & difficiles casus descendendum est, qui nobis occurrere possunt, quasi praesentes essent animum sumentes & in actum illas deducentes, donec nihil nobis obster, sed omnia facilia videantur. Hoc enim modo extirpatur vitium, & virtus imbitur, & animum intrat & perficit. Apra ad hoc dari potest similitudo ab aurifabris sumpta, qui ad purgandum aurum seruantes illud diu in fornace, dumque iam fufum est, addunt granum vnum sublimati, & incipit aurum magna vehementia feruere, donec sublimatum consumatur, quo consumpto, sedatur aurum. Post aurifaber alterum sublimati granum addit, & feruere rursus incipit aurum, sed non vehementia vt ante, & consumpto sublimato, iterum sedatur aurum.

Rursus tertio iniicit parum sublimati, & rursus feruet aurum sed quiere. Quarto sublimati parum auro addit, tuncque nihil se propter sublimatum commouet aurum, quasi nihil additum esset, tum enim purificatum est, idque purificationis auri signum est. Hoc ergo & nobis in oratione faciendum, ei addere aliquid sublimati imaginando aliquid mortificationis & contemptus ergo se offerre, & si turbati & commoueri incipias, insiste, donec orationis colore sublimati granum consumatur, & resiste, & quiete & tranquille in eo mane.

Post aliud sublimati granum iniice, cogitando, aliud quod difficile & magna mortificationis & humiliationis negotium se offerre, etsi tamen ferbeat & turbetur natura, persiste donec consumas, & ibi sopiaris: iterum atque iterum aliud adde granum & dum in te motum non excitat, nec turbationem generat sublimatum, sed in quocumque se se offerente & occurrente negotio pacem & quietem habes, aurum probatum & purificatum est. Idque signum est te virtutis perfectionem adeptum esse.

CAPVT XXVIII.

*Qua ratione particulare examen
sumendum ex virtute
humilitatis.*

Particulare examen, vt suo loco diximus, semper de vna re sola faciendum: hac enim ratione medium hoc efficacius & maioris energiae est, quam si multa simul conglobentur, ideoque particulare dicitur, quod de vno solo fiat. Idque tanti est momenti, vt vitium vel virtus aliqua saepius & plerumque per partes, & paulatim sumenda sit, vt quis facilius id, quod intendit, assequatur. Hocque hac in virtute vsu venit, si sumere examen vis, vt superbiam ex corde extirpes, & humilitatis virtutem assequi, non in generali sumendum est, humilitas enim & superbia multa complectantur & si sic in generali sumas, sicque nusquam superbus, sed vbique humilis eris: latum examen est, & latius erit, si de duobus vel tribus instituat, sicque nihil efficies, sed paulatim & per partes instituendum est.

Aduerre in quo communiter soles humilitatis sentire defectum, & superbiam habere, & hinc incipe, & postquam vno absolueris, aliud sume, & post aliud, & sic paulatim in te extirpabis superbiam vitium, & humilitatem acquires. Hoc ergo hic diuidemus & sub diuidemus, vt tanto commodius & maiore cum fructu fiat huius virtutis tam necessariae particulare examen.

Sit ergo primum verba non loqui, que laudem & existimationem propriam o-
lent. Cum enim vitium hoc appetitus honoris & existimationis nobis quasi congenitum sit, & tam altas in corde nostro egerit radices, vt quasi non sentientibus aut aduertentibus nobis lingua verba effutiat, quae directe vel indirecte laudem nostram sapiant. Ex abundantia enim cordis
diu os loquitur. Simulatque honorificum quid

1. p. tract. 7. c.
4. & 5.

Diuidenda
humilitatis
exercitia.

Ordo seruandus in humilitate.

1. In verbis
nostris curam
da.

Luc. 6. 45.

2. In
nostris
da.
Nas
exerc
nas
Amb

S. Pa
mius.

Chm
21.

quid se offert, vellemus eius pars esse & dicimus. Illic eram, causa fui cur iraberet, nisi per me stetisset, &c. Primo hæc res mihi oblata est, affirmo si tale non fuisset negocium, etsi pars illius fuisses, tacuisses. Huiusmodique multa sunt verba, quæ sæpe non aduertimus, donec illa dixerimus. Ideoque conducit de hoc particulare examen institui, ut hac inspectione & bona consuetudine malam illam abrogemus, quam habemus, & nobis quasi congenita est.

Secundum est, quod nos monet sanctus Basilius, ut & SS. Hieronymus, Augustinus, & Bernardus: ut non lubentes audiamus nos ab alio laudari, & bona de nobis narrari: nam & hic magnum periculum situm est. Dicit Sanctus Ambrosius, dum diabolus pusillanimitate & desperatione frangere non potest; laborat nos præsumptione & superbia deicere. & dum nos dedecore vincere non potest, facit nos laudari & honorari, ut ea nos ratione perdat. In vita S. Bachonii legitur, illum solitum fuisse monasterio exire ad partes solitarias, ut oraret, eoque redeunte sæpius veniebant dæmonia, & ut veniente magno exercitu cum Imperatore multis comitato, illum præcedebant, & impedimentis remotis, dicebant: *Dare locum homini Dei, dare locum homini Dei*, ut periculum facerent, an hac ratione illum ad superbiam erigere possent, ipse vero ridebat & illudebat illis. Idem & tu fac, quando te laudari audis, vel honoris cogitatio mentem subit. Perfuade te diabolum, audire hæc tibi dicentem, & ride & illude illi, sicque hac te tentatione expedies.

S. Ioannes Climachus de hoc particulare quid refert. Dicit diabolum cuidam monacho aperuisse prauas cogitationes, quibus alterum impugnabat, quod ideo fecit, ut ille qui impugnatus erat, audiens ex huius monachi ore id, quod in animo habuerat, monachum Prophetam esse duceret, & laudaret, & sanctum prædicaret, & sic superbiret, Vnde

facile videre, quanti faciat diabolus, ut superbia hac cor nostrum repleatur, & vana philautia, quandoquidem tor fraudibus & dolis conatur. Quare Sanctus Hieronymus ait: *Nos ergo ad patriam festinantes, mortiferos syrenum cantus surda debemus aure pertransire.* Maris enim huius syrenes vitandæ, quæ homines fascinant, & in iudicio perdunt. Musica hæc humanæ laudis nostris auribus tam suaue est melos, & dulcis harmonia, ut nulla sit Syren, quæ nos ita fascinet, & extra se rapiat: ideoque nos hic furdos esse conuenit, & aures obturare.

S. Ioannes Climachus dicit, dum laudamur, oculis subiiciamus peccata nostra, & laudibus iis nos indignos reperimus, sicque ex illis maiorem humilitatem & confusionem referemus. Hoc ergo secundum esse potest, ex quo examen institui potest, ut non gaudeas, quod alius te laudet & bonum de te dicat. Cui & coniungi potest, ut gaudeas, dum alius laudatur & de eo bona dicuntur: quod aliud & maximi momenti est. Dumque inuidia aliquem sensum aut motum habes, quod alius laudatur & bona de eo dicuntur, aut delectationem aliquam vanam, quod de te bonum dicatur, errorem & defectum esse persuade.

Tertium, unde examen particulare licere liceat est nihil agere, ut videamus & æstimemus ab hominibus, quod monet CHRISTVS Seruator noster in Evangelio: Matthæi 6. vers. 1. *Attendite ne insitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioqui mercedem non habebitis, apud patrem vestrum, qui in cælis est.* Hoc valde utile examen est, & in multas potest partes diuidi.

Primo potest institui, ut nihil faciamus humano respectu: Deinde, ut id fiat Dei solum causa, postea illud exacte facere, ut quod in DEI conspectu sit, & ut DEO non hominibus seruiatur, donec ita fiant opera, ut videantur nos in illis potius amare, quam opera.

Hieronymus.

Climachus
quid agendum dum laudamur.

3. In bonis vestris distimulandi & occultandi.

2. In laude nostra audienda. Basil. ser. de exerc. monast. Ambrosius.

S. Pachemius.

Climachus. cap. 22.

operari, vt fufius egimus dum loqueremur de rectitudine, & puritate intentionis, quam in operando habere debemus.

I. p. tract. 3.
4. In nobis non excusandū dum arguimur.

Quartum, vade particulare examen institui potest, est nos non excusare, nam & ex superbia oritur, dum quid erroris commisimus, vel nobis ab alio dicitur, statim excusare volumus, & nobis etiam non aduertentibus vna excusatio post aliam excidit, & quamuis non excusauerimus, statim adhuc excusare conamur.

Pfal. 14. 4.
Greg. l. 22. moral. c. 9.
Iob. 31. 33.

Ad excusandas excusationes in peccatis. S. Gregorius in verba illa Iob: *Si abscondi quasi homo peccatum meum, & cetani in sinu meo iniquitatem meam*: ponderat & examinat verba illa, *quasi homo*, & dicit homini proprium esse velle celare & excusare peccatum suum, ex natura enim nobis hoc vitium aduenit, & hereditate primorum parentum ad nos deuolutum est.

Qui se excusat culpam in Deum refert.
Gen. 3. 12.

Simulatque primus homo peccauit, inter arborum frōdes se abdidit, & à Deo de inobedientia reprehensus, statim se muliere excusauit: *Mulier, quam dedisti mihi socium, dedit mihi de ligno & comedi*. Et mulier se serpenti excusauit: *Serpens decepit me, & comedi*. Deus interrogabat de peccato, vt id confitentes & cognoscentes veniam consequerentur.

Ideoque dicit Sanctus Gregorius, serpentem non fuisse interrogatum, quod illi non esset ignoscendum: ipsi que qui se humiliare, & peccatum agnoscere debuerunt, vt veniam impetrarent, illud augent, & amplificat excusando, & Deum aliquo modo culpam attribuere volendo: Domine, mulier, quam mihi dedisti, causa huius fuit. Quasi dixisset: Si mihi eam sociam non dedisses, nihil horum contigisset: serpens quem creasti & paradysum intrare permisisti, me decepit, si non permisisses hic intrare, non peccassem.

Dicit Sanctus Gregorius, postquam ore Diaboli audierant, se Deo similes fore, quamuis ei in Diuinitate similes esse non possent, volebant Deum sibi simi-

lem in culpa reddere: ideoque culpam maiorem faciunt defendendo, quam fecerunt committendo. Cum ergo talium parentum filij simus, vt hominibus hæc nobis infirmitas adhæsit, simul cum culpa & mala consuetudine, vt simulatque nos quis alicuius vitij arguit, statim conemur id excusando tegere, vt quibusdam frondibus & ramis.

Et sæpe alicui non sufficit se excusasse, nisi culpam in alium transferat. Sanctus quidam ita se excusantes erinacio æquiparat, qui aduertens, venatores illum capere vel tangere velle, sine omni mora caput & pedes retrahit, & totam se spinis velat, & fit vt globus, sic vt neque rangi, neque capi possit, nisi se quis spinis induat, vt prius videas sanguinem tuum, quam corpus suum, vt dicit Sanctus ille, huiusmodi sunt ei sese excusantes, si enim illos tangere & defectus proponere velis, statim se vt erinacius defendunt.

Et subinde te pungent, indicantes & te in eo deficere: aliquando dicent & regulam esse, ne quis alium reprehendat, aliquando alios magis errare, & tamen tolerari: si erinacium accefferis & tetigeris, videbis an pungat. Hoc totum ex nimia nostra superbia, quæ nos regit, prouenit, defectus enim nostros in lucē venire volumus, nec nos deficientes haberi, & peius nos habet defectus nostros sciri, & ideo exultationis iacturam non facere, quam quod illos commiserimus: ideoque illos tegere, & excusare nitimur, quantum possumus. Et sunt aliqui tam male mortificati hac in re, quod antequam quid iis obiciatur, ipsi præueniunt & se excusant, & rationem eius, quod obijci potest, dare conantur: Si hoc fecerim, id ea de causa actum: si aliud egerim ob aliam id actum causam. Quis te pungit, vt sic exsilias? stimulus & punctio superbiæ, quæ in visceribus dominantur, pungit, & illos exsilire cogit, quamuis ante horam. Qui ergo in se hoc vitium & prauam consuetudinem aduertit, vile ei de eo particulare examen institui, donec nulla tibi sit voluntas vitia

tua

B. Petrus
Damianus.

5. I
tion
perb
lud

6. 7
omn
ni
do.
3. p
1. 5
29.
rii.

Ad
2. 3.
Ad
10.

ta celare, sed potius lætari te pro vitio-
fo haberi, simulatque peccasti, vt sic com-
pensetur & satisfiat pro peccato. Et licet
non peccaueris, & tamen arguaris, ne te
excuses: Dum Superior causam vel rati-
onem, ob quam quid feceris, volet scire,
ipse à te querere poterit, vel fortis-
tan iam eam nouit, & solum humilita-
tem explorare vult, & videte quo ani-
mo reprehensionem vel monitionem ac-
cipies.

Quintum, etiam est bonum examen,
cogere & circumcidere superbiæ cogita-
tiones. Quis tam superbus & vanus est,
vt multæ vanæ & arrogantes cogitatio-
nes mentem eius subeant: putans se ma-
gna indignitate & munere positum esse.
Nunc te in patria tua te concionantem
cum magno applausu, & multo fructu i-
maginaris, iam tibi videris legere & im-
pugnare tales theses & conclusiones, cum
magno astantium murmure & approba-
tione: vel aliis similibus negotiis. To-
tum hoc ex magna illa, quæ nos habet,
superbia prouenit, quæ his cogitationi-
bus germinat & gemmas emittit. Ideo-
que valde expedit particulare examen in-
stitui, ad cogendum & circumcidendum
vanas hæc cogitationes: vt & expedit
statim cogi & ligari inhonestas cogita-
tiones, & iudicia, & omnia vitia, quo quis
infestatur.

Sextum etiam bonum examen erit, om-
nes habere vt Superiores, secundum
quod nos docet regula: vt nos animemus
ad humilitatem, studendo & petendo a-
lios nobis præponere, omnes in animo vt
Superiores habendo, & exterius eum res-
pectum & reuerentiam exhibendo, quæ
cuiusque status admittit cum sinceritate
& simplicitate religiosa. Quod ex Apo-
stolo desumptum est. Licet enim in exte-
riori differentia habenda sit pro statuum
& personarum ratione, tamen quod ad
interiorem & veram humilitatem animæ
attinet; vult pater noster, vt ipse hanc so-
cietatem & religionem minimam nomi-
nauit, ita quicumque illi nomen dedit, vult
minimū omnium haberi, & vt omnes a-

lios superiores & meliores habeat. Hoc
ergo bonū valde & vtile examen fuerit, si
illud non speculatione tantum, sed &
praxi & exercitio sincere in actum dedu-
cere coneris ad quosuis ea humilitate &
respectu, quāsi omnes forent superiores.
Si enim alium pro superiore habueris, nō
illi libere, nec austerè loqueris, multo
minus verbis mordacibus & pungenti-
bus vel mortificātib; nec illum tam fa-
cile iudicabis, nec grauius feres te ab il-
lo modo tractari: Et hæc omnia vt defe-
ctus annotanda sunt, dum in horum exa-
men incideris.

Septimum, de quo particulare exa-
men in hac materia potest institui, est in
bonam partem accipere omnes sese offe-
rentes humilitatis occasiones. Soles gra-
uiter ferre, dum quis tibi verbum ali-
quod dicebat, vel dum quid resolute &
cum imperio iubet, vel dum videris non
tanti ab eo, ac, alij fieri. Examen insti-
tue vt æqui boni consulas has & alias oc-
casiones, quæ in tui vituperationem re-
dundare possunt. Hoc examen omnium
maxime proprium & vtilissimū est, quod
ad ferri potest ad humilitatem consequē-
dam.

Præterquam enim, quod præuenia-
mus quicquid se offerre potest, & de die
necessè nobis est, hoc examine possumus
in virtute progredi, & tres illos gradus,
quos in virtute posuimus, ascendere. Pri-
mo an omnia hæc æquo animo tolerare
poteris, deinde illa prompte & facile ac-
cipere, donec non obstitas, nec quid ho-
rum magnificias: postea inde consequi
vt cum gaudio illa feras & ob contemptū
tuum læteris: in quo, vt diximus, humi-
litis perfectio sita est.

Octauum, vnde quis particulare exa-
men facere poterit, tam in hac, quam si-
mili materia, est aliquos actus & exerci-
tia humilitatis aut alterius virtutis, cui-
us examen instituitur, faceres, tam ex-
terius quam interius, in iis se toties ma-
ne & toties vesperi exercendo, pauciori-
bus actibus incipiendo & plures adden-
do, donec eius virtutis habitum & con-
suetu-

7. Omnia be-
ne interpre-
tando.

Cap. præce-
denti.

8. Exerce-
do actus hu-
militatis.

5. In cogita-
tionibus su-
perbia repol-
litas.

6. Tenendo
omnibus, &
nos subitien-
do.

3. p. constit. c.
15. 4. & reg.
29. summa-
rii.

Ad Philip.
2. 3.
Ad Rom. 12.
10.

fuetudinem sibi pariat. Hoc modo inimici separati, & singulariter impugnati facilius vincuntur, & breui quod petitur acquiritur.

CAPVT XXIX.

Cum humilitate consistere posse, ab hominibus existimari & magni fieri.

Solet circa humilitatem certum se offerre dubium; cuius solutio nobis magni est momenti, ne nos lateat, quomodo hic nos gerere debeamus. Dicimus communiter & conuenienter Sanctorum doctrina, desiderandum esse vt contemnamur, abiciamur & vilipendamus. & nullo loco sumus. Statim altera ex parte se offert, quomodo ergo cum proximis fructum faciemus, si nos contemnant, & nihili faciant? Ad hoc opus auctoritate apud illos pollere, & in bona apud eos esse opinione & existimatione. Ideoque non malum sed bonum videbitur expetere, vt aestimemur & magni ab hominibus fiamus. De hoc dubio tractant SS. Basilius Gregorius & Bernardus, & huic apposite respondent, quod quamuis verum sit mundi honores & existimatione fugienda esse ob magnum in iis fructum periculum, & quod ex nostra parte, & quantum ad nos attinet, expetendum sit vt spernamur & vilipendamus; tamen ob bonum aliquem finem & maius Dei seruitium licite & sancte hominum honor & existimatio desiderari potest. Ideoque dicit Sanctus Bernardus, quod quantum ad nos pertinet, nobis petendum est, vt alii noceant, & de nobis sentiant, quod nos de nobis ipsis sentimus & noscimus, & nos pro talibus habeant, quales nos ipsos habemus. Sapius tamen dicit expedit, vt alii hoc sciant: ideoque aliquando permittitur sancte & licite petere, vt defectus nostri ipsos celetur ne inde damnium incurramus, & in ipsis profectus aliquis spiritualis impediatur.

*Basilius in reg. breuib. 135.
Greg. lib. 22. moral. cap. 9.
Bern. ser. 42. sup. Cantica
Humili aliquando honores expetendus.*

Necesse tamen id recte à nobis intelligi & stricte & magno spiritu, nam huiusmodi veritates solent sub veritatum colore aliquibus magno damno esse, quod iis vti nesciant. Idem sancti clare hanc doctrinam exponunt, ne inde errandi ansam arripiamus. Dicit Sanctus Gregorius: *Nonnunquam etiam sancti viri de bona sua opinione gaudent, sed eam per hanc ad meliorem proficere audientes pensant, & vt iis in spiritualibus maiori auxilio sint. Nec iam de opinione sua, sed de proximorum gaudent utilitate, quia aliud est fauores quarere, & aliud de profectibus exultare.*

Idque dicit Sanctus Gregorius non est de sua existimatione & opinione gaudere, sed de proximorum utilitate & fructu: inter quae magnum discrimen est. Vnum est honores & existimationem humanam per se amare, & in iis subsistendo pro proprio commodo & delectatione, & vt magnus quis habeatur, & hominum opinione celebris: quod malum est: & aliud est, quando hoc ob finem aliquem bonum amatur, vt pro proximorum commodo, & ad animarum fructum colligendum: idque non malum sed bonum est.

Hocque modo licet nobis honorem & existimationem expetere, & vt bonam de nobis homines habeant opinionem ad maiorem Dei gloriam, & quod sic necesse ad proximorum edificationem sit & vt in illis fructus fiat. Hoc enim non est de suo honore & existimatione gaudere, sed commodo & bono proximi, & maiore Dei gloria, vt ille qui sanitatis causa purgationem admittit, quam tamen ex natura abhorret; sic & ille, qui humanum honorem, quem fugit & spernit, expetit & admittit, vt eo casu medium necessarium vel vtile ad Dei seruituram & animarum salutem, dicitur vere illum nihil aliud nisi Dei gloriam petere.

Sed inquiramus, qua ratione cognoscatur, num aliquis pure & pro Dei gloria & proximorum salute gaudet ob hominum

num

Signa recte
quæstio hono-
ri.

num honorem & existimationem, vel an pro se & proprio suo honore & existimatione gaudeat. Hoc enim delicatum & caput huius rei est, & in quo omnis huius negotii difficultas consistit. Huic S. Gregorius respondet: *Qua in re necesse est, ut cum audientium utilitati non proficit, mentem nostram fama laudabilis non eleuet, sed fatiget.* Tam Dei causa & tam pure ob honorem & existimationem gaudendum, ad maiorem eius gloriam & proximorum bonum; ut non solum non ideo gaudeamus, sed potius fastidium pariat. Sic ut cor nostrum & desiderium, quantum in nobis est, semper ad dedecus & contemptum propendere debet, dumque eius se nobis offert occasio, animo ea arripienda atque gaudendum est, quasi id adepti, quod expecebamus. Honorem vero & existimationem desiderare debemus solummodo, in quantum illa ad proximorum ædificationem necessaria sunt, & ad maiorem Dei & Domini nostri gloriam & honorem. Et de Patre nostro B. Ignatio refertur, illum dicere solitum, si se à suo feruore & desiderio abripi passus fuisset, illum per plateas nudum, plumis plenum & luto iturum fuisse, ut ab omnibus stultus haberetur; sed caritas & desiderium, quod habebat, iuuandi proximos; hunc tantum humilitatis affectum reprimebat & cogebat illum ea autoritate & decore officio suo fungi, ut personam eius decebat. Propensum tamen eius erat contemni & abiici; & semper dum aliqua se humiliandi occasio offerebat, auide eam arripiebat, imo sapius non offerentem inuestigabat. In hoc ergo cognosceretur, an autoritate & existimatione gaudeas ob animarum commodum & Dei gloriam, an propter te, & proprium honorem & commodum, si dum se humilitatis & abiectionis aliqua se offerat occasio; illam auide amplectaris, & ex animo ea læteris. Tunc boni signi loco est, quando bene successit conicio, vel aliud negotium, id eoque magni fias & æstimeris, te non gaudere ob proprium honorem & existimationem, sed pure ob Dei gloriam &

proximorum commodum, quod in descutum est. Si vero sese offerente humilitatis & contemptus occasione, illam fugis, & non æquo animo fers, dumque id proximorum utilitas non requirit, tamen laudibus & hominum existimatione lætaris, & id procurare studes; signum est, te & in aliis lætari, quæ ad te spectant, & ob tuum honorem & existimationem, & non pure Dei gloriam, & proximorum commodum.

Sicut hominum honor & existimatio vere non mala sed bona sunt, si bene vsurpentur, ideoque licite & sancte possunt expedi: ut dum P. Franciscus Xauerius multo cum comitatu & autoritate Burgi Regem accessit. Imo quis se sancte & licite laudare potest, si fiat ut conuenit. Ut videre est in S. Paulo, qui Corinthiis scribens incipit se laudare & magna de se dicere, enumerans magnas sibi à Deo exhibitas gratias, & dicens se plus omnibus aliis Apost. laborasse, incipitq; referre reuelationes & raptus, quos habuerat vsque in tertium cælum: Id vero faciebat, quia tunc sic opus erat ad Dei honorem & proximorum ad quos scribebat utilitatem, ut hac ratione illum æstimerent, & Apostolum esse ducerent, & eius doctrinam reciperent, & ea commodo suo vterentur. Illaque de se dicebat animo non solum honorum contemptore sed & contempus & abiectionis amatore. Quando enim ad proximorum salutem id necessarium non erat, bene se vilipendere & parui facere nouerat, dicens se indignum esse, ut Apostolus diceretur, quod Ecclesiam Dei persecutus esset, & se blasphemum & abortiuum nominans, & peccatorum maximum, & offerentibus sese cõtumeliis & contempu, læticia gestiebat. Talibus bene fidendum, quod quamuis honores recipiant, & subinde quid dicant, quod ad illis faciat, tamen hoc nõ faciunt, nisi dum ad maiorem Dei gloriam sic expedit, idq; tunc tam stricte faciunt, ut nihil sibi adscribant, quasi ipsi nihil facerent, suum enim non honorem, sed Dei & animarum commodum amant.

Sesum laudare aliquando licet.
Lib. 4. cap. 10.
vita P. Francisci Xauerii.
2. ad Cor. 4.
11. & 12.

Lib. 5. cap. 3.
vita P. Ignatii.

1. ad Corinth.
15. 9.
1. ad Tim. 1.
13.

*Lau propria
asiam San-
cti periculo-
sa.*

Quia tamen per difficile est, honorem accipere, & non superbire, nec in eo, quid vanæ delectationis & complacentiæ sentire; Sancti tantum periculum formidantes, quod in honoribus & exultatione magnisque dignitatibus situm est, totum hoc, quantum in se erat, fugiebat, & referebant se eo, vbi noti non erant, & occupabant se abiectis, & vilibus ministeriis, quod viderent hoc plus ad commodum suum facere, & ad humilitatem conseruandum, & securiorem sibi esse hanc viam.

*1. p. 1. c. 7.
Chron. S.
Francisci.*

Adferebat S. Franciscus huic proposito aptissimam rationem Religiosus non sua, nisi eadem vultus hilaritate & animo honorem & dedecus accipio; si enim honores quo ab aliis afficior suo commodo, gaudeo, dum concionor, vel alia opera bona facio, vbi animam periculo vanitatis expono; multo magis mihi de mea vtilitate & animæ salute lætandum est, quæ mihi certior, dum vituperor. Manifestum est, magis nos teneri de nostro bono & vtilitate & proximi lætari, charitas enim bene ordinata à se incipit.

Si ergo ob proximi bonum gaudes, dum concio vel negotium bene successit & ideo laudaris & æstimaris, quare de proprio commodo non gaudes, dum tu tuo officio fungens contemneris? hoc enim tibi melius & securius est. Si gaudes, dum magnam talentum ad magnū quid faciendum habes aliorum commodo; cur non gaudes, dum Deus talentum ad ista dedit, ob proprium commodum & tuam humilitatem? Si læteris, dum robur & vires habes, vt aliis labores & eorum commodo; quin lætaris, dum Deus vult te infirmum & inualidum esse, & ad nihil vtilem, sed post habitum & abiectum? quandoquidem id tibi commodo est, & valet ad promouendam vtilitatem, eo-que Deo acceptior eis, quam si magnus esses concionator, ipseque ita vult.

Vnde facile auertere est, quantum erent, qui in mundi honores & existima-

tionem oculos dirigunt, eo velamine, quod ita expedit ad fructum ex proximis colligendum, eo-que prætextu honoratus dignitates & officia, & quicquid autoritatem sapit, ambiunt, fugiuntque quicquid abiectum & humile, persuadentes eo sibi autoritatem derogari. Estque in hoc alius insignis error, quod eo ipso, quo putant autoritatem parari, perdatur, & quo putant perdi, patitur. Putant aliqui paupere & vili veste, officio & exercitio perdi opinionem, & existimationem necessariam, ad fructum ex proximis colligendum, & sua ipsorum superbia decipiuntur; hoc ipso enim potius acquiritur, & contrario, cui tu studes perditur.

Optime hoc docuit Pater noster Ignatius, dum dicebat veræ humilitatis affectum plus facere ad animarum conuersionem, quam autoritatis specimen, quæ mundum oleat & sapiat. Idque ipse in actum deducebat, non solum in se, sed & in illis, quos mittebat in vineam Domini, ipsos docens, vt ardua & magna conficerent, semper cum humilitate & contemptu sui sternerent; tunc enim opus certum fore, si in humilitate fundatum esset. Ideoque hæc via est, qua solet Deus ardua quæque conficere. In cuius confirmationem, dum mittebat patres Franciscum Xaverium, & Simonem Rodericum in Lusitaniam, docebat eos, vt simulatque eo appulissent, elemosynam peterent, & sui contemptu & paupertate viam ad alia sternerent. Similiter dum patres Salmeron & Paschasium in Hiberniam, vt Nuncios Apostolicos ablegabat, eis iniungebat, vt doctrinam Christianam pueros & rudes docerent; dumque idem pater Salmeron & pater & Magister Lainez primum irent ad Concilium Tridentinum, eo à Paulo tertio, vt sedis Apostolicæ Theologi missi, hanc eis instructionem dedit, vt priusquam in Concilio suam opinionem proponerent; ad Xenodochium diuerterent, & ibi pauperibus & infirmis seruirent, & pueros principia fidei docerent, & his fundamentis

*Lib. 8. cap. 3.
vita S. Ignat.
iii.*

*Lib. 1.
vita
Xaveri*

mentis iactis progredierentur, & opinionem suam in Concilio dicerent; sicque eum fructum & utilitatem allaturam; ut scimus Dei misericordia contigisset. Nostre prudentia nostra humana experiemur, metuemus & inquiremus, an his auctoritas perdat? Ne time, ne quod doctrinam Christianam doceas, & concioneris in foro; Xenodochiis & carceribus, auctoritatem perditum iri. Ne time, ne apud viros graves auctoritatem amittas, quod te videant pauperum audire confessiones, aut vestitum ut pauperem religiosum. Eo ipso potius maiorem tibi auctoritatem & existimationem parabis, & maiorem animorum fructum facies, humiles enim exultat Deus, & per hos magna operari solet.

Et ut hanc rationem missam faciamus, quæ tamen præcipua est; eamque humanæ prudentiæ, & rationes medio excutiamus. Nullum efficacius statui potest medium ad auctoritatem & proximorum opinionem parandum, & fructum copiosum animarum colligendum, quam his vitibus, quæ abiectæ & humiles videntur, eoque maiorem, quo maiores tuæ fuerint qualitates. Cuius ratio est quod tanta sit mundi de honore & opinione, & magnis rebus existimatio; ut mundani nihil plus admirentur, quam quod videant ista sperni, & quod ille, qui magnis & honoratis potest occupari, humilibus, & abiectis se exercent. Idque causa est, quod magnam de tali sanctitatis, & existimationes opinionem concipiant, eiusque doctrinam tamquam cælitus missam suspiciant.

In Patris Francisci Xaverii vita legitur, dum in Indiam profecturus navem conscenderet, & reculari necessarium quid ad illud iter accipere: & cum importunus à Comite de Castaneda, qui tum Classis prouisor erat moneretur, ut saltem famulum admitteret, ad ei in mari deseruendum, dicens auctoritatem eius imminutum iri apud illos, qui docendi erant, si illum ad nauis marginem viderent lintea lauante[m] & cibos paran-

tem: Pater Franciscus ipsi respondit: Domine Comes, modus ille auctoritatem, & opinionem parandi, quem Dominatio vestra proponit, Dei Ecclesiam & Prælatos ad eum statum, quo nunc sunt, perduxit, medium ad auctoritatem parandam est lintea lauare, & cibum parare, nulloque ad id opus habere, nec tamen cessare ideo salutem animarum, & proximorum inuigilare. Hoc responso tam Comiti fuit satisfactum, & tam edificatus fuit, ut quid responderet, nesciret. Hoc modo & hac humilitate auctoritas acquiritur, & maior fructus colligitur.

Hacque ratione Pater Franciscus in Indiis tantum effecit, docendo Catechismum pueros, & noctu plateas obeundo & campanulam pulsando pro defunctis in purgatorio, & ægros consolando, & aliis abiectis, & humilibus ministeriis. Hocque medio sibi tantam auctoritatem & existimationem parauit, ut omnium sibi mentes deuinciret, & Pater sanctus diceretur. Hæc illa est auctoritas, ad fructum in hominum mentibus colligendum: æstimatio & opinio humilium, existimatio & opinio Sanctorum & Euangelii prædicatorum. Hæcque illa est, cui nos studere conuenit, alia enim, quæ apud nos sunt, auctoritates & opinioniones, quæ mundum olent & sapiunt, potius damnant, & scandalizant proximos, tam externos, quam internos.

In verba illa S. Iohannes: *Ego autem Ioh. 8. 50. non quero gloriam meam: est qui querat Et iudicet*: bene quidem dicit Doctor: Si pater noster cælestis querat & procuret nostram gloriam, non necesse est, nos id curare. Stude tu te humiliare, & talis esse, qui debes, & Deo existimationis, & auctoritatis tuæ curam ad maiorem cum proximo fructum faciendum, relinque: eo enim medio, quo te humilias & abiectis, ille te multum differente existimationis via exaltabit quam tu tali medio, & prudentia humana adipisci posses.

Nec etiam tibi ob oculos versetur religio-

igionis honor & autoritas, quæ altera est chimera, quæ nobis subinde solet se offerre, vt nostram velet imperfectionem & malam mortificationem. Non id facio (dicunt) mea sed Religionis & ordinis causa, cui respectus & reuerentia deberur. Hunc respectum omittre, nihil hoc modo Ordini decedet, sed plus accedet, si te humilem viderint; in hoc enim Ordinis autoritas, & existimatio sita est, vt Religiosi humiles & mortificati sint, & alieni ab omni eo, quod mundum sapere vel oserre possit.

Narrat in Indica historia P. Massæus, quod concionanti cuidam ex nostris in Iaponia CHRIS TI Seruatoris nostri fidem in via publica Firandi ciuitatis, præteriens casu quis Gentilis illudit in doctrinam contempsit, & attracta præpingui salua repente in mediam inspuat faciem.

Ille sine perturbatione vlla sputum lineteolo abstergit, ac ne verbo quidem reddito cœptam orationem eodem profusus tenore vultuque prosequatur, quasi nihil accidisset. Id contemplatus ex auditoribus quidam id notauit, & prædicatoris patientiam, & humilitatem aduertens apud se cogitare cœpit, fieri non posse, vt doctrina tanta patientia, humilitate & animi constantia celo demissa non sit, & diuinam profecto esse. Quod tam apud illum valuit, vt se conuerteret, & dimissa concione illum adiret, & peteret se in fidem strui & baptizari.

CAPVT XXX.

De tertio humilitatis gradu.

Quintus
gradus hu-
militatis.

Tertius humilitatis gradus est, quando quis magnis virtutibus & Dei donis exornatus, & magno in honore & existimatione positus. in nullo superbit, nec sibi quid adscribit, sed omnia ad ipsum fontem, qui Deus est, refert, à

quo omne bonum & donum profectum est.

Tertius hic humilitatis gradus (teste S. Bonauent.) est magnorum & perfectorum virorum, qui quo maiores, tanto se in omnibus magis humiliant. Vt quis magnus & imperfectus; si cognoscat & talem existimet, non multum est, & bonum & laude, sed admiratione dignum, vt etiam non est, quod agricola filius, non vult haberi Regis filius, & pauper se pauperem ducat, & ægrotus ægrotum, & pro talibus ab aliis haberi volunt: sed mirandum est, quod dives se faciat pauperem, & magnus se abiiciat & abiectis similem reddat, se paruum faciens. Si ergo dicit Sanctus, mirum non sit, quod

quis malus & imperfectus se malum & imperfectum reputer; sed tamen mirum fuerit, si talis se bonum & perfectum habeat: Idemque esset, ac si quis lepra infectus se sanum eredit. Sed quod quis multa virtute præditus, & multis donis à Deo ornatus, & vere in Dei conspectu magnus, sese abiiciat & pro paruo habeat, hæc (dicit Sanctus Bernardus) magna & admiratione digna humilitas est:

Magna & rara profecto virtus est, cum magna opereris; magnum te nescire, cum omnibus nota sit sanctitas tua; te solum lateat: cum omnibus mirabilis appareas; tibi soli vilescas. Hoc ego ipsis virtutibus mirabilis duco. Hæc humilitas perfectissime in Angelorum Regina fuit, quæ cum sciret se Dei matrem electam, se profundiissima humilitate eius ancillam & seruum profitebatur: Ecce ancilla Domini dicit Sanctus Bernardus: Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Et beata ex Elisabeth ore prædicata inter mulieres & ad tantum honorem, vt erat Dei matrem esse, eleuata, nullam sibi tantæ celsitudinis gloriam adscribit, sed omnem Deo acceptam fert; illum propterea magnificans & exaltans, ipsa in profundissima sua humilitate integra & firma permanente: Ma-

gnificat anima mea Dominum, & exaltauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia respexit humilitatem ancilla sue, Cœlestis hæc

Bonau. pro
cess. 6. relig.
c. 22.

Idem dicit
Bern. ser. 43.
Super Cantica.

Bern. ser. 31.
Super Cantica.

Luc. 1. 38.
Bern. hom. 4.
Super Missam
est.

Luc. 1. 46.

Jacob. 1.
1. ad Cor.
2. ad Cor.
Ad Th.
2. 19.

haec est humilitas, eaque Sanctorum in caelo regnantium est. Idque est, quod dicit Sanctus Gregorius, illud fuisse, quod Sanctus Iohannes in Apocalypsi vidit de viginti quatuor illis Senioribus, qui ante Dei thronum eum adorabant, tollentes coronas ex capitibus suis, & ponentes eas ante thronum. Dicitque coronas deponere ad pedes throni Dei, esse sibi victorias non attribuere, sed totum Deo adscribere, qui robur & vires ipsis ad vincendum suggessit, & ei omniem gloriam & honorem dare: *Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorem & virtutem, & ut coronas ad pedes tuos deponamus: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt, & si quid boni habemus, id fit, quia tu voluisti.*

Hic ergo tertius humilitatis gradus est ut quis se ob dona & gratias, quae a Deo accepit, non extollat, nec sibi adscribat, sed omnia Deo attribuat, ut auctori & omnis boni datori.

Poterit tamen quis dicere: Si in eo fita est humilitas; omnes humiles sumus: quis enim ignorat, omne bonum a Deo venire, & a nobis nihil esse nisi peccatum & miseriam? Quis est qui non dicat: Si DEVS mihi manum suam subtrahat, ego omnium mortalium nequissimus forem? *Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum: ex nobis enim non nisi peccatum & perditionem habemus, omne vero bonum a Dei liberalitate est.* Hoc fidei Catholicae est; sicque videmur omnes humilitatem habere, omnes enim facile hoc verum esse credimus, quod tota Sacra Scriptura id plene doceat. Sanctus Apostolus in Epistola sua canonica dicit: *Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre, numquam.* Et sanctus Apostolus Paulus: *Quid habes, quod non accepisti? Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* Dicit nos nihil, quod ad

salutem nostram facit, nec operari, nec loqui, nec desiderare, nec cogitare sine Deo posse. Et qua meliori similitudine nobis potest id persuaderi, quam ea, quam CHRIS TVS Seruator noster ipse in Euangelio adfert: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis, nec alicuius meriti opus facere potestis per vos. Ego sum vitis, vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Quid palmitis fertilius, qui viti vnitus est? & quid vtilius palmitis a vite separato? Ad quid valet, interrogat Deus Prophetam Ezechielem: *Fili hominis quid fiet de ligno vitis? Dicit lignum non esse, quod ad fabricandum aptum sit, nec ut stirpes ex eo fiat, cui quid possit alligari, palmes a vite resectus ad nihil, nisi ad ignem valet.**

Similes ergo huic nos sumus nisi vere viti vniamur, quae est CHRIS TVS Seruator noster: *Si quis in me non manserit, mitteretur foras, sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Ad nihilum nisi ad ignem viles sumus: si vero quod simus, gratia Dei id fit, ut dicit Sanctus Paulus: *Gratia Dei sum id, quod sum: Videmur omnes hac de veritate recte certiores facti, omne bonum, quod habemus a DEO esse, & a nobis nihil habere, quam peccata, & nihil boni adscribere debere, sed omnia DEO, cui omnis honor & gloria debetur. Hoc credenti non admodum difficile videtur, ut pro vltimo & perfectissimo humilitatis gradu ponatur, quandoquidem id tam clarum & manifestum est: tale enim prima facie intuenti, & superficialitenu facile videretur; sed hoc difficillimum est.*

Dicit Cassianus incipientibus facile videri, nihil sibi attribuere, & non inniti nec propriae industriae & diligentiae fidere, sed totum in DEVM conferre & in illi adscribere; sed difficillimum est.

Vte-

Greg. lib. 22. moral. c. 15. Apoc. 4. 4. 10.

Ioan. 15. 4.

Exzech. 25. 2.

Ioan. 15. 6.

1. ad Cor. 15. 10.

1. ad Cor. 13. 5.

1. ad Cor. 1. 7. 1. ad Cor. 4. 7. 2. ad Cor. 3. 5. Ad Philip. 2. 13.

Difficile est virtute praeditum, nihil sibi tribuere. Cassian. coll. 3. de castit. c. 17. inter cetera.

1. ad Corinth.
3.9.

Vt enim partem aliquam in bonis operibus habemus. *Dei enim sumus Adiutores*: vt S. Paulus ait, & cum Deo concurrimus; statim & quasi non sentientes nobis ipsis innimur & confidimus, & surrepit secreta quædam consumptio & superbia, nobis persuadentes diligentia & industria nostra id factum esse, sicque statim extollimur & euanesчимus, & operibus, quæ facimus, nos eleuamus, quasi nostris viribus contigissent, & nostra sola forent, ideoque negotium hoc tam facile non est, vt viderur. Sufficit ergo scire, sanctos hunc perfectissimum humilitatis gradum ponere, dicereque magnorum virorum humilitatem esse, vt intelligamus in eo maiorem difficultatem & perfectionem sitam esse, quam putamus.

Quis sit sum-
mus humili-
tatis gradus.

Magna sanæ perfectionis est, si quis à Deo magna dona accipiat, & magna operetur, & in Deum omnem gloriam transfundat, vt debet, nec sibi inde quid adscribat, nec vanam aliquam habeat satisfactionem. Difficile est & paucis datum, honore affici, & vt sanctum laudari, & laudes & honores non pluris facere, quasi nihil essent: magnaque ad hoc virtute opus est.

Chryso-
stomus.

Dicit S. Iohannes Chryso-stomus, inter honores versari, & honoratum nihil ex honoribus in animum demittere, idem esse, ac si quis inter famosas mulieres sit, & eas aliquando impudicis oculis non adspiciat. Difficile & periculosum hoc est, ad quod maxima virtus necessaria est: bonoque capite indiget, qui in magnis ambulat, & vanitatem non sentit, omnes enim huiusmodi capita non habent: videlicet Lucifer & Socii, hincque euauerunt, & in abyssum inferni præcipitati sunt. Hoc Angelorum peccatum fuisse dicunt, quod à Deo tam pulchri & cum tot naturalibus & supernaturalibus donis creati. *In veritate non steterunt, nec Deo omnem gloriam dederint, sed sibi fisci sunt; non quod putarent se à seipsis hæc dona habere, norunt enim illa à Deo*

Iean. 8. 44.

procedere, & se ab eo dependere, quod se creaturas scirent; sed vt dicit Propheta Ezechiel, *Eleuatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo*, quod in decore suo euauerit, gloriantes in donis illis, quæ à Deo acceperunt, & in illis delectantes quasi à se haberent, non illa Deo accepta omnia tulerunt, ipsi gloriam & honorem dantes, nisi quod superberiant se vane extollentes, & sibi blandientes, quasi & ex se bonum haberet. Sic vt quamuis intellectu cognoscerent gloriam soli Deo deberi, eandem voluntate furabantur, & sibi adscribebant. Inde videre est, non tam facilem hunc esse humilitatis gradum, vt vulgo creditur, quandoquidem & ipsis Angelis tam difficilis fuit, vt ex altitudine, in qua Deo positi erant, caderent, quod in eo persistere non possent. Si ergo Angeli tantum robur non habuerint, vt celsitudinem suam tuerentur, sed euauerint, & ceciderint, multo magis nobis timendum est, ne euanescamus, dum in excelsis positi & eleuati sumus: tam enim miseri sumus, (teste Regio Propheta) vt tanquam fumus euanescamus: *Max vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient*, Psalm 36. vers. 20. Vt enim fumus, quo altius ascendit, tanto plus dispergitur, & euanescit; sic & homo superbus, & miser, quo plus exaltatur, & honoratur, eo magis euanescit.

Quam recte & apposite Christus Redemptor noster nos de hac re monet? Narrant Euangelistæ, postquam septuaginta duos discipulos prædicatum miserat, illos rediisse lætos, & de sua missione gloriantes & dicentes: Domine mira fecimus, & dæmonia ipsa nobis obediunt in nomine tuo. Seruator noster subito respondit: *Videbam Satanam sic ut fulgur de caelo cadentem*. Cauete vobis de vana delectatione, ideo enim Lucifer ex caelo deturbatus est, quod de statu excelsis, in quo creatus erat, vane delectaretur, & de se, & donis acceptis scia-

Ang
exho
ad q
Com
18.

se iactaret, nec Deo gloriam & honorem ad scriberet, sed se eo vellet extollere. Cauete ne idem vobis contingat, nolite extolli miraculis & magnis operibus, quæ meo nomine facitis, & ne ideo vane superbiatis. Nobis idem dicit. Cauete ne superbiatis, quod vestro auxilio multum boni cum proximis fiet, & multæ animæ lucrifiant. Cauete, ne vano hominum applausu & opinione delectemini, caute ne vos extollatis, & honor & existimatio mentibus vestris inhæreat, hoc enim Luciferum cadere fecit, & ex Angelo in diabolum vertit. In quo, vt ait Diuus Augustinus videre erit, quantum malum sit superbia, quando quidem ex Angelis facit diabolos: quantumque contra bonum sit humilitas, quæ homines sanctis Angelis similes facit. *Humilitas homines sanctis Angelis similes facit, & superbia demones ex Angelis facit.*

Aug. lib. seu exhort. mon. ad quendam comitem. ca. 18.

CAPVT XXXI.

Declaratur, in quo tertius humilitatis gradus consistat.

NONDVM expositum est, in quo tertius hic humilitatis gradus consistat, ideoque necesse id paulo plenius explicari, vt tanto facilius in actum deducatur, quod hic expeditur. Hunc humilitatis gradum aiunt Sancti in eo positum esse, vt quis norit distinguere aurum, quod à Deo in donis & beneficiis eius accepimus, & lutum & miseriam, in qua versamur, & dare cuique quod suum est, Deo, quod Dei, & nobis, quod nostrum est, vtque id debito cum ordine fiat, in quo totum hoc negocium situm est. Ita vt in eo humilitas non sita sit, vt speculatiue sciamus nos ex nobis nihil posse, & bona omnia à Deo solo prouenire, illumque esse qui in nobis operatur & velle, & incipere & finire sua bona & libera voluntate, vt dicit Sanctus Apostolus

Rodriquez exercit. pars 2.

Paulus. Hæc enim speculatiue nosse, quod fides ita dicitur, facile est, omneque id Christiani norunt & credunt: sed id practice nosse & exercere, idemque tam certum & firmum habere, quasi oculis cerneretur, & manibus palparetur & tangeretur, hoc teste Diuo Ambrosio excellentissimum donum & magna Dei gratia est.

Amb. epist. 84. ad sacram virginem Demetriadem.

Ad quod docendum adfert illud Diui Pauli: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.* Quod quis aduertat & noscat dona à Deo accepta, vt aliena & recepta & Dei liberalitate & misericordia data; ipsius particulare donum & gratia est, dicitque Sapiens Salomon summam esse sapientiam: *Et vt sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, sciens cuius esset hoc donum:* Et alter textus dicit: *Et hoc ipsum summa erat sapientia.* In hoc ergo, quod Sanctus Paulus dicat esse Dei particulare donum & gratiam, & Salomon summam sapientiam consistit sic humilitatis gradus. *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, qui gloriaris, quasi non accepisti?* Alienum est omne, quod habes & acceptum dicit S. Paulus, à nobis nihil boni habemus, ideoque de eo non glorandum, quasi non acceptum sed tibi proprium esset.

1. Cor. 2. 12.

Sap. 8. 21.

1. Cor. 4. 7.

Hæc sanctorum humilitas erat, qui quamuis multis Dei donis & gratis ditati essent, & ab eo ad perfectionis culmen leuati, & ab hominibus à magnum honorem & existimationem; tamen tam viles in propriis oculis erant, tamque mentibus eorum infixæ erat propria abiectio & humilitas, quasi nihil eorum donorum possiderent. Nulla mentibus eorum adhærebat vanitas, nec quid eius honoris & existimationis, quibus à mundo afficiebantur, optime enim discernere norunt alienum & proptium, eamque ob causam dona, honores & existimationes metiebantur vt aliena & à Deo accepta in illumque refundebant &

f omnem

omnem laudem & gloriam in illum referebant, persistentes ipsi integre & perfecte in sua ipsorum abiectione, videntes se ex se nihil boni posse nec habere. Indeque fiebat, quamuis ipsi à mundo extollerentur, ipsi se non extollerent, nec plaris se ideo faciebant, & nihil honoris illius cordibus eorum adhæresceret, sibi que persuadebant illas laudes ad se non pertinere, sed ad alium, nempe Deum, in quo & eius gloria suum statuebant gaudium & delectationem.

Ideoque bono iure dicunt hanc humilitatem magnorum & perfectorum virorum esse. Primo, quia magnas virtutes & Dei dona requirit, quod aliquem apud illum magnum facit. Secundo quia summæ perfectionis est, aliquem vere magnum in Dei oculis esse, & eminentem in virtute & perfectione, ideoque à Deo & hominibus magni habitum ipsum se vero in oculis propriis vilem & paruum habere. In eoque Sanctus Chrysostomus & Sanctus Bernardus Apostolos & alios mirantur, quod quantumuis excellentes in sanctitate, & tantis Dei donis accumulati essent, tamque miranda Deus per eos operaretur, ut erant miracula & mortuorum à mortuis reuocationes, idcircoque tanto in honore apud mundanos essent, ipsi tam se integros in humilitate & abiectione conseruarent, quasi nihil horum habuissent, & hæc non ab ipsis sed aliis gesta fuissent, & totus ille honor, existimatio & laus non ipsis, sed aliis exhibita forent. Sanctus Bernardus ait: *Non magnum est humilem esse in abiectione: magna propterea & rara virtus humilitas honorata.* Paruum siquidem est si quis in abiectione & paupertate se humiliet, hæc enim ex natura sua hominem adiuvat, ut se cognoscat, & pro eo se habeat, qui est: sed si quis ab aliis honoretur & aestimetur, & sanctus & admirandus habeatur, & vere se & integre abiectionum reputer, quasi nihil haberet, hæc rara & excellens virtus & perfectio.

Chrysostom.
Bernardus.

Bern. hom. 4.
super Missus
est.

In his (dicit Sanctus Bernardus) secundum Dei præceptum eius lux lucet, & splendet coram hominibus, ut glorificetur non ille, sed pater eius cælestis, qui in cælis est. Hi veri Sancti Apostoli Pauli imitatores & Euangelicorum prædicatores sunt, qui non se sed Iesum Christum prædicant. Hi boni & fideles serui sunt, qui suis commoditatibus non student, nec se in aliquo extollunt, nec sibi quid, sed omnia fideliter Deo adscribunt, & illi omnem dant gloriam. Ideoque ex ore Domini audient illa Euangelii verba: *Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, supra multa te constituam.*

Bern. ser. 13.
super Cantica.

Matt. 5. 16.
2. Cor. 4. 5.
2. Cor. 12. 14.

Matt. 25. 21.

CAPVT XXXII.

Idem fusius exponitur.

DICTVM est tertium humilitatis gradum esse, dum quis multis virtutibus & Dei donis ornatus, & in magno honore & existimatione positus non superbit, nec quid sibi attribuit, sed totum in ipsum fontem, qui Deus est, refundit, ipsi omnem gloriam adscribens, ipseque in sua abiectione & humilitate integre perseuerans, quasi nihil haberet nec faceret. Ideo tamen inferre nolumus, nos non operari, nec partem in bonis operibus habere, quæ facimus, hæc enim ignorantia & error esset.

Certum est nos & liberum nostrum arbitrium concurrere & cum Deo operari in bonis operibus, homo enim libere in iis consentit, idcircoque operatur homo, quando quidem propria & libera voluntate petit quod petit, & operatur quod operatur, & in manu & potestate eius est non operari. Sed potius hoc est, quod tam difficilem hunc humilitatis gradum reddit, nam partim omni nobis diligentia incumbendum, & omnibus mediis vtendum, ut virtutē assequamur, & tentationibus resistamus, & recte negociū succedat,

Vnde difficultas huius humilitatis ornatur.

dat, quasi ei soli sufficeremus : & partim hoc facto omnibus his diffidendum, quasi nihil à nobis actum esset & nos seruos inutiles habendos, & in solo Deo fiduciam esse collocandam, vt ipse nos in Euangelio docet: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus, quod de vobis facere, fecimus:* non dicit aliqua, sed omnia. Vt hic recte fiat, virtute & quidem magna opus est. Ait Cassianus, quod quicumque eo cognitionis peruenerit, vt sciat se seruum inutilem esse, & omnia sua media & diligencias non sufficere ad aliquid boni acquirendum, sed id gratuitum Dei donum esse, non superbiat, dum quid consequatur; & intelligit sed id non sua diligentia, sed Dei gratia & misericordia consecutum; quod idipsum est, quod Sanctus Paulus ait: *Quid habes, quod non accepisti:*

Sanctus Augustinus ait, non aliud sine Dei gratia non esse, quam quod corpus sine anima: Vt enim corpus sine anima se mouere non potest; sic & nos sine Dei gratia, nec vitæ nec alicuius valoris opera coram eo facere possumus. Vt ergo stultum foret corpus, quod sibi vitam & motum adscriberet, & non animæ, quæ in eo est, & ei vitam dat; sic & cæca esset anima, quæ bona, quæ facit opera sibi attribueret, & non Deo, qui spiritum ei infudit, qui est gratia ad illa facienda.

Et alio loco dicit: Vt corporei oculi, quamuis integri & sani videre non possunt, nisi à luce iuuentur, sic & homo quamquam multum iustificatus, non potest bene viuere, nisi à diuina luce & gratia adiuetur. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, dicit Dauid, frustra vigilat, qui custodit eam, *O si cognoscant omnes homines, & qui gloriantur, in Domino gloriantur:* Psalmo centesimo vigesimo sexto, versiculo primo: Dicit idem Sanctus. V-

tinam cælitus nobis mittat lumen Deus, quo tenebris sublatis noscimus & aduertamus, nullum bonum, nec esse, nec robur in omnibus creatis existere, præter id, quod Deus liberali sua voluntate dare voluit, & conseruare vult.

In hoc ergo tertius humilitatis gradus consistit: sed imperfecta nostra verba satis pro dignitate explicare non possunt magnam profunditatem & perfectionem quæ in eo sita est: quare modo sic, modo aliter exponimus, eo quod non solum praxis, sed & eiusdem theoria admodum difficilis sit. Hæc illa est annihilatio sui ipsius toties à spiritualis vitæ magistris repetita & commendata: hoc est se habere & fateri ad omnia indignum & inutilem, quod Sanctus Benedictus & alii Sancti ponunt pro perfectissimis humilitatis gradu. *Ad omnia indignum & inutilem se confiteri & credere:* hoc est illud sibi diffidere, & Deo adherere & depedere, quod toties in sacris literis commendatur: hoc est verum illud se nihilum putare, quod in singula momenta audimus & dicimus, si ita in corde sentire vellemus. Si vere & præctice intelligeremus, sentiremus & cognosceremus, vt ille qui oculis videt, & manibus tangit quod ex nobis nihil nisi perditionem & peccata habemus, & possumus, & quod quicquid boni habemus & facimus, ex nobis non esse, sed ex Deo, & ipse esse omnem honorem & gloriam.

Si omnibus hisce nondum ad tertium huius gradus humilitatis perfectionem intelligendam pertingere queas, ne mirare: hæc enim altissima Theologia est, ideoque non mirandum, si tam facile non rapiamus. Recte Doctor quidam ait id in omnibus artibus & scientiis contingere, nam regulas communes & claras quilibet intelligit & scit, sed subtiles & inuolutas omnes non capiunt; sed illi solum, qui in ea scientia vel arte excellunt. Idem & hic contingit, communia enim & ordinaria

Verbis expli-
cari satis non
potest humi-
litas.

Solus humilis
scit quid hu-
militas.

er. 13.
Canti.
5. 16.
4. 5.
12. 14.

Linc. 17. 10.

Cassianus.

25. 21.

i. Cor. 4. 7.

Anima Deo
sicut corpus
anima sub-
est.
Augustinus.

Aug l de na-
tura & gra-
tia c. 26.

difficil
195 hno
10 01-

S. Laurentius
in Iustina-
nis.

ria huius virtutis quisque intelligit, sed eius subtilia, eminentia & alta solum illi, qui in eadem alios excedunt & eminent. Idque est, quod ait Sanctus Laurentius Iustinianus, nemini perspectum esse quid sit humilitas, nisi illi, cui à Deo datum humilem esse.

Hincq; accidebat. Sanctos, qui pfundissima erant humilitate præditi, talia de se dicere & sentire, quæ illi, qui eo perfectionis non perueniunt, non possunt capere, & videntur ipsis exaggerationes & amplificationes; vt, quod erant omnium peccatorum, qui in mundo erant, maximi; & alia similia. Et si nos hæc dicere nec sentire, nec intelligere possumus, id ideo accidit, quod ad tantam, vt ipsi, humilitatem non peruenimus, ideoque subtilia & alia huius facultatis non capimus. Labora humilis esse, & in scientia humilitatis progredi & proficere, & tunc intelliges, qua ratione huiusmodi vere dici possunt.

CAPVT XXXIII.

Planius tertius humilitatis gradus declaratur, & inde oriri vt vere humilis se omnibus minorem existimet.

à Deo dona
naturalia &
gratia sunt.

VT clarius tertius hic humiliatis gradus intelligatur, vtque in eo alius fundemur, operæ pretium fuerit paulo altius & ab origine rem ipsam repetere. vt supra dictum est, totum nostrum naturale esse, & omnes naturales operationes, quas habemus, à Deo sunt, nos enim nihil eramus, tuncque vires non erat nobis ad mouendum, nec videndum, nec audiendum, nec gustandum, nec intelligendum nec volendum. Posteaquam vero Deus naturale esse dedit, dedit & naturales hæc potentias & vires; ideoque ei tam esse, quam has operationes

naturales adscribere debemus. Idem etiam & potiori iure dicendum de supernaturali essentia & operibus gratiæ, idque tanto plus quo hæc maiora & excellentiora sunt. Supernaturalem essentiam non à nobis sed à Deo habemus, estque gratiæ essentia, ideo sic dicta, quod naturali essentia gratis addita sit: *Eramus natura filii ira*, nam in peccatis nati & Dei inimici eramus, qui nos ex his tenebris eripuit, *In admirabile lumen suum*, vt dicit Sanctus Apostolus Petrus. Ex inimicis amicos, ex seruis filios nos Deus fecit, & qui antea nihil poteramus & nullius eramus valoris, grates oculis suis effecit. Huiusque causa non præterita nostra fuerunt merita, nec officiorum ipsi post exhibendorum intuitus, sed solummodo ipsius bonitas & misericordia, & merita Iesu Christi vnici mediatoris nostri, vt Sanctus Paulus ait: *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, qua est in Christo Iesu.*

Vt ergo ex nihilo in quo eramus, exire nobis non licebat, ad naturale esse, quod iam habemus nec vita opera operari, nec videre, nec audire, nec sentire; sed totum hoc Dei gratuitum donum fuit, sicque ei totum adscribendum est, & quod huius ne minimum quidem gloriæ nobis attribuere possumus; sic etiam ex peccati tenebris exire non dabatur, in quibus concepti & nati eramus, nisi Deus infinita suo bonitate & misericordia nos eripisset, nec vitæ opera facere, nisi gratiam ipse ad hoc suppeditasset. Non enim à nobis opera valorem & meritum habent, sed à Dei gratia; vt moneta valorem non ex se sed ex superscriptione quam habet, obtinet. Ideoque nullam nobis gloriam sed omnē Deo adscribere debemus, cuius est non tam id quod naturale, quam quod supernaturale est, habentes semper in ore & corde illud Sancti Pauli dictum: *Gratia Dei sum id, quod sum.*

Præterea, vt diximus, non solum Deus nos ex nihilo extraxit, & esse dedit, quod habemus.

Eph. 2. 3.

1. Pet. 2. 9.

Rom. 3. 24.

Cogn
radit
hæc
Allo
mag
hæc
per
vire
2. 2.

1 Cor. 15. 10.
Deus contin
uo nos con
seruat in gra
tia dum in ea
perseuera
mus.

habemus, sed & postquam creati sumus, & esse recepimus, per nos subsistere non possemus, nisi Deus potenti sua manu nos sustentaret & conseruaret, sed statim in profundam nihil abyssum relaberemur, ex qua ante nos extraxerat: sic etiam quod ad supernaturale esse atinet, non solum Deus nobis gratiam fecit, vt nos ex peccati tenebris, in quibus eramus, erueret, & ad admirabilem gratiæ suæ lucem perduceret, sed semper nos in ea conseruat & sustentat sua manu, ne iterum labamur, sic vt si Deus vel tantillum manum suam & custodiam à nobis retraheret & leuaret, & diabolo permetteret, vt nos tentaret, dum vellet, ad præterita & multo peiora peccata rediremus. *Quonia à dextris est mihi, ne commouear*, dicebat Propheta Dauid. A latere meo est, me sustentans, ne deiciar. Tibi adscribendum Domine, quod à peccato surrexerimus, & quod ad idem non redierimus & relapsi fuerimus. Accidit, eo quod mihi manum porrexeris, & si iam erectus sto, est quod me sustentans vt non relabar. Vt ergo diximus, id sufficere, vt nos ipsos nihili faciamus, quod ex nobis id sumus, eramus & essemus, nisi Deus semper nos conseruaret; eodem modo & hoc sufficit, vt nos semper peccatores & malos reputemus; quantum enim ad nos atinet; tales sumus, tales fuimus & tales essemus, nisi Deus nobis semper manum porrigeret.

Ideoque ait B. Albertus Magnus, quod quicunque humilitatem assequi contendit, ei in corde serendam humilitatio radicem, hoc est, vt intelligat propriam fragilitatem & miseriam, & inquirat & bene ponderet non solum quam vilis & miseriam est; sed etiam quam vilis & miser esse hodie posset & esset, nisi Deus potente sua manu illum à peccatis retraheret, & occasiones auerteret, & in tentationibus illi auxilio esset. In quot & quanta peccata lapsus essem, nisi tu Domine infinita tua misericordia me eripuisses? Quantas & quot peccandi

occasiones auertisti, quæ sufficiebant vt me præcipitarent, quandoquidem Dauid præcipitarunt, nisi tu illas retraxisses, quod fragilitas mea tibi nota esset? Quoties diabolo manus ligasti, vt me non tentaret, dum vellet, & si me tentaret, ne me superaret? Quoties vere cum Propheta dicere potui: *Nisi quia Domine adiuuit me, paulo minus habitasset in inferno anima mea?* Quoties impugnatu sum, & impulsus vt caderem, & tu Domine me tenuisti, & dulcem & potentem manum tuam supposuisti, ne me læderet. *Sidicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adiuuabat me.* Quoties nos ipsos perdidissemus, nisi Deus infinita sua bonitate & misericordia sua nos custodiisset? Sic ergo nobis de nobis ipsis æstimandum est; hoc enim est, quod sumus, hoc fuimus, & iam essemus, si Deus manum suam subtraheret à nobis.

Hinc erat, quod Sancti se confundent, tam contemnerent & humiliarent, vt ipsis non sufficeret, quod separati facerent, & haberent malos & peccatores, sed se omnium minimos, vilissimos & maximos mundi peccatores ducerent. Vnus Sanctus Franciscus nobis exemplo erit, quem Deus sic exaltauerat & ad perfectionis culmen perduxerat, vt vnus eius socius in natione viderit inter Seraphim sedem multo auro & lapidibus preciosus ornatam, ipsi destinatam. Qui post S. Franciscum interrogans, quid de se ipso sentiret? respondit se non credere maiorem in mundo esse peccatorem. Idem de se sentiebat & dicebat S. Apostolus Paulus: *Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.* Ideoque monet nos, vt studeamus ad hanc humilitatem peruenire, & nos ipsos infimos & omnium minimos ducere, & alios superiores habere. Dicit S. Augustinus: *Non fallit nos Apostolus, nec adulatione vitii inbet, cum ad Philippenses 2. dicit, in humilitate superiorum.*

Psal 93. 17.

1. p. 11. c. 68.
Chronic. 8.
Francisci.S. Francisci
humilitas.1. ad Tim. 1.
15.August. 4.
83. quest. 9.
71. c. 1. &
sancti virgini-
nit. c. 46. &
47. tom. 6.
ad Phil. 2. 3.

Psal. 15. 8.

Cognitio sui
radix humili-
tatis.
Albertus
magnus tra-
ctat. de veris
perfectis que
virtutibus
4. 2.10.
oni-
con-
ingta
inea
14.

ad Rom. 12.
16.

res sibi inuicem arbitranes. Et ad Rom. 12. honore inuicem proueniens. Sancti nec mendacio nec ficta humilitate dicebant se omnium peccatorum maximos, sed vero, sic enim in animo de se sentiebant. Ideoque iubent nos ita sentire, non ficte nec dissimulare.

Bern. serm.
37. super
Cantica.
Luc. 14. 10.

Ad hanc rem D. Bernardus exacte ponderat illud Seruatoris dictum: *Cum inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco.* Non dixit, recumbers medio loco, vel federes inter postremos, vel in penultimo loco, sed vult te recumbere vltimo loco. *Vt solus videlicet omnium nouissimus sedear, neque nemini non dico praponas, sed nec comparare prapumas.* Non vult te aliis prapferas solum, sed nec quidem compares aut alicui æqualem facias, sed vult vltimo loco maneat, nec æqualem in abiectioe habeas, te omnium miserrimum & maximum peccatorem ducas. Dicit S. Bernardus: Nullo te periculo exponis licet multum te humiliet, & infra omnium pedes deijcias: sed si te vel vni praponas magnum tibi damnnum accellere poteris. Et adfert vulgarem quandam similitudinem. Si transeas demissam portam, non tibi nocet, si multum te inclines; sin si vel tantillo minus te inclinaueris, quam porta ipsa exigit, potes tibi multum incommodare, & caput offendere. Sic & in anima si quis se valde deijciat & humiliet, non sibi nocet; sed periculosum est, si quis omittat vel paululum humiliare, vel aliis se vult antepone, vel æqualem esse.

Nullum in
humilitate
periculum.

Qui scis (dicit Sanctus) si ille solus, quem te peiorem credis (dum putes te iam bene viuere) & omnium malorum pessimum, & omnium peccatorum maximum, melior illis & te potest esse, & talis forsitan ante Deum est? quis scit an Deus (vt Jacob) manus mutabit, & sortes vertentur, & tu sis futurus reprobus & alter electus? *Quis scit (inquit) & te & illis mutatione dextera Excessi in se quidem futurus sit, in Deo vero iam sit?*

Gen. 48. 14.

Quis scis, quid Deus in corde eius ab æterno die operatus sit, & quidem in momento? *Facile est enim in oculis Dei subire honestari pauperem.* Potuit in momento Deus ex publicano & Ecclesiæ persecutore facere Apostolos, vt fecit in SS. Mattheo & Paulo. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Et induratis & adamante durioribus peccatoribus potest Deus filios Dei facere. Quam fallebarur Phariseus, qui Magdalenam peccatricem iudicabat, & quam recte illum Christus Seruator noster arguit, & ostendit eam illo meliorem esse, quam ipsa publicam peccatricem credebat: Hinc est quod SS. Benedictus dictus, Thomas & alii ponunt hunc vnum ex duodecim humilitatis gradibus. *Crede & pronunciare se omnibus viliozem.* Nec sufficit ore dicere, sed & opus idem in animo sentire. Nihil te puta profecisse, nisi te omnium pessimum credideris: dicit Sanctus quidam.

Ecclesi. 11. 23.
Marc. 3. 9.
de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

Luc. 7. 39.

S. Benedictus
S. Thomas.
Thomas à Kempis.

CAPVT XXXIV.

Bonos & sanctos vere se posse habere omnibus viliores, & dicere se omnium mundi peccatorum esse maximos.

NON curiositati adscribetur sed vtile nesciatur, si exponamus, Sanctos & bonos vere se posse omnium minimos habere, & posse dicere se omnium peccatorum esse maximos, eo quod dixerimus nobis eo vsque perueniendum esse. Huic quæstioni aliqui Sancti respondere nolunt, sed contenti sunt ita se in corde sentire. Refert S. Dorotheus, cum Abbas Sosimus quodam tempore de humilitate loqueretur, & de se diceret; quendam Sophistam vel Philosophum adfuisse, qui quæreret, quomodo se tantum peccatorem duceret, cum sciret se Dei mandata

Doroth. do-
ctrin. 2. de
humil.

mandata seruare? Respondit S. Abbas: Scio verum esse, quod dico, & sic sentio, & ne plus interroga. S. S. vero Augustinus, Thomas & alii huic quaestioni respondent, sed diuersae sunt responsiones. S. S. Augustini & Thomae est, quod quis oculos in defectus, quos in se cognoscit, dirigens, & in proximo occulta dona, quae habet, vel à Deo habere potest, considerans, quisque de se vere dicere potest, se omnium peccatorum vilissimum & maximum esse. Meos enim defectus noui; & dona occulta, quae alius à Deo habet, ignoro, vel quod totum peccata committere video, quae ego non commito. Quis is, quid Deus abhinc aliquo tempore in corde eius operatus sit? In momento & secreto possit ille donum aliquod vel gratiam à Deo impetrasse, qua ille te multum excellat. Ut accidit in Phariseo & Publicano illo Euangelico, qui simul ascenderant in templum ut orarent. Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo, qui damnatus est. Hoc nobis sufficere deberet ad terrorem incutendam, ne aliis nos proferamus nec praferamus, sed ut posteriore loco maneamus quod omnium est tutissimum.

Valde facile est illi, qui vere & ex animo humilis est, ut se omnibus viliorem reputet. Vere enim humilis in aliis virtutes & bona quae habent, in se autem defectus considerat, & tam in eorum cognitione & remedio occupatur, ut oculos ad alienos defectus considerandos non leuet, sibi persuadens satis se negotii habere, ut mala & miseriae suas plangat, ideoque omnes bonos habet, & se solum malum. Quoque quis sanctior, tanto hoc illi facilius est, ut enim in aliis proficit virtutibus, sic & in humilitate & maiorem sui cognitionem & contemptum, quae simul iuncta sunt. Quoque clariorem à Dei bonitate & Maiestate habet lucem & cognitionem, maiorem & altiorem suae miseriae & nihili habet cognitionem, nam *Abyssus abyssum inuocat*. Cognitionis enim diuinæ bonitatis

& magnitudinis aperit miseriae nostrae abyssum & altitudinem, & nobis videndos praebet infantes imperfectione atomos & puluisculos. Sique nos aliqui litemus esse, ideo fit quod exiguum Dei cognitionem habeamus, & parum à caelo lucis nobis aduenerit. Radii Solis Iustitiae nondum animae nostrae portas introierunt ideoque non solum non videmus atomos, hoc est, imperfectiones nostras paruas & minutas, sed ita caligant oculi, vel potius tam sumus caeci, ut graues errores & defectus non possimus videre.

His accedit, Deum tam humilitatem diligere & illi placere, quod si quis se parui fecerit, & in eo permanserit, Deas solitus sit in magnis suis famulis, quibus multa beneficia & gratias largitur, tam dona sua celare, ut & qui ea recipit, non intelligat, & putet se nihil habere. Dicit S. Hieronymus: *Tota illa tabernaculi pulchritudo pellibus regitur & ciliciis*. Sic solet & Deus virtutum & donorum suorum pulchritudinem tegere & celare diuersis tentationibus, & aliquando etiam aliquibus defectibus & imperfectionibus, quos permittit, ut tanto melius, ut sub cineribus prunae conferuentur. Dicit S. Ioannes Climachus: *Quemadmodum diabolus studet nobis virtutes & bona opera nostra proponere, ut superbiamus, utque sic malum nostrum procuret; sic contra Deus noster qui maius nostrum bonum expetit, solet particularem lucem suis seruis largiri, ut defectus & imperfectiones proprias agnoscant, talique modo dona sua tegere & abscondere, ut ille, qui ea possidet, non percipiat.*

Dicitque communem Sanctorum doctrinam esse S. Bernardus: *Nimirum conseruanda humilitatis gratia diuina solet pietas ordinare, ut quanto quis plus profecerit, eo minus se reputet profecisse, nam & usque ad supremum exercitum spirituali gradum, si quis eo usque peruenierit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut vix sibi primum videatur adeptus*. Idemque multis locis notat S. Gregorius.

Deus humiles sua dona calat.

Hieronymus in prologo galeato. Exod. 36. 19.

Climachus.

Bern. serm. de 4. modis orandi.

Greg. l. 34. moral. c. 15. In pastoralis p. 4. l. 3. dialog. c. 14.

Hinc

August. l. de S. virginia. rec. 44. & 47. S. Thomas 2. 2. q. 161. art. 6. ad 1. & art. 3.

Luc. 18. 24.

Humilis facile se humiliat.

Humili quo humilior eo laetius humilior fit ob lucem à Deo datam. Psal. 41. 8.

*Humilitas
Soli compa-
ratur.*

Hincque aliqui recte humilitatem comparant, & dicunt illam cum aliis virtutibus habere, vt Solem cum aliis stellis, idque propterea, quod sicut lucente Sole alia stellæ euanescent & sese abscondunt: ita in anima fit, quæ humilitate prædita est, tum enim alia se virtutes celant, & humilis sibi persuadet se nullam virtutem possidere. Dicit S. Gregorius: *Pone soli bona sua non vident, qui in se videndo omnibus ad exemplum præbent. & quamuis omnibus manifestæ eorum sint virtutes, ipsi eas non vident.* De Moysæ refert S. Scriptura, quod postquam Deo locutus erat, magnus faciem obumbrabat, splendor, quem filii Israel videbant, ipse vero non. *Ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini.* Eodem modo & humilis in se nullam aduertit virtutem, quicquid videt, defectus & imperfectiones esse arbitratur. Præterea putat minimam errorum suorum partem id esse, quod aduertit & maximam eorum partem se latere. Hincque facile illi est, omnibus se minorem credere, & omnium peccatorum, qui in mundo sunt, maximum.

Deus humilitatem suam quibusdam ostendit.

*1. ad Cor. 2.
12.*

Vt verum fateamur, vt multæ & differentes sunt viæ, quibus Deus electos suos ducit, & multos per prædictam viam ducat, vt ipsis dona sua celet, vt & ipsi ea non aduertant, nec putent se habere; tamen aliis ea aperit, quo illa magni æstiment & grati sint. Ideoque S. Apostolus Paulus dicebat: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis Sanctissima illa Angelorum Regina exacte gratias & dona magna, quæ in illa erant, & à Deo acceperat, nouerat, dum aiebat: Quia fecit mihi magna, qui potens est.* Idque non solum humilitati & perfectioni non aduersatur, sed tam sublimi & profundæ humilitati coniunctum est, vt Sancti huiusmodi dicant humilitatem magnorum & perfectorum virorum.

*Periculosum
alta de se
sentire.*

Tamen hic magnum latet periculum

& error, quæ cauenda monent Sancti, quod aliqui apud se cogitant se plura Dei dona habere, quam reuera habent. In quo errore miser ille versabatur, cui in Apocalypsi iubet dici Deus: *Dicis diues sum & locupletatus & nullius ego: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis & pauper, & cæcus & nudus.* Eodem in errore erat Pharisæus ille Euangelicæ, qui Deo gratias agebat, quod non esset vt alii hominum, putat se habere, quod non habebat, & ideo cæteris meliorem. Et aliquando superbia hæc tam occulte irripit, vt etiam non sentientes nec intelligentes nostri ipsorum existimationis propriæ pleni simus. Hincque vtilissimum est homini, oculos semper apertos habere vt aliorum intueatur virtutes, & clausos, vt proprias videat, & sancto cum timore vitam agere, quo Dei dona secure custodiuntur.

Sed cum Deus huic viæ non sit adstrictus, & electos suos differenter trahat, aliquando, vt ait S. Paulus, hac gratia seruos suos dignatur, vt dona, quæ ab eius manu acceperunt, cognoscant. Hancque ob causam videtur in proposito quaestione maior oriri difficultas, quæ ratione Sancti & viri spirituales, qui in se vident & norunt Dei dona, quæ ab eius munificæ manu acceperunt, se possint vere omnium minimos habere, & de se dicere, quod sint omnium peccatorum maximi? Ante enim, dum Deus aliquem alia illa via ducit, vt dona sua celet, & ille in se nullam videat virtutem, sed solum defectus & imperfectiones, hoc tantum difficultatis non habebat; sed in his aliis qui possent hoc vere fieri? Hoc non obstante valde recte fieri potest. Humilis esto vt S. Franciscus & ille te docebit, qui queat fieri. Socio ipsum vrgenti, quomodo vere dese tale quid dicere & sentire possent? respondit Seraphicus ille Pater: Credo & puto, si Deus latroni vel omnium peccatorum maximo tot misericordias & beneficia impendisset, illum me meliorem & gratiorem futurum. Et

contra

Apo. 2. 17.

Luc. 11. 11.

Sancti non attendunt quid habent, sed quid à se.

Greg. moral. 1. Reg.

1. p. 1. c. 68. Chronic. 5. Francis.

CAPVT XXXV.

Hunc tertium humilitatis gradum medium esse, ad omnes tentationes superandas, & omnium virtutum perfectionem parandam.

contra credo si Deus manum suam subtraheret & non me detineret, quod maiora peccata & mala admitterem, quam omnes homines, & quod illis omnibus peior essem. Hæc sane optima est responsio, profundissima humilitas, & admiranda doctrina. Hæc illa est cognitio & consideratio, quæ Sanctos usque subtus terram se deicere & omnium pedibus subijcere, & se maximos omnium peccatores reputare faciebat. In mentibus enim bene insitam humilitatis radicem habebant, quæ est propriæ fragilitatis & miseræ cognitio, & norunt penetrare & ponderare quid erant & quid de se sentiebant. Quod causa erat, quod crederent, si Deus manum ipsi subtraheret, & non semper illos sustentaret, ipsi maximi mundi peccatores futuri erant, & se tales habebant, dona vero & beneficia à Deo accepta non ut sua, sed aliena & commodiora considerabant. Idque illos non solum non impediabat, quin ipsi integri in sua humilitate & abiectione manerent, & se omnium minimos reputarent, sed & multum ad hoc conferret, eo quod illis non, ut debebant, proficerent. Sic ut in quamcunque velimus nostri partem oculos leuemus, vel in id quod à Deo recepimus, semper nos humiliandi & aliis minores habendi occasione reperiemus.

Hanc ob rationem S. Gregorius examinat verba illa, quæ Saul dixit Propheta David, postquam illum in spelunca repertum trucidare poterat, si voluisset, & liberum dimiserat, & exiens ad illum clamabat dicens: *Quem persequeris Rex Israel? quem persequeris? canem mortuum persequeris & pulicem unum.* Trucinat bene hæc D. Gregorius; Iam David Rex vinctus fuerat, & à Samuele, qui eum vixerat, Deum à Saul regnum auferre velle & illi dare, & tamen se humiliat & ante illum abijcit, quamvis se à Deo illi præpositum, & se coram Deo meliorem esse. Ut inde discamus nos minores ducere illos quos nescimus, quo apud Deum gradu sint.

Rodriquez exercit. pars 2.

Dicit Cassianus antiquorum Patrum traditionem & quasi primum principium fuisse, neminem ad cordis puritatem & virtutum perfectionem pervenire posse nisi ante noscat & intelligat, omnem suam industriam, diligentiam & laborem ad hoc non sufficere sine speciali Dei auxilio & favore, qui est præcipuus author & omnis boni dator. Et hæc cognitio (ut ait) non speculativa esse debet, quia sic legimus & audimus, vel quia sic dicitur fides, sed opus id practice & experientia nosse, & ita nos imbibisse & imbutos esse, quasi oculis videremus & manibus tangeremus. Qui est ipsissimus tertius humilitatis gradus, de quo agimus, deque hac humilitate intelligendæ sacræ Scripturæ autoritates, quæ humilibus in munera bona promittunt.

Ideoque bono iure Sancti illam ponunt pro ultimo & omnium perfectissimo humilitatis gradu, dicuntque illum esse omnium virtutum fundamentum, & præparationem & dispositionem, ad omnia Dei dona recipienda. Et specialius idem tractans Cassianus, & de castitate agens dicit, nihil ad illam consequendam sufficere, donec noscamus nos illam nostris viribus assequi non posse, sed id à diuina liberalitate & misericordia evenire debere. Cum quo optime etiam convenit S. Augustinus, nam primum & præcipuum mediam, quod ponit ad consequendam & conservandam castitatem, est hæc humilitas, ut cogites, te ad hanc vires non habere, nec tuas tibi diligentias sufficere, si enim his nitaris,

t mereris

Cassian l. 12. de spiritu superbia c. 12.

Cassian col. 2. Abbatis Cheremontis c. 4. Castitatis conservatrix humilitas.

August. de S. virginis. c. 39.

c. 2. 17.
18. 11.

si non
dunt
habe-
ed quid

Greg l. 34. moral. c. 16. 1. Reg. 24. 15.

i. c. 68.
ie. S.
isfi.

mereris illam perdere: sed si tibi persuadeas, Dei esse donum, & tibi superne aduenire debere, & si hic omnem locas fiduciam. Et idcirco quidam seniorum Patrum dicebat, quod quis tamquam a carne tentaretur, donec exacte cognosceret castitatem Dei donum esse, & non fortitudinem propriam. Palladius hoc exemplo Abbatis Moysis confirmat, qui in quantum homo, magni roboris erat, & quantum ad mentem, pessimus, sed ad Deum ex integro corde conuertit: fuitque conuersionis initio grauissime tentatus, præcipue abscœnis & lubricis, ad quæ euincenda sanctorum Patrum suauis apta media quæsiuit. Tam in oratione assiduus fuit, ut sex annos in ea perstaret, plerumque noctu erectus, nec dormiret. Multum manibus laborabat, nihil nisi paululum panis comedeat, cellas seniorum patrum obibat, iis aquam adferens, & alias mortificationes & austeritates addebat. Et tamen tentationes superare non poterat, sed iis æstuabat, & in periculo erat ne caderet & monachorum institutum desereret. Eum in hoc periculo constitutum adiit sanctus Abbas Isidorus, & Dei nomine ei dixit: Abhinc in Dei Iesu Christi nomine tentationes tuæ cessabunt: sicque accidit, nam post illas nunquam sensit. Adiungebatque sanctus Abbas, & causam exposuit ob quam Deus huc usque plenam ei de ipsis non dedisset victoriam. Ne gloriareris Moyses & superbires, quod tuo exercitio vicisses, ideo Deus hoc ad commodum tuum permisit. Nondum Moyses tanto à Deo dono donatus erat, ut sibi diffideret, & ut acquireret & in propria fiducia superbiam non caderet, Deus tanto tempore illum reliquit, nec tantis & tam sanctis exercitiis plenam huius passionis victoriam non est consecutus, quam alii minore labore adepti sunt.

Abbas Moyses.

Tentationes permittit homini Deus, ut discat sibi diffidere.

Abbas Pachomius.

Idem Abbati Pachomio euenisse refert Palladius, qui quantumuis septua-

genarius ab inhonestis tentationibus infestabatur. Dicitque illum cum iuramento affirmasse. post quinquagesimum ætatis annum duodecim annorum spatium tam asperam & continuam fuisse pugnam, ut toto hoc tempore nulla ei vel dies vel nox transiret, qua hoc peccato non exagigaretur. In solita multa faciebat, ut hac se tentatione liberaret, sed nihil proficiebat. Cumque quoddam tempore casum suum deploraret, quasi à Deo desertus esset audiuit vocem sibi quasi interius dicentem. Ut scias, quid causæ sit, quod Deus te in aspera hæc pugna reliquit, fuit, ut intelligas & perispectam habeas propriam fragilitatem, paupertatem, paruitatem vel nihil, quod ex te habes, & posthac te humiliter, nulli rei propriæ confidens, sed omni in re ad me accurrens, & à me auxilium petens. Dicitque hac doctrinam tam fuisse confirmatum, ut nunquam postea huiusmodi tentationem sentiret: Vult Deus non ubique illi, & non nobis fidere, nec nostræ diligentia & mediis niti.

Hæc non solum Augustini, Cassiani & sanctorum illorum Patrum doctrina est, sed & sanctus Spiritus, idque iisdem terminis, quos posuimus. Sapiens Sapientia libro nobis expresse ponit non solam Theoricam, sed & practicam huius, dum ait: *Et ut scius, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia sciens cuius esset hoc donum, adii Dominum, & deprecatus sum illum ex totis precordiis meis.* Continens hic est nomen generale, quod complectitur non solum illum, qui continet & coeret illas animæ passiones, quæ castitati aduersantur, sed & omnes alias passiones & appetitus, quæ rationi repugnant, ut & in illo Ecclesiastici: *Omnis autem ponderatio non est digna continentis anima.* Nihil tanti ponderis nec dignum, quam persona continens, id est, qui vndique affectus & appetitus continet, ut virtutis & rationis metas non egrediantur. Di-

Tentationes humilitatem ad sui ipsius desipientiam.

Sap. 8. 22.

Virtutem & continentiam à Deo exorari Salomon.

Eccl. 26. 20.

cit

cit ergo Salomon: Simulatque sciui, in e hanc speciali Dei dono semper has potentias & animæ & corporis mei passiones continere non posse in illo veritatis & virtutis medio, quin aliquando exirent, adii Dominum, & deprecatus sum illum ex totis præcordiis meis. Sic vt hoc vnicum medium sit, vt quis sit continens, & possit regere & coercere suas passiones, & intra terminos tenere, & de omnibus tentationibus victoria potiri, & omnium virtutum perfectionem adipisci. Idque bene aduertit Propheta, dum aiebat: *Nisi Dominus adificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui adificant eam. Et nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Ipse est, qui omne bonum nobis dare debet, & datum conferuare; quod nisi fiat, irritus omnis noster est labor.

*indignum & inutilem se consistere: & superbix & præsumptionis esse videtur, si quis quid complectatur, ad quod aptus non est. Quantum ad alterum, quod est honore digna aggredi, etiam repugnare videtur, vere enim humilis procul abesse debet ab omni honoris & existimationis cupiditate. Huic quæstioni optime D. Thomas respondet & ait, quod quamuis primo intuitu & exteriori nominis sonu hæ virtutes videantur sibi opponi, tamen fieri non posse vt vna virtus alteri repugnet; & speciatim si attente has duas virtutes humilitatem & magnanimitatem intueamur, earumque veritatem & substantiam examinemus; inueniemus non solum non esse contrarias, sed sibi multum similes esse, vnamque ab altera multum dependere. Idque apte declarat; quantum enim ad prius, quod est amplecti & aggredi magna, quod proprium est magnanimitati, non solum non est humili contrarium, sed & ipsi valde proprium est, quodque ille solus qui huiusmodi est, bene facere potest. Si nostris viribus & mediis confidentes magna amplecteremur; præsumptionis sane esset & superbix. Quæ enim magna, imo etiam parua nostris fidentibus viribus nobis aggredi licet? quandoquidem nec ex nobis sufficientes sumus, vt vel bonam cogitationem habeamus, vt ait S. Paulus: *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis.* Sed virtutis huius magnanimitatis, ad magna amplectendum & aggrediendum, fundamentum esse debet, nobis ipsis nec humanis mediis fidere, & omnem in Deo fiduciam ponere: quod vere humilitati proprium est.*

Magnanimitas & humilitas nomine t. nus, non repisa inter se pugnant.

Magnanimitas humilitatis comes & socia.

CAPVT XXXVI.

Humilitatem magnanimitati non repugnare, sed potius eius esse causam & fundamentum.

S. Thom. 2. 2. q. 1. 29.

SANCTVS Thomas loquens de magnanimitatis virtute, adfert hanc quæstionem. Sancti dicunt, vt & Sanctum Euangelium, valde nobis esse necessariam humilitatem, & etiam in aliis nobis opus esse magnanimitate, præsertim iis, qui ministeriis & officiis altis funguntur: Quæ virtutes sibi oppositæ videntur, nam magnanimitas animi magnitudo est, ad magna & excellentia amplectendum & aggrediendum, quæ ex se honorem merentur, videturque vtrumque humilitati plane repugnare, nam quantum ad prius, quod est magna amplecti, attinet, non viderur cum eadem conuenire, nam vnus humilitatis graduum quem Sancti ponunt, est: *Ad omnia*

plum

2. ad Cor.

3. 5.

Magnanimitas iuxta ac Humilitas Dei ope, non proprii freta viribus magna molitur.

S. Bernardus in illud Cantorum: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delitans affluens, innixa super dilectum suum?* Bene exponit omnem nostram virtutem, fortitudinem & bona opera super dilectum nostrum inniti debere. Ad quod probandum allegat Apostoli S. Pauli exemplum

plum ad Corinthios: *Gratia autem Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi.* Incipiebat Apostolus labores & diligentiam, quam in Evangelii prædicatione adhibuerat, enarrare, & quidquid in Ecclesiæ augmentum & bonum fecerat, exponere, donec diceret, se plus omnibus, aliis Apostolis laborasse. Hinc S. Bernardus ait: Vide Apostole quid dicas, quare hoc dicere potes ut idem non amittas: *innitere super dilectum tuum. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Et ad Philippenfes scribens dicit: *Omnia possum, & statim innititur super dilectum suum, & ait: In eo, qui me confortat.* In Deo omnia possumus, ipseus gratia omnium potentes erimus, super ipsum innitendum nobis, & ipse magnanimitatis nostræ fundamentum ponendus. Idque est quod ait Propheta Elaias: *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* Humanam enim fortitudinem, quæ fragilitas est, in Dei mutabunt fortitudinem, brachium suum fragile & carnis in Dei brachium, sicque fortes & ad omnia potentes euadent, nam in Deo omnia poterant. Idcirco recte dicebat Leo Papa: *Nihil arduum humilibus, nihil asperum mitibus.* Vere humilis est magnanimus, animosus & fortis ad magna amplectendum & aggrediendum, nihil illi arduum vel difficile, sibi enim non fidit sed Deo, & oculos in Deum figens & illi innitens, nihil illi obstitit: *In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet iribulantes nos.* In Deo omnia potest, hæc illa sunt, quibus tam egemus, videlicet magno animo, fortitudine & in Deo fiducia, non pusillanimitate, quæ desiderium ministerium nostrum peragendi tollant. Sic ut in nobis humiles esse debemus, noscentes nos ex nobis nihil posse nec valere: sed in Deo eiusque virtute animosi & fortes ad magna amplectenda.

Magnanimitatis fundamentum est Deus, eiusque gratia.
ad Phil. 4. 13.

Isa. 40. 31.
Per magnanimitatem imbecillum hominum fit potentissimum Dei brachium.

Leo Papa
form. 5. de
Epiphania.
Nihil arduum humilibus.

Psal 59. 14.
Humiles Dei auxilio nixi omnia possunt.

Basilium.
Isa. 6. 8,

S. Basilium in verba illa Elaiæ: *Ecce ego, mitte me.* hoc optime exponit: *Vole-*

bat Deus aliquem ad prædicandum populo suo mittere, & ut ipsi propositum omnia in nobis operari nostra accedente voluntate & consensu, dicebat ita ut Elaias audire posset: *Quem mittam, & quis Humilis ad ibit nobis?* respondit Propheta: *Ecce ego, omnia promitte me.* Ponderat S. Basilium verba hæc & examinat, quod non dixerit: *Domine ego ibo, & hoc bene faciam.* Quoniam humilis erat, & perfectam propriam habebat fragilitatem, & sciebat temeritatis esse, audere dicere tantum se negocium, quod vires eius excedebat, confecturum. Sed dicebat: *Domine hic præsto sum & paratus facere quod iusseris: mitte me, & si me mittas, ibo.* Quasi dixisset: *Domine tam magno officio ineptus sum, ut hoc est, sed aptitudinem & sufficientiam mihi dare potes: tu verba in ore meo ponere potes, quæ corda moueant & mutant.* Si me mittas, ire poterò, & huic rei sufficiens ero, si tu nomine iuero. Et dixit illi Deus: *Vade.* Ecce (inquit S. Basilium) hic Propheta Elaias recepit gradum Prædicatoris & Apostoli Dei, quia in humilitatis materia norat respondere, quia sibi non adscribebat se posse ire, sed insufficientiam & fragilitatem suam agnoscens omnem in Deo fiduciam ponebat, sciens se in eo omnia posse, & ab eo missum sibi ire licere. Quare Deus ipsi concedit, & dicit ut vadat, illum statuens prædicatorem, Legatum & Apostolum suum. Hæc nostra fortitudo & magnanimitas ad magna amplectendum & aggrediendum esse debet. Ideo ne animo cade, quod fragilis & insufficientis sis. *Noli dicere: Ierem. 1. 7. Puer sum: dicebat Deus Ieremiæ. Quoniam ad omnia qua mittam te, ibis, & uniuersa, quacunque mandauero tibi, loqueris. Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum.* Sic ut quantum ad hoc attinet, humilitas non solum non magnanimitati opposita, sed ipsius potius est radix & fundamentum.

Secundum, quod est magnanimi, est, quod eum magna & honore digna desiderare

Humilitas radix magnanimitatis.

derare oporteat. Quod neque humiliati contrarium est, nam vt recte ait Sanctus Thomas, quamuis magnanimus hoc desideret, non id honoris humani gratia desiderat, nec hic eius finis est: bene quidem illum mereri, sed illi non studere nec aestimare. Sed potius animi est tam honores & dedecus contemneute, vt nihil magnum præter virtutem ducat, eiusque amore magna conetur, spernendo hominum honores. Virtus enim tam magnum quid est, vt nec ab hominibus satis honorari, nec sufficienti præmio affici queat, sed à Deo honore & præmio affici mereatur.

Ideo que magnanimus, nihili omnes mundi honores facit, quod vile & nullius precii quid illi sint: altius volat, solo Dei amore & virtutis ergo se ad operandum mouet & magna facit, alia omnia flocci pendens. Vt ergo quis tantum, tam generosum animum habeat, qui que tam honores & contumelias mundi spernet qualem magnanimum habere oportet, magna opus est humilitate, vt ad tantam perfectionem pertingat, vt cum S. Apostolo Paulo dicere possit: Scio &

humiliari, scio & abundare (vbiq; & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare & penuriam pati: Noui quid facere conueniat in humilitione & abundantia, in saturitate & fame. Per gloriam & humilitatem, per infamiam & bonam famam, vt seductores & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus. Vt tam vehementes & contrarii honoris & contumelie venti, & laudum & detractioem, fauorum & perfectionum tempestates aliquam in nobis gignant mutationem, nec nos vacillare cogunt, sed vt semper in eodem statu permaneamus, magnū humilitas est fundamentum, multa; casto demissa sapientia opus est. Ignoro num te in abundantia gerere poteris vt Sanctus Apostolus Paulus. Poteris foras pauperiem pati, mendicare, & in contumeliis & iniuriis humilis esse: sed nescio num in hono-

re, in pulpitis & magnis dignitatibus te humilem exhibere posses. Hoc nec Angeli quidem in corde facere potuerunt, sed superbierunt & ceciderunt. Ad quod etiam dicit Boetius: *Cum omnis fortuna timenda sit, magis tamen timenda est prospera, quam aduersa.* Difficilius est humilitatem in honore & existimatione, & magnis dignitatibus, quam in contumeliis, & abiectis & vilibus officiis seruare, hæc enim secum humilitatem adferunt, illa vero superbiam & vanitatem scientia & alia inflant & euanescere faciunt. Hinc est, quod sancti dicunt, esse magnorum & perfectorum virorum humilitatem, posse inter magna dona & gratias quæ à Deo accipiunt & inter mundi honores humilem esse.

Narratur de Sancto Francisco quid, quod valde diuersum esse videretur, dum lutum pedibus calcare incipiebat, vt honorem vitaret, quo illum recipiebant. Dum quodam tempore vicum quandam intraret, honore magno ab incolis excipiebatur, ob opinionem, quam de sanctitate conceperant, & omnes habitum, manus & pedes osculabantur, ipso nullo modo resistente. Socius, qui cum illo erat, putabat illum eo honore delectari; adeoque tentatio illa crescebat vt postea illi diceret. Respondet Sanctus: Frater, hi nihil plane faciunt, si comparetur cum eo, quod ipsis incumbit. Socius amplius hac responsione scandalizatus est, quod mentem eius non intelligeret.

Tunc ait illi Sanctus: Frater, omnem hunc honorem, quem vides fieri, non mihi sed Deo adscribo, cui proprius est, cum mihi exacte perspecta sit mea vilitas & abiectio, ipsique sibi commodant & viles sunt, quod Deum in creatura sua venerentur. Mirabatur socius sancti perfectionem & abunde sibi satisfactum putauit. Idque merito, nam si quis Sanctus habeatur (qui omnium honorum, qui allicui exhiberi possunt, maximus est) & sciat omnem huius gloriam Deo dare, vt debet, & nihil sibi attribuat, nec illi quid adhæ-

S. Thom. 2. 2.
1. 129. art. 2.
ad 3.

Magnanimi-
tas: laudabilia
quidem sus-
cipit: at non
laudis huma-
ne studio.

Magnanimus
honores hu-
manos respicit
inuentus vir-
tutis.

Magnani-
mus per infamiam & bonam famam
ad virtutem
grassatur.
Philip. 4. 12.
2. Cor. 6. 8.

Boetius.

Difficilius est
inter honores
seruare hu-
militatem
quam inter
contumelias.

1 p. 11. c. 37.
Chronic. S.
Francisci.

Humilis S.
Franciscus
honore omnē
sibi exhibitōe
in Deum re-
ferebat.

adhæreat huius dulcedinis, nec ea delectetur, sed integer in humilitate & abiectione sua permaneat, quasi nihil horum possideret, & quasi honor non illi, sed alteri exhiberetur, altissima hæc sane perfectio & profundissima humilitas.

*Humilitati
studendam est
iis qui sunt
lucerna mundi.*

Ut ad hæc humilitatem Dei gratia perueniamus, omnes nobis neuu intendendi, qui sumus vocati, non ut in tenebris lateamus, vel sub modio abscondamur, sed in sublimi ut ciuitas supra montem posita, & lucerna super candelabrum ad illuminandum & lucem mundo inferendam, ponamur. Ad quod opus boni iaci fundamenta, & quantum ad nos attingit, desiderare contemni & parui pendendi, utque id ex profunda nostræ miseræ vilitatis & nihil cognitione nascatur, quæ habebat Sanctus Franciscus, dum lurum pedibus calcaret, ut fatuus haberetur. Ex qua propria sui cognitione ut desiderium contemptus oriebatur; eodem modo ex eodem nascebatur, ut dum honoraretur, & homines habitum & pedes oscularentur, ipse non superbiat, nec pluris se faceret, & tam integer sua in humilitate & abiectione perstaret, quasi nihil ipsi honoris exhibitum fuisset, cum totum in Deum referret & transfunderet. Et ideo quamuis duo hi Sancti Francisci actus sibi repugnare videantur, tamen ex eadem radice & eodem humiliati spiritu procedebant.

*Humili S.
Franciscus
lurum pedibus
subiebat, ut
pro fatuo haberetur.*

*Humilitas
honores reit-
cis simul, &
recipit.*

CAPVT XXXVII.

*De aliis bonis & commodis, quæ in
hoc tertio humilitatis gradu
reperiuntur.*

1. Par. 29. 14.

Tva sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Verba hæc dicebat Rex Dauid, postquam auri & argenti plurimum, & multum materiæ templo ædificando parauerat, & Deo obtulerat. Idemque nobis in omnibus bonis operibus faciendum & dicendum: Domine o-

Deo bona omnia in acceptis referenda.

omnia bona nostra opera sunt tua, ideoque tibi reddimus, quod accepimus. Recte ait Sanctus Augustinus: *Quisquis tibi enumerat merita sua, quæ te accepit? hæc tua infinita bonitas & liberalitas tua est, qui vis dona & beneficia tua nobis noua merita esse, & dum nostris seruitiis satis facis, compensas tua beneficia, & pro vna gratia aliam das, & pro vno beneficio aliud: Gratiam pro gratia.* Non satis est Domino, ut altero Ioseph triticum nobis dedisse, nisi & pecuniam & precium, quod emptum est, dederit. *Gloriam & gratiam dabis Dominus.* Quicquid est, Dei donum est, & ei totum est adscribendum & reddendum.

*Aug. 1.9. Con-
fess. c. 13.*

*Merita hominum sunt
Dei munera.*

*Ioan. 1. 16.
Deus dat gratiam pro gratia & gloriam, sicut Ioseph dedit frumentum & pretium, quo emptum erat.
Psal. 83. 12.
Humilitatis est Dei dona agnoscere, proq. in Deo gratias agere.*

Inter omnia bona & commoda, quæ in tertio hoc humilitatis gradu reperire est, hoc vel vnum merito ponitur, quod sit gratitudo & gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. Luce meridiana clarior est, quam in Sacra Scriptura commendetur & æstimeretur hæc gratiarum actio, cum aduertamus, dū ipse aliquod in populum suum conferebat beneficium, statim monumētum vel festum aliquod instituebat in gratitudinis signum; tam refert illi gratum esse, ut noua ab illo beneficia & gratias recipiamus. Quod aptissime fit tertio hoc humilitatis gradu, qui (ut dictum est) in eo consistit, ut homo nihil sibi boni adscribat, sed totum Deo, & ipsi omnem gloriam det. Et in hoc sita est vera & sincera gratiarum actio & gratitudo; non in eo ut ore renus dicas: Ago tibi Domine gratias pro beneficiis tuis, quæ uis & ore Deus laudandus sit, & ei gratiæ agenda: si tamen id solum ore fiat, non illi gratiæ actæ sed solum dictæ fuerint. Ut ergo Deo non solum gratiæ dicantur, sed & agantur, & non solum ore sed & corde & opere fiant; necesse te nosse, quicquid boni habes, à Deo esse, & illi reddere & totum attribuere, de omnibus gloriam dās, & te de nullo extollens? hoc enim modo se honore spoliatur, & videt suum non esse, & totum Deo cuius est dat.

*Ex animo
Deo gratias
agit pro beneficiis, qui eadem Deo refert accepta.*

Id ipsum est, quod nos in Euangelio monet.

monet.

monere volebat Christus Seruator noster dum decem illos leprosos curauit, & vnus solus rediit, vt de beneficio accepto gratias ageret: *Non est inuentus, qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Et filios Israel Deus monens gratitudinis, & ne acceptorum beneficiorum obliuiscerentur, hoc modo eos hortatur: *Obserua & caue, ne quando obliuiscaris Domini Dei tui, & eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Egypti.* Caue Dei obliuiscaris, dum in terra promissionis in magna temporalium, & diuini, hereditarium & pecorum prosperitate & abundantia eris. Caue ne cor vestrum tunc extollatur, & ingrati sitis, & dicatis vos fortitudine & diligentia vestra hæc acquisiuisse. *Fortitudo mea, & robur manus mea hæc mihi omnia prestiterunt.* Hoc est Dei obliuisci, & maxima omnium ingratitudo, si quis Dei dona sibi arrogat. Noli nec tale quid cogitare. *Sed recordearis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, & impleat pactum suum.* quodq; hæc ob merita tua non fecerit, sed vt cõpleret promissionem suam, quam liberaliter fecit antiquis illis patribus. Hæc est gratitudo gratiarum actio & laudis sacrificium, quod Deus Dominus noster honorari vult pro beneficiis & gratiis nobis collatis. *Sacrificium laudis honorificabit me:* Hocque illud est S. Pauli: *Regi seculorum immortalis & inuisibili, soli Deo honor & gloria.*

Hinc aliud sequitur bonum & magna vtilitas, quod quamuis vere humilis multa Dei possideat dona, ob quæ multum à mundo æstimetur & extollatur, ipse tamen propterea maioris se non facit, sed tam in vilitatis suæ cognitione persistit, quasi horû nihil in illo reperiretur. Quod optime norit discernere, quantum inter alienum & suum interfit, & suum cuique tribuere & beneficia & dona à Deo accepta non vt sua sed aliena & mutuo data, intuetur, semper oculos dirigit in propriæ fragilitatis & miserix cognitionem, & id, quod foret, si Deus manum ei subtraheret, & eam non semper teneret & confer-

uaret. Quoque plura à Deo dona recepit, tanto se plus confundit & humiliet. S. Dorotheus ait: Vt in arboribus valde pomis oneratis, fructus ipse deprimit & incuruat ramos, & subinde etiam pondere frangit & rumpit: ramus vero qui nullum fructum habet erectus & in alrum sublatus est: & vt spicæ, dum triticam & maturitatem vergit, tam se inclinant, vt calamus ipse rumpi videatur: dum vero spicæ erectæ sunt malum est signum, & indicium, quod inanes & vacuæ sint. Idem in spiritalibus accedit: vbi illi, qui vacui & sine fructu sunt, erecti & eleuati incedunt, se quid esse putantes: illi vero, qui fructu & Dei donis onusti sunt, magis humiliantur & confunduntur.

Ex ipsiis Dei donis & beneficiis maiorem serui Dei se magis humiliandi, confundendi & in timore viuendi occasione captant. Dicit S. Greg. vt ille qui mutuo accepit magnam pecuniæ summam, ita de de acceptis nummis gaudet, vt letitia illa minuatur, si cogitet, se obligatum illos restituere, & curam & sollicitudinem adfert, si tempore præfixo creditori suo satisfacere poterit: Idem & humili contigit, quo enim plura à Deo dona accipit, tanto se plus Deo debere agnoscit, & plus se illi obligatum ad seruiendum, & videtur se maioribus hisce gratiis maiori seruitio non respondere, nec maiori seruitio maiori gratitudine non satisfacere, & credit & sibi persuadet, quod cuiuscunq; Deus dedisset, quod in eum contulit, eundem eo melius vsurum fuisse, & meliorem & gratiorem illo futurum. Hæcque vna illarum considerationum est, quæ seruos Dei multum humiliat & confundit, sciunt enim à Deo non solum exigendam peccatorum commissorum sed & donorum receptorum rationem, sciuntque cui multum datum, ab eo & multum perendum, & cui plus iniunctum, plus & exigendum. *Omnia autem, cui multum datum est, multum quæretur ab eo, & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo:* dicit Christus Seruator noster. Abbas Macarius ait, humilem Dei dona

Doroth. ser. de humili.

Humilis quo plura Dei dona habet, eo magis se deicit, sicut arbor onusta fructibus incuruescit.

Superbus Dei donis vacuus extollitur, sicut arbor vacua fructibus.

Gregor. l. 22. mor. c. 5. & ho. 9. in Euan.

Luc. 12. 48.

Humilis ob valentia non gloriatur. Macarius.

dona aspicere, vt Depositorium & The-
saurarium domini sui bona, qui ob il-
la non vanegloriatur, sed potius timet
& sollicitus est, ob rationem, quam
scit sibi reddendam, si sua culpa amit-
tantur.

Humilis vilipendit neminem.

Ex his aliud bonum & commodum oritur, quod vero humilis neminem spernat & vilipendat, etiam si illum in multa peccata & culpas labi cernat, nec inde superbit, nec se aliis præfert, sed inde potius maioris humilitatis occasionem caprat, dum videt alium labi aduertit enim se & lapsum ex eadem esse massam, & altero labente se cadere, quantum ex se est.

Aug. in soliloq. c. 15.

Vt enim Sanctus Augustinus ait, non est peccatum, quod vnus committit, quod alter committere non posset, si manus Domini misericorditer illum non retineret. Ideoque quidam sanctorum Patrum audiens aliquem cecidisse amare flebat & dicebat: *Ille hodie, & ego cras, quoniam & ego fragilis homo sum. Homo sum, & humanum nihil à me alienum puto: & quod lapsus non sim, singulari Dei beneficio adscribo.* Vtque suadent Sancti si videamus cæcum, surdum, claudum vel infirmum, hæc omnia mala nostra reputemus beneficia, & Deo gratias agamus, quod nos non fecerit cecos, surdos, claudos vel infirmos, vt alios; sic & de omnium hominum peccatis existimandum est, nam in omnia illa labi potuissimus, nisi Dominus infinita sua misericordia nos liberasset. Hac ratione serui Dei in humilitate se conseruant, nec proximos contemnunt, nec alicui irascuntur, licet in multos errores, & peccata eum labi videant, secundum illud Sancti Gregorii: *Vera iniustitia compassiōnem habet, falsa iniustitia dedignationem:* quibus & illud Sancti Pauli memoria tenendum: *Considerans te ipsum, ne contempseris.* Ne forsitan & Dominus illos in eodem, quod damnant, tentari permittat & suis expensis experiantur, quanta sit humana fragilitas, quæ huius culpæ poena esse solet. In tribus (dicebat quidam se-

Dolere ob lapsum alterius.

Greg. hom. 34. super Euang. Galat. 6.1.

Resert Cassia. l. 5. de iniustitia. c. 3. de Abate Macheto.

niorum patrum) iudicavi proximos & in tria hæc lapsus sum: *vt sciant gentes, quoniam homines sunt, & discamus neminem iudicare nec spernere.*

Psal. 9. 11.

CAPVT XXXVIII.

De magnis beneficiis & gratis, que Deus humilibus prestat & quid causa, quod tam eos extollat.

Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Hæc sunt Salomonis verba Dei diuina sapientia, cum qua sibi bona omnia aduenisse dicit. Sed & humilitati apte applicari possunt, & dici quod cum illa bona omnia veniant, quia & idem Sapientis, vbi humilitas est, esse & sapientiam: *Vbi est humilitas, ibi est sapientia.* Et alio loco dicit, habere humilitatem summam esse sapientiam & Propheta David, Deum humilibus dare sapientiam. *Sapientiam prestat paruulis,* Ad hæc S. Scriptura id in propriis terminis tam in veteri quam nouo docet testamento, promittens aliquando humilibus, aliquando paruulis, aliquando pauperibus spiritu (hoc nomine designans vere humiles) magna Dei dona & gratias: *Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperulum & contritum spiritu & tremetem sermones meos.* In hunc dirigit Deus oculos, vt gratias illi largiatur & bonis repleat. Et Sancti Apostoli Petrus & Iacobus in suis Canonicis dicunt: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam:* Idemque sanctissima Angelorum Regina in suo cantico docet. *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles: Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Idem antea prædixerat Propheta David: *Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superbiorum humiliabis:* Idq; quod Christus in Euangelio ait: *Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Vt aquæ, quæ in valles defluunt, *Qui emittit fontes in conuallibus:* sic & plu-

Sapientia dicitur humilibus. Prou. 11. 2. Sap. 8. 21.

Psal. 138.

Esa. 66. 2.

1. Pet. 5. 5.

Iacob. 4. 6.

Luc. 1. 56.

Psal. 137. 23.

Luc. 14. 11.

Psal. 105. 10.

uix

uix diuinæ gratiæ ad humiles descendunt. Utque valles, ob abundantiam aquarum, quas in se colligunt, solent fertiliores esse & fructibus abundantes, & valles abundabunt frumento: sic & abiectionis & depressi in propriis oculis, cuiusmodi sunt humiles; proficiunt, & multum fructum adferunt ob multa dona & gratias, quæ à Deo acceperunt. Ait Sanctus Augustinus, quod humilitas Deum ad se trahat. *Altus est Deus, humilias te, & descendit ad te, erigis te, & fugit à te. Quare quoniam excelsus est & humilia respicit & alta à lōge cognoscit.* Scis causam, ait Augustinus, Deus teste Regio propheta altus & supremus est Dominus, & humilia respicit, & illos respicere, est illos bonis implere, & alia à longe cognoscit, ut enim dum quæ à longevidemus, non illum cognoscimus sic nec Deus superbos cognoscit, ut illis gratiam largiatur. *Amen dico vobis, nescio vos:* Dicit Deus impiis & superbis. Dicit S. Bonaventura, sicut cera mollis valde disposita est ad sigillum recipiendum, quod imprimere volumus, sic & humilitas animam disponit ad virtutes & Dei dona recipienda. In cōiuiuis illis, quæ Ioseph fratribus suis paravit, minimus meliorem habebat portionem.

Sed videndum, quid causæ sit, quod Deus humiles tam extollat, & tantis gratiis cumulet. Causa est, quod omnia ad Deum redeant, nam humilis nulla in se extollit, nec quicquam sibi adscribit, sed totum in Deum refert & illi omnem gloriam & honorem dat. *Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur:* His enim (dicit Deus) fidere licet bona nostra, & nostra dona dare, nobis enim non repugnabant, nec sibi attribuent: ideoque cum illis Deus tanquam re propria agit, quod omnis gloria & honor illi cedat. Idem & apud nos videre est, nam magnus aliquis princeps & Rex gloriatur & magnum dicit, si à terra suscitet pauperem, & eum faciat, quod non erat, nec habebat, in hoc enim magis apparet liberalitas & magnitudo Regis, & postea dicitur factura illius esse.

Rodriguez exercit. pars 2.

Ideoque ait Sanctus Apostolus Paulus. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis, qui vasa fictilia sumus.*

2. Cor. 4. 7.

Hincque est, quod Deus humiles tam extollat, & tot beneficiis donet, & superbos admittat inanes nam superbus multum sibi fidit, suæque diligentiae & industriae nititur, & sibi multa adscribit & vane in his gloriatur, si prospere negotium cedat, quasi suis viribus & diligentia confectum foret, idque totum Deo subtrahit, se gloria & honore extollens, qui solius Dei est. Simulatque in oratione stamus & aliquid oriatur deuotionis, & vel vnica fluit lachrymula, videmur nobis spirituales & deuoti esse.

Et subinde etiam nos aliis præferimus, & videntur alii non tam profecisse vel non tam spirituales esse, nec eo peruenisse. Idque causa est, quod maiorem à Deo non referamus gratiam, imo subinde & auferat, quod ante dederat, ne bonum nobis male vertatur, nec falus in infirmitatem, theriaca in venenum, & ne accepta dona & beneficia maiori nobis condemnationi sint, eo quod diis maleviamur. Ut enim ægro, qui ex stomacho laborat, non datur cibus, quantumvis bonus, ut gallina, vel aliud simile, nisi parum admodum, quod vires non habeat ad plus digerendum & si plus datur, damno erit, & in malos humores mutabitur.

Superbia priuat nos gratia.

Oleum illud Elizei prophetae non cessabat fluere, nisi vasis deficientibus, in quæ reciperetur; quibus non presentibus dicit Sacra scriptura: *fertitque oleum:* huiusmodi & est oleum diuinæ misericordiae, quod limitem ex se non habet, nam ex Dei parte eius gratiæ & misericordiae terminum non habent. *Non est abbreviata manus Domini, nec conditio eius mutata est,* Deus enim non mutatur, nec mutari potest, sed semper in eodem statu permanet, & plus petit ille dare, quam nos accipere. Defectus ex nostra est parte, quod vasa vacua non habeamus, ad Dei gratiarum

Oleum non deficiens est misericordia Dei. 4. Reg. 4. 6.

Esai. 56. 1.

u & mi-

& misericordiarum oleum recipiendum, valde pleni nostri ipsorum sumus, & multum mediis nostris confidimus. Humilitas & sui cognitio hominem à se ipso liberat & expedit, facitque ut sibi non fidat, & humana omnia media reiiciat, nihilque sibi attribuat sed totum Deo, & huiusmodi pleno cornu & manu gratias confert. *Humiliare Deo, & expecta manus eius.*

Ecol. 13. 9.

CAPVT XXXIX.

Quantum conferat nos ad humilitatem dare, ut ea suppleamus, quod in virtute & perfectione deest, & cur Deus non nos castiget & humiliet.

Bern. serm. de
diuersis serm.
26.

Humilitas
supplet omnes
defectus.
Iob. 9. 3.

Bern. serm. de
nas. Ioa. Bap.
de de interio-
ri domo c. 37.
S. Doroth. de
humilit.

SANCTVS Bernardus ait: *Stultus est, qui confidit, nisi in sola humilitate, quia apud Deum, fratres, ius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes: ideoque ius nullum habemus, nisi ut castigemur. Si homo cum Deo intrare voluerit in iudicium dicit Iob: non poterit ei unum respondere pro mille, Quid ergo restat, nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus, de ea supplere. Et eo quod remedium hoc magni ponderis sit sapius à Sancto repetitur his & similibus verbis: Quicquid vero minus est feruoris, humili-
tas suppleat pura confessionis. Quicquid deest bonæ conscientie, verecundia & quicquid feruoris & perfectionis, confusione supple. Et Sanctus Dorothæus inquit Abbatem Ioannem hoc multum commendasse & dixisse: Humiliemus nos paulisper, ut salutem animam nostram consequamur, & si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos ipsos studeamus. Fratres mei, dum post multa commissa peccata, te in habilem defectu sanitatis, ad multa pœnitentiæ genera peragenda, sentis recta & plana humilitatis via incedere, aliud enim aptum medium non inue-*

nies ad salutem tuam. Si tibi videre in orationem te non posse intrare, in tui confusione intra & si videre tibi talentum ad magna non habere, humilitatem serua, & ea omnium defectu supplebis.

Consideremus hic, quam parum requiratur, & quod paucis Deus contentus sit. Petit nostræ vilitati nos conformemus, ut que nos noscamus & humiliemus. Si Deus magna ieiunia, austeras pœnitentiâs, altas contemplationes exigeret, posset se aliqui excusare, dicentes se ad vnam vires non habere, nec ad aliud talentum & habitatem. Sed num humiliare nos non possumus? hic nulla valet ratio nec excusatio. Non licet tibi dicere, te robur & vires ut te humilies, vel ad id talentum vel habitatem non habeas. *Nihil facilius est volenti, quam humiliare semetipsum: dicit Sanctus Bernardus.* Hoc omnes possumus, & satis materiam ad hoc intra nos habemus. *Humiliatio tua in medio tui.* Confugiamus ergo ad humilitatem, & confusione suppleamus quod nobis deest perfectionis, hacque ratione Dei præcordia ad misericordiam & veniam flectemus. Licet pauper sis, esto humilis, hocque modo Deum mouebis & eisatisfacies de tribus, quæ Deo exola sunt, ponit Sapiens pro primo. *Pauperem superbum, qui & homines offendit.*

Præterea humiliemus nos, ne nos humiliet Deus, quod sapius facere solet. *Qui se exaltat, humiliabitur.* Si ergo non vis, te humiliet Deus, humilia te ipsum. Quod sane consideratione dignum punctum, quodque iustum examen meretur. Sanctus Gregorius ait: *Plerumque omnipotens Dominus rectorum mentes quamuis maiori ex parte perficit, imperfecitas tamen in aliquibus esse permittit, ut videlicet miris virtutibus rutilent, imperfectionis sua radio tabescant, & de magnis se non extollant, dum adhuc contra minima innitentes laberentur. Denique cum extrema vincere non valeant, de præcipuis actibus superbre non audeant. Nolli, quantum Deus humilitatem*

Bern. ser. 26. ieiunij.

Mich. 6. 14.

Ecol. 13. 9.

Lxx. 18. 14.

Imperfectio-

nes permittit

Deus perfe-

ctis ne extol-

lantur.

Greg. in post.

4. p. in fine &

134. mor. c.

15. & 13. diu.

c. 14.

In venialia

peccata labi-

tur aliqui ne

superbiant.

Bern.

litatem amet, quantoque odio prosequatur superbiam & præsumptionem? tum odit, ut permittat, ut in peccata venialia & paruos defectus labamur, ut hic nos doceat, quandoquidem nobis à paruis peccatis & tentationibus cauere non possumus, & quotidie nos labi cernamus in parua & facilia superatu, nobis certo persua deamus, vires nobis non suppetere ad maiora superanda, & ideo in magnis non superbiamus, nec quid nobis adscribamus, sed semper simus in timore & humilitate, à Deo gratiam & auxilium postulantes. Idem Sanctus Bernardus docet, estque communis sanctorum doctrina Sanctus Augustinus in illa Sancti Ioannis verba: *Et sine ipso factum est nihil*, & S. Hieronymus in illa Ioel: *Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo & eruca*, Deum, ut hominem humiliaret, & eius superbiam contunderet, viles, & paruos vermes & hæc animalcula creasse, quæ nobis tam molesta sunt. Et potetatur Deus, ut superbium Pharaonis populum subiuget, immittere vřos, leones & serpentes; sed eorum superbiam vilissimis animalculis, ut muscis, culicibus & ranis, ut eos humiliaret, domare voluit. Ut ergo humiliemur & confundamur, permittit Deus, ut nos impugnet prauæ tentationes, & muscæ, & reculæ, quæ nihil omnino ponderis habere videntur. Si attente consideremus & subsistamus in eo, quod nos turbat & inquietos reddit; reipsa reperiemus illa huiusmodi esse, ut bene excussa nihil momenti & substantiæ habeant: nescio quod verbulum mihi dictum sit, & quam obrem sic mihi sit dictum, vel cur videantur nihil in se fecisse. Ex musca per aera volante, solet aliquando quæ turrem venti extrudere, & vnum alteri addendo, sese inquietum reddere. Quid futurum centes, si Deus tigrim leonemue emitteret, dum tam te turbat musca, quid fieret, si grauis aliqua ingrueret tentatio? Tali modo ex his eruenda maioris humilitatis & confusionis materia. Sique hanc eruis, ait Diuus Bernardus: *Pia dispensatione nobiscum*

agitur, ut non penitus auferantur, multum enim ad conseruandam humilitatem conferunt.

Sed si minuta hæc non sufficiunt, sciendum Deum vterius progressurum quod carissime emes, quod solitus est facere. Tanto odio superbiam & præsumptionem prosequitur, & tam humilitatem diligit, ut sancti dicant Deum *in isto & secreto suo iudicio*, permittere, ut quis in mortale peccatum labatur, ut se humiliet, & quamuis in non quodcunque, sed in carnalia peccata, quæ sunt omnium turpissima & in honestissima, quo sic se plus humiliet Deus (aiunt) manifesta luxuria occultam punit superbiam: ad quod probandum allegant id quod Sanctus Paulus de superbis ait philosophis, quod Deus propter superbiam tradidit in cordis sui desideria: *In immunditiam, ut contumeliosius afficiant corpora sua in semetipsis, in passiones ignominie*. Lapsi sunt in inhonesta, turpissima & nefanda crimina, permittente Deo, ut sic humiliemur & confundantur, videntes se bestias, ut Nabuchodonosor, factos animo, conuersatione & commercio cum bestiis. *Quis non timebit te o Rex gentium? Quis non tantam pœnam horrebit: nulla enim, inferno excepto, maior. Imo & inferni peius est peccatum. Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?*

Aduertunt sancti duplici Deum ad nos misericordiæ genere vti, magno videlicet & paruo. Misericordia parua est, dum in parua miseria succurrit, cuiusmodi est temporalis, quæ solum corporis est: magna vero misericordia dicitur, dum magna in miseria, quæ in spiritualibus accidit, auxilio nobis est. Ideoque; David, dum hac in miseria se videret à Deo desertum ob adulterium & homicidium commissum, magna voce exclamat & magnam à Deo misericordiam efflagitat, dū ait: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*. Dicunt quoque in Deo magnam ut paruam iram esse; paruam eam vocant, dum hic temporali punit aduersitate, bonorum & sanitatis amissio-

Greg. l. 26. mor. cap. 17. Irido. de summo bono l. 2. c. 39. ad Rom. l. 24.

Ierem. 10. 7.

Psal. 89. 11.

Psal. 50. 3. Ira Dei duplex.

Bern. de 4. modis orandi & serm. in cena Domini Aug. tract. 11. sup. Ioan. l. 1. c. 3. Hieronymus. l. 2. c. 25.

Confundit nos Deus paruus.

Bern. serm. in cena Domini.

Ser. 2. 6. 14.

3. 5. 4.

8. 14. felicitatis mitti perfectior.

Italia labi- ni ne fant.

ne, & similibus quæ solum corporis sunt: iram vero magnam, dum pœna, etiam vsque ad animæ interiora penetrat, secundum illud Ieremiæ: *Ecce peruenit gladius usque ad animam*, & illud, quod Deus per prophetam Zachariam dicit: *Ira magna ego irascor super gentes opulentias*: Dum aliquem deserit Deus & permittit labi in lethalia peccata in aliorum peccatorum pœnam; hæc magna Dei ira est, hæc furoris diuini, non parris, sed iusti & seueri Iudicis vulnera. De quibus illud Ieremiæ intelligi potest: *Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli*. Ideoque ait Sapiens: *Fouea profunda os aliena, cui iratus est Dominus, incidet in eam*.

Superbia deformitas.

Aug. l. 14. de cin. c. 13. & ser. 53. de ver. Domino.

Qui ignorantes superbimus ut corrigamur in grania sape labuntur scelerata. Mat. 26. 33.

Denique tantum malum est superbia tamque Deo exosum, vt sancti dicant, subinde superbo bonum & vtile esse, vt Deus hac eum pœna afficiat, vt tali modo à superbia, quam habet, sanetur. Ideoque ait Sanctus Augustinus: *Audeo dicere superbis esse vtile cadere in aliquid apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui tam sibi placendo ceciderunt*, quamuis non senserant secundum illud Sapientis: *Contritionem precedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus*. Idem asserunt Gregorius & Basilus. Quarit Sanctus Gregorius occasione peccati Dauid, cur Deus, quos elegit & ad vitam æternam prædestinauit, & suis variis donis cumulauit, aliquando in peccata & aliquando carnalia & turpia labi permittat? Respondet causam esse, quod qui præclara sunt dona adepti, in superbiam cadant, quæ aliquando ita visceribus implexa est, vt ipsi etiam non aduertant, quodque ipsi sibi grati & fidentes, tales & se Deo esse existimant. Vt Sancto Apostolo Petro contigit, qui verba illa, quæ proferebat, superbiam non olere putabat. Quamuis omnes scandalizentur, ego nõ scandalizabor, sed potius magnam animi fortitudinem & magnum in Magistrum suum amorẽ. Ad huiusmodi ergo tam secretas & simulata, superbias in quas quis lapsus est & non cognoscit, sanandas per-

mittit Deus, vt talis in exteriora & manifesta peccata turpia & inhonesta labatur, hæc enim cognitu faciliora, & manifestiora, hincque intelligit aliud illud occultum superbiæ malum, quod ante non aduertebat, & curare non satagebat, & se perdidisset, & manifesto illo lapsu agnoscit, & coram Deo humiliatus pro vno & altero poenitentia satisfacit, & vtrique malo medetur. Vt videre est in Sancto Petro, qui per exteriorem & manifestum lapsum venit in occultæ superbiæ, quam habuerat, cognitionem, & desuevit & deluit vtrumque peccatum; sicque illi lapsu utilis fuit. Idem & Dauid vsu venit, ideoque dicit Psalmo 118. versiculo 71. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas*. Carissime mihi Domine stetit, & fateor, sed bonum mihi fuit, quod me humiliaueris, vt discam qua ratione mihi posthac seruiendum sit tibi, nec mihi fidere. Vt dum expertus medicus non potest toti dolori mederi, quod humores maligni & rebelles sint, quos digerere & superare non potest, studet illos exterius euocare, & per exteriores partes propulsa, vt tato dolorem facilius sanet. Sic & Deus vt curet arrogantes rebelles animas, in graues & exteriores culpas easdem labi permittit, vt se sic agnoscant & humiliant, & exteriora deiectione curetur malignus & pestilens ille humor interior. Verbum hoc est, quod facit Deus in Israel vt omni, qui hoc audierit, tinniant timore aures eius. Hæc magnæ sunt Dei punitiões, quæ suo auditu tremere carnes faciunt.

Cum tamen Deus tam benignus & misericors sit, hac tam rigida pœna nec hoc tam infelici & lamentabili medio in hominem non vitur, nisi ante suauioribus & facilioribus mediis vsus sit. Mittitante alias occasiones, & dulciores medicinas & remedia experitur, vt nos humiliet, aliquando infirmitatẽ, aliquando contradictionẽ, & detractionẽ, aliquando ignominiam, & vt quis honore & dignitatẽ sua exuatur. Dũq; hæc temporalia nobis humiliã-

D. Petrus post lapsum superbiam suam agnoscit.

Ierem. 9. 3. & 1. Reg. 3. 11.

Gravius hominem Deus punit paulatim si suauiter nobis redire in gratiam.

dis non sufficiunt, ad spiritualia recurrit, incipiendo à paruis, & post graues & vehementes tentationes permittendo, talesque, vt nos eo perducatur, vt dubitemus an consentiamus nec ne: vt quis sic aduertat & experiatur, quod ex se nec suis viribus illas vincere non posset, sicque vsu ipso intelligat & experiatur suam fragilitatem, quamque opus illi sit diuino auxilio, & viribus propriis diffidat, & se humiliet dumque omnibus his remedijs non proficitur, accedit aliud illud tam rigidum & carum, vt permittatur homo in lætale crimen labi, & à tentatione superari. Tunc superuenit titio ille inferni ignis quo sic tandem iam oculis fractis intelligat homo, quis sit, & se humiliet, quod ante clementia facere noluit.

Ex prædictis facile cuiuis intelligere erit, quanti interfit nostra humiles esse, nec nobis fidere, nec præsumere. Vt sic quisque se excutiat, & videat, qua ratione occasionibus vt se humiliet, à Deo immisissis vtatur, qui vt pater & medicus, clemens ea prius vsurpat, ne postea medijs illis rigidis & tam caris opus sit. Castiga me Domine castigatione paterna, sana superbiam laboribus, infirmitatibus, ignominijs & iniurijs, & cuiuscunq; generis volueris, humiliationibus, nec permitte me in mortale peccatum labi. Da diabolo veniam, vt me tangat in honore, sanitate & bonis, & me alterum faciat Iob: *Veruntamen animam meam serua.* Sic tamen ne te Domine à me separe, nec permittas me à te separari, hoc enim modo nulla tribulatio, qua mihi aduenerit, me damnabit; sed potius mihi proderit ad humilitatem parandam, qua tantopere delectaris.

CAPVT XL.

Supra dicta aliquot exemplis confirmantur.

Seuer. Sulpit. dial. 1. §. 14. **N**ARRANT Seuerus Sulpitius & Surtius in vita S. Seuerini Abbatis, de

sancto quodam viro virtutibus & miraculis claro, quod ægros sanauerit, demonia ex corporibus eiecerit, & alia miranda fecerit. Quam ob causam ex omnibus orbis partibus, ad eum visendum accurrebant magnates & Episcopi, qui magnū bonū ducebant, si vestitum eius tangere, & ab eo accipere benedictionem liceret. Sentiebat sanctus ob hæc animum eius vanitatem aliquam incipere intrare. Et partim aduertens quod populi concursus impedire nequiret, partim quod se importunitate vanarum harum cogitationum expedire non posset, multum dolebat & affligebatur. Quodam die orationi se dans multa cum instantia à Deo petebat, vt remedium aliquod huic tentationi adferret: & vt in humilitate persistere posset, permitteret diabolo, vt corpus eius intraret ad aliquod tempus, & vt alios ab eo possessos vexaret. Exaudit Deus eius orationem, & ingreditur illum diabolus, & horrore & admiratione dignum erat, eum, cui paulo ante possessi à dæmonibus adducebantur, vt eos curaret, videre nunc cathenis vinctum & possessum & furem, & duci ad alios, vt exorcizaretur, & de eo fieret, quod solet similibus contingere. Sicque habitus fuit quinque menses, quibus finitis sanatus & liberatus fuit, non solum à diabolo, qui corpus eius intrauerat, sed & à superbia & vanitate, qua animam eius subierat.

Simile refert Surtius exemplum, dicitque S. Abbatem Seuerinum in suo monasterio habuisse tres monachos arrogantes, & superbia vanitateque infectos: cuius eos quidem monuerat, sed ipsi in malo perseverabant. Sanctus, cui nihil tam cordi erat, quam vt se corrigerent & essent humiles, cum lachrymis Deum precabatur, illos corripere, & manu sua castigaret, vt vel sic se emendarent & humiliarent. Et antequam ab oratione desisteret; permisit Deus, vt tres diaboli illos intrarent & vexarent, & illi clamoribus, suam proderent superbiam & cordis tumorem. Pœna sane culpæ proportionata,

Surtius 8. die Ianuarii.

Sanctus à demone obsideri obtinuit vt humiliaretur.

Surtius, vq supra.

Superbia à demone obsidentur & emendantur.

tionata, ut spiritus superbiæ intrarent superba & vanitate plena corpora. Et quando quidem nouerat Deus, nihil tam ipsis humiliaturum, fuerunt hoc in statu quadraginta dies, quibus finitis rogabat Deum sanctus Abbas, eos à dæmone liberaret; quod & impetrauit, & fuerunt sanati corpore & anima, & hac punitione à Deo humiliati.

*Cæsarius l. 4.
dialogorum
c. 5.*

Refert Cæsarius ad quoddam Cisterciensis ordinis monasterium quendam à dæmone obseffum adductum fuisse, ut liberaretur. Exiuit Prior, & adducit secum iuuenem quendam Religiosum, qui apud alios ob virtutis opinionem bene audiebat, & quem Prior virginem & castum sciebat. Dixitq; Prior diabolo: Si monachus hic iubeat te exire; audebisne manere? Respondet Dæmon: Non illum metuo, superbus enim est.

*Dæmon non
obedit super-
bis.
Climac. s. 25.*

Narrat S. Ioannes Climachus, quod peruersi spiritus quodam tempore cæperint in corde cuiusdam fortissimi Christi athletæ, quia hac in humiliatis virtute decertabat, spargere quasdam laudes. Ipse vero diuina inspiratione motus breuissimum medium, ad malignorum spirituum peruersitatem superandam inuenit & scripsit in cellæ suæ pariete aliquarum maximarum virtutum nomina, videlicet, perfectæ charitatis, profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis,

*Tentationes
dæmonis qui-
dam superat
humilitate.*

purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similiarum. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire; respondebat diabolus: Eamus ad examen, & lecto nomine profundissimæ humilitatis, Angelicæ castitatis, purissimæ & altissimæ orationis, & aliarum similiarum. Et incipientibus malis hisce tentationibus mentem eius subire; respondebat diabolus: Eamus ad examen & lecto nomine profundissimæ humilitatis, respondebat ille: Hanc non habeo, nam profunda contentus essem, nescio an primum gradum consecutus sim. Lecto quoque charitatis perfectæ nomine dicebat charitatem quidem habeo: sed perfectam ignoro, nam non valde perfecta est, cum fratribus meis aliquando voce alta & morosa loquor. Angelicæ castitatis lecto titulo: minime (dicebat) nam malas multas cogitationes & peruersos motus in me sentio. Orationis altissimæ: non sic est, nam dormis & multum in illa distrahor. Sibi quoque post dicebat, posteaquam omnes has affecutus es virtutes, adhuc tibi dicendum est, te seruum inutilem esse, teque talem reputare, secum dum quod dicit Christus seruator noster: *Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus. Quid ergo iam es, cum tam procul ab illis distas.*

Luc. 17. 10.

Se. Sarrin
ernde, qu
regasti
ritum
uassimus
iurgat, et
s. Hum. Fi

m

Jan

TRACTATUS QUARTVS.

De Tentationibus.

CAPVT I.

In hac vita non defecturas tentationes.

Hlli accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem: ait sapiens S. Hieronymus in illud Ecclesiastæ: *Tempus*

belli, & tempus pacis, dicit, quamdiu in hoc mundo sumus, tempus belli esse, & postquam ad aliam transferimus vitam, tempus pacis futurum: Et factus est in pace locus eius. Vnde nostra hæc ciuitas celestis nomen accepit Ierusalem, quod est, visio pacis. Nemo ergo se nunc putet securum tempore belli, ubi certandum est, & Apostolica arma tractanda, ut victores quondam requiescamus in pace. dicit quidam S. Augustinus in illud S. Pauli: Non enim quod volo bonum, hoc facio: dicit hic iulli hominis vitam militiam esse non triumphum, ideoque nunc bellicæ voces audiuntur, ut sunt hæc Apostoli sentientis repugnantiam & contradictionem carnis aduersus bonum, & magnam ad malum inclinationem, & desiderant se ab illa liberari: Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum. Et video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati quæ est in membris meis. Vox vero triumphi post audietur, dum, teste Apostolo, hoc corpus corruptibile & mortale inderit incorruptionem & immortalitatem. Et vox triumphi, quæ tunc audiebatur, teste eodem Apostolo, erit:

Absorpta est mors in victoria, ubi est mors victoria tua: ubi est mors stimulus tuus? Totum hoc verbis illis breuibus concludit Iob: Militia est hominis vita super terram, & sicut dies mercenarii dies eius. Vt enim mercenarii est totam diem laborare & se defatigare, & postea sequitur præmium & quies; sic & nobis dies huius vitæ laboris & tentationis plenus est, & post præmium & quietem adipiscemur secundum laborem impensum.

Vt vero in particulari huius certaminis causa examinetur, eam in Canonica sua adfert sanctus Apostolus Iacobus: Vnde bella & lites in vobis? nonne hinc ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? In nobis ipsis habemus causam & radicem, quæ est rebellio & contradictio ad omne bonum, quæ in carne nostra post peccatum mansit. Etiam carnis nostræ terra maledicta fuit, ideoque carduos germinat & spinas, quæ nos continue pungunt & vexant. Allegant ad hoc sancti similitudinem nauiculæ, quam ut dicit S. Euangelium incipiente vela dare ventis, mare turbatum est, & tempestas & vndæ rantæ ortæ, ut fluctibus tegetetur, qui illam demergere volebant. Idem est de anima nostra, quæ in hac corporis nostri nauicula perforata & hiulca nauigat, quæ & aquam admittit, & venti & vndæ inordinatorum appetituum

1. Ad Cor. 15. 53.

Iob. 7. 1.

Causa tentationum rebellio carnis. Iacob. 4. 1.

Matth. 8. 14.

Eccles. 2. 2. Hieronymus Eccles. 3. 8.

Psal. 75. 3.

Aug. serm. 45. de tempore. Ad Rom. 7. 15 & 25.

tituum & motuum insurgunt, quæ illam demergere & in fundum detrudere tentant. *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

Sic ut continuarum tentationum causa sit naturæ nostræ corruptela, & ille *fo-mes peccati* & prava propensio, quæ nobis post peccatum inhæsit. Mansit domi nostræ apud nos maximus hostis, qui nobis acerrimum mouet bellum. Vnde nihil habet homo, quod miretur, dum se à tentationibus molestatum sentit, est enim Adæ filius, natus & conceptus in peccato. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: & non potest esse sine tentationibus & malis inclinationibus, & appetitibus, quæ continuum illi moueant bellum.*

Hieronimus. Hincque recte aduertit S. Hieronymus, in oratione quam Christus Dominus noster nos docuit, non dici, ut petamus à Deo ne tentationes habeamus, id enim fieri non potest. *Impossibile enim est humanam animam non tentari, sed ne nos inducat in tentationem.* Idque est, quod alio loco Christus suis dicebat discipulis: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Dicit S. Hieronymus: *In tentationem intrare non est tentari, sed vinci à tentatione.* S. Patriarcha Ioseph fuit ab adulterio tentatus, sed à tentatione victus non fuit. Sancta etiam Sulsanna eodem modo fuit tentata, sed adiuit eam Dominus, ne in tentationem intraret. Hoc ergo est, quod in oratione dominica Deum petimus, ut gratiam nobis & fortitudinem largiatur, ut non labamur, nec à tentatione vincamur. *Non tentationem penitus resutantes, sed vi-res sustinendi in tentationibus deprecantes.* Et in epistola ad Heliodorum ait: *Erras frater, erras, se putas vnquam Christianum persecutionem non pati.* Tunc maxime impugnaris, si te impugnari nescis. Tunc tibi diabolus maximum bellum mouet, quando tibi bellum non esse videtur. *Aduersarius noster tanquam leo rugiens,*

aliquem deuorare quærens, circumit, & tu pacem putas? Sedit in insidiis cum diuitibus, ut in oculis interficiat innocentem, oculi eius in pauperem respiciant, insidiantur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Absconditus est, insidias struit, & tute securum credis? dolus hic latet, nam vita hæc tempus belli & certaminis est, mirari tentationes idem est, ac si miles bombardæ sonum miraretur, & ideo miliam deserere vellet, vel si quis sentiens stomachum nauæa vexari, nauem exire vellet.

Dicit S. Gregorius aliquorum errorem esse, qui dum aliqua graui premuntur tentatione, credunt secum conclamatum esse, & Deum eorum esse oblitum, & sua illos gratia excidisse. Toto erras cælo, sed potius sciendum, quod habere tentationes non solum est hominibus valde consuetum, sed & spiritualibus, & qui virtuti & perfectioni student, valde proprium, ut satis expressè verbis prædictis docet Sapiens. Idemque ait S. Apostolus Paulus: *Omnes, qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur, & tentationibus exagitantur: alii vero vix norunt, quid sit persecutio, & rebellio, & bellum, quod caro mouet aduersus spiritum, sed potius delicias reputant.* Aduertit hoc recte S. Augustinus in illa S. Pauli verba: *Caro concupiscit aduersus spiritum, dum ait: In bonis concupiscit aduersus spiritum, nam in malis non habet contra quem concupiscere, ideoque hi luctam carnis non sentiunt contra spiritum, nullus enim spiritus est, qui contradicat & cum illa pugnet.* Ideoque diabolo tempus inutiliter non est tradendum in talibus oppugnandis, quandoquidem hi sine tentatione sequuntur propria voluntate & sine contradictione se reddunt. Nō veniunt venatores iumeta, sed ceruus & damas, qui veloci cursu se in montes proripiunt. *Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me.* Hos venatur diabolus, qui ceruorum & damarum veloci-

Psal. 9. 29.

Greg. lib. 24. mor. c. 13.

Tentatio si-gnum est bonum.

2. ad Tim. 3. 12.

August. de verb. Domini in Euang. secund. Ioan. serm. 43. Bonos tentat dæmon.

Psal. 17. 34.

Sap. 9. 5.

Tentationibus subiace-mus omnes.

Psal. 50. 7.

Matt. 6. 13.

In tentationem intrare quid sit.

Matt. 26. 41.

Idem notat August. de serm. Domini in monte l. 2. c. 14.

Tentatio continua. Hieron.

1. Pet. 5. 8.

velocitate ad culmen perfectionis currunt, iisque laqueos & tentationes tendit, alios vero, qui vt iumenta viuunt, penes se & in potestate sua habet, nec opus vt illos venatum exeat. *Eos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit, dicit S. Gregorius.* Ideoque non solum non mirandum nobis, si tentationes sentiamus, sed potius illas boni signi loco habere, vt recte innuit S. Iohannes Climachus. *Nullum certius argumentum est, quod daemones victi à nobis sint, quam si nos acerrime oppugnant.* Id enim ideo fit, quod iis rebellatis, & eorum te iugo & iuri subtraxeris, idcircoque te persequitur diabolus, tibi que inuidet, quod si non esset, non tam te persequeretur.

CAPVT II.

*Alios initio conuersionis tentari,
alios post conuersionem.*

Greg. l. 24. mor. cap. 11.
Greg. l. 24. mor. c. 12. 13. & 14.
Inipientes bene viuere tentantur à demone.
Matt. 4. 1.

S Gregorius notat aliquos initio conuersionis hoc tentationis bellum sentire incipere, dumque se recipiunt & virtutem amplectantur. Adque id applicat Christi Seruatoris nostri exemplum, qui idem in se voluit demonstrare & exhibere, mira quadam dispensatione, non enim permisit se à Dæmonio tentare, nisi postquam baptizatus abiit in desertam, vt ieiunaret & oraret & penitentiae opera faceret. Tunc dicit Euangelium diabolus accessisse vt eum tentaret. Quo (vt ait S. Gregorius) Christus Seruator noster omnes admonitos voluit, quo membra & filii eius futuri erant, dum se retrahunt & virtuti studere volunt tentationes sensuros, valde enim diabolo proprium est, tunc eos inuadere vt postquam filii Israel Aegypto exierant; statim collegit Pharaon exercitum & omnem potentiam vt illos inuaderet, & Laban videns Iacob à se recess-

sisse, magno cum furore & populo persecutus est eum, & postquam diabolus ex homine exierat assumpsit septem alios spiritus nequiores se, vt in illum reuertetetur, vt ille qui exercitum conscribit contra eum, qui illi rebellant, vt illum rursus subiuguet. Idem & in vsu est diabolo, dum videt aliquem sibi refragari, & velle iugum & dominium ipsius excutere, magis sauit & crudeliorem se monstrat, & maioribus viribus in illum ruit. Hic allegat S. Gregorius id, quod S. Marcus dicit, dum Christus Seruator noster eijceret dæmonium illud inmundum, surdum & mutum. *Et exclamans & multum discerpens eum exiit ab eo: vbi dicit Sanctus: Ecce eum non discerpserat, cum tenebat, exiens discerpit: vt intelligamus, illud tunc maxime conari nos turbare & molestare, dum ab eo desciscimus.*

Præterea dicit S. Gregorius, Deum permittere & velle, vt conuersionis principio tentemur, ne quis cogitet se propterea sanctum, quod malæ vitæ valedixerit, & bonæ se dedit: huiusmodi enim cogitationes talibus surrepere solent. Etiam quod securitas negligentiae mater sit, & ne bonæ vitæ, quam adiit, securitas illum negligentio rem reddat; permittit Deus tentationes illum inuadere, vt sic certior fiat, quæ illum manent pericula, quo sic exciteretur, & ad diligentiam & sollicitudinem prouocetur.

S. Iohannes Climachus ait, nouæ vitæ nouitatem solere fastidium & onus parere ei, qui malæ vitæ ante affuevit: & in ipso virtutis amplexu se prodit & sentitur contradictio & vitii pugna, quod virtuti repugnat vt quis tum demum sentiat se captum, dum laqueum exire conatur. Ideoque nulli mirandum, nec animo cadendum, si initio difficultates & tentationes sentit, id enim plerumque ita accidit. Addit præterea S. Gregorius, aliquando fieri, vt ille, qui mundum & vitia dereliquit, & incipit Deo seruire, talibus vexetur tentationibus, quales nunquam

ante conversionem erat expertus. Sed hoc non dicit ideo accidere, quod talium tentationum radix ante in illo non erat, quæ tamen erat, sed non videbatur nec appareret, ut dum homo variis distrahitur occupationibus, sapius se non nouit, & ne quid intus fiat, sed dum se colligit & in se redit; tunc agnoscit malas radices, quæ in mente germinabant. Similisque est carduo, qui secundum viam nascitur, & omnium prætereuntem pedibus conculcatur, qui tunc non apparet, & quamuis spinæ eius non videantur, tamen sub terra radix occultatur, quæ post non conculcata, germinat & spinas proferit. Sic & in sæcularibus dicit sapius tentationum radicem occultari, nec extrinsecus videri, quod sicut carduus secundum viam satis conculcetur à transeuntibus, & cogitationum diuersitate, quæ vadunt & veniunt, & à variis occupationibus & sollicitudinibus, quibus homo implicatur. Dum vero quis ab omnibus hisce separat, & se Dei seruitio mancipat, tunc quia nullus est, qui carduum calcet, se videndum dat, & appareret, quod intus celabatur, & tentationum spinæ & punctiones sentiuntur, quæ ex mala radice germinant. Hæcque & causa est, quod aliqui maioribus & frequentioribus tentationibus impetantur orationis tempore, quam dum officiis & occupationibus exterioribus detinentur. Sic ut si quis in Religione eas sentiat tentationes, quas ante conversionem nunquam aduerterat, non est quod iam peior sit, quam ante in mundo, sed quod tunc homo non se videt nec nouit, nunc autem malas inclinationes & inordinatos appetitus videre & nosse incipit. Ideoque conandum non ut radix illa abscindatur, sed potius extirpetur.

*Gregorius.
Cur incipientes in principio Deus non semper permittat.*

Alios reperiri ait S. Gregorius, qui conuersioris initio tentationibus non vexantur, sed magnam pacem delectationem & consolationem sentiunt, quos tamen postea Deus tentatione probat. Quod ita à diuina Maiestate diuinoque consilio decer-

nitur, ut his virtutis via aspera & difficilis non videatur, animoque cadant, & ad id reuertantur, quod paulo ante deseruerunt. Ut factum populo Dei Israelitis, quos statim ab exitu Ægypti non induxit in terram Philistinorum, cuius & rationem sacer textus hanc allegat: *Ne forte pariteret eum, si vidisset aduersum se bella consergere, & reuerteretur in Ægyptum*: sed potius illum multis beneficiis profecutus est, & propter eum plurima miranda & miracula fecit. Sed posteaquam Israelitæ iam mare rubrum transferant, & erant in deserto, & redire non poterant, multis eos laboribus & tentationibus probauit, antequam promissionis terram ingrederentur. Idemque & illis, qui mundum deserunt, sanctus dicit contingere, & Deum principio tentationes auterret, ne, quod adhuc tenelli in virtute sint, terreantur, & ad seculum redeant. Suauiter cum illis Deus initio agit, & oblationes & consolationem dat, ut suauitate viæ Domini degustata, postea facilius bellum & tentationum molestias & labores ferant; idque tanto melius, quanto plus Deum gustantur, & reipsa experti, quam seruire & diligere mereatur. Ideoque Deus Dominus noster ante S. Petro in transfiguratione gloriæ suæ pulchritudinem & splendorem ostendit, & postea permittit ab ancilla tentaretur, quæ eum interrogabat, num Christi discipulus esset: ut tentatione humiliatus, & deplorando peccatum & Deum amando, sciret sibi applicare & vtile reddere, quod in monte Thabor viderat, utque timor illum deiecerat, diuinæ bonitatis dulcedo, quæ iam erat expertus, erigeret.

Hincque (dicit S. Gregorius) elici poterit error eorum, qui Deo seruire incipiunt, qui tanta se pace & quiete frui videntes, & Deum tanta illos gratia dignari, ut ingressum in orationem largiatur, & in virtutis & mortificationis exercitio suauitatem sentiant, statim se ad perfectionem pertigisse putant, nec intelligunt puerorum blanditias & incipientium esse, quas Deus largitur, ut tandem à mundanis re-

bus

Radix tentationum carduo similis.

Tentatio non est signum vite male.

Exod. 13. 17.

Israelitæ post transitum maris rubri primum tentantur.

S. Petrus primum transfigurationem Domini spectauit post ab ancilla tentatus.

Gregorius. Consolatio incipientium.

bus ablactentur. Aliquando (ait idem) abundantius Deus hæc imperfectioribus concedit, qui que in virtute tam non profecerunt, non quod tale quid mereantur, sed quod plus indigeant. Eodem modo vt pater quidam, qui quamuis omnes proles tenere amat, tamen non videtur magnificere eas, quæ sanæ sunt, sin aliqua ægrotet; non solum medicinis curat, sed & omnes delicias & blanditias, quas potest, adhibet. Vtque hortulanus sapius rigat & fauore prosequitur plantas teneras, posteaquam vero fortes sunt & altas egerunt radices, rigare definit & fauere cessat; eodem & regiminis modo in debilibus & paruulis & incipientibus vititur Deus.

Consolationes maiores maiorum aliquando quæ bonorum.

Dicunt præterea sancti Deum aliquando maiorem impertiri consolationem his, qui maximorum fuerunt criminum rei, & videtur illos singulari fauore & beneficio prosequi, quam qui semper bene vixerunt, ne huiusmodi diffidant & desperent, alteri vero ne superbiant. Quod nobis exacte exprimitur parabola illa de filio prodigo, & lætitia, musica & gaudio, quo pater illum recepit, macians vitulum saginatum, & magnum conuiuium instruens, cum tamen natu maiori filio, qui semper ei seruierat, nec vnquam man datum eius transgressus erat, ne hædum quidem dedisset, vt se cum amicis suis recrearet. Non enim sanis opus est medicus, sed male habentibus, vt Christus ipse ait.

Matth. 9. 2.

CAPVT III.

Quid causa sit, quod Deus velit nos tentationes habere, & de utilitatibus & commodis inde emanantibus.

Deuter. 1. 3.

Tentat vos Dominus Deus vester, vt patiam fiat, vtum diligatis eum, an non,

in toto corde & in tota anima vestra: dicit S. Spiritus in Deuteron In verba hæc mouet S. Augustinus quæstionē, quomodo hic dicatur, quod Deus non tentat: & aliter dicit S. Iacobus in sua Canonica: *Deus neminem tentat.* Responder duos esse tentandi modos, alterum ad decipiendum & in peccata pertrahendum, hocque modo Deus neminem tentat, sed diabolus, cui hoc proprium est, secundum illud Apostoli S. Pauli: *Ne forte tentauerit vos is, qui tentat.* Vbi glossa dicit: *Id est diabolus, cuius officium est tentare.* Alius tentandi modus est ad probandum, & alicuius periculum faciendum: hocque modo dicit hic S. Scriptura Deum nos tentare & probare. Et vigesimo secundo capite Genesis dicit: *Tentaui Deus Abraham, id est probauit.* Vnam atque alteram tentationem immittit Deus, vt vires nostras noscamus, & sciamus, quantum Deum amemus & timeamus. Ideoque statim Abraham dixit Deus, dum gladio manum ad mouisset, vt filium sacrificaret: *Nunc cognoui, quod times Deum. Id est, feci te cognoscere.* Vt sanctus Augustinus exponit. Tali modo, vt Deus aliquas sua manu nobis immittat tentationes, aliquas diaboli, carnis & mundi, inimicorum nostrorum medio aduenire sinat.

Sed quid cause subest, quod velit Dominus noster nos tentationes habere? sanctus Gregorius, Cassianus & alii clare hanc quæstionem tractant, & primo dicunt, vtile nobis esse tentatos & tribulatos esse, & subinde Deum à nobis manum suam substrahere, nisi enim hoc fieret, non Deum rogaret Propheta: *Non me derelinquas vsquequaque.* Verum tamen quia exacte ei constabat, Deum subinde seruos suos relinquere, & manum & auxilium ad maius eorum bonum & commodum auferre; à Deo petit non vt illum nunquam deserat, nec manum auferat, sed ne plane illum deserat. Et Psalmo vigesimo sexto ait: *Ne declines in ira à seruo tuo.* Non petit vt Deus illum nunquam & nullo modo deserat, sed ne declinet ab eo in ira, ne illum tam diu deserat,

Aug. tract. 43. sup. Ioan. 6. q. 57. super Genesin. Iacobi 1. 13. Idem B. The. 1. p. 9. 114. art. 2.

1. Ad The. 3. 5.

Gen. 22. 1. & 12. Aug. 9. 59. super Genesin.

Tentatio utilis.

Psal. 118. 5.

psal. 26. 9.

deferat, donec in peccatum labatur. Imo potius rogat, vt illum probet, & tentationes & tribulationes immittat: *Proba me Domine & tenta me.* Et per Prophetam Efaïam ait idem Dominus: *Ad punctum in modico reliquite, & in miserationibus magnis congregabo te, in momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.*

Verum examinemus bona & commoda, quæ ex tentationibus sequuntur. Ait Cassianus Deum nobiscum, vt cum Israelitis agere, quod noluerit plane perdere populi sui inimicos, sed in terra promissionis tolerauerit Chanaanos, Amorreos, Iebusæos & alios: *Vt erudiret in eis Israel, vt postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem praliandi.* Eodem & modo vult Deus nos hostes habere, & à tentationibus impugnari, vt bello exercitati, ne nobis damnum inferat ocium vel prosperitas.

Quos enim sæpe aperta vi & pugna hostis expugnare nequiuit, falsa securitate decepit & dececit. S. Gregorius ait, certa & occulta prouidentia Deum velle, vt boni & electi in hac vita tententur & persecutionem patiantur: quod vita hæc via, vel potius exilium sit, quo proficiscimur & peregrinamur, donec ad cælestem patriam perueniamus. Et quia aliqui viatores videntes in via prata florida, & loca amœna, morari & à via declinare solent, voluit Deus vitam hanc laborum & tentationum plenissimam esse, vt corda & amorem huic non applicemus, nec exilium præ patria eligamus, sed ad hanc

vsque suspiremus. S. Augustinus eandem adfert rationem & dicit, tentationes & tribulationes prodesse, vt exploratam huius vitæ miseriam habeamus. *Vt illa ubi erit beatitudo vera atque perpetua, & desideretur ardentius, & instantius inquiratur.* Et alio loco dicit: *Ne viator tendens ad patriam, stabulum amet pro domo sua & palatia illa regia obliuiscatur.* Dum nutrit infantem ab lactare vult, &

eum pani comedendo assuefacere; alio vberibus imponit; sic & Deus amara hæc mundana reddit, vt homines ea deferrant, & nihil hic videant suo desiderio dignum, sed omne desiderium & mentem in cœlum dirigant. Hincque D. Gregorius, Gregorius: *Mala qua nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

CAPVT IIII.

De aliis bonis & utilitatibus ex tentationibus oriundis.

BEatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Dicit S. Bernardus in verba hæc: Necessè est, vt veniant tentationes: quis enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit? aut quomodo certabunt, si desit, qui impugnet. Omnia bona & utilitates, quæ S. Scriptura & Sancti tradunt de laboribus & aduersitatibus, secum ferunt tentationes: & vnum eorum & præcipuum est, quod dicitur verbis prædictis, quod Deus eas immittat vt post maius præmium & coronam in gloria consequamur. *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hæc regia cœli via est, videlicet tentationes, vexationes & aduersitates ferre. Et in Apocalypsi legitur, quo vnus seniorum monstrans S. Ioanni magnam Sanctorum gloriam dixerit illi: *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbauerunt eas in sanguine agni.* Obiter quaerit S. Bernardus, quomodo dicatur, quod dealbauerint stolas suas in sanguine Agni? Sanguis enim non solet dealbare, sed rubeo dine inficere. Dealbatæ sunt (inquit) quia è latere simul cum sanguine exiuit aqua, qua dealbatæ sunt vel nisi dicamus (ait) dealbatas fuisse, quod Agni teneri & immaculati sanguis erat vt lac album & rubrum, secundum illud Sponsæ dictū

in Canticis: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

Meretur
tenam.

Sic vt per sanguinem & tribulationes ingressus patent in regnum cœlorum. Lapides hic secantur: scinduntur & poliuntur, vt aptentur in templo illius cœlestis Ierusalem, illic enim ictus & malleus non audiuntur: *Malleus & securus, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cum adificaretur, secundæ Regum sexto versiculo septimo.* Et quo digniore & nobiliore loco lapides ibi locandi; tanto magis hic scinduntur & tunduntur. Vtque lapis, qui in porta locatur, solet magis tundi & laborari, vt ingressus visu gratior & amantior foret sic & Christus Seruator noster quia scit cœli portam, statuerunt quæ hæctenus clausa fuerat, multis pressuris & tusionibus secari & scindi voluit. Vtque nos peccatores erubesceremus velle intrare per portam tantis ictibus & tribulationibus præparatam, nisi prius etiam aliquas pateremur, quibus parati & politi essemus.

Lapides in fundamentis ponendi solent poliri & multum tundi; sic & illi, qui in profundum inferni descensuri sunt, non tunduntur nec pulsantur: hi in hac vita lætentur, suis cupiditatibus obsequantur, faciant quicquid lubet, & ducant in bonis dies suos, & hæc merces eorum erit. Illi vero, quibus malorum Angelorum reparandæ & complendæ ruinæ, & possidendæ cœlestes illæ sedes, quam Angeli illi sua superbia perdididerunt, tentationibus & tribulationibus poliendi & aptandi sunt.

Dicit Sanctus Paulus: *Si autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen comparimur & cõglorificamur, Romanorum octauo, versiculo decimo septimo.* Et Angelus Tobias ait: *Quia acceptus eras Deo, necessesuit, vt tentatio probaret te, Tobias duodecimo, versiculo decimo tertio, quo merces tua & præmium maius foret.* Et de Abraham

dicit Sapiens quod Deus illum tentaerit, *Et in tentatione inuentus est fidelis, constans & fortis.* Statim se offert præmium, & cum iurciurando promittit, se semen eius vt stellæ cœli & arenas maris multiplicaturum. Hæcque causa est, quod Deus tribulationes & tentationes immittat, vt maiore nos præmio & preciosiore corona donet. Idcircoque Sancti dicunt maiore nos Deum gratia prosequi non posse, quam si nobis det tentationes, si simul vires ad eandem vincendas suggerat, maiusque id esse, quam si tentationes plane auferat hæc enim ratione præmio & gloria, quæ illis meremur, fraudaremur.

Addit huic rationi Sanctus Bonauentura, quod, quia Deus tam nos amat, vt satis ei non sit, vt gloriam, & quidem magnam consequamur, nisi illa cito potiamur & in purgatorio igne non detineamur. Idcirco hic nos variis tribulationibus & tentationibus exercet, quæ sunt malleus & ignis, quibus rubigo & scoria animæ nostræ tollitur, purificatur, & purgatur vt apta sit cœlorum regna intrare & Deo frui. *Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.* Quod nõ mediocre est beneficium & gratia. Præterquam quod tantum & tam grauem penam, quæ nobis illic toleranda erat, in parua illam, quam hic patimur, commutet, quæ parua vel nulla est, si cum altera comparetur.

Insuper plena est Sacra Scriptura sententiarum, quæ docent huius vitæ prospera humanam mentem à Deo auertere, aduersa vero & tribulationes causa esse, cur homo se Deo coniungat. Quid Pharaonis pincernam tam facile Ioseph interpretis sui obliuisci fecit, quam prosperitas? Et tamen succedentibus prosperis propositus pincernarum obliuiscit interpretis sui. *Geneleos quadragesimo, versiculo vigesimo tertio.* Quid in superbiam extulit Regem Oziam, nisi prosperitas: *Cum roboratus esset, eleuatum est cor eius in interitum suum, & negle-*

Est diuina
beneuolentia
fructus.

Bonau. pro-
ces. 4. religio.
c. 1.

Purgatio

Prou. 25. 4.

Coniungit
Deo.

2. Par. 26. 16.

xit Dominum Deum suum. Quid superbi-
re fecit Nabuchodonosor, quid Salomo-
nem, quid Dauid, vt populum dinumera-
ret? Filii etiam Israel, videntes se auxilio
& beneficio, quod à Deo acceperant, po-
tentes euasisse, peiores facti & plane
Deum obliui sunt: *Incrassatus est dilectus
& recalcitrauit, incrassatus, impinguitus,
dilatus, dereliquit Deum factorem suum,
& recessit à Deo Salutari suo.* Contra vero
ait Propheta, quod tribulationibus ad
Deum reuerfi fuerint: *Imple facies eorum
ignominia, & quarent nomen tuum Domi-
ne. Et clamauerunt ad Dominum, cum tri-
bularentur. Et cum occideret eos, quere-
bant eum, & reuerrebantur, & diluculo ve-
niebant ad eum.* Nabuchodonosor factus
bratum (fuerit reuera, an sola imaginati-
one) Deum agnouit. Quanto vtilior
fuit Dauid persecutio Saul Absalon &
Semei, quam prosperitas & deambula-
tio in solario. Ideoque quasi bene per-
cussus & vulneratus post ait: *Latati sumus
pro diebus, quibus nos humiliasti, annis, qui-
bus vidimus mala.* Et, *B. num mihi, quia
humiliasti me.* Quot hac ratione sanati
sunt, qui alioqui periissent. *Conuersus
sum in arumna mea, dum configitur spina.*
Dum tribulationis & tentationis spina
pungit, tunc quis ad se redit & se con-
uertit, & ad Deum reuertitur. Præter-
ea aiunt, quod verbera stultum sapientio-
rem reddant; quod & Sanctus Spiritus
per prophetam Esaiam dicit: *Sola venera-
tio intellectum dabit auditui.* Et planius per
Sapientem: *Infirmas gratis solitam facit
animam. Et, virga atque correptio tribuit
sapientiam.* Quis per prosperitatem sibi
liber & indomitus videtur, vt iuuenus,
iniicit illi Deus tribulationis & tentatio-
nis iugum, vt se colligat. *Castigasti me, &
eruditus sum, quasi iuuenulus indomi-
tus.* Felle sanabat Angelus Tobiam, &
luto Christus Seruator noster cæco visum
reddit.

Hanc igitur ob causam Deus tenta-
tiones immittit, quæ sunt maximi labo-
ris & molestiæ, & spiritualibus homini-

bus multum fastidii adferunt. Aduerfitates enim corporales, vt opum, infirmitatum & similibus sunt feruis Dei qui spiritualia tractant, valde remota, & vt exterius accidentia; hæc enim solum corpus tangunt, ideoque ea parui faciunt. Dum vero interior est aduerfitas, & tangit animam, vt tentatio, quæ illos à Deo separare conatur, & videtur illos huic periculo exponere, hoc tandem multum sentiunt, & quod altum illos exclamare cogit, vt Sancto Apostolo contigit, dum hanc carnis contradictionem & pugnam sentiebat, quæ spiritum ad se trahere molebatur: *Infelix ego homo, qui me liberabit de corpore mortis huius?* Hei mihi misero, malum me ad se trahit, & bonum, quod volo, in actum deducere non possum, quis me ex hoc carcere & seruitute liberabit?

CAPVT V.

*Multum tentationes prodesse, vt
nos noscamus & humiliemus,
& ad Deum recurre-
mus.*

ALIVD secum bonum & vtilitatem *Thom. & Kemp.*
tentationes adferunt, efficiunt enim vt nos ipsos noscamus. Nescimus sape, quod possumus, sed tentatio aperit, quid sumus: dicit sanctus quidam. Et hæc nostri ipsorum cognitio fundamentalis ædificii spiritualis petra est, sine qua nihili diuturnum ædificari potest. & qua anima vt spuma crescit, ad Deum enim accedere nouit, in qua omnia potest. Tentationes ergo homini magnam suam misertiam & ignorantiam aperiant, quæ illi hactenus oculos ad vnum & alterum ocluferrant, & sic de se vtiliter sentire nõ poterat, non enim expertus erat. Dum vero quis aduertit, quod parus illum ventus deiciat, & quasi nihilo frigidus reddatur, quod

quod vnica tentatione se turbet, & incipiat se irritare, & consilium & maturam considerationem fugiat, & tenebris circumfundatur tunc incipit animum moderari & se humiliare; & humiliter de se sentire. Ait S. Gregorius. Si nobis non essent tērationes, itatim crederemus nos aliquid esse, & cogitaremus nos valde fortes esse, adueniētibus vero tentationibus aduertens homo se ruinæ proximum & nihil fere à casu abesse tunc fragilitatem suam agnoscit, & se humiliat. Ideoq; de se ait Apostolus Paulus: *Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus satanæ, qui me colaphizat.* Quod ad tertium vsque cœlū raptus essem, & multas & magnas reuelationes habuissem, ideoque in superbiam non extolleret, permittit me Dominus tētari, vt nossem, quid ex me essem, & possem, & sic me humiliarem.

Hinc aliud bonum & magna utilitas sequitur, quod vt quis suam agnoscit fragilitatem, nouit & necessitatem auxilii & fauoris diuini, quam que illi necesse sit ad eum oratione accurrere, & ei vt remedio suo semper adharere, secundū illud Prophetæ: *Adhesi anima meā post te.* Et, *Mihi autem Deo adharere bonum est.* Sicut enim dum mater vult infantem suum ad se venire, id agit vt alii ipsi timorem incutiant vt necessitate coactus ad suum gremium accurrat. Eodem & modo consentit Deus vt diabolus non terreat, & tentationibus horrore afficiat, vt ad ipsius gremium & patrocinium cōfugiamus. Dicit Gerfon: *Vt prouocet sicut aquila pullos ad volandum, vt mater filium ad horam relinquit, quo instantius ille clamat, accuratius quarat, arctius stringat. Et illa vicissim blandiatur suauis.* Dicit Sanctus Bernardus, quod Deus subinde animam deserat, vt tanto maiori cum desiderio & seruore eius opem flagitet, & fortius teneat & stringat vt egit cum discipulis euntibus in Emaus, fingens se longius ire velle, vt illum detinerent & molesti essent. *Mane nobiscum Domine, quoniam aduersperascit, & inclinata est iam dies.* Hanc & ob causam plus facit

auxilium & protectionem Dei, dum aduertit quā illis egeat. Dicit Sanctus Gregorius vtile nobis esse, vt subinde manum suam Deus substrahat, ne si semper ea gaudentes custodia, eandem non tanti faciamus, nec tam necessariam ducamus. Dū vero paulisper Deus nos & deserit, & iam casum minitari videmur aduertimus illum statim nobis manum porrigere & retinere: *Nisi quia Dominus adiunxit me, paulo minus habituisses in inferno anima mea:* tunc plurius eius auxilium facimus, & gratiores sumus, & plenius bonitatem & misericordiam eius expendimus. *In quacunque die innocauero te, ecce cognoui, quoniam Deus meus es tu.* Ad Deū quis in tentatione clamat, & auxilium aduertit, & suæ Maiestatis fidelitatem experitur, eo quod necessitatis tempore adfit, & eum patrem agnoscit, & in maiorem eius amorem rapitur. Et in laudes eius erumpit, vt filiū Israel, dum Ægypti eos persequeretur, videntes se iam mare rubrum transisse. Ægyptios vero in mari submersos.

Hinc & aliud resultat bonum, quod quis sibi nihil boni, sed totū Deo adscribat & in illum gloriam omnem transfundat. Quod aliud tentationum bonum & magnum commodum est, & certum contra easdem remedium, ad maiora à Deo beneficia & gratias consequendas.

CAPVT VI.

Tentatione iustos magis probari & purificari, & virtutem altiores radices agere.

DICUNT & Sancti, Deum velle, vt tentemur, vt cuiusque virtus probetur. Sicut ventis & tempestatibus aduertere est, si arbor aliqua altas egerit radices, vtque fortitudo & militis boni strenuitas non pacis sed belli tempore apparet in pugnis & velitationibus: sic & serui Dei virtus & fortitudo non se prodit, dum deuotio & quies est, sed quando tribu-

Greg. 1. 23.
mor cap. 7.
Dicitur su-
perbiam.

1. Cor. 12. 7.

Docet diffi-
dere sibi & fi-
dere Deo.

Psal. 6. 9.

Psal. 72. 28.

Deut. 32. 11.
Bern ser. 7. 4.
Super Carica.
Lus. 24. 29.

Psal. 93. 27.

Psal. 55. 10.

tribulationes & tentationes. Sanctus Ambrosius in verba illa: *Paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua*. Dicit, ut optimus censetur nauclerus ille & maiore laude dignus, qui scit, & nouit nauem dirigere, dum venti, & tempestates insurgunt, dumque nauis videtur ad fundum maris descendere, vel ad cœlum vsque vndis leuari, quam ille qui tranquillitatis tempore illam regit; sic & maiorem meretur laudem, qui se regere nouit tentationum tempore, vt nec se prosperis extollat & superbiat, nec aduersis & tribulationibus desperet vel animum despondeat, sed cum Propheta dicere queat: *Paratus sum & non sum turbatus*.

Nauclerum tempestas probat, tentatio virum.

Hunc enim in finem Deus tentationes immittit; vt cum filiis Israel, dum reliquit inter eos inimicos illos & repugnantes populos. *Vt in ipsis experiretur Israel, vtrum audirent mandata Domini, qua praecepit patribus eorum per manum Moysi, annon, & probaret eorum constantiam & perseverantiam in suo amore & seruitio*. Et Sanctus Apostolus Paulus inquit. *Oportet & haereses esse, vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. 1. Corinth. c. 11. vers. 19. *Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se*, Sap. c. 3. vers. 5. Ictus sunt tentationes, quibus Deus puritatem metalli explorat, & lapis Lydius, quo amicos suos experitur, ex iis enim statim apparet, quid in illis sit.

Probat amico gaudet Deus.

Hieronymus Gal. 3.

Sicut enim homines gaudent se amicos probatos habere, sic & Deus, ideoque eos probat. *Vasa singuli probat fornax, & homines in istis tentatio tribulationis*. Eccl. ca. 27. vers. 6. *Et Sapiens: Et sicut igne probatur argentum, & aurum camino; ita corda probat Dominus*. Dicit Sanctus Hieronymus, dum massa in igne ardet, non videtur est, num sit aurum, vel argentum, vel aliud metallum, omnia enim tunc eiusdem sunt coloris, omnia ignis videntur: sic & consolationis tempore dum feruor

viger & deuotio, non dignoscitur quis aliquid sit; totum ignis esse videtur. Sed si massam ab igne remoueris, & calorem exuat, videbis quid sit. Transeat feruor ille & consolatio, ingruat tribulatio & tentatio, & tunc clare videre erit, quis quisque sit. Si quis pacis tempore virtutem se & detur; nescitur an sit illa virtus, vel naturalis quaedam propensio, vel singularis delectatio, quam hoc in exercitio habet, vel quod aliud non habeat, quo oblectetur. Ille vero, qui tentatione impugnatus perseverat, ille docet se hoc ex virtute & amore, quem erga Deum habet, facere.

Conducit praeterea tentatio, vt ea quis perfectius purgetur. *Ignis nos examinauit, sicut examinatur argentum*. Vt enim aurifaber argentum & aurum igne purificat & omnem scoriā eximit, eodem modo & Deus vult electos suos tentatione purificari, vt tanto eius diuinae Maiestati acceptiores sint: *Vram eos vt oritur argentum, & probabo eos, sicut probatur aurum*: dicit Deus per Zachariam: & per Esaiam: *Et excoquam ad purum scoriā tuam, & auferam omne stannum tuum*. Hoc facit tentatio in iustis, nam consumit & destruit vitiorum rubiginem, & mundanorū, & sui ipsius amorem, & reddit eos puriores. Verum quidem esse ait S. Augustinus, quod non omnes hunc fructum ex tentatione referant, sed solum boni aliqua sunt quae igni admota statim emoluntur, alia quae igne indurantur, vt lutū, sic & boni tentationis igne & tribulatione teneri & molles fiūt, & se cognoscūt & humiliantur; impii vero duriores & pertinaciores reddantur. Idq; manifestū in duobus cū Christo crucifixis latronibus, quorum alter se conuertit, alter blasphemauit: Ideo que ait S. August. *Tentatio ignis est, in quo aurum rutilat, palea consumitur, iustus perficitur, peccator misere perit. Tempestas est, ex qua hic emergit, ille suffocatur*. Filii Israel viam per aquas repererunt, eademq; illis pro muro à dextris & sinistris fuerunt. Aegyptii iisdem submersi & suffocati fuerunt.

S. Cy.

Psal. 65. 10. Ignis aurum purgat, tentatio iustum.

Zach. 13. 9. Esai. 48. 10.

Augustinus.

Exod. 14. 29.

Qua premiū
atolunt.

S. Cyprianus hanc adfertrationem, vt
animum in tribulationibus & persecutio-
nibus addat, & doceat non esse timendum:
quod S. Scriptura nos doceat, potius his

Exod. 1.12.

filijs Israel dicitur, qui quo plus ab Egi-
ptijs vexabantur & opprimebantur, tanto
plus crescebant & multiplicabantur. Et

Gen. 7.17.

de arca Noe dicitur: *Et multiplicata sunt
aque, & eleuauerunt arcam in sublime, &
super Armenia montes: eodem modo &
tribulationum & tentationum aqua ele-
uant, & multum perficiunt animam. Siq;
tu tentatione nō purior euadas, est, quod
non aurum sed palea sis, & ideo niger &
turpis sis. Dicit Gerson, quod mare tem-
pestatibus immunditias eijcit, quas col-
legerat, & sit purū & mundū: sic & spiri-
tuale animæ nostræ mare tribulationibus
& tentationibus mundū fit. & ab immun-
ditijs & imperfectionibus quas diuturna
pax & tranquillitas collegerat, purgatur,
& hunc in finem immittit illas Deus.*

Garf. de iust.
Theol. pract.
consider. vel
in iust. art. 6.

Præterea, vt bonus vinitor vitem pu-
tat, vt maiorem fructum ferat: eodem
modo (vt aiunt Sancti) Dominus & Deus
noster, qui se in Euangelio vinitori assi-
milat, vites suas putat, qui sunt electi
eius, vt vberiorum fructum producant:

Vitiū putata
vberior.

*Omne palmitem, qui fert fructum, pur-
gavit eum, vt fructum plus adferat. Insuper,
hoc que ipso supradicta confirman-
tur, facit tentatio, vt virtus contraria al-
tiores in anima agar radices. Dicit Ab-
bas sanctus Nilus: Plantas enutriunt ven-
ti, & tentatio confirmat anima fortitudi-
nem. Vt ventus, gelu, & tempestates faci-
unt plantas & arbores altiores in terra
agere radices; sic & tentationes causa
sunt, quod contrariæ virtutes altiores in
anima radices agant. Ideoque sic Sancti
exponunt hoc sancti Pauli dictum:*

Ioan. 15.2.

*Virtus in infirmitate perficitur, id est, stabili-
latur, fundatur, stabilis declaratur. Dum
aliquam veram thesin, quam tu defen-
dis, alius impugnat, quoque ille plures
rationes & argumenta ad illam impu-
gnandam adfert, tanto tu plures ad eam
defendendam adducas, & ideo quod re-*

Nilus Ab-
bas.

*Et erunt capiemes eos, qui se ceperant, &
subijcient exatores suos. Quod sane multum facit ad se in tenta-
tionibus consolandum. Consolare ergo,
Frater, & magno fortique animo esto ad
bellandum, hac enim ratione Deus in te
firmare vult virtutem contrariam, & an-
gelicam castitatem dare. Inuadebat Sam-
lonem leo, quem ille arripens occidit, & c.
& post in ore eius inuenit mel: eadem ra-*

Tentatio vir-
tutem consoli-
dat.

2. Cor. 12.9.

Rodriguez exercit. pars 2.

spondeas & soluas argumenta contra-
ria, magis magisque confirmaris. Sic
& Dei seruus, quanto plures Diabolus
ad virtutem oppugnandam tentationes
adfert, plures rationes quarit, & media,
vt se conseruet, & tentationi resistat,
tuncque nouum propositum facit, & il-
lius virtutis actibus se exercet, quibus il-
la confirmatur, stabilitur & crescit. Hinc-
que bene dicunt, tentationem idem in
anima facere, quod ictus in incude, qui
illam duriozem, solidiozem & fortiozem
reddunt.

Insuper dicit sanctus Bonauentura,
qui via ordinaria vadit, solet Deus Do-
minus noster non consueto modo con-
solari & compensare eos, qui aliquo vitio
valde fuerunt tentati, & se in tentatione
fideles monstrarunt, dans illis abundan-
ter & excellenter virtutem contrariam.

Vt refert sanctus Gregorius de sancto Be-
nedicto, qui quod vitiliter cuidam car-
nis tentationi resisterat, & se in rubos
& spinas deiecerat; tantam illi Deus ca-
stitatem largitus est, vt postea nullas am-
plius senserint inhonestas tentationes.
Idem & de sancto Thoma Aquinate le-
gitur, dum ignis titione mulierem, quæ
eum ad concubitum sollicitabat, fuga-
ret. Ideo Deus duos illi misit Angelos,
qui ei lumbos cinxerunt & strinxerunt,
in signum, quod illi perpetuam concede-
ret castitatem.

Eodem modo, dicit sanctus Bonauen-
tura, solere Deum illis, qui fide & blas-
phemia tentantur, magnam claritatem
& illuminationem dare, & ardentem Dei
amorem. Idem iudicium est de cæteris
tentationibus, ad quod docendum alle-
gat illud Esaie: *Et erunt capiemes eos, qui se ceperant, &
subijcient exatores suos.*

Quod sane multum facit ad se in tenta-
tionibus consolandum. Consolare ergo,
Frater, & magno fortique animo esto ad
bellandum, hac enim ratione Deus in te
firmare vult virtutem contrariam, & an-
gelicam castitatem dare. Inuadebat Sam-
lonem leo, quem ille arripens occidit, & c.
& post in ore eius inuenit mel: eadem ra-

Bonau. pro-
cess. 4. relig.
c. 13.

Gregorius.

S. Thomas.

Esa. 14.2.

Ergo confor-
tare.

Judic. 14.6.

tione quamvis initio leo videtur; ne illam time, sed inuade, & supera, & postea in eadem valde magnam inuenies dulcedinem.

Hinc intelligere erit, si quis contra se à tentatione abripi finit, & ei consentit, vitium se extensurum proprijs suis actibus, simulque ipsam tentationem, & validior postea erit, vitium enim maiores agit radices, & maius dominium obtinet.

August. l. 8. c. 5.

Thren. 1. 8.

Eccl. 3. 29.

Quod & sanctus Augustinus aduertit: *Peccatum peccauit Ierusalem, propterea instabilis facta est*, dicit Propheta Ieremias. Quod & Sapiens ait: *Et peccator adijciet ad peccatum suum. Quod grauissimum est consilium his, qui à tentationibus impugnantur: Dæmon enim solet aliquos decipere, & cæcos reddere, illis persuadens tentationem cessaturam, si illi acquiescant & morem gerant. Qui magnus profecto error est; si enim illi satisfacis, plus cresces & firmabitur vitium, passio & appetitus, & maiores post vires sumet, & magis tibi dominabitur, & te facilius, quam ante, superabit.*

Rectissime dicitur, eandem hydropisii similem esse, quo enim plus bibit hydropicus, tanto plus sitit, & quo auarus habet plus, maior fit & cupiditas. *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.* Idem & hic vsu venit. Esto ergo certus, quod, dum te à tentatione abripi sinis, & illi acquiescis, tantum illa crescit, quantum tibi de vitibus & forritudine decedit, eique fit magis subiectus, & post tanto facilius laborabis. Dum vero illi resistis, & tibi ipsi vim inferis, nec illi morem geris, crescit tanto plus in te virtus & fortitudo. Ideoque medium ad victoriam de tentationibus & malis inclinationibus obtinendam, & ad tranquillum viuendum, est illis non obtemperare, & curare, ne vnquam nos deiciant, hac enim ratione paulatim diuino auxilio perit tentationis & passionis vehementia, donec nullam nobis moueat molestiam ac vexationem.

Quod nobis animum addere deberet, vt strenue tentationibus resistamus.

CAPVT VII.

Tentationes hominem reddere diligentem & firmum.

ALIVD & magnum bonum & commodum secum ferunt tentationes, quod hominem diligentem & sollicitum reddant, & ei animum & spiritum addunt, quasi cui semper pugnandum est. Diuturna enim pace homines lentos & negligentes facit: bellum vero & armorum exercitium homines fortes, robustos & strenuos reddit. Ideoque Cato in Senatu Romano aiebat: *Carthaginem non delendam, ne Romani otio & torpore languescant. Iterum ve (dixit) Roma, si Carthago non steterit.* Idem responderunt & Lacedæmonij, dum eorum Rex ciuitatem quandam delere volebat, quæ multum illis molestiæ & negotij faciebat. Sentiebant enim Senatores, nullo modo admittendum, vt eos, qua vires & virtus iuuentutis Lacænæ acuebatur, augebaturque, frangeretur. Coram ad acuendos animos nominant ciuitatem illam, quæ sæpius illos ad arma excitabat. Sic enim iuuentus se in armis exercebat, & valida pectora & robur cuiusque se prodebat, & magno sibi ducebant fore damno, si bella & expeditiones non haberent. Si ergo homines non habeant tentationes, sunt torpidi & negligentes; sin habeant, diligentes & feruidi.

Aliquis otiosus est, & manus in sinu gerit, nullusque illud disciplinam & cilicium sumere cogit: in oratione vagatur: in obedientia tardus est, quarit oblectationes: & ecce vehemens aliqua illum inuadit tentatio, in qua diuinæ opis eget, ergo arma capessit & animum, roburque & feruorem mortificationis & orationis flabello suscitatur. Ideoque vulgo dicitur: si vis scire orare, mare ascende. Necessitas & periculum docent orare, & ad Deum vere accurrere. Hinc ait S. Chrysostomus, Deum ob maius nostrum bonum & commodum permittere

Beati acui-
mur, vii. paci
obseruatio-
num.

Cato.
Idem pruden-
tia vidit hu-
ius seculi.

Paul. Ma-
nus in A-
popht. p. 113.
§. 24.

Pericula re-
ligionem do-
cent.

Chryf. ho. 74.
ad pop. Ant.
tom. 5. & 11.
de pronia.

tenta-

rentationes: Cum enim nos ad torporem declinantes uiderit & ab eius familiaritate refilientes, & spiritualium nullam rationem facientes, paululum nos derelinquit, ut ita castigati ad ipsum studiosius redeamus. Et alibi ait: Quando maligni illi perterret nos atque probat, tunc frugi efficiuntur, tunc nosmet ipsos agnoscimus, tunc ad Deum omni studio recurrimus.

guem & pretiosam coronam contexit & conficiat. Ut de sancto Stephano legitur, qui ab inimicis circumdatus, & lapidibus, quos in eum iaciebant, obrutus, uidet calos apertos, & ibi Iesum Christum, quasi lapides colligentem, & ex illis coronam gloriæ fabricantem.

Alb. 7. 35.

Tentatio medium ad perfectionem.

2. Cor. 11. 7.

Sic ut tentationes non solum non sint impedimento, ne in virtutis via progrediamur, sed potius medium & auxilium ad idem sint. Ideoque sanctus Paulus tentationem non gladium aut lanceam, sed stimulum nominauit: Datus est mihi stimulus carnis. Ut enim stimulus non occidit, nec nocet, sed excitat & moget, & uelocius incedere facit: eodem modo & tentatio nihil nobis damni, sed per multum commodi adfert, excitat enim, ut melius ambulemus.

Aliud magnæ consolationis his addit Gerson; & dicit, communem esse Sanctorum & Doctorum sententiam, quod quamuis quis tentationibus exagitatus, aliquos errores committit, ut sibi uideatur aliqua negligentia usum, & aliquod ueniale peccatum addidisse; tamen ex altera parte patientia, quam in hac tribulatione habet, & conformitas cum uoluntate diuina, & repugnantia, quam ostendit contra tentationem pugnando, & media, & diligentiam, quam adhibet ad uictoriam pariendam, non solum tollunt omnes hos defectus & negligentias, sed præterea maioris gratiæ & gloriæ meritum ipsi conciliant: secundum quod dicit Apostolus sanctus Paulus 1. ad Corinthios cap. 10. uers. 13. Faciet etiam cum tentatione prouentum. Ex tentatione Deus bonum elicit, & facit nobis eadem quid accedere & crescere.

Gerson 2. v. de proflantitate.

Stimuli cursum docent.

Greg. lib. 2. mor. c. 32.

Diverse Dei & Diaboli in tentatione intentiones.

Idque commodum omnibus, etiam multum in uirtute prouectis, in seruire solet. Ut enim equus, quantumuis bonus & fortis, calcaribus indiget, & melius currit, dum eadem sentit: sic & serui Dei melius & uelocius currunt in Dei seruitio, quando hos tentationum stimulos sentiunt, & tanto sunt humiliores & modestiores.

Ut nutritrix vel mater infantem ire doceat, cum parum à se remouet, & statim illum uocat: tremit ille, & ire non audet: illa relinquit solum, etiam si subinde cadat, hoc minus damnum iudicans, quam quod ire nequeat; eodem modo & Deus nobiscum agit: Et ego quasi nutritrix Ephraim. Deus nihili hos lapsus & defectus, quos tibi uideris committere, facit, si cum utilitatibus, quæ ex tentationibus resultant, comparantur.

Ose. 11. 3.

Deus bono licit nobis maxima ex tentatione.

Dicit sanctus Gregorius, Diaboli intentionem & uoluntatem in tentationibus malam esse; Dei uero bonam. Ut enim hircinis, dum fugit sanguinem ægroti, intentio est e se exsaturare, & omnem ebibere, si posset; sed medicus illa intendit noxium sanguinem extrahere, & ægrum sanare. Utque dum æger igne uritur, ignis intentio est urere, sed Chirurgi curare. Vellet ignis & sanas partes urere, Chirurgus solum infirmas, & ultra progredi non sinit. Eodem modo & Diabolus tentatione uirtutem, eius meritum & gloriam nostram perdere nititur: Dominus uero & Deus contrarium intendit & operatur eodem hoc medio. Ideoque lapides, quos in nos iacit Diabolus ad nos lædendos & pendendos, ipse sumit, ut ex ijs nobis infir-

Narrat Blossius de sancta uirgine Gerrude, quod se ualde arguens, ob paruum quendam defectum, quem habebat, desiderari & petierit à Deo ut illam plane tolleretur. Respondet mirata cum suauitate & benignitate Deo: Cur vis me magno honore & te magno præmio spoliari? Quotiescumque enim defectum hunc uel similem as-

Elas. 4. uel in spirit.

Ex templo prouenit S. Gertrudis.

& proponis illum postea vitare, magnum lucraris primum, & quoties quis laborat mei amore defectus suos superare, tam me honorat, quam quis miles suum Regem, dum pro illo viriliter contra hostes pugnat, & illos vincere conatur.

CAPVT VIII.

Sanctos & Dei seruos non solum tentationibus tristabantur, sed potius ob commodum, quod inde sentiebant, gaudebant.

Tentatio copiosa nobis gaudij materia est.

Iacob. 1. 2.

Rom. 5. 3.

Gregor. 11. 8. mor. c. 10. Job. 7. 4.

Dorothei. doct. 19.

OB magna hæc bona & commoda ex tentationibus oriunda, sancti & serui Dei non solum non tristabantur, & potius ob eas gaudebant, secundum illud sancti Apostoli Iacobi: *Omne gaudium existimate fratres mei, cum in variis tentationibus incidieritis.* Et sanctus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, ait: *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem.*

Eodem modo exponit & sanctus Gregorius illud Iobi: *Si dormiero, dicam, quando consergam? Et rursus expectabo vesperam.* Per vesperam, quam expectabat, intelligit sanctus Gregorius tentationem, & notat illam à Sancto, vt bonum & vtile quid, expectam. *Expectamus enim prospera, & formidamus aduersa.* Quia vero S. Iobus ducebat tentationem bonum quid & vtile esse, hinc se illam dicit expectare.

Ad hoc propositum allegat sanctus Dorotheus exemplum illud, quod in Prato spirituali legitur de quodam sanctorum seniorum Patrum discipulo, qui à fornicationis spiritu impugnabatur, ipseque diuina gratia adiutus viriliter resistebat malis & turpibus cogitationibus, & vt se mortificaret, ieiunabat, diu orabat, & opere manuum suarum corpus affligebat. Videns sanctus eius magister

eum in hac tribulatione, dixit: Si peris, fili mi, rogabo Deum, vt hac te pugna liberet. Respondit discipulus: Quamuis verum sit, Pater, me in magnis esse angustijs; tamen sentio, quod huius tentationis causa plus proficio, nam sæpius ad Deum confugio oratione, mortificatione & penitentia. Ideoque hoc vnum te volo rogarum, Deum ores, vt mihi patientiam & fortitudinē largiatur, ad hanc tribulationem tolerandam & vincendam pure & sine reprehensione aliqua. Valde sanctus fenex hac responsione gauisus est, & dixit: Nunc tandem aduero, te in perfectionis via progredi. Nam dum quis ab aliquo vitio impugnatur, & ille strenue resistere conatur; humilis, sollicitus & anxius est, & his afflictionibus & tribulationibus paulatim anima purgatur & mundatur, donec ad magnam puritatem & perfectionem perueniat. Et de alio sancto monacho refert Dorotheus, quod ob certam quandam illi à Deo ademptam tentationem tristatus fuerit, & amare fleas Deo dixerit: Domine eram ego dignus tui amore aliquanto tempore affligi & vexari?

Sanctus Ioannes Climachus refert de sancto Ephrem, quod videns se in altissima pace & tranquillitate positum, quam ipse cælum terrenum & impassibilitatem nominabat, Deum rogauerit, vt veteres pugnas tentationem redderet & renouaret, ne occasionem & materiam merendi & coronam conficiendi perderet.

Et de alio sancto monacho narrat Pafadius, quod quodam tempore Abbatem Pastorem adierit, & illi dixerit: Iam Deus pugnas abstulit, & pacem mihi dedit, quod tale quid eum rogauerim. Respondit Pastor: Redi ad Deum, & roga, vt pugnas tuas renouet, negligens euadas: Deum adijr, & dicebat, quod eum Pastor monuerat. Dicebat Deus, bene suasse Pastorem, & suas illi tentationes reddidit. In huius robur & confirmationem, scimus sanctum Apostolum Paulum, dum peteret à tentatione liberari, non fuisse exauditum, sed à Deo

Dorothei. vbi supra.

Climac. c. 19.

De Abbate Ioanne Brevi.

2. Cor. 12. 9.

Deo fuisse responsum: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.*

CAPVT IX.

In tentationibus hominem erudiri, non solum sibi, sed & aliis.

Docet tentationem magisterium perfecti.

ALIVD eximium & magni ponderis commodum tentationes adferunt, ijs necessarium, qui proximis studere nituntur. Estque, quod in illis anima non solum sibi sed & alijs docetur; in se enim experitur, quod post illi notandum in his, quos tractare & dirigere debet. Qui in spirituali militia se exercet, & attente considerat introitum & exitum Diaboli, nã ille perfectus vitæ spiritualis magister euadit, ad animas regendas: nam vñus & experientia magister optimus: ideoque dici solet, neminem esse meliorem chirurgum, quam qui multa vulnera acceperit. Qui mundum lustrando obeunt, fiunt practici prouidi & experti.

Ecl. 13. 26.

Qui nauigant mare, enarrant pericula eius: idem & in tentationibus euenit; ideoque dicebat Sapiens: Vir in multis experitus cogitabit multa; qui non est expertus, pauca recognoscit. Qui practicus & exercitatus est in hac spirituali militia, bonus erit pastor. Hæc ergo causa est, quod Deus velit nos tentationes habere, vt in hoc spirituali magisterio docti & habiles euadamus, vt post animas ducere & dirigere queamus.

Ecl. 34. 9.

Ad planiorem huius expositionem, vult Deus nos tentari, vt videntes proximum tentatum & afflictum, ei condolere queamus. Vt enim in corporalibus multum prodest quem ægritudinem & malam dispositionem habuisse, vt post alijs eisdem morbis afflictis compati possit, & eis cum charitate auxilio esse; idem & in spiritualibus locum habet.

Cassia. coll. 1. Abb. Moys. 6. 13.

De quodam monacho refert Cassianus, iuene & religioso, qui valde ab inhonestis tentationibus exagrabatur, &

alium senioremonachum adiit, & aperte ei omnes has tentationes & malos motus, quos tolerabat, exposuit, credens se eius oratione & consilio aliquod solamen & remedium inuenturum. Sed contrarium plane ei contigit, nam hic solum annis, sed non prudentia & discretionem senex erat, & iuuenis tentationibus intellectis, cepit mirari & obstupescere, & illum arguere austeris & asperis verbis, illum infelicem & miserum nominans, & monachi nomine indignum dicens, quod tales tentationes admitteret, & tandem illum suis rigidis reprehensionibus adeo turbatur, vt monachus pro curatione maiori afflictus vulnere abiret, & tantam in tristitiam, & desperationem incideret, vt iam non de tentationis suæ remedio, sed de consensu cogitaret, & viam ciuitatem versus ingrederetur, hac cum resolutione & intentione. Forte fortuna in via obuium habuit Abbatem Apollinem, sanctissimum & expertissimum virum: hic ex vultu aduertit, eum graui aliqua tentatione laborare, & cepit magna benignitate expiscari, quid sentiret? quæque turbationis & tristitiæ esset causa, quam vultu & exterius prodebat. Iuuenis adeo à cogitationibus suis victus, & profunda imaginatione tam erat absorptus, vt verbum ei non redderet. Senior tantam esse tristitiam & turbationem videns, vt eum loqui non permitteret, & quod causam celare conaretur, multa suauitate & amore ei importunior fit, vt eloqueretur. Victus tandè eius importunitate monachus, candide ait: Cum non possit tam religiose carnis motus & tentationes coercere, vt senex ille exigebat, se decreuisse monasterium relinquere, & ad sæculum redire, & vxorem ducere. Tunc sanctus senex Apollo cepit illum consolari & animum addere, dicens, & se quotidie huiusmodi tentationibus vexari: ideoque illi minime mirum videri debere, nec diffidendum esse: talia enim non tam labore nostro, quam Dei gratia & misericordia vinci & superari. Tandem ab illo petit, vt vel vnum diem expectet,

Exemplo probatur.

& ad cellam redeat, & ibi à Deo lucem & in necessitate sua remedium efflagitet. Quodque tam breue esset spatium, quod senex petebat, facile annuit. Quo impertrato, vadit Apollo ad senioris cellam, qui illum tam aspere reprehenderat. Cui vicinior factus se orationi dat, & flexis genibus, erectisque manibus, & oculis lachrymis oppletis, cœpit sic Deum rogare: Domine, qui cuiusque vires & fragilitatem nosti, & benignus es animarum medicus, transfer iuuenis huius tentationem in senem hunc, vt in senectute sciat condoleendum esse iuniorum infirmitatibus & tribulationibus. Vix oratione finita, videt paruum quendam Æthiopem valde deformem sagittam versus senis cellam emittere, qua percussus senex, statim cella exiit, & quasi insanus nihil aliud faciebat, quam cellam exire & iarrare, & tandem nullam quietem inueniens, eadem via versus ciuitatem, quam iuuenis ingressus erat, inijt. Abbas Apollo, qui hoc adspiciebat, & ex visis tentationem norat, illum accedit, & quærit, quo vadat, & quid causâ vel tentationis haberet, quæ eam grauitatis & maturitatis, quam ætas requirebat, oblitam, tam celeriter, & tam in quiete ire cogeret. Ille confusus, & mala conscientia erubescens, facile intelligebat illi suam tentationem notam, & non poterat illi respondere. Tunc manum eius apprehendens sanctus Abbas, cœpit illum monere, & dicere: Reuertere in cellam, & certior esto, hæcenus te Diabolum non nouisse, vel parui te fecisse, quod tecum non pugnaret, vt suevit cum illis, quibus inuider. Et hinc paruam tuam agnosces virtutem, quod post tot annos, quot monachus fuisti, non vni potuisti tentationi resistere, nec vnum quidem diem tolerare & expectare, sed statim te vincendum dedisti, & paratus opere eandem implere. Scito ergo ideo permisisse Deum hanc tibi tentationem venire, vt & in senectute scires aliarum infirmitatibus compari, & ex ipsa discas tales cum consolatione esse dimittendos, & non cum

desperatione, vt iuuenem illum, qui ad te venit, quem Cacodæmon proculdubio hisce tentationibus appetebat, & tibi molestus non erat, quod eius magis inuideret virtuti & profectui, quam tuo, & videbatur illi tanta & tam constans virtus vehementi & forti tentatione impugnanda esse. Disce igitur posthac a te ipso alijs condolendum esse, & manum cadentibus porrigendam, & lapsos blandis & amicis verbis erigendos, & non in ruinam impellendos asperis & auferis verbis: secundum illud Esaia: *Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam sustentare eum, qui lassus est verbo.* Et idem disce Seruatoris nostri exemplo, de quo idem ait Esaia, & allegat sanctus Euangelista Matthæus: *Calamum conuassatum non conteret, & linum sumigans non extinguet.* Conclutit post sermonem senex, dicens: Et quandoquidem nullus potest carnis motus & ardore extinguere & reprimere, nisi gratia & auxilio diuino, rogemus Deum, vt te ab hac tentatione liberet, ipse enim est, qui verberat & sanat, qui humiliat & exultat, qui mortificat & viuificat. Deditque se Sanctus orationi, & vt eius rogatu senem inuaserat tentatio, ita & eam abstulit Dominus. Atque hac ratione & iuueni & seni prudenter fuit consultum.

CAPVT X.

Agitur de remedijs contra tentationes, & primum de animis, viribus & gaudio in illis concipiendo.

DE cætero: fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius: induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli: ait sanctus Apostolus Paulus. Sanctus Antonius vir in conflictibus hisce & spiritualibus agonibus apprimè exercitatus dicere solitus fuit, nullum ad inimicum nostrum debellandum efficacius reperiri medium, quam

Esa. 50.4.

Esa. 42.3.

Matt. 11.20.

Ephes. 6.10.

Generoso animo cedit Satan.

quam animum, robur & hilaritatem ostendere; hoc ipso enim ille tristatur, animum despondet, & nos perdendi spem amittit. Sanctus Pater noster Ignatius libro spiritualium exercitiorum, adfert valde bonam regulam & doctrinam huic materiæ accommodam. Dicit Diabolum in tentationibus nobiscum agere, ut mulierem litigantem cum viro aliquo, si enim videat virum sibi resistere, & animum ostendere, statim illa animo cadit & abit; sed si virum parvi aduertit esse animi & timidum, statim illa cristas attollit, audacior fit, & ut tigris sæuit. Eodem & modo, dum nos tentat Diabolum, si videat sibi à nobis resisti viriliter, statim animum despondet, & se victum credit; si pusillanimitatem in nobis aduertit & timorem, sumit maiorem animum & robur, & ut tigris & leo in nos sæuit. Ideoque ait sanctus Apostolus Iacobus: *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis.* Idem à sancto Gregorio confirmatur illo sancti Iob, ubi secundum septuaginta Interpretes vocatur Diabolum. *Mirumque leonem, id est, leo & formica.* Est leo formicarum, si enim illi leonis fortitudinem obijcias, tibi formica erit. Ideo suadent Sancti, ne in tentationibus tristemur: hoc enim modo pauorem & pusillanimitatem nobis atcersemus: sed ut cum animo & gaudio pugnemus, ut refert sacer textus de Iuda Machabæo, fratribus eius & socijs: *Et præliabantur prælium Israel cum latitia, & ideo vincebant.*

Alia his accedit ratio, quod, quandoquidem Diaboli tam nobis & salutis nostræ invident, nostra lætitia illis magno est dolori & tristitiæ; contra tristitia & abiectus noster animus gaudium illis affert. Et licet aliud non subesset, totis viribus nobis laborandum, ne vel minimum abiecti animi & tristitiæ signum exhibeamus, ne ipsi gaudium & delectationem pareremus, sed magnum porius animum & lætitiā prodamus, quo sic ad furorē adigantur. Referunt Ecclesiasticæ historiæ, nihil Tyrannos maiore furore affectisse, quam quod viderent sanctos Martyres

tantum animum & robur in tormentis ostendere, sic ut eo ipso, quo Tyranni Martyres excruciare putabant, ipsi cruciarentur. Eodem modo & nobis cum Diabolo in tentatione faciendum, quo sic ad furorē agantur & confundantur. Quoniam vero hoc tanti momenti medium est ad tentationes superandas, & victoriā obtinendam, & triumphum ex hoste nostro agendum; dicemus sequentibus capitibus aliqua, quæ ad hunc animum & robur parandum nobis valde conferent.

CAPVT XI.

Quam parum in nos possit Diabolum.

NON parum ad hunc animum & robur in tentationibus habendum nobis proderit, si inimicorū nostrorum debilitatem, & quam parum in nos possit Diabolum, expendamus: quandoquidem nec in vnam quidem peccatum nos pertrahere potest, nisi velimus. Hinc recte S. Bernardus. *Videte, fratres, quam debilia est hostis noster, qui non vincit nisi violentem. Qui ad bellum contra hostes pergens si certus esset se victurum, si vellet, & in manu sitam esse victoriā, quam is lætaretur? Valde sane. Nam certus iam de victoria esset: hoc de ipso enim constat, illum vincere, & non vinci velle. Hac ratione nobis ad bellum contra Diabolum ire licet, nam certo nobis constat ab illo nos vinci non posse, nisi vinci velimus. Hoc recte aduertit sanctus Hieronymus super cap. 4. Matth. in verba illa, quæ Diabolum Christo Seruatori nostro dixit, dum in pinnaculum templi translatus tentabat, & illi persuadere nitebatur, ut se deorsum mitteret, dicens: *Mitte te deorsum.* Vbi sanctus Hieronymus; *Vox Diaboli est, qui semper omnes cadere deorsum desiderat.* Potest quidem suadere Diabolum, ut te deorsum mittas, sed ipse mittere nequit, si volis. *Mitte te deorsum, dicit Diabulus te tentans: mitte te in infernum.* Sed tu illi dicito: *Mitte tu te, qui iam viam nosti, nam me ego mittere nolo.* Si*

Non vincit nisi violentem Damon.

Bernardus.

Elegans nota S. Hieronymus.

Matth. 4. 6.

ergo

Iacob. 4. 7.

Gregor. li. 5. mor. c. 17. Iob. 4. 11.

Mach. 3. 2.

Animas diabolum nostram pusillanimitatem.

Martyrum animus Tyrannorum doler.

ergo te mittere nō vis, ipse te mittere nequit: si tu ad infernum ire non vis, ille te co ducere nec n potest. Quidam tentatione quadam valde vexabatur, & quasi eadem consumptus & deiectus, quod Diabolus interius ei diceret: Suspende te. Aperit ille tentationem: cuiusdam Religioso, qui dicit: Frater, non est necesse hoc fieri, si velis, ergo illi dic: Nolo: & post octo dies fac me certiozem, qui succedat negotium. Et hac ratione tentatio illa euannit, & ablata est, & gratias Confessario egit, qui tale illi consilium dederat. Hocq; illud ipsum medium est, quod ponimus.

Aug. serm. 167. de tempore.

Matt. 12. 29.
Apo. 20. 1.

Cum his optime quadrat id, quod ait sanctus Augustinus, quod ante Christi in mundum aduentum Diabolus solus erat: Sed Christus in mundū veniens Diabolum ligauit, qui in mundo sibi vires collegerat, teste sancto Euangelio, idque est, quod sanctus Iohannes in Apocalypsi ait: *Et vidi Angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit Draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Et post haec oportet illum solui modico tempore.*

Demoni vsu ligata.

In locum hunc dicit sanctus Augustinus, Diabolum ligare, esse, non illi permittere, quidquid mali vellet vel posset, si permitteretur tentando & decipiendo mille excogitatis modis homines. Postquam Antichristus venerit, paulo maior quaedam dabitur illi licentia, sed nunc stricte valde ligatus est.

Aug. l. 20. de ciuit. c. 8.

Sed dicit quis; Si ligatus est, quomodo praualeat, & tantum mali facit? Verum esse dicit sanctus Augustinus, quod praualeat, & mali multum committat, sed hoc est negligentibus & otiosis: Diabolus enim vt canis catenis ligatus est, & neminem mordere potest, nisi accedere volentem: Latrare potest, sollicitare potest, mordere omnino non potest, nisi volentem, & accedentem. Vt ergo fatuus ha-

bereris, & omnium te risui & ludibrio exponeres, si te morderi a cane permitteres, qui foris catena ligatus est; sic & (teste diuo Augustino) risu & ludibrio digni sunt, qui se à Diabolo morderi & vinciri permittunt, qui vt canis rabidus stricte ligatus est, & nemini nocere potest, nisi accedere illum volenti. Tu voluisti, nam illum accessisti, vt te morderet, ille te non potest accedere, nec te in peccatum aliquod facere labi, si velis, ideoque illum potes ridere.

Ad quod declarandum exponit sanctus Augustinus illud Psalmi: *Draco iste, Psal. 101. 26. quem formasti ad illudendum ei.* Nonne vidisti, quomodo cani vel vrsu ligato insultetur & illudatur, & pueri cum eoludant, & se recreant? Eodem & tu modo Diabolo illudere potes, dum tibi tentationes adfert, & illum canem nominare & dicere: Vade miser, nam ligatus es, morderi nequis, latratu nocere non potes.

Dum sancto Antonio Diaboli diuersa & horribili forma apparerent, aliquando ferarum, vt leonum, tigrium, taurorum, serpentum, & scorpionum, & illum circumstantem, & vnguibus, dentibus, rugitu & sibilo terribili minarentur, & illum statim deuoraturi viderentur; Sanctus illis illudebat, & dicebat: Si aliqua vobis essent vires, vnus vestrum solus sufficeret, vt cum homine pugnaret; sed quod debiles sitis, totam hanc colluuiem ad terrorem incutendum colligere voluistis. Si Dominus vobis mei potestatem dedit; en praestum, deuorate me; sin potestatem non habetis, cur frustra laboratis? Sic & nobis facere licet: nam postquam Deus homo factus est, nihil virium habet Diabolus, vt ipse sanctus Antonius factus est, qui ideo respondit: Gratiae Deo agendae, nam quamuis sis mendacij pater, tamen hic verum dicis, cum Christus implet nobis idem dicat: *Confidite, ego vici Ioh. 16. 33. mundum*: ego mundum à Diaboli iugo & potestate liberaui, ideo nolite animo cadere, sed confidite, *Deo autem gratias,*

Generosum
Antonij
1716.

Ioh. 16. 33.

1. Cor. 15. 57.

vias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

CAPVT XII.

*Magnum nobis animum & robur
accedere debere in tentationi-
bus, eo quod nos Deus
adspiciat.*

Magnum thea-
trum est lu-
stanti cum
tentatione.

MVLTVM etiam profuerit ad vires & animum in tentationibus colligendum, & strenue pugnandum, si attendamus Deum nos adspicere. Dum miles strenuus cum hostibus pugnat, & aduertit Regem vel Imperatorem se adspicere, & eius valore delectari, sumit novos animos & audaciam in pugnando; idem & vere in certaminibus nostris spiritibus accidit. Quando ergo contra tentationes decerramus, nobis persuadere debemus nos in teatro quodam circumdatos ab Angelis & tota cœlesti curia esse, qui exitum prælii præstolantur, & luctu & pugna nostræ præsidem & iudicem esse omnipotentem Deum. Idque à Sanctis consideratur, se fundantes illo Evangelij: *Et ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei.* Pugnam illam & certamen spirituale Christi cum diabolo Angeli adspiciebant, eoque confecto, cœperunt ei seruire, & triumphum canere.

Matth. 4. 11.

Antoniano
certamini
spectator De-
us adest &
protector.

De sancto Antonio legitur quod quodam tempore à Dæmonibus flagellatus, & conculcatus, oculum atrollebat, videbat que cellæ testum diuidi, & radium intrare, cuius præsentia omnis illa Dæmoniorum turba fugit, & dolor vulnerum cessauit, & dicebat suspirijs & præcordijs adductis ad Dominum tunc illi apparentem: Vbi eras, bone Iesu? Vbi eras, dum tam male me Diaboli haberent? cur in toto pugna non hic adfuisisti, vt impedires, & vulnera mea sanares? Cui Dominus respondit: Hic à principio fui, sed adspexi, quomodo te in pugna habebas, & quia strenue pugnasti, semper tibi auxilium ero, & te per totum terrarum orbem celebra-

Rodriguez exercit. pars 2,

ri faciam. Sic vt Deo & Angelis, & totius curiæ cœlesti spectaculum sumus. Quis ergo non sumet animum, vt coram tali teatro magnis viribus & animo non pugnet.

Præterea, dum dicitur, Deum nos adspicere, idem est, ac si diceretur, Deum nos sanare. Ideoque nobis vterius progrediendum, & considerandū, quod non solum nos Deus adspiciat vt iudex, vt premium & brauium det, si vincamus: sed & id facit, vt pater & patrius, vt auxilium & fauorem suggerat, vt victores euadamus. *Oculi enim Domini contemplantur vniuersam terram, & præbent fortitudinem.* Quoniam à dextris est mihi, ne commouear. Quarto Regum libro narratur, Syriæ Regem misisse omnem suum exercitum cum curribus & equis ad ciuitatem Dorhaim, in qua erat Propheta Elisæus, vt eum caperet. Et quod surgens mane famulus eius Giezi, & tantam videns multitudinem, ad Elisæum accurrerit, indicans, quid accidisset, & dicens: *Heu, heu, heu, Domine mi, quid faciemus?* putabat enim omnia iam perditâ. Dixit illi Propheta: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis:* petijtque à Domino, vt oculos illi aperiret, vt videret. Aperit illi Deus oculos, & videt eorum mundum plenum equitibus & curribus igneis ad eos defendendos, quo viso valde confortatus est: quod & nobis ad idem seruire debet. *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me, dicit sanctus Iob.* Similiter Propheta Ieremias: *Dominus autem mecum est, quasi bellator fortis, idcirco, qui persequuntur me, cadent & infirmi erunt: confundentur vehementer.*

2. Para. 16. 9.
Psal. 15. 3.

4. Reg. 6. 16.

Iob. 17. 3.
Ierem. 20. 16.

Hieronymus.
Psal. 5. 18.

Sanctus Hieronymus in illud Prophetæ: *Domine vt scuto bonæ voluntatis coronasti nos.* Dicit, notandum esse, in mundo aliud esse scutum, aliud vero coronam: apud Deum autem idem est, scutum & corona: dum enim nos Deus scuto suo bonæ voluntatis defendit, nobis auxilium & protectionem adferens, hoc eius scutum & defensio nostra est victoria & corona. *Si Deus pro nobis, quis contra nos.*

Rom. 8. 37

CAPVT XIII.

De duabus rationibus, vt magno animo & fiducia in tentationibus pugnemus.

*Rosil ser. 21.
ex 28. de
viii argum.*

SANCTVS Basilius dicit, furorem & inimicitiam, quam erga nos habet Diabolus, non solum in hominem, sed & in Deum se extendere: & quia in Deum nihil potest, nec ibi furori suo facere fatis, videns hominem ad Dei imaginem & similitudinem creatum; omnem suam rabiem in hominem vertit, eo quod imago & similitudo Dei sit, quem tanto odio prosequitur, & de eo vindictam sumere conatur, quare, quid mali & damni potest, illi inferens. Quasi quis Regi valde offensus, omnem iram in eius imaginem effundat, quod contra Regem nihil valeat. Et vt taurus, dicit S. Basilius, videns se ab homine stimulatam & vulneratam, statuat & figuram inuadit, & omnem iram & furorem in illam effundit, & eam dirumpens, vt se de homine vindicet.

*De Dei honore agitur,
& mea salu-
ta.*

Hinc Sancti duas eruunt rationes valde accommodatas, vt animum in tentationibus addant, & fiduciam parent, vt de ijs victoria potiamur. Prior est, quod hic non de solo nostro, sed & de Dei honore agitur, quem Diabolus iniuria afficere, & per nos offendere conatur. Cui tam forti nos animo occurrere oportet, vt potius vitam perdere, quam deficere velimus, nec Diabolus voti sui compos fiat, quod contra Deum hanc vindictam querat in nobis, vt in eius imagine, quam ipse tantopere amat, & tantum aestimat. Adeo vt iam non solum partem nostram defendamus, sed & pro Dei parte & causa stemus, ideoque potius hic moriendum, quam consentiendum, ne Dei honor detrimentum patiatur.

*Ergo & Deus
in partem
veniet auxi-
lij.*

Posterior est, quandoquidem Diabolus propter Deum & odium, quo diuinam eius Maiestatem prosequitur, nobis bellum mouet; certo nobis sperandum & confidendum, Deum causa nostre adfuturum, & hoc negotium vt suum cura-

turum, & nobis adfuturum, ne vincamur & superemur, sed vt inde victoriam & triumphum referamus. Nam & in mundo videre est, si quis Rex vel magnus Princeps videt quempiam sua causa & respectu in angustijs & tribulatione positum, statim accurrit, & negotium vt suum defendit. In libro Esther dicitur, quod Mardochei causa Amman omnes Iudeos in periculum mortis adduxerat: sed Mardocheus ita negotium verterit, vt Amman & suis mensura illa mensus fuerit, qua illi metiri nitebatur. Multo hoc facilius faciet Deus, ideoque audacter Deo dicere licet: *Exsurge Deus, iudica causam tuam. Apprehende arma & scutum, & exsurge in adiutorium mihi.*

*Psal. 72. 22.
Psal. 34. 2.*

CAPVT XIV.

Deum non permittere quem plus tentari, quam ferre potest, & animo non cadendum, crescente vel durante tentatione.

FIDELIS ausum Deus est, qui non patitur nos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione pronentum, vt possitis sustinere: ait sanctus Apostolus Paulus, sed crescente tentatione, crescet & auxilium & fauor ad vincendum, & de hostibus vestris triumphum agendum, & lucrum ex tentatione referendum. Magnæ consolationis hæc res est, & quæ animum in tentationibus addit: Vna ex parte nobis constat, Diabolum non plus posse, quam illi à Deo permittitur, nec vel minimum tentationem augere. Alia ex parte certi sumus, Deum non permittiturum, nec licentiam daturum, vt plus nos tentet, quam tolerare possumus: vt hoc loco ait Apostolus: Quis ergo nos non se consoletur, & animum sumat? Non est medicum reperire, qui tanta cum sollicitudine ponderat & taxat aloeas vncias, quas agro dari conuenit, secundum subiecti morbi dispositionem;

*O benignum
Dei prouidentiam.*

vt medicus & phisicus ille celestis ponderat & taxat aloeem illam tentationum & tribulationum, quam seruis suis vult dare, vel dari permittere secundum cuiusque vires & robur. Dicit sanctus Abbas Ephrem: Si figulus, qui ex luto vas fingit, & fornaci imponit, exacte tempus nouit, quo illa igne excoqui necesse est, vt bene temperata, percocta, & hominum vsibus accommodata, extrahantur, nec diutius igne excoqui patitur, quam par est, ne comburantur & rumpantur; nec etiam breuiori ad id tempore vititur, nec incocta & manibus sublata rumpantur: quanto magis Deus sic nobiscum ager, cuius infinita est sapientia & bonitas, & paterno & magno nos amore prosequitur.

Ephrem ser.
i. de patientia.

Ambros. l. 6.
Super Matth.
Matt. 8. 23.

Sanctus Ambrosius in illud Matthæi: *Ascendente Iesu in nauiculam, sequuti sunt eum discipuli eius, & ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus: ipse vero dormiebat.* Dicit notandum esse, etiam Dei electos, & qui in eius sunt consortio, tentationibus exagitari, & subinde se dormire simulare, amorem, vt bonus pater, quem ad nos filios habet, abdentem, vt tanto plus ad illum accurrant; sed ait, Deum non dormire, nec nostri oblitum esse.

Habac. 2. 3.

Dicit propheta Habacuc: *Simoram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.* id est, citissime veniet. Viderit tibi tardare Deus, sed vere non tardat.

Nox ægroto longa videtur, & diem tardare; sed sic res non habet, non tardant, sed suo tempore adsunt: Sic nec Deus tardat, quamuis tibi vt ægrota videatur. Ipse tempus & oportunitatem nouit, & necessitatis tempore adert.

Aug. ep. 143.
ad Demetr.
virg.
Ioan. 11. 4.

Ad hoc propositum allegat sanctus Augustinus, quod Christus seruator noster Mariæ & Marthæ Lazari sororibus responderebat: *Infirmas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur Filius Dei per eam.* Iusserant ei nuntiari, Lazarum amicum eius infirmari, & duos dies

expectauit, & eo non iuit, vt insignis esset miraculum.

Eodem modo & Deus cum seruis suis agit, relinquit illos aliquo tempore in tentationibus & tribulationibus, vt eorum oblitus videatur. Sed non eorum oblitus est, sed ei propositum illos post maiore cum gloria & triumpho eruere. Vt enim Ioseph multo tempore in carcere detineri permittebat, vt inde illum post cum honore & gloria liberaret, vt & fecit, constituens illum totius Ægypti rectorem. Eodem modo, ait, & tibi persuadendum; si enim moretur Dominus, & permittit tentationem durare, id ideo fieri, vt post re maiore tuo commodo & profectu inde eruat.

Idem notat & sanctus Ioannes Chrysostomus in hæc verba: *Qui exaltas me de portis mortis.* Aduertendum, ait, Prophetam non dicere: *Liberas me de portis mortis, sed exaltas.* Deus enim seruos suos non solum a tentationibus non liberat, sed eos progredi paritur, iisdem illos eminentiores & insigniores reddens. Et quantumlibet te depressum sentis, & licet tibi videaris vsque ad inferni portas peruenisse; tamen fidendum tibi est, Deum te inde erururum: *Quia Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos & reducit,* dum videris tibi iam perditus esse. Hincque dicebat S. Iob: *Etiamsi occideris me, in ipso sperabo.*

Chrysostom.
Psal. 9. 15.

Sanctus Hieronymus recte examinat factum illud Ionæ prophete, qui putans iam se perditum, & nullum remedium superesse, sed se in mari (quo præcipitabatur) submergendum: *Preparauit Dominus piscem grandem, vt deglutiret Ionam,* vt illum reciperet, seruaret, & in terram exponeret, non vt deuoraret, sed vt pisce tanquam nauim litrus appelleret. *Animaduertendum est, quod ubi putabatur interitus, ibi custodia est & vita,* ait sanctus Hieronymus.

S. Hieronymus.
Iona 2. 1.

Idem & nobis ait contingere, qui putamus nobis esse perditioni, quod lucro est, & quod mortem, vita est. Vt enim qui vas vitreum ab gesticulatore va-

Aptum simile.

reiciaci vider, timet ne in terram labatur, & disrumpatur, sed postquam bis ter-ve est proiectum, metus eximitur, laudatque gesticatoris dexteritatem, ac miratur.

Eodem modo & serui Dei, quod habilis & dexter fit Deus, & longo rerum vsu & experientia probatus, optime nobilium ludere nouerit, nos exaltando & humiliando, vulnerando & sanando, idcirco nec prospera nec aduersa metuunt, licet se fragiles & quasi vitreos norint; sciunt enim boni artificis manibus se teneri, qui vitream illam phialam non franget, nec labi sinet. *In manibus tuis sor-tes mea.*

Psal. 30. 16.

In Ecclesiastica historia refertur, dixisse Abbatem Isidorum: Iam quadraginta annos cum vno vitio pugno, & nunquam confensi. Et de alijs sanctis monachis similia exempla continuarum & longarum tentationum leguntur, cum quibus magna fiducia & robore dimicabant. *Illi fuerunt gigantes sciens bellum,* quos tanquam bello expertos nos imitari oportet.

*Isidorus Ab-
bas.*

Baruch 3. 26.

Sanctus Cyprianus, vt hic nobis fiduciam & animu addat, allegat illud Esaie: *Nolite timere: Quia redemi te, & vocaui te nomine tuo; meus es tu. Cum transferis per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non comburens, & flamma non ardebit in te: quia ego Dominus Deus tuus, Sanctus Israel Saluator tuus.* Ad hoc etiam multum faciunt blanda illa & suauiua verba, quae per eundem

Esa. 66. 21.

Prophetam dicit Deus: *Ad vbera portabimini, & super genna blandientur vobis. Quomodo se cui mater blandiatur; ita ego consolabor vos.* Aduerte, quanto amore & suauitate mater infantem recipit, dum quid timens ad eam accurrit, quomodo illam amplexatur, & vbera dat, quomodo os ori eius applicat, & illi blanditur & fouet. Maiore multo tamen amore, & blanditijs amplexatur Deus eos, qui ad eum in tentationibus & periculis accurrunt. Hoc dicebat Propheta sibi in tentationibus & tribulationibus magno so-

latio fuisse, & vires & animum suggestisse: *Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. Hac me consolata est in humilitate mea, quia eloquium tuum viuificauit me.* Idem & nobis solatio esse deberet, & nobis animum dare, & fiduciam in tentationibus addere: Deus enim verbis suis deesse non potest. *Impossibile est mentiri Deum:* dicit sanctus Paulus Aposto-
lus.

Heb. 6. 18.

CAPVT XV.

Sibi diffidere, omnemque in Deo spem ponere, magnum esse medium ad tentationes superandas, & quid causa sit, quod Deus tam succurrat, qui in illo confidunt.

SIBI diffidere, & omnem in Deo fiduciam ponere, singulare & efficacissimum est medium ad victoriam & triumphum de tentationibus adipiscendum. Hincq; videre est, Deum in multis sacrae Scripturae locis non aliam assignare rationem, ob quam aliquē protexerit, & tempore tribulationis & tentationis liberauerit, quam quod in illo sperauerit, & illi filius sit. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Qui saluos facit sperantes in te. Protector est omnium sperantium in se.* Vnde Ecclesia illam orationem sumpsit: *Protector in te sperantium Deus.* Et Psalmo 56. idem allegat, & Deo proponit Propheta, vt illum obliget, ad illi misericordiam exhibendum: *Miserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in vmbra alarum tuarum sperabo.* Idem & Propheta Daniel facit: *Quoniam non est confusio confidentibus in te.* Et Sapiens ait, neminem vnquam in Deo sperantem confusum fuisse: imo tota sacra Scriptura similitum sententiarum plena est: de quo Tract. 3. c. 35. superius planius diximus, & ideo necesse non erit hic pluribus de eo agi.

Psal. 90. 14.

Psal. 16. 7.

Psal. 17. 32.

Psal. 56. 2.

Dan. 3. 40.

Ecclef. 2. 11.

Tract. 3. c. 35.

Sed videamus, quid causa sit, quod hoc medium tam sit efficax, id auxilium à Deo

Deo obtinendum, & cur Deus tam illis adsit, qui in illo confidunt, & sibi diffidunt. Ratio huius & sapius ante posita est, & eandem ipse Dominus Psalmo 90.

Psal. 90. 14. allegat: *Quoniam in me speravit, liberabo & defendam eum.* Quare? *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Exacte illud sanctus Bernardus exponit, dum ait:

Bern. ser. 15. sup. Ps. Qui habitat.

Si tamen cognoverit nomen meum, ne sibi tribuat, quod liberatus est, sed nomini meo det gloriam. Tunc enim Deus negotium sibi sumit, & onus in se suscipit & ad gloriam & honorem suum dirigit. Dum vero quis sibi medijs & diligentiae suae fidit, totum sibi adscribit, & Deo aufert, & se eo honore & gloria, quae Dei solius est, extollit, illum Deus in fragilitate permanere finit, vt nihil efficiat; vt enim ait Pro-

Pheta: Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tribu viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in iis, qui sperant super misericordia eius; hisque copiosam & abundantem misericordiam, fauorem & auxilium impertitur.

August. li. de ser. meri. & remis. c. 19.

Sanctus Augustinus ait; ideo Deum subinde dona & fauorem suum differre & permittere, vt diu in nobis remaneant aliquorum vitiorum reliquiae, & praevae inclinationes, quas habemus, quas plane vincere & delere non possumus. Non vt damnemur, sed humiles simus. Commendans nobis gratiam suam, ne facilitatem in omnibus assequuti, nostrum putemus esse, quod eius est: qui error multum est Religioni pietatique contrarius. Si. n. haec facile acquireremus, non tanti ea faceremus, persuadentes illa nostra diligentia parata esse. Sanctus Gregorius in verba illa Iob: *Ecce non est auxilium mihi in me,* dicit: Plerumque enim virtus habita deterius, quam si deesset, interfecit: quia dum ad sui confidentiam mentem erigit, hanc elationis gladio transfigit: cumque eam quasi roborando vivificat, cleuando necat: ad interitum videlicet pertrahit, quem per spem propriam ab interna fortitudine fiducia euellit. Sapius tam male Dei donis & virtute vi-

mur, vt vtilius nobis foret ea non habere, eis enim superbimus, & statim nobis valde fidimus, & nobis, viribus nostris & diligentijs adscribimus, quod pura pura Dei gratia & misericordia possidemus. Ideoque Deus nobis sua saepe dona negat, & millies suam quis insufficientiam & fragilitatem experitur in multis operibus bonis, magnis & paruis, quae facere non potest, dum veller, & permittit, vt longo tempore haec insufficientia duret, vt se discat humiliare, & sibi non fidere, nec sibi quid adscribere, sed omnia in Deum referre. Tuncque canere & dicere poterit: *Arcus fortius superatus est, & infirmi accincti sunt robore.*

D. Vincent. tract. de vita spiri. c. 3.

1. Reg. 2. 4.

CAPVT XVI.

De orationis remedio, vbi & aliquot iaculatoria orationes ponuntur temporis tentationum accommodata-

22.

ORATIONIS medium semper nobis valde commendatum esse debet, nam medium omnium est generalissimum & praecipuum, quod ideo sacra Scriptura & Sancti nobis proponunt. Idemque Christus nos docet, vt videre est in Euangelio: *Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.* Idque non solum verbo, sed & exemplo nos ipsa passionis nocte docere voluit, dum se longa & prolixa oratione ad pugnam illam pararet. Non quod ipse eo opus haberet, sed vt nos erudiret, sic in omni nostra aduersitate & tentatione agere. Abbas Iohannes dicebat, Religiosum esse oportere similem homini, qui sinistra manu ignem dextera vero aquam fert, vt ignem incendentes aqua statim extinguat. Sic & in nobis incipiente ardere, turpium & inhonestarum igne ardere & incendi, statim aqua ad manum habenda, & orationis aqua utendum, vt extinguatur. Adducit & aliam similitudinem, & dicit: Religiosum similem esse homini, qui sub ma-

Abbas Iohannes.

gna recumbit arbore, qui videns se à serpentibus & multis feris inuadit, quibus cum resistere non potest, arborem ascendit, & ibi se cœuat.

Eodem modo & Religiosus aduertens tentationes ingruere, ascendere oratione debet & ad Deum recurrere, & sic seruabitur, & à Diaboli laqueis & tentationibus liberabitur. *Frustrata autem iactur*

Prou. 1. 17.

rete ante oculos pennatorum. Frustra ille laqueos suos tendet, si nos volare & in

Psal. 24. 15.

sublime orationis alis tendere nouerimus. *Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.*

1. part. 17. 15.

Prima parte fufius de hoc orationis medio egimus: nunc solum colligemus aliquot iaculatorias orationes, quibus tali tempore vti poterimus: plena his est sacra Scriptura, præcipue Psalmi orationibus huc pertinentibus repleti sunt; cuiusmodi sunt: *Domine vim patior, responde pro me. Exsurge, quare obdormis, Domine? exsurge, & ne repellas in finem. Quare faciem tuam auertis? obliuisceru inopia nostra, & tribulationis nostra? Apprehende arma & scutum, & exsurge in adiutorium mihi: dic anima mea: salus tua ego sum. Vsq̄ue quo Domine obliuisceru me in finem? Vsq̄ue quo auertis faciem tuam à me? Vsq̄ue quo exultabitur inimicus meus super me? Respice, & exaudi me Deus meus: Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in mortem, ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum. Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. In umbra alarum tuarum sperabo. Et in velamento alarum tuarum exultabo.*

Psal. 38. 14.

Psal. 43. 23.

Psal. 34. 2.

Psal. 12. 13.

Psal. 9. 10.

Psal. 56. 1.

Psal. 62. 8.

Vt pulli sub matris alis se abdunt veniente miluo, eodem modo & nos Domine sub alis tuis seruabimur, & custodiemur.

Augustinus.

Multum sanctus Augustinus hac consideratione lætabatur, & Deo dicebat:

Psal. 16. 8.

Si non me protegis, quia pullus sum, miluus me rapiet. Sub umbra alarum tuarum protege me. Ad hoc præcipue multum valet Psalmi 67. initium: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius.* Ve enim ipsi non

Psal. 67. 1.

virtutes nostras, sed Deum opponimus, nobis non fideates, & contra ipsos suæ Maiestatis auxilium implorantes; deficient & fugiant, quod illum pro nobis arma sumpturam videant.

Aliquando verbis his & similibus sacra Scripturæ verbis, quæ singularis sunt energiae, vtendum: aliquando huiusmodi, quæ necessitas in nobis exprimit (quæ etiam valent plurimum) hoc remedium in manu habendum, & ad Deum pro orationem recurrendum.

Ideoque dicere solitus erat Pater Magister Iohannes Auila: Tentatio ad te, tu vero ad Deum. *Leuani oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram.* Nobisque enitendum, vt clamores hi & suspiria non ore, sed & ipsis præcordijs exeant, secundum illud Prophetæ: *De profundis clamati ad te Domine.* At sanctus Chrysostomus in hæc verba: *Non dixit solummodo ex ore, neque solummodo ex lingua: nam errante etiam merite verba funduntur: sed ex corde profundissimo, cum magno studio & magna animi alacritate, & ipsis mentis penetralibus: magnoque feruore ad Deum clamabat.*

M. Auila.

Psal. 120.

Psal. 129. 1.

Chryf. tom. 1.

horn. 1. super.

Psal. 129.

CAPVT XVII.

De duobus aliis contra tentationes remediis.

AT Sanctus Bernhardus, quod dum Diabolus aliquem fallere vult, prius diligenter naturam, conditionem & inclinationem eius exploret, eoque, quo magis illum propendere aduertit, illum adoriatur. Facillioris & suauioris naturæ inhonestis tentationibus & vana gloria inuadit: asperæ vero & austeræ conditionis ira, superbia, indignatione & impatientia tentat.

Ideam annotat & diuus Gregorius, idque probat similitudine ab aucupibus sumpta, quibus id vel primum est, vt sciant,

Bern. de interior. dom. c. 47.

Gregorius.

edit, grauior fit aegritudo, & mortem adfert, vel difficulter sanatur. Quod malum vitare potuisset, si quid laboris & operæ posuisset, vt inordinatum illum appetitum cogeret initio, & gulositatem noxium illud edendi refranaret. Eodem modo si homini cogitatio vel cupiditas videndi quid irrepat, & se hic initio vincit visum compescendo, & cogitationem statim propullando, se molestia & labore tentationis liberat, quæ inde erat oriunda, & damno, quod consensu forsitán incurrisset. Si vero initio se non vincit & compescit, parua illa negligentia & delectatione, quam videndo vel cogitando cepit, mortem sibi animæ adiscit; vel saltem magnum laborem & difficultatem resistendi experitur. Sic vt quod initio paruo vel nihilo constitisset; post caro emendum est. Hincque concludit Sanctus, multum referre, vt principijs obsteretur.

*In vitis Patr.
l. p. pag. 913.*

In vitis Patrum refertur, Diabolum quodam tempore Abbati Pachomio paruissè in formosè mulieris figura, & increpante illum Sancto, quod tanta malitia ad fallendos homines vteretur; respondit Diabolus: Si titillationibus nostris ingressum aliquem aperitis, statim maiora incendia excitamus, vt vos ad peccatum prouocemus, sin aduertamus principio resisti, & ingressum imaginationibus & cogitationibus à nobis propolitis negari, vt fumus euanesceamus.

Vtile etiam contra tentationes remedium est, nunquam esse otiosum. Hincque ait Cassianus, Aegyptios Patres id vt primum principium habuisse, & vt antiquam traditionem obseruasse, tanquam à maioribus traditam, quam & discipuli studiose emendabant vt singulare remedium: *Semper se Diabolus occupatum inueniat.*

*Aug. ser. 17.
ad fratres in
sermo.*

Idque & Dominus sanctum Antonium docuit, vt vnicum medium, quo in solitudine duraret, dedit, vtque se contra tentationes muniret: quod sanctus Augustinus allegat, & ait, sanctum Anto-

nium non semper potuisse orationi vacare, quamuis sanctus Antonius esset, & sæpius varijs cogitationibus fuisse exagitatatum, ideoque Deum orasse, dicens: Domine vellem bonus esse, quid faciam? cogitationes non permittunt. Et audiuit vocem sibi dicentem: Antoni, si cupis Deo placere, ora, & dum orare non poteris, manibus labora, & semper aliquid facito: Fac, quod in te est, & non deficiet tibi auxilium de Sancto. Alij dicunt, iuuenis forma Angelum illi apparuisse, qui paulisper fodiebat, & post genibus flexis, & leuatis manibus paulisper orabat: quod ad idem tendebat. Otium multarum tentationum & malorum radix & origo est; idcircoque plurimum nostra interest, ne Diabolus nos vniquam otiosos, sed semper occupatos inueniat.

CAPVT XIX.

De tentationibus, quæ boni specie & prætextu oriuntur, & magnum esse remedium contra omnes tentationes, illas huiusmodi cognosci & haberi.

SANCTVS Bonauentura aliud quid, Bona. præf. 4. relig. c. 11. commune quidem, sed tamen necessarium in medium adfert: quod sciendum sit, Diabolum solere bonos, & qui virtuti & perfectioni student, aggredi specie aliqua & similitudine boni, seque transfigurare in Angelum lucis. Venena non dantur (ait sanctus Hieronymus) Hieronymus. nisi saccaro & re aliqua delectabili, & gustui grata tecta, ne sentiantur, & auceps laqueum efca tegit.

Idem & Diabolus facit, In via hac, qua psal. xxi. 4. ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Si enim manifeste malo illos inuaderet; qui virtutem amant, & Deo seruire student, fugerent, & nihil cum illis conficeret. Idcircoque ait sanctus Bernardus: Bern. ser. 66. in Cant. *Bonus nunquam nisi boni simulatione* dece-

deceptus est. Astutus valde est Diabolus, exacteque nouit, unde quem impugnari oportet, & ideo ut facilius voti sui compos fiat, simularum aggreditur. Ante omnia (ait sanctus Bonauentura) ex se bona proponit, deinde cum malis permiscet. post falsa offert bona vereque mala, & dum quem laqueo suo irretitum habet, ut difficulter se queat expedire, tunc manifeste venenum ostendit, & in manifesta peccata propellit. Est que scorpionum similis, qui facie quidem est blanda & grata, sed in cauda venenum, quo occidit, habet.

Quot (dicit Bonauentura) amicitiam & familiaritatem cum aliquibus colore pietatis contraxerunt, sibi persuadentes, totum hoc Dei causâ susceptum esse, & commodum animæ acq̄situm: & initio forsan sic se res habuit; sed id stratagemata Diaboli est, quod post aperitur. *Non enim ignoramus cogitationes eius, ut ait sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 2. vers. 11.*

Hinc ipse incipit prius à bonis, statim vero longa colloquia & conuerationes sequuntur, quæ subinde de Deo, post de mutuo amore sunt: inde aliqua dona & munuscula in amoris signum dantur, ut sui vrinque recordentur: quæ, ut sanctus Hieronymus *epistol. 2. ad Nepotian. tom. 1.* inquit, amoris non sancti signa sunt, nam *sanctus amor non habet.* Diabolus iam mala bonis miscet, deinde falsa bona & vera mala sequuntur.

Hac ratione Diabolus in hoc & alijs multis virijs fallit, quæ velo virtutis tegit, ne id, quod sunt, videatur & intelligatur. Ut qui se alteri amicum simulat, ut ad illum accessum habeat, & post

2. Reg. 20. 9.
Luc. 22. 48.

post proditione occidat; ut fecit Ioab Amasæ, & Iudas Christo Seruatori nostro, tradendo, & osculo pacis vendendo cum.

Hincque necesse has tentationes, quæ colore boni superueniunt; cauere, & excubare, tanto enim periculosiores, quanto ignotiores sunt. Hinc petebat Pro-

Rodriguez exercit. pars 2.

pheta à Deo, ut illum liberaret *ab incurso* *Bern. ser. 33.*
& damonio meridiano. Nam nec Diabolo *super Cant.*
satis est se in Angelum lucis transfigurasse, ut dicit sanctus Apostolus Paulus 2. ad Corinthios 11. vers. 14. *sed & se transfiguratur in lucem meridianam, & fingit valde clarum & splendens, quod ipsamet obscuritas & tenebræ est; persuadens nil rimendum. nec quid periculi esse, sed vere clarum & bonum esse, quod vere malum & ex se periculosum.*

Aliqui reperiuntur fures, qui tam compri & sericis vestibus induti sunt, ut à nullo noscantur, & nemo cogitet tantam nequitiam in homines sic indutos cadere posse, donec cum furto in manibus capiuntur & prehendantur. Tunc omnes mirantur hosce fures esse, & dicunt: Quis tale quid cogitasset? Idem & de tentatione, quæ sub boni specie irrepat, sentiendum.

Communis Sanctorum & spiritualis vitæ Magistrorum opinio est, magnum contra tentationes remedium esse, nosse id, quod nos impugnat, tentationem esse; ut & est, quempiam inimicum esse, ut illum caueamus. Ideo & superius dictum efficacissimum ad superandas tentationes medium esse propriam cognitionem. Potestque huius medij energia facile hinc elici: quod si adueniente tentatione, motu & appetitu prauo videres terribilem & terribilem Diabolum, qui hoc tibi persuadere niteretur; quid faceres? Statim te signo crucis signares, & nomen Iesu inuocares: nulla alia re opus foret, quam scire Diabolum esse, qui hoc tibi persuadet, ut intelligeres fraudem & tentationem esse, & vitares.

Tract. l. c. 11.

Idem & in nostris tentationibus accidit. Ut enim omnes nobiscum habemus Angelum custodem, secundum illa Christi verba: *Videte, ne contemnatis unum ex pusillis his: Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est.* In quæ verba ait sanctus Hieronymus: *Magna dignitas animarum, ut unaquaque habeat ab ortu a-*
zimiris in custodiam sui Angelum depu-

Matt. 18. 10.

Hieron. super
Matth.

rum. Vt pater filio, quem multum diligit, pædagogum adiungit, qui eum custodiat, & doceat bonos mores: sic & Deus valde nos amat, & tanti facit, vt cuique Angelum vt pædagogum dederit.

Vt ad præpositum redeamus; vt Angelum habemus; habemus & Diabolum, cui nihil aliud curæ, quam nos ad malum prouocare, & in nobis malas cogitationes, & deteriores motus excitare. Hinc semper occasionem & opportunitatem ad hoc expectat; nunquam enim dormit, & inclinationem nostram aduertit, idque, quod magis nobis arduum, explorat, vt eo nos aggrediatur & tentet; hoc vt medio, carne & sensualitate nostra vtens, vt nobis noceat. Ideoque dicebat Deus Diabolo; *Nunquid considerasti seruum meum Iob: vt qui illum obseruabat. Et Diabolus est à dextris eius.*

Iob. 2. 3.
Psal. 108. 6.

Dum ergo aliquis motus vel cogitatio tibi surrepit, quæ ad peccatum aliquod vel imperfectionem excitat, intellige Diaboli tentationem esse, & crucis signo te signa, & caue, quasi Diabolum videres, qui tibi diceret, vt tale quid faceres.

Gregorius.

Sanctus Gregorius *libr. 2. Dialog. capite 75.* quoddam citat exemplum, quod sancto Benedicto cum quodam Monacho contigit, quo hoc clarius exponitur. Dicit Monachum quendam vocatione valde tentatum fuisse; videbatur Religionis austeritatem ferre non posse, & ad sæculum volebat redire. Sæpe ob hanc tentationem ad sanctum Benedictum veniebat, cui ille dicebat Diaboli esse tentationem, & ideo faceret, quod oportebat.

Cumque id sapius coningeret, & nihil proficeret, quod nouitius semper instaret, & veniam exundi pereret. Cuius instantia Sanctus defatigatus consensit vt abiret, & iussit illi vestes dari. Sed vt pater non potuit non dolere & pro illo orare. Et exiens portam monasterij Monachus, vt ad sæculum reuerteretur,

videt sibi obuium fieri magnum Draconem, qui patulo ore illum deuorare nitentur.

Qui timore correptus, & tremens magna voce clamare cœpit: Succurrite, fratres, succurrite, fratres: nam hic draco me deglutire nititur. Accurrunt Monachi, & draconem non vident, sed solum Monachum trementem, & quasi morti proximum: quem in Monasterium referunt, & ille se intus videns vomit nunquam se inde exiturum. Quod & re ipsa compleuit, & postea non amplius illam sensit tentationem.

Notat in dicto exemplo sanctus Gregorius, quod sancti Benedicti oratione draconem viderit, qui illum deuorare volebat, quem antea non viderat, quamuis illum insequeretur, quod illum nec draconem nec Diabolum duceret, sed illum videns, & noscens, cœpit vociferari, & auxilium implorare, vt ab illo liberaretur.

Sic vt hoc non imaginatio, nec hominis inuentum sit; sed ita vere & re ipsa contigerit, & quotidie contingat, Diabolum esse, qui nos in tentatione aggreditur. Et id nos sanctus Apostolus Petrus vt bonus pastor monet, & sancta Ecclesia nobis quotidie in memoriam reducit, vt magni ponderis negotium: *Fratres, sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius uester Diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide: nec vos dolis & persuasionibus seduci permittite.*

1. Pet. 5. 6.

CAPVT XX.

Quid nobis faciendum in turpium & malorum cogitationum tentationibus, & de remedio contra easdem.

IN hoc primo considerandum, aliquos Lesse, qui graui tristitia & dolore afficiuntur, dum se malis cogitationibus, vt blasphem.

blasphemijs, vel contra fidem, vel turpibus & inhonestis vexari animaduertunt; tali modo, vt sibi persuadeant, se à Deo desertos, & obliuioni traditos, & ipsius in illos iram inflammatam esse; quod talia ipsis in mentem veniant: qui magnus error est.

Gerson.

Narrat Gerson 3. part. fol. 71. de Monacho quodam, qui vitam solitariam in deserto agebat, & multum cogitationibus & blasphemijs, & turpibus & inhonestis imaginationibus exagitabatur: iamque annos viginti tentatio hæc durabat, & nemini hanc aperire audebat, credens inauditum & nunquam visum quid id esse, & aliquem scandalizandum, si tale quid audiret.

Tandem finitis vigintiannis, accessit senem quendam & expertum Patrem, cui nec verbo audens cogitationes suas exponere, scripto easdem exhibuit. Senex scriptum legit, & ridere incipit, & monacho ait: Impone manum capiti meo. Qua imposta, dicit Senex: Totum hoc tuum peccatum in me recipio, ne plus de eo posthac te mordeat conscientie vermis. Monachus miratus ait: Quis sic? Videbar mihi iam in infernum descendisse, & tu dicis vt hoc nihili faciam? Dicit illi Senex: An forsitan delectationem aliquam in malis & turpibus hæc cogitationibus habuisti? Dicit alter: Bone Deus! minime; sed magnum dolorem & afflictionem. Inde ergo patet (aiebat Senex) te hoc non agere, sed contra voluntatem pati, Diaboli instigatione, qui hoc ipso te ad desperationem protrahere conatur. Ideo, fili mi, consilium meum sequere, & si posthac malæ hæc tentationes redierint, dicito: Super te spiritus maligne sit hæc blasphemia & turpis cogitatio; ego hic partem nullam volo, sed credo & recipio, quidquid sancta nostra mater Ecclesia credit & recipit, & potius vitam perdam, quam Deum offendam. Hoc modo monacho succursus est, qui postea nunquam eandem tentationem sensit.

Verbo, vel scripto indicata tentationes evanescent. In ita igitur operanda.

Et hic obiter noetur, illis, qui ob difficultatem aliquam, quam sentiunt, non aperiunt tentationes suas; maiorem esse dolorem eas non aperiri; quam operiri: vt suo loco dicetur.

3. part. 7. c. 6

Viginti annos monachus hic magna cum afflictione & dolore vixerat, eo quod tentationem non declarauerat, qua declarata, statim quietem & tranquillitatem adeptus est. Quanto labori pepercisset, si quod post viginti annos fecit, initio fecisset. Sic vt nouum quid & insolitum non sit tentatio, nec eam vt talem mirari.

Superest, vt dicamus, quomodo nos in similibus malorum & turpium cogitationum tentationibus gerere debeamus.

Aliqui, quid sibi in his agendum, igno-^{Ridiculus} rant; nam omnes nervos inten-^{modus illas} dunt, vt cogitationes has repellant, & ^{abigendi.} profligent, compescendo tempora, contrahendo frontem, mouendo caput, claudendo oculos, quasi dicere volentes: Hac non intrabititis. Et subinde, nisi dicant: Nolo; videntur sibi consensisse. Maius est damnum, quo quis se hoc agendi modo afficit, quam quod a tentatione patitur.

Famulus Regis Saul, qui Regi vicinior erat, altum vociferabatur, & arguebat illum, qui à longe vociferabatur, quod Regem excitaret & turbaret: ^{1. Reg. 26. 14.} *Quis est tu, qui clamas & inquietas Regem? Tu te ipsum inquietum reddis, & te ipsum vicinum turbas, & de tentatione, quæ foris est, quereris.*

Bene hoc notandum; nam multorum hoc capita obtundit, præsertim scrupulosorum. Nec oratio, nec exercitia spiritualia capita obtundunt, nec vexant, & sanitati nocent, sed eorum scrupuli & indiscretionis. Idque Diabolus petit, qui probe nouit illos quam longissime à consensu abesse. Idem illi non paruo, sed magno commodo & lucro est, nec negotium est, quod magna vehementia peragendum sit.

Quæ ergo ratione tentationibus hæc ob-

standum & resistendum? Sancti & vitæ spiritualis Magistri docent, modum his resistendi non esse, vt pugnetur, quo fugentur, fatigando & vim sibi inferendo imaginatione, sed solum illas parui faciendo.

Quod quibusdam similitudinibus à rebus abiectis sumptis, sed rem exacte exprimentibus declarant. Vt dum caniculi alicui allarrant, si illos nihili faciat; statim abeunt; si illos alicuius faciat, & ad eosdem veniat, iterum latratum redeunt: idem & in his cogitationibus euenit.

Ideoque optimum in his remedium est illos flocci pendere, sic enim celerius nos relinquunt. Vel faciendum monent, vt ille, qui plateam transit, & cui ventus multum pulueris in faciem conijcit, ille vero hoc nihili facit, sed occludit oculos, & progreditur.

Et ad maiorem eorum, qui his tentationibus vexantur, consolationem, vtque tandem aliquando inducantur hoc remedio vt; monent Sancti, quod quantumlibet peruersæ sint cogitationes, nihili tamen easdem faciendas, sed quo deteriores sunt, tanto minoris ducendas, quod non tam periculosa sunt. Possuntne illis deteriores esse, quæ sunt contra Deum, & Sanctos, contra fidem & Religionem? In his vero minus periculi est; quo enim deteriores, tanto à voluntate nostra & consensu remotiores. Hincque nihil hic timendum, licet surrepant, nulla namque hoc culpa committitur, nec penes te est, nec tu hoc agis, sed contra voluntatem pateris Dæmonis astus, qui te desperare & animum despondere, vel in magnam aliquam tristitiam labi & protrahere conatur.

S. Catharina
Senensis.

Refertur de Catharina Senensi, quod quodam die his cogitationibus valde exagitata & afflictæ apparuerit Christus Seruator noster, & statim omnes nubes hæ euanuerunt. Ipsa suauiter sponso suo conquesta est: Hei, Domine mi, vbi eras, dum talia cor meum transirent?

Dicebat illi Christus: In corde tuo, filia, eram. Inter tam turpes & prauas cogitationes, Iesu mi, eras? Respondit Iesus: An gaudebas, illas te cogitationes habere? Animam vulnerabant, Domine, & nescio, quid præ illis elegerim. Quis tibi (inquirebat) illas displicere faciebat, nisi ego, qui aderam? Sic vt quantumlibet turpes & prauæ sunt cogitationes, si illis non delecteris, sed potius tibi dolori & tristitiæ sunt, non solum non reliquit te Deus, sed illud tibi potius loco signi esse potest, Deum te inhabitare, ipse enim est, qui tibi odium hoc peccati & hunc timorem Deum perdendi concedit. *Cum ipso sum in tribulatione, dicit* Psal. 90. 15.
Dominus. In ruborum, spinarum & ignis medio est Deus. Exod. 3. 2.

Dicit sanctus Bernhardus *de interiori domo, cap. 19.* Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet penam, habebit & coronam: non nocet sensus, vbi non est consensus: imo quod resistentem fatigat, vincentem coronat. In huius confirmationem ait Ludouicus Bloisus *in Speculo spirituali, capit. 6.* Qui delectatur vane sibi placere, quantum solum semel fiat, peius est in oculis Dei, quam si multos annos similes pateretur motus, quantumlibet mali sint, si consensum non præbeat. Ideoque non est, quod tristetur, nec magni faciat sensus & cogitationes has, & in ipsidem te habere, quasi non per te, sed ab hum transirent. Et potes tibi persuadere (ait Sanctus quidam) eas extra te fieri, cogitationes enim prauæ in te sunt, si illis consensas, & non aliter; & si non consenseris, domum tuam ingressæ non suat, sed solum foris ostium tuum pullarant.

Animaduertant hic spiritualis vitæ Magistri, ista nimis anxie timere & magni facere, non solum non vtile, sed malum & damnosum esse, eo quod tentationem augeat: quod vsu ipso patet, & huius ratio naturæ conuenit, idemque Philosophi docent.

Timor enim imaginationem mouet,
&c

& quid sapius cogitare & perpendere, alius idem memoriæ imprimi facit, quo augetur & crescit tentatio. Vt videre est aliquem tabulam angustam humi positam sine timore transire, dum vero tabula in sublimi collocata est, timor impedit, ne securus & sine metu eandem transeat, sed magno cum cadendi periculo: timore enim sanguis se circa cor colligit, & membris virtute sua & vigore priuatis, magno cum periculo vadit & cadit.

Idem & timor & pusillanimitas in tentationibus operatur, ideoque non conuenit nimio timore in similibus corripitur, nec huiusmodi magni facere: hoc enim modo in obliuionem venient. Attamen Gerson & plures alij hic aduertunt, quamuis particularis ille timor hic non tam sit necessarius, tamen generalem peccati timorem hic multum conducere & vtile esse, petendo à Deo: *Ne permittas me separari à te*: & firmiter statuendo potius millies male mori, quam semel mortaliter peccare, non cogitando tamen in particulari de hac tentatione, que tunc temporis oppugnat.

His aliud punctum accedit, quod multum à Sanctis commendatur, & conducet contra omne interiorum tentationum genus. Estque huiusmodi. Adueniente prava tentatione, intellectum diuertere ad aliquam considerationem & cogitationem bonam: Vt de morte Christi crucifixi, vel simili argumento. Id tamen non debet fieri vim imaginationi inferendo, nec se defatigando, vel anxium reddendo, sed solum malæ cogitationi corpus subtrahendo, & bonæ applicando.

Sicuti dum quis vadit, vt alium conueniat, qui tamen semper se fingit impeditum, & otium ei non esse: vel sicut dum viro prudenti aliqua absurda & importuna dicuntur, & ille caput alio vertit, dedignans illis respondere, vel attendere.

Hic his tentationibus resistendi valde vtilis, facilis, & securus est modus:

nobis enim bona cogitatione occupatis, difficile fuerit malæ consentire. Hinc vile fuerit aliquem altius penetrare in orationem earum rerum, quæ plus illum mouere solent, ijs se aduiscens: hac enim ratione adsequetur, vt dum aliqua tentatione, & mala cogitatione defatigatus & vexatus est, vt tibi statim refugium reperiat.

Ideoque conducit, vt quilibet aliqua habeat refugij loca, quibus similibus in periculis latere & refugere queat, vt ille, qui loca sacra adit. Aliqui ad Christi vulnera confugiant, præsertim ad illud lateris, & ibi se securos sentiant: *In foraminibus petra, in cauerna maceria*. Aliqui sibi consultum putant memoria mortis, iudicij vel inferni. *Quis mihi hoc retribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertransierit furor tuus? Quisque sumit, quod sibi vtilius ducit, & magis mouet, & conatur aliquod horum penetrare, & familiare reddere, vt facile eo recurrat, & statim ingressus illi tali tempore pateat & deatur.*

Narrat Abbas Smaragdus *libr. de gemma anima*. mirandum quid, sed huic materiæ aptum & vtile. Dicit, Religiosum quendam duos Dæmones inter se colloquentes audisse, & vnum alterum interrogasse: *Qui tibi cum monacho tuo agitur? Respondit alter: Recte; dum enim cogitationem suggero, statim subsistit, & incipit cogitare, & post reflexionem facit: qualis fuit illa cogitatio? an diu hæsi? si mea causa accidit? si restiti? si consensi? unde aduenit? an aliquam causam ad eandem dedi? an fecerim, quod potui? hacque ratione cerebrum turbo, & quasi ad insaniam redigo. Feliciter res Diabolo cadit, dum quis rationes quærit, & interrogationes & responsiones in tentationibus proponit, certum enim est illi argumenta & contrarias rationes non defuturas.*

Alter Diabolus dicebat: Non recte mihi cum monacho succedit negotium: simulatque enim ei malam cogitationem

nem offero; statim ille ad Deum confugit, vel aliam bonam cogitationem assumit, vel ex sede surgit, & aliqua se re occupat, vt de hac non cogitet, vel eam nihil aestimet, ideoque mihi ad eum accessus non patet.

Hic optimus est his tentationibus & cogitationibus resistendi modus: illis ingressum non dare, nec respondere, nec rationes proponere, nec disputare cum tentatione; sed caput & faciem auertere, & illam flocci pendere. Dumque fugiuntur, & aures eis non dantur, sed auertit se quis ad bonam aliquam cogitationem, vt diximus, melius est. His vero non sufficientibus, nec cogitationem diuertere valentibus, conducit exteriore aliquo se opere occupare.

CAPVT XXI.

Differenti modo differentibus tentationibus resistendum.

Clim. c. 16. **S**ANCTVS Ioannes Climachus de discretione agens, docet differenti modo differentibus cogitationibus resistendum: aliqua enim vitia ex natura sunt tædiosa & fastidiosa, cuiusmodi sunt ira, inuidia, rancor, odium, vindicta cupiditas, impatientia, indignatio, animi amaritudo, tristitia, contentio, & similia.

Alia vitia secum delectationem adducunt, qualia sunt peccata carnis, edere, bibere, ludere, ridere, loqui, & alia sensuales delectationes & recreationes. Quandoquidem posterioris generis vitia eius naturæ sunt, vt quo plus adspiciuntur, & oculis hærent; tanto plus cor ad se trahunt alliciunt; dicit contra eadem fugiendo pugnandum esse, hoc est, occasiones vitando, & oculos, memoriam, & illorum inspectionem auertendo summa cum velocitate. Contra prioris vero generis vitia decertandum, contra eadem luctando, attente inspicien-

do naturam, malitiam, & eorum turpitudinem, vt tanto facilius expugnentur. Quod minori cum periculo fit, quod non tam facile adhæreant, quanquam & ira & vindicta cupiditas corpus sit subtrahendum, nihil cogitando, quod nos ad illas incitare queat.

Idem hoc docent Cassianus & sanctus Bonauentura, & addunt, quod in prioris generis vitijs cui licet expectere se exercere, & occasiones querere cum illis certandi, vt conuersando & agendo cum illis, qui se persequuntur & offendunt, ad patientiam parandam, & illi se subijciendo, qui plane voluntatem flectat, vt discat obedire & humilis esse. In vitijs vero carnalibus temeritas & periculosum foret has tentationes expectere, & occasiones captare. Hincque Christus Seruator noster hoc vitio tentari noluit, vt doceret. nos simili tentationi non exponere debere, quamuis id fiat maioris præmij & triumphij spe. Hoc enim vitium naturæ humanæ valde est conforme, & quia secum non solum in voluntate, sed & in corpore voluptatem & delectationem fert, facilius & periculosior est eius ingressus.

Ad quod docendum sanctus Bonauentura egregiam allegat similitudinem; Vt hostis, qui ciuitatem aliquam oppugnat, facilius illa potitur, si aliquos sibi studentes intus habeat: eodem modo & hostis Diabolus hoc intus habet, qui singulariter illi faueat in huiusmodi tentatione, quod est corpus nostrum, ob magnam, quam inde percipit, voluptatem, secundum illud sancti Pauli, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est.* In reliquis vitijs non tantam partem habet corpus, quam hic magnam habet. Ideo necesse valde occasiones auerti, & cogitationes & imaginationes magna cum diligentia vitari & amoueri, quæ de hoc vitio surrepunt: idcirco ibi addit Apostolus, 1. ad Corinthios 6. versic. 18. *Fugite fornicationem.* Fugiendo ergo huic resistendum tentationi, & vincendum hoc

hoc modo hunc locum Cassianus & sanctus Thomas exponunt.

1. p. 16. c. 38.
Chron. sancti
Francisci.

In Chronicis sancti Francisci refertur, quod quodam tempore ad spirituale colloquium congregatis, Fr. Egidio, Fr. Ruffino, Fr. Simone de Assisio, & Fr. Iunipero, dixerit alijs Fr. Egidius: Quomodo Fratres vos armatis & resistitis sensualitatis tentationibus? Respondit Fr. Simon: Ego, Frater, turpitudinem & foeditatem peccati aduerto, & quam non solum Deo, sed & hominibus sit exosum, qui quamvis peruersi sint, se abscondunt & latent, ne videantur peccatum sensuale committere. Hacque consideratione magnum mihi paro odium huius peccati, & sic tentatione me expedio. Frater Ruffinus ait: Ego me humili deicio, & multis cum lacrymis Dei & sanctissimæ Virginis opem imploro, nec fargo, nisi me plane liberatum sentiam.

Frater Iuniperus dixit: Dum huiusmodi diabolicas tentationes sentio, & introire percipio carnis sensus, statim cordis portas occludo, & magnam sanctarum meditationum, & bonorum desideriorum turbam tanquam vigilum ibi colloco. Pulsantibus inimici suggestionibus & oppugnantibus portam, intus ego respondeo, nullo tamen modo aperiens: Procul hinc este, abite, iam locus occupatus est. ideoque non patet vobis ingressus; sicque nunquam vili illi popello aperio, quare victus & confusus abit.

Omnibus auditis, respondit Frater Egidius: Tecum, Frater Iunipere, facio, hoc enim cum vitio optime pugnatur fugiendo. Vnde apparet, optimam huic tentationi resistendi rationem esse, ingressum pravis cogitationibus & tentationi huic in animam non dare; hoc enim omnium facillimum est. Si vero vel semel intrauerint prauæ hæ cogitationes, non facile, sed valde difficile fuerit illas abigere: facile ingressus defenditur, eo vero occupato, magnis viribus opus. Tertia parte, in tractatu de castita-

te, fusius de hac tentatione eiusque remedijs agemus, quæ etiam alijs tentationibus vtilia esse poterunt.

CAPVT XXII.

De aliquot magni momenti monitis tentationis tempore necessariis.

IAM satis de tentationis remedijs dictum: verum quantumlibet multa adferantur, nunquam omnia adferri possunt. Vt enim corporis ægritudines, earumque remedia tot & tam diuersa sunt, vt omnia nec scribi nec doceri possint; sed plurima medici arbitrio & opinioni permittenda, qui secundi subiecti conditionem & specialem circumstantiam applicare potest tale remedium, quod maxime illi conuenire videtur; idem & in spiritali ægritudine accidit.

Quam ob causam Sancti & vitæ spiritualis Magistri ponunt vt generale & ad omnes tentationes expediens remedium, vt illæ spiritali medico aperiatur & detegantur. Veruntamen quia de eo tertia parte agemus fusius, hic solum vnam ponemus, quam monet sanctus Basilius de hoc negotio. Dicit Sanctus hic, vt corporis ægritudines non cuius, sed illi solum, qui eas curare potest, qui est medicus, aperiuntur; eodem modo & tentationes, & spirituales ægritudines non omnibus aperiendæ sunt, sed illis solum, quos Deus ad hoc vt medicos constituit, qui sunt Superiores vel Confessarij; secundum illud D. Pauli: *Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum portare.* Ideo Regula nostra ait, in similibus ad Praefectum rerum spiritualium, vel ad Confessarium, vel Superiorem recurrendum esse.

Quod consiliū maioris momenti, quæ forsitan aliqui putant. Solet enim contingere aliquem suas tentationes ei nolle detegere, cui debet, & ei detegere, cui non debet, cuique damnum detegendo inferret, quod & in ipsum redundabit. Fieri enim poterit, alterum eadem tentatione

Monitum I.

Tentationes
aperiendæ.

3. p. 17. c. 7.

Basil. in reg. 1.
benedict. 229.

Sed non omnibus
promissæ.

Rom. 15. 1.

3. p. conf. c. 1.

§. 12. reg. 43.

Summary.

& fra-

& fragilitate teneri, eoque ambos magis confirmari.

Ut ergo hoc & alia similia pericula videntur, multum profuerit, aliquem suas tentationes & spirituales ægritudines communicare medicis spiritualibus, qui illas sanare possunt; de quibus certus erit, se damnum non illaturum, sed utilitatem consequurum. Hincque ait Sapiens, Eccles. 8. 22. *Non enim omni homini cor tuum manifestes.* Et alibi, Eccles. 6. 6. *Multis pacifici sint tibi: & consiliarius unus sit tibi de mille.*

Monitum II.

Nihil omit-
tendum de
spiritualibus
exercitiis.

Aliud præterea monitum seu consilium dant tentationis tempore valde necessarium. Ut curemus tali tempore exercitia nostra spiritualia continuare, & in eis diligenter perseverare, & nunquam illa intermitamus, vel diminuamus.

Quamvis enim non aliud Diabolus tentatione sua efficeret, quam nos ab his separaret; sane permultum effecerit, & abunde sibi satisfactum crediderit. Tunc enim maxime hac continuatione nobis opus est, præstaretque illis quid addi, quam demere.

Si enim Diabolus nos armis spiritualibus, quibus nos defendimus, illum offendimus, spoliaverit; certum est illum nos facile eo perducturum, quo volet. Hincque multum expedit tempore tentationis nos Deo fideles esse; hoc enim tempore veri eius servi explorantur: *Vos estis, qui mecum permansistis in tentationibus meis.*

Luc. 22. 28.

Non magnum, quem in bonis suis exercitijs perseverare, dum tranquillitas & deuotio; sed perseverare, dum tentationes, tempestates, siccitates, & ariditates insurgunt, bonum & laudabile: euident enim veri amoris signum est, & quod pure Deo seruiat, cui se totum dedit.

Monitum

III.

In mentis a-
ctu nihil inno-
uandum.

Tertium monitum est tentationis tempore seruandum; ne quis mutet, vel nouum propositum vel resolutionem in-
eat; hoc enim tempus huic rei appositum non est.

In turbida aqua nihil videtur; sub-

dat lutum, & clarior fiat; & videbis minimos lapillos & arenulas, quæ in fundo sunt. Tentatione quis multum turbatus & inquietus est; non exacte certare potest, quod deberet: *Comprehenderunt me iniquitates mee, & non posui ut viderem.*

Ideo hoc non deliberandi & resoluendi tempus est de re aliqua noua. Subsidat & clarior fiat aqua, dumque quietior eris, poteris melius aduertere, quid tibi expediat: multum hoc consilium à spiritualis vitæ Magistris laudatur & commendatur: & Pater nobis id exercitiorum libro proponit in Regulis, quas adsignat ad diuersos spiritus discernendos, bonamque huius rationem addit. Ut enim quis consolationis tempore fertur, & à Deo mouetur ad bonum; eodem modo tentationis tempore fertur & instigatur à Diabolo, cuius instigatione nunquam bonum fit.

Quarto, tentationis tempore oportet nos diligentes esse, ut prædictis remedijs vtamur, & ne otiosissimus. Quod exemplo sequente facile erit intelligere. Narratur in Patrum vitis, Monachum quendam valde à spiritu fornicationis vexatum fuisse, & desiderans eo liberari, accessit quendam probatissimæ vitæ Patrem, cui magno cum animi dolore dixit: Curam mei, venerande Pater, habe, & roga Deum mihi auxilio sit, multum enim me impugnat fornicationis spiritus. Quo audito, sanctus Senex non cessauit die & noctu pro illo Deum orare, ut illi auxilio esset. Aliquot elapsis diebus ad Patrem redit Monachus, & orat, ut maiori instantia pro illo Deo supplicet, quod tentatio non minueretur. Maiore seruore Deum postea orabat Pater, ut Monacho vires suggerat, & cum gemitu & suspitio Diuinam Maiestatem flectere conabatur. Sapius ad Senem redibat Monachus, & dicebat, orationibus suis nihil profici: unde Senex confusus, & miratus fuit, quod Deus illum non audiret. Qua cogitatione fatigatus nocte sequente, reuelat Deus causam

P. Ignat. lib.
exerc. spir. reg.
s. ad discern.
varios animi
motus.

Monitum
IV.
Præscripta di-
ligenter opte-
ris ipso exequen-
da.
In vita Patr.

causam huius esse monachi negligentiam & abiectum animum in resistēdo. Reuelatio autem huiusmodi fuit: Vidit monachum ociosum & sedentem, & fornicationis spiritum ante eum stantem, qui diuersas ei mulierum formas exhibebat ludēdo & vim inferendo: & monachus adspiciebat, & eis delectabatur. Videbat & Angelum Dei ipsi adstantem, valde monacho irascentem, quod inde non surgeret, & ad Deum confugeret, & in terram caderet & oraret, & non cessaret cogitationibus suis delectari. Hinc bonus senex animaduvertebat, monachi negligentiam causam esse, cur Deus illum non exaudiret. Idcirco dum cursus illum visitaret, dixit: Tua culpa me nō audit Deus, quod malis cogitationibus delecteris. Fieri non potest, vt obscenus ille fornicationis spiritus te deferat, quamuis alii pro te Deum orent; nisi tu ipse labores multis ieiuniis, orationibus & vigiliis, Deum gemitibus & suspiriis & lachrymis rogans, vt tibi auxilio sit & misericordiam largiatur, & vires suggerat, vt malis possis cogitationibus resistere: quamuis enim medici necessarias aegro applicent, & omnem diligentiam adhibeant; tamen illi non profunt, si ille noxia & damnosa edat. Idem & in animę aegritudinibus vsu venit, licet enim venerandi patres, qui animę medici sunt, omni attentione & ex toto corde pro talibus orent, qui pro se orationes petunt, parum tales medici proficiunt, si tētati spiritualibus se operibus non exercent orando, ieiunando, & alia Deo grata agendo. Monachus hæc audiens cordeq; compunctus postea senis consilium securus est, & ieiuniis, vigiliis & orationibus se affixit, eoque pacto Dei misericordiam consecutus est, & cessauit tentatio. Idem & nobis in tentationibus faciēdum, quantum in nobis est collaborantes, & medijs, quibus opus est vtentes. hoc enim modo Deus victoriam largiri paratus est.

Et quoniam resistentia hæc tentationū intendi vel minui potest; non statim satis

nobis esse debet qualicumque ratione resistere, sed optima ratione & modo vti. In S. Francisci Chronicis refertur, Deum cuiusdam magno suo famulo, eius ordinis Religioso, nomine Ioanni de Aluernia ostendisse differentem rationem, qua religiosi vtentur contra tentationes, preterim carnales cogitationes. Videbat quasi innumeram dæmonum multitudinem, qui contra Dei seruos multas omittebant sagittas, quarum aliquæ magna vi in dæmones ipsos reorquebantur, a quibus emissæ erant, qui post multo cum clamore fugiebant, quasi erubescentes. Aliæ sagittarum à dæmonibus emissarum Religiosos tangebant, sed statim sine eorum læsione humi cadebant. Aliæ vsq; ad carnem tangebant, alie totum corpus transfigebant. Secundum hæc ergo optimus resistendi modus, & qui nobis seligendus primus est: vulnerantes diabolus iisdem tentationibus & sagittis, quibus nos vulnerare conatur, illum in fugam agentes. Idque accommode facere licebit, dum diabolo nobis suis tentationibus nocere moliente; nos maiorem inde consequemur fructum, vt si ex superbix & vanitatis tentatione, quam diabolus suggerit, maiorem humilitatem & abiectiōem consequamur. Et ex turpi & inhonesta tentatione maiori huius vitii odio afficiamur, & maiore inflammemur castitatis amore, & maiori cum continentia viuamus, & feruentius Deo seruiamus. Hincque ait S. Augustinus in hæc verba: *Draco iste, quē formasti ad illudendum ei: seruos Dei sic huic draconi illudere, quod eodem loquo, quo illos capere nitebarur, capitur & illigatur, secundum illud Regii propheta. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Captio, quam abscondit, apprehendat eum. Et in laqueum cadat in idipsum. Venit vt capiat, & capitur.*

Conuertetur dolor in caput eius, & in uerticem ipsius iniquitas eius descendet.

Chronic. S.
Francisc.

Vulnerandus
& Damon
sistem sagittis,
quibus
nos petit.

Augustinus.
Psal. 103. 26.

Psal. 9. 16.
Psalm. 34. 8.
Psalm. 17.

Ieiuniis, orationibus, vigiliis, lachrymis ad laborandum.

Frustramēdus phar-
maca præscri-
pserit, si ager
velea non
applicet, vel
in super noxia
sumat.

2. 1. 7. 8.

TRACTATUS QUINTVS.
DE INORDINATO PAREN-
tum affectu.

CAPVT I.

*Quam Religioso conducat, visitationes parentum & profes-
siones in patriam fugere.*

Cap. 4. exa.
6. 7. & reg. 8.
Summa 29.

VANTVM ad amorem & affectum, quem in parentes habere debemus, attingit, ponit nobis pater noster regulam, quæ omnes Religiosos decet. Vnusquisque eorum, qui Societatem ingrediuntur, consilium illud Christi sequendo. *Qui dimiserit patrem & existimet sibi patrem matrem, fratres & sorores, & quicquid in mundo habebat, relinquentium.* Imo sibi dictum existimet illud verbum: *Qui non odit patrem & matrem, insuper & animam suam non potest meus esse discipulus.* Et ita curandum ei est, vt omnem carnis affectum erga sanguine iunctos exuat; ac illum in spiritualem conuertat, eosque diligat eo solum amore, quem ordinata charitas exigit, vt qui mundo ac proprio amori mortuus, Christo Domino nostro soli viuat, eumque loco parentum, fratrum & rerum omnium habet. Non satis est mundum corpore reliquisse, sed & necesse animo fieri, omnes affectus qui illi annexi sunt,

& ad mundana inclinant, deserere. Non malum consanguineum amare, quia consanguineus est; sed ideo plus amandus eo, qui non est huiusmodi. Si vero hic amor solum in natura fundatur; non est amor Christiano proprius, multo minus Religioso. Omnes enim homines etiam Barbari & gentiles consanguineis suis fauent, & iis, qui ipsis natura coniuncti sunt, Christiano autem, & plus Religioso alius ascendendum, & amor hic in fornace probandus diuini amoris igne (vt ait Sanctus Gregorius) & illi amandi, non tam quod natura moueat ad illos amandum, quam quod Deus inbeat illos amari, circumcidendo & restringendo, quicquid nocere & separare à summi boni amore potest, & eos solum amando, quod Deus illos amet, & quia vult, nos inuicem amare. Hocque illud est, quod regula docet, omnem affectum carnis exuendum esse, & in spiritualem conuertendum, faciendo ex proprio amo-

Mundus est
& carne, &
menterelin-
quendus.

Greg. de 27.
Amor cognatorum probandus in fornace diuini amoris.

amore charitatis amore, & ex carnis amore, amorem spiritus. Et huius rationem reddidit, quod Religiosus mundo mortuus esse debeat & proprio amori, & ideo iam in illo non amor mundi, sed solius Christi vivere debet. Et firmat Pater noster hanc regulam Sacrae Scripturae auctoritatibus: quod in aliis regulis facere non solet, quamvis facile id fieri poterat, nam nostrarum constitutionum doctrina ex Euangelio desumpta est: sed hanc solum nobis tradere volebat eadem simplicitate & sinceritate, quo illam à Deo acceperat. Dum vero incipit de parentibus agere, statim quod adfert auctoritatibus Sacrae Scripturae confirmat, ut & videtur facere, dum agit de bonis consanguineis relinquentibus, tunc enim hanc adfert Scripturam: *Dispersit, dedit pauperibus*: idem Christi consilium: *Da pauperibus*. Non dicit, daremus bona nostra consanguineis, sed pauperibus. Bene Pater noster animaduvertebat, hoc hic necessarium esse, quod affectus hic tam esset naturalis, & nobis congenitus, & qui tam altus in nobis egit radices, & tantum in nobis potest.

Hoc magni ponderis negotium Religioso est, & ideo fufe explicatum à Sanctissimo Basilio, Gregorio, Bernardo & aliis multis. Colligemus hic breuiter summam. Optime Sanctus Basilius tractat, quam necessarium Religioso sit consuetudinem & conuersationem consanguineorum fugere, & visitationes & profectiões in patriam negligere. Multasque allegat rationes, quæ quanti hoc fit ponderis liquido probant. Nam supra hoc, quod illis nullam utilitatem exhibemus, in super & nostram ipsorum vitam tumultibus & turbationibus replemus, & peccatorum occasiões attrahimus. Dum enim illis nobis rēdia, lites, bonorum & honoris iacturam, & omnia aduersa narrant, nobis onus tristitiæ siue imponunt, quod domū referamus. Similiter multis occasiōibus peccatorum irretimur, & ex consuetudine & commercio parentum & consanguineorum solet renouari memoria prioris vi-

ta, quæ non parua peccatorum occasiō esse solet. Hinc enim priora vulnera in crudescere solent, & sanguis renouari, in mentem veniens talis domus, talis locus, tale factum, & vnare aliam trudit, & ex eo in aliud deuenitur, sic ut inquietem, turbationem & magnum damnū nobis accersamus. Et valde prægnans ratio hæc est de damno nobis hinc illato, sic ut spiritualis vitæ magistri suadeant, ne in memoriam reuocemus in particulari vitæ præteritæ peccata, etiam dum agimus de dolore & contritione pro illis ostendenda, sed solum in generali, colligantes ea quasi in fasciculum ne nobis nouam inquietem pariant. Quāto maiore nos damno afficiet, si nos nulla urgente necessitate huiusmodi occasiōem apremus. Certe non est, quod post inquietem & damnum quaerent, quod sentis, tibi enim accersisti, & habes, quod meritis es.

Dicit præterea S. Basilius, quod qui delectantur agere & conuersari cum consanguineis, paulatim consuetudine in animo malos mores & affectus ab iis trahunt & imbibunt & anima mundanis occupata cogitationibus spiritus feruor & stabilitas refrigeratur & perditur, & priorum desideriorum firmitas debilitatur, secularibus se accommodant, & ad sæculum nihil tale sentientes redeunt, secundum illud Prophetæ: *Commisti sunt in terra reagentes, & didicerunt opera eorum, & seruirunt sculpilibus eorum & factum est illis in scandalum*. Quod filii Israel cum Philisthæis moratibus accidere poterat, quod eorum idola adorarent, & eis scandalo & ruinæ essent, idem & tibi fieri potest, si cū consanguineis secularibus egeris, ut nihil sincere, sed fiste & simulate & cum assentatione, facere queas sicut apud mundanos in vsu est: iam tibi eorum idola arident, eorum honore & deliciis gaudes, repletus es præsumptione, & tui voti compos vis esse, quod tibi ex mundo adhæsit.

Aliam magni ponderis rationem adfert Sanctus Basilius, quæ nos monet commercium & conuersationem parentum & consanguineorum fugiendam esse, ob

Cap. 4. exa. §. 1. & 2. Psalm. III 9. Mat. 19. 21.

Basil. in quaes. susus dist. 161 & 32.

Cognatorum consuetudo Religiosum turbat, ad peccata inclinat, Priorū vitam memoriā refrigerando.

Basil. in conf. monast. c. 21.

Et senilium moribus animū imbibendo.

Et sensim ad mundum reuertendo. Psal. 115. 35.

Basil. in conf. monast. c. 23.

se, ob magnum incommodum, quod ex naturali compassione & propensione nascitur. Si enim quis cum consanguineis agit & conuersatur, ex natura inde sequitur ut eorum prosperis gaudeat & aduersis & iacturis tristetur, & se ideo ris & cogitationibus oneret, an videlicet illi suppetat, vnde viuant, quid ipsis desit si negocium hoc illis recte succedet, si honori eorum & bonis recte consultum erit.

*Hinc robur
virtutis elidi-
tur.*

*Nec manet a-
liud, quam
Religiosi-
mago.*

Quæ cogitationes & sollicitudines infirmant & minuunt virtutem & vires spirituales, sicut post quantalacunque tentatione deiiciatur. Hinc (teste eodem Sancto Basilio) ut statua fit, quæ habitu religioso induta est, nullum tamen veritatem nec spiritum Religiosi habet: *Eoque promouet, ut habitum religionis tantum, instar statuae, circumferamus, illi nullo pacto virtutum studio correspondentes. Non habet aliud, nisi corpus in religione, animus enim foris in mundo est inter consanguineos.*

*Cassian. coll.
24. c. 11.*

Narrat Cassianus de quodam monacho, qui cellam & habitationem prope parentes fixit, qui ipsis necessaria procurabant, sic ut nihil illi incumberet quam orationi & lectioni vacare. Ipse hoc multum delectabatur, sibi persuadens hanc tranquillam & sedatam vitam esse. Iuit quodam tempore visitatum magnum illum Antonium, & interrogabat Sanctus ubi habitaret? Respondebat ille se prope parentes degere, qui ei necessaria administrabant, & si ei nihil aliud negocii superesse, quam Deo vacare. Dic mihi fili (inquit) dum aduersis premuntur parentes, an non tristeris? & dum prospere cum illis agitur, an non gaudeas eorum prosperitate? Dicit, non licet mihi minus facere.

Simpliciter verum fatebatur, quod vnius & alterius esset particeps. Aiebat Sanctus: Esto certus: quod in altera vita ut vnus eorum habebaris, quorum in hac vita tristitiæ & lætitiæ fuis-

se comes. Cum secularibus in altera vita numerabitur, qui cum illis hic commercium habet. Hinc est, quod Sanctus Basilius ait, nostra plurimum interesse commercium & conuersationem consanguineorum vitare, quod enim oculi non vident, cor non appetit. Et ut re ipsa opes relinquere, ut voto paupertatis relinquimus multum prodest, ut earum affectum perdamus; sic & re ipsa parentes & consanguineos relinquere, & cum illis non agere nec conuersari nos affectum illum carnis obliuisci faciet; sicque nos magnis inde prouenientibus periculis expediemus.

Multum refert nos actu ipso ab illis separari, ut & corde & affectu separemur; si enim prius non praestetur, nec posterius praestabitur. Nam contingit nos longe ab illis remotos esse, & corde illos accedere, quod fiet, si cum illis agamus & conuersemur.

Hinc in religione nostra prohibentur nostrorum professiones in patriam, tam stricte, ut omnibus constat. Vi tamen sancta & utilis hæc cautela posuit in actum deduci, necesse est, ut & nos auxiliares hic dexteram adferamus: dumque parentes vel consanguinei eius rei gratia licentiam à superioribus petunt, nos primi resistamus, & importune efflagitemus, ne id fiat, quod nobis non eonducat, nam ad hoc rationes nobis non deerunt, si velimus. Hæcque ratione parentibus fit satis, nobisque consulitur, & aliquando parentibus. Hocque illud est, quod superiores experunt, & valde ædrificantur, dum dicis necessarium non esse, & de eo cum parentibus ages. Aliquando enim superiores, eis, qui tale quid petunt vel intercedunt satisfacere non possunt, nisi & tu inuenias, & licentiam quasi violentam & extortam dant, quæ non est obedientia sed permissio, mallet enim superior te non ire.

Hoc

*Hieron.
Matth.
15.*

Scribit

Hoc consilium valde utile tam in hoc quàm aliis casibus. Dum consanguinei vel amici, vel alii quid à te petunt, vel negociū à te curari volunt, quod vocationi vel instituto nostro non conuenit, ne reiice totum onus in superiorem, ne cogatur vel iis recusare, vel annuere, quod petitur. Ne permittat negocium eo usque peruenire, sed potius dissuade, quod petitur, amicis verbis, dicens hoc instituti nostri non esse. Hoc bonorum Religiosorum est, & non, vt quibusdam in more positum est, qui ne aliis displiceant, superioribus totum onus imponunt. Dicebat sanctus Hieronymus in illa Christi verba: *Estote prudentes sicut serpentes: Serpens ponitur exemplum, qui toto corpore occultat caput, vt illud, in quo vita est, protegat.* Sic & nobis semper caput est defendendum, qui est superior, & non contra, non exponendum corpus, ne ictus in corpus cadat, & ne in superiorem culpam coniciamus, vt nos excusemus. Hocque summopere hoc in casu, de quo loquimur, ponderandum est; & fere totius huius negocii & similitum cardo in nobis vertitur. Vult quis, vt facile omnis difficultas superetur; videtur mihi hoc consultum illi, qui recte agere desiderat, vt quantum fieri potest, has visitationes & perfectiones omittat, & dum hoc fieri nequit, optimum erit illas facere obedientia coactum, & ad superiorem referre, an quod periculum aduertat, quamuis non malum foret timere, & bene preparatum se iis accingere.

De Abbate Theodoro refertur, quod dum mater eum visitatum veniret, ferens multas Episcoporum & Prælatorum literas, quibus petebatur, vt sibi filium videndi facultas fieret. Obtentæ à sancto Abbate Pachomio qui superior erat, hac facultate, respondit Theodorus: Pater sponde mihi, me pro hac visitatione in die iudicii rationem non redditurum, & faciam, quod petitur. Ait

sanctus Abbas: Fili, si tibi videatur, tibi non expedire, non te oblige. Nolebat alter spondere, & alter visitationem facere noluit, nisi superior pro eadem spondere valet: ideoque omiſſa est. Prospereque negocium successit, mater enim proposuit manere in quodam vicino montium monasterio, cuius monachi curam habebant, sperans aliquid inter eosdem filium videre. Hic recte fecit, quod visitationem hanc nisi pura obedientia facere voluit, & nisi superior pro illo fideiuberet. Hoc modo bono religioso in patriam proficiscendum est. Et si nobis exploratum esset, quod in similibus perfectionibus accidere solet, plus eas timere, & conaremur illas excusare & maiore diligentia impedire. Plena sunt historia & Patrum vitæ exemplis monachorum, qui huiusmodi itineribus se perdiderunt. Consultumque fuerit aliorum exemplis nos cautiore fieri, ne proprio malo cogamur sapere.

Ait sanctus Basilius: *Si mortuus es cum Christo à cognatis tuis secundum carnem; quid rursus inter ipsos conuersari cupis? si vero qua destruxisti propter Christum, rursus adificas propter cognatos tuos, transgressorem teipsum constituis. Ne igitur ob cognatorum tuorum necessitatem secesseris à loco tuo: nam discedens à loco, fortassis ex aquo discedes à moribus tuis, quod accidere solet: Non inuenietur Iesus inter cognatos & notos.* Recte sanctus Bernardus: *Quomodo bone Iesu inter meos cognatos inueniam, qui inter tuos minime es inuenietur? Si ergo Iesum inuenire desideras, non inter cognatos, sed in templo, in oratione, in collectione illum quare, illic enim reperietur.*

Legitur in B. Francisci Xaverii vita, dum Roma in Lusitaniam appelleret, vt in Indiam proficisceretur, & in itinere solum quatuor milliaria à patria abesset, eo ire noluerit, nec matrem, quæ adhuc supererat, nec cognatos visere, quamuis multum instaret,

Hieronymus
Matth. 10.
13.

Scriu.

Basilius episcopus
ad Eblitanum.

Luce. 2. 44.
Bernardus.

L. 1. c. 9. vita
P. Xaverii.

ret, vt id fieret, & sciret elapsa hac occasione nunquam post similem se oblaturam. Idem & fecit P. Magister Faber, dum quinque à sua patria miliaribus abesset. Dumque P. noster Ignatius necessitate coactus Zogolam venisset: nunquam ad fratres domum, sed in Xenodochium diuertere voluit.

CAPVT II.

Religiosi etiam cauendum, ne à consanguineis visitetur, quantum fieri poterit, & de communicatione per literas.

Visitationes consanguineorum cauenda.

Ephrem tom. 2. tract. de varia doctrina c. 53. Cap. 4. ex am.

22.

Pratum spirituale. Cyriacus fugit parentum conspectum.

BONO Religioso, qui sincere Deo seruire & profectui suo studere, & finire, propter quem ad religionem venit, potiri desiderat, huiusmodi consanguineorum visitationes, & in patriam profectioes vitandæ sunt: licet iusto titulo & colore fiant: sed ei enitendum, quantum poterit, vt commercium & conuersationem consanguineorum fugiat. Nec ei sufficere debet, si eos visum non eat, sed & laborandum, ne ab iis visatur. Ait sanctus Ephrem, vt cognatos moneamus & suadeamus, ne nos visant, nisi ad summum semel aut bis in anno. *Sed si inutilem illorum conuersationem penitus præcideris; melius ages.* Et merito inutilem vocat, eodemque verbo B. Pater N. in constitutionibus vitur; talis enim est. Et non solum nihil utilitatis, sed potius damni multum adfert, vt dictum est. Vtque nobis constaret, quam Deo arideat hæc siccitas, abstractio, & separatio à cognatis, nolle ab illis visitari; voluit idem Deus miraculo ostendere, & confirmare. In prato spirituali refertur, de sancto monacho, cui Cyriaco nomen, quod quodam tempore pater & matrem visum veniebant; pulsabant cellæ ostium, sciens ipse qui essent, & ad quid venirent; ante ad Deum preces fu-

dit, vt liberaretur, neue ab illis videretur. Absoluta oratione ostium aperit, cella egreditur, à nemine tamen eorum conspectus est, nec animaduersum, æquis cella egredere; ipse vero procul inde abiit in solitudinem, nec redire voluit, nisi ante sciret illos abiisse. Et de Abbate Pachomio refert Surius, quod sorore eum visum veniente exire noluerit, vt illam videret, nec ab ea videretur, sed iussit illi per ianitorem nunciari: *Ecce audivisti me viuere. Bene valeo, vade in pace.* Vtile huic fuit responsum vt & Theodori matri, nam & hæc in monialium monasterio vicino mansit, & religiosa effecta est.

Nec solummodo visitationes, sed & communicationes per literas vitare debet religiosus, quantum in se erit; quod & illæ inquietem, & distractionem adferant. Vtque tu illos non visitans, multis te visitationibus expedias; sic & tu non scribens te multis eorum literis liberabis. Si tu noris homines relinquere, illi tua tibi negocia relinquunt. *Thomas à Kempis.* Tum à te dependet, si enim velis, ad omnia, quæcunque desiderabis media reperies. Iam patriam, domum, cognatos propter Deum reliquimus, conemur illa plane relinquere & illorum obliuisci; quo sic liberi & expediti simus, ad magis Dei reminiscendum, amandum & diligentius seruendum. Narrat Cassianus de quodam sancto monacho, qui valde orationi & contemplationi addictus erat; studebat cordis puritati & munditiei, vt talibus exercitiis necessarium est. Iam quindecim annos in solitudine vixerat, quibus exactis allatus ei ex patria sua Ponto literarum plurimum manipulus à parentibus, cognatis & amicis. Recepto manipulo cæpit apud se cogitare: si has literas legero, quot cogitationum causæ erunt? quantæ vnderum differentiarum in corde exsurgent? vanæ lætitiarum. si prospere cum parentibus agatur: vel inutilis tristitiarum, si male? quot dies eorum memoria, qui scripserunt, me detinebit, & orationis, & contemplationis

Pachomius sororem recusat videre. Surius 14. Maij, & legitur in vita Patrum.

Communicationes per literas noxia.

Thomas à Kempis.

Cassian. l. 3. de Institut. renn. c. 32.

Monachus literarum ex patria allatarum fastidium in ignem proicit.

meæ,

mea, quietem & tranquillitatem tollent? quot dies oculis meis obuersabuntur eorum facies & formae, & verba, quae scripserunt? Quam do has species obliuiscar & illae ex memoria delebuntur? Quanto labore praeteritum tranquillitatis statum & mundanorum obliuionem, quae nunc habeo recuperare fas erit? Quid proderit corpore parentes reliquisse, si corde & memoria ad eosdem redeam? & cum illis conuerter & agam? Haec dicens & apud se perpendens, manipulum literarum, ut allatus erat, in ignem coniecit, inquit: *Ite cogitationes patria, pariter concremami; ne me vitiosius ad illa, quae fugi, reuocare tentatis.* Non solum nullam epistolam legere voluit, sed nec manipulum dissoluere, nec nomina, nec signa videre eorum, qui scripserant, nec superscriptiones adspicere, ne characterem noscens, memoria eorum illi obreperet, & tranquillitatem & cordis pacem turbaret. De beatissimo Patre nostro Ignatio simile exemplum legitur. Quod iis conducit, quibus non satis semel literas legisset, sed seruant, ut post sapius legant, iisque deleantur, cognatorum memoriam refrenando. Si illas non combussisti nondum lectas, cur non comburis iam perlectas, & simul cum illis omnes sanguinis & carnis cogitationes, ne te amplius turbent,

CAPVT III.

Etiā predicationis titulo Religioso fugiendum consanguineorum commercium, & profectio- nem in patriam.

QUIBUSDAM huiusmodi venit tentatio, quod ire velint in patriam & cum cognatis agere, ut ibi concionentur, & fructum spiritualem animarum

faciant. Tentationibus huiusmodi bono colore & fuce tectis & velatis irrupentibus, solet maius esse periculum, quod non tentationes, sed iustae rationes habeantur. Sanctissimus Bernardus in verba haec: *Capite nobis vulpeculas paruos, quae demoliantur vineas:* dicit hanc vnam vulpecularum esse, quae intrans fraude & specie recti solet multos perdere & destruere. Et aliqui, quos dicit sibi notos fuisse, hac ratione se perdidit, & putabant alios lucrifacere se perdentes. Praesertim qui putabant fructum in parentibus & cognatis facere, nam communiter illi apti non sunt, quod non ita pridem cum eis luserint, ideoque eos non ea existimatione & obsequantia prosequuntur, quae Euangelii praedicationem deceat. Ideo & Christus Seruator noster ait: *Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Et Deus volens Abraham magnum praedicationem & patrem fidelium constituere, iussit ut patriam exiret, & cognatos amicos & notos relinqueret, & iret in Mesopotamiam, vbi a nemine nosceretur. Dumque sanctus Paulus Hierosolymis in templo in oratione esset (quod consideratione dignum) dixit illi Deus, ut inde discederet, & gentibus praedicaret, quod Hierosolymis fructum non esset facturus: *Non recipient testimonium tuum de me.* O Domine hic notus sum, educatus ad pedes Gamalielis, & sciunt me persecutum fuisse, credent in te, & dum alii sanctum Stephanum lapidabant, custodiebam ego vestes eorum. Vade, non capis, exi ciuitatem hanc, in qua notus es, volo te gentium praedicatorem facere: *Ego in nationes longe mittam te.* Vbi notus non exis, copiosum fructum facies. Et videris tibi fructum in patria facturus: & quid fructus inter consanguineos facere poteris? Quomodo illis poteris praedicare & persuadere ut mundum & delicias contemnant; dum viderint te inter carnem & sanguinem in deliciis habitum?

Bern. serm. 64. sup. Cantica. Cantica 2. 15.

Luc. 4. 24. Abraham patriam deseruit.

S. Paulus Hierosolymis discedit ad gentes.

Act. 22. 28.

omnis em re- videre, us 14. ij, & le. in viii rum.

manica. es per li- noxia.

man & apu.

Idem legitur de B. P. Ignatio. L. 5. c. 1. vult om.

Non. 13. de it. renunt.

onachus arum ex ia alla- um in i- m pro-

Cognati non visendi, etiam predicationis ergo.

Petrus de Ribadeneyra. Quidam è societate.

P. Petrus de Ribadeneyra in quibusdam dialogis manu-scriptis iucundum refert exemplum, quod cuidam è societate nostra contigit, qui affectu matris motus Messinam in patriam suam iuit: Cum sacerdos dæmonem quodam in templo adiuraret & exorcizaret, qui mulierem inuaserat; hunc intrasse ait vt sacerdoti auxilio esset; cœpisse dæmoni minari, & Dei nomine impetrare, vt corpore hoc exiret. Spiritus malignus nil respondebat aliud quam Mamma, Mamma. Quæ responsio omnibus apta videbatur, quotquot eum & aduentus causam nouerant; ipse vero rubore suffusus est. Idem & tibi responderi poterit, quando in patria aliis prædicas & mones, vt se mortificent, deliciis oblectamentisq; mundi valedicant.

Seuerus Sulpitius dialogo. Quidam ex eremo abiens falso amore suorum impulsus, à dæmone possidebatur.

Aliud non iucundum sed terribile exemplum refert Seuerus Sulpitius, quod & hæc facit. Iuuenem quondam ex Asia natum, bonis temporalibus affluentem & genere illustrem, cui vxor & filius erat, etiam Ægypti tribunum, in itinere causa negociorum suorum, necesse habuisse transire eremum, quam incolebant Patres. Vbi multa monasteria & cellas videbat monachorum, & sermones & colloquia habebat cum Abbate Ioanne, qui ei proponebat de iis, quæ ad animæ salutem pertinebant. Quo sermone tam motus est, vt domum non rediret, sed mundo relicto tam insolitam in eremo vitam cepit, & tam virtuti studuit, vt breui post tempore multos seniorum excelleret. Tam prospero vento eo nauigante inuasit eum valida tentatio, quæ suggererat, præstare ad seculum redire, & vxoris & filii salutem curare, cum factis illi persuasum esset, illum non sibi soli natum esse. Hoc charitatis colore deceptus iam quarto in solitudine expleto anno, viam patriam versus ingreditur, & quoddam monasterium transiens, & monachos visitans mentem eis aperiebat; qui omnes diaboli tentationem dicebant, & multos hoc modo

ab eo in fraudem collectos. Ille vero non illos audit, sed in suo proposito persistat, & monachis valedicit, vt iter suum conficeret. Vix iam monasterium exierat, cum Deo permittere à diabolo possideretur, qui tam illum ex cruciabat, vt ipse se dentibus propriis discerneret, & spumas ore eiceret. Fuit brachiis in monasterium delatus, vbi ob ferociam necesse fuit illum manibus & pedibus vinciri & in carcerem conici (dignum sane fugitiuis supplicium) Et quamuis pro illo monachi Deum rogarent, & diabolum exorcizarent; tamen permittit Deus, ne illum, nisi post duos annos, desereret. Quibus elapsis se liberatum sentiens, probe castigatus ad priorem locam rediit, & vitam monachalem egit: aliis magnum terrorem incutiens, vt in eo, quod cœpissent, perseuerarent, & vt nullus falso pietatis colore se decipi pateretur. Hinc facile est colligere, quam alienus Religiosus esse debeat ab his in patriam protectionibus & cognatorum visitationibus quamuis titulo pretextuque concionandi & fructum animarum faciendi fieret, nam sancti dicunt tentationem esse, & multum in iis periculi & incommodi situm esse. Quid ergo erit, dum quis eo solum vadit vt illos consoletur, & ipse solatium inueniat?

CAPVT IV.

Nihil Religioso magis cauendum, quam ne se cognatorum negociis implicet.

SVper omnia cauendum Religioso, ne quam curam negociorum pro consanguineis in se recipiat, & se iisdem occupet, ob multa & magna incommoda & pericula inde oriunda. Dicit sanctus Gregorius, plurimos esse, qui postquam bonis omnique eo, quod in mundo possidebant, & quod maius est,

sibi

Greg. 17. mor. c. 14.

Religiosus se cognatorum negociis implicari, magno suo damno.

fibi ipsi valedixerunt, se parui ducendo & contemnendo, parique constantia prospera & aduersa calcando, se, cognatorum & carnis amoris vinculo ligatos & adstrictos inueniant, & volentes in discrete huic obligationi facere satis, redeunt carnis & cognationu affectu ad id, quod ante reliquerant, & in cuius obliuionem venerant. Et plus quam par est, cognatos amando, & professionis suae obliti, occupantur negociis eorum exterioribus, accedunt tribunalia & iudicum subsellia, & se carnalium rerum litibus, & controuersis inuoluunt, & relicta interiori pace & quiete se in negocia secularia praecipitant magno animarum suarum periculo. Idem & sanctus Isidorus ait: *Multi monachorum, amore parentum non solum terrenis curis, sed etiam forensibus iurgis inuoluti sunt, & pro suorum temporali salute suas animas perdidderunt.*

Isidor. l. 1. de summo bono.

Hac vna est ex maioribus ambagibus & maxime salebrosis viis, quae in hac materia sunt, dum carnalis affectus tam religioso dominatur, vt cum cognatorum negocia curare & sibi arrogare faciat, sicuti videmus saepius & experimur, ob nostra peccata, quam vellemus. Dicit sanctus Basilus id inde oriri, quod diabolus inuidens, aliquem in terris caelicam vitam agere, & in carne viuentem sine illa viuere, & luctari, quod ipse perdidit, nititur pietatis colore & obligationis, Religiosum se his curis intricare, vt sic animae pacem & quietem amittat, & in Dei amore & feruore tepescat, quo ad perfectionem tendebat. Et consideratione dignum est, quanta instantia diabolus hoc promoveat, vtens ipsis cognatis instrumenti loco; vt videantur, illos in negociis, litibus & controuersis, matrimonii & difficultatibus aliud refugium non habere, quam ad cognatos religiosos. Quod persuadent sibi ita fieri debere, & quod hi plus oculi habeant quam quisquam aliorum, & nullae illis occupationes sint, quam eorum negocia curare. Recte a. t. quidam Carthusianus lo-

Basil. in consuet. monach. c. 21.

Diabolus vultur hoc instrumentum ad labefactandum religiosum.

Ludolph. de

quens de praelatis & sacerdotibus secularibus: Deus sacerdotibus dedit fine liberis esse, & diabolus dedit illis nepotes, & adducit versum ab alio dictum:

Cum factor rerum priuaret semine clerum,

Ad Sathanae votum successit turba neporum.

Hinc Sathanas nepotis negocium procurat & de marito prouidere nepti, & te his negociis implicare, vt te ex loco tuo extrahat, & professione spoliet. Hoc ille desiderat, & non consanguineorum bonum sed tuum malum & damnum. Reliquit Religiosus bona, honorem, commoditates & delicias, vt hic se curis & sollicitudinibus extricaret: quibus relictis & hic positus nisi recipere deberet aliorum difficultates & sollicitudine, & quasi ille foret, cui omnia, quae carnis & sanguinis sunt, curanda; sicque uocationis suae fructum amitteret: Optime (vt refert Cassianus) respondit Abbas Apollo ad quem in cella sedentem, nocte quadam frater suus accessit, petens vt exiret & iuuaret vt bouem extraheret, qui in paludem inciderat, vnde illum solus extrahere nequibat. Dicit ei Abbas Apollo, quare alium fratrem, qui illic remanserat, non vocasset. Respondit illum abhinc quindecim annos esse mortuum. Tunc ait Abbas Apollo: Ego, frater mihi iam viginti annis mortuus sum & in hac cella sepultus, eaque, vt te iuuem, mihi exire non licet. Hoc modo in similibus occasionibus religiosus se habere debet, & nisi curas & negocia cognatorum a se repellat; sibi persuadere certo debet, multum se detrimenti in anima passurum, quamuis id pietatis quam iustissimo titulo & colore fiat.

Saxonia Carthus. in vita Christi p. 6. 68.

Cassian. coll. cell. 4. c. 9. Abbas Apollo.

Optime cum dictis congruit, quod ait sanctus Hieronymus: *Quanti monachorum, dum patris matrisque miseruntur, suas animas perdidderunt.* Quotidianus rerum vsus docet, & multa monachorum exempla reperiuntur, quos falsa haec cognatorum pietas & compassio pessimum

Hieron. in reg. mon. quam collegit Lupus de Olueto.

cc dedit

g. l. 7. c. 14.

Rodriguez exercit. pars 2.

dedit Quotid vocatione sua defecerunt, & deserunt Religiosi esse, quod se in similibus cognatorum curis & suorum possessionibus ingererent, & illis prouisum esset? Quot apostatas videmus per vias & vicos discurrere, vt parentes consolarentur? qui post ad aliud apti non sunt, quam vt paternas suas vel maternas opes deuorent & consumant, & incommodam senectutem adferant mala sua vita, quam ducunt. Idcirco sanctus Basilius hanc compassionem armaturam vel sagittam diaboli nominat, quam fugere debemus; ea enim ille vitur tanquam medio & instrumento, vt nobis multum damni inferat. *Scientes itaque intolerabile detrimentum huius erga cognatos affectus, fugiamus illorum curam tanquam diabolicam ad impugnandam armaturam habentem.*

Compassio cognatorum, est diaboli sagittam.

Nullus vero se hic excuset, vel nimium fider, nec cogitet se magna sanctitate præditum esse, dicendo, quicquid facit, iam obedientia purgatum & colatum esse: quod enim de cognatorum visitationibus & in patriam profectionibus ante dictum, & hic locum habet: superiores velle, ne te cognatorum negociis implicares, sciunt enim hoc consultius fore: ideoque permittunt quod in te virtutem ad aliud quid efficiendum non animaduertant. Neque obedientia sed permissio est, & accommodat se superior tibi & fragilitati tuæ, & potius tuam, ille hic voluntatem, quam tu illius perficis. Et si monachus ille matrem videre nolebat, quod superior pro eo spondere noller: quanto iustius & æquius erit, ne te cognatorum negociis inuoluas & intrices, nisi pura id obedientia iniungatur, & superior dicat se tibi fide iubere, cum tantum illic periculum situm sit.

CAPVT V.

Prædicta nonnullis exemplis roborantur.

DE sancto illo Abbate Pœmene dicebant sancti illi patres, quod quodam tempore in Ægyptum Iudex quidam venerat, qui huius sancti nomen & famam audiens, magno eius videndi desiderio tenebatur. Hinc quendam ad illum misit nuncium, qui eum oraret, vt dignaretur eum admittere, nam se proposuisse illum visitare. Pœmeno hoc nuncio mœstus & tristis factus apud se cogitabat, si nobiles illum inciperent visere & honorare, multos statim ex populo adfucuros, & vitam & exercitia eius spiritualia interrumpent, & diabolus ei humilitatis gratiam auferret, quam multo labore accedente Dei fauore sibi parauerat, & hæcenus conseruauerat, ne vanæ gloriæ laqueis caperetur. Hæc apud se cogitans, proposuit se excusare, & illum non admittere. Quod magnam iudici molestiam attulit, & dixit cuidam suo officario: Peccatis meis attribuo, quod hunc virum Dei videre non possum. Et postea magno desiderio eum videndi captus, proposuit id consequi, quacunque etiam id ratione fieret. Tandem astum excogitauit, quo illum cogere faceret, quod efflagitabat, vel eum eremum exire & visere. Et fuit huiusmodi: Iussit in carcerem conici quendam eius nepotem sororis filium, dixitque secreto cuidam suo officario, ne senex de captiuitate nepotis nimium angeretur, nunciari illi curaret, si ad illum veniret festinum nepotē liberrate donaturum, quamuis tam graue esset crimen, quod maximam penam mereretur. Quod capti mater audiens, & intelligens, si frater iudicem visitaret, filium suum statim liberandum & carcere emittendum; in solitudinem abiit, & cœpit ante ostium cellæ sancti fratris sui clamare & suspirare, & multis cum lachrymis orare, vt iudicem

In vita PP. l. 3. §. 2. & Pratum spirituale. Pœmeno Abbas pro capto nepote non vult intercedere ne se immisceret seculi curis.

Idem P. ba. In. B. vii. ne. l. 5. 21.

cem adiret, & pro filio rogaret. Quamuis Pœmeno eam audiret: nihil respondit nec ostium aperire voluit, vt ingrederetur. Quod soror agnoscens cepit illi maledicere, & exclamare: Durissime & crudelissime, qui ferro duriora viscera habes. Extremus meus dolor & lachrymæ te ad misericordiam non flectunt, quamuis scias, vnicum quem habeo, filium in magno vitæ versari periculo: Pœmeno hæc audiens dicit monacho & suo socio, qui illi ministrabat, Vade, hæc illi verba dicito. Pœmen filios non genuit, ideoque non tristatur. His verbis dimissa & omnis solatii expers rediit soror. Et index intellexit, quid actum esset in solitudine, & quod se excusasset venire ad illum; dixit aliquibus eius amicis: saltem eo illum inducite, vt mihi literas petitorias scribat, vt nepotem liberem. Multi hoc cum nuncio Pœmenem accefferunt, & rogabant ad iudicem scriberet. Quorum importunitatibus viduus ita scripsit: Inquirat nobilitas vestra diligentissime super iuuenis huius crimine; & si quid morte dignum commisit, moriatur; sicque in hoc sæculo delicti pœnam luat. Vt hoc parto æternas inferni pœnas euadat. Referrur in vitis Patrum de sancto Abbate Pastore simile exemplum. Quod ab eo impetrari nequiverit, vt pro quodam suo nepote intercederet, qui iam mortis damnatus erat, ne se carnis & sanguinis negociis implicaret.

Idem fecit Pastor Abbas. In vitis Patrum.

B. P. Ignatius causas de matrimonio, neptis componere renuit. l. 5. c. 5. vita eius.

Itidem de B. P. N. Ignatio habemus, quod nunquam in se recipere voluerit onus matrimonii neptis suæ. quæ hæres & domina familiæ eius erat, rogarent, cuiusmodi erant Duces Nasaræ & Albuquerqueii. Quibus respondit, hæciam ad se non pertinere, nec professioni eius consentanea esse, quod multis abhinc annis se eiusmodi curis expediuisset & mundo

mortuus esset: nec docere id resumere, quod multo ante reliquisset, nec tractare aliena à vocatione, rursumque vestes induere, quibus se exuisset, & pedes imundos reddere, quos tanto conatu, diuina opitulante gratia lauisset, postquam domo abiisset. *Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos.*

Cantic. 5. 3.

Legitur & de P. N. Francisco de Borgia, quod nunquam ab eo impetrare potuerit, vt sanctitatem S. rogarer, vt dispensari vellet super Aluari de Borgia filii sui matrimonio, vt in vxorem duceret neptem eius, sororis ipsius filiam, dominam Ioannam Aragonensem, hæredem Marchionatus de Alcanizes, quamuis tanti id filii interesset, vt tantum dominum & statum acquireret seiretque summo Pontifici nil tam in votis esse, quam vt sibi & omnibus suis consuleretur. Dicitur præterea & cum Imperatore aliud negocium interuenisse, de quo Imperator valde ædificatus est, & verum re ipsa comperit, quod ad ipsum relatum erat de P. Francisci alienatione à filiis, & quod talem se iis exhiberet, quasi filii non essent. Attendamus à quibus se negociis sancti hi abstraherent, quæ tamen breui tempore conficere poterant; & altera ex parte consideremus, qualibus se negociis aliqui Religiosi implicent. Si illustres hi viro & tam sancto tam verebantur huiusmodi tractare, cur non & nos metuumus, cum tam sancti non simus: ideoque maiori periculo exponimur. Et hanc puto causam esse, cur non timeamus, quod tam sancti non simus. Si enim re ipsa sanctitati & perfectioni studeremus, pericula hic exoritura metueremus, & illa fugeremus, vti sanctos illos constat fecisse.

P. Borgia curas de matrimonio filii reuertit à se. L. 4. c. 6. Vita eius.

CAPVT VI.

De aliis malis & damnis, quorum affectus in cognatos causa est: & qua ratione Christus seruator noster illa fugere docuerit.

Basil. in conf. monast. c. 21. Affectus in cognatos periculum aduertit facri- legii.

Dicit sanctus Basilius, hunc in cognatos affectum & naturalem compassionem eo solere ducere Religiosum, & ad talem extremitatem pertrahere, vt sacrilegio se obstringat, Religioni detrahens, vt eis succurrat. Et licet non capit ex eo, quod religionis est, tamen ex eo capit, quod deuoti religioni darent: & hinc inde, à penitentibus & amicis corradit, quod det, & subinde cum minorum detrimento. Non enim quis tanta cum his libertate frui potest, quibus indiget & quibus tali modo non obligeatur & aliquando etiam aliquo cum conscientiae scrupulo contra paupertatis uorum: Si mihi, vel si alteri detur, vel si ego, vel si alter det. His accedit, quod affectus hic in cognatos taliter uisum eripiat, vt quis hic nullam difficultatem sentiat, & vt ei licitum subinde videatur, quod alias illicitum est, & uoto paupertatis contrarium non esse, quod reuera tamen huiusmodi est. Et quamuis quis nihil aliud Religioni furaretur, quam tempus, quod negociis cognatorum impendit, satis sane illam fraudat & fat damni infert. Hinc ait sanctus Basilius: Non amplius tuus, sed religionis es, cui & corpus obtulisti, & omnem operam & laborem: id eoque illa non solum animae, sed & corporis tui curam gerit, suppeditans quicquid necessarium est, & tu sustentationem à religione capis, & cognatorum negociis occuparis? Totum hoc illi furaris; vt taceam de malo exemplo, quod praebes his, qui te uident cognatis tam deditum esse.

Luc. 14. 26.

Non nisi praegnantem ob rationem ait Christus Seruator noster in Euangelio: *Si quis uenit ad me, & non odit Patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres,*

& sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Animaduertit recte hic S. Gregorius, quod eodem modo, quos iubet nos ipsos odisse, iubet & odisse patres & cognatos. Sic vt erga te habendum tibi sanctum odium, te mortificando, & tibi in omnibus contradicendo, quae caro aduersus spiritum & rationem concupiscit, & iis non consentiendo, quod hic maximus omnium inimicorum tuorum sit; eodem modo & tibi sanctum odium in cognatos & parentes habendum, iis non consentiendo, sed iis in omnibus contradicendo, quae tibi impedimento ad salutem, profectum & perfectionem esse possunt. Hi enim tui pars sunt, & etiam hostes tui. *Et inimici hominis domestici eius.*

Refertur in Chronicis Fratrum Minorum, quod quidam frater Egidio dixerit, quod plane proposuisset Religiosus. Respondebat Dei famulus: si hoc decreuisti; occide prius omnes consanguineos quos habes. Hic lachrymans, petebat, ne tantis illum criminibus obnoxium redderet. Replicat S. Egidius cur tam parui iudicii & intellectus es? Non dico, vt materiali illos gladio, sed mentali occidas. Nam secundum Domini dictum, qui non odit patrem, matrem & consanguineos, non potest eius esse discipulus. Consideratione dignum est, hanc doctrinam sepius à Seruatore nostro in S. Euangelio repeti. Et notat S. Basilius & allegat duo exempla quae apud illum habentur. Prius iuuenis illius qui Christum sequi uolebat, & ueniam petebat, vt bona sua venderet, & de iis disponeret. Cui respondit: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Sic ut respicere nihil aliud sit, quam redire postquam manus ad aratrum Euangelicorum consiliorum missa sit, & nos intricare saeculi negociis, quae ante reliquimus. Hanc Christi sententiam metue, qui dicit non aptum esse regno Dei. Alterum exemplum est de alio iuueni, qui etiam Christum sequi uolebat, & ueniam petebat sepeliendi patrem. Quae res honesta & quae breuissimo tempore confici potest: & ueniam non dedit, sed respon-

Odio habendi cognati. Greg. l. 7. mor. c. 14.

Matth. 6. 7.

S. Aegidii monitum. l. p. c. 20. Chronic. S. Francisci.

Basil. in conf. monast. c. 21.

Luc. 6. 1. Christus & uerbis & suo exemplo docet cognatorum fugam.

Luc. 9. Theop. 4. 10.

Luc. 2.

Ioan. 2. Bern. domin. altiss. pphar.

Luc. 1.

Cap. 3.

Luc. 9. 60.
Theophylas-
tus.

dit: Sine ut mortui sepeliant mortuos vos. In
quæ verba ait Theophylactus. Si autem il-
li neq; patrem sepelire licuit; va his, qui mo-
nasticen professi, ad mundana regrediuntur
negocia.

Luc. 2. 49.

Nec Christo Seruatori nostri satis fuit,
nos verbis & exemplis alienis docuisse nisi
& proprio exemplo nobis hanc parentum
& cognatorum fugam demonstrasset. Vt
in multis Euangelii locis videre est, quasi
exterius rigorem & austeritatem sanctis-
simæ suæ Matri exhibuerit dum triduo a-
missus in templo inuentus est, ait: *Quid*
est, quod me quærebatis? Nesciebatis, quia in
his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Et in
nuptiis deficiente vino: *Quid mihi & tibi*

Iuan. 2. 4.

Bern. serm. 2.
dominice a post
Eliuam E-
piphania.

est mulier? vt nos doceret (ait S. Bernardus)
modum cum parentibus agendi, vt dum
nos à professionis nostræ sine & propo-
sito adducere nituntur, vt eis resistamus, &
dicamus: *In his, quæ Patris mei oportet me*
esse. Fas est, Dei & salutis nostræ negocium
nos promouere. Et alii, qui illi dicebat:
Magister dic fratri meo, vt mecum hære-
ditatem diuidat, respondit auster: *Homo,*
quis me constituit iudicem aut dominorem su-
per vos? non missus sum vt has inter vos li-
tes componam. Vt docent, fugienda no-
bis huiusmodi esse negocia, non enim
professioni nostræ congruunt.

Luc. 12. 14.

CAPVT VII.

*Qua ratione tentatio hac titulo non
solum pietatis, sed & obligationis
velari solet, & de remedio
contra eandem.*

Cap. 3. exiam.
§ 3.

QUANDOQVIDEM tentatio hæc non
solum colore & titulo pietatis, sed &
obligationis se munire & promouere so-
let, id quod tentationes periculosas ma-
xime reddere solet; B. P. Noster vt damno
huic occurreret, & idem præueniret quod
inde in Societatem irrepere posset; iubet
in Constitutionibus, vt omnes, qui illam
ingrediuntur, interrogentur, dum de eo
dubitatur, non teneantur & obligati sint
parentibus vel cognatis succurrere, & nõ

se regi patientur eo modo quo Societas
vel Superior ordinabitur; non permitten-
tes se proprio iudicio regi. Nam in cogna-
torum negotio, vt & in proprio affectus
excæcat, & erroris causa esse solet, ideoq;
ipsi iusti iudices in hac causa esse non pos-
sunt. Vt ergo omnes quiescerent, & nul-
lum scrupulum haberent, hoc remedium
B. P. N. inuenit. Idcirco qui libet eo sibi sa-
tisfactum esse crederet, quod Societas hoc
in negotio statuerit, quandoquidem tan-
tam in illa doctrinam & Dei timorem in-
uenire licet, vt negocium iuxta scientiã &
conscientiam exacte perpèdet. Et magnæ
Deo sunt agenda gratie, quò hac in parte
posset esse securus, & tanto feruentius suo
perfectui & perfectioni studere.

Eandem ob causam iubet idem B. P. N.
vt dum bonorũ distributio in cognatos
facienda est, quod pauperes sint; id duorũ
vel trium doctorum & piorũ iudicio per-
mittatur, quod quisque elegerit Superio-
ris consensu, quibus incumbet iudicare,
nũ vere pauperes sint, & si vere indigeat,
ne caro & sanguis illos in errorem ducat;
Sic, vt hac opera nõ sit opus dũ quis bona
sua alienis pauperibus dat. dũ vero pauperi-
bus cognatis, id requiritur, ob periculũ,
ex amore & affectu carnis incidere posset.
Idque notat S. Gregorius in illo exemplo
in quo Christus inueni prohibebat, ne se-
peliret patrem. Aduerte, quod non prohi-
bisset alienum sepelire, sed potius sua-
sisset, & opus misericordiæ fuisset, sed pa-
trem prohibet sepelire, vt sciamus, quod
cum alienis licet, sæpe non expedire cog-
natis fieri, ob periculum, cum proprium
tu ob scandalum eorum, qui vident religio-
sum implicitum & inuolurum carnis
& sanguinis negociis. Certum est alio
modo aliorum, alio consanguineorum
rebus occupari; Ille enim non turbat nec
inquietum reddunt religiosum, sed in his
experitur se turbari, & animi pacem sub-
trahi, & magno sibi impedimẽto in exer-
citiis spiritualibus esse. Idcirco dũ aliquã-
do necessitas exigat, vt quis cognatis ad-
sit; expedierit aliũ Patrib. onº in se recipere:
est que in Societate statutum, vt sic fiat,

In bonorum
distributio
facienda cog-
natis pau-
peribus, sit
duorum vel
trium iudi-
cio.

Greg. 17.
mor. c. 14.
Luc. 9. 60.

*Passingua
fusus dispu.
32.*

*Interdum
Deus vult
cognator esse
pauperes.*

Deut. 33. 9.

Bernard.

Heb. 7. 3.

*Religiosus in-
stat Melchisedech
esse oportet.*

*Bern. ser. 40.
in Cantica.
Psal. 44. 11.*

conuenitque cum S. Bassii doctrina. Pre-
terea dū quis per se humilibus se negociis
miscet, signū est, illi aliquid affectus mū-
dani & carnis remansisse, vellet cognatos
pauperes non esse, nec inedia pati, &
Deus forsitan vult illos pauperes esse & cū
paupertate consistari, quod hoc illis ma-
gis ad salutem animæ & illi ad humiliati-
onem conducatur. Solet & alia hic aliquan-
do miscere vanitas & stultitia, quod ali-
qui Religiosi volunt & molunt it, vt eorū
parentes & cognati pluris sint & amplius
habeant, quam fuissent vel habuissent, si
ipsi religiosi non essent. Quo clare demō-
strant, se vere huiusmodi nō esse, sed cor-
pore solum, cum enim humiliores esse de-
berent, maiorem præsumptionem & vani-
tatem assument.

Deniq; si quis cum finem, ob quem ad
religionem venit assequi desiderat; neces-
se, vt cognatorū negocia deponat, & illis
se non inuoluat: *Qui dixerit patri suo &
matri suæ nescio vos, & fratribus suis igno-
ro vos, & nescierit filios suos, hi custodierunt e-
loquium tuum, & pactum tuum seruauerūt.*
Dicit S. Bernardus, & est communis San-
ctorum opinio, Religiosum vt alterū Mel-
chisedech esse debere, de quo ait S. Apo-
stolus Paulus illi nec patrem, nec matrem
fuisse nec cognationē non quod hæc non
habuerit cū enim verus homo fuerit, hæc
illi deesse non poterant, sed dicitur hæc il-
li non fuisse, quod sacra Scriptura de illo
vt Sacerdote loquens horum mentionem
non facit, nec principii, nec finis dierum
eius Vt indicet Sacerdotes, maxime vero
religiosos perinde ab his se iunctos esse de-
bere, ac si hæc non haberent & rebus spi-
ritualibus & diuinis tam addictos, quasi
ex cælo descendissent. Sicut in anima sint
alteri Melchisedeches, nec quidquam in
mundo habeant, quod his connexum sit,
quodq; illos impediatur & retardet ad Deū
cum festinatione adcurrere. Cōcludamus
ergo his verbis S. Bernardi: *Sede itaq; soli-
tarius sicut turtur: nihil tibi & turbi, nihil
cum multitudine ceterorum, etiamq; ipsum
obliuiscere populum tuum, & domum patris*

tui, & concupiscet Rex decorem tuum. Et S.
Hieronymus in hæc Prophetæ verba dicit:
*Grande pramium est parentis obliuisci,
quia concupiscet Rex decorem tuum.*

In Fratrum Minorum chronicis, legitur
quidam à matre eleemosynis & summa
cum paupertate sustentatus & nutritus,
donec magister in Theologia creatus in
eum ordinem cooptaretur. Audiens mater
filium monachum factum, ad monasteri-
um venit, & multis cum lachrymis & im-
portunitate filium reperebat, vbera ostē-
dendo, & quanto labore illum aluerat, de-
monstrando, eique paupertatem & extre-
mam in opiam, quam patiebatur, ob oculo-
s ponendo. Hic lachrymis Magister ille
motus à proposito desistere statuit & se-
quenti die monasterium exire. Dumque
super hac re magnum in animo certamen
aduerteret; orationis se dedit, vt consue-
uerat & ante Crucifixi imaginem prostratus,
anxio corde dicebat: Domine non te
volo relinquere, & quæso, ne tale quid
permittas, solum matri, quæ in magnis est
angustiis, succurrere solum volo. Cumq;
hæc diceret, & oculos ad imaginem ver-
teret; videbat ex Domini latere verū ma-
nare sanguinem, & statim vocem sibi di-
centem audit: Pluris mihi constitisti, quā
matri, quā do quidem te creauit, & hoc san-
guine redemi nec me matris amore dese-
rere debebas. Quo monito Magister ob-
stupefactus, & naturalem matris amorem
Christi amori postponens, qui maternus
amor suadebat eius necessitati adesse &
Christum deserere, isq; in ordine perseue-
rauit, ibidem ad mortem vsque summa
cum laude vixit.

Quamuis hoc in tractatu solum Reli-
giosis videamur locuti esse; tamen & se-
culares non exiguum hinc fructum colli-
gerent; si inde dicerent, vt desideramus,
Religiosis non molesti esse, nec suis ne-
gociis implicare, nec se religionis regimi-
ni immiscerent, petentes vt cognatus vel
amicus huc vel illuc, vel alium
quemuis in locum mit-
tatur.

*Hier. in reg.
mor. quem
collegit Lupus
de Olucio.*

*p. 2 c 13. Chr.
S. Francisci.*

*Magister in
Theologia, in
ordine confir-
matur, dum
Christus o-
stendit sibi
eum pluri-
sterisse, quam
matri.*

Encl.

*Cassia
infir.
Trist.
rat or
auser*

*Psal.
Cassia
c. 4.*

TRACTATUS SEXTVS.

De tristitia & latitia.

CAPVT I.

De magis damnis qua ex tristitia fluunt.

Ecl. 30. 24.

TRISTITIAM longe repellere à te; multos enim occidet tristitia, & non est utilitas in illa, ait Sapiens Cassianus librum de spiritu tristitiæ composuit,

Cassia. l. 9. de inst. remitt.

Tristitia. orationis gustum aufert.

dicit enim ad medendum huic malo & ægritudini, non minore cura & diligentia opus est, quam ad alias spirituales infirmitates & tentationes, quæ se nobis in hac vita offerunt, ob multa & plurima dâna quæ inde manant, & in eodem libro allegat, & sacræ Scripturæ testimoniis confirmat. Caue, inquit, tristitiam, nec illi in cor suum ingressum præbe, si enim intrare permittas, & ibi dominari cœperit; statim orationis delectationem & gustum auferet, & faciet horam tibi longam videri, & illam non perficere; imo subinde te plane oratione & spirituali lectione spoliabit. Et in omnibus spiritualibus exercitiis tædium & fastidium adferet, vt nec illa adspicere audeas: *Dormitauit anima mea præ tædio*. Hoc versu ait Cassianus recte exprimit Propheeta dâna quæ ex tristitia proficiuntur. Non dicit corpus, sed animâ dormire; spirituali enim tristitia & acedia, tantoq; anima tædio & fastidio in omnibus spiritualibus exercitiis & virtutis operibus afficitur, vt videatur dormitans inepta, & torpens ad omne

Psal. 118. 28. Cassian. l. 1. c. 4.

bonum. Et tantum aliquando est fastidium quod talis ad bonum & spiritualia habet vt horrore sint iis, qui in virtutem & perfectionem incumbunt, quos & subinde à bonis suis exercitiis retrahere & turbare conatur.

Habet & aliud in se tristitia, vt auctor est Cassianus, quod hominem morosum & austerum proximis reddat. Ait S. Gregorius: *Tristis ex propinquo habet iram*. Propterea id experientia docet, quod tristes facile irascamur quiduis fastidimus: insuper hominem in agendis impatientem, suspiciosum & malignam facit. Et aliquando tam tristitia hominem turbat, vt sensum perdat, & sui impos sit, secundum illud Ecclesiastici: *Non est sensus, ubi est amaritudo*. Et sæpius videre est, aliquem tristitia & melancholia obrutum tam insueta apprehendere, & tam insolita & ratione & fundamento carentia suspicari, vt ii, qui apud illum sunt, illa ridere & de illis iocari vt stultitiis soleant. Alios, & quidem viros graues, doctos & honoratos videre fuit, tã hac passione pressos, vt illis cõdolen dũ maxime esset, quos nũc videre erat vt puerulos flētes nũc tam alta ducere suspiria, vt rugire viderentur. Idcirco dũ sui compotes sunt & aduertunt sibi hã stultitiam (quæ iure optimo talis dici potest) aduenire; se cubiculo suo includunt, vt tibi

Facit hominem morosum impatientem, suspiciosum. Greg. l. 3. mor. cap. 21.

Ecl. 11. 15.

vt tibi soli suspirent & plorent, & ne authoritate sua apud illos excidant, qui huiusmodi illos agere cernunt.

Si ab ipsis exordiis nosse lubet effecta & damna, quæ in corde, tristitia operatur (Cassianus ait) Sanctus Spiritus illa per Sapientem breuiter sic proponit: *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno; ita tristitia viri nocet cordi.* Proverbior. 25. versiculo 20. Vestis à tinea corrofa ad nihilum valet, nec ad quid vitilis est: nec lignum verme plenum ad ædificandum conducit, nec quid oneris potest ei imponi, statim enim discumpitur. Eodem modo & homo melancholia repletus, tristis & mæltus ad omne bonum inutilis est. Nec se hic malum fistit, sed quod omnium deterrimum tristitia in corde causa est & radix multarum tentationum & ruinarum. *Multos enim occidit tristitia, & multos in peccata labi fecit.* Hinc est, quod aliqui tristitiam nominent latronum nidum, & demonum speluncam; idque bene iure. Ad quod probandum allegant illud Iobi de diabolo dictum: *Sub umbra dormit*, Iob. 40. versiculo 16. Sub hoc enim umbra & obscuritate, sub hac nebula & tenebris confusionis, quam sentis, dum tristaris, dormit & se abdit diabolus: hic eius nidus & cauerna est, ubi in insidiis latet, vt te post omnibus, quibuscumque volet, tentationibus adoriatur. *Posuisti tenebras, & facta est nox in ipsa pertransibunt omnes bestia silua.* Psalmo 103. versiculo 20. & 21. Vt enim serpentes & fera noctis obscuritate expectat, vt caernas suas exeant; sic & diabolus, serpens antiquus huius noctis obscuritatem & tristitia tenebras expectat, & tunc omni tentationum genere irruit. *Parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Dicebat Sanctus Franciscus, diabolum valde lætari, dum alicuius cor triste est quod vel illum facile in tristitia & desperatione suffocet, vel ad mundanas voluptates pertrahat: Notatu hoc dignissimum, nam maximi momenti est.

Dum quis tristis & melancholicus est, subinde diabolus illum in diffidentiam præcipitat & desperationem, vt contigit Cain & Iudæ: aliquando dum aduertit non prospere hic negocium cadere, mundanis illum deliciis aggreditur, vel carnalibus sensualibusque voluptatibus allicit eo colore vel prætextu, quasi iisdem se hoc dolore & tristitia sit liberaturus.

Huic accidit quod dum quis tristitia affigitur, statim illi tentationes obrepere soleant de vocatione, diabolus enim ei proponit in mundo vitam hilarem & iucundam ædurum: hæcque ratione aliquos per tristitia & melancholiam à religione deficere fecit. Alias carnales & fædas cogitationes obicere solet diabolus, quæ sensualitati ardent, & conatur illos in iisdem moram trahere, sub prætextu, quod iis mæstitiam fugabunt, & animum lapsum erigent. Quod sane valde metuendum est illis, qui tristitia & melancholia vexantur, quod huiusmodi tentationes illis frequentes & familiares esse solent. Et recte Diuus Gregorius aduertit, & dicit, quod vt homo ex natura aliquam delectationem & recreationem appetit, dum eam in Deo non reperit nec in rebus spiritualibus; eadem ratione diabolus, cui propensio nostra explorata est, illum ob oculos ponit, & sensualia & inhonesta offert, & in eisdem delectationem & voluptatem, quibus tristitia & præsens melancholia fugetur vel saltem mitigetur: *Sine delectatione anima nunquam potest esse. nam aut infimus delinatur aut summus.* Intelligendum ait Sanctus, nisi in Deo voluptatem & oblectationem habueris & in spiritualibus, eandem tibi in vilibus & sensualibus querendam esse.

Denique tot sunt mala & damna quæ ex tristitia nascuntur, vt Sapiens dicat: *A tristitia enim festinat mors.* Eccles. 38. 10. Et alibi: *Omnia plaga tristitia cordis est.* Et non solum mors temporalis, sed & æterna, quæ infernus est, ex

Est inftar tinea.

Est causa multarum tentationum & ruinarum: nidus demonum.

Psal. 103.

S. Francisci dictum de tristitia.

Tristes facile de vocatione periclitantur.

Greg. 1. 11. mor. c. 8. Idem notat S. Bonau. 1. 2. opusc. 1. 2. de presert. relig. cap. 1.

Eccles. 38. 10. Eccles. 25. 17.

Aug. l. 52.
sup. Gen. ad
litter. c. 33.

tristitia oritur. Talique modo declarat
Sanctus Augustinus id, quod Jacob fili-
liis suis dicebat: *Deducetis canos meos in do-
lore ad inferos*, Genes. 42. versiculo 38.
& dicit, Jacob timuisse, ne tristitia,
quam haberet ob absentiam Benjamin
tantam in illo gigneret apprehensionem, ut
in periculum, animæ suæ salutē adduce-
ret & cum illa in damnatorum infernum
descenderet. Hæcque causa est, quod
Sanctus Apostolus Paulus illam nos ca-
uere moneat: *Ne qua radix amaritudi-
nis sursum germinans impediat, & per il-
lam inquinentur multi*. Quando igitur
tanta sint damna & pericula, quæ ex tri-
stitia sequuntur, monent nos tam dili-
genter Sacra Scriptura & Sancti, ut illam
caueamus: id quod non consolationis
aut delectationis nostræ causa sit, si enim
aliud non subesset; parum referret nos
vel lætos vel tristes esse. Hincque tanto-
pere illam desiderat & procurat diabolus,
quod ipsum non lateat, multorum malorum
& peccatorum radicem & causam
esse.

Heb. 12. 15.

CAPVT II.

*Aliquot adferuntur rationes, ob
quas nobis Deo cum lætitia
seruiendum.*

GAUDETE in Domino semper, ite-
rum dico gaudere: dicit Sanctus A-
postolus Paulus. Idem & in Psalmis sæ-
pius inculcat Propheta Dauid: *Latamini
in Domino, & exultate iusti, & gloriamini
omnes recti corde Exultent, & latentur in te
omnes, qui quarunt te. Iubilare Deo om-
nis terra, seruite Domino in lætitia, introi-
te in conspectu eius in exultatione. Læteat
cor querentium Dominum*. Et multis al-
liis locis sæpius nos hortatur, ut Deo in
lætitia seruiamus. Hæcque Angeli salu-
tatio erat, dum ad Tobiam ingrederetur:
Gaudium sit tibi semper. Solitus erat dice-

Rodriguez exercit. pars 2.

re Sanctus Franciscus, diaboli & mem-
brorum eius esse tristari, nostrum vero in
Domino gaudere: *vox exultationis & sa-
lutis in tabernaculis iustorum*. Nos in suam
deduxit domum Dominus, & ex milli-
bus multis elegit, cur ergo tristabimur?
Merito nobis sufficere deberet, ut scia-
mus maximi momenti rem esse cum to-
ties eam commendet & inculcet Sacra
Scriptura, & quod altera ex parte per-
spiciamus magna damna, quæ ex tri-
stia nasci diximus.

Ut tamen quid addamus, & ad oculum
videntes utilitatem enitatur magis; ali-
quas adferemus rationes, ob quas nobis
expedit cum cordis lætitia semper in Dei
seruitio versari. Quarum hæc prima
sit, quod iubeat Deus: *Non ex tristitia
aut ex necessitate, hilarem enim datorem di-
ligit Deus*: Dicit Sanctus Paulus, secun-
dum quod per Sapientem dixerat: *In o-
mni dato hilarem fac vultum tuum*, Ec-
clesiastic. trigesimo quinto, versiculo vn-
decimo. Sicut in mundo videre est, om-
nes Principes velle, ut famuli illis cum
lætitia seruiant, dumque vident illos
languidos & torpentes esse, & demissis
aurebus & inuitos seruire & cum tri-
stia; non gratum est seruitium sed fa-
stidio; sic nec Domino Deo gratum est,
dum non illi seruitur prompta volunta-
te & gaudio, sed murmuratione & tri-
stia.

Annotat Sacra Scriptura, filios Isra-
el ad templi fabricam multum auri, ar-
genti & pretiosorum lapidum prompta
voluntate & gaudio obtulisse. *Cum ingen-
ti gaudio*. Et Rex Dauid Deo gratias agit,
quod videret populum dona sua magno
cum gaudio offerre. Hoc Deus magni
æstimat, nec tanti opus, quam volun-
tatem, qua fit, facit. Et apud homines
dici solet, pluris esse animum & benigni-
tatem, quam reliqua omnia, illum e-
nim magni facimus, quamuis fa-
ctum parui momenti sit. Et contra,
quantumcunque magnum quid sit, si
bono animo & cum gaudio non fiat, non
dd æsti-

S. Franciscus
dicitur me-
morabile.
Psal. 117. 15.

2. Cor. 9. 7.
1. ratio sumi-
tur ex Dei
mandato.

1. Paral. 29.
9. & 17.

es facile
ratione
ditan-

l. 18.
e 8.
e notat
man. l. 1.
lib. 2.
of. 17.
cap. 1.

f. 8. 10.
25. 17.

Tob. 5. 11.

æstimatur, nec aridet, sed potius ingratum est. Dicitur & quidem apte, esse quasi quis lautum cibum apponit, sed ingrato condimento, quod totum ingrati saporis facit.

2. ratio est magna Dei gloria. Hilares declarant se prompta voluntate facere.

S. Francisc.

Bern. ser 14. super Cantica.

Matt. 6. 16.

Leo papa ser. 4. Quadrag. Religiosa modestia sibi hilares & modesta hilaritas.

3. ratio proximorum aedificatio.

Secunda ratio est, quod ad Dei magnam gloriam & honorem cedat, si illi cum gaudio seruiatur. Hoc enim modo quis aedificat bona & prompta voluntate se facere, & parum sibi videri, si cum eo, quod velle facere compareretur. Qui Deo cum tristitia seruiunt, indicant se multum facere, & quod onere obruantur, & quod vix ferendo sint, quod displicet & ingratum est. Quare vna causarum propter quas Sanctus Franciscus tristitiam in fratrum suorum vultibus videre nolebat, hæc erat, quod ea ipsa indicaret, esse, resistenciam in voluntate, & accediam in corpore ad bonum. Alii vero ex læticia & hilaritate, quam exhibent, videntur dicere velle, nullius esse momenti quod faciunt, si cum eo, quod facere velent, compareretur, Vt aiebat Sanctus Bernhardus: *Opus meum vix unius est hora, et si plus, pro amore non sentio.* Quod Deo iucundissimum est, ideoque auditur in Evangelio dicere: *Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans.* Dicere vult: ornate, & esto hilaris, ne ieiunare vel aliquid facere videaris. *Nolite fieri sicut hypocritæ tristes,* qui volunt omnibus constare se ieiunare, & aliquid facere. Hic obiter aduertendum, aliquos esse, qui sibi persuadent, vt cum modestia & collectione vadant, eundem sibi esse capite demisso & vultu tristi. Qui errant, dicit Sanctus Leo, quod *Religiosorum modestia mæsta non sit, sed sancta.* Semper Religiosa sit hilaris modestia, & modesta hilaritas. Et nosse hæc duo coniungere, magnum est religioso decus & ornamentum.

Tertio non solum hoc in Dei honorem redundat, sed & in utilitatem & proximorum aedificationem & virtutis approbationem. Qui enim hoc modo, Deo inferuiunt, valde exemplo suo hominibus per-

suadent, in virtutis via non eam esse difficultatē & molestiā, quā impij imaginantur, dum illos tanta cum suauitate & hilaritate incedere vident: Quo homines, qui ex natura libenter lætantur & hilares sunt, valde excitantur ad virtutem. Ob hanc rationem valde nobis expedit, in nostris ministerijs hilares esse, vt cum proximis agamus, quod finis & institutum nostrum sit animas Deo acquirere. Hac enim ratione acquiruntur, & non solum ad virtutem, sed & ad perfectionē & religionem bene adficiuntur. Constat nobis de aliquibus, qui ob hoc solum mundo valedixerunt, & religioni sese adixerunt, quod læticiam & hilaritatem religiosorum viderent. Nihil enim hominibus magis optandum, quam cum gaudio & hilaritate hoc æuum transigere & credo, si nosset quanto gaudio boni fruuntur Religiosi, nuadum in colis inanem futurum, & omnes religionem ingrefuros.

Sed hoc manna absconditum, quod Deus abscondit & reposuit his, quos eligere voluit. Et tibi absconditum hunc thesaurum aperuit, & fratri tuo abscondit, ideoque ille in saculo manfit, & huc te euocauit Deus vnde infinitæ tibi sunt illi agendæ gratiæ.

Quarta ratio ob quam nos lætos esse expedit, hæc est: quod opus plerumque maioris est meriti & valoris, quando cum huiusmodi sit hilaritate & promptitudine: opus enim hoc modo melius & perfectius conficitur. Quod & Aristoteles agnouit, dum ait: *Delectatio perficit operationem, tristitia corrumpit.*

Hincque multum interesse videmus inter eum, qui quid cum delectatione facit, & eum qui inuitus: hic enim nihil aliud respicit, quam vt possit dicere, se fecisse, ille vero incumbit, vt recte fiat, quod facit, & quam optime curat fieri.

His accedit, quod vt ait Sanctus Chrysostomus, animo vigor & læticia sup. Genes. vires

4. ratio, maioris meritum.

Arist. 1. 10. Ethic. c. 4. & 5.

vires addat ad laborandum. Hinc aiebat
 Psal. 118. 32. *Propheta David: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Lætitia dilatat & extendit cor. Dicit ergo Propheta: Dum mihi hanc lætitiā dedisti qua cor meum dilatatum est, magna cum velocitate sine vilo impedimento mandatorum tuorum viam cucurri, nec quidquam laboris sensi: Current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient:*
 Et contra tristitia constringit, premit & arctat cor. & non solum operandi voluntatem, sed & vires tollit, & difficileredit, quod ante cuius facile erat. Ideo & Sacerdos Aaron debilitatem fatebatur, postquam vna vice duos illi filios occidisset Deus, & à Moysse fratre correptus, quod Deo sacrificium non obtulisset; respondit: *Quomodo potui placere Domino in ceremoniis mente lugubri?* Et filii Israel in Babylónico exilio dicebant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Et quotidie experientia ipsa discimus, nobis tristitia occupatis non solum spirituales deficere vires, secundum illud Sapientis: *In mœnore animi deicitur spiritus,* sed & corporales, vt quisque pes, & quodque brachium nobis grauisimum esse videatur. Hinc auctores sunt Sancti, ne in tentationibus tristemur, hoc enim cor figore spoliatur, & hominem pauidum & pusillanimum reddit.

Ex prædictis alia potest ratio colligi, ob quam Dei famulus, præsertim Religiosus optare debet, vt hilarem agat vitam. Estque hæc, quod dum aduertitur, quæpiam in virtutis & religionis negotio hilarem esse; inde multum satisfieri & spem concipi, talem perseueraturum, & cœpta profecururum. Dum vero tristis aduertitur, suspicionem & timorem adfert. hunc non perstiturum. Vt dum videmus aliquem sub magno lignorum fascæ, & anhelum & suspirandum incedere, hic subsistere, illic lignum aliquod cadere, & alibi aliud, statim dicitur, hic tanto fascæ ferendo non est, media via cogetur deponere onus: dum vere videtur hilaris, quasi

cantando cum onere progredi, mox dicitur, hic maius onus istoc onere portare posset. Eodem modo dum quis virtutis & Religionis negotia cum tristitia & molestia obit, & videtur gemere, & oneri succumbere, suspicio est, hunc non perseueraturum: nam semper contra aquæ fluxum remigare & eniti, fit remigum more, estque nimis violentum. Dum autem lætus humilibus & abiectis officiis & aliis religionis exercitiis incumbit, & corporalibus, & spiritualibus, omnia ei leuia & facilia sunt; bonam de se spem dat, fore vt progrediatur, & perseuerat.

CAPVT III.

Culpas ordinarias quibus obnoxii sumus non sufficere, vt lætitiā auferant.

TANTUM à Sanctis fit, nos vsque hilares & lætos esse, vt dicant nobis nec in lapsibus quidem animo cadendum, nec desperandum, tristes & melancholicos esse oportere: quamuis peccatum huiusmodi fit, ob quod iure bono tristari nobis licet, vt statim dicemus; tamen dicit Sanctus Paulus tristitiam hanc temperatam & moderatam esse debere, & inniti indulgentiæ & misericordiæ Dei, ne desperationem & diffidentiam pariat: *Ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est.* 2. Corinthiorum 2. versiculo 7. Hinc Sanctus Franciscus, qui hanc tristitiam in fratribus suis oderat socium suum, qui tristis erat, reprehendebat dicens, cum, qui Deo seruit, tristem non esse debere, nisi forte ob aliquod ab eo commissum peccatum. Si ergo tale quid (inquit) admiseris, huius te poeniteat, & confitere, & à Deo veniam & misericordiam pete, vt priorem tibi restituat lætitiā: *Redde mihi lætitiā salutaris tui, & spiritu principali infirma me.* Eodem & modo Sanctus Hieronymus hunc locum exponit: *Id est, redde*

Ob defectus non est desperandum nec nimia tristandum.

S. Franciscus oderat tristitiam in fratribus suis.

Psal. 50. 14.

Hieronymus.

Id est, redde mihi

M. Auila
essatum.

mibi illam exultationem, quam in Christo habui, priusquam peccarem. Pater Magister Auila arguit, & quidem merito, aliquos, qui in Dei via pleni inutili tristitia ambulant, corde frigidissimo & gelu constricto, sine delectatione in diuinis, sibi in spidi & proximis, desperantes & pusillanimes: Multosque horum, ait, lethalia peccata non committere, sed dicere tali modo se dispositos esse, quod Deo non seruiant ut debent, ob venialia peccata, quæ admittunt.

Hic magnus error est: multo enim maiora sunt damna quæ ex nimia hac tristitia & dolore dimanant, illis, quæ ex eadem culpa nascuntur: & quod prudentia & fortitudine impedire poterant, augent, & ex vno malo in aliud cadunt. Et hoc est, quod diabolus ex tristitia habere intendit, ut videlicet eis vigorem & robur ad operandum subtrahat, ut nunquam boni quid ad perfectionem perducant.

Ex defectibus
1. vilitas est
nostri humili-
tatis.

2. maioris gra-
tia petitio.
3. maior cau-
tela.

M. P. Auila,
dicitur.

Psal. 119. 3.

Quod ex lapsibus & defectibus vilitatis eruatur, Primum esse debet, ut nos confundamus & humiliemus, animaduertentes nos opinione nostra debiliores esse. Secundum, ut maiorem à Deo gratiam postulemus, quod ea indigemus. Tertium, ut post maiori cautela & collectione viuamus, alios consulendo, occasiones pueniendo, & fugiendo: hoc modo plus proficitur quam pusillanimitate & inutili tristitia. Recte ait Magister Pater Auila, si ob culpas quotidianas, quas incurrimus, nobis tristandum, & desperandum esset, quis tandem hominum quiete & pace frueretur, cum omnes peccatis obnoxii simus? Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? Conare Deo seruire, & fac quod potes, & si quicquid fas est, conficere ne quis; ne i deo mirere nec animum despondeas omnes enim huiusmodi sumus: homo & non Angelus es, debilis, & non sanctificatus. Abunde Deo debilitas & miseria nostra explorata est, & ideo nos desperare non vult, sed statim e-

rigere, & maius robur ab eo petere: ut Deus compassus nostris lapsibus & erigit, uti mater filii. Amb. l. 2. de reparatione gentium c. 3. & ultimo. Psal. 102. 13.

rigere, & maius robur ab eo petere: ut Deus compassus nostris lapsibus & erigit, uti mater filii. Amb. l. 2. de reparatione gentium c. 3. & ultimo. Psal. 102. 13.

Quomodo miseretur pater filiorum, miseratus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit figmentum nostrum, & recordatus est, quoniam puluis sumus. Nouit Deus infirmitatem nostram miseriam, & nos ut debiles & infirmos amat filios, & idcirco huiusmodi lapsus potius illum ad compassionem quam indignationem mouent. Inter omnia solatia, quæ habent illi, qui debiles in Dei seruitio sunt, est, intelligere Deum tam amoris & misericordiam diuitem esse, quod nos toleret, & amet; quamuis illi non tam exacte, ut decet respondeamus. Qui diues est in misericordia. Ideoque ut cera ante ignem liquefcit, sic & omnes nostri defectus & peccata coram eius infinita misericordia dissoluuntur. Idque nobis animum addeere deberet, ut semper læti & hilares operaremur; quod sciamus Deum nos amare & fauere, & ob omnes has ordinarias culpas nos ne minimum quidem gratiæ & diuini amoris amissuros.

Eph. 1. 4.

CAPVT IV.

De tristitia radicibus & causis, earumque remediis.

INSPICIA MVs vero radices & causas, unde tristitia nasci solet, ut necessaria iis applicemus remedia. Cassianus & S. Bonauentura dicunt ex multis radicibus tristitiam provenire posse. Aliquando enim ex naturali ægritudine & humore melancholico, qui in corpore dominatur, ortum habet: tuncque remedium potius ad medicos quàm Theologos pertinet. Sciendum tamè hinc melancholicum humorem nasci & augeri melancholicis cogitationibus,

Cassia. l. 9. de infirmitatibus. Bern. tract. de reformatione mentis. c. 12. 1. Causa Tristitia est ægritudo & humor melancholicus.

nibus, quibus quis obnoxium se red-
dit. Hincq; Cassianus ait non minus no-
bis laborandum, ne eiusmodi melanco-
licæ & mœstæ cogitationes intrent, & ad
se nos rapiant, quam eniten dum ne tur-
pes & inhonestæ, castitati & fidei contra-
riæ cogitationes irrepant, ob magnum
damnum, quod dicimus nobis inde im-
minere.

2. Est immor-
tificatio pas-
sionum.

Alias nulla particulari causa præce-
dente, quæ eo prouocaret, quispiam re-
pente se tam tristem & melancholi-
cum sentit, vt nulla re delectetur, nec
amicis nec colloquiis, quibus ante val-
de capi solebat, sed omnia illi nause-
am pariant & aduersentur, & cum no-
mine communicare, nec loqui, nec a-
gere velit; & si quid horum fiat, non
ea suauitate & affabilitate, sed qua so-
let eum fastidio & tædio fiat.

Vnde facile (dicit Cassianus) collige-
re licet nostras morositates & aspera ver-
ba non semper ex occasionibus, quas
fratres nostri suggerunt, nasci; sed in-
tus & in nobis causam latere, quod pas-
siones nostræ non sint mortificatæ; hæc
que radix illa est, ex qua totum hoc pro-
uenit.

Idcircoque remedium ad pacem fruen-
dum, non est hominum commercium
& conuersationem fugere, nec Deus
tale quid iubet; sed patientem esse,
& recte passiones mortificare, nisi e-
nim has mortificauerimus, quocum-
que eamus, & quocumque terra-
rum fugiamus, nobiscum tentatio-
num & turbationum causam circumfer-
rimus.

Surius in vi-
ta S. Euthy-
mii mensē
Ian.
Hominum
fuga non li-
berat ab ira,
sed mortifi-
catio passio-
num.

Notissimum est exemplum à Surio al-
legatum de quodam monacho iracun-
do, qui ira & bile sua parum mortificata,
sibi & aliis grauis decreuerat monasterio
S. Abbatis Euthymii exire, in quo dege-
bat, sibi persuadens. sublato cum aliis
commercio, & solitarie viuendo iracun-
diam cessaturam, quod irascendi occa-
siones non haberet. Facit, quod decreue-
rat, & se cuidam cellæ includens, secum
aquæ vas fert, & diaboli astu effunditur:

surgit, & rursum aqua replet, iterum ef-
funditur & humi cadit, tertium implet,
& tertium effunditur. Tunc more solito
cum iracundia, vas capit, humi deicit
& dirumpit, quo factò, aduertit non
monachorum consortium, nec cum iis
conuersationem causam fuisse, quod in
iracundiam & morositatem laboretur,
sed exiguam mortificationem, & tandem
ad monasterium rediit. Sic vt in te sit in-
quietis & impatientiæ causa, & non in
fratribus tuis. Mortifica tuas passiones, &
hoc modo (dicit Cassianus) & cum feris
pacem habebis, secundum illud Iob: *Be-*
stia terra pacifica erunt tibi, quanto magis
fratres.

Alias (teste D. Bonauentura) solet tri-
stitia ex aliqua tribulatione superuenire,
vel quod vis voti sui non sit compos fa-
ctus. Eadem radix & à S. Gregorio, Au-
gustino & aliis ponitur, & dicunt munda-
nam tristitiam nasci, quod quis rebus
mundanis deditus sit; cerum enim est,
eum tristari oportere, qui eo, quod a-
mat, exiuit. Qui vero plane à rebus
mundanis abstractus & seiunctus est, om-
nemque in Deo spem & delectationem
quærit, hic à mundi tristitia immunis est.
Oprime ait M. Auila, dubium non esse,
quin dolor ex desiderio nascatur, & quâ-
to plus desiderii, tanto plus doloris, &
quo minus desiderii, hoc minus doloris
est, & nullo vigente desiderio, quietem
nasci. Sic vt desideria tortores nostri sint,
& lictores, qui nos excruciant.

3. Est super-
ueniens tri-
bulatio.

Greg. l. 22.
mor. c. 14.

Aug. sup. il-
lud Psalmi:
Concepit do-
lorem, & pe-
perit iniqui-
tatem, &
ira. 14. sup.
Ioan.

M. Auila
pronuncia-
tum.

Desideria
sunt nostri
tortores.

4. Est indis-
ferentia.

Specialius de his agendo, & nobis ap-
plicando; dico Religiosi tristitiam inde
sæpe nasci, quod indifferens non sit ad
quicquid quod obedientia exigere pos-
set. Hoc ipsum est, quod frequenter so-
let illum tristem & melancholicum effi-
cere, & anxietate & dolore afficere. Si
mihi auferatur, quod mihi placet, si
mihi iniungatur, quod meæ voluntati
repugnat. Hinc ait S. Gregorius: *Qui aut*
non habita concupiscit, vt habeat, aut ad-
epta metuit, ne amittat: & dum in aduersis
sperat prospera, in prospera formidat aduer-
sa huc illucque quibusdam fluctibus volu-

Greg. l. 22.
mor. c. 14.

rit, ac per modos varios rerum alternan-
tium mutabilitate versatur. Religiosus ve-
ro qui indifferens est ad quicquid quod
obedientia ordinat, in eo que delectatio-
nem omnem ponit, vt Dei voluntati ple-
ne fiat satis; semper hilaris & lætus est, &
nemo eum hac læticia priuare poterit. Po-
terit quidem superior eum officio & col-
legio priuare, non autem delectatione,
qua hic fruitur, quod illum certo alicui
loco vel officio non alligat, sed solum vt
Dei voluntati vndiq; fiat satis. Ideoque
semper delectationem illam secum fert,
quocunq; loci fuerit, & quocunq; mu-
nere occupetur. Si ergo vsq; lætus & hila-
ris esse velis, omnem in hoc delectatio-
nem colloca, vt in omnibus Dei volun-
tati obsequaris, nec voluntatem huic vel
illi negotio applica, nec eandem tu ipse
complete stude: hoc enim medio ad dele-
ctationem non peruenies, sed infinita fa-
stidia & tædia tibi parabis.

s. Est super-
bia.

Maiores lucis gratia; quod vulgo tri-
stitia & melancholiae solet esse causa &
radix, non est melancholicus ille sed su-
perbiae humor, qui multum in animo no-
stro dominatur, vt diximus, dum de hu-
militate ageremus; & certum est, quam-
diu hic humor regnabit, nunquam tibi
tristitias & melancholias defuturas, sem-
per enim occasiones se offerent, & in tri-
stitia & dolore viuendū tibi erit. Ad quod
reduci potest, quod paulo ante diximus,
aliquem indifferentem non esse ad quid-
uis, quod obedientia imperabit; labore
nim & difficultas nō in officio, quod no-
bis proponitur, sita sunt, & maior labor &
difficultas in magnis officiis & dignitati-
bus, quæ appetimus inuenitur, sed in su-
perbia & honoris cupiditate: Hæc nobis
id laboriosum, & onerosum reddit, quod
facile & leue est; eamque nobis tristitiam
& melancholiam adfert: imo sola cogita-
tio & metus, si nobis tale quid iniunge-
tur, ad hoc sufficit.

Vnde facile colligere ait, ad huic tristi-
tia medendum, nullum aptius remedi-
um inueniri, quam humilem, & abiecto
loco contentum esse. Qui enim hoc fece-

rit, omni hac tristitia & inquiete liber erit,
& magna pace & tranquillitate fruetur.
Discite à me, quia mitis sum & humilis corde,
& inuenietis requiem animabus vestris. Matth. 11.
29.
Hoc modo hæc verba exponit S. Augu-
stinus, & dicit, si Christum in humilitate
imitemur, nulla nos in virtutum exerci-
tio laborem & difficultatem, sed ma-
gnam facilitatem & suauitatem sensu-
ros. Amor enim, voluntas & iudicium
propriū hic difficultatem pariunt; qui-
bus honoris, existimationis cupiditas,
deliciarum, commoditatisque deside-
rium accedunt. Quæ omnia impedi-
menta humilitas auferet & discit: Hæc enim
hominem se paruipendere & voluntati
propriæ ac iudicio renunciare, honores,
existimationem, omnia bona & delecta-
tiones temporales contemnere facit.
Quibus sublati nulla in virtutum exer-
cicio difficultas & labor, sed magna pax
& quies animaduertitur.

CAPVT V.

*Ad orationem recurrere, magnum
& efficax remedium esse ad tri-
sticiam profligan-
dam.*

AIT Cassianus, plurimum in quauis
Atristitiæ genere, ex quacunque etiam Cassian. l. 9.
de instit. re-
nunt. cap. vi-
timo.
In tristitia
ad orationem
confuge.
causa natæ conducere, ad orationem
confugere, & Deum cogitare & vitæ æ-
ternæ nobis promissæ spem ob oculos
habere. Hoc enim modo omnia nubi-
la fugantur, & serenitas redit, & abit tri-
stitiæ spiritus. Dauid enim citharam pul-
sante spiritus malus, qui Saul in uaserat,
fugiebat & illum deserebat. Hæcque
causa est, quod sanctus Iacobus in sua
Canonica nobis hoc remedium assi-
gnet. *Tristetur aliquis vestrum cres.* Iacob. 5. 13.
Dicitque Propheta Dauid se hoc remedio v-
sum fuisse: *Renuit consolari anima mea,*
memor fui Dei, & delectatus sum. Psal. 76. 4.
*Cantabiles mihi erant iustificationes tue, in loco pe-
regri-*

Psal. 118. 54. reginationes meae id est, erant mihi cantica solatium. Si ad tristitia nos liberandos, sufficit cum aliquo amico agere; quanto magis conducet cū Deo tractare: & eoq; Dei seruus & bonus religiosus ad fugandam tristitiam & melancholiam non hoc vtetur remedio, vt loquatur, distrahat & sensus effundat, nec vt vana & profana legat, multo minus canat; sed vt ad Deum recurrat & orationi se det: hoc eius solamen & quies esto.

Noe ex arca emisit coruū & columbā. quid significet. Simile. Examinant hoc sancti, quod in sacra scriptura habetur, quod quadraginta diluuii diebus elapsis, Noe arcae fenestram aperuerit, & coruum emisit, vt exploraret, an terra iam sicca esset, vt descenderet: qui ad illum reuersus non est; & statim post, columbam emisit, Quae (teste sacra scriptura) cum non inuenisset, vbi quiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam. Quærunt sancti, quandoquidem coruus reuersus non est, quod inuenit, vbi quieuerit pes eius, quomodo scriptura dicat, columbam non inuenisse, vbi quiesceret pes eius: respondent coruum lutum & cadauera sedisse, sed columbam albam, simplicem & bellam cadaueribus non pasci, nec luto & sordibus insidere; & idcirco in arcam reuersam, quod non inuenisset, vbi pes eius quiesceret, nec pedem figeret. Eodem modo Dei seruus & bonus religiosus delectationem in mortuis hisce & vanis mundi deliciis non reperit; & propterea vt columba ad cordis sui arcam reuertitur, & torum solatium & quies omniumque labium & tristitiarum, leuamen est ad orationem confugere Dei recordari, ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum accedere, & se cum Christo consolari, & suos ei labores exponere & dicere: Qui frui potest Domine me mactum esse, cum in domo tua & consortio sim? In verbo illo Regii Prophetae: *Dedisti latitiam in corde meo.* ait S. Augustinus: *Non ergo foris quarenda est latitia, sed intus in interiori homine, vbi habuit Christus, in ipso corde in illo cubiculo, vbi orandum est, vt Christus seruator noster docet.*

Refert de S. Martino Episcopo Seuerus Sulpitius, orationem laborum & defatigationum leuamen ei fuisse. Vti fabri ferrarii vt paulisper respirent à labore, soliti sunt, aliquot irritos malleorum ictus in incudem dirigere; sic & ille, dum orabat, putabat se quiescere. De alio quodam Dei famulo refertur, quod in cella sedens maxima tristitia & incredibili dolore repletus, quo Deus ad certum tempus illum exercere voluerat, audiuit vocem sibi intus in animo dicentem: *Quid hic ociosus facis & te consumis? Surge, & passionem meam perpende.* Surgens, cœpit maxima cum attentione passionis Christi mysteria meditari, & statim tristitia recessit, animum, & solamen recepit; & hoc exercitium continuans, nunquam amplius deinceps talem tentationem sensit.

De S. Martino. Seuerus Sulpitius.

B. Henricus Suso in horologio sapientia c. 14. Religiosus ex meditatione passionis Christi solatium inuenit.

CAPVT VI.

De consueta & ordinaria quadam tristitia radice, qua est, quod Deo quis, vt debet, non inserviat, & de magna letitia, quam bona conscientia secum adducit.

VNA præcipuarum causarum & radicum, ex quibus tristitia & melancholia proueniunt, est, quod quis non recte cum Deo ambulet, quo dicitur non secundum conditionis & professionis suae qualitatem gerat. Id quod quisque reipsa & in se experitur, dum enim magno cum feruore & solitudine profectui suo studet, tanta læticia & delectatione repletur, vt fere illam non capiat, dum vero, quod muneris sui est, non exequitur, tristis, & consolationis expers est: *Cor nequam grauabitur in doloribus,* ait sapiens: *Et cor prauum dabit tristitiam.* Propriæ & naturalis peccati conditio est, tristitiam & dolorem animo ingenerare. Quod & ostenditur in Cain, simulatque peccarat, significatum

Tract. 1. s. 102. Tristitia oritur ex negligentia de seruitute.

Eccles. 3. 16. Eccles. 36. 22. Propria conditio peccati est, tristitia, ostenditur in Cain.

Psal. 4. 7. Augustinus. Non ergo foris quarenda est latitia, sed intus in interiori homine, vbi habuit Christus, in ipso corde in illo cubiculo, vbi orandum est, vt Christus seruator noster docet.

Matth. 6. 6.

*Propria con-
ditio peccati
est tristitia,
ostenditur in
Cain.*

Genes. 4. 6.

ficatum est; dum enim inuidiam contra fratrem suum Abel concepisset, dicit S. scriptura: *Iratus est Cain vehementer, & concidit vultus eius.* Ducebat secum peccatum interiore furorem, & vultum demissum, & se in facie amaritudo & interior animi moeror prodebat. Et interrogabat illum Deus: *Quare iratus es, & cur concidit facies tua?* Cain vero non respondente, (nam hæc peccati conditio est) dicit Deus: *Nempe si bene egeris, recipies.* Fortitan non tibi constat, si bene egeris, lætitiã & delectationem te habiturum? Ideoque alius textus ait: *Nonne si bene egeris, leuabis caput tuum?* quod est, lætum esse. *Si autem male statim in foribus peccatum aderis,* pullans ostium, vt intret, cruciandi causa, quod statim exterius & in vultu tuo apparebit. Sicut enim virtus, quæ estrationi conueniens natura, magnam in animo lætitiã excitat; eodem modo vitium & peccatum magnam parit tristitiã; Sic enim quis secum dimicat & cum ratione, & conscientia vermibus in tus latrat, mordendo & rodendo viscera.

Bern. de interiori domo. c. 45.
Gravissima pena est mala conscientia.
Seneca.

Plutarchus epist. ad Fabricium.
Simile.
Mala conscientia est insar febris.

Dicit S. Bernardus: *Nulla pœna grauior est praua conscientia.* Mala conscientia propria agitur stimulis: si publica fama te non damnat, propria conscientia te condemnat, quoniam nemo potest seipsum fugere, quantumcunque fecerit. Hinc quidam Philosophus dicebat, nulli culpæ maiorem penam infligi posse, quam illam commississe, ob magnum cruciatum, quo propria conscientia male facientem affligit. Plutarchus hanc penam & cruciatum, qui ex mala conscientia prouenit, febris calori & frigori comparat; dicitque, sicut ægroti maiorem dolorem ex frigore & calore febris sentiunt, quam si sani, dum ob intemperiem temporis calent vel frigent; eodem modo melancholici & tristitiæ, ex culpis propriis oriundæ, de quibus conscientia nos accusat; maiore nos cruciatur & pœna afficiunt, quam quæ casu aliquo fortuito & infortunio procedunt, sine tamen culpa nostra. Et præsertim hæc frequeniores sunt in illo, qui iam

Deo delectari incipiebat, & recte progrediebatur, magno cum favore & diligentia, quam qui post resiliit, & tepide sua curat. Si quis diuitiis affluens ad paupertatem redigatur; maiore cum dolore & moerore, vitam agit, illo, qui nunquam nouit diuitias. Dum cui in mentem venit se quondam Deo cum deuotione & sollicitudine deseruisse, & gratiam ab eo impetrasse; iamque vero se longe alium ab illo animaduertit; non potest non summo dolore affici, & magnum interius sentire moerorem.

Si ergo tristitiam exulare, & semper hilarem & iucundum agere vitam exoptas; nullum efficacius hoc est remedium, quam recte viuere, & facere quod conditioni tuæ conuenit. *Vix nunquam esse tristis bene viuere.* ait S. Bernardus. Te ipsum excute, & causas remoue, quæ hanc generant tristitiã, hac ratione illa cessabit, & lætitiã aderit. *Bona vita semper gaudium habet, conscientia rei semper in pœna est.* Vti enim maior cruciatus non est; quam morsus & latratus peruersæ conscientia, eodem modo nec maiorem est inuenire in hac vita lætitiã & delectationem bonæ conscientia restimonia: *Non est oblectamentum super cordis gaudium secura mens quasi iugo conuiuium.* Sicut enim qui in conuiuio lætum & hilarem se exhibet missum varietate, & inuitatorum præsentia; sic & Dei seruus qui facit, quod debet, bonæ conscientia testimonio exhilaratur, & præsentia diuinæ odore, cuius pignora euidentia, & coniecturas in anima sentit. Secundum illud S. Ioannis: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.* S. Apostolus Paulus dicit bonam conscientiam paradisum, gloriam esse & felicitatem in terra. *Gloria nostra hac est testimonium conscientia nostra.* S. Chrysostomus ait bonam conscientiam ex bona vita oriundam omnem cordis tenebras amaritudines tollere & fugare, vt videre licet in sole, quo ex oriente nubila fugantur & dissoluntur; eodem modo, omnium tristitiæ copia in bonam conscientiam cadens, sic extinguitur,

Bernardus.

Bona conscientia semper habet gaudium.

*Eccles. 30. 16
Treu. 15. 15.*

1. Ioan. 3. 21.

2. ad Cor. 1.

*12.
Chrysostomus
25. ad popul.
Antiochen.*

guitur, ut ignis aliqua scintilla in profundum aqua repleto lacum cadens. Addit

Aggustinus.

S. Augustinus, quod ut mel non solum in se dulce est, sed & insipida quæque quibus miscetur, dulcia reddit; sic & bona conscientia non solum per se læta & dulcis est, sed & labores exhilarat & dulces & saposos reddit, secundum illud Prophetæ: *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum & dulciora super mel & fauum.* Per Domini iudicia, mandata eius & legis obseruationem intelligit, quæ non solum in se dulcia sunt, sed & omnes vitæ molestias dulces faciunt.

Psal. 18. 10.

Hist. eccles. p. 2. l. 4. c. 3.

Refert Ecclesiastica, historia, fidei & religionis persecutores nouum & insolitum quid inuentasse, nec reperire est aliquos præteritis temporibus idem excogitasse, estque huiusmodi, quod quicumque vocati, vel tormentis excruciatii fidem negassent, in carcerem cum sanctis martyribus coniciebantur, vt vero eorum pœna omni consolatione careret; non ibi detinebantur vt paulo ante de Christianismo accusati, sed vt homicidæ & malefactores. Notaturque ibi discrimen, etiam quantum ad exteriores gestus & oculos utrorumque; quia sancti Martyres ad tribunalia & tormenta & læti properabant, & diuini nescio quid in vultibus eorum elucebat, & vinculis vt monilibus exornabantur, & ex carceris graueolentia Christo & Angelis suauissime olentes apparebant, quasi non in carceribus sed odoriferis hortis detenti fuissent. Alteri vero mœsti, capitibus demissis horribiles visu, & omni deformitate deformiores exibant. Hos propria conscientia sæuius vexabat & excruciebat, quam compedes vincula, cathenæ & carceris fœtor: illis vero bona conscientia, & quietis & gloriæ spes dolores mitigabat, & recreabat: quod etiam boni plebri quæ experiuntur. Tanta enim est bonæ conscientie lætitia, vt frequenter bonus se tristem & excruciatum reperiens, vt omnem in partem oculos dirigens nihil reperiatur, quod eum solari queat; sed il-

Rodriguez exercit. pars 2.

los intus reflectens, & conscientie pacem & testimonium intuens, se confortatur & erigit: nouit enim omnia reliqua, qua etiam cumque ratione cadant, nihil ad negocium, nisi solum hoc, facere. Ex hoc res magnæ consolationis eruitur, & est eiusmodi, si bona conscientia, & Deo gratum esse, causa sit, ob quam quis lætus sit; eandem hunc spiritualementiam, signum euidentem & magnum indicium esse, aliquem bonam habere conscientiam & Deo placere, & in eius gratia & amicitia versari: ex affectu enim causa noscitur. Quod ideo recte S. Bonauentura annotauit, dum inquit: *Maximam inhabitantis gratia signum, est spirituales latitia. Lux orta est in se, & rectis corde latitia. Impii autem in tenebris ambulant, & in obscuritate & tristitia. Contritio & infelicitas: in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt.* Hæcque ideo vel præcipua causa erat, cur S. Franciscus in religiosis suis hanc spiritualementiam latitiam videri exoptaret, quod signo esset, Deum in illis habitare, & in eius gratia & amicitia versari. *Fructus autem spiritus est gaudium, dicit S. Paulus. Spiritus hanc latitia, quæ prouenit & nascitur, vt ex fonte, ex cordis puritate & vitæ munditia, fructus est sanctus Spiritus, & signum, quod ibi habitet. Tantoque gaudio afficiebatur sanctus Franciscus, dum hanc in religiosis suis latitiam videbat, vt diceret, si subinde contingat me à diabolo acedia & spiritus mœstia tentari, adspicio fratrum meorum & sociorum hilaritatem, & statim eorum visa latitia, tentatione liberor, quasi Angelos viderem. Videre seruorum Dei latitiam, qui in eius gratia & amicitia sunt, est quasi Angelos in mundo certere, secundum illud S. Scripturæ. *Vidi te quasi Angelum Dei. Et bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei.**

Ex bona conscientia latitia nascitur ex latitia bona conscientia.

Bonauent. in spec. discip. p. 1. c. 3. Psal. 96. 12. Psal. 61. 5.

Psal. 13. 3. 1. p. 1. c. 26. Chon.

S. Franciscus desiderium.

Ad Gal. 5. 22.

Seruorum Dei latitiam videre, est, quasi Angelos videre. Esther 15. 16. 1. Reg. 29. 9.

CAPVT VII.

Aliquam bonam & sanctam esse tristitiam.

Dicit quis: Ergone semper lætandum nobis est: Nunquamne tristandum

ec dura

*Basil in reg.
brevib. 192.
& 194.*

*Matth. 5. 5.
Leo Papa.
Cassian. 1. 9.
de instit. ro-
nunt.*

*Duplex est
tristitia mun-
dana.*

S. Apollonius

Psal. 31. 11.

*Ad Theosal.
4. 12.
Ioan. 11. 35.*

*1. Ad Cor. 7.
30.*

dum annon aliquam inuenire est tristitia bonam? Huic quaestioni respondet S. Basilius, aliquam inueniri tristitiam bonam & vilem. Vna enim octo beatitudinum, quas Christus in Euangelio ponit, Beati, inquit, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Dicit S. Basilius & Leo Papa & Cassianus, duo esse tristitiæ genera, altera mundana, dum quis ob quidpiam mundanum tristatur, vt de aduersis & laboriosis. Hancque dicant seruorum Dei non esse. De S. Apollonio in vitis patrum legitur illum ad discipulos ita verba fecisse, quod diceret seruos Dei, qui Deo confidunt, & regnum caelorum sperant, non oportere trisari. Tristentur (aiebat) gentiles & Iudæi & alii infideles, & plangent continue peccatores; iusti vero, qui viuæ spe æterna bona expectant, lætentur & exultent. *Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde.* Si enim caduca & terrena amantes de eorum felici successu gaudent; quanto maior nobis gaudendi & exultandi in Deo & in gloria æterna, quam speramus, occasio esse debet. Hinc est quod S. Apostolus Paulus non vult nos nimio dolore de amicorum & cognatorum morte affici: *Nolumus autem vos fratres ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent.* Non absolute dicit, ne tristemur, aliquem enim de hoc mœrore ostendere, naturale & non malum est, sed bonum & amoris signum: Quod & Christus seruator noster ipse ostendit, & lachrymatus est in Lazari amici sui morte, vt & adstantes dicerent: *Ecce quomodo amabat eum.* Sed S. Paulus dicit, ne tristemur sicut infideles, qui alteram vitam non sperant, sed vt moderata tristitia sit, nos consolantes breui mutuo nos in caelo visuros; quodq; ille nos præcesserit, illum breui secuturi. Sicut quamuis mundana & huius vitæ negocia non possimus non dolere, quia homines sumus; tamen monet in his non persistendum, sed solum obiter illa tangenda esse. Qui flent, dicit Apostolus quasi non flentes, & qui gaudent, quasi non gaudentes.

Alia tristitia spiritualis & secundum Deum est. Hæc bona, vilis & seruis Dei conueniens est. Hæc quatuor modis gigni aiunt S. Basilius & Cassianus primo ex peccatis contra Deum commissis, secundum illud S. Pauli Apostoli: *Gaudes non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam, contristati enim estis secundum Deum: quia enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur.* Quod quis peccata sua plangat, tristetur & doleat se Deum offendisse, hæc bona & secundum Deum tristitia est. Adfert S. Chrysostomus suo ingenio dignam rationem. Nullam in mundo damnum, dolore, mœrore vel tristitia reparatur, nisi solum id, quod ex peccato incursum est; ideoq; in nulla alia bene impeditur dolor & tristitia, nisi in hac. Omnia enim reliqua non solum non mœrore & tristitia reparantur, sed potius eo augentur & crescant: damnum vero peccati, tristitia & dolore restauratur; ideoque nobis plangendum est.

Secundo tristitia hæc ex aliorum peccatis nascitur, quod videmus Deum offensum & spretum, & legem eius violatam. Hæc & bona tristitia est; quo ex Dei amore, & diuinæ gloriæ & salutis animarum zelo proficiscitur. Hincq; videre est sanctos illos Prophetas & magnos Dei amicos debilitatos & consumptos dolore & tristitia, dum peccata & offensiones contra diuinam eius Maiestatem aduerterent, quibus ipsi remedium adferre non poterant: *Defectio tenuit me, pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam.* Tātus erat affectus, quæ ob hæc causam sentiebat Propheta Dauid, vt animi dolor corpus debilitaret, & sanguinem inficeret. *Tabescere me fecit zelus meus, quia oblitii sunt verba inimici mei. Et vidi prauaricantes, & tabesceram, quia eloquia tua non custodierunt.* Sanguis in corpore putrefcebat, dum videret iniurias & transgressiones contra Deum factas. Et Propheta Ieremias huiusmodi & similibus plantibus gemitibusque scateret. Hanc tristitiam dicit nos valde decere, & nobis propriam esse;

nam

*2. Spirituali.
Idem, Aug.
serm. 11. ad
fratres in e-
remo hæc ori-
tur primo ex
peccatis pro-*

*2. Ad Cor. 7.
9.*

Chrysostomus.

*2. Ex peccatis
aliorum.*

*Psal. 118. 73.
139. 158.*

nam instituti nostri finis est, vt Dei nomen sanctificetur & glorificetur ab vniuerso mundo, & ideo dolorum nostrorum maximus ille merito esse deberet, ne id, sed contrarium accideret.

3. Ex perfectionis desiderio desiderio nasci potest quod in eo consistit, vt tanta teneamur cupiditate in perfectione progrediendi, vt semper suspiremus & ploremus, quod meliores non simus & perfectiores, secundum quod Christus in Eu-

Matth. 5. 6. *Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur; Et Deus desiderium eorum explebit.*

4. Ex desiderio & contemplatione patriæ celestis. Quarto solet & in seruis Dei sancta quædam oriri tristitia ex gloriæ contemplatione & celestium illorum bonorum desiderio, quod se ab illis exulare & ea differri videant. Vt filii Israel in exilio suo Babylónico plorabant, dum terræ promissionis recordarentur: *super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.* Desiebat & Propheta David huius vitæ exilium: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Illud; Ad te suspiramus gementes & flentes filii Euz in hac lachrymarum valle, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Psal 136. 1. *Super flumina Babylonis, illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.*

Psal 119. 5. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* Illud; Ad te suspiramus gementes & flentes filii Euz in hac lachrymarum valle, suspirium est, quod suauem Dei auribus harmoniam reddit.

Ponit Cassianus signa, vt dignoscatur, quæ bona & secundum Deum, & quæ mala & diaboli tristitia sit. Dicit priorem obedientem, affabilem, humilem, mansuetum, suauem & patientem esse; denique quandoquidem ex Dei more nascitur; in se omnes S. Spiritus fructus comprehendit, quos S. Apostolus Paulus recenseret in huc modum: *Fructus autem spiritus sunt: Charitas, gaudium, pax, longanimitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia.* Tristitia autem mala & diaboli, aspera, impatiens, rancotis, & inutilis amaritudinis plena est, nos ad diffidentiam inclinans & desperationem, & ab omni bono nos separans & seiungit: præterea mala hæc tristitia nullum secum solamen aut latitiam fert. Latitia vero bona & secundum Deum (dicit Cassianus) est quodammodo læta, & secum solatium, robur, & vigorem magnam

ad omne bonum adducit, vt videre est discurrendo per quatuor prædicta tristitiæ genera. Dum enim quis peccata plangit & vna ex parte tritari videtur, tamen ex altera consolationem magnam sentit. Res ipsa docet quam læti sumus, & abunde satisfactum nobis sit, dum exacte & plene peccata nostra deseuimus. Et vnum eorum, ex quibus dignoscitur differentia & prærogatiua magna, quæ est inter spirituales & seruorum Dei vitam, & eorum qui mundo famulantur, in hoc consistit, quod serui Dei maius gaudium & latitiam in animo sentiant, peccatis iam deploratis, quam mundani in omnibus delectationibus & deliciis suis. Idque probans S. Augustinus perpendit, dum ait: si hoc primum sit quorum operum eorum, qui Deo seruire incipiunt, si iustorum planctus, si eorum tristitia, tantum illis delectationem adfert; quid & quantum, credendum foret, dulcedinis illos experturos, dum Dominus illos in oratione consolabitur, & iubilos illos spirituales impartietur, quos electis impertiri solet? Quid fiet, dum omnes ex eorum oculis lachrymas absterget & siccabit: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Si quis ergo vlt alterle-remias, aliena semper peccata plangit; facile aduertere est, quantam ille in anima dulcedinem delectationem & satisfactionem sibi parat, nam bonorum filiorum indicium est, bonum zelum honoris paterni habere. Quid suauius & iucundius esse potest, quam semper ad perfectionem anhelare & suspirare, & desiderare nos inuicem in celesti illa patria videre? Dicit S. Augustinus: *Quid enim pulchrius, quidque dulcius quam inter tenebras huius vitæ multaque amaritudines, diuina dulcedini inhiare, & æterna beatitudini suspirare, illicque teneri mente, ubi vera haberi gaudia certissimum est.*

Et hinc aduertere erit latitiam, quam in Dei seruis requirimus non vanam esse nec illam, quæ in risu & ociosis verbis, nec in facetiis, & lepore consistit, nec

Augustinus.

Apo. 21. 4. 22

huiusmodi, vt quis omnibus obuiis lo-
 quatur, hæc enim non seruorum Dei, sed
 distractio, libertas, & dissolutio foret.
 Quod requiritur, est exterior lætitia,
 quæ ex interiori redundet, secundum il-
 lud sapientis: *Cor gaudens exhilarat fa-*
ciem. Vt enim spiritus tristitia sic in cor-
 pus redundat, vt non solum carnem, sed
 & ossa consumit & exsiccat: nam spiritus

Prov. 17. 13.
Prov. 17. 22.

tristis exsiccat ossa; eodem modo interior
 lætitia in corpus adeo redundat, vt etiam
 in vultu appareat. Ideoq; de quibusdam
 sanctis legitur, in vultu lætitiæ & hila-
 ritatem quandam ita eluxisse, vt lætitiæ
 & pacem interiorem animæ testa-
 retur. Hæc est illa nobis ne-
 cessaria læti-
 tia.

TRACTATVS SEPTIMVS.

DE THESAURO ET MAGNIS

BONIS, QUÆ IN CHRISTO HABEMVS.

Et de modo in meditando sanctæ eius
passionis mysteriis seruando, &
fructum inde nobis
eruendo,

CAPVT I.

De thesauro & magnis bonis, quæ in Christo
habemus.

Galat. 4. 4.

Aubi venit plenitudo tem-
poris, misit Deus filium su-
um factum sub lege, ut eos,
qui sub lege erant, redime-
ret; ut adoptionem filiorum
Dei reciperemus. Dicit S.

Tempus gra-
tia dicitur &
est, quo filius
Dei carnem
assumpsit.

Apostolus Paulus: Alia omnia tempora
gratiæ inania fuerunt, hoc tempus ea &
donis spiritualibus plenum est, & propterea
bono iure tempus legis gratiæ dicitur,
hoc enim nobis hæc gratia data est, quæ
est fons, principium & origo omnium
gratiarum. Misit Deus filium suum homi-
nem factum, ut nos à peccato liberaret, &
à potestate & seruitute diaboli sub qua
eramur redimeret. Nunc princeps huius
mundi eicietur foras, ut nos cum Deo in
gratiam reduceret, ut nos filios suos ado-
ptiuos efficeret, ut nobis cæli portas,
quas peccatum ocluserat, aperiret. Post
calamitosum illum primorum paren-

Ioan. 12. 31.
Deus filium
suum promi-
sit & misit
saluatorem

tum nostrorum lapsum, quo sibi &
nobis beatum iustitiæ originalis sta-
tum amiserunt, in quo à Deo creati e-
rant, & infinitis miseris se & posteros
suos subiceerunt. Deus fecit hominem re-
demptorem, & ipse se infinitis miscuit quaestionibus,
vnum ipsis reliquum fuit solatium, inter
tot tribulationes, quod postquam Adam
peccauerat, Deus serpenti maledicens,
promiserit certo se tempore vnigenitum
suum daturum, quæ factus homo, & pro
nobis passus, malis illis eriperet, in quæ
ob peccata cecideramus. Inimicitias ponã
inter te & mulierem & semen tuum & semã
illius, ipsa cõteret caput tuum Hoc promi-
so, valde consolati fuere, penitentiam
que egere, & filios suos docebant, quod
felicem statum, quem habuerant, amissi-
sent ob peccatum, sed Redemptor ventu-
rus esset, cuius virtute seruarentur. Hoc
promissum post Deus saepe confirmauit,
ec 3 præ-

& redemptio-
nem mundi.

Ecccl. 7. 30.

Gen. 3. 15.

præsertim iis, qui plus cæteris placuerunt
 ut Abraham, Iacob & David, pollicens,
 Seruatorem ex eorum semine nascitu-
 rum. Idque tota Iudæorum religio doce-
 bat, & Prophetæ mira de hoc aduentu
 prædicabant, eumque multis clamoribus
 suspiriis & orationibus expectabant: *E-*
mitte Agnum Domino Dominatorem terra
Vitam dirumperes caelos, & descenderes:
Rorate caeli desuper, & nubes pluant iustum,
aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Et
 in Canticis Sponsa optabat & dicebat:
Quis mihi det te fratrem meum, sugentem u-
bera matris meæ, ut inueniam te foris, & de-
osculer te, etiam me nemo despiciat? quan-
 doquidem Deum fratrem habeo. Et hæc
 erat gentium expectatio: *Et ipse erit ex-*
spectatio gentium. Ut captiui redemptio-
 nem expectabant, & hac spe alebantur,
 & in virtute eius, qui venturus erat pec-
 cata remittebantur, ut enim nos credi-
 mus illum venisse, sic ipsi, illum venturum
 credebant, & ideo nominabant eum, qui
 venturus est: idque illud ipsum est, quod
 petebatur à S. Ioanne Baptista: *Tu es qui*
venturus es an alium expectamus?
 Vbi ergo venit plenitudo temporis,
 dum iam hora aderat, qua Deus decreue-
 rat magnam hanc mundo misericordi-
 ani exhibere, misit filium suum unigeni-
 tum. Noluit Deus statim remedium mite-
 re, ut homines magis exploratam suam
 haberent miseriam, & remedium efflaga-
 rent, & plaris aestimarent, cum daretur.
 Frequenter non vult nobis mederi Deus,
 nec nos consolari, veni nostram insufficien-
 tiam agnoscamus, & quâ nobis necesse sit
 ad Deum cõfugere, & nihil nobis adscri-
 bere. Postquam ergo decreuerat Deus nos-
 tris miseris mederi, & venit illud tam fe-
 lix & desideratum tempus, quo nullus di-
 gne & debite, lapsus illum reparare, nisi
 ipse Deus, poterat nec sat virum haberet
 homo, ut fugeret, nec quidem Angelo-
 rum vires sufficerent, ut hominem erige-
 rent, diuinis opus erat viribus, & qui re-
 demptor: eum culpæ satisfactione facien-
 da erat, & hæc satisfactio poenaria esse &
 passua debebat, Deus vero in sua substan-

tia & natura pati non poterat; inuenit di-
 uina sapientia hoc medium & mirandam
 inuentionem, ut filius Dei homo fieret, &
 duabus naturis, diuina scilicet & huma-
 na in vnâ personam vnitis, ipse hoc ma-
 ximi ponderis negotium redemptionis
 humana perficeret. Inuentio sane sapien-
 tiæ & bonitatis plena, quæ Dei magnitu-
 dinem & infinitam potentiam declararet
 clarius quam aliquid eorum operum,
 quæ in mundo fecerat. Ideoque à Deo
 petit Propheta: *Excita potentiam tuam, &*
veni, ut saluos facias nos. Petit ut in hoc ad-
 uentu potentiam suam demonstraret, opus
 enim maiorum virum erat, quam in
 mundo Deus facere poterat. Hinc San-
 ctus Augustinus ait, magnum fuisse opus
 mundum creare, & tam perfectas creatu-
 ras, & potestatis eius signum fuit, & pro-
 pree Ecclesia canit: *Credo in Deum Pa-*
trẽ omnipotentem Creatorem caeli & ter-
ra? redemptioni tamen mundi compa-
rata, quasi nihil est.

Hincque est, quod David creatio-
 nem nominet opus digitorum Dei. *Quo-*
niam videbo caelos tuos, opera digitorum
tuorum, lunam & stellas, quæ tu fundasti.
 Psalmo octauo, versiculo quarto.
 Dum vero fit mentio de redemptione ge-
 neris humani, vocatur opus brachii: *Fe-*
cit potentiam in brachio suo. Quantum inter
 brachium & digitum interest, tantum
 & inter vnũ & alterum onus. Et non
 solum hoc opus Dei potentiam & magni-
 tudinem, sed & hominis ostendit, & quã-
 ti illum faciat, & multo plaris, quam in
 creatione.

Hincque ait Ecclesia: *Deus qui huma-*
na substantia dignitatem mirabiliter condi-
disti, & mirabiliter reformasti. Multum de-
 dit homini Deus eum creando, sed plus
 dedit redimendo. Dicit Sanctus Leo Pa-
 pa; Deum hominem ad altissimũ statum
 extulisse, dum illum ad imaginem & simi-
 litudinem suam creauit, sed magis illum
 extulisse & nobilitasse, dum se, Deus
 non solum ad hominis imaginem & simi-
 litudinem, sed verum hominem fa-
 ceret.

Isai. 16. 1.
 Isai. 64. 1.
 Isai. 45. 8.

Cant. 8. 1.

Gen. 49. 10.

Matth. 11. 3.

Incarnatio
 filii Dei ma-
 ius opus est
 creatione
 mundi.

Psal. 79. 3.

Luc. 51.

Leo Papa. 6.
 Aug. ser. 19.
 de tempo.

Plus nobis
per Christum
datur, quam
ab Adam sit
oblatus.

Tanta & tam innumera bona ex Dei incarnatione vt nos redimeret, sumus assecuti, vt & culpam Adæ mundo vtillem reputare oporteat. Sicut Ecclesia Sabbato sancto in mentis excessum rapta compuncta & Sponso suo se oblectans canit: *O felix culpa, qua inuicem ac tantum meruit habere Redemptorem!* O certe necessarium Adæ peccatum, quod Christi morte deletum est! O felix malum, ex quo tantum ad homines manauit bonum! O felix infirmitas, cui tali medicina medicatum est! Plus nobis per Christum datur, quam per Adam oblatus est. Maius est redemptionis emolumentum, quam culpæ detrimentum. *Non sicut delictum, ita & donum: Romanorum 5. versiculo 15.* ait Sanctus Apostolus Paulus ponderans maiorem fuisse gratiam, quæ mundo per Christum collata, quam damnum, quod Adæ culpa illatum est. Er Sanctus Bernardus idem Sancti Pauli allegans testimonium ait: *Rebementer quidem, Dilectissimi, vir uirum & mulier una nocuere, sed gratias Deo, per unum nihilominus uirum, & mulierem unam (quæ Christus & uirgo sunt) omnia restaurantur, nec sine magno scenore gratiarum, neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni estimationem, beneficii magnitudo.* Innumera & ineffabilia sunt bona & thesauri maximi, quos in Christo habemus. Dicit Sanctus Paulus, à Deo sibi hanc datam gratiam, vt gentibus prædicaret & exponeret has diuitias & inestimabiles thesauros, dum ait: *Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi.* Hac gratia nos iam indigemus. Dicebat ipse Christus Samaritana: *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere.* O mulier si gratia quem mundo exhibuit Deus, illudque tam excellens donum, tibi nota essent quod promiserit filium suum se daturum quam & dedit. Hoc donum doni nomine dignum est: hoc enim, omnia Dei dona comprehenduntur: *Omnia nobis cum illo donauit.* Utinam donum hoc, & bona que

in illo recipimus, noscimus & intellexeremus! Utinam hanc nobis auri venam aperiret, si hanc nobis fodinam ostenderet & thesaurum hunc grandem declararet, quam diuites, quam felices essemus! Hanc Sancto Augustino Deus fecerat gratiam, hincque ille dicebat: *Domine, qui tibi ob creationis beneficium non seruit, infernum ille meretur, sed qui tibi ob redemptionis beneficium non seruit, nouo illo inferno opus est.*

Narratur de patre Magistro Auila tantum hic habitum contraxisse, vt si quis aliquod sibi à Deo impensum beneficium miraretur diceret: Non hoc mirare, sed potius obstupescere & mirare quod tam te amauerit Deus vt pro te homo fieret. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret.* Ioannis tertio versiculo decimosexto. Nequibat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes exprimere quanto altitudinis gradu Deus nos amaret, sed amorem ex dono metitur. Ex summitate doni nobis collati, metiendus amor, quo nos dilexit, quantum enim donum, tantus fuit & amor. Deus ergo tantoperè mundum dilexit, vt nobis filium suum unigenitum daret, vt ille homo fieret, vtque illo moriente nos uideremus: *o mira circa nos tua pietatis dignatio* Canit Ecclesia: *o inestimabilis dilectio charitatis! Vt seruum redimeres, filium tradidisti.* Quis tale quid cogitare, quis tam temerarius esse auderet, qui apud Mauros captos, vt à Rege suo peteret: *Domine, mitte huc filium tuum unicum,* vt hic inter infideles hos moriatur, vt me redimat. Quod ergo non auderes eloqui, nec imaginari, nec in cogitationem tuam cadere posset, Deus pro te facit.

Neque nos solum captiuitate liberauit, sed & ad filiorum Dei dignitatem extrulit: nostram induit naturam, vt suæ nos participes redderet, Deus se hominem fecit, vt nos Dei filios faceret. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filii*

Augustinus.

In Sabbato
sancto.

Christus factus est homo
vt nos faceret
filios Dei.

1. Ioan. 3. 1.

Ber. ser. 7. de
B. Maria de
uerbis Apoc.
12. Signum
magnum in
initio.

Eph. 3. 8.

Ioan. 4. 10.

Act. 8. 32.

filii Dei nōminemur & simus (dicit S. Ioannes) vt que verē Deum Patrem nominare, & Iesum Christum eius filium fratrem possimus. Ideoque ait S. Paulus non deignatur nos vt fratres habere, & nominare. *Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis.* Sed potius videtur ille gloriari, & sapius hac voce vtitur, & pleno ore fratres nos nominat. Quid ergo amplius exoptandum ei, qui Deum patrem & Iesum Christū fratrem habet, in quorum manib. omnis potestas in cælo & terra est: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra?* Dum fratres Ioseph videbant eum in Ægypto in summo dignitatis gradu collocatum, & toti Ægypto dominantem, & Pharaonem omnia regni negocia per ipsum expedientem, dum dicerent: *Ite ad Ioseph* postquam Ioseph eos eo metu, quo ab eis sibi illatam iniuriam correpti erant, liberaasset, & necessaria quæque offerret, & diceret: *Nolite time-re, ego pascam vos,* quam læti & hilares erant? Omnes ad se accedere voluit, currus dedit, quibus bona sua adueherent: *Venite ad me, & ego dabo vobis omnia bona Ægypti.* Gencl. 45. versiculo 18. Idem & nobis facit Christus Seruator noster, qui frater noster est, & nos amat plus, quam Ioseph fratres suos, omnes nos secum ducere vult. *Pater quos dedisti mihi, volo & ubi sum ego, & illi sint mecum.* Ioannis 17. versiculo 24. Dicit ipse apud Sanctum Ioannem. *Currus dat, vt eo veniamus, quæ rot Sacramenta & laetitia sunt, vt eo perueniamus.*

Christus & noster redemptor est & mediator apud Deum.

Sin transgressiones & peccata, quæ in illum commisisti, se offerat, cum illa propter penitentiam oblitus est. Idque non sufficit, sed præterea mediator noster est & intercessor apud Deum Patrem, vt misericordiam & veniam impetret. Hocque ipso nos confirmat Sanctus Apostolus & Euangelista Ioannes: *Filioli hæc scribo, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum,* 1. Ioannis 2. versiculo 1. Et Sanctus Apostolus Paulus dicit, ideo

Christum cælos ascendisse, vt officio aduocati & patroni pro nobis fungatur ante Patris tribunal. *Vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.* Hebræorum 9. versiculo 4. Assumat S. Bernardus eum in cælo Patris cœlesti vulnera monstrare & exhibere dicens, illa se nostri causa eiusque mandato accepisse, ne permittat perdi, quod tam caro emptum est. Vt sanctissima Angelorum Regina benedicto filio suo ostendit vbera, quæ suxit, pro nobis intercedens; sic & filius vulnera cœlesti Patri, quæ pro nobis accepit, ostendit. Hancq; dicunt Sancti causam esse, quod post gloriosam resurrectionem voluerit eorundem signa & foramina superesse.

Refert Sacra Scriptura post mortem Iacob fratres Ioseph adiisse, verentes ne iniurias sibi illatas, quas viuente patre non vltus erat, vlcisceretur, & dixisse: *Pater noster mortis suæ tempore nullum filii maius optabat bonum, quam vt frater iniurias sibi illatas obliuiscatur & ignoscat, & Nos quoque oramus vt seruo Dei patri tuo dimittas iniquitatem hanc.* Bene notandum: iniurias patri non fuisse illatas, sed paternus amor filiorum delicta, sua facit. Eodem modo & Christus Seruator noster, magno illo erga nos amore scelera & peccata nostra, sua facit, quandoquidem illa in se suscepit, & nobis fideiussor factus est. *Posuit Deus in eo iniquitates omnium nostrum. Et iniquitates eorum ipse portabit.* Esaiæ 53. versiculo 6. & 11. Dicit Isaias. *Eamus ergo & nos eadem cum legatione & petitione ad æternum Patrem, & dicamus ei: Pater æternæ, dimitte filio tuo Iesu Christo hæc mea peccata, nihil illi hora mortis magis commendatum fuit. Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Quis ergo iam de venia desperet? *Habemus sanguinis adhesionem melius loquentem quam Abel.* Dicit Apostolus Paulus. *Habemus Christi sanguinem, qui pro nobis clamat melius, quam sanguis Abel, hic enim clamat & vindictam petit; sanguis vero Christi misericordiam clamat illis, pro quibus effusus*

Bernardus.

Gen. 50. 20.

Luc. 23. 34.

Heb. 12. 24.

sus est, & qui effunderunt. Dum ergo peccatorum & miseriarum tuarum multitudinem & copiam diabolus tibi ob oculos ponit, vt te ad desperationem & diffidentiam redigat; tu oculos in Christum dirige, & imagineate, illum te manu ad Patrem ducere, & pro te respondere & loqui, vt aduocatum & patronum, & confusionem verecundiamque tuam suis meritis & officiis Patri exhibitis tegere, & velare. Hoc modo notum rultus animum recipies, & diffidentia in spem vertetur, & tristitia in lætitiā, ipse enim nostra est iustitia, sanctificatio & redemptio, vt Sanctus Apostolus ait: I. ad Corint. I. vers. 30. *Qui factus est nobis iustitia & sanctificatio & redemptio.*

Sanctus Ambrosius inquit: *Omnia inquitur habemus in Christo, & omnia Christus est nobis. Si vulnus curare desideras, medicus est. Si febris astringas, fons est. Si granaris iniquitate, iustitia est. Si auxilio indiges, virius est. Si mortem times, vita est. Si cœlum desideras, via est. Si tenebras fugis, lux est. Si cibum quaris, alimentum est.*

Quodcumque desiderare potes, & quocumque indiges, in illo inuenies. Et alibi dicit: *Si in te surrexerit lupus, petram cape, & fugit: petra tua Christus est: si ad Christum confugias, fugit lupus, nec terre te poterit. Hanc petram quaesuit Petrus, cum iitubaret in fluctibus, & inuenit, quod quaesuit, quia dexteram amplexus est Christi, & à periculo liberatus est.*

Sanctus Hieronymus in illud Pauli: *De cætero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius, induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli;* dicit ex eo quod sequitur, & ex omni eo, quod in Sacra Scriptura de CHRISTO Seruatore nostro legitur, manifesto colligi, arma omnia, quibus nos Apostolus iubet indui, esse Christum Seruatorem nostrum: quasi diceret *Induite IESVM CHRISTVM.* Et probat, quomodo Christus lorica, galea, thorax, scutum, & anceps noster gladius

Rodriguez exercit. pars 2.

est, & framea *utraque parte acuta*: & omnia reliqua arma. Apocal. I. v. 16. & cap. 2. v. 12.

Hinc arma nobis induenda, quibus nos armare debemus, vt omnibus temptationibus diaboli resistamus, & contra eius fraudes & insidias nos muniamus, & victoria potiamur; sunt Christi virtus; sic, vt Christus nobis omnia sit, & omnia in illo habeamus. Vtque illud euidētius intelligamus; Sacra Scriptura innumera illi nomina dat: cuiusmodi sunt: Rex, Magister, Pastor, Sacerdos, Medicus, Amicus, Pater, Frater, Sponsus, Lux, Vita, Fons, & alia similia. Sicut enim in illo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi (vt ait Sanctus Apostolus Paulus) eodem modo & nostri thesauri & diuitiæ in illo sunt reconditi, in ipso enim omne nostrum bonum & remedium constitutum est, & si opera nostra alicuius sint meriti, ex ipso est, ipsiusque sanguine tincta, valorem habent. Vt S. Iohanni in Apocalypsi dictum est, omnem illam multitudinem, quam ante thronum DEI videbat, albis & fulgidis vestibus indutam, & habentem palmas in manibus; illos fuisse, qui *vestes suas lauerunt & dealbauerunt in sanguine Agni.* Omnia bona nostra, sunt vt partes & reliqua quædam diuitiarum Christi. Quæcumque nobis adueniunt bona per illum veniunt, & eius merita. Per illum à temptationibus & periculis eripimur, per illum omnes virtutes consequimur, denique omnia in Christo habemus, & per CHRISTVM omnia nobis impetranda sunt.

Ideoque Ecclesia omnes orationes & petitiones claudit & finit, dicens: *Per Dominum nostrum Iesum Christum, secundum illud Prophetæ: Protector noster adspice Deus, & respice in faciem Christi tui.* Ignosce peccatis nostris per amorem, quo illum prosequeris, quandoquidem pro iisdem in cruce mortuus est. Conuertere oculos in vulnera, quæ pro nobis accepit, & nostri miserere. Si Abraham, Iacob & Dauid tantum seruitio suo efficere

ff potuc,

Ambr. l. 2. de virginis. Omnia habemus in Christo, & omnia nobis Christus est.

Ambr. l. 6. lxxxviii. c. 4.

Hieronymus. Ad Ephes. 6. 10.

Ad Colos. 2. 3.

Apocal. 14.

Psal. 33. 10.

potuerunt in Dei praesentia, ut illum placarent, & manum teneret, ne populum castigaret; idque non solum impetrarint, sed & ut eorundem intuitu & causa, multis eundem beneficijs & gratis afficeret, ut videre est, Deum multis locis dix-

Esai. 45. 4.
& 4. Reg. 19
34. ille & declarasse: *Propter seruum meum Iacob & Israel electum meum, & propter Dauid seruum meum.* Quanto plus Pater æternus propter IESVM CHRISTVM

Matth. 17. 5.

filium suum faciet, in quo sibi complacuit, ut ipsemet his verbis testatur: *In quo mihi bene complacui.* Hinc ait Sanctus

Ad Eph. 1. 9.

Apostolus Paulus: *Gratificauit nos in dilecto filio suo.* Et ipse Christus dicit & affirmat, quod quodcumque Patrem in eius nomine petemus, se facturum, nam

Ioann. 14. 13.

ait: *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo; hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio.*

Luce 10.

Quanto iure Angelus ad Pastores aiebat ipso natiuitatis Christi die, & per illos ad nos: *Ecce enim euangelizo, vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus.* Et non vnum hoc, sed multa gaudia & bona sunt. Mouet hic Origenes quaestiones, quare loquente Esai-

Esai. 52. 7.

Ad Rom. 10.

13.

Christus omnia nostra causa fecit.

saia in singulari: *Annunciantis bonum;* Sanctus Paulus hunc locum allegans in plurali dicit: *Euangelizantium bona;* respondet Christum non vnum solum, sed omnia bona esse. Ipse salus nostra, vita nostra, resurrectio nostra, lux mundi, veritas, via porta caeli, sapientia, potestas & omnium bonorum thesaurus est, pro nobis natus, pro nobis mortuus est, ut viuamus, pro nobis resurrexit, ut resurgamus, pro nobis caelum ascendit: dixit enim: *Vado parare vobis locum. Et expedit vobis, ut ego vadam.* Et inde S. nobis misit Spiritum. *Dedit dona hominibus.* Et à Patris dextera, ubi sedet, continuos nobis fauores & gratias mittit.

Cyprianus.

Inquit S. Cyprianus, & hanc causam fuisse, quod vulnerum loca cicatricibus abducta non fuerint, sed aperta manserint, ut demonstraret foramina hæc, quasi fontes gratis & thesauris fluentes man-

sisse & continuo maxima cum liberalitate fluere & manare, ut sicari non possint. *Manus eius carnatiles, aurea, plena, hyacinthis.* Aureas manus & lapidibus pretiosis plenas habet, & quia perforatae, manant ex foraminibus, dona. Concludamus ergo eo, quo Sanct. Apostolus Paulus modo concludit: *Habentes ergo Pontificem magnum, qui penetravit caelos, Iesum Filium Dei, qui sedet ut mediator & intercessor ad Patris dexteram, & ei æqualis est: Adeamus cum fiducia ad thronum gratie eius, ut misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.*

Ad Hebr. 4.
14. & 16.

De S. Bernar. in eius vita legito, quod in quadam ægritudine quam habuit, raptus sit in extasin, & videbatur sibi ante Dei tribunal duci, & se ibi à diabolo accusari, & dici, quod gloriam non mereretur. Cui Sanctus respondit: Fateor gloria indignum esse, sed Domino meo IESV CHRISTO illa debetur, & duplici ille titulo caelos possidet; priore, quod vnigenitus Patris æterni sit, posteriore, quod illos sanguine suo mercatus sit, Patri obediendo vsque ad mortem. Ipse priorum horum duorum titulorum contentus est, & posteriores mihi donauit, cuius virtute ius meum in caelos vendico, & in hoc confido. Hoc responso Diabolus confusus est, & iudicij forma & tribunal euauit, & Sanctus ad se rediit.

Bernardus.

Huic ergo nobis confidendum est, & omnis eo spes dirigenda. Iacob & maioris natu fratris veste indutus benedictionem à patre obtinuit, vestimus & nos IESVM CHRISTVM fratrem nostrum maiorem, tegamus nos pellibus agni immaculati, ipsius meritis & passione nos muniamus, hocque modo æterni Patris benedictionem consequemur.

Ge. 27.

* *
* *

CAPVT II.

Quam utilis & Deo grata sit Pas-
sionis Christi Seruatoris
nostri medita-
tio.

Aug. ser. 23.
ad fratres in
oremo.
Passionis
Christi medi-
tatio est vi-
li.
Bern. serm.
62. super
Canticam.

S Augustinus inquit: *Nihil tam saluti-
ferum nobis est, quam quotidie cogitare,
quanta pro nobis pertulit Deus & homo.* Et
Sanctus Bernardus dicit, nihil esse effi-
caciū ad conscientia nostrae vulneribus
medendum, & animam purgandam &
perficiendam, quam frequens & conti-
nua Christi vulnerum, passionis mortif-
que eius meditatio. *Quid enim tam effi-
cax ad curanda conscientia vulnera, nec-
non ad purgandam mentis aciem, quam
Christi vulnerum sedula cogitatio.* Et contra
quasque tentationes, praesertim
inhonestas, dicunt Sancti nullum praes-
tantius, remedium reperiri, quam pas-
sionem CHRISTI cogitatione, & in e-
ius vulneribus nos abscondere. Dicit S.
Augustinus: *In omnibus non inueni tam
efficax remedium, quam vulnera Chri-
sti:* Et S. Bonauentura ait: *Qui se in-
tente & deuote in sanctissima vita & pas-
sione DOMINI exercet, omnia vti-
lia & necessaria ibi inuenit, nec opus est,
ut extra IESUM aliquid querat.* Hanc
ob causam videre est Sanctos hoc exer-
citiū praesertim vsos fuisse, eoque ma-
gnam sanctitatem, & perfectionem pa-
trasse.

Quantumuis hoc in exercitiū aliud nō
subiit, quam nos Dei recordari, &
in memoriam redocare beneficia, quae
à munifica eius manu recepimus, haec
nihilominus cogitare, magni sane pre-
cii & valoris esset apud DEVM. Nam vna
conditio amoris est, curate, vt ille,
quem amore prosequitur, eius saepe
meminerit & cogitet beneficia, quae ab
illo recepit, & vsae frequenter de iisdem ag-
gat & loquatur. Quique vere amat, his
delectatur magis & gratius est, quam si

qui amatur, multa ei dona & munera
mitteret.

Vt patet in matre aliqua nobili domi-
na & diuite, quae valde absentem filium
diligat; si illi dicitur filium de illa fre-
quenter agere & loqui, & fere semper de
deliciis, quibus illum educabat, aliis-
que beneficiis audiri loqui, similiter de
laboribus & doloribus, quos eius cau-
sa perpeffa est: gratius illi est, & plu-
ris facit, quam si nullam eius memo-
riam habentem filium contingeret il-
li multa ferica, & aurea monilia mite-
tere.

Eodem modo & DEVS, qui omni-
bus aliis in rebus amoris proprietates
& leges obseruauit, & hic eas non ne-
glexit, quod proprietates eorum sit, qui
seruenter amant. Hincque est, quod
valde expetat, & magni faciat nos eius
vsque memores esse, & de eius benefi-
ciis, mirisque operibus, quae nostra
causa fecit, meminisse. Huc accedit,
si nos frequenti horum beneficiorum
memoria exerceamus; non multum
temporis elapsurum, quin in nobis sin-
cere DEO, in eorum compensationem
seruendi, desiderium nascatur.

Refert Blossius de sancta Virgine Ger-
trude, illi à Deo esse reuelatum, quod
quoties quis cum deuotione Iesu Chri-
sti Crucifixi imaginem adspexerit, toties
eundem blande à diuina misericordia
adspici. Eruamus ergo hinc, quan-
doquidem ipsi graue, & molestum non
fuit nostri amore pati; ne nobis quoque
graue sit eius, quod ipse pro nobis pertu-
lit, recordari.

De Sancto Francisco legitur, quod
prope Sanctam Mariam de Portiuncu-
la transiens alta voce plorauerit & con-
questus sit: *Quod quidam vir grauis &
Dei famulus illac proficiscens, cui ille
notus erat, audiens, & illum tam tristem
& lachrymis obrutum viciens, & pu-
tans aliquid infortunii accidisse, illum
accessit, & interrogauit, quid esset &
accidisset, quod illum male haberet?*

Simile.

Blos. c. 2. mo-
ni. spiritual.
S. Gertruda
reuelatio.

p. 6. l. 1. c. 36.
Chron. S.
Francisci.
S. Francisco
memoria pas-
sionis Christi
elicit lachry-
mas.

Sanctus multis cum lachrymis & suspiriis respondit: Me multum affligit, & de-
fleo magna tormenta & cruciatus, quos
DOMINVS MEVS IESVS CHRISTVS
sine vlla culpa passus est, & deploro
nos homines summi beneficii tam esse
oblitos, cum tamen passionis eius causa
sumus.

CAPVT III.

*De modo in Christi Seruatoris nostri
passionis meditatione obseruan-
do, & de compassionis
affectu inde e-
ruendo.*

*Modus medi-
tandi Christi
passionem.*

Simile.

MODUS in Christi passionis medita-
tione seruandus, ille fere est, quem
Sancti & spiritualis vitæ Magistri do-
cent in oratione obseruari oportere. In
qua monent totum tempus non discur-
rendo per totam historiam & meditan-
do consuevendum, sed voluntatem, præ-
sertim affectibus, & desideriis mouen-
dam esse: quæ prius in animo forman-
tur, vt postea in actum deducantur, &
huic potissimum in oratione insisten-
dum & immorandum, vt enim ille, qui
fodit, vt aquam quærat, vel thesaurum
inueniat, subsistit, neq; tunc amplius fo-
dit, vbi id, quod quærit, inuenit; eo-
dem modo auro & veritatis thesauro &
affectus, quem quæris, meditatione & in-
tellectus consideratione reperto; aqua-
que viua, quam anima tua petit & sitit,
effossa, non altius intellectu fodien-
dum, neque penetrandum, sed in his
voluntatis affectibus & desideriis subsi-
stendum, donec hac aqua te satiaris &
sitim expleueris, & tibi satisfeceris. Hic
enim finis est, qui in oratione quæritur,
& fructus, qui eruitur; ideoque ad
hanc omnes meditationes, consideratio-
nes, & intellectus discursus dirigendi
sunt.

Idem ergo hic modus in Christi Ser-

uatoris nostri passionis meditatione ser-
uandus. Et hinc in medium adferemus
affectus ex meditatione eruendos, &
quibus insistendum sit, annotantes ali-
quas considerationes, quæ hos in nobis
gignant & excitent.

Multi sunt affectus, quibus magno
cum fructu nobis insistere & immorari
licet, qui tamen ab illis, qui hæc tra-
ctant, ad septem adfectuum genera redu-
cuntur.

*Affectus in
meditatione
excitandi,
sunt septem.*

Primus est compassio: Aliquam ali-
cui compati, & affigi ob eius afflictio-
nem, & dolorem: ex eius dolore capere,
illum in tribulationibus, sensu & cordis
lachrymis, comitari, quo videtur cru-
ciatus & dolor vtrique participari, & eo
ipso, quod in me recipio, videtur alter le-
uari, & eius dolor & afflictio minui. Vt
contra, dum quis ostendit se, alterius
malo & infortunio gaudere, irridere,
illique illudit; eiusdem cruciatum, & do-
lorem auget, & plus ab altero senti-
tur.

*Affectus est
compassio.*

Et licet verum sit, nos hoc modo facere
non posse, vt Christi dolores & cruciatus
mitigentur, quod iam transferint, ta-
men illi nostra hæc compassio gratissima
est, quod ea certa quadam ratione, ipsius
dolores & cruciatus, nostros faciamus.
Hinc est, quod dicat Sanctus Apostolus.
Paulus: ad Roman. 8. v. 17. *Si autem filij
& hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes
autem Christi: si tamen compatimur, vt
& conglorificemur.* Si sumamus & in nos
transferamus CHRISTI dolores, iisdem
condolendo, simul & gloria hæredes cum
illo erimus.

Ad hunc compassionis adfectum ex-
citandum, multum conduxerit dolo-
rum, cruciatuum, & tormentorum, quæ
CHRISTVS passus est, magnitudinem
considerare, quod, vt aiunt Theologi &
Sancti, maxima fuerunt, quæ quis in
hac vita fuerit passus, vel pati potue-
rit, secundum illud Ieremias dictum: O
vos omnes, qui transitu per viam, attendi-
te & videte, si est dolor similis, sicut dolor
meus.

*Compassio
excitatur
consideratio-
ne magni-
tudinis tormen-
torum Chris-
ti.*

Thoren. 1. 12.

Primum,

Hæc magnitudo colligitur.

1. Corporis doloribus. Esai. 6.

Psal. 12. 18.

2. Ex animæ doloribus.

3. Ex carentia omnium solatiis.

Psal. 37. 5.

4. Ex sudore san. unco.

5. Ex miraculosa dolorum tolerantia.

Primum, nulla eius corporis pars fuit, quæ non grauissimos dolores & cruciatus pateretur. *A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.* Manus & pedes clauis perfossi, caput corona spinea confixum, facies sputis foedata, corpus flagris laceratum, & crucis tormento extensum. *Dinumerauerunt omnia ossa mea.*

Nec solum in corpore fletit dolor, sed & in animam redundauit, licet enim natura humana diuinæ personæ vnita fuerit, tamen sensit & passionis amaritudinem, quasi vnio illa non fuisset. His accedit, quod omni solatio carere voluerit, quo dolor ille maior esset.

Idque erat, quod in cruce dixerit. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Matth. 27. vers. 46. Martyres in suis tormentis celesti & diuino solatio fruebantur, quod illos non forter solum, sed & hilariter tormenta pati faciebat. Christus vero Redemptor noster, vt plus nostri amore pateretur, vni que consolationi, & dolorum mitigationi aditum præsepit, tam quæ cælo, quam quæ terra adferri poterat, quantum ad inferiorem partem attinet. Ideoque non solum à discipulis, sed & à patre derelictus fuit. *Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber*, quamuis morte & pœna non dignus, quod liber à peccato essem.

Ad CHRISTI dolorum magnitudinem intelligendam, sufficit, quod ipse tantum de iisdem cogitans, sanguinem in horro sudaret, tantaque id abundantia, vt in terram fluxerit; quid ergo futurum erat in passione, si sola cogitatio tantum doloris & cruciatus attulerit.

Denique tanti eius fuere dolores & tormenta, vt sancti dicant, quod nullus inter illa sine miraculo viuere posset, quo vitam seruaret: ideoque necessarium fuisse Christo diuinitatem hic auxilio accerere, ne inter illa moreretur. Quod vero illic diuinitas operabatur, nõ erat, ne dolores sentiret, sed ne nimius

dolor & cruciatus illi mortem inferret, vt tanto plus pati posset. Vnde Dei misericordiam & liberalitatem considerare & ponderare licet, qui miracula faciebat, vt sancti Martyres tormenta non sentirent, & in se eadem operabatur, vt plus pateretur, & plus nostri amore sentiret.

Præter exteriores hos dolores, qui corpus excruciabant, etiam vt ante diximus, alii interiores dolores, immediate sanctissimam eius animam affligebant; quia prioribus maiores fuerunt. Ab ipso enim conceptionis momento semper ei obuersabantur & præsentibus habebat hominum errores & peccata, ab orbis exordio admissa, & omnia ad mundi vsque finem committenda. Et quia vna ex parte tam Deum amabat, & iniurias & offensiones suas esse videbat, altera ex parte tam animas diligebat, & eis eadem peccata damno & perditioni esse & quod quantumuis ille mortem & passionem, vt illis succurreret, lubens offerret; tamen tam innumera erant futura animæ, quæ eandem in commodum suum non verterent, sed potius mortem vitæ præponerent; erat ei hoc vt gladius anceps, illum vtrinque vulnerans partim ob Dei offensionem, partim ob animarum perditionem & condemnationem.

Hinc constat nec dici nec quidem cogitari posse incomparabiles illos dolores, quibus sanctissima illa anima affligebatur. Quæ omnia tormentis, doloribus & iniuriis connexa & in oratione, quam in horro habebat, illi ante oculos posita, sanguineum sudorem expresserunt, tanta copia, vt in terram defluxerit.

Quicquid præterea tota vita passus est, semper oculis eius obuersabatur ab ipso conceptionis puncto, vsq; in illud momentum, quo in cruce exspirauit, secundum illud Prophetæ, Psalm 37. vers. 18. *Et dolor meus in conspectu meo semper.* Vnde intelligi potest totam Christi vitam fuisse continuum passionis diem. Et sapius

Interiorum dolorum fontes variis.

pius maius tormentum, & dolor esse solet, aduersitatem & cruciatum expectare, quam pati. Sic vt tota eius vita immensorum dolorum mare fuerit, qui noctu & interdiu sine mensura aliqua sanctissimam illam animam affligebant.

Quicumque ergo hac speciatim & per singulas partes attendet & examinabit, quodque qui patitur, Dei filius sit, & pro nobis hac patitur, & puro puro nostri amore, si ad compassionem non moueatur, saxo durius cor sit illi necesse est.

Bern. ser. ser.
4. hebdom.
sancta Mat.
27. 45. & 51.

Hinc ait Sanctus Bernardus, quando quidem terra tremuit, petrae scissae sunt, monumenta aperta, velum templi scissum, & Sol & Luna obscurantur; etiam æquum esse, vt & nos iis condoleamus, quæ Dominus pro nobis patitur. Non fas nos petris duriores esse, & creaturis rationis expertibus insensibiliores: dolore ergo cor nostrum scindatur, & viscera diuidantur. *Fili mi Absolon, Absolon fili mi, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? Absolon fili mi, Fili mi Absolon*, dicebat Rex Dauid, 2. Reg. 8. vers. 33. Si ille filii mortem plangens, qui tamen eum persequeretur, & regno exuere volebat; talia proferebat; quanto magis nos huiusmodi conuenit, filii Dei mortem plangentes, qui ideo mortuus est, vt nos captiuos redimeret, & Patris æterni regno donaret.

CAPVT IV.

De doloris affectu, & peccatorum nostrorum contritione, qua ex Domini nostri Iesu Christi passionis meditatione eruenda.

2. Affectus
est Dolor de
peccatis.

Secundus affectus, quo nos exercere, & ex Christi passionis meditatione erui oportet, est dolor & peccatorum nostrorum contritio. Hic est maxime proprius

fructus, quem inde habere possumus, & vt nobis de grauitate & malitia peccati constet: & remedii consideratio oculis nobis aperire debet, vt magnitudinem infirmitatis agnoscamus. Dicit Sanctus Bernardus: *Agnosce o homo, quam grauia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum Christum vulnerari*: grauitatem vulneris intellige, quod tam preciosa medicina egebat. Nihil tam peccati grauitatem indicat, quamuis infernus ei æternum debitum adiungatur, quam quod tantum malum, peccatum sit, vt necesse fuerit Deum hominem fieri, vt huic debito fieret satis; alio enim modo secundum iustitiæ rigorem satisfieri nequibat, nam Dei iustitiæ damnum & detrimentum inferebatur.

Bern. ser. 3. de
Natiuitate.

Offensio enim certo quodammodo infinita erat, quod contra infinitum Deum commissa esset, vnde purus homo illi satisfacere non poterat, ob magnum quod inter Deum & purum hominem discrimen est. Necesse idcirco erat, vt ille, qui pro eadem satisfactorus erat, infinitæ dignitatis homo esset, ei æqualis, qui iniuriam passus & offensus erat, & illi in bonitate respondens.

Hoc Theologi quodam exemplo declarant. Si quis bubulcus vel rusticus, vilis vel plebeius homo fuisse Regem pulserit, vel colaphum impingat; certum est Regem non crediturum sibi satisfactorum esse, si illum vilem homuncionem similiter curret fuisse pulsari, aut colaphum infringi, vel etiam ex patibulo suspendi, ducenta vel plura verbera dari, quod tantum inter Regem & illum discriminis sit, quid enim colaphus & iniuria Regi illara cum rustici colapho & morte comparationis habet? Qui ergo Regi satisfieri poterit? Scis qui? Si ille fieret, vel factus esset tantus Rex, quantus ipse est, tunc enim æqualis esset satisfactio, qua Rex contentus esset. Idem & hic contingit: vilis & abiectus homo, pulvis & cinis offenderat & iniuria affecerat cœli & gloriæ Regem, impeggerat (vt ita dicam) Deo colaphum, hoc enim, quantum

simile.

tum in se est, facit, qui mortale peccatum committit, quamvis vilis & abiectus hic homo moriatur, nō satis fit iniuria. Quæ ergo ratione satisfiet? Si hic homo Deus esset, ei, cui illata est iniuria, æqualis, & hic homo pateretur iniurie; sit satis, quod ergo remedium, cum alius Deus non sit, quam vnus solus? Hæc Dei infinita misericordia & mira inuentio & artificium fuit, quod excogitauit, vt homini ignosceret sine iniuriæ suæ detrimento: quod quamuis ipse offensus, & alius Deus non esset, qui satisfacere posset; se hominem Deus fecit, vt pateretur & moriretur homo, quando quidem homo Deum offenderat & iniuria affecerat, vtque infiniti valoris esset passionis opus, quando quidem offensio, & culpa certo quodam modo infinita fuerit; vtque ille, qui patitur, etiam Deus esset, cuius infiniti valoris sunt opera, quod Dei infiniti opera sint. Hæc passionis Dominicæ necessitas fuit, quæ peccati gravitatem & malitiam liquido demonstrat. Hincque ait Sanctus Iohannes Damascenus, quod quamuis Deus quotquot à mundi exordio homines fuerunt, eruntque vsque ad eiusdem finem, ob peccatum in infernum præcipitet; non tam diuinæ iustitiæ satisfactum iri, quam Dei incarnatione, & morte satisfactum fuit. Estque hoc non aliqua hyperbole aut eminens superiectio, sed ipsissima veritas. Totus enim infernus, & eius æternum duratura tormenta non sunt satisfactio æqualis CHRISTI vitæ & mortis, qua ille (quoniam satisfaciens DEVS erat) diuinæ iustitiæ integre satisfecit, & debitum soluit, imo plus; in inferno enim nunquam pro vno solo peccato satisficit.

Secundum hoc ergo, dico vnum fratrum præcipuorum ex passionis meditatione colligendum esse, multum peccata nostra plorare & odio habere, quando quidem tanti Christo constiterunt. Harum spuarum & stagrorum, Domine, peccata mea causa sunt. *Ego sum, qui peccavi, ego inique egi, vertarur, obsecro,*

manus tua contra me. Tollite me, & mittite me in mare, scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit. Ionæ 1.12. Hanc ego DOMINUS crucem merui, ego conspui, flagellari, & illudi debebam.

Sanctus Bernardus huic proposito accommodam adfert considerationem. Ludebam ego in foro cum collegis, & in Regio tribunali mortis sententia in me ferebatur: quam vnigenitus Regis filius audiens, coronam ex capite deposuit, & vestes regias abiiecit, & foras venit sacco indutus, cinere conspersus caput, pedibus nudis, plangens & plorans ferruum suum morte damnarum. Video illum repente tali modo exeuntem, rei nouitate obstupefactus, causam interrogo, audio ire, vt pro me moriatur. Quid me hoc casu facere conuenit? Quis tam fatuus & inhumanus erit, vt ad lulum redeat, & illum non comitetur, nec cum illo ploret? His ergo, & similibus considerationibus in oratione occupandi, stentes & plorantes nostra peccata, quæ passionis CHRISTI causa fuerunt. Hinc B. Pater N. in passionis exercitiis pro petitione, dolore, sensu & confessione ponit. Quare tanta pro peccatis meis DOMINVS passus est? Et petitio, quam B. Pater loco precemii ponit, semper est, quod vult nos inde colligere.

Valde à Sanctis hoc exercitium commendatur, ideo æquum, nos id non obliuisci, sed eo vti & exerceri, tam qui incipimus, quam qui progredimur, quod magno commodo sit.

Primo hoc exercitium, quiuis se recte in humilitate, & DEI timore conseruat. Fortissima enim & efficacissima considerationum, quæ adferri possunt, ad nos humiliandos & confundendos, est peccatorum consideratio, & eorundem dolor & contritio. Qui Deum, Creatorem & Dominum suum offendit, & æternum inferno addici merebatur, quas contumelias, quas iniurias, quas cōtempus non æqui bonique consulet, in criminū,

Ignat. l. exerc. spirit.

Ex hoc exercitio nascitur humilitas.

quæ

Ioh. Damasc. l. 1. c. 3.

2. Reg. 24. 17.

quæ contra diuinam Maiestatem commisit, compensationem, & satisfactionem?

2. *Seceritas de venia*

Secundo hoc exercitium satis nos securos de venia reddit. Nihil enim cuiquam plus satisfacere potest, & certior rem reddere, quod Deus iam peccata dimiserit, quam quod eadem planxerit & deus contritus sit. Si peccata oculis subiicis, & de eis doles & confunderis; non illa adspicieris, sed obliuisceris, hinc Sancti tam peccata in mentem reuocabant, & ob oculos ponebant: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Id est, coram me.* Dicebat Propheta, Psalm 50. 5. II. vt DEVS illa obliuisceretur, & oculos ab illis auerteret. *Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.* Ideoq; notat Sanctus Hieronymus in verba eadem.

Hieronymus.

Quia si tu ponis illud ante te, Deus illud non ponit ante se. Nihil tam oculos DEI, à peccatis nostris auerit, quam si nos illa intueamur, & iis confundamur & erubescamus. Ideoque hoc vnum eorum est quod nos certiores reddet, & delectabit in hora mortis: idcirco nos ante, hoc in eo exerceri expedit.

3. *Antididum pro futuris peccatis.*

Tertio, non tantum remedium est præteritorum criminum, sed & antidotum, ne post in peccata labamur. Qui enim continue se confundit, & dolet se Deum confundisse procul abest, vt iterum & de nouo peccet.

4. *Solutium in tentationibus.*

Quarto efficax remedium est, vt quis possit se consolari & confirmare, qui tentationibus non consensit, quibus infestatur. Nam qui contritionis se actibus exercet, & peccatum odio habet, proponens potius mori, quam vnum lethale peccatum admittere; certior esse potest se tentationibus & scrupulis aduenientibus non consensisse, nam quis ei, quod tanto odio prosequitur, tam facile assensum dat?

5. *Amor Deo.*

Præterea hoc exercitio se exercere, est amoris diuini exercitio exerceri. Genuina enim & vera contritio ex Dei amore nascitur, quod illum offenderis, qui tam

bonus, & amore dignus sit, ideoque quanto magis quis DEVM nouit & amat; tanto magis dolet se illum offendisse.

Sanctus Clemens refert de Sancto Petro, quod recordatus se Christum negasse, tantæ à tot ille ex oculis lachrymæ fluxerint, vt faciem adufferint, & quasi canales fecerint. Dicitque, illum noctu, primo galli cantu surgere solitum fuisse ad orationem, & nunquam deinceps illa nocte dormiuisse, & tota vitæ hæc consuetudinem obseruasse. Quod & nobis esset imitandum, & vtilissimum, quod quis in oratione, & extra eandem, facere potest exercitium, est actus contritione exhibere, odio habendo & detestando peccatum, firmiter proponendo male se milles mori, quam vnum mortale peccatum committere, à Deo petendo, vt potius illum ex hac vita decedere faciat, quam tale quid permittat. *Ne permittas me separari à te.* Ad quid enim vitam opto, nisi vt tibi seruiam? si tibi non seruiam; vitam nolo, aufer eam potius, quam te offendam.

Clemens li. 1.
Recognitio-
num.

CAPVT V.

De diuini amoris affectu.

Tertius affectus, quo nos exerceri, quemque ex passionis mysteriorum meditatione colligere conuenit, est Dei amor. Nihil tam amandum mouet, quam si quis se amari sentiat, nec vlla vincula, nec compedes tam fortiter, manus & pedes constringunt. Anima ergo exacte Summum CHRISTI amorem qui hic tam exultat considerans, & attente perpendens; necessario amore eius, qui tam eam amaui inceditur & inflammatur, Ait Sanctus Apostolus & Euangelista Iohannes. *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deum in mundum, vt viuamus per eum.* Et S. Euangelista Lucas nominat amoris excess-

3. *As. Ihu est ar. 1. Dei.*

1. *Ioan. 4. 9.*

excessum, quod tantus ille esset. Quando coram tribus suis discipulis transfiguratus est CHRISTVS, dicit, illic apparuisse Eliam & Moysen, & locutos cum illo fuisse de excessu, quem consummaturus erat in Ierusalem, qui erat passio-

Luc. 9. 30.

Passio Christi
dicitur Ex-
cessus amo-
ris.

nis, & mortis excessus. Et loquebantur cum illo, & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem: Merito amoris excessus dicitur, primo, quia pro inimicis mortuus est. Magnus sane amor est, ut quis vitam det pro amicis, imo tantus, ut Servator mundi dicat, maiorem amorem non esse, quem quis possit exhibere: Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Longius adhuc filii Dei amor processit, nam & pro inimicis animam dedit.

Ioan. 15. 13.

Ad Rom. 5.
8.

Idecirco ait Sanctus Apostolus Paulus, quod hic valde amorem suum patefecerit Deus: *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.*

Secundo amoris excessus dicitur, vna enim sanguinis gutta carum, quas pro nobis effudit in circumcisione, & sudoris in horto, & minimum nostræ redemptionis opus, sufficiebat, & iustissima totius iustitiæ rigoris, satisfactio toti mundo, imo mille mundis erat (ut sancti dicunt) quod infiniti valoris opus esset, utpote ab infinito Deo profectum. Hac vero infinita illa bonitas & misericordia contenta non fuit, sed omnem nobis sanguinem, & vitam donare voluit.

Ad Ephes.
2. 4.

S. Apostolus Paulus nimiam charitatem nominat, dum ait: *Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos: quod hæc infinitis modis omnem amorem, qui dici vel cogitari possit, excedat.* Propheta Zacharias pater Sancti Iohannis Baptistæ de hoc beneficio agens, non satis habuit dixisse, quod proveniret ex Dei misericordia, sed addidit provenisse ex visceribus & intimis illius præcor-

Rodriguez exercit. pars 2.

diis, dum ait: *Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto.*

Quis ergo tam se amantem non redamabit? Hinc dilectus ille discipulus ait: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos, 1. Ioan. 4. 19.* Saltem illi vicem referamus, & convenit illi eodem modo amorem exhibere, quo ipse nobis exhibuit, ipse nobis operibus, & quidem carissimis exhibuit, in quibus amor maxime aperitur & attenditur. Hinc D. Ambrosius inquit: *Plus igitur Domine Iesu iniuriis tuis debeo, quod redemptus sum, quam operibus, quod creatus sum.* Magnum fuit creationis beneficium, quod tamen tibi nullo labore constitit; nullo alio opus fuit, quam dicere, & statim factum est: *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Sed redemptio nostra carius tibi constitit, quam dicere, nam sanguine & vita constitit: Exhibeamus ergo illi amorem non verbis, sed operibus.

Ambr. 1. 2.
super Lu-
cam.Psal. 32. 9.
Psal. 148. 5.

Filioli mei non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate: dicit Evangelista. Filius Dei nobis amorem exhibuit, quod pro nobis contemnatur & vilipendatur; exhibeamus eandem ei, desiderando contemni & vilipendi eius amore, & gaudeamus humiliationis & mortificationis sese offerente occasione. Ipse suum erga nos exhibuit amorem, se integre pro sacrificio æterno Patri in cruce offerendo; tali modo ut nihil illi reliquum foret, quod non offerret nostri amore; ostendamus & nos, quo illum prosequimur, amorem, nos ei integre offerendo, & tradendo, dando totum cor, & desiderando ut tota eius in nobis fiat voluntas, & non nostra. In hoc tandem amor animadvertitur, non dicendo: Domine, valde te amo. Sicque illud Sancti Apostoli Iacobi à Sanctis exponitur: *Patientiam autem opus perfectum habet.* Iacob. 1. 4. Cui enim oneri non est labor, mortificatio & humiliatio; re ipsa testatur, amorem quem habet, non in verbis, sed opere consistere, & verum esse,

1. Ioan. 3. 18.

Iacob. 1. 4.

esse, quod tribulationis & tentationis tempore non deficiat, quo veri amici examinantur.

Hic vel vnus fructus, omnium maximus, qui nobis ex passionis meditatione colligendus; ideoque ille nobis multum in oratione exercitandus & in actum deducendus, præsertim nos integre & ex toto corde Deo offerentes, vt de nobis statuatur, quod volet, vt volet, quando volet & quo modo volet: in hoc descendentes ad casus particulares & difficiles, qui occurrere queunt, non locum, non munus, non gradum vllum quicumq; etiam sit, omittamus, ad quem nos eius amore non offeramus. Hoc enim maximæ utilitatis exercitium est, & summæ perfectionis quoque valde verus amor proditur.

CAPVT VI.

De gratitudinis & gratiarum actionis affectu.

4 affectus est
gratiarum
actio.

Aug. eph. 77.

Psal. 49. 14.

Hieron. lib. 11
super Isaiam
cap. 39.

4. Reg. 19. 35.
Paral. 32. 11.

Quartus in oratione exercitandus affectus, & in passionis Dominicæ meditatione inculcandus, est gratiarum actio. Inquit Sanctus Augustinus. *Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus; quam Deo gratias? Hoc nec dici breuius, nec audiri, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest.* Tanti Deus gratitudinem & gratiarum actionem facit, quod exhibitio populo suo aliquo beneficio, statim voluerit sibi canticum dici. *Immola Deo sacrificium laudis.* Et plena est sacra Scriptura canticis à Sanctis & filiis Israel in gratiarum actionem pro acceptis beneficijs à Dei manu, decantatis. Sanctus Hieronymus ait traditionem fuisse Hebræorum, infirmitatem illam Regis Ezechie, quæ illum ad extrema deduxit, nam textus ait: *Egrotauit Ezechias vsque ad mortem: ideo accidisse, quod post insignem illam & mi-*

randam Doctrinam ab Assyriis obtentam, qua Angelus Domini centum & octoginta milia eorundem vna nocte cecidit, canticum Deo non cecinisset, vt alij in similibus fecerant. Sanctus Augustinus agens de decem illis Leprosis, quos CHRIS TVS mundauit, diligenter discutit, quod ille, qui redijt, ad agendas gratias pro beneficio accepto, à CHRIS TI mundi Seruatore sit laudatus, & alij reprehensi, vt ingrati: *Nomine decem mundati sunt, & nouem vbi sunt, non est inueniendus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Ne simus ergo ingrati beneficijs à Dei manu perceptis, & præsertim maximo beneficiorum, quod homo factus sit, & cruci pro nobis affixus. *Gratiâ fidei sorsu tui ne obliuiscaris, dedit enim pro te animam suam, dicit Sapiens.* Christus pro nobis sibi decussit, & pro nobis soluit, dans sanguinem & vitam; fas ergo est, nos tantæ gratiæ & beneficij non obliuisci, sed gratos esse.

Sanct. Thomas de gratitudine agens, dicit, tribus modis fieri posse gratiarum actionem, primo, interiori in animo agnoscendo, & æstimando beneficij magnitudinem & se benefactori valde obligatum profitendo: secundo eum laudando & verbis gratias agendo: & tertio opere, beneficium compensando, secundum recipientis facultates. Omnibus his tribus modis studendum, nos in gratiarum actione exercere in singulis passionis mysterijs primo agnoscendo corde talium & tantorum beneficiorum magnitudinem, quæ singulis mysterijs continentur, & magni ea faciendo, & examinando separatim omnes eorundem circumstantias, & bona quæ inde ad nos deriuata sunt & in posterum vsque deriuabuntur, & propter illa nos obligatos ad illi æternam seruiendum, totis viribus fatendo.

Secundo & labijs nostris Deum laudando & glorificando, & vt omnia creata nobis ad eum laudandum & pro ijs gratias agendum, auxilio sint, petendo,

secun-

Augu. serm.
10. de verbis
Apostoli.

Luc. 17. 11.

S. Thom. 22.
dicit, tribus modis fieri posse gratiarum

Tribus modis
agnoscendo nos
exhibetur.
animi,
2. verbis,
3. opere.

Ad Hebr. 13. secundum illud Dni Pauli: Per ipsum ergo offeramus hastiam laudis semper Deo, id est, Fructum laborum confitentium nomini eius. Tertio conando tantis beneficiis opere respondere, offerendo & tradendo illi totum cor, vt precedenti capite dictum est.

Bernardus.

Ioan. 13. 12.

Chryst. 2. de compunctione cordis. Beneficia Dei communia consideranda. proiu gratia agenda quibus exhibent. Gal. 2.

Simile.

Inquit S. Bernardus, etsi quodcumque mysterium consideremus, semper existimandum nobis, dicenda esse verba illa Christi Seruatoris nostri, qua discipulis dixit, postquam eorum lauisset pedes: Scitis, quid fecerim vobis? capitulne hoc mysterium? intelligitis hoc creationis, redemptionis, & vocationis beneficiu? Ohi quam male, quid pro nobis fecerit Deus, agnoscimus, & intelligimus! Si diligenter Domine perenderem & excuterem, quod tu Domine, cum Deus esses non esses, pro me homo factus es, & pro me cruci affixus es; & motu opus non esset, vt tui amore liqueceret, & totum cor tibi traderet: Et haec vera gratiarum actio esset.

Notat hic Sanctus Chrysostrum magna vtilitatis negocium, & dicit, fidelis serui affectum & sensum esse, magni facere Domini sui beneficia omnibus communia, & pro iisdem gratum esse, quasi sibi soli collata ferent, & ipse solam debitor, & illis, pro omnibus satisfacere obligatus esset, vt faciebat Sanctus Apostolus Paulus dum diceret: Qui delegit me, & tradidit sanctissimum pro me. Merito hoc dicebar: vt & nobis diceret, quod (teste Chrysostrum) tantum mihi confert beneficium, quasi mihi soli collatum foret. Vt solis lumen tam me illuminat, quam si me solum illuminet, non donum minuit, sed potius auget, dum enim alios illuminat, socios mihi dat, qui mihi auxilio sint, consoletur & benefaciant: Eodem modo, quod se Deus hominem fecerit & in cruce mortuus fuerit, aequae mihi prodest, ac si soli mihi beneficium impensum foret. Dumque aliis beneficium confertur, commodum meum non minuitur, sed

potius multum augetur, nam eo ipso socii mihi dantur, qui ament, exhalarent & auxilio sint ad merendam & augendam gloriam. Praeterea, dicit tantum fuisse Dei aduersus vnumquemque, amorem, quasi illum solum non alium amaret: & quantum ad Christi voluntatem & amorem, tam paratum fuisse (si opus fuisset) pro singulis, quam pro omnibus pati. Et ipso facto (dicit Chrysostrum) tantus fuit Christi amor, vt non recusaret pro vno solo facere, quod pro toto mundo fecit: Insuper verum esse, Deum mei in particulari recordatum esse, & in oculis suis me praesentem habuisse, quando se hominem fecit, & in cruce mortuus est: In charitate perpetua dilexit te. & putat vitam suam, recte impensam, vt mihi vitam daret. Sic vt cuique Dei beneficia & mysteria expendenda sint, tanquam sibi soli collata fuissent similiter & amor, ex quo beneficium oritur, culibet sic considerandus, velut illum solum amasset Deus, & ei dicendum cum Sancto Paulo: Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Beneficia & amor, ex quo haec orta sunt tali modo considerata in anima nostra magnam gratitudinem & amorem in eum, qui semper & perpetua claritate te diligit, excitant & mouent.

Addunt sancti: quod quamuis Deus a nobis exigat, vt ei pro beneficiis ab eo acceptis gratias agamus, no ideo fieri, quod ipse eo egeat, vt grati simus; sed quod hoc ad maius nostrum commodum & bonu cedit, vt hoc ipso nos nouis beneficiis dignos reddamus. Dicit S. Bernardus, quod sicut ingratitude & acceptorum beneficiorum obliuio causa est, quod Deus homini ea auferat. Ingratitudo est vetus vrens fontem pietatis exsiccans, rorem misericordiae & gratia fluentia non recipiens; sic gratitudo & gratiarum actio Deo pro beneficiis reddita causa est, quod Deus eadem conferuet, & noua dona & gratias addit. Veluti flumina in mare defluunt & se exonerant, quod est quasi eorum fons vt inde

Ierem. 31. 3.

Ad Galat. 20.

Chrysostr. 2. in Genes.

Bern. serm. pestimum in gratitudinis. Et serm. 1. in caput sciencia.

rursus effluant; eodem modo dum Deo gratiarum actione, accepta beneficia reddimus, in noua dona & beneficia refluunt.

CAPVT VII.

De admirationis & spei affectibus.

3. Affectus est admiratio.
Quintus affectus, quo nos in oratione & passionis meditatione exerceri expedit, est admiratio. Cum admiratione expendendum, quomodo DEVS, qui impassibilis, & immortalis est, patitur & moriatur, quodque pro illis ipsis patitur, & moriatur, qui illum morte afficiunt, & quod tantos, & tales dolores patitur, quales & quantos nullus vnquam mortalium perpessus sit. Mirare immensum Dei & infinitæ eius sapientiæ & altissimi Consilii caritatem & pietatem, remedium eligendo, tam hominis saluti conueniens, quo & misericordiæ & iustitiæ eius omni ex parte fieret satis. Si quis hæc, & similia, quæ hic apparent, diligenter & continue expendit, & in eorum admirationem raptus persistit, quodque infinitæ bonitatis DOMINVS pro creaturis, tam vilibus, indignis, & ingratissimis hæc fecerit; bene sane orauerit. Præterea altissima habetur contemplatio, si quis in mirandorum Dei operum consideratione, & examine absorptus fuerit; & quo quis maiore horum mysteriorum luce illustrabitur, & quo plus illa examinabit; hoc plus mirabitur. In qua admiratione magnus DEI amor, cognitio, & beneficiorum gratitudo, & magna nostra confusio continetur. Hinc nobis enitendum, vt sepius nos hoc sancto affectu exerceamus: inde enim ad nos magna commoda manabunt. In Psalmorum sine, ponit Sacra Scriptura in textu Hebræo hoc verbum *Sela*, quod pauſam, ponderationem & mysterii admirationem denotat; vt do-

ceamur, sæpe in hoc affectu nobis persistendum esse in mysteriis, quæ meditamur.

Sextum, quo ex passionis meditatione colligere licet, est spes & fiducia magna in Deum. Anima enim considerans quanta pro illa fecerit Deus, quamuis id non mereretur, & perspecta tanta cupiditate & prompta voluntate, quam Christus ad eam liberandam ostenderit quando quidem hæc sitis illa erat, quam in cruce se dicebat habere; hoc ipso erigitur, vt de tali bonitate & misericordia speret, omnia illi ad salutem necessaria, & conuenientia datum iri. *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit: dicit Sanctus Apostolus Paulus, ad Roman. 8. vers. 32.*

Idque nobis fecit Dei filius, cum adhuc inimici essemus. Bene hæc ratio notanda est, quod S. Pauli sit, & magnæ confusio, cum ad Romanos dicat: *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, multa magis reconciliati saluerimus in vita ipsius.* Si inimicos & Deo exosos nos misericordiæ suæ oculis adspexit, & tanto suo sumptu nos reconciliauit; nunc cum simus reconciliati & amici, nec illi sanguine aut vita constabit, vt ante, & cum iam nullo sumptu opus sit; quibus nos oculis adspiciet? *Qui nos nostris peccatis deformatos ante amauit; qui nos non amaret, quos sanguine suo precioso mundauit & dealbavit? Si nos illum fugientes, & eius inspirationibus resistentes quæſiuit & inuitauit, nec nos reliquit, donec domum deduceret; qui nos relinquet & obliuiscetur, postquam cum eo gratiam inuimus.*

Ad hoc etiam multum conducet, vt fiducia hic affectus eruatur, Dei magnam misericordiam inquirere, & penetrare, quæ ei tam propria est, vt canat Ecclesiastica, *Deus cui proprium est misereri semper & parcere.* Verum quidem est, iustum Deum

6. Affectus est spes in Deum.

Ad Ep. 2. 4.

Amos.

Dei Nat. Doms.

Sim.

Ex Dei misericordia nascitur fiducia & spes.

Deum esse, & tantum in iustitia, quantum in misericordia esse, nam Deo vnum quid est. Opus vero Deo magis proprium, & quod ex se & libentius facit, & virtus, qua sapius vitur, est misericordia, vt canit Regius Propheta Psal. 144. vers. 4. *Suaui Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius*: illæque sunt quæ magis se aperiunt & splendent. Hoc opus magis suum dicit, & per Antoniasiam, & excellentiam Dei opus vocatur. Et Sanctus Apostolus Paulus Deum in misericordia diuitem prædicat, Dum ait: *Deus autem, qui diuus est in misericordia*. Quamuis in omnibus diues sit, tamen particulariter in misericordia diues dicitur, qui loquendi modus est ad excellentiam significandam: vt & nos dicimus: Talis pecoris diues est; sic & Deus ditior est, & opes eius excellentiores, & eminentiores in misericordia: *Deus qui omnipotentiam tuam parcendo & miserando maxime manifestas*: canit Ecclesia. Hic maxime Deus omnipotentiam, & magnitudinem aperit, quod parcat & misereatur, & de eo plus gloriatur. Vt nobilis aliquis quamuis plures habeat gratias & dona, tamen de vno plus, quam de alio se offert, vt vnus de hastiludiis, alius de liberalitate; eodem modo & Deus de misericordia plus gloriari solet.

Ideo ait Sanctus Bernardus, misericordiam Deo opus esse, quod & se facit: nam ex natura misericordia & beneficium affluit. Nec meritis nostris indiget, vt ideo misericordia in nos vratur; castigare vero à Deo quasi alienum est, vt ad hoc deueniar, necesse sit illum à nobis ad id peccatis nostris cogi & compelli. Vt api proprium mellificare; pungeri vero minime, quod non facit nisi molestata, irritata & prouocata, & quasi vi coacta, ob iniuriam sibi illatam: Eodem modo dum Deus castigat, & damnat, id facit quasi vi prouocatus, & peccatis coactus. sicque ob dolo-

rem & tristitiam, quam exhibet: facile misericordiam suam demonstrat, vt in multis Sacra Scriptura locis videre est. Dum crescente hominum malitia terram diluio perdere statuerat, dicit textus: *Et tactus dolore cordis intrinsecus: delebo, inquit, hominem; quem creavi, à facie terra*, Genes. 6. vers. 6. Videtur illi vsque ad penetralia cordis peruenisse, quod mundus aqua in solitudinem esset redigendus. Et vrbs Hierosolymitanæ excidium prædicans, dicitur in Evangelio fleuisse: *Videns ciuitatem fleuit super illam*, Lucæ 19. vers. 41. Et per Esaiam inquit: *Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis*, Esaiæ 1. v. 14. Vt iudex qui condemnationis sententiæ subscribere cogitur, sed cum lachrymis signat.

Neque hic solum, sed in ipsa castigatio-
ne & iudicio, quo nobis timorem incutit, & minatur, amor & infinita misericordia, & salutis nostræ magnum desiderium se videnda præbent. Hoc exacte annotauit Sanctus Chrysostomus in illud Regii Propheta: Psalm 7. v. 13. *Nisi conuersi fueritis, arcum suum tenentis, & parauit illum, & in eo parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit*. Magna Dei est clementia & pietas (vtriusque Sanctus ille) nos arcu minari & terrere, & verbis poenam exaggerare, ne in illam labamur.

Eodem nobiscum modo agit Deus, vt cum filiis, quos valde amant, solent patres, qui iram verbis amplificationis ostendunt, vt filiis timorem incutiant, & se emendent, & punitione opus non sit.

Præterea, vt gladius cominus, arcus vero & balista eminus vulnerant, & lædunt, nihilque amplius necessarium ad nocendum gladio, quam gladio manum admoouere & percutere; ad nocendum vero arcu, opus prius illum tendi, & sagittas pharetra extrahere, & arcui imponere, quæ arcu emissæ stridorem edunt propterea Deus nobis arcu minatur, vt

Ad Ephes.
2. 4.Item per 3. de
Nati. Maria
Dicitur

Simile.

Chrysostomus.

tempus suppetat castigationem fugiendi, & euadendi, secundum illud Prophetæ, Psal. 59. v. 6. *Dedisti meruentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus, ut liberentur dilecti tui.* Dumque decretum illi esset mundum diluuii perdere; centum annis ante prædici, & nunciari iussit, ut sese homines corrigerent, ut qui taurum caula emittit. Et homilia 17. super Genesin, agens & de pœna à Deo serpenti inflicta, quod Euam decepisset, ait idem Chrysostomus: Dei magnâ misericordiam aduerte, cui, ut patri, qui valde filium diligit, non sufficiebat castigare, qui occidit, sed gladium vel hastam, qua occiderat, in manu capit, & illum rumpit, & in mille frustra concidit; eodem modo & DEVS cum serpente agit, qui quasi gladium & diabolicæ malitiæ instrumentum fuerat, eum perpetua pœna damnans. Deus peccatoris mortem non vult, nec hominum perditione læratur; nam si tale quid vellet, satis illi causæ à te datum, si enim mortem obitiles, tempore tibi in oro, iam abhinc multos annos esses in inferno: Sed noluit infinita illa bonitas & misericordia morti nec diabolo permittere, ut eo te deducerent. Nunquid voluntatis mea est mors impij, dicit Dominus Deus, & non ut conuertatur à viis suis, & vivat? dicit Deus per Prophetam Ezechielem, se noluit te damnare, quod caro, hoc est sanguine & vita te emerit, & nollet tantum precium perire, sed vellet omnes se conuerrere & saluos fieri, ut ait S. Apostolus

Simile.

Ezech. 18.
22.

1. ad Timoth.
2. 4.

Paulus: *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* His & similibus considerationibus, quarum Sacra Scriptura & Sancti pleni, moueri debemus, præsertim ea, quæ iam præmanibus est, videlicet, ut ad IESV CHRISTI passionem & meritâ confugiamus.

CAPVT VIII.

De Christi imitatione, quæ nobis ex mysteriorum eius meditatione colligenda est.

SEPTIMUM, quod ex oratione & passionis meditatione nobis erudendum, & in quo exercendi, est imitatio virtutum, quæ hic in CHRISTO relucent. Duas esse dicunt causas sancti, ob quas Deus in mundum venit, & homo factus est, & hæc sanctissima mysteria operatus.

Prior & præcipua, ut hominem sua morte & passione redimeret: posterior, ut homini perfectissimum omnium virtutum præberet exemplum, & iisdem eos ad se imitandum moueret. Hinc est, quod peccato in vltima cœna profundissima humilitatis illo opere, quo genibus flexis ante discipulos diuini manibus, eorum lauit pedes; statim illis dixerit: *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Quod tunc temporis de hoc opere monuit intelligi voluit de omnibus alijs, & ut indicauit Sanctus Apostolus Petrus in priore sua Canonica, vbi de CHRISTI passione loquens ait: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius.* Ideoque ait Sanctus Augustinus: *Cruce Christi non solum est lectulus morientis, sed & cathedra docentis, se imitari, & quid nobis agendum.* Et licet tota Christi vita perfectissimum virtutis fuerit exemplum & speculum; tamen videtur in passione reperere voluisse, quicquid tota vita verbo & exemplo nos docuerat, efficiens omnes virtutes in illa in summo gradu nitere, & effulgere.

Id causa est, quod nobis omnibus neruis procurandum sit, ut ex horum mysteriorum consideratione, CHRISTI virtutes

7. Affectus est imitatio Christi.

Basili. in cons. monach. Dua causa e. z. cur Christus in mundum venerit: 1. redemptio hominis. 2. exemplum.

1. m. 13. 11.

1. Petri. 16.

Aug. 119. In locum.

Ex consideratione virtutum Christi affectus imitationis eliciend.

tutes imitandi affectum paremus, singulas virtutes per se, & separatim expendendo & ponderando, & inde in voluntate affectum & magnum eius desiderium excitando, simul propositum efficax eius actus & operationes exercendi, & perficiendi contrarii vitii odium horroremque inducendo. Sicut si quis Christi humilitatem expendat, quod DEVS se tam abiecerit, & prompta voluntate contumeliis & hominum injuriis, & quidem tam enormibus iniuriis obtulerit, hic illi subsistendum, & se contemnendum, se vilem nulliusque precii habendum, & ex toto corde desiderando, ne honoribus quis cumuletur vel existimetur, aut pluri aliis fiat; & proponendo, si contingeret aliquas ab hominibus iniurias inferri, libenter se illas passurum, & lataturum quod sese offerrent, vt saltem aliqua in re CHRISTVM posset imitari & illi similis esse. Similiter Christi patientiam perpendens, voluntate statuendum est, omnia aduersa prompte & sine murmuracione tolerare, & accipere, & cupere vitia se offerant, & DEVS tribulationes & vitæ huius angustias imittat, vt CHRISTVM DOMINVM lum imitetur. *Nolo Domine sine vulnere vivere, quate video vulneratum*, dicebat S. Bonavent. Atque ita nobis per omnes virtutes, per obedientiam, charitatem, mansuetudinẽ, castitatem, paupertatem, & abstinentiam, quæ omnes in illa re lucent, discurrendum est, & conandum, vt nos eius imitandi desiderio exerceamus.

Est & hic aduertendum, quod superius attingimus, in singulis virtutibus ad casus particulares descendendum esse, qui se nobis offerre possunt, illos accipiendo & gaudento illis Dei amore. Hic enim magis conducunt, quam generales, eisque plus indigemus, verbi gratia, agendo de humilitate, ad casus speciales descendendum, & huiusmodi cogitandi: qui nam tui contemptus, & dedecoris causa accidere possint. Primo

faciliores, & post difficiliores, quique altius penetrarent, si se offerrent illique ita expendendi, quasi in actum deducerentur, iisque latandum quasi presentes essent.

Eodem modo dum tractas de indifferentia, patientia, mortificatione & conformitate cum voluntate diuina: hac enim ratione paulatim virtus in animam influit & imbibitur, & contraria passio vel vitium remittitur & mitigatur. Sicque post actus faciliior erit, vt se obtulerit occasio, quasi iam præuisus, & animo conceptus. Et ad hoc, orationis desideria & proposita faciunt.

Hæc ratione abundantem, diuitem, & vtilissimam materiam suppeditauimus, vt orationi & CHRISTI DOMINI nostri passionis meditationi insistatur, & alia sanctissimæ eius vitæ mysteria ruminentur. Et nemo iure dicere poterit, se nescire quid agere debeat, nec cui insistere, quandoquidem tantos affectus in medium attulimus, quibus nos singulis momentis exercere poterimus. Quibus additur, quod in singulis mysteriis, & affectibus, ad magis nos mouendum, considerare & examinare liceat sequentia.

Primo, Quis sit, qui patitur: Secundo, Quid patitur: Terrio, Modus, quo patitur, videlicet, patientia, humilitas, mansuetudo, & amor. Quibus patitur & amplectitur hos cruciatus & iniurias: Quarto, Pro quo patitur: Quinto, A quibus: Sexto, Quis finis, ob quem patitur, quæ puncta vulgo ponuntur, & à sanctis examinantur, in quibus magno cum fructu insistere licebit. Et quamuis aliud, non esset, tamen in solo postremo imitationis affectu, satis nobis materiam in omnem vitam esset; quod duplici ratione videre licebit: priore quod per omnes virtutes discurrere liceat, & omnibus egemus & omnes hic in Christo reperire licet. Posteriore, si in singulis virtutibus per casus particulares peruagmur, qui solent & possunt se offerre, quos tam

directos

6. Circumstantia in Christi passione meditando.

Tract. 3. cap. 27. Immediatione ad particulares virtutes descendendum.

insidens
e vir-
Christi
us imi-
is eli-

Tractat. 3.
c. 27.

directos & preparamos habere & reddere debemus, vt eos non solum cum patientia, sed & gaudio & lætitia toleremus, secundum superius dicta; satis nobis negocij est, quo tota vita occupemur etiam vnica sola virtute, quanto magis in tantis.

Idcirco dico & affirmo, quamuis alij affectus maximi sint momenti; hic tamen Imitationis affectus, alios antestat, & magis necessarius esse; continet enim in se diuini amoris affectum, & omnes virtutum actus in se comprehendit. Sic vt imitatio non vnus affectus solus, sed omnium sanctorum affectuum epirome & compendium sit in quibus Christiana vita & eius perfectio sita est.

Hæc ergo ordinaria occupatio nostra in oratione & CHRISTI passionis & vitæ meditatione esse debet: & fructus precipuus, qui nobis inde colligendus, vt videlicet, incumbamus in eius virtutis imitationem, qua quis plus indiget; in eadem perfando, penetrando, perseuerando, & eius sibi habitum parando, donec eandem quasi imbiberit, & altas in animo radices egerit, eaque minuat & sedet passionem & vitium contrarium: Et postea ad aliam virtutem transeundo, & sic deinceps. Et hoc longe melius & vtilius est, quam in oratione multis se intricare, & omnia leui brachio percurrere.

CAPVT IX.

In quo quibusdam exemplis confirmatur, quam vtile & Deo gratum sit se passionis Christi Seruatoris nostri meditatione exercere.

Siluest. in rosa aurea ser. de S. Maria Magdalena.

Siluester refert de Sanct. Mariæ Magdalena, quæ post CHRISTI Seruatoris nostri in cælum ascensionem in asperum quoddam & inuium desertum secesserat, in qua triginta duos annos vixit: quod

CHRISTVS eam docere voluerit, quo se exercitio in illa solitudine occupare posset, quod illi & gratissimum esset & maxime placeret. Hinc initio ad eam misit Sanct. Archangelum Michaelẽ in manu pulcherrimam Crucem habentem, quã ad speluncã ingressũ fixit, vt Sancta hæc eã quotidie in oculis gerens, & nunquam, visum ab eadem retrahens, nunquam etiam sanctorum mysteriorum, quæ in illa exhibebantur, & perfecta erant, memoriam deponeret. Hinc toto illo tempore, quo in eremo illa latuit, continue meditabatur hæc passionis & mortis CHRISTI Redemptoris & Magistri sui mysteria.

Idem Sancta hæc cuidam DEI seruo ex Sancti Dominici familia manifestauit, vt falsus idem illud exponit Siluester.

Ludolphus Carthusianus narrat de quodam Dei seruo, qui in solitudine vivebat, & vitam perfectam & sanctam agebat, quod valde expetebat Deo seruire, & singulariter scire, quæ opera ei gratissima forent, quæque maxime sui amore fieri vellet.

Petebat multo cum seruore & instantia id sibi declarari. Quodam tempore oranti & eadem petenti apparuit CHRISTVS, totus vulneribus confossus, nudus, & tremens, & graui cruce humeris onustus, qui ait illi: Omnium mihi gratissimum, & quo mihi gratius à seruis meis exhiberi non potest, seruitium est; si me iuuent in portanda hac cruce, quod fiet, si me omnium cruciatuum & dolorum meorum consideratione comitentur, & suaviter mihi in animo condoleant: Quibus dictis disparuit.

Vincentius, Sanctus Antonius, & Surius referant in vita Sanct. Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis in Anglia, quod Sancto huic adhuc puero, & in Oxoniensi vniuersitate primis Grammaticæ fundamentis operam danti, & quodam die per agros ambulanti sanctisque meditationibus occupato repente apparuit

Ludolph. de Saxonia Carthus. in vita Christi in proœmio pass.

Vincentius in spec. histor. Antonin. 3. p. hist. quæ refert Surius tom. 66.

erit puer Iesus albus & rubicundus, vt illum sponsa describit, & se indicans, & cum eo aliquot suauissimos sermones miscens, inter alios, ipsi auctor fuit multumque commendauit, vt aliquod vitæ, passionis & sanctissimæ mortis eius mysterium quotidie mente percurreret, affirmans id ei contra diabolum & eius insidias maximum auxilium & efficacissimum remedium fore, vt se in omni virtute conseruaret, & tandem mortem bonam & salutarem obiret. Quo dicto & salutari hoc consilio proposito, euanuit, puero Edmundo magna in animo consolatione perfuso. Et ab eo tempore magna cum diligentia quotidie circa vesperam alicuius vitæ & passionis Christi meditationi incubuit: ex qua meditatione, magna deuotione & profectu & remedijs contra omnia potiebatur.

In Prædicatorum historia narratur de quodam eius ordinis religioso, natione Germano, magnæ virtutis & sanctitatis viro, quod à tenera ætate singulari ad Christi passionem deuotione afficiebatur, de qua solitus erat multo cum mærore & lachrymis sæpius meditari, & eius sanctissimis vulneribus reuerentiam exhibere, legendo ad quodque eorum illa Ecclesiæ verba: *Adoramus te Christe & benedicimus tibi, quia per crucem sanctam tuam redemisti mundum.* Illaque dicens, quinque genua flectebat, & toties orationem Dominicam legebat, orans Deum, vt sanctum ei timorem & amorem largiretur. Quam vero ei grata & accepta fuerit hæc deuotio, perspicue in singulari quadam gratia, quam ei exhibuit, demonstrauit. Nam ei oranti Christus valde benignus & gratiofus apparuit, illum vocans & inuitans, vt sine metu accederet, & vulneribus eius frueretur: quod & summa eum reuerentia & humilitate compleuit, ore illa attingens, & tanta inde, in eius animam manauit suauitas & dulcedo, vt postea illi, qui quid Deus non esset, amaritudo & incredibile tormentum esset.

Narrant Lipomanus & Surius de Ab-

bate Palæmone S. Pachomij magistro, quod dum ipso Paschatis die Pachomius sibi in prandium herbas cum oleo & sale parasset, quod solennis ille dies esset, & solitus esset alijs diebus herbas sine oleo, addito tantum sale edere, videns bonus senex easdem oleo conditas, flere cœpit & lachrymas multas fundere, in memoriam Domini passionem reuocans & dicens: *Dominus meus crucifixus est, & ego nunc oleum comedam?* nunquam tale quid Deus permittat. Respondit discipulus Pachomius, quod Pascha esset, ideoque has delicias permitti posse, sed quicquid diceret, & quamuis importunius virgeret, nunquam adduci potuit, vt gustaret.

De quodam Christiano captiuo, & F. Thom. Cantuariensis l. 1. de apibus, c. ultimo. qui præ continua memoria, quam de illa habebat, semper mæstus & tristis erat. Quod videns tyrannus, cui seruiebat, subinde interrogabat, cur tristaretur, & cum socijs non gauderet? Respondebat ille, se latari non posse, quod cordi impressam haberet Domini passionem. Quo audito tyrannus scire volens, num vera diceret, pectus eius scindi & aperiri iussit, & cor extrahi, in quo Christi crucifixi imago inuenta perfectissima exarata, causa fuit, quod tyrannus ad fidem conuerteretur.

Huic simile est, quod refertur de sancta virgine Clara de Monte Falconis quæ in vita, Christi passioni valde deuota fuerat, qua vita sancta, fuit in vna parte cordis, Christi crucifixi imago cum tribus clauis, lancea, spongia, & arundine inuenta, omnia ex virginis sanctæ carne perfectissime facta, ex altera vero parte flagella quinque ramis distincta, columna & spinea corona. Quod miraculum vsque in hodiernum diem monstratur in monte Falconis Italiæ loco.

* * *

TRACTATUS OCTAVVS.

De sacra communione, & sancto Missæ
sacrificio.

CAPVT PRIMVM.

De inestimabili beneficio & ingenti amore, quem Dominus noster nobis hoc diuinum Sacramentum instituendo exhibuit.

Das opera, a-
lis Dei operi-
bu antecunt:

Esa. 12. 4.

1. Incarnatio.

Duo opera nobis exhibuit Deus, quæ omnibus alijs excellunt, & magis in admirationem hominum iudicia rapiunt, quam omnia alia, quæ fecit, quæ tanti sunt artificij, vt de ijs loquens Propheta, illa vocet Dei adinuationes, dum ait: *Notas facite in populis adinuationes eius.* Opera eius modi, in quibus Deus cogitauit se posse monstrare esse sui commun-carium & diffusiuum. Prius fuit Incarnatio, in qua verbum Patris se naturæ nostræ coniunxit & vniuit, tanta cõnexionẽ & tam stricto nodo, vt in vna persona essent Deus & homo. Nodus omni mundanæ rationi ignotus, & ei solus clarus & manifestus, omnibus tenebræ & obscuritas, illi soli lux & claritas, nodus insolubilis, quem semel coniunxit, nunquam separatus nec dissoluitur. *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit.*

Dionys. Areo-
pag. cap. 4. de
diuin. nom.

S. Dionysius dicit amorem virtutem vniuentem esse, qui amantem in amatum vertit, & duos vnum facit. Quod ergo nunquam efficere potuit aliquis amor, in terra inuentus, fecit amor diuinus pro homine. Nunquam videre fuit à cælo in terram deorum, quod amor vnum vere fecerit, amans, & amatum, sed à cælo sursum videre est: nam eadem est Patris & Filij natura, & vnum sunt, sed à cælo deorsum nunquam talis connexio & unio facta est.

Tantus ergo fuit amor ille, quem Deus erga hominem habuit, vt se homini tali modo coniungeret, vt ex Deo & homine vna sola maneret persona, & tam vnita quod homo, verus sit Deus, & Deus, verus sit homo, & quicquid Dei proprium est, vere & propriè d. homine dicatur. Tali modo, vt quem homines videbant, Deus esset, quem corporali ore loquentem audiebant, Deus esset, quem edere, ire, laborare videbant, Deus esset. Humanam naturam re ipsa habebat: & operationes humanas, quique illa operabatur, Deus erat. *Quis audivit unquam tale? & quis vidit huic simile?* dicit Propheta Esaias. Deus puer est? pannis inuolutus? Deus vagit? Deus debilis est & lassatur, & dolores & tormenta patitur? Dicit Prohera Regius: *Altissimum posuisti refugium tuum, non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquavit in tabernaculo tuo.* Sed nunc videte est Dominus flagella, clausos & spinas ad te accessisse, & te in cruce positum: quod a Deo maxime alienum est. *Peregrinum est opus eius ab eo.* Opus sane inauditum, quod Angelos & homines in admirationem rapit.

Aliud opus amoris eius infiniti inuentio propria fecit Deus quod fuit sanctissimum sacramenti institutio. In priori essentiam suam diuinam occultit carnis velo, vt videri posset, in hoc non solum diuinam,

nam,

2. S. Sacramenti Eucharistia institutio.

nam sed & humanam occultuit, accidentium panis & vini velo & tegumento, ut comedi & nobis posset. In priore Deus hominem in se transfudit, humanam naturam cum verbo diuino uniens, & homo in Dei viscera penetrat: in posteriore hoc vult Deus ut tu illum in tua viscera & animam recipias. Antea ipse homo Deo vnitus erat: nunc vult Deus & homo, se tecum vnire & coniungere. In priore communitio & vnio fuit facta cum vna singulari natura, quæ est sanctissima Christi humanitas, quæ personaliter verbo diuino vnita est. In posteriore hac vult, ut quisque singulariter illum recipiat, & vnum cum illo fiat, non vnione hypostatica vel personali, hoc enim non decebat, sed maxime intima & strictissima vnione, quæ præter sequentem excoGITATI vel in hominis imaginatione cadere potest.

Ioan. 6. 37.

Qui comedit meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, dicit ipsemet Dominus.

Psal. 100. 4.

Opus sane mirandum. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se. Non solum est miraculorum ab ipso factorum maximum

S. Thom. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

(vt dicit S. Thomas sed recollectio & eorum compendium est.

Esther. 4.

Legitur Rex Assuerus magnū & splendidum instruxisse conuiuium, quod ad centum & octoginta dies protraxit: ut ostenderet diuitias regni sui, eodem modo & magnus hic Rex Assuerus, Christus feruator nosser etiam regium conuiuium parare voluit, in quo thesaurorum, diuitiarum, potestatis & Maiest. tis gloriae suæ magnitudinem ostenderet, tibus enim, quem hic apponit, est ipse Deus. Opus sane, quod minus mundum obstupescere facit, quam prius. Imo & de admirabilis huius mysterij vmbra, quæ fuit manna, admirabantur: *Man hic, quid est hoc?* Et postea dicebant: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et hoc conuiuium non centum & octoginta tantum dies durat, vt Assueri conuiuium, sed mille & sexcentos & amplius annos, & vsque ad mundi finem durabit, & semper comedimus, & semper durat. Iure merito

Exod. 16. 5.

Ioan. 6. 53.

admiratur & exclamat Propheta: *Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram.* Stupendum sane artificium, & consiliorum Dei sapientia, quæ Deus ad hominum salutem instituit & decreuit. De posteriore hoc opere nobis iam agendum: Deus gratiam ad hoc suppedit, nam hac in ist. negotio maxime op. est.

S. Apostolus & Euangelista Ioannes in suo Euangelio de huius sanctissimi Sacramenti institutione tractans ait: *Cum dilexisset nos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos, tunc temporis enim maioribus illos profecutus est beneficiis, & maiora amoris pignora reliquit. Inter quæ primum fuit hoc sanctissimum Sacramentum, manente in eo sua Maiestate vere & realiter. In quo exacte amorem, quo nos prolequebatur, declarauit: nam hoc habet in se verus amor, quod semper velit ei adesse, qui amat & eius consortio frui, amor enim amati absentiam non fert. Dū ergo Christo ex hoc mundo ad Patrem abeundum erat, tali modo abire voluit, vt plane non abiret, & si abiret, vt & maneret, vt ergo & celo descendit, sic tamen vt caelum non relinqueret, eodem modo & e mundo vadit, vt mundum non relinquat: vtq; à Patre exiit, sic tamen vt illum non relinqueret, eodem modo & iam à filijs abit, vt eos non relinquat: Exiit à patre, & venit in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Est præterea amoris conditio, vt velit in amati memoria viuere & vigere, & vt eius nunquam obliuio surtepat. Hæcque causa quod amantes abeuntes sibi mutuo munera & memoria dant, quæ memoriam excitant. Ne ergo eius obliuiscamur, memoriali loco, hoc sanctissimum reliquit nobis Sacramentum, in quo ipsemet manet, nolens vt inter eum & nos aliud pignus, quod memoriam refricet, sit, quam ipse. Hinc instituit hoc sanctissimo Sacramento, ait: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quoties hoc mysterium celebrabit, in mei memoriam celebrate, in memoria reuocantes, quæ vos amauerim & dilexerim, & quæa vestro amore passus sum.*

Psal. 45. 9. 3.

Ioan. 13. 1.

1. Conditio amoris, semper adesse amato.

Ioan. 16. 28.

2. Conditio. nunquam amati obliuisci.

Luc. 22. 19.

2. Cor. 26. 1.

Dicit. 4. 7.

Moyſes valde extollebat populum Iſraelitarum, dum diceret: *Neque eſt alia ratio tam grandis, qua habet Deos appropriantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſervationibus noſtris.* Et Salomon templo iam exædificato mirabarur & dicebat, Fierine poteſt, vt habitet Deus cum hominibus in terra? ſi cali cælorum cum omni ambitu eorum non ſufficiunt, Domine, vt locum tibi dent, quanto minus ſufficiet parua hæc domus, quam ædificauim.

Matth. 18. 20

Quam potiore iure nobis hoc dicere licet, quandoquidem iam non vmbra neque figuram, ſed ipſum Deum apud nos habemus. *Ecce ego vobiscum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Magnum ſane ſolacium & gratia fuit, voluiſſe Chriſtum Seruatorem noſtrum apud nos manere, ad peregrinationis noſtræ leuamen & ſolamen. Si amici conſortium nobis in doloribus & anguſtijs ſolatio eſt, quanto magis Ieſu Chriſti conſortium erit? Illumque videre noſtris portis ingredi, & per areas, & plateas ambulare, & ſinere ſe ferri & in templis noſtris ſedem habere, vbi illum nobis viſere ſæpius liceat, omni diei, & noctis hora, facie ad faciem illic cum illo de negocijs noſtris agere, noſtros illi labores exponendo, tentationes communicando, auxilium remediumque omnibus neceſſitatibus petendo, firmam fiduciam habentes, illam, qui tam nos dilexit, vt nobis tam vicinus fieri voluerit, non tardaturum, quin nobis ſubſidio ſit. *Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, ambulabo inter vos, & ero Deus veſter.* Ibo & ſedem meam in veſtri medio ſigam, iboque, quocunquẽ me volueritis ferre, per plateas veſtras incedam, & honore vos proſequar. *Quod cor hæc audiens, & Deum ſibi tam familiarem habens, non moueatur & incendatur?*

Leuit. 26. 11.

Non ſatis fuit Deo, ſe à nobis in templis noſtris & domibus haberi, niſi & in nobis ipſis eſſet, voluit noſtro ſe cõdi ingere, voluit te temp'um, calicem, reſitorium, & cuſtodiam eſſe, in quo eſſet & deponeretur hoc ſanctiſſimum Sacramentum. *Inter vbera mea commorabitur.* Non

Cant. 1. 12.

hic oſculandus, vt paſtoribus & Magis, datur, ſed in viſcera recipiendus. O ineffabilis amor! ò liberalitas inaudita! Deum in perſona, Ieſum Chriſtũ verum Deũ & verum hominẽ in me recipio; quẽ ſanctiſſima Angelorũ Regina in vtero nouẽ meſes tulit, eundem in viſceribus & cordis intimis recipimus. Si S. Elifabeth S. Ioannis Baptiſtæ mater, quod ſanctiſſima virgo tua mater, in cuius vtero latebas, domum eius intraret, mirabunda & S. Spiritu repleta exclamauit, dicens: *Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me?* Quid dicam ego, dum aduerto, quod tu Domine, fili Dei viui, non domus meæ materialis, ſed corporis & animæ oſtium intras? Quanto potiore iure dicam: *Et vnde hoc mihi? mihi, qui tanto tempore diaboli fui habitatio? mihi, qui te toties offendi? mihi, qui tibi tam rebelis exiti & ingratus? vnde hoc mihi, niſi à miſericordiæ tuæ magnitudine & bonitate, qui es tantus hominum amator.* Vnde? niſi ab hoc infinito amore tuo.

Luc. 1. 43.

Adiungant & perpendant merito hic Sancti, quod ſi ſolis mundis & innoxiiſ, beneficium & donum inæſtimabile foret, quid dicendum, quod ſe obſtrinxerit, vt multorum etiã peruerſorũ miniſtrorum manibus tangatur atq; permiſit ſe crucifigi impiorũ tortorũ manibus noſtri amore eodẽ modo & iam pmittit ſe peruerſorum & malorũ ſacerdotũ manibus tractari, & impura & fœtida multorũ peccatorũ ora & corpora ſubire, vt viſitet & conſoletur amicos. Omnibus hiſ ſe offert Deus, & iterũ & ſæpius vendi & ſibi illud crucifigi & inter latrones ſuſpendi patitur. Sic vt S. Paulus dicat, peccantes, quantum in ſe eſt, iterum Chriſtũ crucifigere: *Crucifigentes, Hebr. 6. 6. ſibi met ipſis Filium Dei, vt hoc modo ſe nobis cõmunicaret & daret.* Aduerte ergo, an non ampla gratitudinis & illi ſeruienti materia ſe ſuggerat. Canit Eccleſia, & obſtupeſcit, magnum hunc Dominum non horuiſſe intrare Virginis vterum, dũ ait: *Non horruisti Virginis vterum.* Cõſidera iã vna ex parte Virginis illius puritatẽ, & no-

& nostram, & fides erit animaduertere, quanto maiore nos stupore teneri conueniat, quod non horreat pectus intrare peccatoris.

CAPVT II.

De excellentiis & miraculis, quae fides dicitur, nobis de hoc sanctissimo & diuino Sacramento credenda esse.

Qua credenda sunt de hoc sanctissimo sacramento.

1. Miraculum credendum, prolatis verbis consecrationis esse verum ibi Christi corpus.

MIRANDA plurima docet Catholica fides, quae consecrationis verba hic operantur. Primum est, nobis esse credendum, simulatque sacerdos consecrationis verba super hostia protulerit, ibi verum esse Christi seruatoris nostri corpus, idem illud, quod ex purissimis sanctissime virginis visceribus natum est, idemque illud, quod in cruce suffixum, resurrexit, idemque illud, quod iam ad Dei Patris dextram sedet. Et simulatque sacerdos consecrationis verba super calicem protulerit, illic verum & preciosum esse Christi sanguinem. Et quamuis centum Missarum millia in tota Ecclesia dicantur, illo ipso momento, quo sacerdos verba consecrationis absoluit, hanc admirandam Deum conuersionem operatur, & in earum singulis realiter & vere est seruatoris nostri corpus & sanguis, hic consumitur, illic vero consecratur, & vbique vpus & idem est.

2. Post verba consecrationis non ibi esse panem aut vinum.

Secundum admirabile hic credendum est, post consecrationis verba ibi nec panem nec vinum manere, quamuis visui, tactui, gustui, & olfactui contrarium videatur, fides enim id negat. Dicebat patriarcha Isaac filio suo Iacob, dum ille eaprarum pellibus manus obduxerat, ut fratris similis esset ad benedictionem & primogenituram obtinendam; vox quidem, vox Iacob est, sed manus, manus sunt Esau. Eodem modo & hic, quod manibus tangitur, & sensibus percipitur, panis & vinum videtur; sed vox fidei est. Auditus

Gen. 27. 12.

autem per verbum fidei: hic aliud dicitur. Praestat fides supplementum sensuum defectui. Et in Manna, huius Sacramenti vmbra & figura idem erat inuenire, nam omnia sapiebat, perdicem sapiebat, & perdid non erat, piscem sapiebat, & piscis non erat: Eodem modo & diuinum hoc manna, par est sapit, & panis non est, vinum sapit, & vinum non est. In aliis Sacramentis vna materia in aliam non vertitur, vt in Baptismo aqua, remanet aqua, & in Confirmatione & extrema vnctione oleum, permanet oleum, in hoc vero Sacramento materia mutatur sic vt, quod panis videtur, panis non fit, & quod vinum, vinum non fit, sed panis substantia in verum Christi seruatoris nostri corpus vertitur, & vini substantia, in preciosum eius sanguinem. Optime S. Ambrosius ait. Qui aliquid ex nihilo facere potuit, creando caelum & terram, multo magis vnum ex alio facere, & vna substantiam in aliam mutare poterit. Preterea videre est panem, quem quotidie edimus, breui tempore per caloris naturalis virtutem in carnem mutari, multo magis omnipotentis Dei virtus in momento poterit hanc admirabilem vnctionem efficere. Et vt vno miraculo aliud doceatur: plus est, Deum se hominem fecisse, Deum manentem, quam panem, definitem esse panem, carnem fieri. Eadem ergo diuina virtute, qua Deus homo factus est, panis & vinum in Christi corpus & sanguinem conuertantur. Quia non est impossibile apud Deum omne verbum, vt dicebat angelus Gabriel sanctissimae virgini.

Amb. de his qui inuasiunt minist. c. 9.

Luc. 1. 37.

Tertio, particulare quid in hac conuersione est, quod eadem non fiat eodem modo, vt naturales conuersiones, in quibus vna rei alteram conuersa, aliquid substantiae mutatae manet, nam materia eadem est, sed tantum forma mutatur, vt dum terra in argentum, & aqua in cristallum mutatur. Fitque vt dum ex particula luti vel cerae, subinde equum, subinde leonem effingis. Sed in admirabili hac conuersione post consecrationem, in hostia nihil substantiae panis remanet, & in calice nihil substantiae vini, nec materiae nec formae,

3. Hanc conuersionem non fieri modo natural.

*Concilium Tri-
dentin. sess. 13.
de sanctis. En-
charisti sa-
cram. c. 4.*

sed tota panis substantia in totum Christi corpus, & tota vini substantia in precioso sanguinem conuertitur Ideoq; valde conuenienter & proprie Ecclesia (vt ait Concilium Tridentinum) ad totalem hanc conuersionem significandam vitur hoc vocabulo Transubstantiationis, quod indicat vnus substantiæ in aliam mutationem. Vt enim naturalis generatio proprie dicitur Transformatio, quod in ea forma mutetur; eodem modo in hoc sacramento, in quo quia tota panis & vini substantia in totam corporis & sanguinis Christi substantiam vertitur, bono iure Transubstantiatio dicitur.

Sic vt in hoc sacramento nihil substantiæ panis & vini remaneat, sed solum color, sapor, odor, & alia panis & vini accidentia, quæ species sacramentales dicuntur.

*Accidentia
hic esse sine
subiecto.*

Est et aliud mirandum quod in hoc sacramento elucet, quod accidentia hæc ibi sunt, & tamen in substantia & subiecto nullo sunt, quæ vnus accidentibus proprium sit, simul cum substantia esse, & eidem in hære, vt in tota philosophia docetur. Certum enim est albedinem per se subsistere non posse, sed solum, simul & in aliqua substantia, vt & sapor & odor. Hic vero præter omnem ordinem naturalem, eadem panis & vini accidentia supernaturaliter subsistunt, quasi per se & in aere sustentarentur; nam panis & vini substantia ibi amplius non est, vt iam diximus. Et in Christi corpore & sanguine, quæ illi succedunt, hæc accidentia esse non possunt, hincque ea Deus per se sustentat continuo miraculo.

Hic sub speciebus esse totum Christum, vt in celo est,

Insuper credendum in hoc sacramento sub speciebus & accidentibus rebus panis, non solum Christi corpus esse, sed totum Christum, verum Deum & verum hominem, vt in celo est. Tali modo, vt in hostia simul cum corpore etiam sit Christi Domini nostri sanguine & sanctissima anima & diuinitas. Eodem & in calice sub vini speciebus non solum est Christi sanguis, sed & corpus, & anima & diuinitas. Sed anima dicitur Theologi, omnia

hæc ibi non esse eodem modo & ratione, sed aliqua hic esse consecrationis verborum virtute & efficacia, & alia via concomitantia & consecutionis. Hoc in sacramento esse dicitur ex verborum virtute & efficacia, quod ipse verborum formæ, consecrationis virtute & energia, significatur & declaratur: hocque modo in hostia nihil aliud est, quam corpus Christi, nec in calice aliud, quam sanguis. Verba enim hoc faciunt, quod significant, hocque illud solum est, quod significant: Hic est sanguis meus. Illud vero dicitur esse via concomitantia seu consecutionis, quod simul cum eo est, quod explicatur & verbis declaratur. Et quod ad Christi corpus, non iam hoc solum est sed simul cum sanguine, & cum anima, & cum diuinitate, idcirco omnia hæc etiam in hostia sunt. Et quia iam etiam sanguis non est solus, sed simul cum corpore, cum anima & cum diuinitate; etiam omnia hæc in calice sunt. Dum enim aliqua ita inter se coniuncta sunt, vbi vnus est, & alterum esse necesse est. Et hinc facile intelligere erit, quod dicant Theologi, si S. Petrus hoc viduo, quo Christus in sepulchro fuit consecrasset, animam Christi in hoc sacramento non futuram fuisse, quod tunc corpori coniuncta non esset, sed solum corpus mortuum, vt in sepulchro erat, quamuis cum diuinitate vnitum, quæ illud nunquam relquit. Eodem modo dum Christus die Cœnæ consecrabat, erat in sacramento Christus seruator noster, verus Deus & verus homo, quamuis passibilis & mortalis, vt tunc temporis erat. Sed iam in sacramento est viuus, gloriosus, à mortuis resuscitatus, immortalis & impassibilis, vt in cælis est.

Quamuis vero hoc se ita habeat, quod in hostia sanguis, & in calice corpus Christi Domini nostri sit, tamen conueniebat duas has distinctas consecrationes fieri, vnamquamque per se, vt sic magis ad vnum exprimeretur Christi passio, in qua sanguis à corpore seiuinctus fuit. Idque causa est, quod huius mentio in eadem sanguinis consecratione fiat: *Qui pro vobis*
& pro

Et pro multis effunditur. Præterea, quod hoc sacramentum institutum sit, ad nutriendam & sustentandam animas nostras, ideo necesse fuit illud non solum in cibo, sed & in potu institui, quod perfectum corporis nutrimentum in his duobus consistit, vnum tamen hinc erui potest, ad eorum, qui sacerdotes non sunt, consolationem, quod quamuis sub duobus speciebus non communicant, vt illi qui Missam celebrant, sed tantum sub panis specie, ob multas & grauissimas rationes quas hic habuit Ecclesia, tamen hostiam recipientes, Christi corpus recipiunt simul & sanguinem animam & diuinitatem, nam integer & perfectus est sub singulis speciebus. Et dicunt Sancti & Theologi, autem illos gratiam recipere quantum Sacerdotes, qui sub vtraque specie communicant, sit tam dispositi, quam hi, accedant. S. Hilarius ait, vt in manna, quod huius sanctissimi sacramenti figura fuit, nec ille qui plus colligebat, plus inueniebat, nec ille qui minus, minus habebat, vt facit textus ait; eodem modo & in hoc Sacramento, nec ille, qui sub vtraque specie panis & vini, ideo plus recipit, nec ille qui tantum sub panis specie, ideo minus recipit, sed omnes huic sunt æquales.

Aliud vero magnum in hoc sanctissimo sacramento miraculum est, quod Christus non solum integer est in tota hostia, & in toto calice, sed & in qualibet parte hostiæ & singulis vini speciei guttis & particulis tam integer est Christus, vt in tota est hostia, & tam integer, quæ est in celo, quantumlibet parua & minuta sit particula, vt ex ipso Euangelio colligere est, nam Christus non consecrauit singulas buccellas & partes, quibus communicabant Apostoli, sed semel tantam panis quantitatem consecrauit, quæ diuisa singulis communicandis sufficeret. Ideoque de calice expressedicitur in Euangelio, quod Christus discipulis suis dedit dicens: *Accipite & diuidite inter vos.* Et non solum diuisa separatur & diuiditur hostia vel calix, sed etiam antequam diuidatur, est Christi corpus totum in tota hostia, & totum &

integrum in tota specie vini, & totum ac integrum in qualibet eius parte. Aliqua in rerum natura sunt exempla & similitudines, quæ hic nobis aliquid lucis addere possunt. Nam & anima nostra tota est in toto corpore & tota in qualibet eius parte: & vox, quam exprimo, (quæ est similitudo à D. Augustino allata) tota est in tuis auribus, & tota in auribus singulorum. Et si speculum intueare, videbis in eotota tuam figuram, quamuis paruum speculum sit, & te multo minus: & si speculum in multas particulas diuiseris, in singulis etiam partibus figuram tuam videbis, vt in toto speculo videbas. Huiusmodi & similia à Doctoribus & Sanctis exempla & similitudines adferuntur, vt hæc mysteria exponantur, quamuis nullum sit quod in omnibus simile sit, quamuis rem adiuuent & aliquid lucis addant.

Hicque aliud est mysterium, quod quando hostia vel calix diuiditur & separatur, sola panis & vini accidentia diuiduntur & separantur, Christus vero non diuiditur nec separatur, sed integer manet in qualibet, etiam minima particula. Similiter & dum hostiam mandis, non Christum mandis nec frangis. Ait S. Hieronymus: *O humanorum illusio sensuum! franguntur illa, quæ humanis sensibus in te videntur accidentia: Et tamen nec corrumpis nec frangeris: te dentes videntur masticare, velut panem materiale, Et tamen nunquam masticaris perfectus Et integer sub qualibet quantumcunque minima contineris particula, & te integrum accipimus.* Ideoque canit Ecclesia: *A sumente non concisus, non confractus, non diuisus, integer accipitur.* Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura. Contra rium hic nobis, quam in aliis conuiujs, accidit, in quibus cibum non quadras nec vasa scindis, sed in diuisa hæc mensa non ita fit quadra & vas, quæ sunt accidentia, sed induatur, & manent inter cibum & substantia. Et alius in mensa cibum sed non quadras & vasa comedis, sed in sumptima hæc mensa cibum edimus, qui tam lapidus est, vt cum illo quadram edamus.

Motus quo Christus in Eucharistia præsens est exemplis & similibus illustratur. Augustinus

Hier. tom. 4. p. 25. & apud Euseb.

Hilarius.

Exod. 16. 18.

6. Christ. m. totum esse, etiam in qualibet parte hostiæ.

Luc. 22. 17.

Omnia hæc, quæ fides docet, nobis iam ad credendum & venerandum sufficere debent, nec curiose illa scrutari, & semper illi D. Augustini fundamento innitendum: *Demus aliquid Deum posse, quod nos fateamur illud inuestigare non posse.* Hoc primum principium statuum, Deum plus posse, quam nos possumus capere. Nam ut Sancti aiunt, magna Dei opera non essent, si nostra illa ratio & intellectus capere & comprehendere possit, ideoque fidei meritum est, credere quod non videmus. Præterea speciale quid in hoc sanctissimo est sacramento, quod in aliis fidei mysteriis non reperitur: in aliis enim credimus quod non videmus, quod valde laudandum: *Beati, qui non viderunt & crediderunt:* sed hic non solum credendum, quod non videmus, sed & contrarium eius, quod videmus. Secundum enim sensus nostros videtur ibi panis & vinum esse, & tamen credendum ea ibi non esse. Fides quam de hoc mysterio habemus, similis ei est, quam Abraham habuit quæ tam à S. Paulo Apostolo extollitur. *Qui contra spem in spem credidit.* Spes supernaturalis, naturalem diffidentiam superat quam oculi videbant. Credebatur enim & sperabat se filium habiturum, quamvis contrarium naturalis spes diceret, nam secundum naturam habere non poterat, quod & ipse & vxor ad multam senectutem peruenissent, & post dum vellet filium secundum Dei mandatum offerre, sperabat, Deum promissionem suam implerum, quam fecerat, quod in eo semen eius multiplicaret. Eodem modo & in hoc diuino sacramento contrarium credimus, quam sensus nobis dicunt, ideoque magni meriti est, quod hic creditur. Dicebat Deus populo suo: *Mane panem comedetis, & vespere vobis carnes dabo.* Mane vita hæc est, dat se nobis Deus sub panis & vini specie: adueniente vero vespere, quo gloria significatur, Christi carnem clare videre erit, quomodo & quâ ratione hic continetur, tunc velum scindetur, cortina voluentur, & clare facie ad faciem omnia hæc videbimus.

Aug. tract. 12
super Ioan.

Fides Eucharistia non tantum superat sensum sed eadem etiam contrariatur.
Ioan. 20. 29.

Rom. 4. 18.

Gal. 16. 12.

In prædictorum confirmationem multa autentica hic adferri possent miracula, nam huiusmodi plenæ sunt sanctorum historia, sed vnum solum attulisse contentus ero, quod habetur in Chronicis ordinis S. Hieronymi. Religiosus quidam nomine F. Petrus de Cauanucas, qui postea fuit Prior de Guadalupe, valde fuit impugnatus à tentationibus circa fidem, præterim huius sanctissimi sacramenti, dictante cogitatione qui fieri possit, ut sanguis in hostia esset? & voluit illum Deus mirando quodam modo ab hac tentatione liberare: qui huiusmodi fuit Celebrante illo facium quodam die sabbati de B. Virgine, & consecratione peracta, cum se inclinaret ut diceret orationem hanc: *Supplices te rogemus;* videt nubem supernæ descendentem & totum altare tegentem, in quo sacris operabatur, tali modo ut ob nubis obscuritatem & caliginem nec hostiam nec calicem videre possit. Cumque hoc casu vehementer turbaretur, & maximo terrore corripere ob hæc, quæ videbat, Deo multis cum lachrymis supplicabat, ut hoc eum periculo erueret, & huius eventus causam aperiret. Illo plorante & pesterito paularim nubes euanuit, & altari iam omni caligine libero, & respiciendo videt sibi hostiam deesse, & calicem derectum & vacuum esse, nam & sanguis ipsi ablatus est. Et tantus illum inuasi timor & stupor, dum hæc videret, quod mortuo similis esset, & ad se rediens cepit maximo cum cordis dolore & copioso lachrymarum imbri iterum Deo & sanctissimæ eius Marti, cuius Missam celebrabat, supplicare, si quod accidisset, eius causa contigisset, & eum eo periculo, cui se exposurum videbat, eriperent. Quo angore exagitatus, vidit hostiam per aera in splendida patena positam descendere, & super calicem collocari, ex qua statim multæ sanguinis guttæ cæperant in calicem defluere tanta quantitate, quæ ante in calice fuerat. Sanguinis vero fluxu sistente cooperulum calici impositum, & hostia in eo altaris loco, quo ante posita erat. Sacerdos obstupescens,

L. 2. c. 9. Chron.
S. Hieronymi.
Dubitan Religiosus de presentia Christi sub speciebus vini miraculose confirmatur.

cens, quod tanta videret mysteria, & nesciens quid sibi agendum, vocem audiuit dicentem: Munere tuo fungere. & cela, quod vidisti. Et nunquam post hanc tentationem sensit. Acolytus vel minister, qui in seruebat, nihil horum videbat, nec vocem audiebat, solum lachrymas Sacerdotis, & quod Misam plus solito produceret, animaduvertebat. Quæ omnia prædicta ei⁹ manu scripta in schedula fuerunt inuenta in eius generali confessione. Quod in lateri signum, quod ei videbatur, factum fuit.

CAPVT III.

Incipit agere de preparatione, quam excellentia & huius sanctissimi Sacramenti dignitas requirit.

Hanc eminentiam sanctissimum hoc Sacramentum supra omnia alia habet, quod hic realiter & vere est ipse Iesus Christus verus Deus & verus homo. Hinc omnium sacramentorum excellentissimum est, quodq; maximos in anima nostra gratias & effectus operatur. In aliis n. participes eius gratiæ, quæ illic communicatur, efficiuntur, sed in hoc ipsius gratiæ fontis participes efficiuntur. In aliis quasi ex riuus bibimus, qui ex fonte emanat, hic vero ex ipso fonte bibimus, accipimus n. ipsum Christum verum Deum & hominem. Hincque sacramentum hoc *Eucharistia* dicitur, quod hic omne bonum & gratiæ principium situm sit. Ideoque hoc ipse Dei filius datur, qui vere gratiæ & donum hominibus datur, pro incarnationis mysterio nominatur. Eandem ob causam per Antonomasiam Communio dicitur, secundum quod S. Lucas ait in actis Apostolorum fidelibus: *Erant perseverantes in communicatione fractionis panis.* Accipientes enim hoc sacramentum participamus summo & maximo omnium bono, qui est Deus, & cum eo omnibus spiritualibus bonis & gratiis.

Rodriguez exercit. pars 2.

Nobis dando suum corpus & sanguinem nos participes reddit omnium thesaurorum, quos sancta carne sanguine precioso acquisiuit. Quamuis & communio dicat, q; fideles sibi inuicem vniat & coniungat, nam oēs vnū cibū & mensam accipientes, cōmunicamus & coniungimur, & vnū quid efficiuntur, saltem fide & religione, & quasi vnū corpus efficiuntur, secundū illud D. Pauli: *vnus panis, vnū corpus, multi sumus, oēs qui de vno pane participamus.* *1. Cor. 10. 17.* Hincque est, quod S. August. dicat, Christum hoc Sacramentum ideo sub panis & vini speciebus instituisse, vt indicaret, quod vt panis ex multis tritici granis conficitur, q; in vnū colliguntur, & vinum ex multis vvarū granis, eodem modo ex multis fidelibus, qui hoc sacramento communicant & participant, vnū sit corpus mysticum. S. Ioan. Damasc. hoc sacramentum comparat prunæ illi ignitæ, qua vnus Seraphim labia Elaiæ prophete in undauit, & oēs imperfectiones sustulit. Eodem modo (dicit) & cibus hic cælestis, quod diuinitati vnus sit, quæ ignis est consumens: *Deus non per ignis consumens.* omnes nostras imperfectiones & iniquitates consumit, & donis & spiritualibus replet bonis. Denique Evangelicum illud conuiuium est, quo Deus iubet inuitatis dici: *Ecce prandium meum paratum, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata.* *1. Sa. 6. 6.* Quod dicit omnia parata indicat, nos in sacro hoc conuiuium omnia habere, quæ possunt desiderari. Idcirco Propheta de hoc cibo dicebat: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus.* Non explicat, quid hic paratum sit, tatum enim bonum, quod hic continetur, est, vt verbis exprimi nequeat. Hinc merito exclamat Ecclesia: *O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius, mens impletur gratia, & futuræ gloria nobis pignus datur.* Nomen hoc conuiuium lætitiæ & delectationem, abundantiam & saturitatem exprimit, quæ in eo sunt. O sacrum conuiuium in quo recolitur memoria passionis & amoris illius excessus, quo Deus nos persecutus est, & pro nobis se morti tradidit, & morti quidem crucis.

O sacrum conuiuium, in quo anima nostra saturatur, & gratia impletur. O sacrum conuiuium, in quo nobis glorię pignus datur, & tale quidem, ut ab eo, quod post dabitur, non distingatur, cuiusmodi hic pignora esse solent, sed ipsemet Deus, qui pręmium nostrum erit, se ipsum dat in hoc conuiuium, quamuis recte, & in hoc glorię conuiuium & cęna, ipse manifestus est. Quod: antea sit huius sanctissimi sacramenti excellentia, & tanta Domini eius maiestas, qui hic recipitur, accurata sane & magna pręparatio & dispositio requiritur. Dum Regius Propheta de templo Hierosolymis ædificando ageret, aiebat:

Necessitas pręparationis ad Eucharistiam ex eiusdem excellentia demonstratur.

1. Paral. 29.1

Opus namque grande est: neque enim homini pręparatur habitatio, sed Deo. Et quamuis multum auri, argenti, & lapidum preciosorum collegerat, nullius ei pōderis videbatur. Quę omnia ad templi edificationem, in quo Arca ponenda erat, destinabantur, in qua manna huius diuini sacramenti figura continebatur. Quid ergo pręparationis necessarium erit ad illud templum & habitationem, in qua personaliter ipse Deus nobis recipiendus est, quę tãto maior esse debet, quanto figuratũ figurę antecellit, & vitium puto? Pręter id vero, quod tãti Domini Maiestati debetur; nostra plurimum interest, exacte pręparatos esse, ut hoc sanctissimum sacramentum sumamus.

Gratia quę in hoc Sacramento percipitur, & dispositio respondet.

Qualis enim pręparatio & dispositio fuerit, talis & gratia, quam recipiemus, erit. Ut ille, qui ad fontem aquam hauritum vadit, tantum aquę haurit, quantum vas, quod attulit, capere potest. Quod ut cuique manifestius fiat, aduertunt hoc Theologi, quod non solum quis maiorę recipiat gratiam secundum maius actuum & bonorum operum meritum, quibus ad hoc sacramentum sumendum accedit: quę vocant, *ex opere operantis*, qui Concilii Tridentini loquedi modus est, sed & gratiam sacramentalem, quam pręterea sacramentũ ex se dat, secundum priuilegium & diuinam institutionem, quam vocant, *ex opere operato*, quę tanto maior erit, quanto maior fuerit dispositio, qua ad sacramentum hoc acceditur: Deus enim gratia opera secũ-

Conc. Trident. sess. 7. c. 8.

dum naturę cõformitatem operatur. Et in natura videre est, omnia ibi operari secundum subiecti dispositionem, quę in eo reperitur: hincque videri est ignem statim lignum siccum accendere, si vero siccum non sit, tardius inflammatur, sic ut secundum siccitatis gradus, erit & ignis operatio, eodem modo & in hoc diuino sit sacramentum, quomodo ob causam nostram quam plurimum refert, quam optime pręparatos accedere.

CAPVT IV.

De munditię & puritate non solum mortalium, sed & venialium criminum, qua ad sacrosancam Communionem nobis accedendum est.

DE tribus hic præsertim agemus. Primo de dispositione & pręparatione necessaria ad hoc sanctissimum timentũ sacramentum. Secundo quid nobis post sumptionem factũ opus, & qualis gratiarũ actio esse debeat. Tertio quid fructus & cõmodi ex facrosancta Communionem colligendum. Quod ad primũ attinet: dispositio & pręparatio hic requisita multo maior quã in aliis sacramentis esse debet, quoniam excellentiora sunt sacramentis; tan o & maiorę requirunt pręparationem ad recipiendum & puritatem. Hincque aliqua sunt sacramenta, ad quę recipienda solum requiritur dolor & vera peccatorum contritio, & non peccatorum confessio. Hoc vero diuinum sacramentum tantę est dignitatis & excellentię quod sub eo lateat Deus ipse, quod præter prædicta aliud sacramentũ requiratur pro dispositione, quę est Confessionis sacramentum, dum aliquod præcessit mortale peccatum. Tali modo ut non sufficiat dolore & criminum contritio accedere, sed præter hæc & confessionem præcedere necesse est, ut decreuit Concilium Tridentinum secundũ illud S. Apostoli Pauli: *Probat a seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de cal-*

Confessio sacramentalis communiõni præmissanda.

Conc. Trid.
sess. 7.
1. Act. 11. 28.

alice bibat. Quæ verba hoc modo à Concilio exponuntur: vt necesse sit, vt quis probatus & Confessionis examine & iudicio examinar⁹ accedat. Quæ dispositio & preparatio omnibus Christianis sub mortalibus peccatis necessaria est, & illa ad gratiam in sacramento recipiendam sufficit.

Et licet verū sit, quod ob venialia peccata & alios defectus & imperfectiones, quæ mortalia peccata nō sunt, homo ipso facto huius sanctissimi sacramenti gratiam non amittat, sed gratiæ augmentum recipiat, vt aiunt Theologi, perdit tamen copiosum & abundantem illum gratiarū & virtutum, & aliorum admirabilium effectuum fructum, quem in mundioribus & purioribus, & deuotis animis operari solet: licet enim peccata venialia charitatē non tollant, tamen fauorem extinguunt, & deuotionē minuunt, quæ maxime propria dispositio est, quæ ad diuinum hoc sacramentum requiritur. Si ergo participes copiosi fructus esse velimus, quo frui solent, qui vt debent, ad Communionē accedūt, necesse est multos nos esse, non solū à mortalibus sed & venialibus peccatis. Ideoque & ipse Iesus Christus eandem nos dispositionem lorio e illa discipulorum pedum, quam præmisit, edocuit, vt nos certiores redderet, vt ait S. Bernardus, de munditia & puritate, qua nobis ad hoc sanctissimum sacramentum accedendum est, nō solum lethaliū, sed & venialium peccatorum, qui puluis est, qui pedibus nostris adhærere solet.

Joan. 13. 5.

Bern. serm. de
Cana Dam.

Munditia cō-
muniaturō
necessaria.

S. Dionysius Areopagita ait, Dominum non solum venialium peccatorum, sed & aliorum defectuum & imperfectionum munditiam hoc exemplo requirere, *Exigit, inquit, extremam munditiam:* ad quod probandum adfert illam sanctam ceimoniam, qua Ecclesia in Missa vtitur, dum sacerdos manus lauat, antequam sacrosanctum hoc offerat sacrificium. Et exacte discuit, quod nō totas manus, sed solum digitorum extremitates lauet, vt intelligatur nos nō solum à grauioribus, sed & leuioribus, & defectibus, & imperfectionibus mundos esse debere. Si Nabucho-

donosor mandabat, vt pueros eligerent: *In quibus nulla esset macula, pueros & mūdōs & pulchros, qui cibis mensæ suæ alerentur & educarent, quanto æquius nos Regiam hanc mensam & diuinā cum maxima munditie & puritate adire.* Et quia Angelorum panis est, & nobis Angelica puritate est sumendus. Refert Petrus Cluniacensis de Sacerdote quodā in partibus Teutonics, qui prius bonæ & sanctæ vitæ lapsus est in turpe & inhonestū peccatum, & peccato peccatū addens audebat altare accedere ad Missam dicendā, sine præuia emendatione vel confessione. Qui error eorū qui ante bene vixerūt, esse solet, vt si post in erubescendū q̄ peccatum inciderint, non audeant id cōfiteri, nec Communionē abstinere, ne existimatione & opinione, q̄ ante apud hoēs habebant, excidant. Superbia exæcantur. Hunc Deus vt pater misericorditer punire voluit, quodā negotio, q̄ ei oculos aperuit, quod tale fuit: Dum hostiam in manu haberet, vt fumeret, ex iisdem euauit, vt & sanguis in calice eodēque die non cōmunicauit, quo illo facto valde cōfusus & obstupefactus fuit. Quod & postea bis illi accidit, volens Missam dicendo experiri, an Deus idem indignationis signum, vt ante, illi exhibiturus esset. Quo cognouit, quantum suum esset peccatum, & quam iuste contra se Dei iram excitasset. Et lachrymis perfusus se ad Episcopi pedes abiecit, & magno cū dolore & cordis gemitu illi, quid sibi accidisset, refert, & ei cōfessus, & penitentia ab eo accepta, q̄ ieiunia, disciplinæ & alias requirebat asperitates, multoq; tempore ea exereuit, nec ausus amplius Missam celebrare, donec Prelatus & Pastor ei mādauit & ad hoc licentiam cōcessit, q̄ videretur iam pro peccatis Deo fecisse satis. Mirum porro fuit, quod illi in prima Missa accidit, q̄ dixit, quod maiore eius parte multis cum lachrymis & dolore peracta volenti S. sacramentum sumere, tres illæ apparuerunt hostiæ, quæ ante ob eius indignitatem disparuerunt, & in calice omnis ille sanguis inuentus sit. Quo facto Deum indicare voluisse certum

Den. 1. 6.

Pet. Clunia. li.
de mirac. 2. a.
Sacerdos cum
peccatis cele-
brans à Deo
puniunt.

est, peccata ipsi demissa esse. Cui misericordiae magnam exhibuit gratitudinem, & magno cum gaudio et amores illas hostias sumpsit, & post in valde perfecta vita perseveravit. Quod Petrus Cluniacensis dicit ab Episcopo Clarenontano.

Caesar. l. 2. dia
log. c. 5.

CAPIT. V.

De alia magis particulari dispositione & preparatione, qua ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum est.

VT quis perfecte admirabilibus fructibus, quos secum hoc diuinum sacramentum adducit, fruatur, dicunt sancti & spiritualis vitae magistri alia nobis magis particulari dispositione & preparatione opus esse, videlicet actuali deuotione. Idcirco hic exponemus, quamnam sit haec deuotio, & quam ratione in nobis excitabimus. Ad hanc dicunt nobis sacra Communione ad eundem esse primo summa cum humilitate & reuerentia: secundo maximo cum amore & fiducia: tertio maxima cum fame & desiderio huius caeli stis panis. Ad tria haec reduci possunt omne genus affectus, quibus actualis deuotio excitari potest; tam ante huius sacramenti sumptionem, quam ipso Communione tempore, & post eadem. Ad quod docendum oēs libri considerationum pleni sunt, quae valde diffusae & extensa sunt, hincque solum aliquas tangemus, quae magis consuetae & ordinariae & vtiliores sunt: viam ostendentes quo quis hoc fundamento innixus per se possit discurre. Quod ei vtilius erit, secundum quod in libro exercitiorum spiritualium docetur.

D. Ignat. l. exerc. s. 1. in
annot. in prin.
post. annot. 2.

Humilitas &
reuerentia ex
citanda.

Primum ergo ad sanctissimum hoc sacramentum nobis accedendum summa eum humilitate & reuerentia. Quae in anima

nostra excitabitur, si vna ex parte supremam illam Maiestatem & Dei magnitudinem, quae vere in hoc sanctissimo sacramento est, inspiciamus, quodque ille idem Dominus est, qui sola sua voluntate creauit, conseruat & gubernat caelum & terram, & sola eadem potest omnia ad nihilum redigere: coram quo Angeli & altissima Seraphim alas conuertunt, tremunt & conuertuntur cum profundissima reuerentia. *Columna caeli* Job. 26. 11. *tremunt, & pauent ad nutum eius.* Et inde oculos in nos ipsos retorqueamus, nostram abiectionem & miseriam attendentes. Si que aliquando accedere poterimus Evangelici illius publicani animo, qui ad altare non audebat accedere, nec oculos ad caelum leuare, sed à longe stans magna cum humilitate pectus tundebat dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Alias verbi filii prodigi accedere poterimus: *Domine peccavi in caelum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum ex mercenariis tuis.* Alias verbi illis S. Elisabeth: *Et unde hoc mihi?* ut supra dictum est. valde etiam conduxerit, cum attentione aduertere verba illa, quae Ecclesia instituit tempore Communione recitanda ex Evangelio de cepra: *Domine, non sum dignus, ut intres sub lectum meum: sed tantum dico verbo, & sanabitur anima mea.* Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Luc. 18. 13.

Domine peccavi in caelum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum ex mercenariis tuis.

Luc. 15. 18.

Et unde hoc mihi? ut supra dictum est.

Cap. 1.

valde etiam conduxerit, cum attentione aduertere verba illa, quae Ecclesia instituit tempore Communione recitanda ex Evangelio de cepra: *Domine, non sum dignus, ut intres sub lectum meum: sed tantum dico verbo, & sanabitur anima mea.*

Luc. 1. 43.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 8. 8.

Domine, non sum dignus, ut intres sub lectum meum: sed tantum dico verbo, & sanabitur anima mea.

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Domine debilis sum & infirmus, sed ideo ad te venio, ut me sanes & confirmes, tu enim dixisti: *Non est sanis medicus opus, sed male habentibus, quorum causa praeteritum venisti.*

Matth. 9. 21.

Tu comedes panem in mensa mea semper. Qui respondit: *Quis ego sum seruus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei.* Si hoc dixerit Mephiboseth quod ad Regis mensam inuitaretur, quid hominem ad Dei mensam inuitatum dicere fas erit? Et quandoquidem ad diuinum hoc Sacramentum debita cum dispositione accedere non possumus, suppleamus defectus nostros humilitate & reuerentia, & cum Regio Propheta Dauid dicamus: *Quid est homo, quod memor es eius? aut filius hominis, quoniam uisitas eum?* Et cum S. Iob: *Quid est homo, quia magnificas eum?* Merito miratur & dicit Ecclesia: *O res mirabilis: manducat Dominum pauper seruus & humilis, & in pectore sumit Deum & Dominum suum, cali & terræ Creatorem.*

Psal. 8. 5.
Iob 7. 17.

2. Amor &
Fiducia.

Secundo nobis ad hoc sanctissimum Sacramentum accedendum summo amore & fiducia. Vt hic in nobis affectus exciteretur, bonitas, misericordia & infinita Dei charitas consideranda, qui tam hic elucet, ut initio diximus. Quis enim non eum amabit, qui tam nos amauit? Quis illi non fideret, qui tanto nos beneficio affectit? Qui seipsum nobis dedit, quid nobis non est daturus? Recte ait S. Chrysostomus: *Quis pastor oues proprio pascit cruore. Et quid dico pastor? Matres multe sunt, quæ post partus dolores filios alijs tradunt nutricibus: hoc autem ipse non est passus, sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.*

Cap. I.

Chryf. hom. 6.
ad popul. &
hom. 8. & 3.
in Matth.

3. Desiderium
inuis cibi.

Augustin.

Tertium, quod hoc sanctissimum Sacramentum requirit, est, ut magna cum esurie & cupiditate accedamus. Panis iste (ait S. Augustinus) esurienti querit hominis interioris. Vt cibus corporalis tunc temporis utilis esse uideretur, quando cum fame comeditur, eodem modo & diuinus hic cibus utilis erit, si anima ad illum magna cum fame accesserit, cupida se Deo uicendi, & aliquod singulare donum & gratiam ab eo impetrandi. Et animam esurientem satiari bonis. Idem Angelorum Regina affirmat in cantico: *Esurientes impleuit bonis.* Ad hanc esuriam & deside-

Psal. 108. 9.

Luc. 1. 33.

rium excitanda multam proderit una ex parte considerare extremam nostram cupiditatem, & altera ex parte mirabiles effectus, quos sanctissimum hoc Sacramentum profert, ut Christus Redemptor noster apud homines ambulans, omnes ad se uenientes ab omnibus curabat infirmitatibus, nec legitur unquam ulli sanitatem petenti negasse. Accessit ad illum mulier illa, quæ sanguinis fluxum patiebatur, & tangit simbriam uestimenti eius, & statim sanata est. Venit ad pedes eius peccatrix illa Euangelica, & remissionem impetrat, ueniunt ad illum leprosi, & mundantur, accedunt à diaboli obsessi, cæci, & paralytici, & omnes curantur & sanantur. *Quia uirtus de illo exibat, & sanabat omnes.* Idem faciet & hoc sanctissimum Sacramentum, si hac cum fame & desiderio accedamus, quod idem sit, qui tunc temporis erat, & conditionem non murauerit.

Luc. 8. 19.

CAPVT VI.

In quo alia considerationes & modi
se ad sacram communionem
preparandi utiles po-
nuntur.

INter alias considerationes, quibus nos ad sacram communionem parare possumus, valde apta & propria est passionis Christi memoria, amoris illius immensitatem, quo Dei filius se pro nobis in Crucce obrulit, considerando. Præcipua enim ratio, obquam Christus Seruator noster hoc diuinum instituit Sacramentum, hæc fuit, ut nobis semper præsens esset, & quasi in mente uineret passionis eius memoria. Ideoque iussit, ut quoties hoc sumeretur, eius recordaremur, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod & nobis repetit & inculcat S. Apostolus Paulus: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortem Domini annunciabitis.* Et ideo S. Bona-

Consideratio
passionis Christi
ad Eucharistiam suscipiendam præparat.

Luc. 22. 19.

2. Cor. 11. 24.
& 25.

Bona. de
preparat. ad
Missam c. 6.
Et in fascicu-
c. 8.
Cant. s. 6a
Chrysof.

uentura multum hanc deuotionem sua-
det, vt quotiescunq; sacram Communio-
nem adimus, mysterium aliquod passio-
nis meditemur & dicit se sic solitum fuisse:
eoq; ipso *Liquefuit anima eius* Dei amo-
re. Dicit q; S. Chrysoftomus, quod qui
ad sacram Communionem accedit, sibi
persuadere debeat, se quoties communicat,
in Christi lateris vulnere totiesque
applicare, & sanguinem fugere, partici-
pemque fieri eius, quod ille nobis eo ipso
impetrauit. S. Catharina Senensis com-
municans sibi persuadebat, se ad matris
vbera ire, vt dum infans erat. Alij, quod
summum hoc Sacramentum Christi pas-
sionis memoria sit, in cogitatione desi-
gnant Christum crucifixum, & corpus
Caluarie montem imaginantur, & sibi
Domini crucem erigunt, & illam am-
plexantes in se sanguinis guttas ex illa
descentes colligunt. Alij imaginantur
se presentes esse in cœna illa, quam Chri-
stus Redemptor noster cum discipulis
nocte passionis habuit, quasi inter Apo-
stolos recumberent, & ex eius manu sa-
crum corpus & sanguinem reciperent.
Et hæc non solum consideratio & cœnæ
illius representatio est, sed re ipsa ipsissi-
ma mensa, ipsum conuiuium, & ipse Do-
minus est, qui tunc temporis Apostolis
suis corpus & sanguinem dedit, idem ipse
nobis idem dat, & eodem amore, quo
tunc temporis dedit.

Considerandū
in Euchar.
quis, ad quem
& quoque ve-
niat.

Bona præterea est præparatio, se fe-
quentium punctorum consideratione ex-
ercere. Primum: quis sit Dominus ille,
qui venit: qui est omnium rerum Crea-
tor cœli & terræ Dominus, infinitæ Ma-
iestatis & perfectionis Deus. Secun-
dum: ad quæ venit: ad me venit, qui
solum pulvis & cinis, qui sæpius illum
valde offendi. Tertium: quare venit,
vt mihi passionis suæ fructum & precio-
sissima gratiæ suæ dona comunicet. Quar-
tum: quid illum venire moueat: non pro-
prium commodum, nam omnium rerum
Dominus est, & nullus indiget: sed purus
purus amor & desiderium, vt anima mea
salua fiat, & gratiæ eius semper particeps

fit. Quintum debet se quilibet in tribus
virtutibus Theologicis fide, spe & chari-
tate exercere.

Et quia nos digne ad tantum Domi-
num accipiendum præparare non possu-
mus, nisi ille dederit petendum nobis est,
vt ille nos disponat & animam nostram
ornet humilitate, munditia, amore & de-
bita reuerentia, proponendo illi vulga-
rem illam rationem: Domine si quis po-
tens & diues Rex diuertere vellet ad pau-
perem viduam, non expectaret, donec
illa ei parasset palatium, in quo quiesce-
ret, sed designatorem hospitiorum præ-
mitteret & famulos, qui id præpararent.
Idem ergo & tu fac in anima mea paupe-
re, quandoquidem ad eam diuerteris, præ-
mitte Domine designatorem tuum &
Angelos tuos, vt habitationem hanc
componant & exornent, quæ tam fuit
fordida, & tam plena araneorum telis &
peccatis, & faciat eam te dignam ha-
bitationem. Nosque ad sanctissimam
virginem & sanctos nostros patronos
conuertentes humiliter eos rogemus, vt
nobis hanc petitionis satisfactionem im-
parent.

Præter has præparations, addemus &
aliam facilem & vtilem, & multis magnæ
consolationi futuram. Si hoc feruore te
potiri non contigerit, & tanto non in-
flammeris quo velles, desiderio, quodque
tanto Domino excipiendo conueniret, *Præparatio ad
Communionem optima
desiderium
incensum
Christum di-
gne suscipien-
di in se excita-
re.*
exercere ista voluntate & desiderio habendo,
& hoc ipso defectus istos supplebis,
Deus enim cor adspicit, & quod desidera-
turâte, recipies, quasi illud haberes, se-
cundum illud Prophetæ: *Desiderium pa-
perum exaudivit Dominus, præparatione cor-
dis eorum audivit auris tua.* Dicit Blosius
hanc deuotionem & præparationem à
Deo doctam fuisse S. Mechtildem, nam
quodam tempore dicebat illi Dominus:
Dum tibi sacra sumenda est communio,
desidera ad nominis mei gloriam habere
omne desiderium & amorem, quo ali-
quo tempore ad me maxime incensum
cor arsit, & hoc modo me accedere po-
teris, oculos enim in amorem illum de-
figam,

figam, eumque recipiam, secundum id, quod habere desideras. Idem & de S. Gertruderefertur. Quæ volens quodam tempore S. Sacramentum sumere, & valde anxia esset, quod tam sibi non videretur ad id parata, rogabat sanctissimam virginem & omnes Sanctos, vt Deo pro illa omnem præparationem & merita offerrent, quæ quisque eorum aliquo tempore habuerat, ad idem recipiendum. Hinc illi dixit Dominus: *Iam vero omnibus cali ciuibus appares in eo ornatu, quem tibi petisti.* Sic vt optima dispositio & præparatio foret, desiderare sanctissimum hoc Sacramentum recipere tanto eam feruore & amore, quo sancti ad idem accedebant, & cupere & Deum petere, vt, quod nobis deest, meritum & virtutibus Iesu Christi & sanctorum suppleat. Hocque ipso vt in gratiarum actione poterimus, vt post dicemus.

Cap. sequenti.

His & similibus considerationibus in nobis excitanda est actualis deuotio, qua sancti docent ad sacram Communionem nobis accedendum esse, aliquando vna, aliquando alia consideratione, prout cui libet magis expedire videbitur. Animaduertendum tamen est, vt nos hoc modo præparemus, & faciamus, ad quod obligamur, necesse esse, vt tempus aliquod huic negotio infumamus. Pater noster Franciscus de Borla in tractatu, quem composuit de præparatione ad sacram Communionem, tres dies ante Communionem assignat ad se præparandum, & tres dies post eandem ad gratiarum actionem, & multas considerationes & exercitia, ad se his diebus occupandum, ponit. Essetque illud valde vtile medium, vt quis rota hebdomade deuotioni incumberet & se colligeret, partim spe tantum Dominum recipiendi, partim accepti beneficii memoria. Nam solum cogitare, Cras est mihi communicandum: vel recordari: hodie vel heri communicauimus, sufficit ad se colligendum. Si tamen non tantum tempus esset, quod huic præparationi impenditur, saltem fas est illum, cui est communicandum, ora-

tionem vel illius partem alicui vel aliquibus prædictarum considerationum impendere. Ad quod multum præderit, vt nocte communionem præcedente, dum cubitum itur, hac nos cogitatione occupemus: Cras mihi communicandum est, & quoties est somno expergiscimus, eadem cogitatio surrepat: vtq; mane oculis vix apertis illa statim nos inuadat. Si enim Pater idem ad cuiusq; diei orationem in animaduersionibus requirit, quanto æquius id fieri eo die, quo tantum Sacramentum nobis sumendum est?

Ignat. l. exerc. spiritual. in addit. prima hebdomada.

CAPVT VII.

Quid nobis post diuini huius Sacramenti sumptionem seruandum, & qualis esse gratiarum actio debeat.

VT ante pastum valde vtile esse solet aliquod corporis exercitium, quo calor naturalis excitetur, eodem modo & ante Communionem profuerit, aliquod meditationis & considerationis habuisse exercitium, vt animæ calor qui est deuotio & amor, excitetur, de quo iam dictum est. Eodem modo est post pastum conuersari cum aliquo & colloqui valde salubre est, vt & erit post diuinum hanc pastum, de quo iam agemus. Hoc commodissimum tempus est ad cum Deo agendum, & in corde nostro amplexandum. Ideoq; necesse, vt eo uti nouerimus, & ne inutiliter illud elabi sinamus, & nec quidem minimam eius particulam: *Non defrauderis à die bono. Et particula boni doni non te prætereat.* Tempus hoc considerationibus & similibus affectibus, de quibus ante diximus Communionem præcedere debere, impendendum est. Et præsertim nos occupare debemus primū laudibus & gratiarum actionibus pro omnibus beneficiis acceptis, præcipue pro inestimabili illo nostre redemptionis beneficio, & eo, quod nobis hic exhibet seipsum dando, & in viscera nostra penetrando. Et quæcunque dem

Ecccl. 10. 74.

Post Communionem prima gratia Deo agenda.

Franciscus de Borla.

atio ad
entia
rima
um
m
m illi
cipien
excita

38.
ic. Bl
.6. m
ritina

dem dignas pro tam eximio beneficio reddere gratias non possumus, in insufficientiæ nostræ supplementum offerendæ Deo omnes gratiæ & laudēs omnium Seraphim & Angelorum ab ipsis mundi primordijs, & omnium sanctorum, quas in mundo, dum viuerent, & iam in gloria ipsi concinunt, & quas illi in omnem æternitatem daturi sunt, & voces nostræ illis iungendæ, capientes illum omnium cordibus & linguis laudare. *Cum quibus & nostras voces ut admitti iubeas, deprecamur.* Et inuitandæ omnes creaturæ, vt nos hic adiuuent: *Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum.* Et quia nec omnia hæc prædicta sufficiunt, vt debite Deus laudetur, nam omni laude maior est, nobis optandum & desiderandum est, vt ipse se amet & laudet, nam ipse se sufficienter amare & laudare poterit.

2. *Amoris actus excitandi.* Secundo tempus hoc amoris actibus impendendum: nam hic præsertim locum habet sanctarum inspirationum exercitium, quæ nihil aliud sunt, quam certi quidam amoris actus & interna desideria summi illius boni, cuiusmodi erant illa Prophetæ, dum diceret: *Diligam te Domine fortitudo mea quem admodum desiderat cervinus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.*

3. *Petitiones instituendæ.* Tertio, tempus hoc impendendum petitionibus, tempus enim negotiis nostris expediendis peropportunum est, & ad à Deo gratiam obtinendam. Refert s. Scriptura de Regina Esther, quod noluerit Regi Assuero suam exponere petitionem, sed petierit, vt Rex ad conuiuium veniret, quod parauerat, & quod tunc petitionem declararet. Quod & factum fuit, & illic impetrauit, quod voluit. Idem & in hoc fit conuiuium, in quo Rex Regum inuitatus est, vel potius nos ab eo inuitati, hic impetrabimus, quicquid petemus.

In die enim bona venimus. & dicere possumus, quod Iacob cum Deo luctans: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Dum Zachari intrares domum, dixisti: *Hodie salus domui huic facta est.* Diciam Domine,

idem de domo hac, quam intrasti. *Domine mea: salus tua ego sum.*

Hic à Deo petere licet peccatorum veniam, fortitudinem ad passionem nostras superandas, & tentationibus resistendâ, gratiam ad virtutes parandas, humilitatem, obedientiam, patientiam, perseuerantiam. Et non solum sibi hæc petenda, sed & pro Ecclesiæ necessitatibus rogandum, tam generalibus, quam specialibus, pro summo Pontifice, pro Rege, & illis, qui Republicæ Christianæ præstant tam in spirituali, quam sæculari, & aliis particularibus, quibus obligati vel deuoti sumus, eodem modo, quo in Missæ silentio fit, vt post dicemus.

CAPVT VIII.

De alio modo gratiarum actionis.

Aliqui sequenti modo post sanctam Communionem gratias agunt, considerant Christum Dominum nostrum suis in visceribus, quasi quodam lectulo & throno, & inuitant omnes suas potentias & sensus, vt eum Regem & Dominum suum agnoscat & venerentur, vt quis habens in suo hospicio vel domo magnatē aliquem, qui ad se diuertit, vocat omnes filios, vt præsentem illum venerentur & agnoscat. Et vnoquoque sensuum suorum tria efficiunt, primo gratias agendo, quod talem potentiam vel sensum dederit, secundo, se accusant & dolent, illo se non esse vfos, ad quod Dominus illum dederat, tertio auxilium & gratiam peccat, ad se post emendandum. Quæ bonæ & valde vtilis gratiarum actionis forma est, & est primus trium formarum orandi, quas Pater noster in spiritualium exercitiorum libro assignat.

Alij imaginantur se in omnibus sensibus & potentijs infirmos, quod Christus medicus sit, *Qui sanat omnes infirmitates suas*, per omnes illum ducunt, quasi quæ medicum per nosocomium, rogantes:

Domine

Psal. 33. 4.

*Psal. 17. 1.
Psal. 41. 2.*

3. Petitiones instituendæ.

*Esther 5. 3. &
6. 7. 3.*

*1. Reg. 25. 3.
Gen. 32. 26.
Luc. 19. 9.
Psal. 34. 3.*

Pia consideratio post Communionem.

P. Tenat. spiritualium exercitiorum.

Psal. 102. 9.

Ier. 11. 33.

Psal. 6. 3.

Psal. 40. 5.

Domine veni ad fide infirmos hos oculos, hanc linguam &c. & mei miserere & sana me. *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum. sana animam meam, quia peccaui tibi.*

Aduertendum hic ut actum horum exercitiorum & similitum hoc tempore nobis paremus, non opus esse loci compositionem fingere, nec extra nos quarere, quod presentem & in nobis habeamus ipsum Iesum Christum, non solum secundum diuinitatis, que omni in loco est, sed & secundum sanctissimæ eius humanitatis presentiam, que realiter in nostris est visceribus, quam diu duram sacramentalis species, quod sit, quæ diu integra est panis substantia. Si ergo Christi imaginem adspicientes ad orationem colligimur & excitamur, quid fiet, si ipsum Christum adspiciamus, qui hic adest, non in effigie, ut in Crucifixo, sed in propria persona? Sicq; vnicuique conandum ut in se reflectatur, considerando intra se Christum, ut sanctissima Angelorum Regina faciebat, dum illum in vtero gestabat, & ibi cum dilecto suo agat, dicendo eum sponso: *Inueni, quem diligis anima mea, tenui eum, nec dimittam.*

Cant. 3. 4.

Cat. Gabriel in mor. Paludanus & alii, quos refert P. F. Suarez 10. 3. in 3. p. disput. 62. sect. 2. dicit esse valde probabile. c. 3.

Ut vero maiore cum animo nitamur eum tenere, & plus temporis gratiarum actioni impendere, multum adferre subsidium poterit, quod aliqui ponunt Theologi, quod toto eo tempore, quo species sacramentales durant, & Christi realis presentia in visceribus nostris est, quo pius se similibus actibus plus exercuerit, tanto maiorem recepturus sit gratiam, non solum ob maius actuum meritum, quod dicunt, *Ex opere operantis*, sed & ex opere operato, ob sacramenti virtutem eo modo, quem posuimus, dum de dispositione ageremus.

Vnde videre est, quam male faciunt, qui hoc tempus, quo tanta sibi possent acquirere, elabiunt, & tanto hospite domi suæ excepto, statim dorsum illi obuertunt, & vix illo vno officio intrante, ipsi alio exeunt, nec cum illo humaniter agunt. Si apud nos incivile censeretur, si graui aliquo hospite domi suæ recepto illic nullus loqueretur, nec officium offerret

Rodriguez exercit. pars 1.

quid fiet, si tam inciviler cum tanto hoc hospite agatur? Narrat Surius de S. ^{Surius.} Margarita Hungarorum Regis filia, quod cum sequenti die illi communicandum erat, præcedenti non alio, quam pane & aqua victitabat, ob cibi illius caelestis reuerentiam, & totam noctem in somniam in oratione ducebat, communionem vero peracta, totum illum diem orando transigebat ad vesperam usque, qua aliquid cibi sumebat.

CAPVT IX.

De fructu ex sancta Communione colligendo.

Virtutes & admirandos effectus, quos sancti de diuino hoc Sacramento adferunt, non solum faciunt, ad declarandam eiusdem excellentiam & immensam charitatem, qua nos profecutus est Dominus, sed & ut oculos & cor ad illos reflectamus, ut hinc sanctæ Communionis fructum colligamus. Hanc ob causam alios quos hic ponemus. Diuinum hoc Sacramentum hunc habet cum omnibus aliis Sacramentis communem effectum, quod gratiam dignè recipientibus conferat. Alium tamen proprium habet, quo ab aliis Sacramentis differt, quem Theologi nominant refectionem spiritualem, quod est esse animæ nutrimentum, quo illa reficit, restaurat & vires sumit, ut appetitibus suis resistat, & virtutem amplificatur. Ideoq; in verba illa Christi: *Caro mea vere est cibus & sanguis meus vere est potus*, vulgo dicunt sancti, ut & Concilium Florentinum, quod quoscunq; effectus corporale nutrimentum in corporibus producit, eisdem spiritu aliter diuinus hic cibus in anima operatur. Hincq; dicitur Christum Redemptorem hoc sanctissimum Sacramentum instituere voluisse sub nutrimenti specie, ut eadem specie sub qua institutum est, nobis effectus, quos produceret, aperiret, & quanto opere anima nostra eo indigeat. Ut ergo corporale alimentum corporis

Effectus Eucharistia communis cum aliis Sacramentis est gratia. Effectus Eucharist. peculiaris Reformatio Spirituali.

Ioan. 6. 56.

Concilium Florentinum.

kk vitam

vitam sustentat, & vires renouat, & ad certam vsq; aetatem crescere facit, eodem modo & sanctissimum hoc Sacramentum spirituales vitam sustentat, animæ vires restaurat, virtutem debilitatam reparat, hominem contra inimici tentationes fortificat, & ad debitam vsq; perfectionem crescere facit. Hæc panis est, qui cor hominis confortat & corroborat, vt eo, sicut Elias, confortati ambulemus, donec perueniamus vsque ad Dei montem Oreb.

*Ps. 103. 15.
3. Reg. 19. 8.*

Præterea aliquid aliud alimento corporali proprium est, quod gustum & saporem comedenti det, & tanto maiorem, quanto melius & preciosius est alimentam, & quo palatam melius dispositum: eodem modo diuinum hoc alimentum non solum nos nutrit, conseruat & confortat, sed & spirituales gustum & suauitatem adfert, secundum quod aiebat Patriarcha Iacob in Prophetis benedictionibus, quas mortis tempore filiis suis impertiebat, predicens, quid in Evangelica lege futurum erat, dum ad Afer filium peruenisset dicebat: *Afer, pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus.* Christus panis est fertilissimus, suauissimus & lapidissimus. Dicit S. Thomas tantum esse gustum & delicias, quem panis hic cælestis producit illis, quibus cordis & animæ palatum expurgatum est, vt verbis exponi nequeat, quod hic spiritualis dulcedo in ipso fonte, qui est Christus Seruator noster, gusteret: fonte omnis suauitatis & omnium rerum vita, quæ hoc sanctissimo Sacramento mediante animam communicantis intrat. Et tanta subinde hæc est dulcedo, vt non tantum spiritum recreet, sed & in carnis redundet, secundum illud Prophetæ: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum vinum.*

*Bonau. l. de
perf. ad for-
zera suam.*

Hinc oritur, quod ait S. Bonauerura, sæpius contingere, vt quis debilis valde & languidus ad sacram Communionem accedat, & tantam fieri lætitiã & consolationem, quam huius alimenti vi recipit, vt tam corroboretur, quasi nulli eum debilitas teneret. Guimandus Aduersa-

*Guimandus
Aduersarius.*

nus Episcopus antiquus auctor, scribit de senioribus monachis, tantum fuisse solamen & robur, quod in sancta Communionem percipiebant, vt aliqui eorum hic solo nutrimento sine vlllo alio cibo viuerent, quod hoc omnis eorum consolatio & sustentatio esset, tam animæ, quam corporis, quæq; die non communicabant in se magnam debilitatem & animi deliqui sentiebant, & videbantur sibi deficere & viuere non posse. Dicit idem auctor, aliquibus eorum ab Angelo Communionem ad cellas delatam esse. In Chronicis Ordinis Cisterciensis refertur, de quodam monacho, qui quotiescunq; communicabat, videbatur sibi mellis fauam gustare, quæ dulcedo ad tres vsque horas durabat.

*Chron. Ordin.
Cisterc.*

Secundum hæc ergo fructus nobis ex sancta hac Communionem erueendus, debet esse magnus animus, ad in via Dei ambulandum & progrediendum: fortitudo maxima ad passionem mortificandam & tentationibus resistendum & superandum. *Parasitum in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me.* Ad hoc ergo parauit Deus hæc mensam. In aliis mensis, qui inimicos habet, timet, & monere non aude, in hæc vero homo robur accipit & fortitudinem, ad omnes inimicos superandos. Hincq; ait S. Chrysostomus, nobis ex hac mensa surgendum esse vt leones ore ignem vomentes, quo diabolos terreamus & ipsi terribiles simus: dum dicit: *Tanquam leones ignem spirantes ab hac mensa recedamus, facti diabolo terribiles.* Quod & Christus Seruator noster nobis indicauit, dum Communionem peracta discipulis suis diceret: *Surgite, eamus hinc.* Quasi diceret. Iam communicastis, eamus ad passionem. Hincq; videre scit in primitiua Ecclesia, dum toties hoc diuinum Sacramentum frequentabatur, non solum Christianis vires fuisse, ad Deum obsequandam, sed & robur, ad furiori & tormentis tyrannorum resistendum, & vitam & sanguinem pro Christo effundendam.

Ps. 22. 5.

*Chrys. hom. 6.
ad popul. &
45. in Ioann.*

CAPVT X.

Sacra Communionis frequentationem magnum esse contra omnes tentationes remedium, praesertim ad conseruandam casti-

terem.

Huius diuini Sacramenti frequentationem efficax esse remedium dicunt sancti, nam praeterquam quod magnas suggerat vires, passiones & prauas propensiones debilitat, concupiscentia ardorem diminuit, quae omnium malorum radix est, & nos expeditos ad Dei voluntati obsequendum reddit.

S. Thomas ait, rationem ob quam sanctissimum hoc Sacramentum nos a tentationibus & lapsibus liberat & defendit, esse, quod cum Christi passionis memoriale sit, qua diaboli superati sunt, qui in nobis Christi corpus & sanguinem iudicantes fugiunt, & sancti Angeli nos iuuant & comitantur. S. Ignatius & Cyrillus ob eandem rationem huius sanctissimi Sacramenti frequentationem suadent, quod diaboli a nobis fugiant. Et S. Chrysostomus ait: Si agni sanguis huius Sacramenti figura in superliminibus domorum positus habitatores a punitione & occisione, quam Angelus exterminator faciebat, liberabat, quanto magis id faciet diuinum hoc Sacramentum.

Sed singulare dicunt sancti & efficacissimum remedium esse ad inhonestas cogitationes superandas & castitatem conseruandam, mitigat enim carnis motus & peccati fomitem sedat. Et (vt ait S. Cyrillus) sensualitatis ardorem & appetitum extinguit, vt aqua ignem. Hoc modo S. Hieron. Thomas & alii illud Zachariae prophetae exponunt: *Quid enim bonum eius? & quid pulchrum eius? nisi frumentum electorum, & vinum germinans virginum?* dicuntque huic caelesti cibo proprium esse virginem germinare, vt corporale ali-

mentum, dum bonum est, bonum sanguinem & humores producit, eodem modo & diuinus hic cibus in nobis castitate & affectuum puritatem producit. Praeterea dicit S. Cyrillus diuinum hoc Sacramentum non solum animam, sed & corpus sanctificare, quo perficitur, quod Ecclesia in Missae sacrificio petit: *Fiat nobis ad salutem mentis & corporis.* Farina Eufari est, quae venenum ex sorbitione tollebat, & saporem adfert. Et vt mulier illa Euangelica tangenti simbriam vestimenti Christi, stetit in illa fluxus sanguinis: & testamenti arca Iordanem intrante, aquae supernae steterunt, & non fluxerunt, eodem modo Christo corpus nostrum intrante stant tentationes & crescit ardor & concupiscentiae ignis: O felix fructus vbertatis, ex quo virginitas germinatur? exclamant sancti. Dicit quidam grauis doctor, nihil tam ad castitatem conducere, quam deuote sacram Communionem frequentare.

Referunt Nicephorus Calixtus, Gregorius Turonensis, Nauclerus, & alij graues auctores mirum quid, quod Constantinopoli accidit, & huiusmodi est. Quod cum in Graeca Ecclesia verus esset consuetudo, vt Christi Domini nostri corpus consecraretur ex pane communi, quo solent vesci, quibus panibus consecratis populus communicabat, & si quae Reliquiae superessent in sacrario, aduocabant sacerdotes aliquot pueros Scholasticos, quorum virtus magis erat perspecta, & sinceritas notior, quibus ieiunis sanctissimae reliquias dabant, vt illas reciperent. Quod ait Nicephorus sibi puero saepius accidisse, dum in Ecclesia educaretur. Accidit postea, euntibus pueris, qui ad hoc vocati erant, inter eos esse & filium cuiusdam Iudaei opificis vtriatij, & cum Christianis pueris communicare. Quod causa fuit puerum diutius morari, & hora consueta domum non venire. Interrogat pater, vnde veniret? dicit ex Christianorum se templo venire & comedisse ex pane, quem pueris dabant. Quo responso pater tanta ira & furore correptus est, quod nulla execu-

S. Thom. 3 p. q. 69. art. 7.

Ignat. epist. ad Ephes. Cyrill. l. 3. in Ioa. c. 37. Chrys. hom. 6. ad popul. An. nochen. Exod. 12. 22.

Cyrillus. Hieronym. S. Thom. o. p. 58. c. 26. Zach. 9. 17.

4. Reg. 4. 4. Luc. 8. 44.

Iosue 3. 16.

Viguerus in inst. Theol. c. 16. v. 3.

Niceph. Calix. in sua hist. eccles. l. 17. c. 27. Greg. Turon. l. de mar. c. 8.

Iudaeus puer a patre post Communionem in fornacem accensam comeditus illius permanet.

satione expectata filium arripuerit & in
 vitri fornacem precipitarit, quæ incensa er-
 rat, & ostium occluserit. Mater filium
 abesse videns, & non venire, aliquo tem-
 pore elapso in civitatem illum quaeritum
 abiit magno cum animi dolore & solli-
 citudine. Verum illo, nec eius quidem si-
 gno, inuento, domum Christi redit, post
 tres dies cum prope fornacem esset, & la-
 chrymas & gemitus reficitet, & capillos
 euelleret, cepit filium nomine suo vo-
 care. Quod ille audiens & matris vocem
 agnoscens intus in fornace, in qua erat,
 respondit. Quo illa audito fornacis os-
 tium effracto videt filium in ignis me-
 dio tam sanum & integrum, vt nec ca-
 pillum quidem capitis ignis attingisset.
 Exit præter, & querit illa, quis illum serua-
 set? respondet Dominam quandam pur-
 pura indutam sapius eo venisse, & aqua,
 quam effundebat ignem extinxisse, præ-
 terea cibum attulisse, quoties eo indige-
 rit. Venit miraculum hoc ad Iustiniani
 Imperatoris aures, & iussit matrem & fi-
 lium baptizari, qui Christo nomina de-
 derant: partem vero, qui se conuictere
 volebat, iussit in arborem suffigi, & su-
 spendio enecare. Quod sanctissimum
 hoc Sacramentum in huius pueri corpo-
 re, qui illud receperat, effecit, illum in
 ignis medio ab omni læsione conseru-
 ando, idem & spiritualiter operatur in eo-
 rum mentibus, qui illud digne sumunt,
 illos in medio ignis tentationum defend-
 endo & sine læsione aliqua conser-
 uando.

CAPVT XI.

*De alio principali fructu, ex sancta
 Communione nobis colligendo, qui
 est nos Deo vnire, & in
 Christum transfor-
 mare.*

VNum præcipuorum effectuum & fi-
 nium, ad quos Christus Seruator no-

ster diuini in hoc Sacramentum instituit,
 dicunt Sancti esse, vt nos sibi vniret, in-
 corporaret, & vnum quod secum effice-
 ret. Vt enim dum diuinum hoc Sacramen-
 tum verborum consecrationis virtute
 consecratur, id quod panis erat, in Christi
 substantiam conuertitur, eodẽ modo hu-
 ius Communionis virtute, qui homo erat
 miro quodam modo spiritualiter in Deum
 mutatur. Idque illud ipsum est, quod Chri-
 stus in Euangelio dicit: *Caro mea vere est*
cibus, & sanguis meus vere est potus. Qui mā-
ducat meam carnem, & bibit meum sangui-
nem, in me manet, & ego in illo. Sic vt cibus
 caloris naturalis virtute in substantiam
 comedentis conuertitur, & idem cum eo
 fit, eodem modo & qui huic Angelorum
 panem comedit, se Christo vnit, iungit, &
 vnum quod cum illo efficitur, non Christo
 se conuicente in id, quod aueritur, sed eum,
 qui illum recipit in se vertendo & trans-
 formando, vt idem Dominus S. Aug. aie-
 bat: *Cibus sum grandium, cresco & mandu-*
cabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibus
sentens dissipat carnem tuam, sed tu mutaberis in me. Hinc S. 2. quæst. 2.
 Thom. ait huius Sacramenti proprium ef-
 fectum esse, hominem in Deum transformare,
 & ei similem reddere. Si enim ignis, eo quod
 tam nobile elementum sit, in se omnia, quæ
 ei applicantur, conuertit, ante consumen-
 do, quicquid ei contrarium est, & suam ei
 post formam & perfectionem communica-
 do, quanto magis infinite illa bonitatis &
 nobilitatis abyssus consumeret, quicquid
 malum in anima nostra inueniet, & similem
 similem reddet.

Sed posthabita reali & vera Christi v-
 nione cum eo, qui eum recipit, quam his
 verbis declarat: *In me manet, & ego in eo,*
 quamque sancti similitudinibus quibus-
 dam propriis declarant, descendendum
 magis specialiter ad praxim, & fructum,
 qui nobis ex sancta hac Communione col-
 ligendus est, qui est nos spiritu ihesum cum
 Christo vnire, & in eum nos mutare & trans-
 formare. Hoc est, vt nos, quo ad vitam & mo-
 res, similes reddamus, humiles vt Christus,
 patientes vt Christus obediētes vt Chri-
 stus, castos & pauperes vt Christus. Idque
 est,

Ioan. 6. 56.

Aug. 1. 10.
 Confess. c. 19.
 S. Thom. 4.
 S. Thom. 2. quæst. 2.
 art. 1.

Rom
Epist.

Cypri
 epist.
 c. 11.
 P. Sal.

Luce. 2.

1. Reg.
 Ezech.
 huius
 mori
 1. Cor.

S. An-
 Fulg.

Gal.

Chry-
 ad p.

Rom. 13. 14.
Eph. 4. 24.

est, quod S. Apostolus Paulus suis verbis significat: *Induimini Dominum Iesum Christum. Et induite nouum hominem.* In consecratione, manentibus accidentibus, panis substantia in Christi corpus conuertitur, in Communione conuertitur, nam homo nis substantia manet, & accidentia mutantur, homo enim, qui superbus erat, humilis fit, qui incontinens, castus: qui iracundus, patiens: hocque modo in Christum transformatur.

Cyprian. lib. 1.
epist. 3. ad Cestilium.
Psal. 22. 5.

S. Cyprianus in verba illa Regii Propheta: *Et calix meus inebrians quam preclarus est,* quæ de hoc sacramento intelligit, ait, vt ebrietas hominem sui impotentem & alium a se reddat, eodem modo & diuinum hoc sacramentum aliquem sui impotentem aliumque a se facit, & obliuioem mundatorum inducit, & efficit vt rota eius conuersario in calis sit. *Quam mutari fuerunt discipuli in Emmaus eunt:* hoc diuino sacramento accepto? *Cognouerunt eum in fractione panis,* ex dubitantibus fideles, ex timidis fortes facti sunt. Eodem modo & nos a Communione mutatos redire & in alios homines verfos conuertit. *Mutaberis in virum alium. In virum perfectum.* Idem & S. Basilius inquit, & ad id confirmandum allegat illud S. Pauli: *vt qui uiuunt, iam non sibi uiuant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.*

S. Angela de
Fulgim. ca. 66.

Ait sancta quædam quid huic proposito apprimi conueniens, & valde spirituale. Agit de conditionibus & signis, quibus perspicitur, num anima in Deum transformata sit, & dicit vnum eorum esse, dum homo desiderat contemni, abiici: & ab omnibus de decore affici, & omnes vult credere, se de ore dignum esse, & vt nullus ei condeat, & in nullius creature corde, nisi Dei solius viuere vult. Et non solum non vult aliquo modo reputari aliquid esse, sed magno honori ducit sibi ab omnibus contemni, vt sic se Christo Domino nostro conformet. Et cum S. Paulo dicit: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

Gal. 6. 14.

Chrysothom. 61.
ad pop. Antio.

S. Ioannes Chrysothomus exponens, quid obligationis contrahamus, postquam

tantum sacramentum sumptimus, dicit: *Cum nos ab in a corripit uiderimus, vel ab alio uicio, cogitemus, quibus facti sumus digni, & sit irrationabilium nobis motuum correctio talis cogitatio.* Decet linguam, quæ Christum tetigit, sanctificatam esse, nec ociosa esse, nec se postea profanare. Non decet in peccatus & animum, qui Deum sumptit, & sicut theca & reliquiarum huius sanctissimi sacramenti, steruus & sordes uanorum desideriorum conici, vtque aliud, præter Deum, tractet & cogitet. Edidit quis odoriferum quid, & toto die sua uentilum odo: em exhalat. Odoriferum hunc cibum comedisti, qui omnem caelestem uirtutem & Deitatem edolet, quem te odorem exhalare fas est? De S. quadam uirgine legitur, quæ dicit: *Dum communico toto illo die maiori diligentia cor custodio, in eo Deum imaginans, quasi domus quietescentem.* Quare omnem, quam potest, quæbat modestiam, tam loquendo, uideo & euado, quam omni exteriori conuersatione, ut ille, qui digitum labiis imponit, silentium perens, & ne tumultus vel murmur fiat, ne is, qui dormit, exciteur.

CAPVT XII.

De alio principali fructu ex sancta Communione colligendo, qui est nos integre Deo offerre, & in eius nis manus resignare. Et de preparatio- ne & gratiarum actione, quæ hic nobis faciendæ est.

PRÆCIPVVM, quod nobis ex sancta Communione colligendum, est nos resignare & conferre integre in Dei manus, ut particula lutæ in manum figuli, ut de nobis faciat, quod lubet, & ut lubet, & quando lubet, & quomodo lubet, sine aliqua exceptione vel reservatione. Filii Dei se integre in sacrificium Deo Patri in

cruce obtulit, pro nobis omnem sanguinem & vitam dando. Et quotidie in cibum dat integre in hoc sanctissimo sacramento corpus, animam & diuinitatem. Hinc rationi consentaneum est, vt & nos ipsos offeramus & integre ei resignemus. Hoc dicunt proprie esse *communicare*, idem Deo facere, quod ille tibi: ipse tibi dat quicquid habet, da & tu illi, quicquid habes.

Hæc etiam gratiarum actio esse debet post sacram Communionem: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* & p. a. letim pro hoc beneficio, quod mihi iam contulit. Scis quid ille velit sibi à te retribui? id quod sub-angitur: *Præbe fili mi cor tuum mihi.* Recte hoc Sanctus quidam declarauit: Quid magis requiro quam vt te studeas mihi ex integro resignare. Quicquid præter te ipsum das, nihil curo, non enim datum tuum, sed te quæro. Sicut non sufficere tibi omnibus habitis præter me, ita nec mihi placere poterit, quicquid dederis te non oblato. Offer te mihi, & date totum pro Deo, & erit accepta oblatio. S. Augustinus dicit, id in quo Cain Deo displicuit, dum offerret sacrificium, & quare Deus eius sacrificium non adpexit, nec accepit, vt fratris Abel sacrificium, fuisse, quod cum Deo non recte partiretur, *Dans Deo aliquid suum, sibi autem seipsum*, nam seipsum non offerebat. Idem facere dicit Augustinus eos, qui Deo quid, sed non voluntatem offerunt. *Regnum celorum aliud non querit pretium, quam se ipsum. Tantum ualeat, quantum tu es. Te da, & habebis illud.*

Hac ergo oblatione & integra nostri resignatione in Dei manus occupandi & nobis subsistendum post sanctam Communionem. Idque non solum in generali faciendum, sed diuidendo & ad casus particulares descendendo, nos resignando & voluntati diuinæ confirmando, tam in ægritudine quam sanitate, tam in morte quam vita, tam in tentatione, quam consolatione, explicando id, in quo maximam sibi fieri repugnantiam & difficultatem sen-

tiet, & idem Domino in gratiarum actionem offerendo, non locum, nec officium nec gradum, quantumcunque humilem & abiectum excipiendo donec nihil se nobis offerat, in quo voluntatem nostram non plane Dei voluntati conformemus & vitam sentiamus. Ad quod multum conducit oratio illa, quam Pater noster ponit in exercitiorum spiritualium libro. *Suscipe Domine uniuersam meam libertatem, accipe memoriam, intellectum atque voluntatem omnem, quicquid habeo vel possideo, mihi largitus es, id tibi restituo, actus prorsus voluntati trado gubernandum. Amorem tuum solum cum gratia tua dones, & dixes sum satis, nec aliud quidquam ultra possum.* Hic etiam nos in aliqua uirtutum actibus exerceri conuenit præferim earum, quibus quis maxime indiget. Quicquid enim quis uolet & opus habet, sapit diuinum hoc manna. *Habens omnia sapientis suauitatem.* Omnes

Sap. 16.20. uirtutum saporis habet, ideoque aliquando una, aliquando alia te uirtute exerceri conuenit, semper id respiciendo, quod tibi maxime necessarium est. Si te sentis humilitate indigere, cura vt humilitatem sapiat, cuius hic speculum & saporem inuenies, quod Dei filius hic panis accidentibus uestiatur, quæ quia accidentia, ab eorum & pauperiora sunt paninis & facis, quibus illum in Berthelem sanctissima eius mater inuoluit, quæ maior potest excogitari humilitas & abiectio, quam quod Deus se vt communem cibum comedendum opponit, quodque in altaris mensa lintea vt mappas extendamus, & corporalibus pro idem, patena pro scutellis & calice pro cyatho utamur, quod illum manibus tangamus & ore & stomacho sumamus? Quænam Dei abiectio, & quæ maior hominis exaltatio esse potest? Certo quodam modo magis hic humilitas, quam in incarnatione elucet. In hac ergo tam d te exerce, donec eam plane uidearis imbibisse, & illa te totum penetrasse. Offer Deo omnis mundani honoris & existimationis contemptum in gratiarum actionem, accipiendo contem-

Psal. 117.

Prou. 23.26.
Thomas de
empu.Aug. l. 1. de
Ciuitate Dei
27.Aug. serm. 2.
de omnibus
Sanctis, & in
manuali c. 16.Ignat. l. exere.
spirit. in con-
templ. ad ama-
rem spirit. in
nobis excitant-
dum pundo. 11.Deficit
particula
non e
in post
uentione
partic
india.l. par
c. 16.

Tract.

reptum & vilipendentiam propterea amore.

Multum etiam prodest ad particularia & miniora descendere, eademque hic Deo ingratiarum actionem offerre. Iam tandem quisque plus minusque errores & defectus suos agnoscat, & sciat quid illum progredi impediatur, & in quibus solitus est plerumque labi, procurat ergo quilibet in quaque Communionem aliquid horum ingratiarum actionem offerre. Si deliciarum amicus es, & commoditati a studes, & nihil tibi de te velles, offer Deo horum mortificationem, hodie vnius & cras alterius. Gaudes colloquiis & tempus inuulter consumis, & te hic mortifica, idque Deo in alia Communionem offer. Si tam propria voluntati amicus es, vt fratribus placere & cedere nolis, ne aliqua in te tibi mortificatio vel minima adhibenda sit: & si subinde illis austerè & morose loqueris, stude te hic vincere, & alia in Communionem idem Deo offerre. Et vt diximus de oratione agentes, multum conducere, aliquid sibi faciendum eodem die proponere, sic & in Communionem profuerit proponere te vincere & mortificare in aliquo eodem die, & hanc mortificationem Deo in gratiarum actionem offerre. Exultima illud esse, quod Deus à te exigit pro gratiis & beneficiis ab eo acceptis. Deus enim a nobis nihil aliud petit, nec aliam compensationem exigit, nisi vt nos emendemus, & id corrigamus, quod scimus illi displicere, & hac optima est gratiarum actio, quæ post Communionem fieri, & acceptissimum sanctam, quod illi exhiberi potest. Diximus tribus modis vel de tribus fieri posse gratiarum actionem: primo interiori in mente beneficia agnoscendo: secundo laudando gratias verbis agendo benefactori: tertio, operibus: hicque tertius optimus gratiarum actionis modus est, hic enim ille est de quo hic agimus. Non totum ergo considerationibus impendendum, quamuis & hoc bonum sit, sed meliora sunt opera, & ob eam causam proponun-

tur considerationes, vt ad opera descēdat. Ideo & de præparatione ad communicandum dico, quod quamuis particularis illa præparatio valde utilis sit, quar solita est fieri ante sanctam Communionem per aliquot considerationes, & quod eam nullus omittere debeat, quod tantum sacramenti reuerentia exigat vt quisque faciat, quod in se est, tamen optima & præcipua dispositio fieri debet bona & sancta vita, vtque nos quotidie emendemus & perfectio. es redamus in eo quod agimus vt tanto maiore cum puritate & munditia hoc diuinum sacramentum accedamus, hoc secundum illud S. Ambrosii & Augustini. Sic vtique vt quotidie merearis accipere. Ideoque M. Auila in epistola quadam, quam de eo ad deuorum quendam scribit, dicit præparationem ad sacram. commun. onē esse debere bonum modum quem quis in tota vita & tota hebdomada seruare debet, ad quod docendum allegat cuiusdam sancti Dei exemplū, qui dicebat se nūquam particularem præparationē ad communicandum facere, quod singulis diebus faceret, quod in se erat. Hac valde utilis præparatio est, & multo melior illa, qua quis se quarta horæ parte cogitat, & ante postea, & quod quis iam tepidus, non mortificatus & imperfectus maneat, vt ante.

Sic vt hæc præcipua præparatio sit eademque optima gratiarum actio, & hic præcipuus fructus ex sancta Communionem percipiendus esse debet, vtque de oratione diximus, præcipuum eius præparationem esse debere passionum nostrarū mortificationem, sensuum collectionem & cordis custodiam, eumque fructū inde percipiendū esse, & quod vnum alteram operam suam locare deberet: eodē modo & hoc, bona & sancta vita, & vt quis omnia tam accurate faciat, vt potest, vt Deo placeat, præcipua dispositio sit oportet, ad sacram Communionem accipiendam, illudque principalem fructum inde colligendam esse necesse est & vnum alterum promouere debet, vt vna Communio alterius dispositio sit. Et sicut diximus, vt quis bonam habeat orationem & in illa proficiat, non in eo con-

Bona vita optima ad sacram. Communionem præparatio est. Amb. l. 5. de sacram. c. 4. Aug. de verbis Dom. in Euan. secund. Luc. serm. 28. M. Auila 101. 2. epist. fol. 107.

Definitio quorundam particularium ex scriptura post Communionem iusticie proposita.

1. par tract. 1. c. 16.

Tract. 7. c. 6.

Tract. 1. c. 1.

confilit, vt quis consolationes habeat & delectationes, nec vt quis multas considerationes & magnas habeat contemplationes, sed vt quis ex oratione redeat humilis patiens, indifferens & mortificatus. Eodem modo & bona Communio & eius fructus non inde dependet, nec inde metenda est vt quis multas habeat considerationes, quae tunc unque etiam illa sancta & bona sunt, nec ob delectationes & consolationes, sed ob passionem mortificationem & maiorem resignationem & cum Dei voluntate conformitatem, quae inde erunt.

Hinc quiddam magnae consolationis colligitur, quod semper in nobis sit potestate bene communicare, & magnum ex Communionis fructum referre, nam penes hos est Deo iuvante in Dei manus nos resignare, mortificare, & emendare, quod scimus divinae Maiestati displicere. Quod si feceris, magnum ex Communionis fructum facies, supera, mortifica & corrige quotidie aliquid. Cadit idolum Dagon in praesentia arca testamenti. Hoc idolum honoris, hoc deliciarum, idolum & comeditatum, hoc propriae voluntatis obreuerentiam tanti Domini humi corruat, vitinam hoc modo communicarem nos mortificando & aliquid corrigendo, quavis parvi momenti sit, quantum proficeret anima nostra?

1. Reg. 5.3.

Hieronymus.
Proem. 31.27.

S. Hieronymus exponit, quod sapiens ait de forti muliere: *Consideravit semitas domus suae, & panem ociosum non comedit.* Semitas domus dicit esse examen & praeparationem, quae ad hanc divinam mensam requiritur. Quodque dum quis ex sacra Communionis fructum referit, dicatur non ociosus panem comedere, quandoquidem illi prodest, quod comedit. Sed va tibi, qui tot annos panem hunc ociosus comidisti, quia nunquam te viciisti, nec aliquam passionem aut vitium mortificasti. Grauius egrotas, quandoquidem nihil prodest, quicquid comidaris. Ne vero posthac idem contingat, inter quosque ad se, & semitas animae tuae consideret, adspiciat passionem, vitium vel inclinationem, quae illi maiori

est damno vel impedimento, & satagat illa tollere & mortificare, donec cum S. Apostolo Paulo dicere possit: *vinum autem Gal. 2. 20. iam non ego: vivit vero me Christus.* In qua verba ait S. Hieronymus: *Id est, non vivit ille, qui quondam vivebat in lege, quippe qui persequeretur Ecclesiam, vivit autem in eo Christus, id est, sapientia, fortitudo, sermo, pax, gaudium, caeteraeque virtutes, quas qui non habet, non potest dicere: vivit autem in me Christus.*

CAPVT XIII.

Quid cause sit, quod quamvis tam mirandos faciat effectus hoc divinum Sacramentum, aliqui tamen, qui hoc frequentant, non sentiant.

QUAERET aliquis, quandoquidem hoc sanctissimum sacramentum tantum confert gratiam, & tantos & tam mirabiles producat effectus, quid causa sit, quod multi saepius hoc frequentantes & communicantes in anima non solum non sentiant illam iucunditatem & spiritualem dulcedinem, de qua diximus, ve um etiam in virtute non videntur proficere sed semper quasi sui similis esse? Aliqui respondere solent hoc vulgari proverbio. *Nimia familiaritas patitur contemptum: sibi persuadentes ebraeis frequentationem causam esse, vt tanta cum reuerentia & dispositione non accedant, ideoque tantum fructum non referant. Sed falluntur: hoc a locum in spiritualibus & Dei conversatione non habet: imo nec in hominibus sapientibus, & prudentibus, frequentior enim cum his conversatio & familiaritas maiorem gignit existimationem & reuerentiam, quoniam quis sapiens cum huiusmodi agit, tanto plus eorum prudentiam & virtutem perspiciit, & admiratur. Concedamus vero proverbium hoc in*

Cap. 9.
Frequens Eucharistia perceptio non impedit fructum

mun-

mundi sapientibus locum habere, vt enim in hac misera vita nullus tam potest esse perfectus, qui alicui vitio non subiaceat, quod agendo cum eo sapius & familiariter detegitur, potest magna familiaritas causa esse, vt opinio & illius existimatio minuatur. In Dei vero commercio & familiaritate locum habere non potest, vt enim hic Dominus infinitæ perfectionis & sapientiæ est, quo quis sapius cum illo tractat & melius illum nouit, tanto maiore illum honore & reuerentia profequitur, vt videre est in sanctis Angelis & beatis, qui Deum perfectissime in cælo noscunt, & familiariter cum illo agunt. Quod & hic in mundo experimur, quo enim quis plus cum Deo per orationem agit, tanto maiorem illi exhibet honorem & reuerentiam. Quod exacte exprimitur eo, quod Euangelium refert de muliere Samaritana, quæ prius cum Christo, vt aliquo ex plebe agebat dicens: *Quomodo tu, Iudaus cum sis, bibere à me petis, quæ sum mulier Samaritana.* Proprie nationis illum nominabat vocabulo, sed ultra procedendo in colloquio Dominum vocat: *Domine, da mihi hanc aquam.* Et paulatim progrediens Prophetam dicit: *video, quia Propheta es tu.* Et ad vltimum Christum & Messiam agnoscit. Idem & in sacramentorum frequentatione accidit: vna enim Communio alterius est dispositio. Et magnus error est, cogitare, quo quis infrequentius hoc sanctissimum sacramentum accedit, tanto maiore cum præparatione & reuerentia accessurum. Hinc te recte diceant SS.

Aug. de verb. Dom. in Euang. secund. Luc. ser. 28. & epist. 118. ad Ianuar. Ambros. l. 5. de Sacram. c. 4. Cause cur non sentiamus fructum Commun. Primæ est nostra in dispositio.

Questioni ergo & dubio respondens dico primo, Quod quis tantum non percipiat fructum huius sanctissimi sacramenti frequentatione, aliquando nostra culpa euenire, quod ad accipiendum nos debite non præparemus & disponamus, sed illud ex mera consuetudine accedamus, quod idem est, ac si quis dicat: Communio, quia alii communiciant, vel quia iam in consuetudine veni, quod acce-

Rodriguez exercit. pars 1.

damus, quasi per cerimoniam, nulla præuia consideratione, nec examine eius, quod accepturi sumus, hæc causa est, quod parum fructus percipiamus. Ideo dum quis sentit huius sancti sacramenti frequentatione non se proficere nec progredi, bene ei videndum & examinandum, num id dispositionis defectu euenit, si sic se res habet, conetur corrigere.

Alias hoc accidere solet, quæ quis scienter in venialia peccata labatur. Duo sunt venialium peccatorum genera, alia quæ nobis non aduertentibus, quamuis aliqua cum negligentia, fiunt: alia quæ scienter & ex proposito fiunt. Venialia peccata, in quæ infici labantur Deum timentes & in eius seruitio diligentes cadunt, hoc damnum secum non adferunt, sed quæ deliberata voluntate & proposito committuntur à tepidis & in Dei seruitio negligentibus, magna ex parte huius sanctissimi sacramenti diuinos hos effectus impediunt & abrumpunt. Quod & dici potest de defectibus, quos quis deliberate & ex proposito in obseruatione regulæ & instituti committit, vt pater solet filio, qui deliquit, vultum austerum ostendere, vt eo illum corripiat, & moneat, vt post à simile delicto sibi caueat, idem & nobis solet facere Deus in Communionem & orationem. Si ergo partitæ pes copiosi fructus, quo frui solent, qui debite hoc diuinum sacramentum accedunt, esse velimus, opus, ne scientes in errores & defectus labantur. Quod bene à timentibus Deum notandum, quod magni momenti sit, vt ille Deus gratia sua donet.

London. Blasius in speculo spirituali c. 6. Secundalapsus frequens in peccata venialia siqueplene voluntarius & deliberatus.

Tertio dico: quod quis hoc diuino sacramento dictos effectus non sentiat, sæpius nullam ob culpam contingere, nec ideo magnum in animo fructum non recipere, quamuis sibi non videatur sentire, vt dici solet de oratione, de qua multi idem queri solent, quod quamuis quis in ea illum oblectationem & consolationem non sentiat, quam veller, & alias forsan sentire solet, ideo non minorem ex ea utilitatem consequitur: vt quamuis infirmo cibibus non sapit, non tamen illi non est su-

Tertio quia fructus sæpe Deo ita volente nos latet.

stentationi & comodo. Hæc profu-
dissima Dei providentiæ sunt, qui hoc modo
solitus est servos suos purgare & probare,
exercere & humiliare, & alia inde elicere
sibi bona. His accedit, quod hoc sa-
cramentum a iquando clamefrecto ope-
retur, vt homo vix anima duerrat, gratia
enim fere naturæ congruenter operatur
paulatim, vt in planta apparet, quæ cres-
cens, quamuis non videatur crescere, ta-
mē creuisse aduertitur. Hinc dicit S. Lau-
rentius Iustinianus, quod sicut corporeis
cibus hominem sustēret & crescere faciat,
quamuis à nobis nō videatur, eodem mo-
do & diuinum hoc Sacramentum corro-
borat & confortat animam gratiarum au-
gmento, quamuis non percipiamus.

Laurentius Iu-
stinianus.

Fructus Com-
munionis est nō
retrogradi in
uis spirituali.

Quarto dico, non solum commodum
æstimari progredi, sed etiam non labi &
retrogradi. Non enim minoris facienda
medicina, quæ nos à morbo præseruat,
quam quæ sanitatem auget. Quod multū
aduertendum, quod multæ consolatio
sit illis, qui tam manifeste in se huius sa-
cramenti fructum non aduertunt. Videre
fere est, illos qui sapius hoc diuino cibo
vescuntur, in Dei timore vitam agere, &
animum, imo totam vitam elabi, & in mor-
tale peccatum non cadere. Hic demum
præcipuus ferme fructus & huius sacra-
menti effectus est, aliquem conseruare, ne
in peccatum cadat: vt cibi corporei est, vi-
tam corporalem conseruare. Quod rectif-
sime annotauit Concilium Tridentinum,
dicendo esse. *Antidotum, quo liberamur à
culpæ quotidianis, & à peccatis mortalibus
præseruamur.* Idcirco quamuis in te quæ
non sentiat talem feruorem & deuotio-
nem, nec spirituales illam saturitatem &
consolationem, nec post Communionem
illam agilitatem & promptitudinem ad
bona opera, quæ alii sentire solent, sed po-
tius siccitatem & tepiditatem, ideo mino-
rem fructum non recipit: Et si communi-
cans in aliquos defectus labitur, non com-
municans in maiores labetur. Faciamus
ergo, quod in nobis est, vt ea qua dixi-
mus, dispositione & reuerentia acceda-
mus, & magnum anima nostra fructum

Conc. Trid. sess.
13 de sanctis.
Eucharist. Sa-
cram. 6. 2.

consequitur huius diuini sacramenti fre-
quentatione.

Refert Tilmannus Bredenbachius de
quodam Saxonix Duce nomine Wede-
chindo qui gentilis erat, quem cupido in-
cessit videndi, quid in Caroli Magni exerci-
tū fieret. Quod vt facilius adsequeretur,
se vt peregrinum induit, & eo profectus
est. Erat tunc temporis septimana sancta,
& omnis exercitus Communionem acce-
debat: ipse omnia attente explorat &
inter alia vidit, sacerdotem populo sacram
Communionem porrigente, eximia for-
ma & splendore puerum in quaque hostia
esse, & in aliquorum ora puerum valde
lætum & hilarem & tam lubeater ingredi,
vt sua sponte ier, & festinans intraret, &
aliorum ora inuitum & quasi coactum in-
trare, nam & faciem auertebar & manus
post dorsum reiciebar & pedes iactabar,
quasi resistens, ne illud os intraret. Quo
miraculo Princeps ille conuertitur & cum
omnibus subditis Christo nomen dat.

Aliud simile exemplum, quoque præ
dicta exactius exponit, legitur de sacerdo-
te quodam seculari, quo Missam dicente
vidit quidam Dei famulus sacræ audiens
sumptionis tempore in patena non panis
species sed puerum. Dumque face dos se
erigeret, vt sumeret, auertebar puer fa-
ciem, & quasi eosulans & contradicens
manus & pedes agitabat, vt illum non re-
ciperet. Idque idem Dei famulus non se-
mel, sed sapius vidit, & quodam tempo-
re Sacerdote cum eo loquente & dicente
se nescire, quid esset, quod Communionis
tempore multa cum difficultate Christi
corpore sumeret. Tunc refert Dei fa-
mulus, quid vidisset, & suadebat vt sibi con-
suleret, & se emendaret. Sacerdos boni
monita hæc consulens & compunctus vi-
tam cortexit. Et post idem Dei famulus
sacrum audiens puerum ante vt videbat,
sed sumptionis tempore manibus
& pedibus iunctis & magna
cum festinatione os
eius intrate.

Tilm Bredm.
l. 1. col. 2. ex
hij. Eccl. Al-
bert. Cran. l. 1.
c. 9.

Henr. Gram-
in suis exem-
plis, verbo Eu-
charist. exemp.
4. quem alle-
gat Doctor
Sanctor. l.
4. præf. suis
c. 100.

CAPVT XIII.

De sancto Missæ sacrificio.

IAM de diuino hoc Sacramento actum, & virtutibus, in quantum sacramentum est, restat de eodem, prout sacrificium est, agi. Sanctum Concilium Tridentinum mandat prædicatoribus & animalium pasto-ribus, vt oibus suis hoc nuncient, vt oēs intelligant quantum Christus Seruator noster Ecclesiæ suæ, reliquerit thesaurum, dum sacrificium hoc donaret, vt quisq; sibi inde commodum parat. Ab ipso mundi exordio, saltem post peccatum, & in lege naturæ semper sacrificiis opus fuit ad Deum placandum, adque eum honore & reuerentia prosequendum, in infinitis eius excellentiæ & bonitatis recognitionem. Ideoq; in lege veteri instituit Deus sacerdotes & multa sacrificia, verum quia lex imperfecta, eiusmodi & sacrificia erant. Multa animalia mactabant & offerbant, quod tamen eos ad perfectionem ducere non valebat, nec Aaron sacerdotiū nec eius sacrificia sufficiebant ad homines sanctificandos, & peccata expianda. *Impossibile enim sanguine tauro-rum & hircorum auferri peccata.* ait S. Apostolus Paulus. Necesse erat alium venire Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, qui est Iesus Christus, qui aliud offert sacrificium, quod erat ille ipse, quod Deo placando & hominibus sanctificandis & ad perfectionem perducendis sufficeret. Hinc S. Augustinus ait, omnia veteris legis sacrificia hoc sacrificium significasse & huius figuras fuisse: & vt vna & eadem res possit significari & diuersis verbis & linguis exprimi, eodem modo vnicum hoc & verum sacrificium omnia illa sacrificiorum multitudine significatum & indicatum fuit, partim vt idem nobis multum & sæpius commendaretur, partim vt diuersitate & varietate fastidium leuaretur, quod frequens eiusdem repe-

ritio adferre solet. Ideoque ait Deum iussisse sibi offerri animalia munda, vt indicaretur, quod sicut animalia illa immolanda corporis vitis & defectibus carebant, & macula omnis expertia erant, eodem modo & ille, qui venturus erat, vt se in sacrificium offerret pro nobis, ab omni peccati macula immunè esse debere. Et si hæc illi sacrificia grata erant (vt procul dubio tunc temporis erant) hoc tantū fiebat quod illis homines facerentur, Seruatorem & Redemptorem venturum, qui verum futurus erat sacrificium, cuius virtute præterita illa sacrificia al. cuius erant valoris. Posteaquam vero Seruator & Redemptor ille in mundum venit, non amplius Deo grata fuerant hæc sacrificia. Vnde ait S. Apostolus Paulus: *Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem non tulisti, corpus autem præstasti mihi: holocausta & pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixit: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam: Deus dedit vni genito filio suo corpus, vt faciat Patris voluntatem, se in cruce offerendo. Ideoque in mundum veniente figurato, cessauit umbra & figura, & non amplius Deo placuerunt antiqua illa sacrificia.*

Hoc ergo sacrificium est, quod in gratiæ lege habemus, quodq; quotiæ in Missa offeritur. Ipse Iesus Christus verus Dei filius nostrum est sacrificium. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suauitatis.* Hæc q; nõ propriæ considerationes vel imaginationes sunt, sed id ipsum, quod scriptæ docet. Verū est, Missam passionis & mortis Christi memoriam & representationē esse, ipse enim hoc summum sacrificium instituens sic dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Tamen intellecto opus non solum esse memoriam & representationem eius sacrificii quod Christus in cruce æterno Patri obtulit pro peccatis nostris, sed & ipsum est sacrificium, quod eodem tempore oblatum est, & eiusdem valoris & efficaciam. Et non solum idem est sacrificium, sed & ille, qui modo illud offert sacrificium, idem ille est, qui illud in cruce obtulit.

Sic.

Bredem.
c. 2. ex
col. Al.
fran. 1. 1.Conc. Trid.
sess. 22.Gram.
exem-
rbo Eu-
temp.
in alle-
octor
or. 1.
i sui

Heb. 10. 4.

Aug. 1. 1. con-
tra aduersa-
rium legis &
prophetarum
c. 18.
Sacrificia ante
qua legis figu-
ra erant sacri-
ficii Missæ.

Heb. 10. 5.
mundum dicit: Hostiam & oblationem non
Psal. 51. 7.
tulisti, corpus autem præstasti mihi: holocausta
& pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixit:
Ecce venio. In capite libri scriptum est de me,
ut faciam Deus voluntatem tuam: Deus dedit
vni genito filio suo corpus, vt faciat
Patris voluntatem, se in cruce offerendo.
Ideoque in mundum veniente figurato,
cessauit umbra & figura, & non amplius
Deo placuerunt antiqua illa sacrificia.
Hoc ergo sacrificium est, quod in gratiæ
lege habemus, quodq; quotiæ in Missa
offeritur. Ipse Iesus Christus verus Dei
filius nostrum est sacrificium. Tradidit se-
metipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo
in odorem suauitatis. Hæc q; nõ propriæ cõ-
siderationes vel imaginationes sunt, sed
id ipsum, quod scriptæ docet. Verū est, Missam
passionis & mortis Christi memoriam &
representationē esse, ipse enim hoc sum-
mum sacrificium instituens sic dixit: Hoc
facite in meam commemorationem. Tamen
intellecto opus non solum esse memo-
riam & representationem eius sacrificii
quod Christus in cruce æterno Patri obru-
lit pro peccatis nostris, sed & ipsum est sa-
crificium, quod eodem tempore oblatum
est, & eiusdem valoris & efficaciam. Et
non solum idem est sacrificium, sed & il-
le, qui modo illud offert sacrificium,
idem ille est, qui illud in cruce obtulit.

In Missa non
tantum fit me-
moriam passio-
nis Christi, sed
ipsummet &
sacrificium in
cruce oblatum
offeritur.

Sacerdos celebrans Christi personam referri.

Psal. 110. 4.

Heb. 7. 17.
& 21.

Gal. 5. 7.

Aug. 1. 4. de Trin.

Sic ut quemadmodum passionis tempore Christus sacerdos fuit & sacrificium, eodem modo & iam in Missa Christus non solummodo est sacrificium, sed & sacerdos & Pontifex, qui se quotidie in Missa offert ministerio sacerdotis. Ideoque sacerdos Missam celebrans Christi personam refert, & ut minister & instrumentum eius nomine hoc sacrificium offert. Quod conlecrationis verba indicant, non enim dicit Sacerdos: *Hoc est corpus Christi*, sed: *Hoc est corpus meum*: loquens in Christi persona, qui est Sacerdos & Pontifex, qui hoc sacrificium offert. Hincque est, quod Propheta David & S. Apostolus Paulus illum nominet Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchisedech. Et non recte sacerdos æternus diceretur, si solum semel obtuli sit sacrificium, sed Sacerdos æternus dicitur, quod mediantibus sacerdotibus semper sacrificium offerat, & nunquam cesset, nec cessabit ad finem usque mundi offerre. *Talis enim decebat, ut nobis esset Pontifex sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior calis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro delictis suis hostias offerre, deinde pro populi. Sed talem: Qui in diebus carnis sue preces supplicationeque ad eum, qui possit illum saluum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.* Talem qui non alieno, sed proprio sanguine Deum placaret.

Expendamus ergo hic Dei inuentiones & consiliorum eius artificium & sapientiam, quæ hominum salutis ergo excogitauit, & quicquid fecit, quo sacrificium hoc omni ex parte esset grati & accepti, ut idem expendit S. Augustinus. In omni sacrificio quatuor consideranda. Primo cui offeratur: secundo quis offerat: tertio quid offeratur: quarto pro quo offeratur. Dei sapientia tali modo hoc sacrificium ordinauit, ut idem qui offert, ad nos Deo reconciliandos idem sit cum eo cui offeratur, & se vnum cum illis fecerit, pro quibus offertur, & ipse idem est cum eo, quod of-

feritur: ut sacrificium hoc omni ex parte gratum, acceptum & efficax esset. Ideoque tanti valoris & energię fuit, ut Deo placando & satisfaciendo succederet, non solum pro nostris, sed & pro centum mille mundorum, si essent, peccatis. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi, dicit S. Ioannes Apostolus & Euangelista.* Ideoque dicunt Theologi & S. ncti, sacrificium hoc non solum pro debitis & peccatis nostris sufficientem fuisse satisfactionem & compensationem, sed valde superabundantem multo enim maius est, quod hic offertur, quam quod debebatur. Et multo magis æterno Patri placuit hoc sacrificium, quæ displiceret crimen admissum. Ideo accidit, quod quantumlibet sacerdos peuerfus & peccator sit, ideo sacrificium hoc non minori est valori & vilitati illi, pro quo offertur, nec quicquam de eius valore & efficacia detrahitur, quod Christus non tantum sacrificium, sed & Sacerdos & Pontifex sit, qui illud offert: ut eleemosyna, quam das, quam tuis eandem per famulum peruersum & peccatorem mittas, nihil meriti vel virtutis perdit. Hincque ita definit & dicit Conc. Tridentinum. *Vna enim eademque, est hostia, idemque, nunc offerens sacerdotum ministerio, qui tunc seipsum in cruce obtulit, sola offerendi ratione diuersa: Iamque diuersam offerendi rationem dicit, quod in cruce sacrificio cruento cum sanguinis effusione peracta sit, quod tunc Christus Seruator noster passibilis & mortalis esset: in Missa vero sacrificio fiat Incruento: Christus enim iam est gloriosus & à mortuis suscitatus, ideoque nec mori, nec pati potest: Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* Dicit Conciliū, dicant & Euangelistę, dum iam Christus sacrificandus & in cruce moriturus erat, ut nos redimeret, noluerit ibi sacrificium stare & perfici quia erat sacerdos in æternum, sed voluit suum sacrificium ab Ecclesia haberi & ibi manere. Et quia sacerdos erat secundum ordinem Melchisedech, qui panem & vinum obtulit, equum erat, ut ille sub speciebus panis & vini nobis in sacrificio permane-

ret.

1. Ioan. 2. a.

Sacrificium à bono aut malo Sacerdote oblatum ex se æque efficax

Sacrificium crucis cruentum Missa incruentum.

Rom. 6. 9.

Matt. 26. 16.
Marc. 14. 21.
Luc. 22. 17.
Cor. 11. 23.
Psal. 119. 4.

Luc. Egest. rabil. ment. rum. mon.

ret. Ideoq; in vltima cœna. In qua nocte tra-
debat. accepit panem, & gratius agens fregit
deditq; discipulis suis. dum homines delibera-
rent de morte ipsi inferenda, agebat ipse
de vita ipsi danda: voluit Spontæ suæ Ec-
clesiæ visibili sacrificiū visibile relinquere,
vt hominum conditio & natura exigebat,
quod non solum cruentum illud Crucis
sacrificiū in memoriam reuocaret, sed &
eiusdem cum illo esset virtutis & effica-
ciæ, ad peccata dimittenda, Deum placan-
dum & homines illi conciliandos, quodq;
re ipsa idem esset sacrificium. Hincq; cor-
pus & sanguinẽ suum sanctissimum conse-
cravit sub panis & vini speciebus, panem
in corpus & vinũ in sanguinẽ conuertens,
subq; iisdẽ speciebus se æterno Patri ob-
tulit. Hanc aiunt Doctores primã Missam
fuisse, quæ in mundo celebrata fuit: tũq;
discipulos noui Testamenti sacerdotes
ordinauit, & illis & eorum in sacerdotio
successoribus, vt hoc offerrent sacrificiū
dicens: *Hoc facite in meam commemorationẽ.*
Hinc sustinent aliqui sanctissimi Sacra-
menti festum diem maximum esse, quem
de Christo Redemptore nostro celebrat
Ecclesia, alij enim solum sunt memoria
& repræsentatio, vt Incarnationis, Natiuitatis,
Resurrectionis, & Ascensionis. Hoc n.
die filius Dei non est factus homo, nec na-
scitur, nec resurgit, nec rursus ad cœlos
ascendit, illic n. semper est. Hic vero dies
festus non solummodo memoria & repre-
sentatio est, sed quod rursus veniat, quod
sub Sacramentalibus speciebus lateat,
quotiescunque sacerdos consecrationis
verba profert. Et rursus in Ecclesia quo-
tidie offertur idem sacrificium, quod ob-
latum fuit, dum pro nobis Christus in
Cruce mortem passus est.

Consideremus hic magnũ Christi erga
homines amorem, quantumq; illi debeamus,
quodq; illi satis non fuerit, semel se
pro peccatis nostris in Cruce obtulisse, nisi
& hic sacrificiū permaneret, vt nõ semel,
sed sæpius & quotidie vsq; ad mundi cõ-
summationem gratum sacrificiū habeamus
Patri æterno offerendum, & tantum
& tam preciosum donum ei dandum pro

nostris peccatis, quo ille placetur, quoq;
illi nihil preciosius nec gratius esse potest.
Quid Christianis faciendũ fuisset, si hoc
illis sacrificiū non foret datũ ad se Deo cõ-
ciliandos? *Quasi Sodoma fuisset, & quasi*
Gomorrae similes essemus, & nos Deus sub-
uertisset & destruxisset, vt peccata exige-
bant. Dicit S. Thom. sacrificio proprium
esse Deum placare, secundũ illud S. Pauli:
Tradidit semetipsum pro nobis oblationem &
hostiam Deo in odorem suauitatis, vt dũ quis
placatur, & iniuriam sibi illatam dimittit,
aliquo sibi exhibito seruitio vel dono ob-
lato, eodem modo tam Deo hoc est gra-
tum & acceptum sacrificium & donum,
quod offertur, vt illi placando sufficiat,
eumque accedere liceat, & ille benignus
nos oculis intueatur. Si ipsa fœria sexta
sancta, dum Redemptor mundi crucifi-
xus est, ad crucis basim fuisset, & precio-
si illius sanguinis guttæ te conspersissent,
qua consolatione anima tua perfusa foret?
quod tibi robur suggestum foret?
quam certam remedij tui spem concepis-
ses? Latro, cui rota vita in latrocinijs &
sceleribus peracta, tantum sumpsit ani-
mum, vt ex latrone sanctus fieret, & ex
Cruce paradisum faceret. Idem Dei fi-
lius, qui tunc temporis se in Cruce offe-
rebat, se nunc in Missa pro te offert, &
tanti valoris hoc, quam illud, est sacri-
ficium. Idcirco ait Ecclesia: *Quoties huius*
hostia commemoratio celebratur, opus redem-
ptionis nostræ exercetur. Magni illius cruen-
ti sacrificij fructus, ad nos manant, & hoc
sacrificio sine sanguine nobis communi-
cantur.

Tantum & tantæ dignitatis hoc est
sacrificium, quod soli Deo offerri queat.
Quod Concilium Tridentinum aduer-
tit, dum ait, quod quamuis Ecclesia
in Sanctorum honorem & memoriam
solita sit Missas celebrare, tamen id
sacrificium sanctis non offeratur. Hinc
sacerdos non dicit: Offero tibi san-
cte Petre vel sancte Paule: sed soli
Deo offertur, gratias agendo de vi-
ctorijs & coronis sanctis concessis, &
eorum intercessionem requirendo. *Vt*
ipse

Esa. 1. 9.

S. Thom. 3. p. q. 49 art. 4. Ephes. 5. 2.

Luc. 22. 19. Festum venerabile Sacramenti festum maximum.

Domin. 9. post Pentec. in oratione secreta.

Concil. Trid. sess. 22. c. 3. Sacrificium soli Deo offertur.

ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam facimus in terris.

Essentia sacrificii consistit in consecratione vtriusque speciei.

Sic ut diuinum hoc mysterium non solum Sacramentum sit, ut alia, sed & simul sacrificium. Et magnum discrimen est inter duo hæc Sacramentum & sacrificium: sacrificij enim ratio in eo sita est, ut ministerio sacerdotis in Missa offeratur. Communis & recepta Theologorum opinio est, essentiam huius sacrificij consistere in vtriusque speciei consecratione, quæ tunc offeruntur. Ideoque sicut Christus in Cruce spiritum emittens cruentum illud sacrificium peregit, quo se pro nobis æterno Patri obtulit, eodem modo & hoc sanctum Missæ sacrificium, quod vera prioris representatio, & eodem numero cum eo est, essentialiter perficitur illo eodem temporis puncto, quo consecrationis verba super panem & vinum prolata finiuntur, tunc eorum verborum virtute & energia in hostia est corpus, & in calice est Christi sanguis, & in sanguinis illa consecratione, quæ post corporis consecrationem fit, ad viuum exprimitur Christi sanguinis effusio, & consecutiue sanguinis à corpore separatio, quæ sequebatur. Tali modo ut consecrationis verbis sacrificium, quod offertur, producat, & illis ipsis fiat oblatio. Sed mysterium hoc semper Sacramentum est post consecrationem, quamdiu species panis durat, dum in repository seruetur, vel ad ægros deferretur, dum quis communicat: tuncque nec rationem, nec vires sacrificij habet. Et alia hic est differentia, in quantum enim Sacramentum est, prodest accipienti, ut alia Sacramenta gratiam conferendo & alios sibi proprios effectus largiendo. In quantum vero sacrificium est, non solum recipienti prodest, sed & alijs, pro quibus offertur. Hincque annotat Concilium Tridentinum ob duo hæc & duas has causas Christum diuinum hoc mysterium instituisse. Prior quarum est, ut in

Conc. Trid.

quantum Sacramentum, alimentum foret animæ, quo posset vita spiritualis conseruari, restaurari & renouari. Posterior: ut haberet Ecclesia perpetuum aliquod sacrificium Deo in veniam & peccatorum nostrorum satisfactionem offerendum; remedium in necessitatibus, in compensationem & gratiarum actionem pro beneficijs acceptis à Deo: & non solum in viuorum leuamen & remedium, sed defunctorum, qui in gratia obierunt & in igne purgatorio sunt, quibus omnibus sacrificium hoc prodest. Occurritque hic quiddam magnæ consolationis, quod sicut sacerdos Missam celebrans sacrificium pro se & alijs offert, eodem modo & illi qui interunt, idem cum illo pro se & alijs offerant. Ut dum aliqua communitas vel Respublica alicui Principi donum offert, tres vel quatuor veniunt, sed vnus solum pro omnibus verba facit, sed omnes donum ferunt, eodem modo & hic, licet solus sacerdos loquatur, & suis manibus sacrificium offerat, tamen sacerdotis manibus omnes offerunt. Verum quidem est, discrimen in allata similitudine esse, nam in ea quilibet eorum verba facere posset, sed in Missa minime: quod sacerdos ad hoc à Deo electus possit consecrare & facere quicquid in Missa fit, sed tamen eam audientes, & inferuientes etiam sacrificium hoc offerunt. Hincque ipse sacerdos in Missa ait: *Orate fratres, ut meum & vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.* Similiter & in Canone: *Pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.*

Quod magnum omnibus Missam audiendi & inferuendi desiderium excitare deberet, ut exactius sequenti capite dicetur.

☉ (:) ☉

CAPVT XV.

Qua ratione Missa audienda sit.

Videntur prædicta exigere, vt declarem, quomodo Missa audienda sit, & quid n̄ bis sub ea faciendum. Ideo de hoc etia dicemus, quæ tres erunt de uotiones, quæ sub Missa habenda, & quæque earum magni momenti est, & omnes tres simul haberi possunt. Et non illas ex cerebro nostro eruemus, sed eo, quod docet sancta nostra mater Ecclesia, vt quilibet eas magni faciat, & eo loco habeat, quo oportet. Quod ad primam: præsupponendum Missam memoriam & repræsentationem passionis & mortis Christi esse, vt supra dictum. Voluit mundi Redemptor sanctum hoc sacrificium passionis & amoris sui erga nos memoriam esse, non enim illum latebat, quod eorum, quæ pro nobis passus est, recordantibus memoria hæc incitamentum futurum erat ad illum amandum & inseruiendum, & non essemus similis alteri populo: *Qui obliui sunt Deum, qui saluauit eos, & adduxit eos ex Aegypto.* Hincque bona fuerit deuotio in Missa habenda secundum prædicta, passionis mysteria, quæ hic exhibentur, aduertere, inde amoris actus & propositum DEO diligenter seruiendi eruendo.

Ad quod plurimum conducet nosse significationes omnium eorum, quæ in Missa fiunt & dicuntur, quo sic exactius noscimus magna mysteria, iisque delectemur, quæ ibi exhibentur: nullum enim est verbum vel cerimonia, quæ in se magni alicuius mysterij significationem non habeat, vt & vestes & ornamenta, quibus sacerdos Missam dicturus se induit, idem significant. Amictum dicunt sancti indicare velum, quo Iudæi Christi Redemptoris nostri faciem obduxe-

runt, dum illum in facie cadentes dicebant: Prophetiza, quis te percussit: Albam aiunt indicare vestem illam albam, qua Herodes illum cum exercitu eius ludibrio habens indutum ad Pilatum remisit.

Cingulum signat vel vincula & funes, quibus, dum caperetur, ligatus fuit, vel flagella, quibus iussu Pilati percussus fuit. Manipulus signat alia vincula & funes, quibus ad columnam ligatus fuit, dum flagris concideretur. Quæ brachio sinistro inferitur, quod cordi est vicinius, vt magnus ille amor indicetur, quibus crudeles illos flagrorum ictus pro peccatis nostris accepit, & amor, quos nos tanto amoris & beneficio respondere fas est. Stola tertia vincula signat, & funem illum collo eius iniectum, dum crucem humeris ferret, & ad crucifigendum ducetur.

Casula significat purpuream vestem, qua induerunt eum ad illudendum & subannandum, vel secundum alios, vestem illam inconfutilem, quam exuerunt, vt crucifigeretur.

Quod sacerdos sacrarium intret, vt his se vestibus induat, indicatur Christi in mundum aduentus in sanctissimum illud vteri virginei sacrarium, in quo se humanitatis nostræ vestibus induit, vt post sacrificium hoc in cruce offerret. Exeunte sacrarium sacerdote canit Chorus Introitum Missæ, quo magna illa sanctorum Patrum desideria & suspiria, quibus Dei filij incarnationem prætolabantur, indicantur: *Emitte agnum Domine dominato-rem terra. Et vitinam disrumpes calos, Esai. 16. 1. & descenderes.* Reperitur Introitus, vt frequentes clamores & desideria, quæ sancti illi Patres habebant, vt Christum carne nostra vestitum in mundo viderent.

Quod sacerdos vt peccator confessionem recitet, significat Christum omnia peccata nostra in se recepisse, vt pro iisdem faceret satis, voluisseque vt pec-

Missa ceremoniam quid significam.

Psal. 105. 21.

scium sacerdotum sed etiam

Vester sacerdotum celebrantur quid significat.

Esa. 34. 4. 6. 11

ator apparere & talis haberi, ut ait Prophetas Elaias, ut nos sancti & iusti esse-
mus. Kyrieleyson toties repetitum indi-
cat magnam miseriam, cui ante Christi
aduentum subiecti eramus. Longum foret
per singula mysteria speciatim discurre-
re, suffecerit scire, nihil in Missa esse,
quod mysteriis plenum non sit. Signa illa
Crucis toties super hostiam & calicem à
sacerdote exhibita signant multa & varia
illa tormenta & dolores, quæ pro nobis
Christus in Cruce passus est: & hostiæ &
calicis post consecrationem eleuatio
(præterquam quod fiat, ut populus ado-
ret) significat Crucis in sublime eleua-
tionem, ut ab omnibus crucifixus videretur.
Quisque vni vel duobus mysteriis,
quibus magis afficitur, poterit immora-
ri, fructum inde sibi colligens, & conan-
do tanto amoris & beneficio respondere:
quod utilius fuerit, quam per omnia my-
steria diuagari. Quæ prima deuotio in
Missa habenda est.

Secunda deuotio & modus Missam au-
diendi est magni ponderis, eique maxi-
me proprius, & eum præcedenti capite
innuimus. Ad cuius faciliorem intelligen-
tiam duo ibi declarata præsupponenda.
Prius, quod Missa non solum sit passionis
Christi & illius sacrificij, quo ipse se æter-
no Patri in cruce obtulit pro peccatis no-
stris, memoria & representatio; sed idem
& sacrificium, quod tunc obrulit, & eius-
dem valoris & efficaciz. Posterius, quod
quamuis sacerdos loquatur, & suis mani-
bus sacrificium hoc offerat, tamen quod
& omnes adstantes cum illo offerant.
Quibus præsuppositis, dico optimum
Missam audiendi modum esse cum eo
hoc sacrificium offerre, & facere, quan-
tum fieri potest, quod ipse facit. Existi-
mantes nos ibi non conuenire solum ad
Missam audiendam, sed sacrificium hoc
cum sacerdote offerendum, quando qui-
dem id re ipsa verum sit. Hincque statu-
rum est, ut sacerdos voce clara & me-
diocriter elata omnia, quæ Missæ sunt,
peragant, quæque expedit populum au-
dire, ut delectetur & se præparet cum Sa-

Modus opti-
mus audiendi
sacri sacrifi-
cium cum sa-
cerdote quoad
fieri potest of-
ferre.

cerdote ad idem offerendum, ea præpa-
ratione, quam Ecclesia tanto consensu &
matura deliberatione necessariam esse
iudicauit. Quicquid enim ibi dicitur &
fit, ideo contingit, ut tam sacerdos, quam
præsentes se parent & disponant, & ma-
iori cum deuotione & reuerentia sum-
mum hoc sacrificium offerant.

Quod ut melius & utilius in actum
deducamus, notandum tres esse Missæ
partes principales. Quarum prima est à
Confessione ad offertorium, quæ tota est,
ut populus præparetur, ad digne hoc sa-
crificium offerendum: primo Confessione
& psalmorum versibus, antequam Sa-
cerdos altare accedat: deinde Kyrie-
leyson, quæ præterquam (ut diximus) quod
significent miseriam, in qua ante Christi
aduentum eramus, & nobis indicant,
quod is, cui cum Deo agendum est, non
id iustitia sed misericordia conficiendum
esse statim sequitur: *Gloria in excelsis Deo*,
quo Deo gloria adscribitur, pro incarna-
tione, & beneficij illius magnitudo agno-
scitur. Et notandum sacerdotem dicere
Oremus & non *Oro*, quod omnes cum illo
orent, & ipse eorum nomine. Quoque
hoc maiore cum vigore fiat, petitur ante
S. Spiritus auxilium, sacerdote se ad po-
pulum vertente & dicente: *Dominus vo-
bis cum*, & respondente populo: *Et cum
spiritu tuo*. Epistola veteris Testamenti
doctrinam signat, & illam S. Ioannis Ba-
ptista, quæ ut præparatio & carechismus
Euangelicam doctrinam præcebat.
Graduale, quod post Epistolam recitatur,
pœnitentiam, quam populus prædicatione
S. Ioannis Baptistæ faciebat, indi-
cat. Alleluia, quod Graduale sequitur, animæ
lætitiam aperit, quæ post peccatorum re-
missionem adeptam per pœnitentiam
exultat. Euangelium à Christo mundo
annunciatam doctrinam significat. Im-
primitus sacerdos libro S. Crucis signum,
quod Christum crucifixum nunciari o-
porteat, & postea fronti, ori & pectori i-
dem signum imprimit, quod & populus
imitatur: quo signo profiteamur nos Chri-
stum crucifixum in pectore gerere, & no-
stris

Tres partes
principales
Missæ.

Ceremonia in
preces Missæ
ulterius expli-
cantur.

Secundæ
Missæ

Ioan-

ris illum linguis & fronte aperta profes-
suros, & in hac nos professione victuros
& morituros. Noua lumina ad legendum
Euangelium incenduntur, quod do-
ctrina hæc animas illuminet, & lux sit,
quam Christus in terram detulit. *Lumen*
ad reuelationem gentium, & gloriam plebis
sua Israel. Erectis omnibus & stantibus
Euangelium legitur, vt promptitudo obe-
diendi & illud defendendi, dum sic opus
est in dicitur. Capite aperto auditur, vt re-
uerentia verbo DEI debita declaretur.
Statim subsequitur Credo, qui fructus
ex Euangelio decerptus est, quod in eo
præcipuos articulos & fidei mysteria ex-
ponamus. Hæc prima Missæ pars est, quæ
Catechumenorum Missa dicitur, huc vs-
que enim licebat Catechumenis non-
dum baptizatis Missæ interesse, vt & in-
fidelibus tam Iudeis, quam gentilibus,
vt DEI verbum audirent, & instrueren-
tur.

Luc. 2. 32.

Secunda pars
Missæ.

Secunda Missæ pars ab Offertorio in-
cipiens durat vsque ad Pater noster, seu o-
rationem Dominicam, quæ sacrificii Missa
dicitur, cui soli Christiani interesse pos-
sunt. Hincq; solet Diaconus ex suggestu
denunciare Catechumenis, vt exirent, &
dici olim: *Ite Missa est*, nam iam Missa, id
est, sacrificium incipit, cui vobis interes-
se non licet. Hæc præcipua Missæ pars est,
in qua fit consecratio, & consecratum
offertur. Ideo Sacerdos silentium serua-
re, & secreto orationes dicere incipit,
quæ ab adstantibus non audiuntur, qua-
siam sacrificio vicinior. Vt instante pas-
sione Euangelium dicit Christum in de-
sertum iuxta ciuitatem Ephraim seces-
sisse, nec in publicum prodisse. Sacerdos
iam sacrificium oblaturus manus lauat,
vt indicet munditiâ & puritatē, qua hoc
sacrificium accedendum est: & se ad po-
pulum conuertens petit, vt cum illo, o-
ret, vt sacrificium hoc gratum & acce-
ptum sit Deo. Et oratione secreto peracta
silentium rursus interrumpit præfatione,
qua sacerdos se & populum disponit ad
hoc sanctum sacrificium, populum ex-
hortans vt corda ad cælum leuet, & Deo

Ioan. 11. 54.

Rodriguez exercit. pars 2.

gratias agat, quod de cælo descenderit &
carnem nostram adsumpserit, & pro no-
bis mortuus sit. *Benedictus, qui venit in*
nomine Domini: Osanna in altissimis. Quæ
laudes illæ sunt, quibus Dominica Pal-
marum Hierosolymis exceptus fuit. Et;
Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus
Sabaoth, quibus verbis æternum à cæli
ciuibus laudatur, vt aiunt S. Iohannes in
Apocalypsi & Esaias. Postea Missæ Can-
non incipitur, in quo ante omnia orat
Deum Patrem Sacerdos, vt per vnigeni-
ti filii sui, & Domini nostri Iesu Christi
merita acceptum habeat hoc sacrificium
pro Ecclesia, pro Summo Pontifice, pro
Prelato, pro Rege. Et statim sub silentio
pro aliis in particulari orat, offerens &
pro iisdem sacrificium, peragens primum
Memento, quod vocatur viuorum. Et
præsertim offert hoc sacrificium pro præ-
sentibus, dicit enim: *Et omnium circum-*
stantium. Ideoque vtile est Missæ interes-
se, qui enim inter sunt magis donorum
Dei particeps redduntur, vt qui Regis
Mensæ adsunt, & vt illi, qui obuiam
procedunt & excipiunt, dum ciuitatem
ingreditur, vtque qui ad Crucis basin e-
rant, S. Ioannes, sanctissima Virgo & Ma-
ter Maria Magdalena, & bonus Iarro. Ru-
pertus Abbas dicit Missæ adesse idem est,
quod Christi Seruatoris nostri exequis
interesse. Statim Consecratio subsequi-
tur, in qua consistit & offertur Missæ sa-
crificium pro omnibus, quorum in si-
lentio, seu Memento facta est men-
tio.

Apoc. 4. 8.
Esai. 6. 3.

Rupertus
Abbas.

Dico ergo optimam deuotionem, quæ
quis in Missa habere potest, esse illis at-
tendere, quæ à Sacerdote dicuntur &
fiunt, quantum fieri potest, & illum imi-
tari, vt personam, quæ magna pars ma-
gni illius negotii est, quod ibi tractatur
& celebratur. Sacerdote silentium vel Me-
mento viuorum facienda, expedierit &
quemque idem facere, & similiter in Me-
mentio defunctorum. Pater N. Franciscus
de Borja hoc modo Memento peragebat:
Præsupposita prædicta consideratione, q
sacrificium hoc referat & idem sit, quod

P. Francisci
de Borja
Memento.

m m pro

P. Franciscus
de Borgia
Memento.

Can. 2. 14.

pro nobis in Cruce oblatum est, Memento suū per quinque; vulnera Christi diuidebat. In dextera manus vulnere Deo summum Pōtificem, Cardinales, omnes Episcopos & prelatos, Clericos & Pastores & omnem statum Ecclesiasticum commendabat. In sinistra manus vulnere Deo Regem, omnes iudices & statum secularis superiores commendabat. In vulnere dextri pedis omnes ordines & Religiones, & in particulari societate: In vulnere sinistri pedis omnes consanguineos, cognatos, amicos, benefactores, & omnes, qui se eius orationibus commendarant. Lateris vulnus sibi seruabat, in quod ipse confugiebat & se colligebat. *In foraminibus petra, in cauerna maceria.* Petens a Deo peccatorum remissionem, & in necessitatibus & miseris remedium. Talique modo hoc sacrificium offerebat pro omnibus his, & vnoquoque horum, quasi pro vno solo obtulisset, offerendo in particulari pro illo vel illis, pro quibus ex obligatione vel deuotione Missam dicebat; ea voluntate ut ei tanta huius sacrificij pars applicaretur, quę illi debebatur, quodque nihil illi auferretur & alijs adderetur, quibus ipse applicabat. Eodem modo & defuncto, iam Memento peragebat, primum, sacrificium illud pro eo & ijs, pro quibus in particulari Missam celebrabat: secundum pro defunctis parentibus & cognatis: tertio pro defunctis Religionis: quarto pro amicis, benefactoribus, commendatis, & quibus aliquo modo obligatus erat: quinto pro illis, qui intercessores non habent, nec qui pro illis satisfaciunt & pro illis, qui sunt in grauissimis penis & maiori premuntur necessitate, & pro illis, qui eo peruenerunt, ut breui ignem purgatorium sint exituri, & pro illis, quibus maior charitas exhiberetur & maius Deo exhiberetur seruitium, ut pro illis offerretur. Hinc & nobis hoc vel alio modo faciendum ut cuius magis expedire videbitur. Et præsertim hoc nobis sacrificium offerendum ob tria, quę inter alia nos multum obligant & vndique quasi obsident. Primo in gratiarum actionem ob tanta a Deo mun-

fica manu recepta beneficia, tam generalia, quam specialia: Secundo in peccatorum satisfactionem & compensationem. Tertio ad remediū petendum nostris necessitatibus & fragilitatibus & nouas a Domino gratias impetrandas. Et valde expedit, quemlibet quotidie hoc sacrificium ob tria hæc offerre non solum pro se, sed & proximis, offerendo non solum ab accepta beneficia, sed & ob magnas gratias, quas fecit & quotidie omnibus hominibus facit, nec solum in suorum, sed & totius mundi peccatorum satisfactionem & compensationem, & ad pro omnibus illis Deum Patrem placandum: neque solum ad auxilium in proprijs miseris & necessitatibus, sed & totius Ecclesie implorandam. In quo quis se maxime conformat sacerdoti, qui idem facit. Præterquam enim quod charitas & animarum Zelus requirit ut quis non solum suam, sed & totius Ecclesie bonum curet; ideo & vtile pro omni eo pro quo Christus illud in cruce obtulit, sacrificium hoc offerri. Expediet etiam & nos ipsos simul cum Christo in sacrificium quotidie in Missa Deo Patri offerri ob easdem causas, nullo reseruato, quod ei non offeratur. Quamuis enim verum sit opera nostra ex se parui esse valoris, tamen Christi sanguine tincta, & eius meritis & passioni vnita non possunt non magni esse valoris, & Deo valde placere.

S. Chrysostomus ait, horam, qua diuinum hoc sacrificium offertur, maxime opportunum esse, ut cum Deo agatur: & Angelos hanc suam formam opportunitatem arbitrari, ut gratias ab eo humano generi petant & tunc illos pro nobis clamare ad Deum, quod tempus tam accommodum sit. Hincque dicit cœlestes Angelorum, Cherubim & Seraphim Legiones ante Maiestatem cum maxima reuerentia genua flectere quodque statim sacrificio hoc oblato volent per cœlestes areas, ut purgatorij carceres aperiantur, & executioni mandetur, quod illic decretum est. Hinc decet & nos hanc commoditatem perma-

gui

Chrysost.
hom. 3. de in-
comprehensi-
bili Dei no.
1974.

gna facere, & tam bonam occasionem arripere; & ad Sacrum ire, ibique magna cum fiducia hoc diuinum sacrificium offerre, vt eo mediante æternum Patrem placemus, hoc enim debito peccatorum nostrorum satisfacimus, & noua, quæ petemus, dona & gratias impetramus.

Tertia pars
Missæ in qua
presentes spiri-
tualiter
communica-
re possunt.

Tertia deuotio præsertim est tertia Missæ partis, quæ incipit à Dominica oratione seu Pater noster ad finem vsque. In qua Sacerdos sumit sacrificium, & quæcunque post Communionem dicuntur orationes, sunt gratiarum actiones pro beneficio accepto. In qua & illi, qui Missæ interfunt, hic Sacerdoti se accommodabunt, quantum poterant. Non licet in quaq; Missa sacramentaliter communicare, sed bene spiritualiter. Sit ergo hæc tertia Missæ deuotio: quæ valde utilis & expediens est, vt communicante sacramentaliter Sacerdote, qui præsentibus spiritualiter communicent, quod fiet si quis magno desiderio sanctissimum hoc Sacramentum recipiendi teneatur, secundum illa S. Iob verba: *Si non dixerunt viri tabernaculi mei (id est boni Christiani & timorati) quis det de carnibus eius, & satureremur.* Vt gulosus ad delicias & cupedias oculos retorquet; eodem modo & Dei seruo oculi ad diuinum hoc alimentum reflectendi sunt. Sacerdote os ad sumendum aperiente; ipsi & anima os apertendum magno desiderio diuinum hunc cibum sumendi, & saporem hic quærendi. Sicque Deus desiderio cordis augmento gratiæ & charitatis satisfaciet, secundum quod per Prophetam promittit: *Dilata os tuum, & implebo illud.*

Psal. 80. 11.
Concil. Trid.
Sess. 13. c. 8.

Sed notat hic Concilium Tridentinũ, vt desiderium hoc sanctissimum sacramentum recipiendi Communio sit, vt ex viua spe, charitate informata nascatur, necesse esse. Dicere vult, necesse esse, vt qui desiderium hoc habet, sit in charitate & Dei gratia, tunc enim Deo se vnians fructum hunc spiritualem consequitur. Nam in eo, qui in mortali est peccato,

desiderium hoc non esset spiritualis Communio; sed si in peccato mortali communicare desideraret, peccaret mortaliter, sin idem desideraret, iam à peccato liberatus, quamuis bonum esset desiderium, non esset tamen spiritualis communio, quod enim in Dei gratia non sit, non potest eius fructum consequi. Sic vt necesse sit in Dei gratia esse, & tunc desiderium hoc habere, hocque est spiritualiter communicare. Ipso enim desiderio hoc sanctissimum sacramentum recipiendi gratiarum & bonorum spiritualium particeps redditur, quibus sacramentaliter communicantes frui solent. Potest & accidere, vt qui spiritualiter communicat, maiorem assequatur gratiam, quam qui sacramentaliter, quamuis in statu gratiæ communicet. Quamuis enim verum sit sacramentalem communionem ex se maioris esse gratiæ & vtilitatis, quam spiritualem quod sacramentum sit, & gratiæ prærogatiuam habeat ex opere operato, quod spiritualis non habet; tamen potest quis tanta deuotione, reuerentia & humilitate desiderare hoc sacramentum accipere, vt hic maiorẽ consequatur gratiam, quàm ille, qui sacramentaliter accipit, sed sine tanta dispositione. Aliud præterea in spirituali hac est communione, quod quia secreta est, & ab aliis non videtur; nullũ hic vanæ gloriæ periculum sit ab adstantibus, quod in sacramentali est, quod publica sit. Aliud præterea singulare habet priuilegium, quod sacramentalis nõ habet, videlicet quod sæpius fieri potest: nõ sacramentalis sit vel semel in hebdomate vel ad summũ singulis diebus semel; spiritualis vero fieri potest nõ tantum modo quotidie, sed & sæpius eodem die. Huiusque multi laudandum hanc habent consuetudinem quod spiritualiter comunicent non solum dum sacrum audiunt, sed quoties sanctissimum sacramentum visitant, & aliis temporibus.

Fructus com-
munionis spi-
ritualis.

Et utilis modus ille spiritualiter comunicandi est, quo aliqui Dei serui vtuntur, quem hic ponemus, vt quicumque velit, eo vti possit. Dum Missam audis vel

Modus com-
municandi
spiritualiter.

sanctissimum sacramentum vifitas, vel quando quotiesque spiritualiter communicare voles, cor tuum affectibus & desiderijs hoc sanctissimum sacramentum recipiendi excita, & dicit: O qui haberet puritatem & munditiam illam, quæ necessaria est tanto hospiti excipiendo! O qui dignus foret te quotidie recipere, & semper in visceribus habere! O Domine, quam dives essem, si mereret te recipere, & domum meam deducere! quam felix mea esset conditio! Sed necesse non est Domine, vt ad me sacramentaliter venias, quo me dices: velis id solum Domine, & sufficere, Iube id Domine, & iustificatus ero. Et in huius testimonium die cum Centurione: *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea* Si qui aneum serpentem adspiciebant, à vulneribus curabantur; eodem modo & sufficeret te viua fide adspicere, & te recipere ardenti desiderio concupiscere. Et vtile fuerit addere antiphonam: *O sacramentum conuiuium.* &c. Et versum: *Panem de calo* & cum oratione de sanctissimo sacramento.

Matth. 8, 8.

CAP. XVI.

De aliquibus exemplis ad Missæ deuotionem pertinentibus, quibus ad illam quotidie audiendam & dicendam excitemur, & de reuerentia in Missa necessaria.

Pius 2. in sua Cosmographia, in descriptione Europæ.

Symmus Pontifex Pius secundus & Sabellicus referunt in Istria provincia Dalmatiæ & Austriæ contermina fuisse deuorum nobilem virum, qui graui tentatione exagitabatur, vt sibi suspensio vitam eriperet, & subinde tam decreuerat id perficere. Hac tentatione exagitatus exponit eandem cuidam pio & docto viro Religioso, qui eo confirmato & consolato dixit vt apud se haberet Sacellinum, qui illi quotidie Missam diceret. Arrisit homini remedium, cum quo-

dam sacerdote conuenit, & secessit vterque in quoddam satis munitum castrum. In quo anno quiete ob sanctissimam hanc deuotionem peracto petit ab eo veniam Sacellanus, vt liceat ei ad festum quoddam celebrandum cum clerico sibi amico ad vicinum pagum proficisci. Annuit nobilis cū proposito eo eundi ad Missam audiendam, & festum celebrandum. Sed certas ob causas diutius moratus, circa meridiem castro suo exiit valde anxius, verensque ne Missam audire posset, & in veterem relaberetur tentatione. Hac sollicitudine motus obuium habuit Rusticum, qui ex pago hoc redibat, quique diceret diuina officia peracta esse. Quo audito tanto dolore corripitur, vt sibi & sorti suæ malediceret, affirmans se perditum esse, quod illo die sacrum non audisset. Rusticus illi aiebat, ne se excruciet, se enim illi & Missam & quicquid ea apud Deum meritis esset, venditurum. Placet nobili conditio, & conuenit cum rustico, vt vestem, qua indutus erat, det, quod & fecit & bona voluntate vestem dedit; sicque discesserunt. Voluit tamen nobilis ad pagum, ite vt in templo orationem faceret; quod & fecit. Et paulo post domum rediens, & ad locum, in quo simonia commissa erat, veniens videt rusticum se ex arbore quadam suspendisse, Deo id in peccati penam permittente. Nobilis attonitus spectaculo Deo gratias de liberatione sua agit, & post in deuotione sua confirmatur, & tentationem non sensit, quamuis diu postea vixerit.

In Chronicis S. Francisci legiur de S. Elisabeth Regina Lusitaniæ cognata *P. 2. l. 8. c. 81.* S. Elisabeth Regina Hungariæ, quod in *Chron. S. Francisci.* ter alias præclaras virtutes & hanc haberet, quod in pauperes & ægros valde misericors & condolens fuerit, & lubens illis succurreret: vt de illa dicatur, nunquam pauperem ad eum accessisse, quem non inuenit. Imperauerat præterea ei; qui ab elemosynis illi erat, vt nomini elemosynam potenti negaret. Habebat Regina hæc pedissequum, seu à cubiculis,

lis, cuius opera in distribuendis elemosynis & misericordiae operibus utebatur, quod virtute praeditus & bene moratus esset. Hinc contigit, ut alter quidam pedissequus Regis Dionysii mariti eius, & ipsi amicus, videns familiaritatem, quam alter cum Regina habebat, neque inuidens, utque Regis sibi gratiam & fauorem conciliaret, & Regis in socium iram moueret, ad Regem derulit, Reginam non honeste & bene ad eum affectum esse. Et quia Rex non valde honeste vivebat, Diaboli, instigatione cepit male de Regina suspicari & illi non nimium fidere. Unde eo, quod pedissequus ad se derulisset, attonitus, quamuis non certo crederet, sed subdubitaret. Nihilominus statuit curare, ut pedissequus ille secreto occideretur. Et illa die ambulatum exiens, transiit locum quendam, in quo fornax erat, in qua calx coquebatur. Et seorsim operarijs locutus, qui ignem incendebant, mandat, ut pedissequum, quem ipse eo esset missurus quatum an perfecissent, quod Rex iusserat, statim in calcis fornacem praecipitarent, ut sic statim ibi neceretur, quod ita seruitium eius exigeret. Sequenti die mane vocat Reginae pedissequum Rex, iubetque hoc nunciatum ad calcis fornacem vadat, ut operarij illi exequantur, quod iusserat: quo sic interimeretur. Sed Dominus Deus, qui suis nunquam deest, & innoxios defendit, ordinauit, ut iuvene hoc templum quoddam transeunte, tintinabulum ad eleuationem sonaret in quadam Missa, quae dicebatur, qui templum ingressus, sacrum ad finem usque audiuit, & duo alia, quae vnum post alterum dicebantur. Interim Rex scire desiderans an mortuus esset iuuenis, alterum pedissequum vidit, qui accusauerat & falso alium ad Regem detulerat. Hunc statim ad fornacem misit, interrogatum, an operarij fecissent, quod Rex iusserat. Quae venientem & secundum signa quae Rex dederat cognitum in fornacem viuum praecipitauerat. Interea auditis Missis alter innoxius iuuenis iuit ad Regis mandatum

exequendum, & petendum an iustum Regis impleuissent. Quibus respondentibus, iam esse satisfactum, cum eorum responsione ad Regem redit. Quo ille vilosus apud se mansit, aduertens contra negocium hoc, acerbatur, successisse. Et cepit pedissequum reuersum obiurgare, & querere, ubi tam diu haesisset? Qui rationem facti sui reddens respondit: Domine, dum Celstrudinis vestrae, mandatum executurus abirem, contigit me templum quoddam transire, in quo tintinabulum ad eleuationem sonabat, quo ego audito ingressus sacrum ad finem usque audiui, & inde aliud ac aliud, donec omnia absoluerentur, nam pater meus mihi pro benedictione reliquit ante mortem, ut quascunque Missas inciperem, ad finem usque audirem. Hoc Dei iudicio Rex in veritatis cognitionem deuenit, & Reginae innocentiam agnouit, & famuli fidelitatem & virtutem. hocque modo, quam de Regina malam conceperat opinionem, sibi eximi passus est. In exemplorum promptuario refertur, in quadam ciuitate duos habitasse eiusdem officij opifices, & vnum eorum uxorem & proles habuisse, & tamen tam fuisse deuotum, ut quoti die Missam audiret, quod nullum ob impedimentum omittebat: Hinc Deus illi benedixit, & officio suo se honeste sustentabat, & bona multiplicabantur. Alter vero contra nullam habens prolem nec famulum, sed tantum mulierem, noctes diesque operabatur, imo festis diebus, & rarius Missam audiebat; & tamen semper egebat, & in summis rei familiaris versabatur angustijs & paupertate. Hic videns alterum tam prospero vento nauigare, & quodam die illi obuius factus, interrogauit, qui tam prospere illi omnia cederent, & tantam rem faceret? Et quod quamuis magnam aleret familiam, & filios & uxorem haberet, tamen illi nihil de necessarijs deesset, sed semper abunde sufficeret, quo indigeret: Se vero solum cum uxore semper operando necessarijs indigere, & cum paupertate

Promptuari-
um exemplar
in verbo Missa.
& in vitio Pa-
trum. Et Su-
rius in vita
S. Ioannis E-
leemosynaris.

re confictari? Ille, qui quotidie Missam audiebat, respondit, se sequenti die illi ostensurum, vnde tam rem domesticam augetet, & postero die mane ad ædes eius diuertit, & secum ad templum dedit, & absoluta Missa dixit, domum reuersus operaretur. Quod & sequenti die fecit, eadem verba locutus. Tertio vero die domum eius diuertente altero, vt eum secum ad templum deduceret, dixit illi: Si ad templum velim ire, non opus vt meo deducas, noui viam: nihil ex te expiscari volebam, nisi locum, in quo tantum commoditatis ad ditandum inuenisti, vt eo me deduceres, vt & ego dite scam. Alter respondit: Alium locum nescio, nec habeo, in quo corporis thesaurum & æternæ vitæ præmium inuestigem, nisi templum.

Ad quod confirmandum dixit: forsitan non audisti, quod ait Christus in Euangelio: *Quærit primum regnum Dei & iustitiam eius, & omnia hæc adiicientur vobis.* Quo audito bonus vir secretum intellexit, & de peccato compunctus vitam emendauit, & factus repente deuotus & quotidie Missam audiens, vidit negocia sua quotidie melius succedere.

Anton. 2. p. Theol. l. 9. c. 10. §. 2. Refert Sanct. Antonius de Florentia, de duobus iuuenibus, qui quodam festo die vrbe exierunt, vt animum venatione oblectarent: quorum alter Missam ante audire voluit, & Ecclesiæ præcepto satisfacere: quod alter neglexit. Simul cantibus cœpit aer turbari & mutari aura, ita vt mundus confundi videretur, magnos tonitruum ictus & fulgurum ignes, qui relucebant, cum magnis nubium & aquarum signis. Inter hæc iuuenes ipsi vocem dicentem audiebant: Inuola, percu-

Exempli aliud, quam necessarium sit die festo audire.

Calamitosus exitus negotiorum Missæ.

te. Qua voce licet attoniti iuuenes, tamen progrediebantur meliore, quo poterant, tempore: Illisque tale nihil cogitantibus cecidit fulgur, & iuuenem illum, qui Missam non audierat, extinxit. Quo casu tam exterritus & obstupefactus fuit alter, vt quasi sui compos non esset, nesciens quid sibi faciendum foret, maxi-

me, quod iam esset vicinus loco, quo venatum iuerat. Tandem progreditur, & viam prosequitur, & iterum vocem audit dicentem: Inuola, percu-te. Qua voce miser magno timore correptus est, recordatus quid ante socio accidisset. Sed aliam in aere vocem audiuit: Non possum, quia hodie audiuit illud: *verbum caro factum est.* Quo significabatur illum Missam audiuisse, in cuius fine legitur Sanct. Ioannis Euangelium, vbi hæc habentur verba. Hocq; modo iuuenis hic horrendam hanc & repentinam euasit mortem.

D. Sanct. Bonauentura legitur, quod eo Dei summam Maiestatem, quæ in augustissimo hoc est Sacramento & maximam suam vilitatem considerans, & timens Dominum ea dispositione, qua conueniret, reciperet, ausus non fuerit altare accedere. Et audiente eo quodam die sacrum & sacerdote hostiam diuidente, vna illius pars ad illum venit, & se ori eius inseruit.

Et Deo pro tanto beneficio gratias intellexit, Deam hoc ipso illum docere voluisse, se plus delectari illius, qui amore & interiori affectu illum accedunt & accipiunt, quam illis qui timore se ab illo separant, & non accipiunt, vt post idem sanctus scripsit: quod & S. Thomas annotauit.

De S. F. Ferdinando de Talauera primo chiepiscono Granatensi refertur, quod eo in aula versante & multis & magni ponderis regni negocijs occupato: eius æmuli aliud cuius eum accusaret non inuenirent, nisi quod quotidie Missam diceret, quod tanta & tam graui in se negocia susciperet, & tamen se tam dispositum & animo tam tranquillo & quieto inueniret, vt quoti die sacrum celebraret quasi in monasterio degeret. Et quodam die Cardinale Hispaniæ & Archiepiscono Toletano Ioanne Gonzalez de Meudoca illi dicenti familiariter, quis de illo rumor spargeretur; respondit Dei famulus: sic est Domine: quando quidem celsitudines tantum mihi eius imposuerunt, vt eo se-

Sacrum auditum Venalitem die festo ab interitu seruat.

Bonauent. refertur in eius vita. Ex humilitate alpinen à Communi ne partem S. hostia consistitur.

Bonauent. in tract. de exercit. spirital. qui fasciculus inscribitur. c. 7. S. Thom. 3. p. 80. art. 10. ad 3.

F. Ferdinandus de Talauera Archiepisopus Granatensi.

Quotidie celebrans negotiis maximis expediendis non eo se succumbit.

eo ferendo non sum; aliud mihi asyllum non superest, nec oneri succubam, quam vt quotidie sanctissimum hoc Sacramentum accedam, vt eo confirmatus ad optatum finem negocia perducam & suis Celsitudinibus rationem eorum, quæ iniunxerunt, possim reddere.

Surius in vita ipsius to. 3.

Narrat Surius de Petro Celestino, qui postea summus fuit Pontifex, quod eo cogitante & perpendente vna ex parte magnam Dei Maiestatem, quæ in sanctissimo hoc est Sacramento, & altera ex parte propriam abiectionem & indignitatem, & in memoriam reuocante Sancto Paulum primum Anachoretam, S. Antonium, S. Franciscum & alios Sanctos, qui non fuerant nisi altare accedere & sanctissimum hoc Sacramentum consecrare, & quotidiana Communionem vtique tanta animum eius inuaserit anxietas & trepidatio, vt ad aliquot dies sacra Communionem abstineret, cum tanta tanti Domini reuerentia, timore & tremore, vt decreuerit Romam ire & de eo summum Pontificem consulere, nam illi magis expediret a celebrando sacro plane abstinere, vel saltem ad aliquod tempus. Quo proposito delibato, apparuit illi in via quidam Sanctus Abbas iam vita functus, qui illi monachi habitum dederat, & illi dixit: Quis filii etiam Angelus dignus est huic mysterio? tamen suadeo, vt magno cum timore & reuerentia Missam celebres quæ frequentissime. Et statim disparuit.

Sua dicitur de Minius Monacho Missa frequens celebratio.

Greg. hom. 37 super Euang. & l. 4. Dial. 657.

Refert Sanct. Gregorius Paulo ante eius ætatem accidisse, vt quidam fuerit ab inimicis captus, & in remotas regiones deductus, vbi longo tempore in carcere detentus fuit, nec quis de illo inderumor vel fama ad vxorem perferebatur, quæ credens illum fato suo sanctum pro illo singulis septimanis Missas celebrari & sacrificia pro eius anima offerri curauit.

Et permisit Deus, vt quotiescunque pro illo Missæ dicerentur, captiuus se vinculis libertorum inueniret.

Contigit post, vt homo carcere & captiuitate liberatus domum reuerteretur,

& inter alia miraculum hoc vxori referret, & miraretur quod certis diebus & horis cuiusque hebdomadis vinculis exueretur, vt dictum est; vxor re examinata aduertit id eisdem diebus & horis accidisse, quibus illo pro illo sacrificia offerri & Missas dici iusserat. Addit S. Gregorius, hinc posse colligi, quantum virium hoc sacrificium habiturum sit ad animæ vincula & compedes dissoluenda, dum pro nobis offertur. Refert venerabilis Beda huic simile exemplum.

S. Chrysostronus ait sacerdote celebrante agitare Angelos, & in eius honorem, qui offertur, altare ab Angelis circumdari. Et dicit se à quodam fide digno audisse, quendam senem magnum Dei famulum vidisse repente è cælo descendentem magnam Angelorum multitudinem, & altare circumstare, tam splendidis indutos vestibus, vt claritas earum ad speciem non posset; & tam humili vultu adfuisse, vt solent milites in Regis sui præsentia. Idque se credere ait S. Ioannes Chrysostronus, quod vbi Rex est, & aulicos esse necesse est. Et S. Gregorius ait, nemini dubium esse debere, quin eadem hora qua hoc sacrificium offertur, per sacerdotis vocem cæli aperiantur, & simul cum Christo cælestes illi aulici descendant, & omnis ille locus à Choris Angelorum circumdetur, qui vt boni aulici Regem suum comitantur. Et tali modo multi Sancti exponunt illum S. Pauli locum, quo decernens mulieres in templo capite recto esse oportere, rationem addit: *Propter Angelos.* Quædoquidem illic est sanctissimum sacramentum, dicunt tibi & Angelos esse qui illud venerantur & inspicunt S. Nilus de eodē S. Ioanne Chrysostrono qui eius magister fuit, scribit, quod eo templum intrante videbant magnam Angelorum multitudinem, qui albis vestibus induti, pedibus nudi, & corporibus inflexis & curuatis ob summam reuerentiam erant, & summo cum silentio quasi obstupescit ob Christi Domini nostri præsentiam in sanctissimo hoc sacramento erant.

Audisse Missa pro Captiuo eius vincula solui.

Beda l. 4. historia Anglicane c. 21. & 22. Et Til. Bredembach. lib. 1. collat. sac. c. 4. Chrysostr. l. 7. de sacerdotio. Anglorum gestus sacro assistentium.

Gregor. l. 4. Dialog. c. 30.

1. Ad Cor. II. 10. Nilus in epi. ad Athanas. Episcop. in Biblioth. sanctor. patrum. Et refert etiam Turri. tract. 2. de Euchar. cap. 2. Chrysostr. l. 3. de sacerdotio.

Chryso-
stomus.
de Sacerdo-
tio.

Secundum hoc dicit idem S. Chry-
stomus, quod dum quis se in præsentia
sanctissimi huius Sacramenti sistit, illi nõ
cogitandum se inter homines huius mû-
di esse, quamuis cœlestium horum exer-
cituum Cherubin, Seraphim & vicinita-
tem non aduertit, qui magno huic Do-
mino cœli & terræ adsistunt. Hinc dicit,
scate fratres magno cum silentio, timore

& tremore in templo. Aduerte quo mo-
do Regis alicuius famuli coram eo stent
quam modesti, quam quieti, quantaque
cum reuerentia, vt vix quis verbum ef-
ferre audeat, nec oculos in aliam vertere
partem. Et hinc discet, quali modo
coram Deo tibi appa-
rendum sit.

F I N I S.

170 10 x ~~Crypta~~ & ~~Budweiss~~

k

